LIBRARY OF THE THEOLOGICAL SEMINARY

PRINCETON, N. J.

PURCHASED BY THE

MARY CHEVES DULLES FUND

PF3988
.A1
1882
v.2

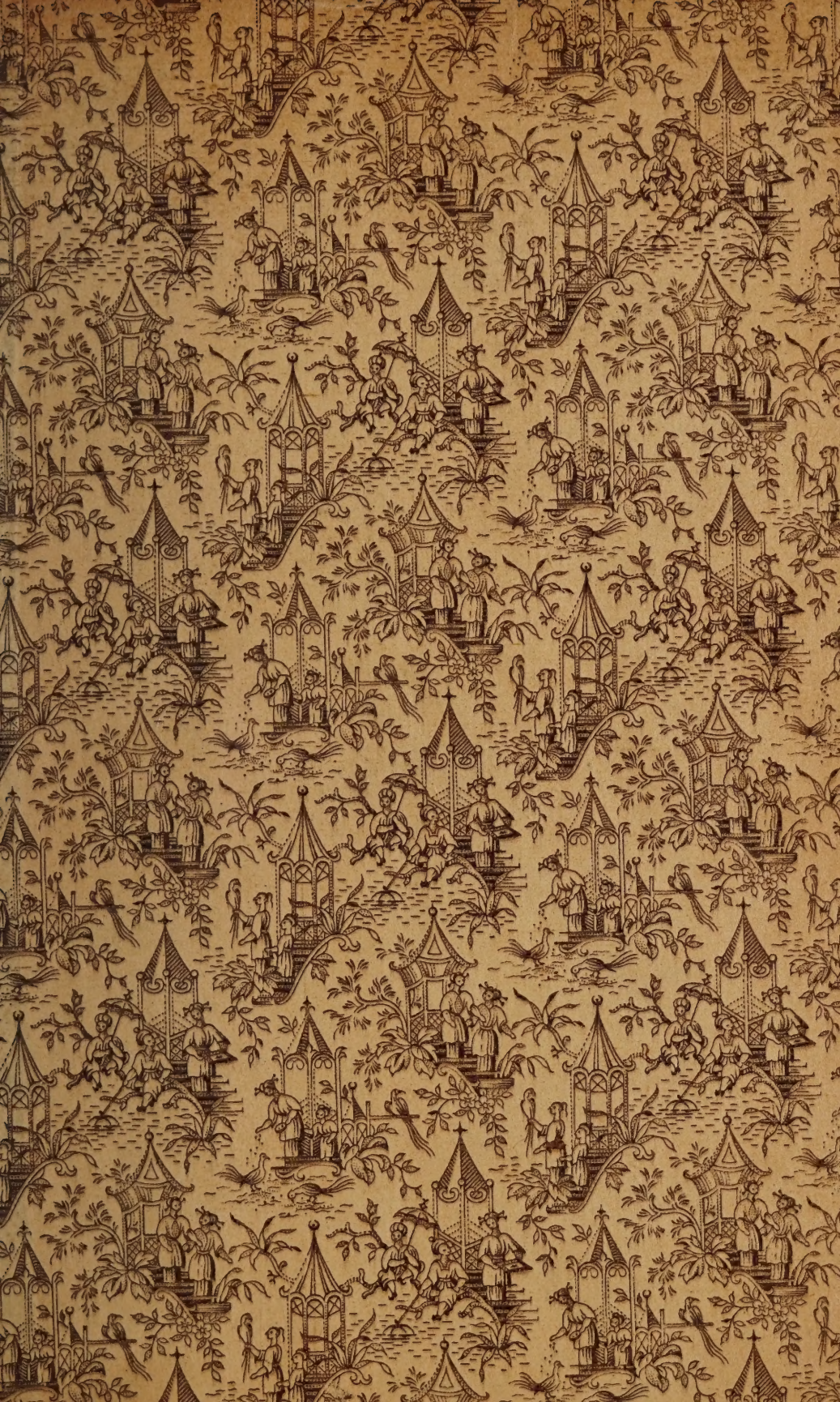

GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ
HERAUSGEGEBEN VON ALFRED HOLDER.
9. M. 14 —.

DIE

SCHRIFTEN NOTKERS

UND

SEINER SCHULE

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER

ZWEITER BAND

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK)

Notker Labeo, ca. 950-1022.

LIBRARY OF PRINCETON
SEP 6 1951
THEOLOGICAL SEMINARY

DIE

SCHRIFTEN NOTKERS

UND

SEINER SCHULE

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER

ZWEITER BAND

PSALMEN UND KATECHETISCHE DENKMÄLER
NACH DER
ST. GALLER HANDSCHRIFTENGRUPPE

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK)

EINLEITUNG.

Ueber die in diesem Bande benützten Handschriften sind die nötigen Angaben schon Bd. I S. XCV f. gemacht. Ich erwähne nur noch, dass in der Haupthandschrift (Cod. Sang. 21) der lateinische Psalmentext, welcher hier cursiv gegeben wird, rot geschrieben ist. Genaue Angaben über die Hds. finden sich im Verzeichnis der Hdss. der S. Galler Stiftsbibliothek S. 8 ff. Der Cod. Mon. lat. 7637 enthält S. 45^r bis 45^v Z. 1 das Paternoster. S. 45^v Z. 2 folgt: IERONIMUS. Clamat scriptura diuina *u. s. w. Auf S. 46^r bis S. 48^r Z. 24 in Seiten von je 27 Zeilen folgt Nortperts tractatus de virtutibus. Am Schlusse der S. 48^r steht eine grosse Rasur lateinischer Wörter. Nortperts Tractat ist veröffentlicht von Graff, Diut. I. 281—291; eine Collat. gibt Scherer, ZfdA. XXI, 414. Hier folgt ein genauer Abdruck aus der Handschrift:*

[T 46^r] DE SAPIENTIA. Uór állen dingen sol mennesche eruorscon uuelichiu sîge diu wâre gewízzeda unte diu wâre wîsheit . wante diu wîsheit dirre werlte . ist ein tumbheit uore gote. Diu wâre gewizzede ist . daz du dich pecherest uon den sunton . die des tiuuels dienest sint . unte diu wâre wîsheit ist . daz du gót *(c. guót durch Punkt darunter getilgt)* ûbest . nach der warheit siner gebote. In disen zeuuan dingen . so wirt der ewige lîb gewnnen . alse dauid sprichet . Chere dich uon dem ubele . unde tûo daz guôt . wan ez en genûget neheineme daz er daz ubel uermîdet . er newelle daz guôte tuon . noch en hilfet niecht daz er daz guôte tuôt . er neuvelle daz ubele uerlâzen. Aller der sus uuîse ist . der ist ane zwiuel îmer salich. Daz ist auer der salige lîb . daz

daz tu gót erchennest. DE FIDE. Diu channusse des gotes . unte diu gewízzede *(das zweite* z *mit Häkchen überg.)* der warheîte . diu scoltu auer gelirnan durch die allichen geloube . wan ane sie so nemach nie|men *(c.* nie|men *überg. mit Häkchen)* gote gelichen. Der ist warliche sâlich . der in der rechtun geloube uuol lébeth . unt in demo guoten lébenne die rechtun geloube behûtet . wan also diu geloube ubbik ist ane guotiu uverch . also sint diu guoten werch niecht ane rehte geloube. Dannan sprichit sanctus iacobus mines trehtenes bote alsus. Waz hilfet mine brŏdere ob ir sprec|chent daz ir geloubich sigent . enhabent ir der guoton werche nieht? Mak denne diu geloube imen behalten . diu nieht ist an diu werch? Also der lichaname erstírbet so der geist in uerlât . also ist diu geloube tôt . so siu der werche niene hât. DE CARITATE. [T 46^{v}] In allen gotes geboten ist diu minne de hereste . ane die so sanctus paulus sprichet daz gote nieth gelichen muge . da er sprichet daz weder diu mártere . noch dirre werlte uermanunge . noch almuosen wrume sîge . an die minne. Dannan sprach ouch got selbo . do in der wise iûde urâgete . welehez uuare daz maieste gebot in der ewe. Du minnegest dinen gót uon allemo dineme herzen . unte uon aller diner sela . unte uon allem dinem muote . unte mi|nnegest dinen nahesten also dich selben. In disen zeuuein geboten so hanget ellu div . é . unte aller der wîssagone buôch. Disiu minne diu gestêt in der behuotunge der gotes gebote . also er selbo sprichet . der mich minnet der behaltet mine réde. So sprichet oûch sanctus iohannes. Wir haben daz gebot uone gote . daz der got minnot . daz er ouch sinen nahesten minnon scol. Wildu auer wizzen wer din naheste sîge ? daz ist ain igelich geloubigêr wane wir werden alle in demo toufe ze gotes chinden geheiligôt . daz uuir geistliche gebrudere sîgen . in der durnachtigun minne. Disiu geistliche geburt ist uil micheles édelere danne diu uleschliche. Nu gelirne me|nnesche welihu sigen diu gotes gebot . unte behûte se also uile er megi . wante so mag er einerhafte gehen . daz er die gotes minne habe. DE SPE *(rot).* Sanctus Paulus lêret unsich driu dinch notdurftigiu unserre sêle . da er sprichet. Driu sint . de ge*d*inge *(rot über schwarzem* g) . unte gelôube . unte minne . der drîe ist aller maiste diu minne. Daz ist diu rechte gedinge . daz niemen sîge swîe uil [T 47^{r}] er gesuntot habe . daz er uon diu mines trechtines gnaden

missetruve . sunter daz er in demo gedingen siner rebarmede antlazzes bítte. Zemo antlazze mugen auer die gedingen die uon ubelen werken wellen gestil|len . wane wir nesculen durch des antlazzes gedingen daz unreth weder tuon noch minnen . unte obe wir ez auer getun . so nesculin wir gotes gnadon nieht missetrûon. Vnte nieht einerhaft in unseren sunton . sunter in allen unseren arbeiten sculn wir in demo gedingen gotes helfe enbeiten. DE PACE *(rot)*. Do der gotes sun hinnan ze sinemo uater wider wor . (= vvor .) do *(über ein zu* o *corrigiertes* e *geschrieben)* gab er sinen iungeron zeiner sunterlichun gebe diu gebot des wrides . da er zin sprach. Ich gib iu minen wride . ich laz iu minen wride. Do er von in ẘr . (= vv̊r .) do liezzer sie umbe daz in demo wride . daz er sie ouch uvolte uinden in demo wride. Des wrides hêrscaft zeiget er in einer anderer stete . da er sprichet. Die sint uile salich . die wridesame sint . wante sie geheizzen uverdent gotes chint. Die newellen nieth werden gotes chint . die unuuridesame sint. Wir sculen auer daz wizzen daz dir|re wride ist zehabenne mit ten guoton unt den rehton . nieht mit ten unrehton . die den ublen wride untr in hant in ir sunton. Daz sculen uuir auer so tun . daz wir sie selben nieth hazzen . sunter ir unreth . wane sigen ouch sie ubel sie sint iedoch gotes gescaft. Der uuride den wir auer mit ten guoten haben . der gestatit die ebenhellin unt die bruderlichun minne . wante er ist [T 47v] ein muoter der minne. Disen wride behûten mit aller unserer chrefte . wante er ist ain bruttesalin der gesunlich|en . unter ungesunlichen uigente. De Misericordia *(rot)*. Daz guot der rebármede . daz ist uile hêre . wan dannan sprichet der gotes sun unser haltere. Die sint uile salik . die barmherze sint . wante die gotes erbarmede gewinnenT. Nehein menneske endarf auer ze dirre gotes erbarmede gedingen . der erbarmede nie wil erbítten sineme wideruuinnen. Von diu uergeben wir unseren uigeten die zitlichun sculde . daz uuir gewinnen mugin die ewigun gotes hulde. Wane wie getar menneske ánderes uone gote sineme herren der gnâdon gebitten . er newelle ouch gnade sineme ebenscalche erbitten. Ze dirre erbarmede . scuntet unsich gót selbo . da er sprichet in sinemo euangelio. Wesênt gnadic also iuver himelesker uater ist gnadic . der sinen sunnen lât skinen uber guote unte uber úbele . unte der régenot uber rehte unte uber unrehte. In eineme igelichen urteildare scol erbarmede unte mei-

gisterscaft sin . wane ir newederez mak wol ane daz ander sin. Wane ein diu sicherheit an îme . diu gebirt die sicherheit ze den sunton. Hat er auer aine die serpfin . der maisterscefte . diu machet die untertanen missetruik der gotes gnâdon. Dise erbarmede scol menneske aller erest ime selben erbítten . wane wie mak der eineme andereme gnâdik sin . der íme selben grimme wil sîn? Der ist in sik selben grimme . der mit sinen sunton garnat den ewigen tôt. Vone diu begin|nen dirre gnâde annunselben . unte behûten unsich uile [T 48r] gnote . daz wir enflihen die hellenôte. De Indulgentia. Gót gebiutet uns in sineme euangelio . daz wir uergeben . so werde ouch uns uergeben. Vnte sprichet en wellen wir unseren scóleren nieth uergeben . so neuuerden ouch uns unsere sculde nieth uergeben. In dirre gotes réde mugen wir die uil michelun sine guotin bechennen . daz er daz an unsere selb|chur lât . obe wir wellan daz uns unsere sculde werde rât . wane also wir ertéilen . also werden ouch uvir erteilet. Vone diu tungen *(durch Punkt darunter getilgt)* also unsik sanctus Paulus manet . da er sprichet. Vergebent ain anderen suaz ir wider *(über einem aus* r *corrigierten* D) sie hábent . also iu gót durch sinen sun uergeben habe iuuer unreht. Vnte en lant iuch niecht uberwnten werden uon demo ubele . sunter *ir (mit Häkchen überg.)* uberwintent mit demo guoten daz ubele . daz sculen wir uaste gelouben daz gót unser gebet niemmer uerniemet . unze er in uns deheinen ummuot wider im en sihet. De patientia *(rot)*. Min trehten sprichet in dem evangelio zuo uns. In der gedult besizzent ir ivver sele . wane so uvir durch die gedult gelirnen wie wir unsik sculen gedoubon . so besizzen wir aller êrest daz wir selbe sigen. In alleme unsereme lebenne bedurfen wir der gedúlte . wane also wir sculen uertragen obe unsik got mit deheiner note ruochet zēmanene . also sculn wir gedultig sin . so uvir uon unsereme ebenmenneschen *(v. späterer H. = ⊢ überg.)* áhte|salin líden. Wane daz geschihet ofte . daz guoten werdent gemúeth . uone diu sculen sie auer nieth gedenchen daz sie

DIE ST. PAULER BRUCHSTÜCKE. (X)

Psalm 17, 37—51.

[X 1r] vollekomen. (37) ***D**ilatasti gressus meos subtus me.* Dv zerbreitost míne wege vnder mír. Dv hieze mine lide volgen der witi des mv̊tes . div wíti ist mínne caritas. *Et non sunt infirmata uestigia mea.* Vnde vnderleget sínt míne vůze davon . wan mínne caritas mít ín ist. (38) ***P**ersequar inimicos meos et comprehendam illos . et non conuertar donec deficiant.* (39) ***C**onfringam illos nec poterunt stare cadent subter pedes meos.* Ich iagon mine viende vnde gevahe si . vnde irwinde ê nivt ê si irlegen sint. Ich zerbriche si . noh si mvgent vor mir niht gestan . aber si vallent vnder míne vůze. Daz kít allez sament. Ich ir-
vleiscliche gelvste
víhte carnales delectationes . vnde wirde vber si gewaltic . vnde ist daz vox fidelium. Aber vox christi div damítte
div stimme
sprichet . dív uuírt alsus vernomen. (*c.* v'nom̄.) Die mir wideresint . die iagon ich vnde gevahe si . vnde gebriche si nah mir . vnde vndertv̊n si mit harnescharon míne le-
eon
gibus. Salic sint die dien so geschiht. (40) *Et precinxisti*
tugent der mæzekeite
me uirtute ad bellum. Vnde mit der uirtute temperantię
nemmede
begvrtost dv mich zewiderstæne. Alde in christi persona
gedvlti sterki .
kít ez mít patientię fortitudine . hiez dv mich der sivndigon ahtunge vertragen. *Supplantasti insurgentes in me subtus me.* Die mich anwolton . die irvaltost dv so . daz si vnder mir lagen. (41) ***E**t inimicos meos dedisti michi*

dorsum. Vnde míne viende gæbe dv mir ze rvgge . wan si mir volgent . alse paulus tv̊t . vnde manige andere der ivdon. *Et odientes me disperdidisti.* Die aber vollestv̊nden ín ir vbeli vnde mich hazzeton die verlvre dv. (42) ***Cla-*** *mauerunt nec erat qui saluos faceret.* Die hareton in nôte . vnde níeman was der si behielte. Wer solte . do got niht wolte? *Ad dominum nec exaudíuít eos.* Ze gote hareton si er gehorte si aber niht. (43) *Et comminuam eos ut pulverem ante faciem uenti.* Vnde ich vermvle si . als daz stvppe daz vor dem wínde vert. *Ut lutum platearum delebo eos.* Als daz hor an der straze vertilegon ich si. Die den breíten wec gant [X 1ᵛ] mit dem hv̊rlvste . die sínt daz hor der straze . daz got tilegot. (44) ***Eripies me*** *de contradictionibus populi.* Dv lôsest mich von den wi- vbe wir in la- dersprachon der lívte die da sprachen. Si dimiserimus zin lebenden div werlt gat alliv nah ime. eum . uíuum seculum post illum uadit. *Constitues me in* diete *caput gentium.* Du setzest mich ze hovbete der gentium . kristenheiti ze hovbete der ecclesię. (45) ***Populus*** *quem non cognoui* di. liblich *seruiuit michi.* Daz livt der gentium dem ich corporaliter íudon ze ovgon niht kam . so ich iudeis tete . daz di(eno)te mir *In obauditu aures obaudíuít michi.* Mit oron gehôrend gehorter mir . ane ovgon gesiht. (46) ***Filíj' alieni mentiti*** *sunt michi.* Vremidiv kint . wehselkint . ivden . irlvgen mir die trív *filíj' alieni inueterati sunt.* Vremidiv kínt sint nivver gnad//// ervírnet die ich mit noua gratia niwon wolte . si klebent in der alten iv|vnge der niwun in ueteri testamento . noui der rv̊chent si niht. *Et clau-*

dicauerunt. Vnde hinkent si uua////// si mit eíne///// vůze
der altv(n) gvnge
gant . ueteris testamenti. *A semitis suis.* Daz ist ín ge-
vrdahtvnge
schehen von ir wegen von ir adinventionibus suis . so die
vnde von hænde vngewæschenen vnde von hantvazzen
sint . de non lötis manibus . de calicibus. (47) *Viuit*
(*c.* Siuit) *dominus et benedictus deus meus . et exaltetur deus*
salutis meę. Aber mir lebet got . vnde ist der gesegenote
got . der ze gv̊te genande mín got . vnde werde er irhô̊het .
er ist got mines heiles . an mir werde er irhô̊het. (48)
***D**eus qui das uindictas michi et subdis populos sub me.*
de l////te der diete
Dv bist got . dv richest mich . vnde populos gentium vn-
dertv̊st dv mir. *Liberat| meus de inimicis meis iracundis.*
crivcege ín
Mín lô̊sær von irbolge|nen vienden . scrienten. Crucifige .
criucege in
crucifige eum. (49) ***A**b insurgent| in me exaltabis me.*
an der marter an
Von den die mich anewent in passione irhô̊hestv mich in
der vrstende
resurrectione. *A uiro iniquo eripies me.* Von vnrehteme
manne der mín ahtet lô̊sest dv mich. (50) ***P**ropter| con-*
fitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi
in christanen livten
ín gentibus. Davon begihich dir in populis christianis .
in den dieten
vnde singe dir psalmvn in gentibus. (51) ***M**agnificans*
salutes regis eius. Got me| daz heil sínes kuneges . sínes
dieten
svnes . die er gentibus gibet. *Et faciens.*

Psalm 118, 170—120, 1.

[X 2^{r}] Min gebet kome vur dih . nah díme geheize
lô̊se mih. Daz ist anderest daz selbe. Wol bîtet der

also bîtet. Vernvnst enpfahende wírt sín rat . wan dvrh sih níht vernemende . wírt sín vnrat. (171) ***Eructabunt labia mea ymnum cum docueris me iustificationes tuas.*** Míne lefsen sprechent lobesanc . so dv mih lerest díne gelirnige gote rehtvnge. Got leret die . die da sint docibiles dei . daz sie niht eín gehvgende . aber gotes reht tv̊nde . behv̊tin gotes rehtvnge. (172) ***Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum quia omnia mandata tua equitas.*** Mín zvnge saget dín gekv̊se . leret díniv gebot . wan siv alliv sínt reht. dienar des wortes . bredigar. reht Von div wil ih werden minister uerbí . wan dar^an^ | equitas ist. Ih weiz aber daz wol daz mír vreise begagenen sol von widersprechinten . vnde ahtenten a contradicentibus et persequentibus. Waz wírt mín danne? (173) ***Fiat manus tua ut saluet me quoniam mandata tua elegi*** . alse kome dín helfe daz sie mih behalte . vnde ih an der sele niht verlorn werde . wan in dínív mínne die gebot írwelte . alse daz ih mít ir amore vberwunde timorhte rem. (174) ***Concupiui salutare tuum domine et lex tua meditatio mea est.*** Kristen dínen behaltær wolte ih . sín gerote ih . vnde dín ê ist mín hvgede . wan dív gît christo vrkivnde. (175) ***Viuet anima mea et laudabit te et iudicia tua adiuuabunt me.*** An íme lebet mín sele . vnde lobet dih . vnde dine vrteilde helfent mir . mit den die gehv̊ren Komínt gesegenote mínes vater. svln. Uenite benedicti patris mei. (176) ***Erraui sicut ouis quę períít quere seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus.*** Ih gienc írre alse verlorn schâf . sv̊che mih . sv̊che dínen schalc . wan ih díner gebotte níht vergaz. Die dv sv̊htost . die fvnde dv . noh sv̊che die dv víndest vnde gehaltest. Einen ivden ín síne wis wítzigen vragete

salmen der sprozon
man wavon cantica graduum alse genamot wârín. Der antwurte alsvs. Do dauid willen hate daz templum gote zímberon . do ebenoter den berc des tempils . [X 2ᵛ] vnde schv̊f ín alnah div so er den tempil bildon wolte. Unde begrv̊b ín alse daz vf dem berge ein bergeli wart . dar///ffe wolter daz templum zímberon. Uffen deme bergelíne worhter der fîvnf gradvs dries . vnt vmbe | vnde vmbe daz die werchlîvte vnde all/// ///ivte deste gemachlich (gemachlich' ?) vf vnde nidergan maht. Vnde wan er wande daz er daz werch vollevrumen solti . so liebsangoter sa dem
fîvnfzehen grâten
selben werche . ih meíne den quíndecím gradibus mít alse
salmen
manigeme salmen . vnde scheínde sa an dem ersten cantico
////ure unde widerredigi
daz er inuidos et contradictores vmbe daz selbe werch
herre lose mine sele
habete. Davon sprach er. Domine libera animam meam
von vnrehten lefson vnde von vnkvstiger zvngvn . vnde anderiv. vnz
a labíj's iniquis et a língua dolosa . et cetera. Usque
her der ivde so vil vnze der rinde halb . wænich níht ist er ze
versmahende .
huc iudeus quantum ad corticem . spernendus non credo.
gelovbigen daz marc erfvnden hant
Ube aber wir von fidelibus die medullam expresserant îegediht sv̊zers dínges gesmecket habín . vnde so vil des an vns wesen mac . hervur bríngen wellen. Den willen nemme níemen hohvart . wan er scheinet niht inuidiam (su)perbi(ę) pedissequam . wie a(ber) alliv kristenheit die/////fter der leitere der gv̊tæte . an ír líden ze himele stíget . vnde
salme
in iegelicheme cantico lîvte . daz ist wunnesam zekîesenne.
bventen in
S//e sprichet aller erst . sih hie nidena(n) mit habitantibus

vinstri
cedar . die sa wendent daz sie niht stîge. Darnah kit si
zen boton
daz sie ír ovgen ad apostolos vfheve . vnde si an ir zweltere
gradvm stepfen welle . die der bvrc fundement sínt . in
die si ze ívngest vollestîgen wil vnde danne darín kome-
vrowende síngen.
nív exultans cantare. Ecce nunc benedicite. Darnah
sprozzen in suftender stímme
stepfet . sie an den drítten gradum. In uoce suspirantis
ze der obervn.
ad supernam ierusalem . dar sie wissagen vnde boten tro-
////// //// /// /// an
ston zevollekomenne . vnde kit. Lętatus sum in his quę
den dingen div mír gesaget sínt ín daz gotes varin wir.
dicta sunt mihi in domum domini íbímus . daz sie ge-
sprozzen
leistet habín . alse sie ír gehîezen. An dem vîerden gradv .
der dvrnahton zal
der numerus perfectorum ist . so hebet ecclesia ír ovgen
weínecliche
flebiliter ze gote selbem drôwentem . daz sie dív ovgen ab
íme níht neme ê er ir gnâde sende. An dem fîvnften
die marterære
sprozzen . so nímet si martyres in hant . vnde stepfet alse
ordenvnge der gelovbige/// sterki
vaste daz si ioh andere ordínes fidelium mít robori hôher
vnde hoher setzet . vnze hín an den zehenden der ir sel-
ber svndersprozze wírt. Der sehste sprozze ist der bih-
tære. Der sibínde [X 3^{r}] sprozze . der die in zí(t) (r)í-
Ioh was er iezp verteilet
wo(ton). Da(z) (neteta) iudas. Iam enim iudicatus erat.
Der ahtode . ist sante Marîen mit anderen mageden vnde
geehafton
wítewon. Der nîvnde ist coníugatorum. Der zehende ist
ęcclesię . vnde aller der die vervarn sínt. An disem sproz-

zen s(am)eno(t) sie sich ir viende vndankes (in) die sch : : :
gar(b)on teifen sivndære
mít ir manipulis. Alse daz die profundi peccatores danne
enpfanclic| zit
gesehent . die vil nah tempus acceptabile verlorn haton .
bvschelliv
so beginnet si ir selber furhtent . daz sie níht fasciculi
zeverbrennenne
(überg.) werdín ad comburendum . vnde stepfent danne
daz ist an der einliftin /////nde
spâte . id est ín vnde(cima hor)a . an den einliften sprozzen.
vbervlvaziger gnade
De profundis . vnde werdent danne mít superhabundanti gratia
sprozze der kinde vnde vn-
erlôset. Der zwelfte gradus . der ist infantium et inno-
schuld/// der gnade
centum . die darf níht samenon sancta ecclesia. Mater
mv̊ter
gratia sovget sie an ir arme. An dem drícehenden sproz-
zen . so garwent sih die vollekomenen hírte vnde herte
der erstvn stole . daz ist beste gewant mít dem brivtegovme
mít stola príma mit der sie cum sponso brvten svln .
Ih sah ierusalem gezierte alse eíne brv̂t geîn ir
alsez kít. Uidi ierusalem ornatam tamquam sponsam uíro
man.
suo. In dem vierzehenden so hebent sie (ymnum et can-
ticum lętitię). Ecce quam bonum . vnde (st)epf(en)t in (daz |)
wan got gebot
himilriche . vnde sprechent. Quoniam illic mandauit do-
hie segen.
minus bened(ictionem. Des fîvnfze|)henden sprozzen
canticum singent sie vf des brvtstv̊les hoh(i gesezene|)
gote lob. an
alsus. Ecce nunc benedicam. Alleluia. Amen . alse in
dem bvche zorftile vnde wissheit
apocalipsi ist. Ben(edictio |) et claritas et sapientia. Mit
dem troste sprichet nv ze ivngest ęcclesia (ze den |) noh

bventen ín der vinstri. ivnge(st)en habitantibus cedar. Sîd iv an den extremis svs gnadecliche gewalticliche in nahten vfhebent iwre (geschehin|) mvge. Confidenter in noctibus extollite omnes hende in der heilikeite vnde lobon(t got |) manus uestras . in sancta (et benedicite domino). Daz noctibus disses ivngesten salmen gehillet dem cedar des ersten.; **Canticum anabathmon . id est graduum.** (1) *Ad te cum tribularer clamaui et exaudisti me* Ich rvfte ze dir herre vnde dv erhortost mih do ih in arbeiten was. (2) *Domine erue animam meam a labíj's iniustis et a lingua subdola.* Herre lôse mih von vnrehten vnde von vnkivstigen worten. Alse der wort sint die mih ilent beswichen . vnde wenden daz ih niht stige de uiciis ad uirtutes. War wiltv sprechent sie . [X 3ᵛ] dv wilt ze verre . verrer danne dv mvgist. (3) *Quid dabitur tibi et quid adponetur tibi ad linguam dolosam.* Do sprach ih ze mír selbem. Waz wírt gelazen . dir . vnde waz wirt dír geîne gestellet . daz kit . (*durch ein Loch verdorben*) waz wírt dír zestellenne geín (*darüber und darunter ein Loch*) so beswichlichen worten? (4) *Sagitte potentis acutę cum carbonibus desolatoríj's . id est uastantibus.* Daz tv̊nt wasse strâla des mahtigen . daz sínt gotes wort . div setze dargeíne mít stǒrenten zanderon . daz kít mít der ebenbilde . die ê kv̊le waren . vnde sie aber sih selben zvnton . ír rede mít sprozzon zestǒrenne . vnde ír irreden. So tv̊nde stigestv per gradus alse ovh sie tâten. (5) *Heu mihi quia incolatus meus longinquus factus est?* Ah mih kístv danne . warvmbe ist mín ellende alse lanc worden? Wan dih sa belangen hín begínnet . so dv ze tvgende gestigest . vnde dír der anderer vnreht gestat wegen . davon dvnket dih sa disser (*c.* din ser) lip ellende vnde karlích. *Inhabitaui cum ta-*

bernaculis . id est cum habitantibus . cedar. Ih sitze mít den bventen ín cedar da ismahelis gesæze ist . der vzer wir vz die gotes riche sol verstoren werden. Alse(z |) kít . Eice andírnvn vnde ír svn . wan ez wir niht der dírnvn svn mít cillam et filium eius non enim erit heres filius ancille der vrivn svne. vínstrína cum filio libere. Síne herberge sínt cedar . daz kit tenebre . In den sítzent sivndige mít den ih hie bve. (6) *Multum peregrinata est anima mea.* Mín sele ist hie vil ellende. Sî bedrívzet der ismahelis herbergon. (7) *Cum hís qui oderunt pacem eram pacificus.* Vride hielt (e *überg.*) ih mít den die ín hazzent. Daz sint die mit den ih in cedar sítze den ih ír vbeli vertrage (*c.* vertage) daz vnder vns (an?) fride ist. *Cum loquerer illis debellabant me gratis.* Undurftes (rungen sie) wider mír . so ih sie grv̊zte . wan ih mine vrvme nevor(derote) do ih sie grv̊zte aber ír sælde die ín christo sint . wan sie vride hazzent . der ist davon mahton sie neheínen gewaht gehǒren christi qui est vnser vride pax nostra. **Canticum graduum.** (1) *Leuaui oculos meos ad montes unde ueniet auxilium michi.* Ih sah vf an die berge . daz

Das fett Gedruckte ist in der Hds. rot. Die Ergänzungen der unlesbaren Stellen sind in Klammern gestellt. Wo es darauf ankommt ist der Zeilenschluss angegeben. Die Hds. stammt aus St. Blasien und liegt jetzt in St. Paul. Die drei Blätter derselben sind 0,268 m. hoch und 0,178 m. breit. Das erste hat je 30, die beiden andern je 29 Zeilen auf der Seite. Die Kehrseite des ersten Blattes hat rechts durch Beschneiden gelitten. Neben X, 21 steht IX. X, neben XI, 3. 8. 10. 14. 16 stehen XI. XII. XIII. XIIII. XV. am Rande der Handschrift.

U, der C. germ. 188 (Bibliothec. reg. Mon. fragm. ms. C. 3), *sowie V, das Wallersteiner Blatt, welches Ps. 104, 30—105, 5 umfasst, sind hier neu mit vielen Besserungen verglichen.*

Was den verlornen Codex S betrifft, so gebe ich von dem Texte das Vaterunser und das Credo bei Joh. Stumpff (Gemeiner loblicher Eydgnoschafft Stetten / Landen vnd Völckeren Chronick wirdiger thaaten beschreybung. M. D. LVIII. Getruckt Zürych in der Eydgnoschafft bey Christoffel Froschouer. *p. 295*[b]) *folgenden Abdruck: (links am Rande: Das Teutsch | Vatter unser | in Erster ge | schrifft) Wie schwach die erst Teütsch gschrifft gewesen seyn / gibt | noch kundtschafft ein alte geschrifft Nötkeri von S. Gallen / bey zeyten kü. Ludwigs | von Ostfranckrych vnd Germanien / nach der geburt Christi 870 geschriben / darin | vnder andrem das Vatter vnser vnd der Glaub verzeichnet / vnd auß dem Latin ins | Teütsch vertolmätschet wirt / auff nachuolgende weyß / also:* | Fater ünser du in himele bist . din namo uuerde geheiligot . din riche chome . din uuil|lo geskehe in erdo also in himele: Vnser tagolicha brot kib uns hiuto . unde unsere | sculde belaz üns / als auch wir belasend unseren sculdigen: und in chorunga nit leitest | du unsich: Nun belose unsich fone ubele, *etc. Das Aue Maria stadt nit darbey.* | *Der Glaub lautet in der selbigen geschrifft also: (links am Rande: Der Glaub)* | Ich keloubo an Got allmachtigen Fater / skefen himeles und erdo. Vnd an sinen son | Iesum Christum einigun unsern herren . der uone demo heiligen geiste infangan üüart: | Vane Maria der magede geborn üüart: Kenothaftot uuart pi Pōtio Pilato: unde bi imo | an cruce gestachtet ir starb: unde begraben uuart . ze hello fuor: an demo dritten tage uo|ne tode erstuont: Ze himele fuor . da sitzet ze Gotes

zesunne des almachtigen Fater: dan|na kunfftiger ze irteilene die er danne findet lebende alde tote: Keloubo an den heiligen | geist: Keloubo heiliga die allelichun gesamenunga. Keloubo zehabenne der heiligun | gmeinsame. Kelaubo belaszung unser sunde: Keloubo des fleiskes urstende: Keloubo | euuigen lib. AMEN. Das thuon ich keunaro, etc.

Die Stelle bei Goldast (rer. alem. scriptores. Francof. M. DC. LXI. tom. III. p. 34) lautet: Extat apud nos Sangalli Psalterion à Notkero monacho, quem ob linguæ tarditatem Balbulum cognominarunt; in nostram linguam translatum Arnolpho imperante, tanta verborum difficultate, ut non nisi ab attento & immorante lectore accipi & intelligi queat: tam dura olim et anhelans vetus illa Francorum & Alemannorum lingua fuit. Sed præstat fortasse (ut in farragine) orationem Dominicam cum Symbolo eodem in codice, adscriptam referre, quæ ad verbum sic habent: Fáter vnser, du in hîmele bist. Dîn námo vuérde gehéiligot. Dîn rîche chome. Dîn vville geskéhe in erdo álso in himele. Unser tagolicha brôt kib vns hiúto. Vnde únsere scúlde beláz úns, álso óuch vvir belázend vnsern scúldigen. Vnd in chórunga nit leitest du únsich. Nú belôse únsih fóme úbele. *Non reperiebam autem Angelicam salutationem translatam, ut quam ætas illa inter preces non habuerit. Primùm enim, ut conjicio, à Fratribus Mendicantibus in preculas illas numeratas & meritorias relata est. Germani* Choren *dicebant, quod Latinè dicimus tentare vel prehendere: atque inde* Chorung, *captatio, prehensio. Symbolum autem, quod Apostolicum vocatur, Germani* Gvverf *à conjiciendo nominabant, quod illi articuli conjecti & conscripti ab Apostolis crederentur, sicut ex verbis Notkeri Symbolo præpositis deprehenditur, hoc modo;*

Daz Græci Chédent symbolum, Latini collationem, daz chéden vvir gevverf, vvanda iz Apostoli gesámenoton, unde zesammine gevvúrfen, dáz iz zlichen sî Christianæ fidei. Also ouh in prælio symbolum heîczet daz zeichen, dáz an skilten alde an gemóten VVorten ist, tannan iógiliche iro socios irchénnent. *Allusum igitur est ad Græcæ vocis originem, quæ ἀπὸ του συμβαλλειν deducta esse videtur. Translatum autem eodem in libro reperiebam in hæc verba:* Ih kelouho an Gót àlmáchtigen fatere, skeffen hímeles unde erdo. Unde an sînen Sún den gevvíchten haltáre eînigen únseren hérren: der fóne démo héiligen géiste infángen vvard: fóne Maria dero mágede gebórn vvard: kenóthágfftat vvard pi Pontio Pilato: vnde bi îmo an crucem gestáhter î. starb: vnde begraben vvard: ze héllo fûor: an demo drítten tâge fóne tôde irstuônt: ze him'ele fuôr, dâr sízzet ze Gótis zesesuuun dés almáchtigen Váter: dánnân chímftiger zeirtéillene die erdá allelichun gesámenunga: kelóubo zehábenne déro heiligen gemeînsame: ablasi déro súnden: geloúbo des fleîskes úrstendede: gelôubo êvvigen lîb, Amon. Daz tuôn ih keuuâro. *In sacello pervetusto Leprosorum urbis nostræ, quod haud procul suburbio Orientali situm est, proximis annis libellum reperi Omelias alipuot Germanice scriptas continentem, quem ante annos plus minus trecentos scriptum esse colligebam, tersiore jam & mitiore sermone. Prima enim Omelia de Domini natiuitate ad hunc modum habebat:* Vns ist erschinen der guote vville, vndo die mennisheit vnseres haltares, des almachtigen Gottes shunen, nih von deheinen rehten vverchten, die vvir selbe han gethan, vvan nach siner michelun erbarmede hat er vnsih gehalten, *etc. In eodem Oratio Dominica his verbis reddita legitur;* Gott Vater vnser der bist in den himelen: Zuchome din riche:

Geheiliget vverde dein name: Zuchome din riche: VVerde dein vville hie in erden also da ze himle: Vnser tagolich brot gip vns huito: Vnd vergib vns vnser schulde, als vvir tuon vnsern schuldigen: Vnd leite vns in dheine bechorunge: Vnd erlose vns von allem vbele.

Es folgen nunmehr die nötigen Angaben aus den Codices: 4,7 bôum *vom Circfl. ist nur eine Spur erhalten* 8 ih *am Anfang der Zeile nachgetr.* 11 puluis *aus* p *corr.* 5,9 *n*als *anrad.* 26 zórne. *Punct rad.* 7,17 *í*mo *schwacher Accent* 8,13 exurrexi 18 múge . *ih neirstér*[R 14]*ben múge* ih neirstérbe gérno. *durch Puncte getilgt* 19 Exurge 25 únrechte *darüber Punct* 9,2 kíbet 17 qu̥eritis *Häckchen scheint getilgt* 10,5 Irascimini ' et *das Trennungszeichen roth* 6 iûuih *aus* h *corr.* 7 *s*úndon *schwacher Acc.* 7 Riûuont *schwacher Circfl.* 13 LÊ|*PH*SÉN. *rad.*, F *am Zeilenschlusse nachgetr.* 17 i*z* . êr *aus* h *corr.* 27 *nach* daz *ist ein Punct rad.* 11,9 di*u zu* e *und dann zu* a *corr.* 26 IERVSAL:EM *Ras. eines* A 12,6 morgen *aus* o *corr.* 15 unréchte. *darüber Punct* 20 WÉN S.IÊ 13,20 ménnichon *daraus ist* s *corr.* 14,7 fréuuen*t durch Punkt darüber und darunter getilgt* 8 fersehent *darüber Punkt* 10 bûest *aus* ist *corr.* 15,24 *:n*ahtelîches. *a. Ras. v.* be 16,19 P.RO 17,11 ab *in* | inimicis *unterstrichen* 23 . 28 Exurge 18,2 *ú*mbehálbot *über dem ersten Strich des* m *ein Punkt* 19,9 hábe*t a. Ras. v.* r 22 ḁpeuit 25 u*nde* | unde *unterstrichen* 20,4 *h*únreht. *rad.* 16 torculę 21,1 diê 8 defensorem. *aus* o *corr.* 19 memor *és schwarzer Acc.* 22,19 *p*edibus *aus* e *corr.* 18 emendati*o*nem *aus* a *corr.* 23,16 *f*ient *aus* e *corr.* 24,20 *ún*scúldige *a. Ras.* 23 dominusest *durch Zeichen umgestellt* 27 arb|bêite. 30 . i. *überg.* 25,19 fónen *durch Punkt darüber und darunter getilgt* 26,17 hell*a aus* e *corr.* 20 uuérfen *durch Strichelchen darunter getilgt* 23 *iro* nû *aus* nû *rad.* 27 Exurge

28,12 ána tûon. *und so immer* ûo, ûe, îe, îa *(nicht* uô *u. s. w.)*; *die Interlinearglossen fehlen* U 15 Unreine sînt U uúega U alle R 16 Dîniû R Tînu U 17 sint ferro fone R 18 Allero R uúaltet U uuanda R 19 chúniga U slâhet . unde R éiner U 20 suo R mouebor U 21 in genenerationem U malo. *Diz* Er *rad.* U sus U argliste R 22 neuuirdo R fone chunne U 23 êuuighéite : : nemag *zwei Buchst. rad.* U mágice U 24 *iz. aus* h *corr.* U Also simon U uuolta . mit diên R 25 est U 26 et dolo. *fehlt* U Des munt R 27 spréchennis uuanda R éiueri. U uuanda R 28 gebíutet U 29 sínero zungun. R zúngun U leit *überg.* U 30 arbêit. R árbeit. U An R zungun R oûget] líget U 29,1 sin . târúndere U birget R ubeli. R díu U 2 unde] et U 3 Diê R habet. U mit R sizzet U 4 tôugeno R tóugeno U Ut U Daz R 5 erslâhe. R unscadelen. so R 7 Sînu óugen U uuártent] uuanda R armen. U 8 der R ist R oculto. R 9 Also R tóugeno faret er so U 10 leuuo R sinero U Er R ioh U starch. R stárhc. U ioh lístig U 11 *b*zebesuîchenne. *rad.* R pauperem U 12 dáz R 13 erzúcche U zucchen. U in zé R 14 imo U unde in an síh R héizet uuenden U 15 humiliauit se | U 16 in. Vuanda mit R zéichenen. U 17 fersihtigen. U dominatus fuerat *durch Reagentien verdorben* R 18 daz R ketûot U 19 *erár*mero *am Anfang der letzten Z. abgeschnitten*, mero *durch Reagentien verdorben* R dáranâh. R táranah U 20 stur|zet. U 21 deus auertet R 22 geéscon. R *Punkt fehlt* U 23 déro R fone R sie fúrder U 24 nesêhe. R Exurge R U 26 dû R tu U trúhtent *unterstrichen* R dâhta R nube U stant R stán| *abgeschnitten am Zeilenschlusse* U skeine U 27 neirgiz U déro R ármôn. U 28 irritabit U 29 Tíu léuues cramda U 30 got der R Zíu dahta U fone U neforderot U 31 tuon . *überg.* U 30,1 Dû R Tú U got sîhest R

dahta. U uuanda R 2 óuh U sîhest R díu U *nach* barg *Ras. eines Fleckes* U 3 Dár R Tar U 4 siêhest du R daz du R daz chît R 5 dinen U in geniûz *(darüber Loch) bis* 9 Temo *(Z.* 14 *bis* 16 *der Hds.) durch Reagentien verdorben* U 6 Dir ist *nicht mehr lesbar* U 7 kesparet U der R echert R écchert *Acc. undeutlich* U Mêr | U 8 *nebedarf er (nicht mehr zu erkennen)* an dír ist er riche Pup . . . . . is ad . . tor. Temo | *mehr ist von dieser Zeile* (16) *nicht zu erkennen* U dir R 9 Démo R Temo U uuéisen U hílfest *sehr schwacher Acc.* U dû. R Demo mûoter dîsiu U 10 uuerlt tôd R 11 Dáragágene R der árm R 12 dés arguuilligen. U chit U keuualt. R 13 demo U Omnium *bis* dominabitur. *minuskel* U 15 Daz R feret uóh U Sîn *fehlt* U |Súnda U sunda R halto gesiûchet. U 16 nals R selbo R 17 diên] tinen U regnabit *aus* u *corr.* R ęternum U 18 unser R trhuten U 19 iômer U illivs. U 20 unrehten dîete U fertîligot fone U 21 ist. R 22 Déro R Tero U armon uuillen gehorta R 23 uuolton R sie *(zweimal)* U 24 den R 26 Iro U gareuui U hábest R habet. U kebôret U dîn R ora. U karo U 27 so R Uuára zûo U 28 *demo und auch der untere Theil des* d *abgeschnitten* U uuéisen. U 29 démo R diêmuôtin. R diemûoten. U Nals échert R uueis| *hier abgeschnitten, auch noch der untere Theil von* i *und* s U *die Hds.* U *hat* 32 *Zeilen auf der Seite. Das Blatt ist halb zusammengefaltet und diente als Deckel eines Octavbandes. Docen schreibt oben: Zum einbande eines buches v. j. 1526 gebraucht, welches aus Seon hieher kam. 7. Nov. 1825. D.* 33,26 got. Linguam 34,7 exurgam 7 Daz *anrad.* 19 *ólter a. Ras. v.* t 25 *truhten klein überg.* 37,12 spréchent 38,6 fer*l*órnissedo. *a. Ras.* 40,4 d*u*rh *aus* h *rad.* 6 besuîchet. [R 42] chet. 41,4 h*á*bo *a. Ras.* 21 martero

*über*g. 42,21 martyrlih *aus* c *corr.* 27 anderro *aus* o *corr.* 45,13 chéli *aus* e *corr.* 46,2 Exurge 14 sîe *aus* a *corr.* 47,1 QVI LOCVTVS EST DOMINO *fehlt* 48,18 ispálg 25 Irlós|schene 50,5 spráh | sprah *!* in 7 Predigar*a aus* e *corr.* 20 irráffungo 21 SIMILIT*ER nachgetr.* 23 forésaga 51,13 in latitudine. 52,21 *d*ie *aus* h *corr.* 53,30 brachi*a aus* ū *corr.* mîn*e aus* a *corr.* 54,8 mi*h. aus* r *corr.* 20 fleîscliche *darüber ein senkrechter Strich wie ein* i 55,6 disperdi*d*isti. *aus* st *rad.* 56,5 CALCIBVS 57,17 id *bis* quos *schwarz* 58,26 gechôsont *a. Ras.* 59,8 uuílleuuâl*t*ig *davor Ras.* for*h*ta. *a. Ras.* 60,9 uuizzen *aus* s *corr.* 62,10 hérenten. 13 uuartsali *aus* e *corr.* 63,17 d*a*z *aus* u *corr.* 26 iúnger*in aus* o *corr.* 64,12 tuām. *rad.* 65,27 singen*d*o 66,6 unuuartelicha *über*g. 23 *d*en *a. Ras.* 67,3 *h*óuene *unterstrichen* 18 úber er *unterstr.* stige *er* ábe *unterstr.* 22 lôse*n* in *unterstr.* 28 uuerlte *aus* l *corr.* 68,10 umbehalbot *m*manigiû *rad.* 24 uua*h*s *aus* s *corr.* 26 testa tamquam *durch Zeichen umgestellt* 69,20 lichamin *aus* u *corr.* 70,3 irrârin *aus* e *corr.* 20 sup̄ 71,26 *d*iê lóbont *a. Ras.* 72,20 ze *E* ímo *rad.* 73,13 sítouángíren *kleiner Acc.* 74,18 eam. 20 V*n*de *aus* be *corr.* 76,7 lêit|tende. 77,29 deli*q*uentibus *aus* u *corr.* 31 iudicio. *Daz* er *durch Punkte getilgt* 78,5 misericordię 7 uuar*h*êit. *aus* e *corr.* 17 uua*h*stablon *aus* s *corr.* 24 dû *aus* diû *corr.* 79,4 id *bis* eius *schwarz* 9 heîzzet unde uírchúnst. *durch Zeichen umgestellt* 15 dén *aus* m *rad.* 23 abundant*e aus* i *corr.* 80,26 xhrístanin 82,13 uocem *aus* i *corr.* 83,3 gol*d. aus Corr.* 84,1 exurgat 86,1 derelinqueruNT 24 Expecta 88,6 hárasánt*i. aus a rad.* 11 nési. 27 sui ist. 91,18 rîchesondo *aus* f *rad.* 25 zû . spilunga. 93,19 omnem . 94,2 I*z aus* i *corr.* 22 *c*orruptionem? *aus* in *corr.* 25 ánderen *aus* m *corr.* 96,5 *o*ugendo *aus* u *corr.* 10 nal*s aus* s *corr.* 16 habe.

aus o *rad.* 97,21 MOMO. mennischo. *überg.* 27 uuesent 99,11 fugie*bant* *a. Ras.* 101,6 un | unreht 102,12 Et *bis* 13 hominum. *in der Hds. schwarz* 16 *skêin*ent *a. Ras.* 102,11 *ne*| *darnach Ras.* 103,16 uber er *rad.* 20 áber am *Rande nachgetr.* 21 dannan *a. Ras.* 22 uu*úrden desgl.* 28 stéchontemo *aus* o *rad.* 104,11 ubeli *bis* dir *a. Ras.* 105,9 tuônt 18 súlin Dien 24 irstand*ini* *a. Ras.* 106,4 úmbefahe*t* *aus* n *rad.* Góte *rad.* 13 *IPSI* *a. Ras. v.* D 20 bezeîchene*t.* *aus* i *corr.* 23 ûfscóuuo *blîb durch Strich* *darunter getilgt* 26 *êhálti unterstrichen* 107,8 dáz *aus* h *corr.* oûge*t* *aus* n *rad.* 15 chi*t.* *aus* a *corr.* 19 scêine*t* *durch Punkt darüber getilgt* 108,5 Sámenonde *aus* d *rad.* 10 thesauri: s *Ras.* 109,1 tîligeien *aus* o *corr.* 17 kescá*h* *aus* ch *rad.* 19 predestinati *aus* i *corr.* 22 séledo *aus Corr.* 24 p̄predigâre 111,22 neuuolto*n.* *a. Ras.* 112,3 *ant*|frístot. *rad.* 3 iro fater dauid̄ 7 a*lde* *aus* n *corr.* 17 inuicem . l. in 113,21 besuôchent *aus* o *rad.* ir]er 114,14 sô,ne 116,2 Daz *bis* 3 dârána *a. Ras.* 11 . 13 exurge 117,15 îro. 17 beuscu*l*den *a. Ras.* 18 netáreta *aus* on *rad.* 23 ignorat. 28 dôd *aus* e *corr.* 118,3 exultabit 15 chrípfent. *aus Ansatz von* p *corr.* 19 Exurgentes 21 mi*h* *aus Corr.* 23 uuanda *aus* u *corr.* 119,6 uástu*n* *aus* h *corr.* 7 mi*n*a *aus* h *rad.* 8 unbirigi *aus* g *rad.* 11 *d*en *davor ein zweites, etwas anders gestaltetes* d 23 ingélten *aus* o *rad.* 120,5 *nach* sun *Ras., ebenso nach* démo 7 *n*aris *aus* m *corr.* 9 daz *d*er *a. Ras.* 15 *mánnis uuêichi* mannis uuêichi *rad.* 121,1 chórunga *aus* o *corr.* hûôn *Circfl. rad.* 13 do *aus* e *corr.* 18 zuôscríendo. *rad.* 26 Negelôube *darnach Ras., über welcher der Circfl.* 27 Exurge 122,22 da*z*ne *aus* n *corr.* 123,3 Exultent 11 *nach* áhtot *Ras.* 12 da*g. a. Ras.* 16 *vor* dis *Ras., vor* sih *desgl.* 124,7 intelle*g*ere *aus* e *corr.* 8 *über* sín *Ras.* 12 sáme*n*t *aus* o *corr.* 23 scîne*n*t.

aus t *rad.* 27 Apostoli *bis* 30 *Also a. Ras.* 125,1 gebreîtet sî *durch Zeichen umgestellt* 125,10 ménniscon *aus* c *corr.* 21 uuer*tl*ichi *a. Ras.* 126,1 stárclicho *darüber Punkt* 23 *s*pes *rad.* 127,4 ISPSI 128,4 m*a*nnelichemo *aus* e *corr.* skînen*t* *a. Ras.* 14 *vor* bilde *Ras. f*érte. *a. Ras. v.* u 15 ménniscen. *aus* o *rad.* 22 arguuilligo *das erste* g *aus* u, ui *aus* ill *rad.* 129,13 gríscramot *corr. aus Ansatz von* a 15 ł únunstig 130,10 *a*rbêiten *a. Ras.* 23 gesc*i*êhet *darüber Punkt* 26 ke*e*ret *a. Corr.* 27 sâr *a. Ras.* 131,14 ge*r*no *aus* n *rad.* 29 uuahs er 132,2 int*l*iêhet . *darüber Punkt* 132,1 commedat 26 eîniu 133,10 NO*B*IS *aus* R *corr.; nach* Er *und nach* ist *Ras.* 12 *ín aus* m *rad.* 18 Expecta 22 temp'us lacrimarum 134,18 *l*êibo *aus* e *rad.* 22 *h*after *durch Strich darunter getilgt* 135,8 neirréfsest 136,8 *k*e-heîzzen *aus* b *corr.* 14 uuâre 24 ketrúgedes *aus* d *rad.* 27 *u.* steina *unterstrichen* 137,4 pétôn. *aus* m *rad.* 138,21 *S*ie *aus* iu *rad.* 139,1 unsprechento *a. Ras.* 23 sum *fehlt* 140,1 uiuent 12 unl*iû*mendotôn *a. Ras.* 24 Da*z aus* h *corr.* 25 *i*st *aus* e *rad.* 141,4 idit*h*un *aus* b *rad.* 8 *m*ir *a. Ras.* 17 sprechendo *aus* h *rad.* 142,20 a a adâmis 143,2 *u*nde *a. Ras.* 30 *vor* stât *Ras.* 144,13 corpore *aus* e *corr.* 23 EXPECTANS EXPECTAVI 145,5 mi*h aus* r *corr.* 29 zegêsehenne. 146,13 mani*g*falti *a. Ras. v.* f 147,25 *Ras. nach* uuarheit 148,2 ne nir uerrêist 149,10 Exultent 21 deus meus *fehlt* 150,5 forderen *aus* o *corr.* 26 húsce chénun 151,1 ziehest *durch Punkt getilgt* 152,14 pi*l*de *aus* d *corr.* habelosi*n. aus* s *corr.* 21 neménd *den* sie *durch Punkte darunter getilgt* 153,19 *g*érot *a. Ras.* 154,5 un*d*e *davor Ras.* 14 *sêl*a *a. Ras. v.* ûz 20 uuieo *davor Ras.* 27 uuúnderl*ih a. Ras. v.* h 155,2 . 12 exultationis 28 níderuuart 157,22, *nach* mei *Ras. von* deus, *welches hier zu ergänzen ist* 158,16 únfróuui *Acut rad.* 24 diên liêht.

durch Strich darunter getilgt 159,3 erdo *aus* b *corr.* 159,25 patientia *a. Ras.* 160,12 sze *durch rothen Punkt darunter getilgt* 161,1 tr*i*be *darüber zwei Punkte zur Tilgung des Circfl.* 162,17 chráftelose. *a. Ras.* 163,21 reprobantis 24 uuídersprechentis. *a. Ras. v.* h 164,1 *u*uerden *! a. Ras.* 5 i*z darüber Punkt* 20 kiêdiemuôtet 165,4 nefrâget *a. Ras. v.* a 165,20 *nach* nehábo *Ras.* 165,23. 166,4. 23 Exurge 167,8 fidelibus 9 dilectum christum *durch Zeichen umgestellt* 11 chriûzegoton 21 chiúninge 168,2 *Ras. nach* des 169,29 gerih*t*et *a. Ras.* 170,17 gesal*b*otin *aus Corr.* 171,6 tohter*a aus* on *corr.* 7 pauli*a*ne. *aus* ne *rad.* 8 mánige*n rad.* 9 regin*a* a dextris *rad.* 172,11 dannan *darüber ein Punkt* 12 *nach* burtig *Ras.* 23 ł apostolorum. 173,9 exultatione. 174,8 craft] êraft 10 bega*g*enet *a. Ras.* 24 maris. *darüber Punkt* 175,4 óbenehtigen 6 ir *o* gelouba *Ansatz von* g 6 disen 8 ketri*uuuuu*n *darunter vier Punkte* 176,12 Et *fehlt* 12 inclinata 28 fines 177,9 *d*ir *a. Ras.* 178,4 *d* chálauui *unterstrichen* 13 exultationis. 179,22 simula|cris *darüber Punkt* 180,13 eleua*t*i *desgl.* 181,15 exultationes 182,9 bech*a*ndon. *a. Ras.* 12 si*ê a. Ras.* 18 uuîges *a. Ras.* 183,12 exultent 184,20 men*n*escen *aus* s *corr.* 21 êrest*i*n *aus* e *corr.* 185,21 *fater* frater *durchstrichen* 186,20 et progeniem. 186,21 gra*p aus* b *corr.* 187,7 D*i*z *aus* a *rad.* 24 ueterescet in infernum 188,16 Er] Et 22 Got ist 189,5 *g*eládeta *aus* k *corr.* 190,2 INEXTINGVIBILI. 191,1 nals *bis* Got. *a. Ras.* 8 *far* phar *unterstrichen* 192,12 guotes] úbeles *a. Ras.* 16 keuualtpîeton *darüber Punkt* 20 lóse danne *aus Ansatz von* o *corr., die beiden Worte durch Zeichen umgestellt* 21 tu *dazwischen Rasur* 193,12 muoter *sa* prûtsamenungo *durch Strich darunter getilgt* 22 geeiscost *aus* s *rad.* 23 irgézzent 198,4 irslágen. *darüber Punkt* 196,11 PAT 12

exultabunt 17 VOCĒM 20 lerárr*a aus* e *corr.* 198,1 ir-uuar*tn*isso *undeutlich* 198,5 exultabit 10 ind*uêst a. Ras.* 14 u*b*e *a. Ras.* 199,4 uzkóz ι christis 199,20 G*LO*RIA-RIS *a. Ras. v.* ORI 200,16 *d*olosa *darüber Punkt* 21 emi-grabit de 201,16 expectabo 202,23 keeiscon *a. Ras. v.* s 26 also *a* scáto *durch Strich darunter getilgt* 203,19 ex-ultabit 23 Vuendet uuirdet 204,10 uuerl*t*e *davor Ras.* 27 iúdorslahta 205,1 starch*e aus* o *rad.* 27 púrlichi *aus* l *corr.* 206,7 exultandi. 8 exultatio 207,5 haz] hoz 10 hazzet bruôder *durch Zeichen umgestellt* 20 Expectabam 208,1 contradictionem 4 diû] dû 21 drouuun *aus* o *corr.* 28 consensum. 209,2 lébend*e aus* o *rad.* 3 dat*h*an *überg.* 210,24 *a*stédi *rad.* 212,3 getrétt*e*ner. *rad.* 6 *die*der *aus* de *corr.* 13 iudicii. *a. Ras.* 14 gnîûz *Circfl. durch Punkte* *getilgt* 25 geleîdezet *a. Ras.* 30 bûent *Circfl. durch das darüber stehende* g *verdeckt* 213,6 sóliche *aus* o *corr.* 16 *G*ótscélto *davor Ansatz von* ko 214,14 SPFLVNCA. 21 *ist* iúdon *darüber Punkt* 23 des *aus* g *corr.* 216,11 *sie* *a. Ras.* 19 iruuéllet 25. 26 Exurge 217,7 Exurgam 218,4 is, frâget. 17 a uita *a. Ras.* 19 uu*u*rdin . *a. Ras.* 27 gêr-menonten *aus* s *corr.* 219,6 uuîsprachonde 11 ł 20 chú-ninga *a. Ras.* 220,11 obsorbet 221,16 V*u*ánda *a. Ras. v.* be 222,8 Exurge 224,9 execratione 11 prínge*t a. Ras. v.* nt 12 consumationis. 14 seben 225,8 exultabo 22 DOC-TRINA*M. darüber Punkt* 23 SO*B*AL. *desgl.* 227,10 *vor* man *Ras.* 18 hi*l*meliscon *durch Strich darunter getilgt* 26 *h*áhsele *durch Strich darüber und darunter getilgt* 228,4 gesciéhet *darüber Punkt* 8 *multi* mánigfalti *durch Strich darunter getilgt* 10 xhrístis 13 in *igne* fiûre *durch Strich* *darüber getilgt* 17 mîn|nen 19 sudditi 229,5 *uach* Dû *Ras.* 230,3 *Ras. nach* allen 19 hé*i*li *durch Strich darüber und darunter getilgt, über* e *ist ein Circfl. durch Punkte für*

ungiltig erklärt 231,18 uberstricchenten 233,2 haltare. Bediû *a. Ras.* 12 est *fehlt* 21 fili 235,23 lîb*a aus* e *corr.* 236,11 exultationis 25 exultabo. 237,11 sie *a. Ras.* 16 dîe *a. Ras. v.* a 20 *lant*liute *durch Strich darunter getilgt* 25 irslágenin *â* âuueîsin *durch Strich darüber und darunter getilgt* 238,3 *ur*lôseda *aus* l *corr.* 6 Quōniam 15 stimma christis líchamin *a. Ras.* 18 uuu*r*den. *a. Ras.* 23 i Goteheit 239,18 findet 27 accuta 240,22 iûch. *darüber Punkt* 241,2 deên *unterstrichen* 242,5 fóresistigemo 13 hôuuarto 18 himiscuun *aus* s *corr.* 20 *consumptum* fersuendit *durch Strich darunter getilgt* orationem] otionem 243,2 scu*l*den *a. Ras.* 8 iruéletost. 24 gesézzenero *aus* o *corr.* 245,19. 22 exultatione 247,13 dur*s*tega *aus* g *corr.* 14 fuôzzen *Circfl. rad.* 248,5 sél*b*en *a. Ras. v.* be 17 uuir*d durch Strich darunter getilgt Anm.* 2 scimaticos; *die Anm. von ders. Hand wie die Anm. auf S. 249 und wie das* dictamen diei *zum* cant. Deuteronomii 628,21. 249,19 incenso *Anm. die Glosse ist durch Zeichen zu* uuíle. *verwiesen. Z.* 5 monachi *überg.* 250,13 ih] iz 251,22 exultent 252,2 diriges. 3 diête || te. *rad.* 9 deus *! der Punkt des Zeichens roth, der Strich schwarz* 15 *IN fehlt* 17 EXVRGAT 253,6 exultent 15 erstândito 17 neirheîngin 18 exultate 254,1 .ł. unius 254,17 zi uzzer háfte *Accent zweifelhaft* 21 riiûuuo 255,7 pech*n*âta *a. Ras. v.* a 20 míchel|lero 256,3 níderfalle *aus* e *corr.* 13 ir] er 14 preceptis *a. Ras.* gebótin *aus* s *corr.* 16 cocumba 19 supercęlestis 257,6 Montem *bis* 6 dico. *rot geschrieben; dann rot durchstrichen* 20 usque *schwarz* 258,2 tôd *a. Ras. v.* d 259,2 grûoni. *a. Ras. v.* o 4 *diên* fluct*ibvs a. Ras.* 13 sunt 15 dîn *a. Ras.* 260,19 kesprêitu 261,14 únder *iu* iû *durch Strich darunter getilgt* 262,6 ôsterlindin 9 .ł. 16 uuólche*n* tunchel *aus langem Strich corr.* stuôlstazzen *darüber und darunter ein Punkt*

19 plebis 25 *Sélbemo nicht eingetr.* 263,4 érdlîbe *aus* l *corr.* 265,7 expectant 266,17 buzzo *durch Strich darunter getilgt, dafür* o *überg.* 267,11 de *a. Ras.* 21 ungueuuítere 268,1 coartet *a. Ras. v.* a 2 lóch *darüber Punkt* 16 nôthháfti 269,3 líden *a. Ras.* 11 mir *a. Ras.* 12 expectauit 15 diê *a. Ras.* 18 ł 270,2 sie selben dô *a. Ras.* 270,9 zuôsehentem 20 gésehente 271,12 slahen *a. Ras.* 18 Áber 19 gescaben *a. Ras.* 272,16 neuuárin *aus* e *rad.* 274,3 *x* christis *durch Strich darunter getilgt* 10 Exultent 21 ist *aus* e *rad.* 24 díh : : : : ‖ diutor *Punkt a. der Ras. nach* h; A *fehlt* 276,11 ûf réht *a. Ras.* 278,2 derelinquas *aus* n *corr.* 279,18 mir gesceîden *dazwischen noch ein Ansatz von* g 280,9 tuam 10 sunda *aus Corr.* 17 *das zweite* dir *a. Corr.* 24 uuiêo *a Ras.* 281,6 *das zweite* unde *a. Ras.* 20 dînen *aus* h *corr.* 23 scálscanch 282,2 bûh Exultabunt 13 *D*iser *nicht eingetr.* 284,14 appollinarem 286,4 *Ras. nach* iêgelichen 287,4 *D*auid *nicht eingetr.* 22 anaséhende. *aus* o *corr.* 288,4 gehárinscárot 289,9 mennischun *zu* o *corr.* 26 hárinscára 290,2 liûto *aus* e *corr.* 18 *nach* erdo *Ansatz eines Buchst.* 28 ûfstântem. 291,7 geskáh *a. Ras. v.* c 10 hûorlúste *ligiert* 292,5 dar *a. Ras.* 17 *nach* bedecchit *Ras.* 293,5 *D*íser *nicht eingetr.* 9 dia *bi* burg *durch Strich darunter getilgt* 294,8 irslâgen *a. Ras. v.* h 12 uuârin *aus* e *rad.* 20 holz *aus* z *rad.* 23 uuîehus 297,16 *Ras. nach* Tu 298,3 psalmasti 17 ILL*I a. Ras. v.* E 19 *nach Vn*uízziger *Ras.* 20 alles *durch Strich darüber getilgt* 299,2 *vor* gehôren. *Ras., v.* k? 3 DIMITTENTVR 9 chana'an *der Punkt rührt von einem an falscher Stelle begonnenen* a 26 Exurge 26 causa 300,16 ánaháreen *a. Ras.* 24 sûonoták *aus* n *corr.* 301,18 chad *a. Ras.* 302,17 lîchamhaftpo *verschrieben und getilgt* 21 *das zweite* opher *aus Ansatz v.* f *corr.* 24 *Ras. vor*

in 303,13 Souuélee *nicht eingetr.* 18 isra*h*el *a. Ras.* 304,4 iêo frido. *a. Ras.* 10 *eg* êuuîg *durch Strich darüber getilgt* 22 *i*lluminati. *a. Ras.* 28 *nach* unde *Ras.* 305,13 exurgeret 24 DELIC*T*VM *davor Ras.* 306,10 Castig*a a. Ras.* 10 bringen *durch Strich darüber und darunter getilgt, darüber* i *geschrieben* 14 TR*A*NSILIENS. *darnach Ras.* 20 uu.ára *der Punkt rührt von einem falsch angesetzten Buchstaben* 307,4 tribulatio 13 neruocho. *a. Corr.* 19 *Ras. nach* Si 20 mîn sîn. 308,5 álman *chúnne* chunne *durchstrichen* 12 herzen. *a. Ras.* 14 garrulitas *a. Ras.* 16 Nunquid 21 abscidet 309,7 mi*h a. Ras. v.* r 8 *m*ir úbe *a. Ras.* 19 gesuigen *a. Ras.* 310,12 *in* sanclêichen *überg.* 13 uuaz. 17 uuerlt*ric* rinch *durch Strich darunter getilgt* 18 égelîchen *a. Ras.* 311,6 gedanchot. *a. Ras. v.* a 29 V*n*de *a. Ras.* 312,10 da*z* fóre *a. Ras.* 12 bineîmed*a aus* e *corr.* 17 *g*ebúrt *a. Ras. v.* b 313,7 exurgent. 13 neergezzen. *aus* o *corr.* 22 negeinmuôt*a. a. Ras.* 314,3 huôton *a. Ras., von dem folgenden Worte oben und unten durch ein Häckchen getrennt* 9 teneos. 11 chriêchiscun *a. Ras.* 13 dûre. 315,18 mandabit 316,5 sicut *vom folgenden Worte durch Häkchen oben und unten getrennt* 13 *e*r *aus Corr.* 316,21 iruuéleten. *aus* o *rad.* 317,3 rememorati *aus* o *corr.* 9 tastamento 26 neiruúindeter 318,8 keuualtet 10 *t*áne *darüber Circfl. durch Punkte getilgt* 320,18 heîdenon *írridon* írridin *durchstrichen* 24 facit 321,2 *a*ber *a. Ras.* 10 fórderen *aus* o *rad.* 12 *s*ízzendo *aus* e *rad.* 29 démo *darunter Punht* 322,21 sâr 323,8 *beie*híntin *a. Corr.* 9 himi*l*isca *aus* sc *corr.* 16 sacrificationem 325,11 démo *Acut durch Punkte getilgt* 326,17 *nach* uns *Ras.* 327,11 fluoch *durch Punkte getilgt* 16 guôt*e aus* o *rad.* 18 mícheli*u rad.* 328,14 *g*keflánzot *durch Strich darüber getilgt* 22 *vor* dih *Ras.* 24 *nach*

du *Ras.* 329,20 pítteppest 331,5 Ł. pagando 17 neïiêhet *a. Ras.* 332,16 zéseuuun *darnach Ras.* 19 Et *bis* a te. *fehlt* 333,3 Babtismum *a. Ras. v.* p 11 *vor dem ersten* uuerdent. *Ras.* 12 gehalten gehalten uuerden 13 *Ras. vor* zeîgot 22 uuerltchl *zu* l *corr., wie es scheint* 335,6 *keh.* kesehente *durch Strich darunter getilgt* 336,2 tuôfi. *a. Ras.* 8 tuôfi. 336,23 V̀nzi*nt a. Ras.* 17 getuôften 337,21 tôufi 338,19 s. ih] sih 339,3 chád er *oben und unten durch Häkchen getrennt* 340,1 Ł 341,2 daz *ir* ímo *durch Fleck verdeckt* 3 uuellen*t. durch den Fleck verdeckt* 6 écchero 17 terra. 19 díse *b* blínde *rad.* 21 ammiratione 342,20 toûgene*r aus* o *corr.* 343,17 tôten *zweimal* 24 Ł 344,1 *nach* falgo *Ras.* 3 Ł 5 *Ras. nach* búrtige 345,12 rád. *ein Circfl. darüber ist durch Punkte ungiltig gemacht* 346,5 fliêhent 9 *u*nde *a. Ras.* in *a. Ras.* 17 PSALMV*S. überg.* 347,5 into*r*culhûsen. *a. Ras.* 11 exultauerunt 13 exultationem. 348,6 in choretale *a. Ras.* 24 scátu*uue aus* e *corr.* 351,3 dû *a. Ras.* 6 generatione. 8 ze *g*eburte. *a. Ras.* 352,1 tôdig*a aus* u *corr.* 3 sólt *a. Ras.* 353,6 *d*annan *a. Ras.* 17 bîn 25 heîligen *a. Ras.* 354,1 mei.] mihi. 6 lîcchamo *aus* l *corr.* 10 hârent. 355,6 neh*á*rent *schwacher Acc.* 22 *d*tága *durch Strich darunter getilgt* 23 *q*uamdiu *a. Ras.* 23 a*l aus* n *corr.* 24 uue*llen darunter Strich* 356,1 ist ni*êht a Ras.* 357,14 *vor* nanton *Ras.* 359,17 *k*eséget *Ras.* 18 me.] te. 360,14 est *fehlt* 361,17 dîn 362,18 *Ras. vor* me 20 uuândon *a. Ras.* 363,10 Goteheit *darüber Punkt* 25 perditionem. 364,9 irgezzen*t rad.* 365,3 ál *von* énnan *durch ein Häkchen oben geschieden* 19 nelítîn *aus* e *rad.* 366,22 in generatione 368,9 potestatis 15 genídertost *a. Ras.* 22 *uuirdet. Al*de *darüber Ras.* 27 niêht *aus* e *corr.* 369,2 *i* northalb *durch Strich darunter getilgt* 5 subaud

6 exultabunt. 16 an*di* démo *durch Strich darunter getilgt* 370,2 exultabunt*!* 16 gel*i*chamot *darüber Spur eines Accentes* 18 dînen *a. Ras.* 371,1 exultationis. 11 anasihte 25 áhon. Aha *a. Ras.* 26 Alle *desgl.* 372,15 stâto *aus* e *corr.* 18 dereliquerin*t a. Ras.* 373,2 geheizzen. *aus* o *rad.* 15 get*u*rste *a. Ras.* 375,5 uuerdin ne*ist* sal . *durch Strich darunter getilgt* hinaze*l*uuerfinne *durch Strich darüber und darunter getilgt* 17 zorn . *aus* n *rad.* 377,4 SE*C*VNDVS *a. Ras.* 11 *nach* tésto *Ras.* 24 gebûte *Circfl. durch Punkte getilgt* 378,19 Ir*hárteie a. Ras.* 24 doh *iro* daz iro *durchstrichen* 25 ein] in 379,9 fersuînen. *Circfl. durch Punkte getilgt* 14 iruuárdichen 22 áh*z*eg *a. Ras. v.* c 380,3 expectantes 3 bettonte 10 salcha gehalslagot 11 úberhéuen *aus* b *corr.* 25 *in* iruuelton *durch Strich darunter getilgt* 381,15 *nach* ESTO *Ras.* 20 tolleraturi 382,19 hantuuerch *a. Ras.* 383,15 untôdigi *aus* g *corr.* 384,17 skîe*z*zentero *a. Ras.* 23 du uuas 24 ánabraht . *anab* daz *durch Strich darunter getilgt* 24 ferlôugenne 27 Fone *a. Ras.* 385.17 *h*erro *aus* b *rad.* 386,8 lapi|dem *pedem* tuum . *fehlt* 9 steîn 21 de urtiêfel 23 occult*e a. Ras.* 387,19 keuuízzed*a aus* e *corr.* 388,10 zênse*i*tigen *undeutlich* 15 exultabo. 26 uuerch *a. Ras.* 391,13 geuuúrchta 20 châden 392,2 tollerandos 4 ęcclesiam . *darüber* an íro *durch Strich darunter getilgt* 293,1 *h*arto 25 geloûblich . *a. Ras.* 12 kestécchit *n*in *durch Strich darunter getilgt* 16 oûh *Circfl. rad.* 18 tollerantiam. 18 íntuôt *durch Strichelchen oben getrennt* 394,12 FACIMVS 395,17 scádesto 396,17 sin prosperitas *a. Ras.* 19 tougenero *aus* o *corr.* 23 nefertribi*t aus* n *corr.* 397,7 exurget 10 uuider *a. Ras.* 13 *nach* ziu *Ras.* 14 *nach* Tu *ebenf.* 15 crehto *aus Corr.* 18 besúichen 398,5 *nach* BEATI *Ras.* 8 selb*a aus* e *corr.* 399,5 EXVLTEMVS

19 Góta. Vber *a. Ras.* 400,5 rel. 12 *ac* ze *durch Strich darunter getilgt* 28 noster *fehlt* 402,4 *QVANDO a. Ras.* 20 êinigcheite *durch Punkt darüber getilgt* 404,19 *über* orbem terrę *Ras.* 24 exultet 26 béregenota 405,4 exultabunt 21 EXVLTET 406,1 *nach* Fréuuen *Ras.* 20 dnī *aus andrem Buchstaben rad.* 407,15 exultauerunt 408,19 niúuez *steht nicht da, statt dessen Ras.* 409,13 hûske. (*lies* hiiske.) 14 zuozsehendo *durch Strich darunter getilgt* 15 antfristot *desgl.* 21 exultate 410,10 geuuízzeda *heiu* héuigoro *durch Strich darunter getilgt* 14 heilige *aus* l *corr.* 17 exultabunt 411,9 spricho *a. Ras.* 412,4 urteil *a. Corr.* 8 dû] diû 414,4 iêo hartor *a. Corr.* 11 *nach* nebétot *Ras.* 415.4 DEO] DOMINO 8 exultatione. 11 est *fehlt* 416,14 MISERICORDIAM *a. Ras.* 417,21 *über* kesello *und unter* FECI *steht ein durch ein Strich darüber getilgtes* geta 24 perfidiam *a. Ras.* 418,3 subermuote *durch Strich darunter getilgt* 419,5 execrando 420,3 *Ras. vor* ze 15 ADHVC *danach Ras.* 421,14 uueichi *überg.* 20 niticorax 23 niticoracem 423,6 tranen. *a. Ras.* 10 *nach* irfáltost. *Ras.* 23 exurgens 424,6 dîe *a. Ras.* 425,21 diû *aus* a *corr.* 23 *a. S.* 374 *steht noch einmal* uuuôste 26 alle *d* tága *durch Strich getilgt* 14 ueterescent. 19 *unter* nâistin *Punkt* 20 niogila 427,3 VETERESCENT. 4 *den a. Ras.* 7 dar *a. Corr.* 428,5 gefrehtotost *a. Ras.* 428,18 geschiêt *v. andrer H. hinzugesetzt* 25 brínget *vom Acc. nur noch schwache Spur.* 429,12 siebhen *durch Strich darunter getilgt* 431,21 dominum 22 audiendam *a. Ras.* uocem *aus* u *rad.* 23 *alle sine a. Ras.* 432,15 DOMINVM 433,22 gechiêsenne. *oben anrad.* 24 longichrucis 434,1 under 435,18 neiruuindent *a. Ras.* 22 *vor* chunst *ist ein Ansatz eines* k *durch Strich darunter getilgt* 436,1 Expectabunt 437,12 neneflanzot *durch Strich da-*

runter getilgt 17 stagn|nensis. 438,12 daz *aus* u *rad.* 439,1 CRIBARET 1 rîteroti *aus* c *corr.* 4 nâht 440,2 Vnder *aus* n *rad.* 12 heiligen *überg.* 19 expectant. 441,27 pîben. *darüber ein Punkt* 442,19 dominum. 22 ALLELVIA *nur eingeritzt* 443,10 uuuillen 21 ir] er 444,8 *nach* sint *Ras.* 15 uuorti 26 abrahamis *aus* u *corr.* 445,7 *l*hímelrîche *durch Strich darunter getilgt; nach* terra *Ras.* 445,24 arguuilligi. *an den beiden Buchstaben rad.* 446,2 mannes *später hinzugesetzt* 9 *Ras. nach* phutifar. 11 Sóli*h a. Ras.* 22 chárchâle 447,14 Conuerte 18 Vuiê 23 moyen 448,9 ána 10 *hier beginnt* V, *welches ohne Interlinearglossen ist; der Text geht bis Ps. 105, 5.* — 10 ranas R 11 Iro V uz die R frósca. R urôsca. V 12 in V chuningo bêttechameron. V 13 cynomia V ciniphes V 14 Do gebot R oûh V sâr V die R húntfleigun. V 15 mucca V allero endegelih V 16 eorum V Iro V machota V 18 Prennentez plich fîur V in iro lânde. V 19 uineas eorum V 20 Unde V 21 sclûogh V uuînegarten. V fîghpouma V fermúleta R uermuleta V 22 boumeliche V locusta. V 23 brucus V numervs. V 24 aber. V cham V châm V 25 ne uûas. V cmedit (= conmedit) V fenum *corr. aus ?* 27 Unde V frâz R ufaz V heúue. V allen V erdeuuuocher. Vuer R 28 frâz R uraz. V ioh locusta V hoistaffel *a. Corr.* R 30 Do R sclûo V éristporna V 31 sluôgh V diê R frúmegifte R urúmegiste. V chit die R frûoges|ten V gifte. *fehlt* V 449,1 allero iro arbêito. R altesten chint. V dîu V 2 uuortenen iungiu V uehes. V fêhes. R arbéite gezogeniu lagen sament thôt. V 3 cum] in RV 4 leita sîe uz keladene V 5 silbere. V hîez er síe V nlás V unreht kebîete. V 6 gebot. unreht uuesen nemag. V 7 Sîecher V 8 in. V Got R sie R ungéirret

uuârin V 9 ferte. R egyptus R 11 iro V férte. R diû R tiu sie pharaonis V keéiscoton. V 12 forhta R analágh. V Siê forhton R 13 siê R iruundîn V 14 So R sie V faren R 15 begondon . so deneta er V siê R tages . fore dero hizzo. V 17 Unde V fíur V in V liêhti. R 18 Sie R fleîskes . dô R uleiskis V 19 in coturnix. V daz R fleîsg. V id est] . i. R 20 gesáteta V siê. R 21 pezeichenda christum V uone V fóne R himele chomenen. V 22 pętram R stein V 23 er V runnen uuazer. V 24 Siê R druhfûoren V durhfuôren R truccheni. V 26 têta V allez. V 27 keheizes V den R teta. V 28 sinemo V 29 exultati one. RV lętitia. Unde leita V 30 sinen liut V sprungezinne V So R aber V selba V 31 iruúeliten V fréuui. R ureuui. V 450,1 Do R er in lantskefte V diêto. R aber V selba. Anderro liúto arbeite besâzen V siê. R 3 eivs. V sie R 4 éa V 5 diû R guunnen uuírt V 8 Alleluia V ouh híer V gotes cnâda skéin V 9 diên R êreró *Acc. rad.* V sâgeta. V 10 so R ouh R fone V diên R 11 nú gesúngen *Acc. verwischt* V sol uuerden. R uuérden. *zum Teil durch ein Loch zerstört* V *Hiernach steht noch mit roter Dinte die Ueberschrift* ALLELVIA. V Confitemini domino quoniam bonus. V 12 Iehent truhtene iuuerro V 13 ferchunnent R uerchunnint *v. alter H. überg.* V gnâdon V guôt R 14 miđa eivs. V Vuanda R uuerlte *von alter H. überg.* V 15 sin R gnâda V uuerlte V náh V 16 dero R chumet V 17 faciat RV 18 eivs. Uuer V der R gotes V gesahę. V die R unsageliche V 19 sint. R uuer V heílig V daz R 20 alliu tûe. V so R siu V Uuelíu sin V diu lob? R 21 Ane R diu R héizent V 22 gôt V an R 24 iusticiam V die R gerihtes *darüber scheint ein Circfl. rad.* V reht R ziten. V Dâz *a. Ras.* R 451,2 diê R anderen rihtent. V rehto R lebent. V 4 Ir-

huge V ândero V liêbsami R 5 Sament V diên R laz V Ze V diên R lêibo V 6 omnibus V Uisita V 7 Uuîso V christo V 8 háltare. V chôme V uuerde. R 9 zele unsíh V zû nouo. *aus* u *corr.* V 10 sehenne V 11 guôti R iruûeleton. Daz V in V eb'engûote V ébenguôte R 12 uuórtene iro V sament in seh'en V 13 lęticia V fréuuenne R ureuuenne V 15 tuôest. *a. Ras.* 26 negehúgeton *a. Ras.* 452,10 an *a. Ras.* 14 irráfsunga *aus* e *corr.* 25 bedâhta 453,5 *ir*gézzent *a. Ras.* 6 bítten *über dem Acut ein Crcfl., hinter dem Worte Ras.* 8 *sie a. Ras.* 11 *nach* diû *Ras.* 26 funfizch 455,9 uuur*de a. Corr.* 23 gehulta *oben daran rad.* 456,5 gemáchoton *a. Ras.* 6 bê 7 uuor*ten aus* n *corr.* 457,3 maglaht 5 aduentionibus 10 gesûichen 25 losen *darüber Crcfl. und Acut* 458,13 sie] sih 27 *s* iudon *durch Strich darunter getilgt* 459,2 *V*uaz *nicht eingetr.* 460,8 suánt *in aus* a *rad.* 13 tribular*en*tur. *a. Ras.* 21 *ie*hent *a. Ras.* 23 *vor* chínden. *Ras.* 461,10 hulfe. *a. Ras.* 20 suas *a. Ras.* 462,5 at *bis* eorum. *fehlt* 7 irflórenissido. 10 exultatione. 28 ho*ho a. Ras.* 464,4 sine aquam 6 uuazzer*l*osa *anrad.* 18 húngerge. *a. Ras.* 465,12 *nach* hilfet *Ras.* 466,7 Exurge 7 exurge 11 Exurgam 467,24 brach *darüber Punkt* 24 erdpruch 27 selben *aus* o *rad.* 468,12 folleghlîchor *a. Ras.* 14 *A*lso *nicht eingetragen.* 22 CHRYSTVC 469,16 *nach* ubel umbe *Ras.* 16 haz] daz 17 huônichlîu 470,3 dannan *daran rad.* 15 ferstuôzen. 26 nomen *a. Ras.* 472,12 operietur. 18 ze ubele *halden* halden *durch Strich darunter getilgt* 474,26 me*ę. aus* o *rad.* 475,5 áber *bis* 6 dexteram *a Ras.* 475,10 zeseuuunhal*b zu* p *corr. oder umgekehrt* 12 *I*SALMVS *aus* P *rad.* 476,26 es. *a. Ras.* 27 Dîu *a. Ras.* 477,8 Dârazuo *der Circumflex ist durch Punkte für ungiltig erklärt* 25 zîte sînes] dû châde 31

ferstôzzent. *über dem ersten z steht ein zweiter Crcfl.* 378,5 díser *a. Ras.* 25 *D*iser *ist nicht eingetragen* 478,13 genotegôt] géunotôt 22 EXVLTAVIT 479,7 si*h a. Ras.* 480,3 irtêileda *a. Ras.* 15 da*z aus* h *corr.* 29 *D*íse *ist in der Handschrift nicht eingetr.* 481,6 sang. *a. Ras.* 9 sie *a. Ras. v.* so 18 *b*enedictio *a. Ras.* 482,6 man *uuirt iu* ouch iû *durch Strich darunter getilgt* 12 knôte] kuôte 484,1 Mánnoli*h* a. *Ras.* 17 in cęlo et in terra *fehlt* 485,5 *nach* So er *Ras.* 15 frémedemo *aus* o *rad.* 26 ges*êhent a. Ras.* ex*itum desgl.* 486,2 exultauerunt 10 exultastis 13 ir] er 487,18 In cęlo et in terra *schwarz* 30 nespréchent 488,2 mennisco *a. Ras.* 489,20 *nach* EXAVDIET *Ras.* 490,11 invocabo. 14 uuer i*h aus* r *corr.* 491,8 dar ist] daz ist 493,11 ALLELVIA.] AEVIA. 494.13 Souue*d*erer *a. Ras.* 17 Mi*h a. Ras.* 27 cōnpunctiones 496,4 Dâraín 26 hęc] hic 29 Exultemus. 497,5 truhtene*s überg.* 23 ir] er 27 duldôt ten] duldôten 29 interiore 31 exultationis. 498,19 sin*a a. Ras.* 27 aûditor. 500,30 Vaz 501,13 subauc̄ 20 ne cumgloriarer 23 IVVENIO 502,28 . l. 30 ánderên *fehlt* 504,18 *Ras. nach* ube 25 bîtet *Circfl. durch Punkte getilgt* 506,23 ûoberon *a. Ras.* 509,14 *an* d*û rad.* 510,27 dârâna 511,4 Mánnolih|chen 4 int*sá*get *a. Ras.* 14 MÍeH. *rad.* 24 *vor* antuuurto *Ras.* 512,3 hêranâh 9 firfi*r*rest *a. Ras.* 11 ouf 30 illūm 514,10 irhúg*e a. Ras.* 517,23 *Ras. nach* sî 520,2 siu.] sin. 8 *nach* fur*h*tet. *Ras.* 524,10 expectauerunt 19 kebôt. 24 mea *e*st. *a. Ras.* 25 muote. *a. Ras.* 526,3 INTELLEGETE. 10 *an* so *ist rad.* 527,2 MEIS *doppelt* 528,4 neferloûgenne. 6 exultatio 529,10 expectatione 530,7 crucifixam. *aus* u *rad.* 21 *oben an* rectum. *rad.* 24 calumniantur 532,20 VIVIFFICARE. 534,6 *unten an* Dîn *rad.* 10 *nach* DOCE *Ras.* 24 *Ras. vor* heîzet 535,11

Ras. vor obliti 29 ouh *a. Ras.* 31 *nach* pehiêlten *Ras.* 536,5 *nach* MANIFESTATA *Ras.* 8 geskehen? *a. Corr.* 9 mîn gedanc. *a. Ras.* 537,25 unde *a. Ras.* 538,18 geêiscota *a. Ras.* 22 anderen *anrad.* 28 *oben an* mina *rad.* 539,21 *purpurata terra sanguine* martyrum . cẹlum florescit *a. Ras.* 30 *nach* SERVANTES *Ras.* 542,1 ł emizigo 6 *oben an* sia *rad.* 14 Expectabam 544,11 mân 545,9 fúnfen *aus Ansatz von* f *corr.* 19 nestîge 23 exultans 24 BENEDIC̄ 27 exultatione. 27 eîgin *a. Ras.* 546,2 ne . néme. 26 . ł. vidi 30 beneđ. 547,1 BENED̄. 2 IN DOMO. D. IN. A. D. et ut 8 beneđ 23 *Ras. vor* samoso 25 chédent *a. Ras.* 548,3 *Ras. vor* so 5 strâla *oben anrad.* 11 *Ras. nach* dû 20 ENIM *a. Ras.* 23 *nach* Mîn *Ras.* 549,2 *Ras. nach* NOSTRA. 13 te *fehlt* 15 dormitat 21 dexterę *aus* ā *corr.* 550,8 daz *a. Ras.* 9 uzfart. *aus* h *corr.* 16 fáren *a. Ras.* 23 *über* gêislichen *ein Punkt* 25 id ipsû. 552,14 ze trohêrron 17 *nach* kenáde. *Ras.* 553,12 *über* ferslúndin *Ras.* 13 uuisson *desgl.* 554,4 *nach* uuorden *Ras.* 9 dîa *Circfl. durch Punkte getilgt* 11 folgelâro 22 *vor* ierusalem. *Ras.* 555,5 dero *a. Ras.* 10 unge úngelîh. 13 transugellationes. 556,1 exultatione. 3 zúnga. *a. Ras., ebenso Ras. nach dem Worte* 3 herza *a. Ras.* 4 dicent *desgl.* 12 uuir cheden *desgl.* 15 unsih 23 *nach* diê *Ras.* 557,1 exultatione 3 tró garbôn 20 resurgere *a. Ras.* 25 sin érgerôt. *a. Ras.* 558,21 die *a. Ras.* 560,14 hintert *aus* d *corr.* 21 *nach* sîn *Ras.* 561,18 Sustinuit *bis* eius. *fehlt* 28 irbármehérzeda 562,2 unréhtin. *a. Ras.* 4 CANTICVM GRADVVM. *mit anderer roter Dinte* 6 bringo *aus* e *corr.* 563,7 xpc̄ *aus* e *corr.* 18 *das zweite* meis *fehlt* 18 *nach* dormitationem. *Ras.* 21 oûgon *a. Ras.* 564,4 ęcclesia bírin. *a. Ras.* 564,7 Exurge 8 irstánt *Circfl. durch Punkte getilgt* 565,4

exultabunt 5 dêmo 11 ingágene 15 heilegunga *a. Ras.* 566,18 ín *in a. Ras.* 29 30 *die Buchstaben zum Teil rot ausgemalt* 567,18 *si*bi *a. Ras.* 568,14 prodigia *a. Ras.* 20 *über* chanaan. *Ras.* 569,3 *nach* CECI *Ras.* 19 20 21 beneđ 22 QVI *bis* 23 domino. *schwarz* 571,19 nostris 572,4 uueinoton. *a. Ras.* 12 uuát|tendo. 573,12 *die erste Zeile zeigt nur:* t fure ęterna. Pediu sint tiz *die zweite beginnt* Adhereat **W** 12 diz **R** 14 Stum **R** 15 ih *überg.* **W** dîn **R** 15 *(zweimal).* 17 hierusalem **W** 16 Unde **W** ube **R** 17 Dâr **R** 18 diû **R** tiu **W** dar **R** gótes **W** selbes **R** 19 muôz. **R** díu **W** sprichet **R** góte uuider **W** 20 allen **R** fíenden **R** burg. **R** 21 Erhúge gót **W** Got **R** 22 iudicio. **W** âhtaris **W** chindo. **R** dih **R** diên **R** 23 die **R** sint . also **R** sinemo bruôder **R** 24 uuáf. **W** uuas. Daz **R** óuh **W** nals **R** 25 exinanite . usq. **W** 26 Die **R** dero **W** 27 daz **R** fone **R** ersképfent **W** unz **R** 28 Iro bodem . unde **R** 29 xps. **W** den **R** nîoman **W** nemag. **R** Daz uuolton sie tuôn . do sie **R** 30 írsluôgen. **R** 31 babilonis **W** 574,1 Uuénega **W** babilonis . kesah in gót **W** Got. **R** der dir **R** 2 nah **W** démo **R** temo **W** so du uns **R** Vbe **R** 3 alde **R** scundent **R** die uuir uuolton **R** 4 unde **R** 5 sint. **R** diên suln uuir uuesen . uuachendo unde fastendo. **R** uuésen **W** 6 unz uuir sie **R** úberuuínden. **W** also sie unsih úberuuinden **R** 9 chint **R** unde **R** siu **W** chenístet **R** stéin. Babilonis **W** 10 chint sint keluste . unz siê niúuue sint . die suln uuir **R** kelúste **W** 11 xpo **W** ferchenísten er **R** 13 I.PSI **R** Confitebor *bis* corde *minuskel* **W** 14 allemo **R** 15 herzen. Lob tuôn **R** dir **R** 16 Uuanda **W** du **R** 17 diû uuort mines mundes. Du **R** gehôrtóst **W** mih *fehlt* **R** 18 die **R** 22 *von Z.* 1 *ist nur erhalten:* in ḍemo ih tih uueiz . in incarna ; *Z.* 2 *beginnt* tíh, *vorher sind auch einige Buchstaben abgerissen* **W** 22 dih

R 24 tuis fore **W** diên **R** 25 Fone **R** genado **R** gnâdo **W** dero **W** du **R** 26 unde dinero uuarhêite. **R** dero **W** du **R** geléistôst **W** 27 daz du **R** 575,1 Vuanda du **R** gemîchellîchot **R** 2 dinen **R** al dazdir geuuáltlîches **R** 3 quacunque **W** 4 Souuéles tages **W** dih **R** sánahárêe. **W** demo **W** spuôtigo. **R** 6 nube **R** 7 uirtutem **W** Manega *aus* e *corr.* **R** túged **W** tugend **R** du **R** 8 uuirdo. **R** 9 sterchest du mih. **R** 11 Alle **R** iêhen **R** 12 dir . uuanda diê siê **R** sie geéiscôt **W** alliu **R** díu **W** uuort dînes mundes . diu **R** 13 iudęi geéiscoton. **W** 14 est *fehlt* **W** 15 daz **R** síngen **W** trúhtenis **R** 16 guôllîchi **R** Vbe sie diemuôte sint. **R** 18 dominus. **W** alta a longe cognoscit. **W** 19 Vuanda Got **R** gót *ist* sélbo *mit Häckchen über.* **W** selbo **R** unde **R** níderen **W** siêhet **R** er. **W** 20 hohiû **R** hôhiu **W** bechennet er **R** Dero diemuôti **R** tuot **W** 21 uuára die úbermuôti fersiêhet **R** er. **W** 23 Vbe **R** mítten árbeiten. **W** arbêiten. **R** chit ube **R** 24 *p*echénno *aus* b *corr.* **W** hiêr bin **R** lacramarum. **W** 25 peregrinatione so **R** dû **R** tu mih **W** nah dísemo **R** 28 Úber **W** daz zorn minero fiendo **R** du **R** du **R** 29 skéindost **W** in **R** dîn **R** ántsazigora **W** gehielt mih din **R** 31 me domine. **W** 32 Du **R** 576,1 mih. **R** alde du giltest **R** 2 fur*e (a. Ras.)* mih. **R** den státerem. **R** trúhten **W** Truhten din **R** 3 gnâda **W** éuuig. **R** uuérg*h* *über.* **W** dû. **R** tu. **W** 4 dîn *a. Ras.* 13 *Dû nur eingekrazt* 22 prę̄uidisti. 25 ze *bis* dolvs. *a. Ras.* 577,9 *über* genâhen. *ein Punkt* 27 *ET nur eingekrazt* 578,4 *nach* neuehet. *Ras.* 20 SÎNT *a. Ras.* 21 zuo] ziu 29 *I*nperfectum *fehlt* 579,10 *vor* sunt *Ras.* 15 Exurrexi 580,15 i*z* *darüber Punkt* 581,11 *nach* Custodi *Ras.* 18 îl*t*on *a. Corr.* 19 *l*aqueum *a. Ras.* 28 min Got pist du. Daz **R** gót **W** aber sie **R** sîe n . . . p . . . . *mehr ist am Schlusse*

der Zeile nicht zu sehn, die zweite beginnt da íro; *die Zeilen sind am Schlusse beschnitten; Anfang und Schluss werden hier bezeichnet* **W** 29 iro ubermuôti **R** skéidet **W** 30 sie **R** Gote. **R** góte. **W** dn̄e | *2. 3* | meę. **W** *an* deprecation*is rad.* **R** 31 Chad **R** óuh. **W** truhten mîne **R** digi. Dn̄e | *3. 4* | Tu **W** 32 Du truhten chad **R** 582,1 pist **R** minero **R** héili. | *4. 5.* | dîe **W** die chrefte **R** dero héili. **W** 2 meum | *5. 6.* | daz 3 chit **R** bescátetost **W** du min **R** hóub | *6. 7.* | neirlâge. **W** 4 also die **R** 5 du **R** ne | *7. 8.* | me **W** 6 meo **W** Fore niête **R** ne | *8. 9.* | ten demo **W** 7 tiêfele. Der niet **R** diû **R** tíu **W** hizza. **R** Gotes **R** gótes | *9. 10.* | únsih **W** 8 unsih **R** 9 geántuúrte. Cog | *10. 11.* | me ne **W** 10 est ne | *11. 12.* | Úbele **W** 11 riêten mih **R** neferlâzest **W** mih **R** nîo sîd | *12. 13.* | den. Caput **W** 13 Id **W** circui | *13. 14.* | hóubet **W** 14 der *(zweimal)* **R** 15 nîo | *14. 15.* | bor labiorum **W** eos. | *15. 16.* | skírmet **W** 16 siê. **R** 17 Du **R** skírmest **W** mih . sie **R** skírmet **W** iro **R** lúg. | *16. 17.* | dont **W** 18 sie sih iro **R** úmfémftero ze | *17. 18.* | uuârheit. **W** 20 Cluônte **R** Clûonte | *18. 19.* | lont **W** siê . uuanda **R** 21 gesêhent **R** die *(zweimal)* **R** fo | *19. 20.* | Sîe **W** uuârin.] uuân. **R** 22 geféhent **W** daz **R** ernest **R** uuírt **W** uuola **R** tâten. | *20. 21.* | fest **W** 23 du sie **R** Daz sie diên **R** féll | *21. 22.* | subsistent. **W** 24 Vuenegheit **R** 25 ke*sciêh*et *(a. Ras.)* ín fore dero **R** ne | *22. 23.* | réhte **W** 26 rehte **R** uuanda **R** einer dero **W** rehton chad. **R** chád | *23. 24.* | in tribulationibus. Uir **W** 27 GLORIOAMVR **R** 28 ter | *24. 25.* | neguuúnnet nîomer **W** 29 grehtiobe **R** uuanda **R** iz | *25. 26.* | non effugies peccatum. **W** 30 Der **R** gezúngeler **W** der **R** ist tí | *26. 27.* | míchel **W** 31 díccho **R** michel ungrehti. **R** Uirum iniustum. **W** in int | *27. 28.* | gefáhent **W** 583,1

uuéuuun zeferlornissido **R** den gûoten m | *28. 29.* | náls **W** 2 nals aber **R** 8 *auf Seite 2 sind die Anfänge der Zeilen beschnitten.* **W** Dir **R** uuízen **W** siê **R** is **W** tang. **R** re | *1. 2.* | Créhte **W** 9 Crehte **R** 10 dinemo ánaliûte . also **R** iz | *2. 3.* | similes *bis* est. *minuskel, überall* u **W** est. | *3. 4.* | d te . exaudi me. IN FINEM IPSI DAVID. | *4. 5.* | ter **W** 14 der **R** 15 kehore **R** mih. | *5. 6.* | deprec. **W** 16 Duô **R** óuh | *6. 7.* | ro dígi. **W** so **R** 17 hárêe **W** So **R** preterito. | *7. 8.* | Gehôre **W** 18 Gehore **R** îo. **W** 19 in | *8. 9.* | tuo. **W** gebet recche **R** 20 also rouh fore dir. **R** dír. | *9. 10.* | dír mîn **W** dir *mîn anrad.* **R** 21 sacrifi| *10. 11.* |héui **W** 22 hando . si **R** ópfer. Mînero | *11. 12.* | rûochest **W** 23 ruochêist du **R** 24 custo| *12. 13.* |tium **W** 25 huôta **R** mîne | *13. 14.* |ten. **W** 26 umbe **R** lefsa **R** Lêre | *14. 15.* | mînero **W** 28 uer | *15. 16.* |xcusandas **W** *nach* uerba *Ras.* **R** 584,1 mîn | *16. 17.* |ligiu **W** 2 ántseido **W** sundon. **R** Lêre | *17. 18.* |nem quę **W** 3 operantibus | *18. 19.* | electis eorum **W** 5 únrehten | *19. 20.* | iruuéleten **W** iruueleten **R** 6 keméinsami. **W** Daz **R** sint. | *20. 21.* |dôn **W** 7 misericordia.| *21. 22.* | oleum **W** 9 meum. | *22. 23.* | mih unde **W** 10 cnâdiglicho. **W** súndi | *23. 24.* | mîn **W** 11 min **R** hóubet. **W** Sin **R** sîn | *24. 25.* |ûotemo **W** 12 guôtemo **R** zeflíhenne **W** 13 ora | *25. 26.* |acitis **W** scilicet **W** 14 Vuanda **R** bît noh *a. Ras.* **R** nóh . in | *26. 27.* | mîn **W** 15 Noh uuirt . daz in gelichet **R** ze ché| *27. 28.* |obis *bis* debitori | *28. 29.* | sunt *minuskel* **W** 17 Absorti **R** petrę **W** 18 rihtâra sint **R** 23 eructa 585,24 mîh 27 ambulam 586,13 HODIE 24 expectant 587,4 *über* gabe *Ras.* 29 meditabor. 588,25 eînimo *aus* o *rad.* 589,27 homo 590,10 *Prûte aus Rasur* 12 *nach* dîne *Ras.* 26 *D*EVS *nur eingekrazt* 31 singo *a. Ras.*

591,21 *m*ûzonde *a. Ras.* 27 kesuâs*hêit. a. Ras.* 592,15 M*i*chel *a. Ras.* 23 *nach* selben *Ras.* 593,11 exultabunt. 15 misarator 17 genâdâre *a. Ras.* 20 getrínche*NT*. *a. Ras.* 24 CONFITEANTVR *rad.* 594,6 *oben an m*atris *rad.* 12 Vúiêolih 14 *oben an* durhkang *rad.* 25 *vor sk*înet. *Ras.* 27 in *fehlt* 596,1 chínden. *a. Ras.* 2 *i*st. *aus* e *rad.* 8 *über gá*reuuo. *ein Punkt* 26 *vor* unuuízzige *Ras.* 31 breiten *a. Ras.* 597,9 scillit *a. Corr.* 15 *vor* Vnzîêre *Ras.* 598,8 *zwischen* ste*ll*arum *Ras.* 14 ferchnísten *a. Ras.* 19 *a*ber *aus* u *rad.* 599,1 bergen 3 zer ê *von einer Hand d. 13. Jhs. a. Rande mit Verweisung nachgetr.* 27 LVVDA 602,4 no] no 8 zuêne *a. Ras.* 16 tages*l*iêht. *aus* l *rad.* 17 cęlo 18 hímel*o. aus* e *rad.* 604,14 exultent 30 Exultabunt 31 *sih in guôl*lichi. *a. Ras.* 605,4 Exultationes 14 ferbrochen 30 *Ras. nach* sin. 606,7 potentatibus 20 *Ras. nach* lobe 609,1 PROPH*Æ*ETAE. *rad.* 19 *oben an* spend*a rad.* 610,7 Exulta 612,16 úbe *a. Ras.* 23 sennazerib **W** *Die Zeilen von* **W** 1r *sind am Anfang, die von* **W** 1v *am Schlusse beschnitten* 24 Do begonda | *1. 2.* | uuê **W** 26 postergum **R** post t | *2. 3.* | mea. Aber **W** 27 sêla **W** ferlorn **R** uuurfe *a. Ras.* **R** neuuúr | *3. 4.* | álle **W** 29 alle mina sunda. uuoltost **R** minae **W** fore **R** óugon uuese | *4. 5.* | súnda. **W** 28 ougon *aus* e *corr.* **R** 30 laudabi | *5. 6.* | scendunt **W** 31 expectabunt **R** 613,1 Vuanda hella **R** tôd | *6. 7.* | in **W** 2 hellegruôba **R** fárent **W** die **R** sêhenne . diê **R** uu | *7. 8.* | dîna gnâda. **W** genâda Also **R** díu gnâda xpī **W** 4 nu gescêhen **R** ist **W** daz **R** er | *8. 9.* | lôsta. Uiuens **W** 6 Nu | *9. 10.* | lóbot **W** 7 díh. **R** tih. **W** also **R** ih híuto **W** 8 not | *10. 11.* | chúndet **W** chundet **R** 9 uuarheît. **R** Vuanda so **R** kes | *11. 12.* | et adnuntiabunt *bis* tibi. *minuskel, immer* u **W** 11 salu | *12.*

13. | cantabimus **W** 13 mi | *13. 14.* | an dih kelóubente. **W** 14 so **R** uuir dir. **R** dinemo **R** 15 temp | *14. 15.* | Exultauit *bis* exaltatum *minuskel* **W** 17 EXVLTAVIT **R** 18 meum | *15. 16.* | Mîn **W** herza **R** 19 chit **R** ecclīa. | *16. 17.* | unbirigero **W** 20 die uuomba **R** indan **W** min **R** geuuál | *17. 18.* | ih **W** 22 fone **R** ímo. | *18. 19.* | cos meos. **W** os | os meum **R** est *fehlt* **R** 23 munt **R** 24 fí | *19. 20.* | bunden ist . ióh in **W** 25 diên *fehlt* **W** precon | *20. 21.* | in salutari **W** 27 Uuanda **W** xpō **W** háltare ge | *21. 22.* | est sanctus **W** 614,2 alius preter t | *22. 23.* | stárcher **W** 3 sámostarcher neist . so **R** Got **R** gót **W** anderer n | *23. 24.* | starcher **W** 4 uuanda **R** 5 du **R** tú **W** andere **R** gehéiligon unde | *24. 25.* | multiplicare **W** 6 Ir iûh **R** 7 cûoll | *25. 26.* | ueriu **W** 8 sámoso **W** iûh **R** múge le | *26. 27.* | cedant **W** sîne gratia. **R** 10 Alti | *27. 28.* | mo **W** 11 munde . **R** inaniloquia **R** 12 nolite gl | *28. 29.* | ist **W** déro uuízenthéite. **W** 13 ist **W** iûuuerro **R** g | *29. 30.* | cogitationes. Unde **W** 14 imo uuerdent **R** sie **W** 15 irbarot. **R** er u | *30. 31.* | Uuésent tîemuotig. **W** 16 nihil | *31. 32.* | fortinm superatvs **W** 18 Déro **R** Tero sta ‖ 1^{r} . 1^{v} ‖ utis **W** 20 selben. **W** uuéiche. **W** siht uuorden **R** 21 starche. | *1. 2.* | miserere *bis* sum. *minuskel*, *stets* u **W** 22 panibus | *2. 3.* | iruúlte **W** 23 irfúlte **R** eloquiis. **W** uu*u*rden *a. Ras.* **R** 24 íro | *3. 4.* | án **W** 25 Et esurientes transierunt | *4. 5.* | tes **W** 26 überfuoren **R** uberfuôren **W** diê erda. **R** 27 chómene. | *5. 6.* | n náls **W** nals **R** 28 Ube **W** 29 se | *6. 7.* | ti sunt. Sô **W** 30 êr **W** uu*u*rden *a. Ras.* **R** *über* uuorten *ein* v **W** so **R** daz **R** taz | *7. 8.* | e. uuanda **W** 31 sih **R** 32 intellectum car | *8. 9.* | hungerge **W** hungergo **R** 615,1 gentes. **W** uuurden **R** fer | *9. 10.* | erit **W** 3 Vuanda **R** Vuanda | *10. 11.* | e. an dîen **W** diên **R** 4 fi | *11. 12.* | árd **W**

5 uuard siêh. **R** sîeh synagoga. **W** uuanda **R** infirmitas | *12. 13.* | nus mortificat **W** 7 diê **R** tia | *13. 14.* | chícchet **W** 8 dîa **R** 9 re | *14. 15.* | unde **W** fone hello. **R** xp̄m léitet **W** 10 dára **W** dána | *15. 16.* | at. humiliat. **W** pauperēm **R** 10 **W** *ist ohne Interlinearglossen* 11 Der **R** 12 tuôt **R** sî | *16. 17.* | îchet **W** unde níderet ín . irhôhet **R** unsih. Susci | *17. 18.* | de stercore **W** 14 In **W** fone **R** fóne | *18. 19.* |ûotigo **W** 15 negesáhe **W** 16 sicut *bis* CORRVPTIONEM. *fehlt* **W** 17 armen **R** ármen | *19. 20.* |ste. **W** 18 iudeis. **W** die in sluôgen . die **R** rehte mist **R** míst | *20. 21.* |renis **W** 20 lébeton | *21. 22.* | héizet **W** *über* uuerch *ein Punkt* **R** 21 quę mihi fuerunt | *22. 23.* | esse *minuskel bis* stercora | *23. 24.* |um principibus **W** 24 Daz **R** sizze **W** 25 diên **R** tîen | *24. 25.* | sedebitis *bis* duodecim. *minuskel* **W** 26 hímelisken | *25. 26.* | dines **W** 28 Truhtenes **R** diê **R** tîe | *26. 27.* | an **W** 29 dien stalta **R** climata | *27. 28.* | orbem **W** 616,1 lob **R** uberál **W** ob | *28. 29.* |n fûoze **W** 2 fuôze behaltet **R** er **W** 3 unréhten **W** uueg **R** Et | *29. 30.* | Unde **W** 4 uuerdent **R** kesuéiget **W** 5 ignorantia | *30. 31.* |len. **W** 6 Vuanda **R** Uuánda | *31. 32.* |rchet **W** 7 fone *(zweimal)* **R** 8 gotes **W** chrefte. **R** 13 irteilet in *die Zeilen in* **W** *sind am Ende beschnitten, die letzten Zeilen sind sehr kurz, da der Schnitt von rechts oben nach links unten über die Seite geht* 14 regi su| *1. 2.* |xpi **W** 15 Unde **W** er **R** chêisertuom] geuuált **W** 16 xp̄| *2. 3.* | Cantemus domino gloriose enim magnificatus est equum et ascens | *3. 4.* | proiecit **W** 18 *nach MA*Gnificatus *Ras.* **R** 19 Singen **W** 20 truhtene chit **R** uuanda e| *4. 5.* | ist. **W** 21 ros **R** réitman **W** uuarf **R** mare. **R** 22 cum | *5. 6.* | baptismate. **W** 23 est mih | *6. 7.* | ist **W** 24 starchi **R** min lob. **R** 25 uuôr| *7. 8.* | nelâzet **W** uallen. **W** fállen. **R**

26 díu W nefállent. R neuállent W diê R imo R h| *8. 9.* | eum. W 28 Díser R gót. W Got. R îod| *9. 10.* |mento. W 617,1 Nals so R uuolton. R sageton R 2 ságeto| *10. 11.* | deren novi. W 3 no| *11. 12.* | eius proiecit W 5 also R uuîgman. | *12. 13.* | skînet. W 6 daz R *Der Rest der Seite in* W *lautet:* skînet . taz er pharaonis 6 réita und | *14.* | er 7 óuh diabolum in abyssum gehenn| *15.* | Sîne eruuéliten 10 fúrsten uuúr| *16.* | uitia . in minimis subruuntur | *17.* | quasi 13 lapis. Tîefiu uuázer b| *18.* | 14 peccati súŏfta sia in geh| *19.* | tua 16 domine magnificata est in | *20.* | 17 tudine glorię tuę dep| *21.* | 21 íro stárchi . dîn zes| *22.* |tsaztost tû mîne | *23.* | 22 libertatis nostrę. Misis| *24.* | 24 diu ferslánt sie | *25.* |tę sunt aquę. 26 Unde i| *26.* | 27 díu befóre indâ| *27.* | Gágen dîen 29 gûo| *28.* | châ- 15 men . dô bet| *29.* | 30 implebitur | 617,13 pedahton R 20 du R 23 stipula. R 24 ferslant R 27 und*a aus* u *corr.* R 28 diên guoten R 30 do R 618,7 *Anfänge der Zeilen beschnitten, die letzten Zeilen sehr kurz; s. zu* 616,13 W 7 bli W 8 michelen uuazeren. W 9 fortibus | *1. 2.* 20 |r ist W dír R gelîh W gelih *!* R 10 starchen druhten? uuer R dir R tír | *2. 3.* |itate. W 12 Míchel | *3. 4.* | útelîcher W 13 lóbelícher R uuunder R uuúnder | *4. 5.* | manum W 15 Du rahtost dîna hant. R rachtost W hánt. | *5. 6.* | unde W dannan R 16 sant R *bei* An *kein Absatz* 25 R 17 leît|tost R gnâdon | *6. 7.* | ad W 17 Aber R 18 leitest W du R cęlestem | *7. 8.* | fortitudine W 20 Unde W sîne | *8. 9.* | dâr er W 21 gesáhe W dáranah R templum. | *9. 10.* | sum. Ascenderunt W 23 Do fuôren R 24 líute | *10. 11.* |lgen W 24 iro férte. R 25 habitato | 30 *11. 12.* |c conturbati W 27 uuúrden R léi| *12. 13.* | optinuit tremor. Dîe stárchesten | *13. 14.* |tatores chanaan. Fóre fórhton ir | *14. 15.* | per eos formido . et pauor in

ma| *15. 16.* | érzeslagod ánaualloe sîe . die | *16. 17.* |ndero mícheli dînero | *17. 18.* |lus tuus domine . donec pertran| *18. 19.* | álso der stéin . únz | *19. 20.* |deles follechómen | *20. 21.* |s eos et plantabis eos | *21. 22.* |tus es domine. Dû léitest | *22. 23.* | sion monte . der | *23. 24.* |e an dînero fílo ue| *24. 25.* | Daz uuíhus trúh| *25. 26.* |e gótes. Án démo | *26. 27.* | êuua . ióh hína báz. | *27. 28.* |or gespróchen | *28. 29.* | uuéiz úbere. || **W** 618,28 Diê starchesten **R** 30 Fore forhton **R** 619,2 micheli dinero **R** 5 also **R** 6 unz **R** 14 féstun **R** 15 truhten **R** 16 neuuichton **W** 17 Gotes **R** Andemo **R** 19 baz. **R** gesprochen. **R** 20 kenuoget **W** 28 sune durhkiengen uz in **W** 29 uuanda **W** egyptius ist. **W** folget. **R** 30 chit **R** uuirt **R** pesóufet **R** 620,1 xpō **W** folget . démo **R** dextra **R** 2 ter **W** unz **R** uzchumet. **R** 3 singet. **R** 4 CANTICUM ABBACUC PRO IGNORATIONIBUS. **W** 6 DOMINE Audiui *bis* timui. *min., immer* u **W** 7 xpō **W** sprichet der **R** spríchet **W** ih **W** kehorta **R** 8 uuaz du **R** péneimet **W** 9 des **R** 10 tîn tíura **W** uuerch **R** uuérch. **W** 11 irfulle **R** is **W** 12 Dîna uuarheit **R** geskéinist **W** dû. **R** tu **W** 13 chumet. **R** sundonten **R** 14 so gnâdest **W** 15 dû **R** tu **W** riuuonten. **W** 16 Got **R** Cót **W** chumet **R** sunde . chumet **R** 17 halbun **R** bi **R** demo éinote **W** 18 daz **R** héizet. **W** xpī **W** bringent **R** 19 hierusalem **W** bethlehem díu súnde **W** also **R** 20 óuh pharan. **R** 21 himela bedahta **R** sin guollichi. **R** erda **R** 22 gloria *bis* hominibus *min.* **W** 23 erit **W** 24 liêht . *daz* chit. *a. Ras.* **R** 25 horn **R** 26 hende. **R** taz **W** 27 Dar **R** barg **R** 28 starchi. **R** stárchi **W** uuanda **R** siê **R** diên **R** dîen daz châden . descendat *bis* ei. *min.* **W** 621,3 tētor. **W** baptizato *fehlt* **W** 4 chumet **R** er *fehlt* **W** fure **W** fôuze. **W** 5 *et contriti sunt m*ontes. *abgerieben* **W** 6 xp̄s

W stuont. R stûont W 7 die R *unde zelége*ta sie. *abgerieben* W 8 uuanda R er̄ W iro ungelouba R úngelóuba. W 9 ubermuote R uuúrte*n gediê*muotet *abgerieben* W penitentiam. W 10 mundi W 11 Fone R di*ê*n *abgerieben* W férten R euuigheite R néigton W 12 die R uuaren. R 13 ęthiopię. W 14 Umbe] Vnde R unreht sah ih uuerden R 15 die R uuesen solton. R 16 unreht uuerdent R getruôbet R 19 tuus. W 20 diê R fliêzzent R mari W infliêzzent . dîn zorn R 21 Nals R náls W primo. W 26 dine W 27 tien W diên R heili W geloubent. W 28 Din R 29 dû. R tu. W demo R skéinist W dîn R 30 Uuérest W daz dû R táz tu W zuélif chumberon W 31 gehiêzze. R chit allen R uuanda du R 622,1 téilest W nîdero (*für* tû dero) W du dero R du sendest sie R 2 lande. R Uiderunt W Fone diu R 3 geéiscotôn tíh W die dih êr neuuissôn. R 4 chlageton sih R daz sie R lîugendo W uuurdîn R 5 zegiêng. R 6 uuard R 7 leuabit. W Díu W tiêfi R herzon lûta R 8 selba tiêfi R huob iro hende R 10 sagitarum W Xp̄s W ecclesia W stûondo W 11 do xp̄s W kesaz R 12 iro santa R an W 13 dinero uuorto R do R fernomen uuúrden R 14 fulgorantes W fárent R 15 blecchezende R aber R 18 Irdiske R líute W du R gríscramode alle diète R 19 du R *über* héizmoti. Uuanne? *steht* ŏ W 21 xpō. W 22 fuôre R an R xpō. W héili W líutes. W 23 dinemo R geuuiêhten W héili. W Also R 24 chit. R Deus *bis* sibi *min.*, *immer* u W xpō. W 25 Uuaz W do R 26 Sluôge R antixpm̄ W hóubet W 27 dána fone R ubelen R fone dero uuerlte. R uuérlte W diu ubel W 28 Also R chit. *vor* TOTVS *Ras.* R totus *bis* est positus. *min.* W 30 slahendo W irbárotôst du R gruntfesti R grúntfesti W unz an R den W hals. R 31 ubele R festi R geoffenotost W

du **R** unz an **R** 623,1 diên **R** hóubet **W** 2 fluôchotost dû. **R** tu. **W** 3 Capita **W** eius **W** 4 Fluôchotost temo aba **R** 5 uuîgmanno **W** fluôchotost dien **R** 6 túrbales **W** mih dînen **R** líut **W** Exultatio **RW** deuorant **W** 8 also des . der **R** 9 freuuet . daz er tougeno ferslinden muôz den armen. Danne ferslindet **R** 10 tánne ér **W** er **R** 11 tuôt. **R** Uiam **W** 12 Dînen prędicatoribus **W** 13 du **W** uueg **R** manegero **R** 14 uuazzero. **R** chit **R** 16 Comminationes **R** ih déro **R** tero **W** uuard ketruobet min muôt. **R** 17 Fone **W** 18 iro stimmo **R** lefsa. **R** léfsa so antsâzig **W** sie. **W** 20 Nieht **R** éin tremor. **W** 21 béin. **W** sî **W** uuende **R** uuurmen **R** mir. **R** 22 Ut **W** 23 diên uuorten **R** 25 unsermo **R** líute. **W** guotero férte **R** 27 Uuanda **W** figpoûm **R** fîgpoum **W** nebluôt. **R** neuuirt **R** 28 xp̄s **W** chúmet CHRISTVS *(durch Zeichen umgestellt)* **R** suôzen **R** 29 díu **W** uuas. **R** 31 líuget **W** danne **R** uuerch **R** óleboumes **W** unde **R** 32 gelende **R** erdeuuûocher. **R** Daz **W** dô] so **R** gehiezzen do **R** 624,1 omnia *bis* faciemus. *min.*, *immer* u **W** 2 irlíugent sie. **W** 3 neougent **R** Abscidetur **RV** pecus. **W** 4 feho uuirt kenomen **R** 5 fone **W** rint **R** chrípfo. **W** 6 sint **R** in. **W** celestem **W** 8 exultabo **RW** 9 mendo **R** nals **R** 10 freuuo **R** 12 Got **R** min starchi. **R** 13 herzo. **R** zeuberscrícchenne **R** 14 Unde uber **R** 15 léitet **W** mih. **R** 15 mundanam **W** 16 uberfáren **R** Uictori **W** 17 Imo **R** imo **R** 19 CANTICUM DEUTERONOMII: **W** 20 Audite *bis* loquor. *min.* **W** himela **R** díu **W** spricho! **R** sprícho **W** 22 Uuort **W** mines mundes kehore **R** erda. **R** ióh **W** 23 bechomen mag. daz ih in sagen sol. **R** 25 mevm. **W** uuerde **R** also tou fliezze **R** 26 Regen **W** tou berehaftont die erda . mîniu uuort pézzereien **R** 27 pezerôen **W** 28 herbam. **W** 625,1 siu **W** in iro **R** 2 Vuanda ih Gotes uuort sago. **R** gótes

W 3 Tuoment W Got R 4 Só ir W *nach* ír *Ras.* R 5 mugent . uuanda R uuerch dúrnohte R 6 Unde W alle R 7 urteilda. R an R fidelis W 8 rectvs. W Got R 9 ketriúuue. R an únebeni W rehter unde grehter. R 11 unsûberton R únsuberton W 12 Âuuikkiu W lézziu. Heccine W 13 populе W 14 dû R tu W ġóte sô W tumber R líut. W uuízzéloser. W 15 te W 16 Neist der R der R 97 scuôf. R besaz fure erbe. R 18 Irgúge R 19 alton tago . denche an iêogelîche R îogeliche gebúrte. W 20 uuieo er dih do R iruueleta. R 21 tuum W 22 tuos W 24 *fater a. Corr.* R forderen. R dir. R tír W uuanne Got R gót W 25 do R sunderota R 26 neuuolta R séd W chómene. W 27 mískelon W hominum W fone R 28 Dannan maht du uuizzen uuelih freisa dir R uuízen uuélich W daz du R 29 chómener W dih R miskêst. W 30 populorum. W 31 gesazta diê marcha R dero W líuto. W *vor* nah dero *Ras.* R manigi W 32 sô manige R 626,1 erdo ze himele R chomen. W dar R léibo W uuard R 2 angelorum. W do R fiêlen. R dû R tu W dara R dára. W sid du R 3 geládost pist? R gentes W diê R 4 sint. R dára. R 6 líut W teil. R séil W erbes. R 7 ist er R téil. W 9 fant R uuuôstemo lande. R gríusigemo éinote. W 10 únmezuuîtemo . daz R 11 syna. W in R 12 den W langen uueg R 13 Unde W huôtta sin. R 14 sines R óugen. W 15 suos. W Also R 16 uzer neste R iúngen W sô R flúkken W 17 er in R 18 suas W 19 spreitta W féttacha. R nam R ûfen W 20 sih. R fuôrta R in ûfen W sinen R 21 also R tuot R erlégenen W iungon. R 22 imo gebrast dâr alf er imo. R 23 éino W 24 uuas R herezogo. W noh fremede *(aus* o *corr.)* Got neuuas R gót W 25 teta in R gelóuben W Got R gót W 27 gesazta R in W 29 dara] dero *darüber ein Federzug* 628,5

filii. *a. Ras.* 13 IGNIS *nicht eingetr.* 21 *die Anm. von ders. Hand wie* 644,20 ff. 630,12 Got *fehlt* 631,8 ketuôn *a. Ras.* 32 posset 633,1 *Accente stehen in* T *nur da, wo sie hier notiert sind* 2 du der T 3 Ó homo skine T werchen. T 4 sîst. T heizzistu T rechte T fáter. R 5 Habe T dich wesen T namo R werde T 7 geheiligot. wer T geheîligot. *a. Ras.* R heilig . wir bitten aber. T 9 werde. T uvir T 10 chome daz evvige. T 11 zuodingen. da T gesehen suln. T 12 geliche wordene. T tot T 13 suln T 14 uuille geskéhe T fone R mennesken. T 15 fone R 16 tágelich brôt T híuto. T 17 gib T dine lêra . tero T werde. T 18 wanda T tagelichen. T 19 brotes. T 20 unser T 21 alsouch wir belazzen T 22 Dise gedíngun T ferneme R mannegelich. T 23 zefergebenne R daz luzzela. T fergeben R 24 werda daz michele. T 25 temptationēm R chorunge T dû R tu unsich . daz T 26 lazzest T tu *fehlt* R 26 bechórot werden T 27 sunton. T nebeskírmest. den wirfet T 28 ter T fianden. T 29 á malo. T Nube R Núbe T unsich T unsich uone des tivueles chorunge. T 30 fone R gewalte. T 634,1 daz *bis* nemugin. *fehlt* R 2 dise. R doh R funden. T daz T des R 635,10 *nach* állichun *Ras.* 636,12 unz 16 om|omnibus 637,5 EXultauit 638,27 *nach* állîcha *Ras.* 639,17 geoûgededa *a. Ras.* 643,22 V́nus. 644,20 CIENDVM (*sic*) *von hier ab andre Hand* 22 figur*a aus* e *corr.* 23 ad suum *a. Rande nachgetr.* 25 lem fecerant *desgl.*

Dankbar erkenne ich am Schlusse meiner Arbeit den Nutzen an, den mir E. Henrici's Arbeiten (Die Quellen von Notkers Psalmen. Strassburg 1878. und Der Lateinische Text in Notkers Psalmencommentar. Z.f.d.A.

XXIII, 217—258) gewährt haben. Die Aufsätze von Fleischer (Das Accentuationssystem Notkers in seinem Boethius. ZfdPh. XIV, 179—172. 285—300) und Löhner (Wortstellung der Relativ- und abhängigen Conditionalsätze in Notkers Boethius. ZfdPh. XIV, 173—217. 300—330) konnten im ersten Bande nicht mehr berücksichtigt werden. Auf einen Aufsatz über Notker von Zeumer (Neues Archiv der Ges. für ä. deutsche Geschichtskunde VIII. H. 3. S. 513 ff.) mache ich hiermit aufmerksam. Für die Hds. V *weise ich noch hin auf* W. Wattenbach, *Geschichtliche Hdss. der fürstlich Oettingen-Wallersteinischen Bibliothek in Maihingen, verzeichnet von* Ph. Jaffé *(Neues Archiv der Ges. für ältere deutsche Gesch. VII. [1881] 171—186; S. 179 Notkers Bibel, 1 Bl.)*

Eine consequente Durchführung der im Allgemeinen für die S. Galler Hds. sich ergebenden Accentuationsmethode ist gegenüber der handschriftlichen Ueberlieferung fast unmöglich, und da dieselbe höchstens den Zweck erreicht hätte, das Bild der letzteren gänzlich zu verwischen und das Studium derselben zu hindern, so musste sie hier unterbleiben. Da vielmehr allenthalben die Grundsätze der echten Notkerischen Accentuation unverkennbar unter dem späteren Beiwerk hervorbrechen, so musste der Archetypos als das Massgebende erscheinen, überall, wo handschriftliche Ueberlieferung auf denselben zurückführte.

Mit herzlichem Danke muss ich noch der Förderung und selbstlosen Hilfe gedenken, welche mir zu wiederholten Malen in freundschaftlichster Weise Dr. Alfred Holder geleistet hat. Seine Freundschaft hat manche Hindernisse, die meiner entsagungsvollen Arbeit sich in den Weg stellten, beseitigen helfen, und wo das stolze Bewusstsein ehr-

lichen, mühsamen Strebens nach Wahrheit nicht mehr ausreichen wollte, um die Verzagtheit ferne zu halten, hat seine selbstlose Treue ermutigend und belebend mir zur Seite gestanden.

Altona, den 8. Juli 1883.

P. Piper.

DRUCKFEHLER:

Band I: XC,8 monasterij. 10 D. XXVI°. 14 38]34 16 45 *zu tilgen* 21 *von]vor* 28 Expl. *(dreimal)* 29 bernhardi 30 DEOQUE DIlecto Piligrimo. 31 Bern 31 mentis] meritis XCI,3 monachordo 5 *Hand. (saec. XIII. ex.)* 6 Emelrici. 11 DISPVTATIO 13 KAROLI 17 uos 22 Quia *(in dem* Q *ein* K) XCII,3 Ottonis: 6 AFRE. XCIII,3 numerus pluralitatis quo nunc *(so durch Zeichen berichtigt)* 4 peruenerit usque eo *(desgl.)* 23 De 30 sit XCIV,9 ENCHIRIADIS 10 Δ (d. i. διδάσκαλος; *vgl. Z. 9* M = μαθητής) 11 p. 212. 15 deputamur. 19 Noeaaae ane 25 Notitia de codd. ad SS. Vdalricum et Afram, *Lesarten zu:* 851,2 monachordo **L** 19 C.] G. **L** 852,10 oborore (**L**) 25 fure proslam|banomeno **L** 853,1 daz **L** CLXXXVIII,26 . IIII. sed 29 et erit. VI. 30. 31 et erit CLXXXIX,2 possit 857,17 tu **LN** 18 *darüberg. v. erster Hd.* **N** 22 unte **L** 29 ûf **N** 858,10 *a. Rde.* V. **L** 19 sinonmenon. **L** 20 Tranah **N** sibuntun **L** 24 . VIII. *a. Rde.* **L** 28 ebenmichiliu **N** 29 dem **L** 859,6 zuiu 6 ziu uuei **N** 10 fore firlazenemo **N** CLXXXXII, 15. 16 Emelrici.

Band II: XVI,32 Zuchome din riche: *zu tilgen* 15,23 ANIME 117,23 ignorant. 136,1 Quoniam 157,22 deus meus. 409,13 hûes] hîske. 508,25 Frúme reht.

I. DIE PSALMEN.

[R 8] INCIPIT . TRANSLATIO . BARBARICA . PSALTERII . NOTKERI . TERTII.

PSALMUS I.

(1) *Beatvs vir* [R 9] *qvi non abiit in consilio impiorvm.* Der . mán . ist . sâlig . der in dero argon rât negegiêng. So adâm téta . dô er déro chénun râtes fólgeta uuíder Góte. *Et in uia peccatorum non stetit.* Noh an déro súndigon uuége nestuônt. So er téta. Er chám darána . er chám an dén brêiten uueg ter ze héllo gât . unde stuônt târána . uuanda er hangta sînero geluste. Héngendo stuônt er. *Et in cathedra pestilentię non sedit.* Noh án démo súhtstuôle nesaz . ih mêino daz er rîcheson neuuólta . uuánda diû suht stûret sie náh alle. So sî adâmen teta . do er got uuólta uuerden. Pestis chît latine pecora sternens. Sô pestis sih kebrêitet . sô ist iz pestilentia . id est late peruagata pestis. (2) *Sed in lege domini uoluntas eius . et in lege eius meditabitur die ac nocte.* Nube der ist sâlig . tes uuillo an gótes êo ist . unde der dáraána denchet . tag unde naht. (3) *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Vnde der gediêhet also uuóla . so der bôum . der bî demo rínnenten uuazzere gesezzet ist. *Quod fructum*

fîêo níderslahinde

uuîto uuállonde stérbo

suum dabit in tempore suo. Der zîtigo sînen uuûocher gíbet. Daz rinnenta uuazzer ist gratia sancti spiritus . gnâda des hêiligen gêistis. Den sî nezzet . ter ist pírig pôum guôtero uuercho. *Et folium eius non* [R 10] *defluet.* Noh sîn loûb nerîset. Taz chît . noh sîn uuórt neuuírt uuéndig. *Et omnia quęcumque faciet prosperabuntur:* Vnde frámdiêhent álliû . diu der bôum bíret unde bringet . ioh fructus (uuuôcher) . ioh folia (pléter) . ih mêino facta (uuerch) et dicta (uuort). (4) *Non sic impii . non sic.* So uuóla negediêhent áber diê argen. So negediêhent sie. *Sed tamquam puluis quem proicit uentus a facie terrę.* Nube sie zefárent also daz stuppe déro erdo . daz ter uuínt feruuâhet. Fóne demo gótes rîche uuérdent sie feruuâhet. (5) *Ideo non resurgunt impii in iudicio.* Pe diû neerstânt árge ze dero urtêildo. Doh sie erstanden . sie nebîtent dánne urtêildo . uuanda ín iû irtêilet ist. IAM ENIM IVDICATI SVNT. *Neque peccatores in consilio iustorum.* Noh súndige nesizzent dánne in demo râte dero recton. Êne neírstânt . daz sie irtêilet uuérden . noh tíse neirstânt daz sie irtêilen. Éne sint tie uuírsesten . díse nesínt tie bézzesten . uuanda sie béide sundig sint. Tie aber die bezzesten sint . tie irtêilent tiên métemen. (6) *Quoniam nouit dominus uiam iustorum.* Vuanda got uuêiz ten uueg téro réhton. Er geuuérdet sie uuízzen . unde iro uuerch. *Et iter impiorum peribit.* Vnde déro argon fart uuirt ferlóren. Vuanda sie selben ferlóren uuerdent . pe diû uuirt íro fart ferlôren . daz sint íro uuerch.

PSALMUS DAVID (II).

(1) *Qvare fremvervnt gentes.* Ziu grîscramoton an christum ebraicę iûdon gentes diêt? *Et populi meditati sunt inania . id est frustra?* Vnde ziu dâhton sîne liûte ardingun . ín zeirloschenne? Sie dâhton des ín ûbelo spuên solta. (2) *Astiterunt reges terrę . et principes conuenerunt in unum aduersus dominum et aduersus christum eivs.* [R 11] Tie lántchuninga uuâren gágenuuerte in passione in gotes martyro domini . nals ánasehendo . nube iro uuíllen oûgendo . unde principes sacerdotum gesamenoton sih uuider trúhtene . unde uuíder sînemo geuuiêchten. Eîn herodes uuolta ín slâhen . anderer hangta iz. Pe díu gât ín ter uuíllo . samoso diu uuérch. (3) *Disrumpamus uincula eorum . et proiciamus a nobis iugum ipsorum . id est christi et apostolorum.* Sús eînoton sie sic. Prechen cháden sie íro gebénde . unde uuerfen ába uns íro ioch. Nelâzen unsich nieht ána christianam christis uolunga religionem. (4) *Qui habitat in cęlis irridebit eos . et dominus subsannabit eos.* Ter in hímele bûet . ter spóttot íro . unde násesnûdet an sîo. Nals taz got mit munde unde mit násun dehêinen hûoh tûe . nube daz iz huôhlîch uuas . daz sie sîna predistinationem penêmida dâhton zeiruuéndenne. Dârána uuâren sie meditantes i. e. ténchende inania in uppe. (5) *Tunc loquetur ad eos in ira sua . et in furore suo conturbabit eos.* Tanne spríchet er in zû mit zórne . unde mit hêizmûote getrûobet er sie. In iudicio in ubertêilido tûot er iz . so retributio peccatorum sundon ist. *Vox christi.* (6) *Ego autem consti-*

tutus sum rex ab eo super syon montem sanctum eius predicans preceptum eius. Ih pin áber fóne mînemo fáter íro úndanches ze chúninge gesezzet uber sînen hêiligen berg . daz ist ęcclesia sîn gebot ságende . daz chît euangelium lêrende. Syon stât in ierusalem . unde uuanda man ferro darába séhen mag . pe diû hêizzet er syon daz chit latine specula . in únsera uuîs uuarta. Der bezeîchenet ęcclesiam . uuanda íro gedíngi ist . daz sî irhôhet uuerde ze gótes sélbes ánasihte. (7) *Dominus dixit ad me . filius meus es tu . ego hodie genui te . id est sine tempore.* Mîn fáter chád ze mír [R 12] mîn sun bist tu . hiûto gebár ih tih. Góte neist nehêin zît preteritum noh futurum. Ímo ist hiûto . al daz iô geschah . alde noh geschêhen sol . Pe diû ist sîn sún hiûto gebórn. (8) *Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Píte mih . uuanda dû ménnischo bist . unde an diû mîn mínnero bist . sô gíbo ih tír dîn érbe. Wélez ist daz? Gentes. *Et possessionem tuam terminos terrę.* Vnde gíbo ih tir ze besízzenne . énde déro erdo . déro dû bítest. Daz ist fóne diû gespróchen . uuanda CHRISTVS pat íro gnôto . dô er sih sélben umbe sie PATRI ópferota. (9) *Reges eos in uirga ferrea . id est inflexibili iustitia.* Tiê rihtest tu mit îseninro gérto . daz chît mit únuuendigemo rehte. Dih nemag tarába niêman genémen. *Tamquam uas figuli confringes eos.* Sámoso háfenâres faz ferbríchest tû sie. Terrenas concupiscentias fér bríchest tu an ín. *Vox prophetę.* (10) *Et nunc reges intellegite* *). Vnde nû fernément chúninga. Chúninga

*) *am Rande:* DUM DISCERNIT CELESTIS REGES.

déro erdo . chuninga des flêisches . chuninga fóne diû . uuánda irdôubont ten lîchamen. Gehôrrent mînen rat. *Erudimini qui iudicatis terram.* Lâzent iûch lêren lantrechtara. Mêistera des lîchamen fernément. (11) *Seruite domino in timore.* Diênont góte mit fórhtun. Daz nehéue iûuh . daz er reges kenámot pirnt. *Et exultate ei cum tremore.* Vnde rîdondo sînt ímo frô. Ímo danchont sóliches námen . ioh mit fréuui . ioh mit fórchtun. (12) *Apprehendite disciplinam ne quando irascatur dominus . et pereatis de uia iusta.* Lírnent zúcht . unde uuésent in égi . daz sih gót éteuuenne nebélge . unde ir negleslîphent ába rehtemo uuége . CHRISTVS ist ter uueg . an démo mánnolich kân sol. (13) *Cum exarserit in breui ira eius . beati omnes qui con*[R 13]*fidunt in eo.* So sîn zorn irheîzzet in kerich in slago dero brâuuo spûote . unde uindicta chúmet in ictu oculi . so sint sâlig . diê sih ze ímo fersêhent.

PSALMVS DAVID (III).

(2) *DOMINE QVID MVLTIPLICATI sunt qui tribulant* in christis stal *me?* Dauid chad ex persona christi . dô ér sînen sun flôh. Ziû sint trúhten déro so mánege . diê mih arbêitent . daz ioh eîner mînero iungeron i. iudas discipulorum mîn âhtet? *Multi insurgunt aduersum me.* Mánige írríchtent sih uuíder mir. (3) *Multi dicunt animę meę non est salus illi in deo eius.* Mánige ferságent mînero sêlo heîli an íro góte. Sie netrûuuent . daz ih irstân súle. (4) *Tu autem domine susceptor meus es.* Aber dû got ménniscen pist mîn infángare . mih infiênge dû. Mih hominem

nâme dû an díh deum (got) . be diû getuôst tu mih oûch resurgere (irstân) uuíder íro uuâne. *Gloria mea et exaltans caput meum.* Dû bist min guôllichi . fóne dir habo ih siâ . unde dû bist irhôhende mîn hoûbet in resurrectione (in ôstirtâge). (5) *Voce mea ad dominum clamaui . et exaudiuit me de monte sancto suo.* Mit mînero stimmo . daz chît . mit des herzen stímmo háreta ih ze dir . unde gehôrtost tu mih! fóne dînemo heîligen berge . daz chît fóne déro únsagelichun hôhi dînero gótheîte. (6) *Ego dormiui et soporatus sum.* Ih sliêf . mînes tánches âne nôth. Ih sliêf den slâf des tôdes . unde slâf râuuota mir dârána . daz diê súndigen netuônt . uuanda íro tôt slâf leîtet siê ze únrâuuon. *Et exsurrexi . quoniam dominus suscepit me.* Vnde irstuônt ih . uuanda tróhten infiêng mih. Ér nám mih an síh . mit déro chréfte irstuônt ih. (7) *Non timebo milia populi circumdantis me.* Ih nefúrchto diê mánigi . des mih úmbestánden liûtes . sámosô ér míh erstêriben múge . [R 14] ih neirstérbe gérno. *Exsurge domine.* Stant ûf trúhten. *Saluum me fac deus meus.* Duô mih geháltenen mîn gót. Gehalt ęcclesiam meam (mîna prûtsáminunga) . diû mîn corpus (lîchamo) ist. (8) *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa.* Vuanda dû hábest irslágen . daz chît tu habest kesuueîget alle . diê mir be únrechte uuídere uuâren. So chúnt uuárd în mîn resurrectio (urstendida) . daz siê íro neheînen loûgen getórston háben. *Dentes peccatorum contriuisti.* Déro súndigon zéne fermúletost tû . daz chît . íro hínderosprâchon ferzâre dû. Siê gesuêigendo férzâre du iz. (9) *Do-*

mini est salus. Târ schînet daz cótes diû heîli ist. Tû gót kíbest sia. *Et super populum tuum benedictio tua.* Vnde dîn ségen ist uber dînen liût.

CANTICVM DAVID (IV).

(2) *Cvm invocarem exavdivit me devs. iustitię meę.* Ęcclesia hît. Gót fóne démo min reht ist kehôrta míh . sô ih ze ímo háreta. *In tribulatione dilatasti mihi**). Ze démo selben chît sî . du gebrêittost mih in bînon. Vuanda in persecutione (in áhtungo) manigfaltoton sih coronę martyrum. *Miserere mei . et exaudi orationem meam.* Gnâde mir . unde gehôre mîn gebét. Tuô . sô dû tâtist . kehóre mih iô. (3) *Filii hominum usque quo graui corde?* Ménniscon chint . uuiê lango uuéllent ir sîn in suâremo . daz chît in ungelôubigemo herzen? Fóre aduentu (chúnfte) christi uuârent ir ungeloûbig . uuéllent ir oûch nóh sô sîn? *Vtquid diligitis uanitatem et quęritis mendacium?* Ziû minnónt ir idola (ábkota) . unde ziû suôchent ir lúgge gota? *Diapsalma.* Vuaz ist daz? Daz ist silentium . unde interuallum! psallendi . unde uuéchsel dés sínnes. Also sîn psalma heîzzet coniunctio (Fuôgi stimmon) uocum in [R 15] cantando (síngendo) . sô heîzzet diapsalma disiunctio (chedunga stimmon.) uocum. (4) *Et scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum.* Vuízzint daz cót CHRISTUM uúnderlîchen getân hábet . uuanda er chíchta ín fóne tôde . unde sazta in ze sînero zésuuun

---

*) *am Rande:* Prophetię mos est repente personas mutare . exaudiuit dilatasti.

in hímele. In sult ír béton. *Dominus exaudiet me . cum clamauero ad eum.* Truhten gehôret mih danne ih ze ímo hárên. Daz chît ęcclesia fóne íro selbun . sámosô sî châde ze íro chínden. Trúhten kehôret iûh sô ír ze ímo hárênt . hárênt ze ímo mit kuôten uuérchen. (5) *Irascimini et nolite peccare.* Pélgent iûuih déro súndon ze îu selben . unde fermîdent sie. Riûuont sie sô daz ir sie fúrder netuôient. Alde ándere suuîo. Pelgent iûuih unde neréchent iûuih . unde iûuer zorn. Vbe diz keschêe énez fermîdent. *Quę dicitis . in cordibus uestris . s. dicite.* Diû ir spréchent diû sprechent fóne herzen . daz ir diên gelîch nesînt fóne dîen gescríben ist . POPVLVS HIC LABIIS ME HONORAT . COR AVTEM EORVM LONGE EST A ME. *Et in cubilibus uestris conpungimini.* Vnde in iûueren herzon uuérdént ir gestúnget. Fúrder nechóme iûuer zórn. Dâr irlósche iz . êr iz an diên uuérchen schîne. (6) *Sacrificate sacrificium iustitię et sperate in domino.* Príngent góte daz ópfer des réchtes . daz chît . lébent rechto . unde gedíngent daz er iû hiêr gébe donum spiritus sancti . unde háranâh uitam ęternam. *Multi dicunt quis ostendit nobis bona?* Mánige neuuízzen déro díngo niêht . unde chédent. Vuér uuêiz daz . uuer chán úns iêht keságen fone uita ęterna? Vuer oûget uns daz kûot? (7) *Signatum est super nos lumen uultus tui domine.* Dû trúhten dû hábest iz úns keoûget. Vns ist ánagezêichenet . daz liêht dînes ánaliûtes. Tû hábest unsih getân ad imaginem [R 16] et similitudinem tuam. Daz liêcht nemúgen uuir

DISER LIVT ÊRET MICH MIT LEFSÉN
ÍRO HÉRZA ÍST ÁBER VÉRRO VÓNE MIR
géba
lib êuuigen
ze dînemo pilde

mit oûgon késêhen muôte
oculis uidere nube mente. *Dedisti lętitiam in corde meo.* In mînemo hérzen hábest du mir dia frêuui gegében. Sî neist anderesuuar zesuôchenne. (8) *A tempore frumenti et uini et olei sui multiplicati sunt.* Vuannan ist daz siê sô chédent . QUIS OSTENDIT NOBIS BONA? Daz ist tánnan . uuanda siê hábent kenuôg . unde siê sint keláden fóne démo zîte íro chórnes . unde íro uuînes . unde íro ólees. Íro fuôra hábent siê . dia siê suôchent mit déro sie den lîchamen nérent. (9) *In pace in id ipsum . dormiam et requiescam.* Vués gedíngo áber íh? Daz ih slâfe unde râuuee in selb selbo
fríde . unde in góte der id ipsum heîzzet. Anderiû dinch sint uuéhselich . er ist io eîn . er ist iêo daz selba. An ímo hábo ih êuuiga râuua. (10) *Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me.* Vuanda dû trúhten hábest mih súnderchlîcho getrôstet ze déro
liût scándun
râuuo . ze déro populus babylonię*) der sih hiê frêuuet frumenti uini et olei . niêht negedínget.

PSALMUS (V).

(1) *Pro ea qvę hereditatem accepérat.* (2) *uerba mea avribvs percipe domine.* Ferním mit ôron mînu uuórt truhten . chît dîu dia des érbes langêt. Daz ist
kótes prût
ęcclesia. *Intellege clamorem meum.* Ferním mîn háren.

---

*) *am Rande:* Nota . duas ciuitates in scripturis . BABILONIAM ET IERVSALEM . ALTEram diaboli . alteram dei.

Daz fóne hérzen chóme daz férnim. Ménnischo gehôret den múnt . dû fernim daz herza. (3) *Intende uoci orationis meę.* Dénche ze mînero bétestimmo . diê ih ze dir frúmmo . sô íngrundo. *Rex meus et deus meus.* Chuninch mîn . unde gót mîn. (4) *Quoniam ad te orabo domine . mane exaudies uocem meam.* Vuanda ih ze dír béton . sô der morgen chúmet . sô gehôrest dû míh. [R 17] Sô diû naht mînero súndon hínauuírt . sô gehôrest dû míh. (5) *Mane astabo tibi . et videbo.* In mórgen fórestân ih dir . unde gesiêho díh. Sô dísu uuérlt hínauuírt . unde daz êuuíga tágesliêcht pegínnet chómen . dánne geseêho ih díh. *Quoniam non deus uolens iniquitatem tu es.* Vuánda dû nebist der únrecht uuéllento gót. Fóne diû negesêhent dih unréchte. (6) *Non habitabit iuxta te malignus.* Sáment dir nebûet der úbeluuílligo . doh er ad iudicium chóme. *Neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.* Noh únrehte nefólleuuérênt fleîsche
fóre dînen oûgon. Doh siê dih kesêhen in carne also
SÎ GESÊHENT IN WÉN SIÊ STÉCHOTON
iz chît. VIDEBUNT IN QVEM COMPVNXERUNT . siê nege-
In guôtlichi Fer-
sêhent dih áber in gloria. Also diû scrîft chît. TOL-
stôzzen uuérde der úbelo ne ir negesêhe kótes guotlichi
LATVR IMPIVS NE VIDEAT GLORIAM DEI. (7) *Odisti omnes qui operantur iniquitatem.* Du házzest alle . diê daz únreht uúrchent . nals diê iz uuorhton . núbe diê iz únz zénde íro lîbes uúrchent. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Ferliûsest diê . diê lúgi ságent.
unrechte in íro geloûbo
Also heretici tuônt . diê mit lúginen îlent diê ménniscen besuîchen. *Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus.* Mánneslekken unde uuîzzesare .

daz chît trúgenare ! leîdezet únser trúhten. Pe diû nelâzet er siê sáment ímo. (8) *Ego autem in multitudine misericordię tuę introibo in domum tuam.* Áber in déro mánigi déro guôton . diê multitudo misericordię tuę mit rechte heîzzent . kan oûh ih in dîn hûs. Vuélez ist daz . âne diû futura (chúnftiga) ierusalem (ánasicht frídis). *Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.* Ze démo dînemo heîligen hûs . péton ih hínnan dára . in dînero fórhtun. Sô ih tárachúmo . dar uuírdo ih âne fórhtun (durnochta minna) . uuanda dar [R 18] ist perfecta caritas . quę (diû) foras (ûzstôzzet) mittit timorem (fórchtun). (9) *Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos.* Leîte mih trúhten in dînemo rehte umbe mîna fíenda . diê mih îlent darâba chêren. Leîte mih in dînemo rechte nals in ménnischon . diên ioh reht tunchet . malum (úbelis) pro (mit) malo (ubele) reddere (ionon). *Dirige in conspectu tuo uiam meam.* Keríhte mînen uueg in dínero gesíhte. Daz herza geríhte daz ist in dînero gesíhte . nals in ménnischon (10) *Quoniam non est in ore eorum ueritas.* Vuârhêit neist in íro munde. In déro ménnischon munde . mînero fíendo . neist si. *Cor eorum uanum est.* Íro herza ist uppig. Vuiê mag ténne uuâr in íro múnde sîn? (11) *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Íro chéla ist óffen gráb. Vuâre daz gráb betân . sô nestúnche iz. Noh íro chéla . úbe siê suîgetin. *Linguis suis dolose agebant.* Mit diên zúngon ! fárent siê trúgelicho . uuanda eîn chôsont siê . ánder uuéllen siê. Daz ist dolus (pisuuîch). *Iudica illos deus.* Ríhte got úber siê. Daz ist kehêiz nals fluôh. *Decidant a cogitationibus*

suis. Siê stúrzên ábeíro gedánchen . daz chit . ín gebréste ! an íro gedíngi. *Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos.* After íro míchelun úbeli . stoz siê uz. Nim ín daz érbe . des sancta ęcclesia bîtet. *Quoniam irritauerunt te domine.* Vuanda siê dih crámdon trúhten. Fóne diû tuô siê érbelôs. (12) *Et lętentur omnes qui sperant in te.* Vnde fréuuen sih alle . diê síh ze dír fersehent. *In ęternum exultabunt et habitabis in eis.* Iêmer fréuuent siê síh . unde du bûest in ín. Des sínt siê iêmer frô . daz siê dîn hûs sint. *Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum.* Vnde an dír guôllichont síh [R 19] álle . diê dînen námen minnont. An dír hábent siê daz érbe. (13) *Quoniam tu benedicis iusto.* Vuanda dû gíbest ségen démo rehten. Fóne ségene hábet er daz érbe . nals fóne réhte. *Domine ut scuto bone uoluntatis tuę coronasti nos.* Sámoso mit skílte guôtes uuíllen hábest dû únsih trúhten gecorônot. Dîn guôt uuíllo . ist uns skérm unde êra.

PSALMVS PRO OCTAVA (VI).

Náh síben tágen déro uuéchun . chúmet der áhtodo. Daz ist dies iudicii . dér náh dísen gesíbenôten uuérltzîten chúmet. Dén fúrhtendo . unde daz iudicium . chit dér propheta. (2) *Dominvs ne fvrore tuo arguas me.* Trúhten in dînero hêizmoti neinchúnnîst dû mih tánne. *Neque in ira tua corripias me.* Noh in dînemo zórne neirréfsest du mih an démo suônotáge . uuanda diê neuuerdent kehálten . diê dánne gót irrefset.

(3) *Miserere mei domine quoniam infirmus sum.* Hábe mîn gnâda uuanda ih únmahtig pín . dîn reht zerfóllonne. *Sana me domine . quoniam conturbata sunt ossa mea.* Heîle mih . uuanda mînîû beîn úngerech sínt . daz chît . mîne chréfte sint mír infállen. (4) *Et anima mea turbata est ualde.* Vnde mîn sêla ist harto in úngerechen. Si uuárd in IN ZIÊRGARTEN paradyso fóne súndon siêch. *Et tu domine usque quo?* Vnde uuiê lángo tuuêlest du nû . dînero hélfo truhten? (5) *Conuertere domine . et eripe animam meam.* Hárechêre dih ze mír trúhten . unde lôse mîna sêla . fóne ûr-temptatione SÔCHE . unde fóne supplicio UUÎZZE. *Saluum me fac propter misericordiam tuam.* Halt mih umbe dîna gnâda . uuanda íh íz ferschúldet hábo. (6) *Quoniam non est in morte qui memor sit tui.* Vuanda dîn negeuuâ-[R 20]net neheîner in tôde. In uuélemo tode? Ane sô diû sêla fóne súndon irbléndet uuírt. Diû blíndi irgezzet in gótes. *In inferno autem quis confitebitur tibi?* Vuer ist áber in hello dir iíhtîg? Vuen uerfâhet dâ sîn iêhen? (7) *Laboraui in gemitu meo.* Ih arbêita mih suftóndo. Do ih riûuon gestuônt diê sunda. *Lauabo per singulas noctes lectum meum.* LECTVS ANIME CORPVS EST. Vbe des negnuôget . sô nézzo ih mîn bétte ! nahtelîches . i. QVOTIESCVMQVE OFFENDO . QVI IN NOCTEM AMBVLAT OFFENDIT. Daz ih unrêinda . daz sûbero ih. *Lacrimis meis stratum meum rigabo.* Mit mînen trânen nezzo ih mîn bétte. Mit diên begiûzzo ih iz . mit diên uuascho ih iz. (8) *Turbatus est pre ira oculus meus.* Mîn oûga ist truôbe . fóre dînemo zórne. Dîn zorn fúhrtendo . hábo ih keuueînot

sô fílo . daz iz truôbe ist. *Inueteraui inter omnes inimicos meos.* Ih máhta báldo uueînon . daz ih iráltet pin . únder állen mînen fîenden . diê mih tágelîches kerno dînes rechtes írrent. (9) *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem.* Skêident iûuih fóne mir alle úbeltâtige. Lâzzent iûuer írren mih sîn. *Quoniam exaudivit dominus uocem fletus mei.* Vuanda gót hábet fernómen mînen uuôft. (10) *Exaudiuit dominus deprecationem meam.* Er hábet kehôret mîna dígi. *Dominus orationem meam suscepit.* Er hábet infángen mîn gebét. Ih nehábo niêth in gemêitun sô uílo geuuêinot. (11) *Erubescant et conturbentur uehementer omnes inimici mei.* Schámen sih sáment mir . unde sîn leîdeg íro sundon ! alle mîna fienda . daz oûh siê got kehôre. *Conuertantur et erubescant* [R 21] *ualde uelociter.* Pechêren sih ad penitentiam . unde scámeen sih sâr fílo slîemo . êr sîn zórn chóme.

(VII.)

(1) *Pro verbis chvsi filii gemini.* ; Dô ABSALON uuíder sînemo fáter uuas . do hiêz der fáter stillo sînen friûnt chusi . sáment demo súne sîn . in diên uuórten . daz er ímo zeuuízzenne tâte souuélen frêisigen rât er dâr fernâme. Ze déro kelîhnisso similitudine sang DAVID dísen psalmum . fóne démo súne . den sîn fáter toûgeno under mítte iudeos sánta . daz er ménnischôn frêîsa eruuánti. *Vox prophetae* ; (2) *Domine devs mevs in te speraui . saluum me fac ex omnibus persequentibus me . et libera me.* An dih trúh-

ten gedíngta ih iêo . halt mih . daz chît . nére mih fóne mînen fíenden . unde lôse mih. Lôse mih fóne ABSALONE álde keîstlícho spiritaliter fóne nidirrise. diabolo. (3) *Ne quando rapiat ut leo animam meam . dum non est qui redimat . neque qui saluum faciat.* Niêo er mîna sêla neerzucche also leo . sô der neíst der mih lôse . alde halte . daz chît . so dû mir nehélfêst. Vbe dû nehílfest . sô gemág er mir. (4) *Domine deus meus si feci istud . si est iniquitas in manibus meis .* (5) *si reddidi retribuentibus mihi mala . decidam merito ab inimicis meis inanis.* Trúhten got mîn . ube ih díz téta . úbe diz unreht ist in mînen hánden . daz ih mír leîd umbe liêb tuôntên sauli unde absaloni . dáraáfter lônota . sô uállo ih mit rehte . daz chît . sô uuírdo ih mit rehte eruéllet fóne mînen fienden . lâre déro guôti. (6) *Persequatur inimicus animam meam . et comprehendat eam.* Sô iágeie diabolus mîna sêla . unde gefâhe sîa. *Et conculcet in terra uitam meam.* [R 22] Vnde tréttoe er in erdo mînen lîb . daz chît . pesmêizze er míh mit irdischen sundon. *Et gloriam meam in puluerem deducat.* Vnde mîna guôllichi brínge er ze stuppe. Mina conscientiam diû góte lîchet . ketûe er échert ménnischon lîchen. (7) *Exsurge domine in ira tua.* Stant ûf trúhten mit zórne. Lâ dír zórn sîn ze démo tiêfele. *Et exaltare in finibus inimicorum tuorum.* Vnde uuírd hôh . uuírd guôllich . in dînero fíendo gemérchen. Ním in íro márcha . Nim diabolo . diê ér besézzen hábe. (8) *Et exsurge domine deus meus in precepto quod mandasti.* Vnde rihte dih ûf in dînemo gebóte. Dû gebúte humilitatem. diemuôti Mit déro chúm . unde uuére sélbo dîn gebót. *Et syn-*

agoga populorum circumdabit te. Vnde úbe dû daz
clo-
tuôst . só úmbehálbot díh mánigi déro liûto . ioh cre-
bígera âhtaro
dentium ioh persequentium. *Et propter hanc in altum regredere.* Vmbe diê mánigi iruuínt ze hímele . daz
cloûbigen ungloûbigen.
dû credentibus séndest spiritum sanctum . unde incredulis úrǒge sist. (9) *Dominus iudicat populos.* Nâh téro
ûfferte irteîlen lébende ioh tôte.
ascensione chúmet trúhten . iudicare uiuos et mortuos. *Iudica me domine secundum iustitiam meam . et secundum innocentiam meam super me.* Dánne irtêille mir nâh mînemo réhte . unde mînen únschulden. Vuanda ih únschuldig pin ! uuíder saulem unde absalonem . unde ih réhto mit ín geuáren hábo. (10) *Consummetur nequitia peccatorum et diriges iustum . scrutans corda et renes deus.* Déro súndigon úbeli uuírt in énde
der unreîno horgéie sích noch
brâht . also iz chît . SORDIDVS SORDESCAT ADHVC . unde geríhtest dû dén réhten . hérzen unde láncha scródonde gót. An déro stéte geríhtest [R 23] dû ín . dâr du ín scródôst. Dû eîno scródôst ín dâr . dû eîno gé-
uuerlt-
ríhtest in dâr. Sô geríhtest dû in dâr . só ambitio
kirida kehíginnis lust in lanchon.
sęculi neíst in corde . noh delectatio carnis in renibus. (11) *Iustum adiutorium meum a domino . qui saluos facit rectos corde.* Mîn hélfa ist rehtiû fóne góte. daz chît . mit rehte hílfet er mir sîd ih reht uuas . der rehte in íro hérzon háltet. (12) *Deus iudex iustus . fortis et longanimis . numquid irascetur per singulos dies?* Gót der réhte ríchtâre ist . uuanda er mánnelîchemo nâh sînen uuérchen lônot . stárgmûotig . uuanda er fílo fertréget . langmuôtig . uuanda er negâhot sih zerréchenne . pílget er sih tágolîches? Vuaz spáreti er

dánne . ze démo iúngesten dinge? (13) *Nisi conuersi fueritis gladium suum uibrabit.* Ir nebechêrent iûuich . ér geuuénet sîn suért . daz chît . er geoûget sînen ánden. in suônotáge
Vuenne? In die iudicii. *Arcum suum tetendit et parauit illum.* Er hábet álegáro gespánnenen sînen bógen . uuanda er diê herti ueteris testamenti mit téro dero altún eo.
des evangelii
sénuuun noui testamenti geduúngen hábet . unde uuélcherun getân hábet. (14) *Et in eo parauit uasa mortis.* Vnde dârána hábet er gemáchot faz des tôdes . uuanda unréhto fernómeniû scrîft máchot hereticos . faz tôdis
diê sint uasa mortis. *Sagittas suas ardentibus effecit.* Sine strâla uuórhta er brínnenten. Dien er sie dên gerónten uuarheite
uuórchta . diên scôz er siê. Desiderantibus ueritatem sánta er apostolos. Diê sint sîne strâla. (15) *Ecce parturiuit iniustitiam et concepit dolorem . et peperit iniquitatem.* Síh tir . uuaz synagoga iudeorum téta. Sî begónda únreht péren . dô si christum êrist ánariêt. Vnde dô íu hábeta si leîd infángen in íro hérzen . fáter got haben ih ir bírint áber
uuán[R 24]da er chád . patrem deum habeo . uos autem fóne nídenan unde ir uuellint tuôn uuillin iûueris fater
de deorsum estis . et uultis facere uoluntatem patris uestri níderrîsis
diaboli. Dáranah gebár sî daz unreht . daz si chad hâe in hâe ín
crucifige crucifige eum. (16) *Lacum aperuit et effodit eum . et incidit in foueam quam fecit.* Sî indéta diê gruôba . dar si CHRISTUM beféllen uuólta . unde sî gruôb sîa . unde in diâ selbûn stúrzta sî. Sîn fârendo . irslûog si sih sélbun. (17) *Conuertetur dolor eius .* IVDONO sáminungo alde súndigero sêlo
S. SYNAGOGAE VEL PECCATRICIS ANIMĘ . in caput eius . et in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. Íro leîd

iruuíndet an íro hoûbet . unde íro únreht pléstet an
sêla uuízzeréda
íro schêitelun. Anima ist daz hoûbet . ratio ist íro
unredilicho keluste
schêitéla. Sô si inrationabiliter uuérchot . unde libidini
diênot . sô slâhet sia daz únreht . unde bléndet sia .
Ze déro uuîs gâd iz an sîa . unde ána íro schêitelun.
(18) *Confitebor domino secundum iustitiam eius . et psallam nomini domini altissimi.* Gót lóbon áber ih
keltende iêgelichemo
nâh sînemo réhte . uuanda er ist REDDENS VNICVIQUE
nah sînen uuerchen.
SECVNDVM OPERA SVA . unde sálmosángon ih démo námen
des hôhesten.

(VIII.)

(1) *In finem pro torcvlaribvs.;* CHRISTVS ist
undirmarch.
finis . an ín uuírt kenêimet díser sálmo . umbe diê torcula. Vuaz sint diê? Áne diê ęcclesię . in diên sih
îlent kuôte fóne úbelen scheîden in íro muôte . also
in torculari uuérdent keschêiden ! uuín unde tréster.
(2) *Domine dominvs noster. Qvam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.* Trúhten unser hêrro
cristenheît
chît ęcclesia . uuiêlich du bist. Vuiê uúnderlîch dîn
námo ist in állero uuerlte. Vuiê siê sih alle dîn uúnderont. *Quoniam eleuata est magnificentia tua super* [R 25] *cęlos.* Sô siê baldo múgen uuanda dîn uuerchmáhtigi erháuen ist . uber hímela. Also dârána schînet . daz dû dâr gesézzen bist . ad dexteram patris.
ze zésuun dinis fáter
(3) *Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem.* Ûzer déro chíndo munde . unde déro sûgenton hábest

dû getân lob. Daz chît . diê uuêiche an déro geloubo uuâren diê hábest dû fóllebrâht ze dînemo dúrnohten lóbe. *Propter inimicos tuos.* Ze schándon dînen fíenden . diê fóne íro sélbero uuîstome sô uérro chômen nemáhton. Vuéle sint daz? Ane iudei unde heretici. Also dô schêin dó iudei déro chíndo lob sueîgton . unde siê christus máneta dírro scrífte. *Vt destruas inimicum et defensorem.* Daz du mit tiû stôrest den fîent . unde den férspréchare. Iudei unde heretici pêitent sih gót ferspréchen . doh se sîna fíenda sîn. (4) *Quoniam uidebo cęlos . opera digitorum tuorum.* Vuanda ih gesiêho diê hímela . uuerg dînero fíngero . Ih fernímo diê scripturas diê du mêistrotóst . an diên du funden uuírdist . samosô in himele. *Lunam et stellas quę tu fundasti.* Kesiêho darána mânen unde sternen . diê dû fásto gesáztost. Daz chît . siêho oûh mih sélbûn darána . unde mînu chint. Pechénno dih sponsum priûtegómen . unde mih sponsam prûd . unde filios chint sponsi sîniû. (5) *Quid est homo quod memor es eius?* Vuaz ist der mennischo . daz dû sîn gehúgtig pist? Vuannan mag adâmes kelîcho dîna huldi gefrêhton? *Aut filius hominis quoniam uisitas eum?* Alde ménnischen sun . daz dû sîn uuîsost? Also dû dô tâte . dô dû christum hárasántost. (6) *Minuisti eum . i. hominem christum . paulo minus ab angelis.* Dû tâte ín éteuuaz mínneren dînen angelis . uuanda er irstórben mahta . doh er âne sunda ! uuâre. *Gloria et honore* [R 26] *coronasti eum* . (7) *et constituisti eum super opera manuum tuarum.* Mit kuôllichi unde mit êron gecorônotost dû ín . unde gesaztost ín uber diû uuerch dînero hando. Vber alliû diû in hímele unde in érdo sint. (8) *Omnia subiecisti*

sub pedibus eivs. Alliû diû iêner sint . diû uúrfe du ímo under fuôzze. Ioh angelos. *Oues et boues.* Scâf unde rínder . innocentes unde predicatores. *Vniuersa insuper et pecora campi.* Darazuô alliû diû fêho des prêiten féldes. Vuéle sint daz? Ane diêdir gânt per latam uuech uúnnesámo uiam . unde uoluptuose lébent. (9) *Volucres cęli et pisces maris qui perambulant semitas maris.* Kefúgele unde mérefischa . diê álle mêreuuéga durstrîchent. Daz sint úbermuôte . unde fúruuizkérne . uuanda úbele unde guôte die in démo tórcule sint . lígent ál únder sînen fuôzzen. (10) *Domine dominus noster . quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.*

(IX.)

(1) *Pro occvltis filii.;* Iudicia christi . daz sint toûgenîna súnis occulta filii. Er tuôt nû occulta . fóne diên ist der an ende uuerite óffena salmo gescríben . in fine seculi tuot er manifesta. Sô ze suéndi . ut iudam . herodem . Antiochum. er hiêr in uuérlte eîne blendet ad damnationem unde ze buozzo ut PAVLVM. ze hártungo ut iob. ándere fíllet ad emendationem alde ad exercitationem urtêilde daz chúmet fóne sînemo toûgenen iudicio .

QVINQVE MODOS MORBI DEVS ARBITER INTVLIT ORBI .
IOB MARIE LAZARI PAVLI . FIT QVINTVS HERODI .
INSONS IOB SORDET . MARIAM LEPRA DEBITA MORDET .
LAVS LAZARVS DOMINO STIMVLVS CVSTODIA PAVLO .
QVINTI SEVA MODI MORS ANTIOCHO VEL HERODI .

(2) *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Ih

iêho dir trúhten chît der propheta . in állemo [R 27] mînemo herzen. Ih scêide mih fóne diên . diê in állen uuerltgescíhten dina prouidentiam (fóresíht) nebechennent . unde siê uuânent alliû dínch témere geschêhen . unde fortuito . daz chît stúzzelingun unde ardíngun. *Narrabo omnia mirabilia tua.* Ih zéllo alliû diniû uuúnder . kenuôge zellent diû óffenen . also daz offen ist . daz dû lazarum a morte (fone tode lichamin) corporis tâte resurgere (irstân) . ih zéllo áber gérnor . daz du toûgeno tâte PAVLVM a morte (tode sêlo irunéndit uuerden.) animę reuocari. (3) *Letabor et exultabo in te.* An dír uuirdo ih frô . unde sprúngel . nals an uuérltsâldon. *Et psallam nomini tuo altissime.* Vnde dînemo námen dû hôhesto sálmosángon ih. (4) *In conuertendo inimicum meum retrorsum ! infirmabuntur . et perient a facie tua.* Mînen fient eruuéndendo . daz chît . sô dû mînen fient eruuéndest . so uuerdent keuuêichet álle sine satellites (folgenkin) . unde fúre díh néchoment siê. Sólche nechoment fúre dih so sâul ist . unde sine sequaces (folgérra). (5) *Quoniam fecisti iudicium meum.* Vuanda du getâte daz tíng . min uuésen. *Et causam meam.* (causa) Vnde den díngstrît . mînen uuésen. Vuanda ih réht hábeta . be diû gestrêit ih. *Sedes super tronum qui iudicas equitatem.* Dû rechtkérno sízzest an démo stuôle. Ad dexteram patris sízzest dû. (6) *Increpasti gentes et periit impius.* Dánnan sántost du spiritum sanctum . unde irrafstôst diê diête. Also iz fóne ímo chît. CVM VENERIT ARGVET MVNDVM. (rethoricum uerbum est.) Vnde dô uuard flóren der úbelo. Sîd neuuas er úbel . uuanda er do (so er chûmit so irrefset er diê uuerlt.)

guôt uuárt. *Nomen eorum delesti in ęternum et in seculum seculi.* Dô fertîligotôst dû déro úbelon námen iêmer in êuua. (7) *Inimici defecerunt frameę in fi*[R 28]*nem . et ciuitates destruxisti.* Des tiêueles suért fersuînen in énde . unde sine búrge ! zerstôrtost du. Vuele sint diê burge? ane ungelôuba unde ubeli. *Periit memoria eorum cum sonitu.* Do zegiêng dero úbelon geuuaht . mit demo scálle uuídersprâcho contradictionis. Siê uuúrden guôt unde stille. (8) *Et dominus in ęternum permanet.* Vnde ziû chrádemdon tiête gentes uuíder trúhtene . iâ ist er iêmer. *Parauit in iudicio tronum suum.* Ér ríhta sînen stuôl iô dô ána . únz man hiêr úber ín díngota. Vuaz mag toûgenora sîn? Nesint daz occulta tougena filii súnes? (9) *Et ipse iudicabit orbem terrę in ęquitate.* Vnde der daz sô toûgeno máchot . ter selbo irtêilet úber diê uuerlt in ebini. In déro ébini . daz er neheînen mêr nehíndert sínero frêhte dánne ánderen. *Iudicabit populos in iustitia.* Ér irtêilet úber diê liûte áfter rehte. Daz er scúldige nemáchot ze únscúldigen . noh únscúldige ze schúldigen . so diê mennischen tuônt . diê diû herzen neséhent. Mannolichen lêidot dâr . alde ferspríchet dâr sîn conscientia. (10) *Et factus est dominus refugium pauperum.* Vnde trúhten ist zûflúht déro ármon . diê gerno hiêr arm sint . daz siê hína sîn rîche. *Adiutor in oportunitatibus in tribulatione.* Hélfare in uálgo an déro nôte. unde an dero arbbêite. (11) *Et sperent in te omnes qui nouerunt nomen tuum.* Vnde an dih kedingent alle . diê dînen námen uuizzen. Din namo ist . est . anauuist. Ter est . i. anauuist pechénnet . der be-

chennet dih . unde gedínget an dih . unde ist ímo unuuerd daz uuéhsallîcha. *Quoniam non derelinquis querentes te domine.* Mit rehte uuanda dû neferlâzest truhten diê dih suôchent. (12) *Psallite domino qui habitat* [R 29] *in syon.* Salmosangont démo . der in syon bûet. Târ speculatio (uuarta) ist . dâr bûet er. Vuar ist si? Ane dar sine hêiligen sint . diê fóne speculatione (uuarto) uuellen chómen ze (ze anásihte) uisione . daz chît fóne uuarto ze anásihte. Er gelônot ín dero uuarto . id est (kedingi) spei mít tero anasihte. *Adnuntiate inter gentes mirabilia eius.* Chundent predicatores (predigara) siniû uunder (tiêtin) gentibus . sô sálmosangont ir uuóla. (13) *Quoniam requirens sanguinem eorum memoratus est.* Vnde nefurhtent ten dôd . uuanda er forderot kehúhtigo . sînero martyrum slâhta. *Non est oblitus orationem pauperum.* Er nefergizet déro armôn gebétes . sô sûmelîche uuânent . uuánda er negâhot. (14) *Miserere mei domine . uide humilitatem meam ! de inimicis meis.* Gnâde mir truhten . chiûs fóne mînen fíenden mîna diêmuôti. Siê hábent mih kediêmuôtet . gagen des siê úbermuôte sint. Daz (in déro marterero stal.) spríchet der propheta in persona martyrum. (15) *Qui exaltas me de portis mortis . ut adnuntiem omnes laudationes tuas in portis filię syon.* Du mih hôho irhéuest fóne diên porton des tôdes . so alle seductores (firleitera . s. porte mortis) sint . du gnâde mir . daz ih chúnde dîn lob . in diên porton déro ęcclesię (kotis priûte) . so diê alle sint . diê ze góte leîtent . unde siê dih sáment mir lóboen. (16) *Exultabo in salutari tuo.* Nah téro uoce (stimmo des armin) pauperis .

uuizzego ze góte
chit der propheta ad deum. An dînemo haltare freuuo ih mih. An christo trôste ih mih mînero arbêito. *Infixę sunt gentes in interitu quem fecerunt.* Gentes tâten dod tînen martyribus . in demo stecchent siê selben.

ahtara
Martyres irlíten horscho mortem corporis . persecutores

tode selo
ligent in morte animę. *In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum.* In disemo stricche den siê búrgen . gehâfteta in íro fuôz. Sie uuolton andere besuîchen . [R 30] unde sint siê besuíchen. (17) *Cognoscetur dominus iudicia faciens . in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Dâr uuirt cót irchennet . sólchiû geríhte tuônder . daz der súndigo

strich
gehâftet an sîn selbes hántuuérche. Laqueum rihta er . an demo háftet er.

DIAPSALMA.

(18) *Conuertantur peccatores in infernum.* Súndige uuérden in hella bechêret. Ín frêisige gelúste stúrzen sie . diê ze héllo leîtent. *Omnes gentes quę obliuiscuntur deum.* Sô tuôien álle diête . diê gót nebechénnen. Sîd siê âne got uuellen sîn . sô uuérfe siê got

in auuerfigen sin
in reprobum sensum. (19) *Quoniam non in finem obliuio erit pauperum.* Vuanda so fúrnomes neuuírt fergezen dero ármon . sô man iro nû uuânet cót fergézen haben . unz siê fone súndigen sus kedrúcchet uuerdent. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Téro armon gedúlt nesol niô êuuiglîcho ferlóren sîn . unde ín unfergólten sîn. (20) *Exsurge domine non preualeat homo.* Diz chît der propheta ánaséhendo diê iúngesten zîte . unde aba ín irbrútter. Stant ûf truh-

ten . niô ménnisco negerîche . niô der uuírsesto negamagee. Eruélle daz rîche antichristi . erfelle sînen geuuált . der so michel uuirt . daz échert dû eîno ín úberuuínden maht. *Iudicentur gentes in conspectu tuo.* Vnde spuôtigo uuerden irteîlet fóre dir sine gehelfen . hêidine diête. Daz chît . kehúrsche dîna aduentum (chumft) . so diê frêisa sih erhéuen . diê fóne ímo . unde fone diên sînen chúmftig sint . uuanda siê unuertrágenlich sint. (21) *Constitue domine legislatorem super eos.* Sezze uber siê den êoskefel der ín gerîse. Sîd siê dih neuuóltin den uuâren legislatorem (êobringen) . kíb ín dén dés siê uuerd sîn . gib in antichristum. *Sciant gentes quoniam homines sunt.* Ze déro uuis keéschoen gentes uuer siê sin. Christus máchoti sie deos (kota) . [R 31] ube siê ímo hangtin . nu geêiscoen daz siê mennischen sint.

DIAPSALMA.;

(1) *Utquid domine recessisti longe?* Ziû so trúhten chedent tiê . diê dánne in nôten sint . ziû uúrte du iêo sô uerro fone uns? ziû habest du dih unser sô geloûbet? Vuanda guôten ist dánne . also got íro neruôche. *Despicis in oportunitatibus in tribulatione.* Zíu in dúrften unde án dero nôte lâzest du unsih? unde fersiêst unsih. (2) *Dum superbit impius incenditur pauper.* Daz chédent siê . áber fóne Góte uuirt inzúndet der armo ad uirtutem . unz der árgo so ubermuôtesot. Dès eînen ual . ist des ánderes kníst. Fóne des eînen ubermuôti . diemuôtet der ander. *Comprehenduntur in cogitationibus suis quas cogitant.* Sie uuerdent keuángen in íro gedanchen . diê sînes únreh-

tes fólchete sint. Sie uuerdent mit ín gedúnsum ze ferlôrinisse ad interitum. (3) *Quoniam laudatur peccator in desideriis animę sue . et iniquus benedicetur.* Vuanda fone sólchen uuírt dánne súndig mán gelóbet in sînen gelústen . unde únrehter gesegenot. Vuer ist so sundig sô antichristus? den guôllichont siê . démo bítent siê guôtes. Der sezzet sih ána daz er gót sî . des iêhent ímo diê fertânen. (4) *Irritabit dominum peccator . id est antichristus.* Danne gremet der sundigo gót. *Secundum multitudinem irę sue non quęret.* Fóre sînero michelun irbólgeni . nesuôchet tiâ fríst kót iz ímo [U 1r] zû. Er lâzet in ánatuôn . daz er uuíle. (5) *Non est deus in conspectu eius.* Vuára netuôt er gótes. *Inquinatę sunt uię illius in omni tempore.* Vnrêine sint sîne uuéga álle tága. *Auferuntur iudicia tua a facie eius.* Tîniû geríhte trúhten sínt férro fóne ímo. *Omnium inimicorum suorum dominabitur.* Állero sînero fiendo uuáltet er . uuánda er álle chúninga slâhet . únde eîner rîchesot. (6) *Dixit enim in corde suo* . [R 32] *non mouebor . a generatione in generationem sine malo.* Er dâhta sús . áne árgliste neuuírdo ih mâre . fóne chúnne ze chúnne. Alde ze êuuighêite nemag ih chómen . magicę zoubirliste artes netuên iz . also symon ze hímele fliêgen uuólta . mít tiên sélben lísten. (7) *Cuius maledictione os plenum est . et amaritudine . et dolo.* Tés múnt foller ist ubelo sprékotscélto chennis . uuánda er blasphemus ist . unde eîueri . uuánda er crímheît crudelia gebiûtet . in gotis scalcha in seruos dei. *Sub lingua eius labor et dolor.* Vnder sînero zúngun . líget lêid unde árbêit. Án dero zúngun oûget er guôt . sô er sih

ságet cót sîn . dârúndere bírget er diâ úbeli . diû labor unde dolor ist. (8) *Sedet in insidiis cum diuitibus in ocultis.* Tiê er rîche getân hábet . mít tiên sízzet er toûgeno in uâron. *Vt interficiat innocentem.* Dáz er únscádelen erslâhe. Er slâhet únscadelen . sô er ín scadelen getuôt. (9) *Oculi eius in pauperem respiciunt.* Sîniu oûgen uuártent án den ármen. Démo arm in muôte . i. toûmote fâret er . dér pauper íst spiritu. *Insidiatur in occulto . sicut leo in cubili suo.* Álso tougeno fâret er . sô der léuuo in sînero luôgo. Ér ist péidiu ióh stárch . ióh lístîg zebesuîchenne. *Insidiatur ut rapiat pauperem . rapere pauperem dum attrahit eum.* Er uâret táz er den ármen erzúcche . er îlet in góte zúcchen . sô er ín ze ímo zíhet . únde ín an síh hêizet uuénden gótes êra. (10) *In laqueo suo humiliabit eum.* An sînemo strícche geníderet er ín . uuánda mít sînen zêichenen . machot er ín uersíhtigen. *Inclinabitur et cadet cum dominatus fuerit pauperum.* Sô er dáz allez ketûot . unde er ármero sô uérro geuuáltet . táranâh . sîget er unde stúr[U 1 v]zet. (11) *Dixit enim in corde suo oblitus est deus . auertit faciem suam ne uideat in finem.* Er sol dánne geéiscon . daz er dâhta . got há[R 33]bet ergézen dero guôton . er chêret sih fóne ín . daz er siê fúrdur ána neséhe. (12) *Exsurge domine deus . exaltetur manus tua . ne obliuiscaris pauperum.* Sô netûest tû trúhten so er dâhta . núbe stánt ûf . skeîne dînen geuualt . neirgíz tero ármon . nah sînen uuórten. (13) *Propter quid irritauit impius deum? dixit enim in corde suo non requiret.* Ziû lêuues crámda gót ter ubelo? Ziû dâhta er fóne ímo . er nefórderot daz ih tuôn? (14) *Vides quoniam tu laborem et do-*

lorem consideras. Tû gót síhest uués er dâhta . uuánda dû oûh síhest laborem et dolorem . diû er bárg under sînero zúngun. *Vt tradas eum in manus tuas.* Tárumbe sihest tu iz . táz tu ín stôzest in dîna hánt . taz chît in dînen geríh . unde er in geniûz nehábe sô getân. *Tibi enim derelictus est pauper.* Dir ist kespáret ter armo . écchert an dir ist sîn drôst. Mêr nebedarf er . an dír ist ér rîche. *Pupillo tu eris adiutor.* Témo uuêisen hílfest tû. Démo muôter disiû uuérlt tôt ist. (15) *Contere brachium peccatoris et maligni.* Táragágene fermúle den árm des sundigen . unde des arguuílligen. Daz chît zestôre des keuuált . fóne démo darfóre stât. OMNIVM INIMICORVM SVORVM DOMINABITVR. *Queretur peccatum illius et non inuenietur.* Dáz féret oûh sô. Sîn súnda uuirt sâr hálto gesûochet . náls fúnden . uuanda er sélbo ferlóren ist . mit diên sundon. (16) *Dominus regnabit in eternum . et in seculum seculi.* Áber únser trúhten rîchesot iêmer in êuua. *Peribitis gentes de terra illius.* Ir únrehten diête uuérdent fertîligot . fóne sînemo rîche . dar terra uiuentium íst. (17) *Desiderium pauperum exaudiuit dominus.* Téro ármon uuíllen gehôrta trúhten. Diem domini uuólton siê . dô siê in angustia uuâren . dén gíbet er nâh interitu antichristi. *Preparationem cordis eorum audiuit auris tua.* [R 34] Íro hérze gáreuui hábet gehôret tîn ôra. Iz ist káro gágen dír . sô dû chúmest. Vuárazuô chúmest? (18) *Iudicare pupillo et humili.* Zerihtenne demo uuêisen unde demo diêmuôten. Náls écchert uuêi[*Schluss* U]sen . nube diêmuôtemo uuêisen. *Vt non apponat ultra magnificare se homo super terram.* Daz sih fúrder

niôman ána nesézze zemíchellîchonne óbe érdo . so antichristus téta . uuanda danne uuirt énde alles úngereches.

(X).

(1) *In finem psalmvs david.* An daz énde siêhet DAVIDIS salmo . daz ist christus . uuanda an christo irréfset er hereticos. Diên spríchet er nu zuô . ex in dén perstál dero gelobigon. sona fidelium. (2) *In domino confido. Qvomodo dicitis animę mee transmigra in montem sicut passer?* Ih ketrûen an gót . der mîn bérg ist . ze démo ih flúht hábo . uuîo chédent ir heretici ze mír . fliûg háraûf in berg also fúgeli? Passeres hêizent alliû fugeliû . dero uuónent súmelichiû ín gebírge . fóne diû sprechent heretici samoso déro eînemo zuô . daz pérg fúgeli ist. Christus ist der berg . dén uuânent siê mit ín uuésen . be diû lúcchent siê catholicos dára . unde be diû uuírt in sús fóne in geántuúrtet. (3) *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum . parauerunt sagittas suas in pharetra . ut sagittent in obscuris rectos corde.* Vuîo chédent ir mir zuô. TRANSMIGRA IN MONTEM? unde daz sólt du tuôn . uuanda súndige hábent íro bógen gespánnen . unde hábent álegáro iro strâla in íro chóchere . daz sie toûgeno míte skiêzen . diê réhte sint in íro hérzen. Ziû dréuuent er mir? Sîd ih an gót ketrûen . uuer mag mih ferlêiten? (4) *Quoniam quę perfecisti destruxerunt.* Dísiû uox síhet ad dominum. Sús tréuuent siê trúhten . uuanda sie hábent zestôret diû dû tâte. scrifte mit lukken antfristungon Sie hábent [R 35] díne scripturas falsis interpretationibus

ferméret. Siê selben sint scúldig . des siê ándere ziêhent.
scádaluuort
Siê sciêzent uerba noxia . mit démo bógen déro scrífte.
diê rehtherzen.
daz siê ferlêitent rectos corde. *Iustus autem quid fecit ?* Vuáz hábet iû aber der rehto getan? Vuélee scúlde hábet christus . dén ir lasteront? (5) *Dominus in templo sancto suo . dominus in cęlo sedes eius.* Er ist selbo in sînemo hûs . sîn stuôl ist in hímele.
keloûbic sêla kotis hus hîmil.
Anima fidelis diû ist templum dei . diû ist cęlum. Sô er dîa lásteront . so lásteront ír ín. *Oculi eius in pauperem respiciunt . palpebrę eius interrogant filios hominum.* Sîniû oûgen sêhent an den armen . sîne slégebrâuua frâgent der ménniscon chínt. Daz chit . er hábet iêo indaniû oûgen án die sîne . danne er oûh tuôt also er slâffe . so besôchet er diê ménnischen uuiêo siê in êreen án diên sînen. (6) *Dominus interrogat iustum et impium.* Trúhten besuôchet peîde . guôten ioh úbelen. *Qui autem diligit iniquitatem . odit animam suam.* Der áber unreht minnot . der házzet sîna sêla . unde scádot ímo sélbemo . nals ándermo. (7) *Pluet super peccatores laqueos.* Er régenot úber súndige striccha. Er régenot úber siê daz siê chélot. Also er séndet den régen sînero predicatorum salîgen ze lîbe . so séndet er ín únsaligen ze tôde. Also PAULVS chit.
SVMEN BIRIN VVIR stanch libis ze libe . sumen stanch tódis
QVIBVSDAM SVMVS ODOR VITE IN VITAM. QVIBVSDAM ODOR MORTIS ze tode.
IN MORTEM. *Ignis et sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum.* Fiûr unde suébel unde dúnistig uuínt . daz ist der teîl íro mézis. Vuánda zêrist prénnet siê íro niêt . so siê den fólletuônt . so ziêhet dér ze úbelmo stanche . der sie scheîdet fóne diên guôten . dáranáh uuérdent sie

ze uerlornisse
feruuâhet ad interitum . der teîl uuírt ín gemézen . daz
stoûph
chît pe démo méze infâhent siê íro teîl . kalix ist ge-
uuarmemo lîde
spróchen fóne calido liquore . unde stât hiê pro mensura. (8) *Quoniam iustus dominus iustitias* [R 36] *dilexit.* Vuanda got rehter . minnot dero menniscon reht. *Equitatem uidit uultus eius.* Dar er ęquitatem uuêiz dara siêhet ir.

(XI.)

(1) *In finem pro octavo.*; An daz ende daz christus ist . siêhet díser sálmo . also ouh dârfóre . fóne ánderen gescriben ist. Vuarúmbe ist er gescriben? Vués pítet er? Daz mit êuuígemo tâge der octauus heîzet . dísiû leîda uuérltfínstri déro mánnilichen irdriêzen mag . zestôret uuerde. (2) *Salvvm me fac domine. Qvoniam defecit sanctvs.* Duô mih trúhten gehâltenen in énero uuérlte . uuanda hiêr sanctus zegángen ist . ziû ist danne daz? *Quoniam diminutę sunt ueritates a filiis hominum.* Vuanda menniscon uuárhêite gesuínen sint. Vuîo múgen diê uuésen sancti . sáment diên luzzel uuârhêite ist? (3) *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum.* Lóter chôsont siê alle ze eînánderen. *Labia dolosa in corde et corde locuti sunt.* Trúgelefsa unde hínderscrénchige chôsont ín zuífaltemo hérzen . so iudei sáment christo tâten. Ín uuas ánder in mûote . dánne in múnde. (4) *Disperdat dominus uniuersa labia dolosa.* Sólche lefsa fertîligoe got. *Et linguam magniloquam.* Vnde so úbersprâcha zúngun. (5) *Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus.* Sô déro selbon

iudeorum zúnga uuas . diêdir châden uuír getuômen únsera zúngun . uuír getûen siâ antsâzig. *Labia nostra a nobis sunt.* Durch uuén súln uuir iz lâzen? fóne úns selben hâben uuir diê lefsa. *Quis noster dominus est?* Vuer ist únser herro . démo uuir íro dánchoen? (6) *Propter miseriam inopum et gemitum pauperum . nunc exsurgam dicit dominus.* Daz ist persona patris . Vmbe diê uuêneghêit déro ármon chît kót fáter . unde dén [R 37] sûftod déro gôregon stân ih ûf. Daz chît . in ze trôste oûgo ih mih *!* in filio. *Ponam super salutari meo.* Íro trôst sezzo ih an mînen haltâre. Mînen . uuanda ih in gíbo . unde ih in ûzséndo. *Fiducialiter agam in eo.* An ímo uuérchon ih páldo. Also iz chit in euuangelio. ERAT AVTEM DOCENS EOS . TANQVAM POTESTATEM HABENS . NON TANQVAM SCRIBE EORVM. (7) *Eloquia domini eloquia casta.* Sûberiu chôse sint trúhtenes kechôse. Er geuuéret álso er gehêizet . unde sendet sînen sún. *Argentum igne examinatum terrę.* Also irsóten silber déro erdo . dar nehêin ólter ínne neist . also lûter sint siû. *Purgatum septuplum.* Síbenstunt irliûtertiz. Vuanda septiformis gratia ist spiritus sancti . unde uuanda er úngelich ist diên. QVORVM DIMINVTĘ SVNT VERITATES. (8) *Tu domine seruabis nos . et custodies nos a generatione hac in ęternum.* Du truhten haltest unsich . hínnan unz in êuua. Hiêr árme . unde dâr rîche. (9) *In circuitu impii ambulant.* Diê árgen gânt umbe . uuanda siê niômer

ze dero râuuo des ahtodin tâges.

dára negeríhtent ad requiem octaui diei. Siê uuellen

zitfristigiû dinch euuigiû

temporalia . nals ętherna. *Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Réhte ménnischen hábest du gemanigfaltôt . nâh dînero hôhi. In cęlo

bist du . filios abrahe hábest du getan ! manige sicut stellas cęli.

(XII.)

In finem psalmvs david.; Ter finis legis est . der uuirt keládot hára in uuérlt fóne démo propheta. *Vsqve qvo domine oblivisceris me in finem?* Vuîo lango trúhten irgízest dû . daz chît . nelâzest du mih kesêhen an daz ende? Ziu neuuírdest dû christe geborn? *Quousque auertis faciem tuam a me?* Vuiê lángo chêrest dû fóne mir . nals zû mír dîn ánasûne? Ih chápfen dîn . dû [R 38] nechúmest. (2) *Quamdiu ponam consilia in anima mea? dolorem in corde meo per diem.* Vuiê lango sol ih ahton . uuiê lángo sol ih sêreg kân ín dáge . daz chît in dísemo lîbe . daz dû nechúmest . alde mih hína nenímest? (3) *Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?* Vuiê lango uuirt mîn fient irhôhet úber mih? Daz chît uuiê lango sol mir daz uuê tuôn . daz infidelitas (ungelouba) richesot? alde ouh mih trucchet carnalis (des lichamen glust) concupiscentia? (4) *Respice et exaudi me domine deus meus.* Sih hára trúhten . daz inchît demo. Vsqve qvo avertis faciem tvam a me? Vnde gehôre mih. daz inchît démo . vsqve qvo oblivisceris me in finem? *Illumina oculos meos . ne unquam obdormiam in morte.* Irliêhte mîniu oûgen . ih nêimo oûgen des herzen . niê ih in tôde neinslâffe. Den slâf mínnot der fient . der ze tôde lêitet . der ist in (in des lichamen lust) carnali delectatione. (5) *Ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum.*

Niê der tiêfel hûhondo nechéde . ih pín ímo oberôro uuórten. *Qui tribulant me exultabunt si motus fuero.* Demones diê mih pînont . sprúngezent ube ih ába stéte chúmo . unde ube ih fállo in dia sunda. (6) *Ego autem in tua misericordia sperabo.* Ih hábo áber gedíngi an díh . daz dû mih hábeiest. *Exultauit cor meum in salutari tuo.* An dînemo haltâre fréuuo ih mih . an christo filio (súne) tuo (dîmo). *Cantabo domino.* Síngo góte den lîchamen rértendo nâh rédo . uuanda daz ist kêistlich sáng déro sêlo. *Qui bona tribuit mihi.* Der mir spiritalia bona gegében hábet. *Et psallam nomini domini altissimi.* Vnde des hóhesten námen . salmosangon ih.

(XIII.)

(1) *In finem ipsi david.;* Den uuir gesêhen so uuir follechómen . der ist daz finis. Démo singet david irrefsendo diê iuden.; [R 39] *Dixit insipiens in corde svo non est deus.* Der únuuízzigo dâhta . daz cót nesî. So dâhta oûh iudaicus populus . daz christus kót nesî. *Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in affectionibus suis.* Dísa uuerlt minnondo . uuúrden siê íro sínnes keuuértet . unde lêidsame getâne. Dánnân irblíndeton siê so . daz siê neuuísson . úbe gót uuâre. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Nehêin néist der uuóla tûe. Nehêin . âne eîn. Vuer ist der? Homo (man) deus (got) christus. An ímo stânt allero mennischon uuólatâte. (2) *Dominus de cęlo prospexit*

super filios hominum. Trúhten uuárteta férrenan ába hímele . úber mennischon chínt. Vber iudeos uuárteta er . diên santa er sînen sún. *Vt uideat si est intellegens aut requirens deum.* Daz er irsâhe . úbe deheîner uuâre fernúmestig . alde got fórderonde. (3) *Omnes declinauerunt simul.* Do uuángtôn sie alle. Vbe deheîne neuuangton . déro uuas sámosó nehéin uuíder diên ánderen. *Inutiles facti sunt.* Siê uuúrden unnúzze. Vuémo áber? an ín selben. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Daz stât dârfóre. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Íro chéla stínchet also óffen gráb . uuanda siê spréchent daz . mit diû siê ándere árgerônt. *Linguis suis dolose agebant.* Mit íro gechôse múzton siê. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Eîter déro aspidum ist under íro léfsen . uuánda siê precepta legis neuuellen gehôren . also aspides neuuellen incantationem (kerminot) gehôren. Ter áspis trúcchit eîn ôra an diê erda . in daz ánder stôzet ir dén zágel. *Quorum os maledictione et amaritudine plenum est.* Déro múnt flûches unde bítteri fol ist. Daz ist uenenum aspidum. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Siê sint snél ze mánslachte . sîd siê [R40] ioh filium dei slûgon. *Contritio et infelicitas in uiis eorum.* Chnísti unde unsâlda ist in íro uuégen. Siê uuerbent mit arbêiten . souuâr siê uuerbent. *Et uiam pacis non cognouerunt.* Vnde doh nebechennent siê uiam (nuég) pacis (frídis) christum . der ábanémare ist ! déro arbêite. Also er selbo chád. (Choment ze mir) VENITE AD ME (alle ir dir inárbêiten bírint . unde ih lâbon iuûch.) OMNES QVI LABORATIS . ET EGO REFICIAM VOS. *Non est timor dei ante oculos eorum.* Gótes fórhta níst ín fóre

oûgen. Doh siê ín uuízzen . siê nefúrhtent in. (4) *Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem?* suônotach
So iudicium chúmet . nebechénnent denne íro únreht . alle diê iz nû uuúrchent? *Qui deuorant plebem meam sicut escam panis.* Diê mînen liût frézzent also brôt . diê síh îlent kesáton íro ferlórnissedo. (5) *Dominum non inuocauerunt.* Got neháreton siê ána. Noh uuârháfto diê netuônt . diê uuíder ímo sint. *Illic trepidauerunt timore . ubi non erat timor.* Siê forhton . erderîche
daz zefúrhtenne neuuas. Siê fórhton terrenum regnum himilriche.
zeferliêsenne . unde ferlúren cęleste. Be diû châden siê. lâzen uuir ín so hína so gloubint se alle án ín. Vnde so chomint
SI DIMITTIMVS EVM SIC . OMNES CREDENT IN EVM . ET VENIENT romara unde némint uns stat unde liûte.
ROMANI . ET TOLLENT NOSTRVM LOCVM . ET GENTEM. Alle diê . zîtfristigiû dinch
ín fúrhten ferliêsen temporalia . diê nemúgen be diû ze dien euuígen.
chómen ad ęterna. (6) *Quoniam deus in generatione iusta est.* Vuanda got in réhtero slahto ist . nals in dien . diê dísa uuérlt minnont. *Consilium inopis confudistis.* Des ármen rât kemísktônt ir . daz chît . den rât filii dei ferchúrent ir . der umbe daz uuolta chómen arm . daz er iuûh rîche getâte. Vuanda ir an ímo zîêri déro uuerlte
pompam sęculi nesâhent . be diû besmâheta er iû. *Quoniam dominus spes eius est.* Vuanda échert kot sîn drôst ist. Daz chît . uuanda er iuûh lêrta echert an góte trôst háben. (7) *Quis dabit ex syon salutare israhel?* Sîd ir ín ferchóren hábent . uuer gíbet danne fó[R 41]ne syon . daz hêilhafte sî israheli? Neist er . Der chúmit ióne uuarto . der
den esaias kehîez do er chád. VENIET EX SYON . QVI iacob iruuendît úbeli
AVERTAT IMPIETATEM EX IACOB? *Cum auerterit dominus*

captiuitatem plebis suę . exultabit iacob . et letabitur israhel. So án démo ende déro uuérlte . trúhten uuéndet dîa éllendi sînes liûtes . so fréuuet sih iacob unde israhel. So sî fóllechóment . dára siê fóllechómen suln . dâr fréuuent siê sih.

(XIV.)

(1) *Psalmus ipsi david.;* David chît manu fortis. Daz ist christus . er ist der hantstarcho . ímo uuirt díser psalmus kesúngen . uuanda er uuirt hiêr gefrâget . unde er gíbet hiêr ántuúrte. *Domine qvis habitabit in tabernacvlo tuo?* Vuer truhten bûet in dînemo tégen
gezelte? Ęcclesia ist dîn gezelt . uuiêlich miles kezímet dârínne? *Aut quis requiescet in monte sancto tuo?* in himele
Alde uuer râuuet nâh déro hêreschéfte in cęlo . dînemo heîligen berge? (2) *Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam.* Nû ántuúrtet christus. Der ána flécchen dârín gât . unde reht uuúrchet. Daz chît . der nâh sînero toûfi ubel fermîdet . unde uuóla tuôt . in mînero ęcclesia. (3) *Qui loquitur ueritatem . in corde suo.* Der in sínemo herzen uuâr spríchet . also der tuôt . der sínes tánches neliûget. *Qui non egit dolum in lingua sua.* Der nehêinen túm chôsondo neuôbet. *Nec fecit proximo suo malum.* Vnde mánnolichen árges fermîdet. *Et opprobrium non accepit aduersvs proximos suos.* Vnde er ze gâhes arg negeloûbta fóne ánderen. (4) *Ad nihilum deductvs est in conspectu eivs malignvs.* Vnde der tiêfel fóre ímo ze niêhte

brâht uuard. Ih chído . daz er ímo niêht negemahta . in neheînero temptatione . uuanda ér ímo niêht ne uuêih. *Timentes autem dominum glorificat.* Vnde Got fúrhtente . durh ín êret. *Qui iurat proximo suo et non decipit.* Der ándermo man suéret . unde ín nebesuî[R 42]chet . uuánda er ímo in diên uuórten nesuéret . daz er ín besuîche. (5) *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Der sînen scáz negáb zeuuôcheronne. *Et munera super innocentes non accepit.* Vnde er miêta neinfiêng *!* umbe únschuldige. Ih chído daz er umbe miêta niômanne nescádeta. *Qui facit hęc non mouebitur in ęternum.* Der diz tuôt . der râuuet in In himele monte sancto eius . noh tánnan neuuirt er fúrder férstôzen.

(XV.)

(1) *Titvli inscriptio ipsi david.;* Daz chît selbemo christo uuírt zeîchenscrift ketán *!* in cruce. Démo der titulus ketan uuárd . der sprîchet hiêr ad patrem fóne sînero passione. *Conserva me domine qvoniam in te speraui.* Kehalt mih trúhten . chît christus ad patrem . uuánda ih kedingo an dih. Sâr dáranâh sprîchet er úns zuô. (2) *Dixi domino deus meus es tu . quoniam bonorum meorum non eges.* Ih chád ze trúhtene . daz ir ímo zuôchéden súlnt . dû bist mîn got . uuanda mînes cuôtes nebíst dû durftig. Mînero guôti neuuírdest dû sâlig. (3) *Sanctis qui sunt in terra eius . mirificauit omnes uoluntates meas in eis.* Diên hêiligon

·i. titulus

diê in sînero lántscefte sint . daz chît . déro gedingi
in erdo dero lebendon
in terra uiuentium ist . diên hábet er uúnderlich ke-
tân . alle mîne uuíllen an ín. Vuélich ist dér mîn
tô-
uuíllo an ín? Âne daz ih sie hábo getân fóne morta-
digen euuige. erdinen himelisce.
libus ęternos . unde fóne terrenis cęlestes. Daz hábet
er siê gelêret fúre uúnder zeáhtonne. (4) *Multiplicatę*
sunt infirmitates eorum. Íro siêhhêite uuâren fóre dés
mánige . êr siê cęlestes unde ęterni uúrdîn. *Postea*
acceleraverunt. Dáranâh kespuôton siê sich . daz siê
genâsin. *Non congregabo conuenticula eorum de sangui-*
nibus. Sîd daz sô ist . nû neheîzo ih siê ánauuért
zesámine chómen . daz siê dehêin ópfer fóne diên fri-
lîchamin
schín[R 43]gin mir bríngen . nube mîn selbes corpus
pluôt
unde sanguinem . uuíle ih daz siê mir opferôen. *Nec*
memor ero nominum eorum per labia mea. Noh ne-
sune abolgi
irhúgo íro álton námôn daz ih siê heîze filios irę .
súne des tiêuels mîne bruôdra kotis chint
filios diaboli . nube fratres meos . unde filios dei. (5)
Dominus pars hereditatis męę . et calicis mei. Trúh-
ten got fater ist teîl mînes erbes . daz chît mînero
ęcclesię . diû ín selben sáment mir besízzet. Vnde ist
stoûfes martero
er teîl mînes calicis. Er ist sament mir in passione.
stoufe
fone déro ih chúmo sámosô fóne getrúnchemo calice .
ze dero fróuuido dero irstandiui
ad lętitiam resurrectionis. *Tu es qui restitues here-*
ditatem meam mihi. Dû ersezzest mir daz érbe. Nals
daz ih flúre . núbe dîe . an diên ih pín . diê ih flórenne
lôsen uuíle. (6) *Funes ceciderunt mihi in preclaris.*
In zórften têilen sint mír geuállen diû lantmezsêil.
Zórfter têil des érbes gefállet mir an dir . sîd dû bist

teil mines erbes
pars hereditatis meę. *Etenim hereditas mea preclara*
rehte
est mihi. Mir ist créhto uuorden zorftez erbe. Iusti
rehte schînent also
sint mîn érbe unde mîne geérben. IVSTI FVLGEBVNT QVASI
sunna in mînimo rîche.
SOL IN REGNO MEO. (7) *Benedicam domino qui tribuit*
mihi intellectum. Lób tuôn ih cóte . der mir fernú-
mist cáb . sólih erbe zebechénnenne . unde zeminnonne.
Insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes
mei. Dárazuô inchóndon mih mîne lancha . únz an
dîa naht. Daz chit min hindero têil . dés halb ih
man
homo bin . lêrta mih pechénnen diâ fínstri des tódes.
fernúmest
diû án demo intellectu des érbes funden neuuírt. (8)
Prouidebam dominum in conspectu meo semper. Aber
fleîsce
in carne uuésendo . fóresah ih . daz ih ze góte fólle-
tânero uérte iruuínden sólta. *Quoniam a dextris est*
mihi ne commouear. Vuanda er ist mir ze zesuuun .
daz chît . er ist mir des ze helfo . daz ih mit ímo fóllesî.
(9) *Propter hoc delectatum est cor meum* . [R 44] *et*
exultauit lingua mea. Pe diû hábet mîn herza lúst-
sami unde fréuuet sih mîn zunga. Mîniû uuort sint
frôlih. *Insuper et caro mea requiescet in spe.* Dára-
martyrlih fleisk ursten-
zuô râuuet mîn passibilis caro . in déro gedíngi resur-
dido ze lîbe ze tode.
rectionis. Ih intslâfo ad uitam . nalso ad interitum.
(10) *Quoniam non derelinques animam meam in inferno.*
Vuanda dû mih ûfhéuest . unde in héllo nelâzest. *Nec*
dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Noh mih
dînen heîligen netuôst dû lîden iruuérteda. Mîn lî-
chamo nefûlet . noh nerôzzet . so anderro tuôt. *Notas*
mihi fecisti uias uitę. Mír tâte du chunt an diên

mînen . diê uuéga des lîbes. Daz sint uuéga uię tiemuôti humilitatis . uuanda siê in adam fiêlen durh ubermuôti per superbiam. *Adimplebis me lętitia cum uultu tuo.* Mih an dien mînen geniêtost dû fréuui . mit dînemo analiûte. So siê dih muôzen ánasêhen . sô hábent siê fóllun méndi. Daz ist diû sâligheit . unde der lôn dero hêiligon. *Delectationes in dextera tua usque in finem.* An dínero zesuun . daz chit . in dînero guôllichi ist iêmer lússami . unde nehêin urdrúzzi.

(XVI.)

Oratio ipsi david.; Uuaz chit daz? Ane selbemo DAVID . selbemo christo . ist tiz kébét zegebenne. So daz uuir ín darana fernemen bêtonten . unde sáment imo sîna AECCLESIAM. (1) *Exavdi domine ivstitiam meam.* Gehôre truhten mîn reht. Sîd elemosina bêtot . also Pergint armherzich keba in des turftigen puôsame . tu selba iz chît . ABSCONDITE ELEMOSINAM IN SINV PAVPERIS . ET IPSA petot fúre iuûh reht armherzich keba ORAT PRO VOBIS so bétot oûh iustitia uuanda elemosina reht ist iustitia. *Intende deprecationem meam.* Síh ána mina dígi. *Auribus percipe orationem meam.* Mit ôron infâhe mîn gebét. *Non in labiis dolosis.* Nals in úngetriûuuen lefsen! gespro[R 45]chenez . so daz ist . daz fóne hérzen nechúmet. (2) *De uultu tuo iudicium meum prodeat.* Fóne dînemo ánaliûte chóme mîn urtêilda. So dúrhsihtîg si dír sî . uuanda sî dih netriûget . so muôzze si mir sin. *Oculi mei uideant ęquitatem.* Réht muôzin irchénnen mîniû oûgen . daz ih nemíssefâhe . noh únreht nefínde fúre reht. (3) *Pro-*

basti cor meum . et uisitasti nocte. Du besuôhtost mîn herza . unde uuîsotost sîn ín déro naht. In árbêiten uuîsotost dû sîn . zebesuôchenne mîna pa-
kedult
tientiam. *Igne me cæaminasti . et non est inuenta in me iniquitas.* In démo êite irsuôhtost dû mih . unde únreht nefúnde dû in mír. Daz chît . knôto
martro
chóretost dû mîn . in déro passione . ûzer déro ih lûter
urstendido
cham ze resurrectione. (4) *Vt non loquatur os meum.* Sô gnôto chóretost dû mîn . unde sô lûter uuárd ih fúnden . daz ih iz sô neságe . dû uuêist iz. Du uuêist mir suígentemo . uuaz ih leîd. *Opera hominum.* Mennischon uuérch leîd ih. Daz siê mir tuôn uuólton . daz truôg ih. *Propter uerba labiorum tuorum ego custodiui uias duras.* Vmbe diû uuort dînero
durh uuízzegin
lefso . uuanda du iz per prophetas fóne mir gehiêzze . so giêng ih hérta uuéga. Hérta uuéga
todis
mortis unde
mártero
passionis . kiêng ih. (5) *Perfice gressus meos in semitis tuis ut non moueantur uestigia mea.* Folletuô mîne genge in dînen uuégen . daz mîniu spór . daz chit mîne fuôzze darába neuuénchen. Follehalt mih
póten
in dînen preceptis . daz oûh mîne apostoli daránа gestanden. (6) *Ego clamaui quoniam exaudisti me deus.* Nah démo állemo . háreta ih paldo ze dír . uuanda dû mih kehôrtost durch sólche frêhte. *Inclina aurem tuam mihi . et exaudi uerba mea.* Hélde ze mír dîn ôra .
menneſckeheit
uuanda min humanitas hínaûf ze dír gereîchen nemág . unde sô gehôre mih. (7) *Mirifica misericordias tuas.* Príng ze uúndere fóre iudeis [R 46] dîne gnâda. Gib

siêchen den gesúnt
infirmis fóne mînero hénde sanitatem. *Qui saluos facis sperantes in te* . (8) *a resistentibus dexterę tuę.*
lîbe euuígemo
Dûdir geháltest in uita ęterna . diê sih ze dír fersêhent .
dinimo súne.
fóre uuíderstântem dînero zesuuun . daz chit filio tuo.
Custodi me ut pupillam oculi. Pehuôte mih also dîa
lîchamen
séhun des oûgen. Sî eîna bechénnet in corpore . uué-
liêht finstri
lêz lux unde tenebrę sint . so bechénno ih eîno inter
liûtin rehte sundige
homines . uuélêz iusti unde peccatores sint . unde uuiêo ih irtêilen sol. *Sub umbra alarum tuarum protege me* . (9) *a facie impiorum qui me afflixerunt.* Skírme mih under dînero féttacho schátue . also fógel tuôt sîne
din minna din irbármeda
iúngen. Caritas tua unde misericordia tua ferstánden mih diên úbelen . diê mir chéli tuônt. *Inimici mei animam meam circumdederunt.* Mîne fíenda iudei behalboton mih. (10) *Adipem suum concluserunt.* Vnde beslúzen . íro spint. Daz chît fóllemáston sih íro únrehtes . mih irtôdendo. *Os eorum locutum est super-*
heil chúninc iudon
biam. Íro munt sprah mit úbermuôti . aue rex iudeorum unde ander sámolich. (11) *Proicientes me . nunc circumdederunt me.* Vnde beuóre mih feruuérfende . ioh mîna lêra . umbestuônden siê mih nû . daz chit . únz ih hángeta in cruce. *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Vnde beneîmdon íro oûgen zestécchenne an dîa erda. Also die tuônt . diê úbeles ténchent . diê dánne nebélent. (12) *Susceperunt me sicut leo paratus ad predam.* Infiêngen mih fóne pilato . do er
nemint ir in unde chriûcigont in.
chád . tollite eum uos . et crucifigite . also de uârigo léuuo . der in uuêido gâd. *Et sicut catulus leonis*

habitans in abditis. Vnde also sîn iúngo . der ferbórgen líget . unde lâgot. (13) *Exsurge domine preueni eos . et subplanta eos.* Stánd uf trúhten . fúreváh siê mit keríche uindicta . unde beskrénche siê. *Eripe animam meam ab impio.* Lôse mih irchícchendo resuscitando fóne úbelen. *Frameam tuam* [R 47] (14) *ab inimicis manus tue.* Lôse fóne fíendo hánden mih dîn suért . mit démo du diabolum slâhest. *Domine a paucis de terra diuide eos.* Scêid siê truhten fóne unmanigen iruuéliten paucis electis . scêid siê de fone erdo terra dero lébenton. uiuentium. *In uita eorum . s. diuide eos.* Hiêr in dísemo lîbe zeuuírf siê . hêiz siê titum unde uespasianum zefuôren after állero uuérlte*). *De absconditis tuis adimpletus est uenter eorum . et saturati sunt porcina.* . i. immunditia. Íro bûch uuárd irfúllet dînero toûgeni . diâ sîe lírneton fóne diên buôchen ex libris prophetarum . dârába fáhendo . sâ sáteton siê sih únsûbri. Diû séti uuas ín liêbra. *Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis.* Vnde liêzen íro chinden . daz siê lêibton. Vuaz ist daz? Âne der fluôh unde pluôt síniz über únsich . unde über chint únsriû der uúnsch. SANGVIS EIVS SVPER NOS . ET SVPER FILIOS NOSTROS. (15) *Ego autem cum iustitia apparebo in conspectu tuo.* Ih chúmo áber mit démo rehte fúre dih . daz ih neuuolta óffen uuerden . únsûbren unde fínsteren herzon. *Satiabor dum manifestabitur gloria tua.* Ih hábo genuôge an diên . sô dîn guôllichi óffen uuírt . diên ih unsûbri irskêin . die mit porcina beuuóllen neuuâren.

*) *am Rande:* dissimilitudinem interpretatur.

(XVII.)

(1) *In finem pvero domini david. qvi locvtvs est domino verba cantici hvivs in die qva eripvit evm dominvs. de manv omnivm inimicorvm eivs. et de manv savl et dixit.* David tánchot démo . der ín lôsta . in persona christi unde ęcclesię . dáranâh ságet er dîa toûgeni sînero incarnationis. (2) *Diligam te domine virtvs mea.* Truhten mîn chraft . dih mínnon ih. (3) *Dominus firmamentum meum . et refugium meum . et liberator meus.* Trúhten ist der mih féstenot . unde ze démo ih flúht hábo . unde der mih lôset. *Deus meus adiutor meus . et sperabo in eum.* Er ist mîn got . [R 48] unde der mir hílfet unde an ín gedíngo ih. *Protector meus . et cornu salutis meę . et redemptor meus.* Er ist mîn schirmâre . unde hórn mînero hêili . also tiêren íro hórn sint schírm . unde mîn lôsare. (4) *Laudans inuocabo dominum . et ab inimicis meis saluus ero.* Mit lóbe háren ih ze ímo . unde so tuôndo uuírdo ih kehalten. (5) *Circumdederunt me gemitus mortis.* Mih habent umbefángen súftoda des tôdes. Daz sint diê gestúngeda des fleîskis . alde diû mánigi déro ungeloûbigon. *Et torrentes iniquitatis conturbauerunt me.* Vnde diê drâten áhâ dés únrehtes . hábent mih ketruôbet. Daz chît . diê drâto fárent mit íro únrehte . die leîdegont mih. (6) *Dolores inferi circumdederunt me.* Héllo sêr behálboton mih. Daz sint paganí *) . diê ze héllo súln . alde inuidia diû ze héllo leîtet. Fóne dero iohannes chît. Est pecca-

*) *am Rande:* NOTA Inuidos pro quibus nec orandum esse iohannes dicit.

uuirt ze tôde umba diâ neheîzo ih niemannen béton.
TVM AD MORTEM . PRO EO VT QVIS ROGET NON DICO. *Preuenerunt me laquei mortis.* Diê stríccha des tôdes fúre-
adâmis sunda
fiêngen mih. Originale peccatum lág mir ána . êr ih keborn uuúrde. (7) *Et in tribulatione mea inuocaui dominum et ad deum meum clamaui.* Vnde in mînero nôte bat ih helfo trúhtenen . unde ze mînemo góte háreta ih. *Et exaudiuit de templo sancto suo . uocem meam.* Vnde gehôrta er fóne mînemo herzen sînemo hêiligen hûs . mîna stimma. *Et clamor meus in conspectu eius . introiuit in aures eivs.* Vnde mîn ruôft . der ín sînero gesíhte ist nals ménnischon . der giêng
chumfte
in sîn ôra. Ih pát sînero aduentus . déro béto gehôrta er mih. (8) *Commota est et contremuit terra.* Fóne
sun-
sînero aduentu geschác . daz diû erda daz chît peccadige
tores . iruuágeton . unde irbíbenotôn. *Et fundamenta montium conturbata sunt . et commota sunt . quoniam*
uber-
iratvs est eis. Vnde uúrden geírret zuôuersíhte super-
muôton
borum [R 49] unde iruuéget . uuanda er sih irpálg . unde er uuolta daz íro zuôuersíht an ímo uuâre . nals
i. propter iram.
in uuerltsáchon. (9) *Ascendit fumus in ira eius.*
riûuuo
An sînero irbólgeni roûh der rúch penitentię . dér
Gótes abolgi
trâne máchot. Iram dei fúrhtendo uuêinoton siê. *Et ignis a facie eivs exardescet.* Vnde fiûr inbrínnet
minna
fóne sînemo ánasiûne. Caritas inzúndet diê . diê ín bechennent. *Carbones succensi sunt ab eo.* Irlóschene zánderen . uuurden inzúndet fóne ímo. Diê in guôttâten tôt uuâren . diê chíchta ér. (10) *Inclinauit ce-*

lum et descendit. Er boûgta den hímel . unde irbêizta
írdischen himilischiû
háraníder . uuanda er chúnta terrenis cęlestia. *Et caligo sub pedibus eius.* Vnde tímberi uuás únder sînen
niderrîs
fuôzzen. Diabolus uuard fóne ímo getréttot . also iz chît
úber unde unch câs dû unde tréttost
SVPER ASPIDEM ET BASILISCVM AMBVLABIS . ET CONCVLCABIS LEONEM ET DRACONEM. (11) *Et ascendit super cherubim.*
folli chùnste
Vnde úberstêig er plenitudinem scientię. Daz chît.
unirrâtenen
oûgta sih incomprehensibilem. *Et uolauit.* Vnde flôug fóne érdo ze hímele. *Et uolauit super pennas uentorum.* Vnde úberflôug diê uéttacha déro uuíndo . uuánda
sêla chráft
noh sanctę animę déro uirtus hôh ist kestígen . neirkeschéffidon unirrâtin
rêchent in . uuanda er allen creaturis incomprehensibilis ist. (12) *Et posuit tenebras latibulum suum.* Vnde
herzin gloûbigero
toûgena gedíngi sázta er in corde credentium . dâr er
Got in ménnischin
lóschet. Alde er cham toûgeno deus in homine. *In circuitu eius tabernaculum eius.* Sîn gezélt ist umbe
under in mítten
in . uuanda dâr diê sîne sint . dâr ist er in medio eorum. *Tenebrosa aqua in nubibus aeris.* Fínstir uuázer ist
toûgeni in
in diên uuólchenen des hímeles . daz ist obscuritas in
uuizegon predigare leron
prophetis . alde in predicatorum doctrinis. (13) *Pre fulgurę in conspectu eius nubes transierunt.* Diû selben uuólchen fuôren fóne iudea ad gentes . [R 50] sînen
iudon ze diêten.
oûgon glánziu . doh siû úns sîn tímberriû. *Grando et carbones ignis.* Hágel unde gluôt fuôr dârínne .
tiête ze gloubo
uuanda siê irráfston gentes . unde zúnton siê ad fidei

mínno
caritatem. (14) *Et intonuit de cęlo dominus.* Vnde do irdónerota trúhten fóne hímele. Siê sint sîn hímel . uuanda er án ín sizzet . fóne ín déta er chúnt gentibus euangelium. *Et altissimus dedit uocem suam.* Vnde
Gotes toûgeni
der hôhesto spráh in ûz . uuanda siê archana dei ságeton. (15) *Misit sagittas suas et dissipauit eos.*
Predigara
Predicatores santa er . unde zeuuarf siê. Ze diên er siê santa . diê zeuuarf er sô . daz siê súmelichen uuâren
stanch lîbis ze lîbe stanch todis ze tode.
odor uitę in uitam . súmelichen odor mortis in mortem. *Fulgura multiplicauit et conturbauit eos.* Manigiû zeîchen téta er . unde irbrútta siê. (16) *Et apparuerunt fontes aquarum.* Dô irschínen diê úrspringa déro uuázzero. Daz chît . dô uuárd keêischot diû uuârhêit déro predicatorum. *Et reuelata sunt fundamenta or-*
fóreságin
bis terrarum. Vnde uuúrden geóffenot prophetę . ûfen diên dísiû uuérlt keloûbendo . góte gezímberot uuúrde. *Ab increpatione tua domine.* Daz állez keschách .
nu nâ-
fóne dînero irráfsungo trúhten . also daz ist. APPRO-
het himelrîche
PINQVABIT REGNVM CĘLORVM. *Ab increpatione spiritus irę tuę.* Vnde fóne déro zórnlichun irráfsungo dînes keîstes.
ir netuôient riûuua sô irstérbent ir alle
Sô diû ist. NISI PĘNITENTIAM EGERITIS . OMNES SIMILITER
gelîcho.
MORIEMINI. (17) *Misit de summo et accepit me.* Vnz
fóresaga Gotes keburte
hára liûtet diû prophetia incarnationis domini . nû
Gotes prût
sprîchit ęcclesia fóne íro selbun. Er santa sînen sún fóne hímele . unde infiêng mih . unde uuólta míh uué-
gemâlun.
sen sîna sponsam. *Et assumpsit me de aquis multis.* Vzer mánigen uuázzeren nam er mih ze síh. Vzer

mánigen getôuften sámonôta er mih. (18) *Eripuit me de inimi*[R 51]*cis meis fortissimis.* Fóne hárto stárchen fíenden lôsta er mih . uuanda fóne déro
âhtungo
persecutione uuuôchs ih . mit déro siê mih suénden uuólton. *Et ab his qui oderunt me . quoniam comfortati sunt super me.* Vnde fóne diên . diê mih házzent lôsta ér míh . uuanda siê mir óberôren uuâren . unde ih mih ín iruuérren nemáhta. (19) *Preuenerunt me in die afflictionis meę.* Siê fúrefiêngen mih in diên
âhtungo
zîten déro persecutionis . daz siê mih suántin . êr ih fólleuuuôchse. *Et factvs est dominus protector meus.* Vnde uuard Gót mîn schérm . uuanda mîn ménnischo fâreta. (20) *Et produxit me in latitudinem.* Vnde
minno unde Glôubo
brâhta er míh . in diâ uuîti caritatis et fidei. *Saluum me fecit.* Téta mih keháltenen. Ziû chît sî fóne íro
kehâltenin kehaltena. ze
selbun saluum . nals saluam? Âne daz sî siêhet ad
demo liûte
populum . fóne démo sî uuórden ist. *Quoniam uoluit me.* Vuanda er uuolta mih êr ih ín uuólti. (21) *Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam . et secundum puritatem operum meorum retribuet mihi.* Vnde lônot ér mír nâh mînemo rehte . unde nâh déro lûtteri mînero uuércho . dóh er mih êr uuólti . êr íh ín. (22) *Quia custodiui uias domini . nec impie gessi a deo meo.* Vuanda ih Gótes uuéga behuôta . unde ih úbelo netéta fóne ímo zíhendo. Fúre daz er eînest mih zuô ímo zóh . sîd nezóh ih uuídere. (23) *Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo . et iustitias eivs non repuli a me.* Vuanda ih álle sîne urteîlda ánasiêho . úber guôte unde úber úbele . unde sîniû reht netrêib fóne mír . so diê tuônt . diê réhtes irdrûzet.

(24) *Et ero inmaculatvs cum eo . et obseruabo me ab iniquitate mea.* Vnde ánauuert uuíso ih úngeflecchot mit ímo . unde behuôto mih fóre állemo únrehte. (25) *Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam . et secundum innocentiam manuum mearum in conspectu oculorum eivs.* Vnde des lônot er mir . nâh mînemo rehte . [R 52] unde nâh dero únsundigi mînero hándo . diû fóre ímo ist . náls fore ménnischon. Lônot mir niêht ein latitudinis (der brêiti) fidei . quę (glôubo) per dilectionem (diû mit) operatur ? (mînnon) nub ouh perseuerantię (uuerchot stâtigi). (26) *Cvm sancto sanctvs eris.* Mit hêiligemo bist dû hêilig . uuanda dû gehêiligost ín. (27) *Et cum uiro innocente innocens eris.* Vnde mit únscadelemo únscadeler . uuanda dû netárost niêmanne . sin selbes únreht pegât iêgelíchen. *Et cum electo electus eris.* Vnde mit eruuéltemo uuírdest dû iruuélet. Díh iruuélet den dû iruuéletost. *Et cum peruerso peruersus eris.* Vnde mit démo lézzen . uuírdest dû gezígen lézzi . daz chît únrehtes . uuanda súndige chédent. (kotis uuéch níst réht.) Non est ęqva via domini. (28) *Quoniam tu populum humilem saluum facies.* Vuanda diêmuôten liût háltest dû. Daz mísselîchet (leîzzen) peruersis . daz dû die haltest . diê íro súndon diêmuôtigo iêhent. *Et oculos superborum humiliabis.* Vnde déro úbermuoton oûgen gediêmuotest dû . diên íro sélbero réht lîchet . unde gótes reht neuuízzen. (unuuizzende kotis) Also iz chît. Ignorantes dei ivstitiam . svam volvnt statvere. (reht uuellin siê iro réht stellin.) (29) *Quoniam tu illuminas lucernam meam domine.* Vuanda mîn liêhtfaz zúndest dû trúhten . uuír neheîgen neheîn liêht fone úns sélben. *Deus meus illumina tenebras meas.*

Vuir bírn fóne sundon ! fínstre . áber dû irliêhte diâ finstri. (30) *Quoniam in te eripiar a temptatione.* Vuanda íh án dír nals an mir irlôset uuirdo . fóne des tiêueles chórungo. *Et in deo meo transgrediar murum.* Vnde an góte mînemo . nals an mir selbemo úberstépho ih diâ mûra déro súndon . diû úns den hímel férstât . also gladius (suert) uersatilis (uuerbendaz) ioh paradisum súndigen ferstât. (31) *Deus meus . inpolluta uia eivs.* Der mîn gót ist . des uuég ist únbeuuóllen . er negât uiam (uuek) peccatorum (sunderro). *Eloquia domini igne examinata.* [R 53] Sîniu gechôse sint in fiûre irsuôchet. Dar ist nehêin lóter ána. Also er fóre chád. ELOQVIA DOMINI (Chôse truhtenis sint) . ELOQVIA CASTA (sûber). *Protector est omnium sperantium in se.* Er ist állero schírm . diê sih ze ímo fersêhent nals ze ín sélben. (32) *Quoniam quis deus preter dominum . aut quis deus preter deum nostrum.* Vuanda er ist Gót. Vuer ist Gót . âne ín? Alde uuer ist Got . âne únseren Got? DII PAGANORVM (kota dero heidenon) sint DEMONIA (tursa). (33) *Deus qui precingit me uirtute.* Gót ist . der mih cúrtet ! mit túgede . niê mîniu uuérch unde mîne genge geírret neuuérden . fóne ántlâzigen gelústen. *Et posuit immaculatam uiam meam.* Vnde machota er úngefléchoten mînen uuég. (34) *Qui perfecit pedes meos . tanquam cerui.* Der mîne fuôze getân hábet snélle sámoso hírzes . zeúberscrícchenne des tiêueles stríccha. *Et super excelsa statuit me.* Vnde an dero hôhi sazta er mih. In himele sazta er mîna gedíngi. (35) *Qui docet manus meas in prelio.* Der mîne hénde lêret in uuîge . zeúberuuíndenne mîne geîstlîchen fienda. *Et posuisti ut arcum ereum brachia mea.* Vnde mîne

ârma tâte dû sámostarche . sô êrinen bógen . alliû guôtiû uuerch ! unmuôdendo zefólletuônne. (36) *Et dedisti mihi protectionem salutis tuę.* Vnde tâte dû mir schírm dînero hêili . diû mir fóne dir chám. *Et dextera tua suscepit me.* Vnde din gnâda infiêng mih. *Et disciplina tua correxit me in finem.* Vnde dîn geduuíng ríhta mih an dáz énde . dára ih sol. Ze dír ríhta er mih. *Et disciplina tua ipsa me docebit.* Vnde er lêret mih oûh tára follechómen. (37) *Dilatasti gressus meos subtus me.* Dû tâte uuîte mîne génge under mir. Dû tâte mîne líde fólgen déro uuîti des muôtes. Diu uuîti ist caritas. *Et non sunt infirmata uestigia mea?* Vnde únirlégen sint pe diû mîne fuôze. (38) *Persequar inimicos meos et com*[R 54]*prehendam illos . et non conuertar donec deficiant.* (39) *Confringam illos nec poterunt stare . cadent subtus pedes meos.* Ih iágon mîne fíenda . unde gefâho siê . unde neiruuíndo er siê irlégen sint. Ih kebrícho siê . noh kestân nemûgen siê . sie uállent under mîne fuôze. Daz chit allez sáment . ih irfíchto fleîscliche carnales luste delectationes . unde uuírdo ín oberôro . unde daz ist stimma uox kelôubigero fidelium. Áber uox christi diû dârmíte liûtet . diû uuirt sús fernómen. Diê mir uuídere sint . diê iágon ih . unde gefâho siê . unde gebrícho siê nâh mir . unde únder-tuôn siê mit hárnscháron mînen êon legibus. Sâlig sint diên sô geschiêhet. (40) *Et precinxisti me uirtute ad bellum.* Vnde mit déro uirtute temperantiae begúrtost dû mih zeuuíderstânne. Alde in christi stál persona chit iz . MIT PATIENTIE kedulte FORTITVDINE starchi . tâte du mih déro súndigon âhtunga fertrágen. *Subplantasti insurgentes in me*

subtus me. Diê mih ánauuéllen ten iruáltost du sô . daz siê únder mir lâgen. (41) *Et inimicos meos dedisti mihi dorsum.* Vnde mîne fienda tâte dû mir uuésen rúkke . daz chit ze rukke . uuanda siê mir folgent . also Pavlvs tuôt . unde mánige ándere déro iudeorum. *Et odio habentes me disperdidisti.* Diê áber fóllestuônden in íro úbeli . unde mih házeton . diê ferlûre dû. (42) *Clamauerunt nec erat qui saluos faceret.* Diê háreton in nôte . dô neuuas der siê hiêlte. Vuer sólti . dô Gót neuuolta? *Ad dominum nec exaudiuit eos.* Ze góte háreton siê . der negehôrta siê. (43) *Et comminuam eos ut puluerem ante faciem uenti.* Vnde ih férmúlo siê . also daz stúppe . daz fóre démo uuínde féret. *Ut lutum platearum delebo eos.* Also daz hóro an déro strâzo fértîligon ih siê. Diê den brêiten uuég kânt déro huôrluste . diê [R 55] sint daz hóro déro strâzo . daz Gót tîlígot. (44) *Eripies me de contradictionibus populi.* Du lôsest mih fóne diên uuídersprâchon déro liûto . diêder châden. Lazen uuir Si dimiseri-
in hína lebenten so uólget ímo alliû de uuerlt.
mvs evm vivvm . secvlvm post illvm ibit. *Constitues me in caput gentium.* Sézzest mih ze hôubete déro gentium. tîêto
ze hôubete déro ęcclesię. (45) *Populus quem non cognovi seruiuit mihi.* Der liût déro gentium . démo ih
in lîchamin
corporaliter ze oûgon nechám . so ih iudeis téta . der diênota mir. *In obauditu auris obaudiuit mihi.* Échert . mit ôren gehôrendo gehôrta er mir . âne oûgon gesíht. (46) *Filii alieni mentiti sunt mihi.* Frémediû chint . uuíhselinga iudei . irlúgen mir diâ triûua. *Filii alieni inueterati sunt.* Frémediû chint sint ir-
níuuuen genâdon
fírnet . diê ih mit noua gratia niûuon uuólta. Siê

in déro altun êo dero niúuun
chlébent in ueteri testamento noui neruôchent sie. *Et claudicauerunt.* Vnde sô hinchent siê . uuanda siê in êinemo fuôze gânt ueteris testamenti. *A semitis suis.* Daz ist ín geschêhen fóne íro uuégen . fóne íro ad-
urdâhtin fóne hánttuâlon fone fázuuéscon
inuentionibus . so diê sint DE NON LOTIS MANIBVS DE CALCIBVS. (47) *Viuit dominus et benedictus deus meus . et exaltetur deus salutis meę.* Áber mir lébet truhten fáter mîner . unde der ze guôte genámdo mîn got . unde dánnan uuerde irhôhet Got mînero hêili. An mir uuerde er irhóhet. (48) *Deus qui das uindictas mihi et subdis populos sub me.* Du bist Got . du mih rí-
liûte diêto
chest . unde populos gentium mir úndertuôst. *Liberator meus de inimicis meis iracundis.* Mîn irlósare fóne irbolgenen fíenden . scrîenten . CRVCIFIGE . CRVCIFIGE
hâ in hâ in
EVM. (49) *Ab insurgentibus in me exaltabis me.* Fóne míh ánauuérdenten in passione . irhôhest tu mih *!*
martro
in resurrectione. *A uiro iniquo eripies me.* Fóne un[R 56]rehtemo man . der mîn âhtet . lôsest tu mih. (5) *Propterea confitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi in gentibus.* Fóne diû trúhten
urstendido
iího ih tir in populis christianis . unde singo dir
undir christanen liûtin
psalmum in gentibus. Daz chit . ih ketuôn . daz siê dir iéhent . unde dir psalmum singent. (51) *Magnificans salutes regis eius.* Got ist kemíchellichonde diê hêilina sînes chúniges . sînes súnes . diê er gentibus kíbet. *Et faciens misericordiam christo suo dauid.*
salmin under diêten
hantstarche
Vnde got ist gnâda schêinende sînemo geuuiêhten DAVID.

Et semini eius usque in seculum. Vnde sînemo chinde
háltintimo góte
saluatori domino . iêmer in êuua;

(XVIII.)

(1) *In finem psalmvs david.* Díser psalmus ist kechêret an selben CHRISTVM . uuanda er primum aduentum eius chúndet. (2) *Caeli enarrant gloriam dei.*
fóraságin potin
Hímela zellent kótes guôllichi. Prophetę unde apostoli an diên Got pûet . diê chúndent allen ménniscon daz kótes rîche. *Et opera manuum eius adnuntiant firmamentum.* Vnde sîne hantâte chúndent diê festi. Diê selben himela . sint sîne hantâte. Die chúndent
daz úber unsich keuéstinot ist sîn irbarmida.
uns. QVONIAM COMFIRMATA EST SVPER NOS MISERICORDIA EIVS. (2) *Dies diei eructat uerbum.* Tag irrópfzot sîn uuórt démo tâge. Christus kíbet sîna lêra apostolis. *Et nox nocti indicat scientiam.* Vnde náht chundet náhte . daz sî uuêiz. Iudas meldet christum iudeis. (4) *Non sunt loquelę neque sermones . quorum* id est per quos *non audiantur uoces eorum.* Nehêine zúnga noh sprâcha nesint . dâr íro predicationes úngehôret sîn. (5) *In omnem terram exiuit sonus eorum . et in fines orbis terrę uerba eorum.* In álliû lant fuôr íro scál . unde in énde déro uuérlte châmen íro uuórt. (6) *In sole posuit tabernaculum suum.* Vze an dero sunnun . sazta er sîne gezélt. Daz chit . er oûgta sih [R 57]
brût
ín dero uuerlte . unde sîna ęcclesiam téta er schînbâra. *Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Vnde er selbo giêng ûz . also briûtegomo ûzer sínero

briûte chámero. Ûzer sînero muôter uuombo . cham er hára ze sînero briûte. Diû brût ist sancta ęcclesia. *Exultauit ut gygas ad currendam uiam suam.* Also ríso húgeta er ze sînero ferte. Vuéliu diû sî . daz fér- nim. (7) *A summo cęlo egressio eius . et occursus eius usque ad summum eius.* Er uuállota fóne obenáhtigemo hímele . unde eruuánt áber dára ze óbenahtigemo. Dâr ingágenda er démo . der ín sánta. *Nec est qui se abscondat a calore eivs.* Noh der nist . der sih ferbérge fóre sînero uuérmi. Daz ist spiritus sanctus . der alliû herzen uuêiz . unde réhtiû uuármet . ioh zúndet. (8) *Lex domini inmaculata . conuertens animas.* Trúhtenis êa ist ungeflecchot . ménnischen fóne únrehte bechêrende. Daz ist lex moysi . fóne déro er chát.

ih necham êa zintuuérinne nube zeuuérinne
NON VENI LEGEM SOLVERE SED ADIMPLERE. Vuanda si ex

hartí in gnâda
duritia bechêret uuárd in gratiam . be diû téta si con-

bechêrida sêlon
uersionem animarum. *Testimonium domini fidele.* Trúhtenes úrchunde ist ketriûue. *Sapientiam prestans paruulis.* Vuîstuôm gébende diêmuoten. Des christus urchundo ist . des ist nehêin zuîfel. Also er dírro

tiz púrgedo
sélbun rédo ist . dâr er chît ad patrem. ABSCONDISTI

fóre uuîsen unde v fróten unde oûgetost iz lúzzelen.
HĘC A SAPIENTIBVS ET PRVDENTIBVS ET REVELASTI EA PARVVLIS. (9) *Iustitię domini recte.* Trúhtenes réht . diû sint créht . uuanda er ánder netéta . âne daz er lêrta. Áber

lúge reht daz reht déro scêitiudon
falsa iustitia . diû ist úngereht . also iustitia phariseorum.

siê gechôsont iz uuóla . siê netuônt is áber niêht.
fóne diên er chad. DICVNT ENIM ET NON FACIVNT. Vnde

si tuônt al daz sie tuônt . daz sie diên liûten uuert sîn.
áber . OMNIA ENIM FACIVNT . VT VIDEANTVR AB HOMINIBVS. *Lętificantes corda.* Fréuuende diû hérzen . diû únge-

mit scálchfórhtun
bêitet uuóla tuônt . nals seruili timore. *Preceptum domini* [R 58] *lucidum.* Trúhtenes kebot ist liêhsenez.
fone fáter liêhto
uuanda iz chúmet a patre luminum. *Illuminans oculos.* Oûgon liêht tuônde . uuanda iz liêhtet diên oûgon des hérzen. (10) *Timor domini sanctus permanens in seculum seculi.* Trúhtenes forhta ist hêilig . unde iêmer ze stéte stande. Si ist hêilig . uuanda si uuílleuuâltig ist . áber scálhlih fórhta ist kebêitet forhta.
dúrnohtero minno
Diû scálhlicha uuírt ûzferstôzen fóne perfecta caritate . dísiû stât ze stéte . uuanda sî ungescêiden ist fóne caritate. Án dero scálhlichun ist pęna . an dírro ist delectatio. Éniu sórget uuánne der hêrro chóme . dísa lánget uuiêo halto er chóme. *Iudicia domini uera.* Trúhtenes urtêilda . sint uuâre urtêilda . siê nemag niêman gefélscen. *Iustificata in semet ipsa.* Kerécht-
uuîzze
uuúnna
háftote an ín sélben. Siê hábent an ín sélben diê chraft . des rehtes. (11) *Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum . et dulciora super mel et fauum.* Hárto lústsameren danne gólt unde tiûre stêin . unde suôzeren . danne hónang . unde sélbiû diû uuába. Also
urteilda
an diên schînet diê sîne iudicia mer minnont danne ioh sih selben . uuanda siê échert ímo uuíllont . nals ín selben. (12) *Etenim seruus tuus custodit ea.* Nû behuôtet íro dîn scálch. Vuê démo . der siê neîlet pehuôten. *In custodiendis illis retributio multa.* Vuírdet íro behuôtet sô ist íro míchel lon. Der siê fóre oûgon hábet . der behuôtet íro . unde uuérchot dáranâh.
kuôt
urtêildon
Vnde so er bona infâhet fóne sînen iudiciis . so sint selben diê iudicia sîn lôn. An démo lône râuuet er.

(13) *Delicta quis intellegit?* Vuer uuêiz áber diê mís-
missetâte
setâte . alde uuér bechénnet siê alle? Vuer mag íro
gebórgen . fóre toûgeni . unde fóre mánigi . doh er
dîne iudicia minnoe? *Ab occultis me*[R 59]*is munda me*
missetâte
domine. Déro toûgenon reîne mih truhten. Delicta
sint toûgen . dero rêine mih. Sie sint toûgen . unde
machont toûgeni . uuanda siê den ménniscen . so er-
bléndent . daz er ander nesîhet . noh siê nesîhet. Also
fater belâz ín uuanda si
an diên uuorten schînet . PATER IGNOSCE ILLIS NON ENIM
neuuizzen uuas sî tuônt.
SCIVNT QVID FACIVNT. (14) *Et ab alienis parce seruo*
tuo. Vnde lîbe dinemo scálche . fóre ánderro schúldin
toûgen sunda frómeda sunda
Nim mir mine occulta . unde nelâz mih ána aliena
niô ih zuô diên mînen sundon . fóne ánderen ferlêitet
neuuérde. *Si mei non fuerint dominata . tunc inma-*
culatus ero. Vbe mîn neuuáltent occulta unde aliena .
sô bin ih úngeflecchot. *Et emundabor a delicto ma-*
ximo. Vnde so uuirdo ih kereînet . déro meîstun sculde.
ubermuot
Daz ist superbia. Fóne íro chóment alle sculde. Si
engil fone himele fóne éngile ze rakke-
uuárf angelum de cęlo . unde getéta ín ex angelo dia-
sturze menniscen fóne unstirbigemo ze stirbigemo
bolum. Si getéta hominem ex inmortali mortalem.
(15) *Et erunt ut complaceant eloquia oris mei . et me-*
ditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Vnde
dannan uuerdent sólih mîniu gechôse . unde mîne ge-
úberuuâne sêla
dáncha . daz siê dînen oûgon lîchent. Superba anima
uuíle ménniscon oûgon lîchen . humilis uuíle kóte lîchen.
Domine adiutor meus et redemptor meus. Dû bist
helfâre ze guôte losâre fone úbele
adiutor in bonis . unde redemptor a malis.

(XIX).

(1) *In finem psalmvs david.* Finis ist christus ze démo spríchet der propheta . unde sáment ímo ze sînero ęcclesia . uuúnschendo déro chúmftigon dingo . diû er fóresah. (2) *Exavdiat te dominvs in die tribvlationis.* Gót kehôre dih CHRISTE in démo tâge dînero fáter óffeno dînen sún nôte . dô dû châde. PATER CLARIFICA FILIVM TVVM. *Protegat te nomen dei iacob.* Der iacob schírmda fóre sînemo bruôder [R 60] esau . des námo schírme dih . daz chit . er schírme dîna ecclesiam fóre íro âhtâren. (3) *Mittat tibi auxilium de sancto.* Er sende dir an íro trôst fóne spiritu sancto. *Et de syon tueatur te.* Vnde fóne déro hôhi sînero koteheîte deitatis . diû iz allez úberuuartet . schirme er dih an dinero ecclesia. (4) *Memor sit omnis sacrificii tui.* Gehuhtig tûe er únsih állero uuídermuôto iniuriarum . diê dû úmbe unsih líte. *Et holocaustum tuum pingue fiat.* Vnde dina chrûcigúnga crucifixionem dar dû áller góte brâht uuúrte . diâ bechêre er an diâ uréuui ursténdida resurrectionis. (5) *Tribuat tibi secundum cor tuum.* Vnne er dir nah tînemo uuillen . únsih zeirlôsenne nals so iudei uuolton . daz tîn námo fertîligot uuerde. *Et omne consilium tuum confirmet.* Vnde geféstenôe er allez . daz du gedénchet hábest zetuônne. ANIMAM sela umbe friûnt zelâzzene dir brût zenémenne PRO AMICIS PONERE . ECCLESIAM TIBI SPONSAM SVMERE. (6) *Lętabimur in salutari tuo.* Démo getanemo freuuen uuir unsih an dinero heîlhafti daz du unsih mit dînemo tôde gehêiltost. *Et in nomine dei nostri magnificabimur.* Vnde in únseres kótes námen . uuérden

uuír gemíchellîchot. (7) *Impleat dominus omnes petitiones tuas.* Gót iruólleie alle dîna béta. Also diû
fater die du mir gâbe diê gehalt umbe dînin námin
ist. PATER QVOS DEDISTI MIHI . SERVA EOS IN NOMINE TVO.
ih nebítto daz du siê némest ábe déro uuerlte . nube daz
Vnde aber . NON ROGO VT TOLLAS EOS DE MVNDO . SED VT
du siê beháltest fóne úbele.
SERVES EOS A MALO. *Nunc cognovi quoniam saluum fecit dominus christum suum.* Nû bechénno ih . daz Got
irstân fóne tôde durch uuiz-
sînen geuuiêhten tuôt resurgere a mortuis. Per pro-
zictuôm.
phetiam uuêiz ih iz chúmftîg. *Exaudiet illum de cęlo sancto suo.* Er gehôret ín sînero béto . niêht eîn fóne
érdo hárenten . núbe oûh fóne hímele . dâr er sizzet
ze zésuun fáteres flêhonde umbe unsih
ad dexteram patris . interpellans pro nobis. *In potentatibus salus dextere eivs.* Sînero zésuuun hei[R 61]li
uuartsali
chúmet in máhten. Diê máhte sint dánne . so corruptio
tôdigi tólunga
ábaist . unde mortalitas unde passibilitas. Aber diû
hêili dero uuinstrun uber-
salus diû sinistrę ist . diû chúmet . unde bringet super-
uuânida
biam diên . diê siê minnont. Also er sâr nû fóne ín
chat. (8) *Hi in curribvs et hi in equis . nos autem in nomine domini dei nostri magnificabimur.* Díse .
uuerltlîûte
daz chît sęculares . sprangont nû ûfen íro rêiton . unde
ûfen íro róssen . uuir uuérden áber dánne gemíchellichot in démo námen trúhtenis Gótes únseres . uuanda
uuir unsih zuô ímo uirsêhen . nals ze uns selben. (9) *Ipsi obligati sunt et ceciderunt . nos autem surreximus . et erecti sumus.* Siê uuurden behéftet mit uuérltkíri-
in gruoba todis
don . unde be diû sturzton siê in foueam mortis . uuir
birn áber irstánden fóne sundon . unde ûfirríchte.
(16) *Domine saluum fac regem . et exaudi nos in die*

qua inuocauerimus te. Truhten halt den chúninch .
irstân fône tôde
tuo christum resurgere a mortuis unde gehôre unsih .
so uuirdo ih ánaháreen.

(XX.)

diz fórezeîchin
(1) *In finem psalmvs david.* Der titulus ist chunt .
fóne CHRYSTO uuirt kesungen der psalmus. ; (2) *Domine in uirtute tua lętabitur rex.* Truhten fáter . an dînero
crefte fréuuet sih der chúninch . dîn sún. Er chît .
al daz des fater ist daz ist min . álliu miniu sint des fáter
OMNIA PATRIS MEA SVNT . ET OMNIA MEA PATRIS SVNT. *Et super salutare tuum exultabit uehementer.* Vnde freuuet
er sih harto an dînero hêilhafti . diâ dû mennischon
be ímo sendest. (3) *Desiderium animę eivs tribuisti ei.* Du gâbe ímo daz . des er géreta. Vuaz daz uuâre .
ih kéreta harto
daz ságeta er selbo . do er chad . DESIDERIO DESIDERAVI
mit iû ézzen osteirfriskinch
MANDVCARE VOBISCVM PASCHA. *Et uoluntate labiorum eius non fraudasti eum.* Vnde hábest ímo unbenómen [R 62]
den uuíllen sînero léfso. Vuanda daz ist irgángen
minin urído gibich iû
after sînemo uuillen . daz er châd . PACEM MEAM DO VOBIS .
frido laz ih iû
PACEM RELINQVO VOBIS. (4) *Quoniam preuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Vuanda du fúrefiênge in .
an démo ségene déro suôzi. Dû getranchtost in mit
dînero gothêite . pe diû nemahta er trinchen die bítteri
déro súndon . diê siê nâh ádâme alle getrunchun.
Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso.
Saztost coronam an sin hoûbet . uzer tiûremo steîne
iúngerin
geuuorhta. Ín úmberíngton sine discipuli . an démo

Prédigo
ánefange sînero predicationis. Diê uuâren diûre steîna.
urstendida
(5) *Vitam petiit a te et tribuisti ei.* Resurrectionem eîschofater
ta er mit diên uuórten . daz er ze dír chád . PATER
offino din sún
CLARIFICA FILIVM TVVM . diê gâbe dû ímo. *Longitudinem dierum in seculum et in seculum seculi.* An sînero ęcclesia gâbe dû imo léngi dirro tágo . daz si uuéret unz diû uuerlt stat . unde dáranah iêmer. (6) *Magna est gloria eius in salutari tuo.* Michel ist íro guôllichi an dînemo haltâre christo. *Gloriam et magnum decorem impones super eum.* Ímo selbemo gíbest du noh mêrun guôllichi . unde mêrun ziêreda . sô dû in
ze dînero zéseuuun
gesezzest ad dexteram tuam. (7) *Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi . lętificabis eum in gaudio cum uultu tuo.* Vuanda du gefrúmest in . in êuuigen ségen. Der ségen ist . daz du in fréuuist in
holdon
méndi . an sînen fidelibvs . mit dînemo ánaliûtte. (8) *Quoniam rex sperat in domino.* Vuanda er chúninch uuésenter an Got kedínget . unde sih ímo undertuôt .
menniscen halb
secundum hominem. *In misericordia altissimi non commouebitur.* An des hôhesten gnâdo stât er úngeuuéget. An den er gedinget . an démo hábet er festi. Des gnâda ist ímo uninfuôret. (9) *Inueniatur manus tua omnibvs in*[R 63]*imicis tuis.* Din geuuált CHRISTE
ze suônetage
uuerde in iudicio keschêinet allen dînen fíenden . diê
diêmuoti
dih in humilitate nebechándon. *Dextera tua inueniat omnes qui te oderunt.* Vnde danne iruáre din chraft . alle diê dih hazzent. (10) *Pones eos ut clybanum ignis in tempore uultvs tui.* Also daz testîsen líget in démo

fiûre . sô man darínne prot pacchet . so légest dû siê
in demo zîte dínero schînun
in tempore manifestationis tuę. *Dominus in ira sua conturbabit eos . et deuorabit eos ignis.* Got keleîdegot siê danne in sînero irbolgeni . unde fóne diû ferslindet siê daz êuuiga fiûr. (11) *Fructum eorum de terra perdes.* Iro uuuôcher benímest du déro erdo. Du
in paradyso
nelâzest siê uuuôcheren in terra uiuentium. *Et semen eorum a filiis hominum.* Vnde iro fásel scheîdest du fóne ménnischon chinden. Fone diên sâligen . diê daz êuuiga erbe besizzen suln. (12) *Quoniam declinauerunt in te mala.* Daz keschiêt in . uuanda siê ûfen dih schiêlten diû lêid déro sie selben in uuandon . ube siê an dih keloubtin. Sie beuuândon sih tôdes fóne romanis . den chêrton siê an dih. *Cogitauerunt consilia quę non potuerunt stabilire.* Siê dâhton déro dingo . diû sie bringen nemahton . daz siê dih sluôgin fúre sich alle . danne sie doh irslágen uuurden. (13) *Quoniam pones eos dorsum.* Vuanda du scaltest siê ze rukke . unde chêrest dih fone in. *In reliquiis tuis preparabis uultum eorum.* In dînen alêibon gehaltest du íro ougsiúne. Vnder ueruuórfénen spárest du iro
mártiro
scámelôsi ze dînero passione. Ecchert danne bringet sie íro únêri fure dih. (14) *Exaltare domine in uirtute tua.* Vuird irhôhet truhten in dinero chrefte . sîd sie sús kehûhot eîgen dînero únchrefte. *Cantabimus et psallemus uirtutes tuas.* So mârren uuir dîne tu-
mit singendo unde mit seîtspile
gede . cantando unde psallendo. [R 64]

(XXI.)

(1) *Pro svsceptione matvtina psalmvs david.* Hiêr singet der propheta passionem domini . umbe den ántfang déro uôhtun . daz chit umbe dia resurrectionem. urstendi ze déro diû passio râmet . an déro er anderest únsera martero naturam infieng . iû incorruptibilem uuórtena. anaburt (2) *Devs devs mevs respice in me . qvare me dereliqvisti?* Sús háret CHRISTVS in cruce ze sînemo fáter . Gót . Gót mîner sih án mih. Ziu ferliêze du mih? Sámoso er châde. Vuóltist du mir fóresin . so nelíte ih suslîh. Diû chlága ist secundum hominem. unuuartelicha Vuaz ist diz . ane daz er chat ebraice? HEL.I . HEL.I . LAMA . SABACTANI. méniscen halb *Longe a salute mea . uerba delictorum meorum.* Férro sint fóne mînero hêili . missetâtigiû uuórt. Án dero mînero uuorten. sint míssetâte nals an minen. An ín bin ih súndig. (3) *Deus meus clamabo per diem . nec exaudies.* Got mîner . ih háren dir be tâge . daz negehôrest du. Souuîo ih der tag si . du negehôrest mih . umbe calicem deus mevs deus mevs utquid dereliquisti me? stoûf mortis. tôdis Dû neirlazest mih . ih netrinche in. *Et nocte . et non ad insipientiam.* Noh an dien mînen gehôrest du mih nahtes . daz chit in íro nôten . unde daz ist ín ze hêili . nals ze únuuízzen. Paulus pítet dih insipienter couhlicho umbe stimulum kelust carnis líchamin . den negehôrest du . umbe sîna salutem. heîlida (4) *Tu autem in sancto habitas laus israhel.* Áber dû bûest in dinemo heiligen súne . lob israhelis . doh du sîna béta negehôrest. (5) *In te sperauerunt patres nostri . sperauerunt . et liberasti eos.*

Vnsere fórderen díngton an dih . unde du lôstost siê . also du tâte filios israhel de egypto . unde danihelem
fone louuuon gruobo triû chint uzer fiure óuene
de lacu leonum . un[R 65]de tres pueros de camino ignis. (6) *Ad te clamauerunt et salui facti sunt . in te speraverunt et non sunt confusi.* Sie háreton ze dir . unde dannan uuurten sie gehalten . an dih kedíngton sie . unde be diû neuuurden sie ze scándon. (7) *Ego autem sum uermis et non homo.* Áber ih pin eînhalb mádo .
stirbig âne míteslâf
uuanda ih mortalis pin . unde geborn sine concubitu .
ein dinch Gótes
unde ánderhalb nebin ih mennisco . nube uerbum dei
fáter daz dinch noh iêo ánauuas daz ist sin sun.
patris . quod erat in principio. *Obprobrium hominum . et abiectio plebis.* Pin uuorden íteuuiz menniscon . unde âuuerf des liûtes. (8) *Omnes qui uidebant me aspernabantur me . locuti sunt labiis et mouerunt caput.* So sie mih sahen hangen in cruce . so únuuirthon sie mih alle . mit lefsen sprachen sie . daz hoûbet uuégeton
ándere gehiêlt er sih selben nemag er gehalten
sie . ALIOS SALVOS FECIT . SE IPSVM NON POTEST SALVVM FACERE.
úbe er Gotes sun si . so stige er ábe démo gálgen
SI FILIVS DEI EST . DESCENDAT DE CRVCE. (9) *Sperauit in domino . eripiat eum.* Ze góte fersáh er sih . der chóme unde lose in. *Saluum faciat eum quoniam uult eum.*
diû uuort
Er halte in . uuanda er uuíle in. Daz sint uuerba
er fersah sih ze Gote er lôse in nû ube . er uuélle
euangelii . sperauit in domino . liberet eum nunc si uult. (10) *Quoniam tu es qui extraxisti me de uentre.* Sus tâten sie mir . uuanda du mih ûzer uuîbes uuombo zúge . daz chit . uuanda ih nu bin ménnisco uuorden. *Spes mea ab uberibus matris meę.* Sid dánnan hára sid minero muoter brusten . uuâre du min gedingi . áber
er dero uuerlte fáter min
ante sęcula bist du pater meus. (11) *In te iactatvs*

sum ex utero. An dih kedingendo . uuard ih keuuerfot . sid ih fone dero uuombo cham. Ih habeta is trost an dir. *De uentre matris mee deus meus es tu.* Fone MARÎVN uuombo bist du min got . fone dir selbemo . bist du min fáter. (12) *Ne discedas a me quoniam tribulatio pro*[R 66]*xima est et non est qui adiuuet.* Negesuîch mir nu . uuanda mih diû nôt ánagat . unde mir niêman anderro nehílfet. (13) *Circumdederunt me uituli multi . tauri pingues obsederunt me.* Mih hábent umbehalbot manigiû châlber . feîzte phárre hábent mih umbesezzen. Mánigi des liûtes uituli multi . die hêrosten . tauri pingues. (14) *Aperuerunt super me os suum . sicut leo rapiens et rugiens.* Sie gíneton gágen mir . also der léuuo so er zucchet . unde fóre gîtegi rúhet. Íro rugitus uuas CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM . iro gínen uuas gagen ímo . do pilatus chad . ACCIPITE EVM VOS . ET CRVCIFIGITE. (15) *Sicut aqua effusus sum . et dispersa sunt omnia ossa mea.* Ih pin uzkegozzen also uuazzer . unde zeuuorfen sint alliu miniu bêin. Ih habo uzkefrumet mine apostolos . die mine starchen sint . mit diên uuásco ih diea uuerlt íro únsúberi. *Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio uentris mei.* Min herza ist uuorden also smélzendez uuahs in minemo bûche. Min sapientia diû êr ferhóln uuas diu ist semfte . uuorden in ęcclesia. ioh infirmis. (16) *Aruit tamquam testa uirtus mea.* Min chraft ist irhartet also der tégel. Fone demo

die sint feizte pharre
diê sint diû manigin chélbir
riûohit
ha ín ha
in
nement ir ín unde hâhint in iû selbe
poten
uuîsheit
christenheit
ueîchen

martero
fiûre irhartet der tégel fone dero nôte minero passionis ist min namo uuorden féste. *Et lingua mea adhesit faucibus meis.* Vnde min zunga haftet ze mînemo slunde. Mine predicatores hábent sih iro lero zuo mir . daz siê fone mir inphâhen uuîstuom. *Et in puluerem mortis deduxisti me.* Vnde du habest mih prâht . ze démo stúppe des tôdes . so mîne fíenda uuânent. Siê uuellen uuízzen . daz du mih lâzest nâh tôde irfûlen. (17) *Quoniam circumdederunt me canes multi.* Vuanda hunda manige umbehálboton mih. [R 67] Hunda fóne
seltsâni niûuua êa
diu . uuanda sie nouitatem hazzent. Nouum testamen-
niûuuiû gebôt
tum . noua precepta hazzent sie . also hunda házzent
seltsâno unchundo ménniscen
nouos unde ignotos homines. *Concilium malignantium obsedit me.* Kesémene dero argtáhtigon besáz mih. *Foderunt manus meas et pedes meos.* Sie gruôben . daz chit . sie durstiêzzen mine hende unde mîne fuôzze. (18) *Dinumerauerunt omnia ossa mea.* Sie gezalton alliu miniu bêin . so harto dóneta ih. *Ipsi uero considerauerunt et inspexerunt me.* Sie selben stuonden
lichamin
unde uuárteton . unde chúren mih. Carnem mit dien
Gôteheit
ougon . nals uerbum mit dien herzon. Sie bechandon
ménnischen Got
mih hominem . nals deum. (19) *Diuiserunt sibi uestimenta mea.* Mîniu geuuâte teilton sie stucchen under in. *Et super uestem meam miserunt sortem.* Vmbe
hémide
mîna tunicam diê ih ze lîche truôg . diû óbenan nider geuuében uuas . uuúrfen sie lôz . uuer diê ganza háben
keuuâte
solti. Vestimenta christi daz sint sîniu sacramenta .

daz chit hêiligmêineda . also baptismum ist . unde missarum sollemnia . unde múnicho libregela. Diu mahton zetêilet uuerden inter hereticos. Aber ein uestimentum uuas daz caritatem bezeichenet . daz niêman neteîlta . uuanda caritas ist ungetêilet. Si ist . diû uzer manigen ein máchot. Áne die uuâren heretici unde sint hiûto Richarth Poppo . quorum uterque dicit se sanctum Benedictum quidem esse . et ideo regulam mutasse . et tunicam domini unam in duos Rokkos . et cetera. Neque enim iam nunc mirum est quod diabolus se promisit similem deo esse . cum et membra eius similia sapiant. Der diê hábet der ist kehálten. (20) *Tu autem domine ne longe facias auxilium tuum a me.* Aber diû netûest ferro fóne mir dina helfa. Tuô mih resurgere tertia die. *Ad defensionem meam aspice.* Vuarte [R 68] ze mînemo skerme. Sih uuîo du mir geskirmêst. (21) *Erue a framea animam meam.* Lose mih fóne uuâffene . fóne lancea militis. *Et de manu canis unicam meam.* Vnde mîna ęcclesiam fone dero geuualte des hundes . de quo supra . Fóne des keuualte der iêo pillet uuíder íro. (22) *Salua me ex ore leonis.* Halt mih unde nim mih fóne des tiêueles munde. *Et a cornibus unicornuorum humilitatem meam.* Vnde lôse mina diêmuoti fóne dien hornen dero einhúrnon. Daz chit déro úbermuoton súnderiga herscaft sih ánazúcchéntero . unde ánderro gnôzscáft ferchîesentero. (23) *Narrabo nomen tuum fratribvs meis.* Ih hêizzo dînen námen chunt tuôn

toûffin ist
mísson uôba
irrârin
hémide mínna
minna
. s. minna
irstân an demo dritten tâge
spére
longini
prûtsámenunga

mînen bruôderen . daz chit dînen holdon . mínnechlîcho lébenten. *In medio ęcclesię laudabo te.* Fóre allero dero ęcclesia . lóbon ih dih. (24) *Qui timetis dominum laudate eum.* Ir got fúrhtenten lóbont ín . nals iûh selben. *Vniuersum semen iacob glorificate eum.* Alliû iacôbis áfterchumft . daz chit . alle fideles kuôllichont in. (25) *Timeat eum omne semen israhel.* Mánnolih der got kesêhen uuelle der furhte in. *Quoniam non spreuit neque despexit deprecationem . pauperis.* Vuanda er niêo neferchôs . noh nefersáh diê dígi des armen . der uuerltrâtes sih nehéuet. *Nec auertit faciem suam a me.* Noh fóne mir sînemo súne . neuuánta er sin ánasiûne. *Dum clamarem ad eum exaudiuit me.* Er gehorta mih iêo . danne ih ze ímo háreta. Ih irbát in . daz er mánigen lîb cáb fone mînemo tôde. (26) *Apud te laus mea.* Mit dir fáter ist min lob . dû bist mir lob. *In ęcclesia magna uota mea reddam . coram timentibus eum.* In minero uuîtun ęcclesia . diu in allero uuérlte ist keuuéren ih mine diu hêilichtuom mines lîchamin inthêiza . daz chit spendon ih sacramenta corporis mei unde bluôtes [R 69] et sanguinis . fóre dien . die in furhtent. (27) *Edent pauperes et saturabuntur.* Die ézzent arme . uuerlt die seculum nemínnont . unde uuerdent iro sat . uuanda sie himelisca fuôra daránа niêzent . diu in êuuiga séti gíbet. *Et laudabunt dominum qui requirunt eum.* diê ármen Vnde diê got uuellen . diê lóbont ín. Daz sint pauperes. *Viuent corda eorum in seculum seculi.* Iro herzen lébent iêmer . uuanda sie diê fuôra hábent. (28) *Reminiscentur et conuertentur ad dominum uniuersi fines* tiêtin *terrę.* Got uuas gentibus inpháru . er uuas in ûzer

gehúhte. Siê behúgent sih aber sin dánne . unde iruuíndent ze ímo . fone allen enden déro erdo. *Et adorabunt in conspectu eius uniuersę patrię gentium.* Vnde fóre imo pétont . daz chit íngrundo pétont in . alle diê stéte . dar gentes sizzent. (29) *Quoniam domini est regnum . et ipse dominabitur gentium.* Vuanda sin ist daz rîche . er uualtet íro állero. (30) *Manducauerunt et adorauerunt omnes diuites terrę.* Ioh alle uuízzot uuérltrîche âzzen sine sacramenta . nals aber ze séti . uuanda sie eînen anderen húnger hábent . unde áber doh pétont sie in. *In conspectu eivs procident uniuersi qui descendunt in terram.* Fore imo fallent alle diê iro muôt uuendent an diea erda. Er êino sîhet uuiêo siê uallent. (31) *Et anima mea ipsi uiuet.* Áber diu min sela lébet ímo . uuanda si in eînen uuíle. *Et semen meum seruiet illi.* Vnde min liût den ih irlosta . diênot imo. (32) *Adnuntiabitur domino generatio uentura.* Daz chumftiga chunne chúnne déro níúuuun generatio noui êo testamenti . daz uuirt ímo chunt ketân. Sine angeli gechundont iz ze ímo. *Et adnuntiabunt cęli iustitiam eivs.* Vnde euangelistę chundent sin reht. Vuémo? *Populo qui nascetur quem fecit dominus.* Demo liûte der noh uuerden sol . den Got scûof . den er fone toufi [R 70] christianum hiêz uuerden.

PSALMVS DAVID (XXII.)

(1) *Dominvs regit me et nihil mihi deerit.* Truhten selbo rihtet mih . chît ęcclesia de christo . unde niêhtes

ne brístet mir. (2) *In loco pascue ibi me collocauit.* In déro stéte dar uuêida ist . hábet er mih kesezzet. Er habet mir in (an) lege et (eo) prophetis (unde) kêislícha (an uuízzegon) fuôra kegében. *Super aquam refectionis educauit me.* Er hábet mih kezógen bi démo uuazzere déro labo. Daz ist baptismum (toûffi) . mit démo diu sêla gelábot uuírdet. (3) *Animam meam conuertit.* Hábet mîna sêla fóne úbele ze guôte bechêret. *Deduxit me super semitas iustitię propter nomen suum.* Leîta mih after diên stîgon des rehtes . umbe sînen námen . nals umbe mîne frêhte. (4) *Nam etsi ambulauero in medio umbrę mortis.* Gange ih oûh hiêr in míttemo scátue des tôdes . daz chît inter (under) hereticos (gelouboírren) et scismaticos (unde sítouángíren) . die bilde des tôdes sint. *Non timebo mala quoniam tu mecum es.* Noh danne nefúrhte ih mir des leîdes . daz sie mih keargerôen . uuanda du sáment mir bist . uuanda du in minemo herzen bist. *Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Din ruôta unde din stáb . daz chît . dîna fíllâ unde dîna chéstiga . die hábent mih ketrôstet . nals kelêidegot . uuanda ih fóne in gebezzorot pin. (5) *Parasti in conspectu meo mensam . aduersus eos qui tribulant me.* Nah diên chéstigon. ríhtost du mir tísche . daz ih keâzzet uurde mit stárcherun fûoro danne diû milch sî . uuíder diên . die mih pînont. Du brahtost mih fóne inperfectione (undurnohte) ze perfectione (durnohte) . diê chraft kâbe du mir uuíder in. *Inpinguasti in oleo caput meum.* Sálbotost min muot mit kêistlíchero fróuui. *Et poculum tuum inebrians . quam preclarum est.* [R 71] Vnde uuiê harto mâre din trang ist . daz mennischen irtrénchet . unde sie

tuôt ergezzen iro êrerun lússami. Daz poculum ist genâda gratia sancti spiritus. (6) *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus uitę meę.* Vnde dîn gnâda fóllegât mir alle tága mînes lîbes. Si huôtet min unz ih lébo. *Vt inhabitem in domo domini . in longitudine dierum.* Daz ih dáranah in déro hímiliscun cęlesti ierusalem bûe . in lengi déro tágo . die in mánigzalo plurali numero eînen dag êuuígen bezêichenet.

(XXIII.)

(1) *Psalmvs david prima sabbati.* Uuaz chîd prima sabbati? ane der êristo uuéchetag . der dies frôntag dominicus . unde dies urstanttach resurrectionis heîzet. Ze démo sîhet díser psalmus. *Domini est terra . et plenitvdo eivs.* Trúhtenis ist diû erda . unde íro fulli. *Orbis terrarum et uniuersi qui habitant in eo.* Sîn ist der erdering . unde alle diê dârána búent. Ímo uuirt undertân álliû uuerlt . unde sîn ęcclesia prêitet sih úber ál. (2) *Ipse super maria fundauit eum.* Er gestâta sîa óbe dien méreuuázzeren . díse uuérlttúniste neerféllent sie. *Et super flumina preparauit eum.* Vnde obe diên áhon máchota ér sîa. Vuára fliêzent diê áhâ . âne ín den mére? Vuára hábent oûh kîtege sín âne ze déro uuerlte? Ioh diê úberuuindet sîn ęcclesia . uuanda sî negerot anderes . ane inmortalitatis. (3) *Qvis ascendit in montem domini?* Vuer gestêig ûf in gótes perg? Vuer erhuôb sih noh in dîa hôhi Gótes rehtes?

Aut quis stabit in loco sancto eius? Alde uuer ist dar stâte in sînero hêiligun stete? (4) *Innocens manibus et mundo corde.* Daz ist der únsundigo in sînen uuerchen . unde der rêino in sînen gedanchen. *Qui non accepit in uano animam suam.* Der sina sêla neáhtot in bóshêite . nube in euuighêite. Der sia bechennet in- un-
mortalem . nals transeuntem . unde sia gérot [R 72] stirbiga ferfárinta uuerden rîcha des únuuehsallîchen kuôtes. *Nec iurauit in dolo proximo suo.* Noh in undriûuuon nesuuôr sînemo gelégenen . núbe so geuuâro . so uuâre guôth er geuuúnnen uuíle. (5) *Hic accipiet benedictionem a domino . et misericordiam a deo salutari suo.* Der so getâno infâhet ségen fone góte . unde irbarmida fóne sînemo háltâre. (6) *Hęc est generatio quęrentium deum . quęrentium faciem dei iacob.* Daz ist diû geburt dero Got suôchenton . dero suôchenton Gótes ánasiûne . der iacôbis Got ist . démo er dîa fórderun êra gab . so uuîo er in gebúrte . der sidero uuâre. (7) *Tollite portas principes uestras.* Nément furder lánthêrren iûuuére portas. Ir uuerltrîchen . nément tána âchuste
iûuuére uitia . diê iûh ze tôde leîtent. *Et eleuamini portę æternales.* Vnde ûfhéuent iûh êuuíge portę . toufi fersachini uuerlte
baptismum . unde renuntiatio sêculi. *Et introibit rex glorię.* Vnde diên gestaltên . kât in ze iû der chúning déro guôllíchi. (8) *Quis est iste rex gloriae?* Nu frêget der propheta. Vuer ist díser guôllicho chúning? Vnde antuuurtet des. *Dominus fortis et potens.* Trúhten der starcho unde der máhtigo . den du uuândost in- posin
firmum . o iudee . dô dû ín in cruce gesâhe. *Dominus potens in prelio.* Truhten . máhtiger in uuîge. Also

uuen suôchent ir
dâr scêin . dâr er échert chad . quem queritis . unde sâr fone démo uuorte sîne fíenda ! stúrzton. (9) *Tollite portas principis uestri.* Nément tána liûte des tiêfeles portas . iûuuéres fursten. Diê er stálta uuíder góte . daz siê ímo neliêzin ínfart . diê tuônt tána. *Et eleuamini portę ęternales.* Vnde uuerdent ir ûfirríhtet . êuuíges rehtes portę . ze góte lêitende. *Et introibit rex glorię.* Vnde dâr gat tánne ín zûze iû . der chúning déro guôllichi. (10) *Quis est iste rex glorie?* Vuer ist díser [R 73] guôllicho chúninch . des oûh du

fursto dirro uuerlte
dih uuúnderon maht princeps mundi? *Dominus uirtutum ipse rex glorię.* Truhten déro chréfto . der ist chúning déro guôllichi. Sîne chréfte tuônt ín guôllichen. Imo uuichet álliû maht.

(XXIV.)

stimma iêuueles
(1) *In finem psalmvs ipsi david.* Uox uniuscuiusque christânis
fidelis. *Ad te domine levavi animam meam.* Ze dir truhten huôb ih ûf mîna sêla . fóne írdischen gíredon ze gêistlíchen. (2) *Deus meus in te confido non erubescam.* Got mîn . an díh ketrúuuen ih . unde nescámo mih . uuanda ih mir selbemo getrúendo ze scámon uuárd . unde mih fóne diên scúlden . daz ih Got uuolta uuerden . ioh eîn uuúrmeli irsterbin mag . dannan ist mir dir zegetrúenne . unde únscameg zeuuérdenne. (3) *Neque irrideant me inimici mei.* Noh mîne fîenda nehuôen min. *Etenim uniuersi qui sustinent te non confundentur.* Alle diê dîn bîtent . die neuuerdent

keschendet. (4) *Confundantur iniqui facientes uana.* Keschéndet muôzzin uuérden unréhte . úmbederbe tuônte. *Vias tuas domine demonstra mihi . et semitas tuas doce me.* Dîne uuéga diê gréhten zeîge mir . unde dîniû smálen phád . kelêre mih kân . nals den brêiten uueg . der ze hello leîtet. (5) *Dirige me in ueritate tua . et doce me.* In dînero uuarhêite geríhte mih . unde lêre mih . uuanda ih fone mir selbemo ecchert mendacium (lugin) uuêiz. *Quoniam tu es deus saluator meus . et te sustinui tota die.* Vuanda du bist Got . mîn haltâre . unde din bêit ih . alla diê frist dirro uuerlte . unz du mih uzer paradyso ferstôzenen uuíderelêittest. (6) *Reminiscere miserationum tuarum domine.* Irhúge dînero irbármidon . uuanda ménnischen uuânent daz íro irgézzen sî. *Et misericordiarum tu*[R 74]*arum quę a seculo sunt.* Vnde irhúge dînero ármehérzinôn . diê fóne êristuuérlte iêo uuâren . unde dû siê iêo schêindost. (7) *Delicta iuuentutis męę . et ignorantię męę ne memineris.* Die míssetate mînero iugende unde minero unuuizzenthêite nehábe dû in guhte. *Secundum misericordiam tuam memento mei tu.* Irhuge du mîn nah dînero gnâdo . diû dir gerîset . nals nah déro abolgi diê ih kefrêhtot hábo. *Propter bonitatem tuam domine.* Vmbe dîna guôti truhten . uuanda ih kuôte frêhte nehábo. (8) *Dulcis et rectus dominus.* Suôzer unde grehter ist unser truhten. Suôze . uuanda er fúrefángot diê ménnischen mit gnâdon . aber greht . uuanda er die fertîligot . die ímo des nedánchont. *Propter hoc legem statuit delinquentibus in uia.* Vuanda er dulcis (suôzer) unde rectus (grehter) ist . umbe daz fânt er êa . diû si rihti ze uuége. (9) *Diriget mites in iudicio.* er

geríhtet die mámenden in sînero urtêildo. Er gíbet
stâtrihti.
in dâr sólchen ordinem . daz sie fúrder firuuórren neuuérdent. *Docebit mansuetos uias suas.* Et lêret diê zámen sîne uuéga . diê sîn ioh trágen uuéllen. (10) *Uniuersę uię domini misericordia et ueritas.* Alle sîne uuéga . diê er siê lêret . sint gnâda unde uuarhêit. Déro sint zeuuêne. Án demo eînen cham er iu . an démo ánderen sól er noh chómen. Also in dô téta gnâda zefergébenne placabilem . daz chît holdlîchen . so tuôt ín nóh uuârheit zeirtêilenne incorruptum . daz chît únferméreten. *Requirentibus testamentum eius . et testimonia eivs.* Er lêret sîne uuéga . unde tuôt siê óffen diên . diê sina benêimeda suôchent
mámminte záme
unde sîniu úrchunde. Also mites tuônt unde mansueti.
niûuua êa uuort uuizigon
die nouum testamentum unde uerba prophetarum scródont. Ze Rômo uuas síto . daz die fór[R 75]deren hiêzen in
uuahstablon
tabulis al gescrîben . daz sie benêimdon íro
urchundin
áfterchómon . unde uuanda íro testes darána gescríben
urchunde
uuâren . be diû hiêz diû scrift testamentum. Ze déro
glichnisso êa
similitudine heîzet diû lex . diêa Got diên alten be-
alt êa
nêimda uetus testamentum . unde diâ er uns benêimda
niûuue êa
nouum testamentum. (11) *Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo . multum est enim.* Vmbe dînen námen uuanda dû háltare heîzest . lîbest dû truhten mînen sundon . iro ist fílo. Sie uuáhsent tágolîches be diû ist íro fílo. (12) *Quis est homo qui timeat dominum?* Vuer menniscon ist der Got furhte? *Legem statuit ei in uia quam elegit.* Démo hábet êr

êa gesezzet . an démo uuége . daz chît an démo pro-
nêimido hêiligi
posito sanctitatis . daz er durch sîna fórhtun eruuéleta.
(13) *Anima eius in bonis demorabitur.* Sin sêla uuó-
sin uuerch
net in liêbe. *Et semen eius* id est opus eius . *here-*
ditabit terram. Vnde sin uuerch érbet dén irstánden
in unfermerido
lîchamen in incorruptione. (14) *Firmamentum est do-*
minus timentibus eum. Truhten ist festinunga diên .
diê in fúrhtent. Mennischon forhta machot únbaldi .
plucheit
diu diffidentia unde uírchúnst heîzzet . aber Gotes forhta
féstinot daz muôt. *Et testamentum ipsius ut mani-*
festetur illis. Vnde er tuôt . daz ín geóffenot uuérde
sin êa . diê er in benêimda. (15) *Oculi mei semper*
ad dominum . quoniam ipse euellet de laqueo pedes
meos. Mîniu ougen sêhent iêo ze Góte uuanda er lôset
mîne fuôzze ûzer demo strícche. An dén ih siêho .
der lôset mih. (16) *Respice in me . et miserere mei .*
quoniam unicus et pauper sum ego. Sih an mih . an
dînen christianum populum . unde habe min irbarmeda .
uuanda ih dîn êinigo bin . rehta gelôuba behâltendo
under manigen gelôubírron
inter multas hereses . unde dîn armo . neheîna uuérlt-
kíreda hábendo. [R 76] (17) *Tribulationes cordis mei*
multiplicatę sunt. Manigfalte bîna sint mînes herzen .
úbersueîfigemo unrehte châltentiro minno
fóne abundante iniquitate . unde refrigescente caritate.
De necessitatibus meis eripe me. Vuanda ih diê nôte
lîdo . fóne diên lôse mih. (18) *Vide humilitatem meam*
et laborem meum. Sih ána mîna diemuôti uuiê un-
ferrûomet ih pin . unde sih mîna árbeit . diu mir ána-
únzuhtige
líget ándere fertrágendo . die indisciplinati sáment mir

sint. *Et dimitte omnia peccata mea.* Vnde mit démo óphere sacrificio gehúlther . fergíb mir mîne súnda alle. (19) *Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt.* Sih an mîne fíenda . unde nelâz siê ferlóren uuerden . uuanda íro mánige sint . unde ih íro déste uuírseren trôst háben mag. *Et odio iniquo oderunt me.* Vnde sih . daz siê mih pe únrehto házzeton . uuánda ih siê mínnota . unde be diû gehôre mih. (20) *Custodi animam meam et erue me.* Behuôte mîna sêla . daz sî ín gelîh nesî . unde lôse mih . fone íro feruuúndeni diû férulóhtini perplexitas hêizet . in déro oûh ih háften . uuanda ih sáment ín uuírbo. *Ne confundar quoniam inuocaui te.* Nelâz mih scámeg uuérden . uuanda ih dih ze helfo bat . unde ih dir getrúeta . nals mir sélbemo. (21) *Innocentes et recti adheserunt mihi.* Vnsúndige unde gréhte haftent ze mir . nals niêht so unrehte iniqui . diê oûh sáment mir uuerbent . núbe íro herzen sint sáment mir. *Quoniam sustinui te.* Vuanda ih hína nefiêng . ze diên úbelen unde ih dîn bêit . unz dîn uuánnoth uentilatio chóme . diû diû spriûuuer hínauuánnot. (21) *Libera deus israhel ex omnibus tribulationibus suis.* Lôse Got den liût . den dû dih lâzest kesêhen noh uuenno in futuro . fóne allen sînen bînon diê er lîdet . niêht êin ûzuuert nube ouh ínuuert.

(XXV.)

(1) *Ipsi david.* Id est iêuuelichemo christanin turnochtimo omni christiano perfecto

keuallit dirro salmo
cónuenit hic psalmus. [R 77] *Ivdica me domine.* Scêid mih trûhten fóne úbelen. *Quoniam ego in innocentia mea ambulaui . et in domino sperans non infirmabor.* Vuanda ih under ín uuárb in únsundigi . unde an díh kedíngende . neuuirdo ih muôtsiêh íro úbeli. Der an dih kedínget der neeruallet sih sînes muôtes . so er uuérrun
scandala gesiêhet noh der negloûbet sih sînero guôti umbe íro úbeli. (2) *Proba me domine . et tempta me.* Besuôche mih unde chóro mîn . nals frêisigo nube gnádigo . unde so . daz du mih pézzereiest . unde du mih liûterest mînero sundon. Vmbe zâliga chórunga
niê neleîtest du unsich in niêth chorunga
chéden uuir . Ne nos indvcas in temptationem. Déro ist dísiu uuíderuuártig . diû den man gerehthaftot . also
besûochit
sî téta abrahâmen . dô er temptatus uuard . unde uuertsámot
probatus. *Vre renes meos et cor meum.* Prénne mîne lancha . unde mîn herza. Daz chît . prénne mine gelúste unde mîne gedáncha . daz siê únrehte nesîn. Prénne siê mit démo fiûre spiritus sancti. (3) *Quoniam misericordia tua ante oculos meos est.* Fóne diû tuô so ih dih pítte . uuanda dîn gnâda fóre mînen
undanchpâre
oûgon ist . unde ih íro ungehuhtig nebin . noh ingratvs. *Et complacui in ueritate tua.* Vnde des pin ih dir gelîchet in dînero uuarhêite . unde neruôcho uuiêo ih menniscon misselîchen . mit diên uuárhêit nist . écchert ih dir lîchee. (4) *Non sedi in concilio uanitatis.* Ih lîchen dir des . daz ih nesaz in déro manigi déro
spílehus
úppighêite . so déro ist . diê in theatro sizzent . alde diê unreht râtent. *Et cum gerentibus iniqua non introibo.* Noh ze únrehto fárenten negân ih. Ih ne-

uuíle mih sâr héften ze ín. (5) *Odiui congregationem malignorum.* Ih házzeta iêo déro árgtahtigon mánigi . fóne diû sciêd ih mih fóne in. *Et cum* [R 78] *impiis non sedebo.* Vnde be diû nesizzo ih mit kuôtelosen . so heretici (globirre) sint . sîd ih noh mit uanis (únuuihtarin) nesaz. (6) *Lauabo inter innocentes manus meas.* Ih tuáho mîne hende mit únsundigen . daz chît . ih îlo háben reîniû uuerch . also innocentes (únscadele) hábent. *Et circumdabo altare tuum domine.* Vnde démo getânemo . umbefâho ih dînen altâre. Min herza daz din altare ist . in demo ih dir ópferon kuôten uuillen . unde lûttera dígi . daz umbeháben ih danne . unde beuuáron iz so . daz iz folleháb sîna rêini. (7) *Vt audiam uocem laudis tuę.* Daz ih kehôre . ih mêino . daz ih ferném unde bechenne . die stimma dînes lobes. Vuéliû ist diû stimma? Ane daz min herza iêhe . sih fóne dir háben sîna guôti . unde fóne ímo selbemo sîna úbeli. *Et enarrem uniuersa mirabilia tua.* Vnde ih zelle alliu dîniu uuunder . dir ze lóbe . nals mir. (8) *Domine dilexi decorem domus tuę.* Ih mínnota iêo truhten . diê ziêrda dînes hûses. Ecclesia diû ist daz Gótes hus. In íro sint kuôte unde úbele . áber die guôten . diê sint íro ziêrda. *Et locum habitationis glorię tuę.* Vnde mínnota ih diê stat . dâr dîn guôllichi bûet. Der sînero guôti dih kuôllichot . nals sih selben der ist locus habitationis glorię dei. (9) *Ne perdas cum impiis animam meam et cum uiris sanguinum uitam meam.* Sîd daz sô sî . daz ih ze úbelen mih neháfta . unde ih dîna guôllichi fórderota nals mîna . nû neferliûs mih mit úbelen . unde mit manslekkon. (10) *In quorum manibus iniquitates sunt.* In déro handen daz unreht ist.

Vuîo ist iz in íro handen? *Dextera eorum repleta est muneribus.* Íro zeseuua ist fol miêton. Sie uôbent unreht umbe gold . unde umbe silber . unde umbe lob. manslekken Fone diû heîzzet er siê uiros sangui[R 79]num. (11) *Ego autem in innocentia mea ingressus sum . redime me et miserere mei .* (12) *pes meus stetit in directo.* Ih îlta áber uuésen unsundig . fone diû lôse mih . unde hábe min irbarmida . mîn fuôz follestuônt in grehti. *In ecclesiis benedicam te domine.* In allero christenheite lóbon ih dih . nals êin mít tero zungon . nube mêr mit uuerchen.

(XXVI.)

(1) *Psalmvs david privsqvam liniretur.* Sus sang dauid . ê er geuuiêht uuurde. *Dominvs illvminatio mea . et salvs mea qvem timebo?* Truhten ist der mih irliêhtet . ze sîn selbes bechénnedo . unde er ist mîn heîli . uuén fúrhto ih . der mir deuuéder néme? *Dominus protector uitę meę . a quo trepidabo?* Er ist der mih schirmet . fone uuémo furhto ih frêison? (2) *Dum appropiant super me nocentes . ut edant carnes meas.* Er schirmet mih . so mih ánauuellen scadele . daz sie mih ézzen. Diê íro grimmi an mir scêinen uuellen . diê nelâzet er sia scêinen. *Qui tribulant me inimici mei . ipsi infirmati sunt et ceciderunt.* Mîne fienda die mir not tuônt . diê sint siêh unde iruállen. (3) *Si consistant aduersum me castra . non timebit cor meum.* Sîn ioh héreberga gestellet uuíder mir . die nefurhtet

min herza. *Si exsurgat aduersum me prelium . in hoc ego sperabo.* Héue sih oûh uuîg gágen mir . noh danne gedingo ih an ín. In selben diên frêison . scirmet er mih. (4) *Vnam petii a domino . hanc requiram.* Écchert eînes tinges kéreta ih ze góte . daz forderon ih . Ándere sint diê in mánigero dingo bítent . eînes píto ih. Vuaz ist daz? *Vt inhabitem in domo domini omnibus diebus uitę meę.* Daz ih muôze búuuen in sînemo hus . alle tága mînes lîbes. Dár alle tága êin dág [R 80] sint . dâr géron ih séldon. Dâr tag âne naht ist . dâr lib âne tôd ist . dâr liêb âne lêid ist . tára lústet mih zechómenne . unde fúrder dâr zeuuésenne. *Vt contempler delectationem domini.* Daz ih ín selben sêhe . unde mih sin niêton muôzze . unde diê lússami únirdrózzeno hábe . darumbe lánget mih tára. *Vt protegar a templo sancto eius.* Vnde ih scérm hábe . fóne sînemo heîligun hus. Daz ih des scérm hábe . daz ih sîn hus pin. (5) *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo . in die malorum.* Vuanda er mih ferbárg hiêr uuésenten in sînero ęcclesia . in frêisigen tágen . fóre temptationibus (bechórungon) unde persecutoribus (áhtarin). Sîd er mih hiêr scírmda . mêr aber dâr. *Protexit me in abscondito tabernaculi sui.* Er scírmda mih án demo ferhólnen sînes kezéltes. Daz ist christus . ér bûet ferhólno in cordibus credentium. An ímo háben uuir scérm. (6) *In petra exaltauit me.* Án demo stêine erhôhta er mih. Daz ist áber er. Also iz chît . PETRA AVTEM ERAT CHRISTVS (stêin uuas áber). *Et nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* Vnde nu hábet er mîn hoûbet selben christum hô gesézzet . óbe allen mînen fíenden. Fóne diû múgen siê min âhten uuanda ih

noh dára nechám . dára mîn hoûbet chómen ist. Sô ih áber démo hoûbete dára gefólgen . sô neist mir des furder nehêin sorga . daz mir iêman sî tára. *Circuiui et immolaui in tabernaculo eivs hostiam cubiculationis* (scéronnis) . *i. gratulationis.* (châtilonnis) Ih hábo úmbefaren . daz chît . ih hábo úber al geêiscot sine ecclesiam . diû sîn gezelt ist . in démo gezelte opferon ih ímo den friúscing déro fréuui . Ih pin des fro . daz ih sia úber al uuêiz. *Cantabo et psalmum dicam domino.* So ih oûh dárachúmo . dára er chómen ist . unde sin lússami gesiêho . danne bin ih sichiûre . danne singo [R 81] ih daz sang . déro mendi. (7) *Exaudi domine uocem meam qua clamaui ad te.* Kehôre truhten diê stimma . mit déro ih háreta ze dir . umbe daz eîna des ih kéron. *Miserere mei et exaudi me.* Hábe mîn gnâda . unde gehôre mih. Dû uuêist uuóla . uuaz daz ist . des mîn hérza gérot. (8) *Tibi dixit cor meum . quesiui uultum tuum . uultum tuum domine requiram.* Mîn herza chad ze dir . ih uuíle dîn ánaliûte . dîn ánaliûte truhten uuíle ih. Dâr ist iz állez . daz ih uuíle. Des kehôre mih . des keuuére mih. (9) *Ne auertas faciem tuam a me . ne declines in ira a seruo tuo.* Neuuénde fóne mir dîn ánasiûne . nechêre iz in zorne fóne dînemo scálche. Daz chît . nescêine mir solcha irbolgeni . daz dû iz chêrest fóne mir. Alde iz chit . in iudicio (suônetáge) nechêre iz fóne mir. Fóne mînen súndon chêre iz . nals fóne mir. *Adiutor meus esto.* Vuis mîn hélfâre. Souuiêo ih liberum arbitrium (selbuuála) hábe . ih nemag doh nîo uuóla getuôn âne dîna hélfa. *Ne derelinquas me . neque despicias me deus salutaris meus.* Du neferlâzest mih .

du nefersêhest mih . Got mîn háltare. (10) *Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me.* Vuanda mîn fáter unde mîn muôter die mih zúgen . alde adam unde eua hábent mih ferlâzzen. *Dominus autem assumpsit me.* Vuaz ist umbe daz ? Mih hábet áber Got ze síh kenómen. (11) *Legem pone mihi domine in uia tua et dirige me in semita recta propter inimicos meos.* Vuanda daz sô ist . nu sezze mir êa in dînemo uuége. Sezze mir in christo legem . der uuârer uueg ist . rihte mih an den rehten uueg . daz chit. Lêre mih dîne scrifte . umbe mîna fíenda . daz siê mih ába uuége neleîten. (12) *Ne tradideris me in animas tribulantium me.* In déro uuillen nesélêst dû mih [R 82] diê mih trébenont . daz chit . treîbent unde iágont . so saul tuôt unde sîne holdon. *Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui.* Vuanda mir ánalígent unrehte iéhara. *Et mentita est iniquitas sibi.* Vnde daz unreht hábet kelógon imo selbemo ze frêison nals mir. Diz mag fernómen uuerden fóne doêg idumeo der in unde abimelech sacerdotem zêh râtes uuider démo chúninge. (13) *Credo uidere bona domini in terra uiuentium.* Nu ist aber mîn drôst zegeschêinne Gótes kuôt . ín déro lébendon lande. Ih uuirdo irgézzet in terra uiuentium . des ih hiêr lîdo in terra morientium. (14) *Exspecta dominum uiriliter age . et confortetur cor tuum . et sustine dominum.* Pit echert Gótes . kehábe dih cómelîcho . hábe bald hérza . unde bît sîn. Er chúmet unde lôset dih. Daz ist consilium prophetę. alde uox respondentis dei.

ea

lande lébendon lande tôdenton.

rât dauidis

stimma inchédentis

(XXVII.)

stimma martro
(1) *Ipsivs david.* Vox christi in passione. *Ad te domine clamavi devs mevs ne sileas a me.* Ze dír fáter háreta ih Got mîner . stille nesîst dû fóne mir . daz chît kescêiden nesîst dû fone mir. *Ne quando taceas a me . i. ne separes diuinitatem uerbi tui ab eo quod homo sum.* Nelâz mih âne Gothêit ménnischen sín. *Et ero similis descendentibus in lacum.* Vuanda so bin ih kelîh tiên sih soûffenten in den sê . diê dísa uuerlt minnont. (2) *Exaudi domine uocem deprecationis meę . dum oro ad te.* Kehôre mih in cruce so
fáter plaz in siê neuuizzen uuaz si tuônt
ih chéde . Pater ignosce illis . non enim scivnt qvid facivnt. *Dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.* Sô ih ûfhéue mîne hende . unde ih siê strécche in cruce . diên ze hêili . diê dîn hus uuerden suln. (3) *Ne simul tradas cum peccatoribus* [R 83] *animam meam.* Sáment diên súndigen neferliêsest du mîna sêla. *Et cum operantibus iniquitatem ne perdas me.* Vnde sáment úbeltâtigen neferliêrest du mih. *Qui loquuntur pacem cum proximo suo . mala autem in cordibus eorum.* Diê mit mir íro gelégenen mínnech-
meîster uuir uuizzen daz
lîcho chôsont . alsús chédendo . magister scimvs qvia
dû geuuâre bist unde Gotis uueg . keuuâro lêrest
verax es . et viam dei in veritate doces . unde iz áber úbelo mêinent in íro hérzen. (4) *Da illis secundum opera ipsorum . et secundum nequitiam studiorum ipsorum.* Lôno in nâh íro uuerchen . unde nâh déro argtahtegi íro îlungo . daz siê démo unsúndigon îlton táron . der hárachem siê zelôsenne. *Secundum opera manuum eorum tribue illis.* Lôno ín nâh íro uuerchen .

daz siê mit lúginen châmen . dô man ín uuârheit ságeta. *Redde retributionem eorum ipsis.* Mit iro lône . lôno in . daz sie selben íro lúgehêit petriêge. (5) *Quoniam non intellexerunt opera domini.* Also iz oûh keuáren ist . uuanda siê Gótes uuerch an christo nebechandon . noh umbe uuaz in sîn fáter hárasánti. *Et in opera manuum eius.* Noh an sîniu zêichen nedâhton . diû er ín fóre téta. *Destrue illos . et non edificabis eos.* Vmbe diê sculde stôre siê . unde furder nezímbero sie. Iro rîche uuerde fóne romanis so fertîligot . daz is furder nehêin geuuaht nesi. (6) *Benedictus dominus quoniam exaudiuit uocem deprecationis meę.* Kelóbot sî Got . daz er mih fernómen hábet mînero digi . unde er iz al frúmet . nah mînero béto. (7) *Dominus adiutor meus et protector meus.* Er ist min helfâre . in déro nôte déro martro passionis . unde mîn schírmare in déro untodigi inmortalitate urstendido resurrectionis. *Et in ipso sperauit cor meum et adiutus sum.* Vnde an ín fersáh ih mih . unde dannan ist mir gehólfen. *Et refloruit* [R 84] *caro mea . i. resurrexit caro mea.* Vnde dannan ist irstanden mîn flêisg. *Et ex uoluntate mea confitebor illi.* Vnde also mih lustet . so iêho ih ímo. Vuíllo uualtîga geiíht tuôn ih ímo an diên . an diên ih pin . diê mine fideles sint. (8) *Dominus fortitudo plebis suę.* Truhten fáter miner . ist starchi sînes fólches . daz an ín geloûbig uuírdet nah mînero urstendida resurrectione. *Et protector salutarium christi sui est.* Vnde er ist scírmâre déro hêilhaften sînes keuuiêhten. Die sint hêilhafte . déro hêili christus ist. (9) *Saluum fac populum tuum domine . et benedic hereditati tuę.*

Kehált truhten dînen liût . unde tuô ségen dînemo erbe . fóne démo dû ze mír châde . POSTVLA A ME . ET DABO TIBI GENTES HEREDITATEM TVAM. *Et rege eos et extolle illos usque in ęternum.* Rihte siê hiêr . unde héue siê hínnan in uitam ęternam.

(XXVIII.)

(1) *PSALMVS DAVID CONSVMMATIONIS TABERNACVLI.* Diz ist daz sang déro fólletânun hérebergo . daz chit ęcclesię . in déro hiêr zeféhtenne ist contra diabolum. Uox prophetę ad fideles in ęcclesia. *AFFERTE DOMINO FILII DEI . AFFERTE DOMINO FILIOS ARIETVM.* Kótes chint príngent trúhtene . bringent ímo diû chint déro uuídero . daz chît apostolorum. Íro chint pínt ir . iuûh selben bríngent ímo. Duces gregis sint siê . daz chît . siê uuîsent den liût . pe diû hêizzent siê arietes. (2) *Afferte domino gloriam et honorem.* Pringent ímo uuóla uuérchondo guôllichi unde êra. *Afferte domino gloriam nomini eius.* Pringent guôllichi sînemo námen. Prêitent sînen námen úber al. *Adorate dominum in aula sancta eius.* Pétont in sînemo palatio . daz sint ûuuériu herzin. (3) *Vox domini super aquas.* Sin stimma schillet uber [R 85] diû uuazzer . daz chit uber diê liûte . diên er chundet sîn ea. *Deus maiestatis intonuit.* Got déro mágencrhéfte irdónerota. Der máhtigo christus . kebiûtet prútelicho uzer démo uuólchene

sînes lîchamen daz uuir pęnitentiam (riúuua) tûen. *Dominus super aquas multas.* Óbe mánigen uuázzeren sizzet er. Manige sint sîn sez . uuanda er án ín búuuet . so er siê predicando bechêret. (4) *Vox domini in uirtute.* Sîn stimma ist in crhéfte . uuanda sî gemág fílo . unde getûet máhtige diê . diê íro gelós sint. *Vox domini in magnificentia.* Sîn stimma ist in míchel uuérchungo. Sî bechêret siê in mícheliû uuerch. (5) *Vox domini confringentis cedros.* Sin stimma . diu ist stimma des préchenten diê cedros . i. (diê úberuuân) superbos. *Et confringet dominus cedros lybani.* Ûffen lybano (berge) monte uuerdent die hóhesten cedri . diê bríchet er. Diê hôhost kestígen sint in uuérlte . diê gediêmuôtet er. (6) *Et comminuet eos tanquam uitulum lybani.* Vnde gediemuôtet siê . nah ímo selbemo. Victima uuas er patri . uictima (fríscinch) uuerdent siê ímo. Vitulus (chalb) lybani uuás er . uuánda er iruuelet chalb uuas . sólih diû sint . diû ûfen lybano geuuêidot uuerdent. *Et dilectus sicut filius unicornium.* Vnde des fáter trût uuírdet ménnischo . unde irstirbet . also eîner déro iudeorum. *Vox domini intercidentis . i. diuidentis flammam ignis.* Sîn stimma ist des schêidenten daz fiûr . daz chit diê uuuôtigen . diên fílo hêiz ze ímo uuas . uuanda hálbe nám er siê ze sih . halbe feruuárf er siê. (7) *Vox domini concucientis solitudinem.* Sîn stimma ist des irscúttenten daz eînote. Daz chit . déro herzen diê âne Got uuâren . tuôt si síh erchómen. *Et commouebit dominus desertum cades.* Vnde ér eruueget dia uuuôsti cades. Also er in cades [R 86] téta rinnen uuazzer ûzer stêine . so tuôt er fóne

ímo chómene scripturas (scrifte) rinnen in (in) desertum gentium (uuôsti tiêto). Er ist selbo der stêin (stein) also iz chît. PETRA AUTEM ERAT CHRISTVS. (8) *Vox domini preparantis ceruos . hoc est ueloces ad intellectum.* Sîn stimma ist des . der sih dero hírzo (rosche) geuuarnot . diê dia uuêida (ze) niêzen suln. *Et reuelabit condensa . i. siluas.* Diên hirzen induôt (fernúmiste) er diê uualda. Er lâzet sie in diê tougeni dero scriptu-rarum (scrifto). *Et in templo eius omnes dicent gloriam.* Vnde in sînero ęcclesia (chilichun) . ságent sie alle sîna guôllichi . iê-gelih gágen sînemo mezze. (10) *Dominus diluuium inhabitat.* Truhten hábet sîn gesâze in dero fluôte. Truhten uuas in dero arca . sáment diên sînen . do sî in dero flûote saz. So ist er noh kesezzen sáment diên sînen ín dero ęcclesia . diu in mítten fluctibus (uuellon) seculi (uuerlte) uuêibot . daz ér sîa nû behálte . also er do behiêlt dîa arcam mit déro ęcclesia (prûtsámenunga) bezeîchenet uuard. *Et sedebit dominus rex in ęternum.* Vnde dáranâh sízzet er rîchesondo iêmer. (11) *Dominus uirtutem populo suo dabit.* Truhten gíbet hérti sînemo liûte . zeirlîdenne diê uuella . unde diê dúniste dirro uuérlte . uuanda er ín hiêr nehêinen frído nehabet gehêizzen. *Dominus benedicet populo suo in pace.* Nâh démo ende dirro uuerlte . tuôt er ségen sînemo liûte in fríde . den frído hábent siê an ímo sélbemo. Disen psalmum ziêrrent misse-lîche zûspilunga . die allusiones heîzzent. Also diû ist ad arietes (ze uuíderen) . unde diû ad ceruos (ze hirzen) . unde ad unicornes (ze êinhurnon) . unde ad uitulum (ze chalbe) lybani (uualdis). Allusiones sint . die díngolih spílelîcho dés crûozent . unde dárazuo gezellent . daz

sînero tâte alde sînemo síte . alde sinemo námen geuallet. So an uirgilio ist . daz er chat . IGNEMQVE EXDaz fiûr
schúrfta stêinunch
CVDIT ACHATES. Vuólá [R 87] chád er den schúrfenden stêin . der sînen námen habeta. Solche sint in uita
in lîbpuoche
ze mêtre ámbaht
sancti GALLI diu metrice getân ist . dâr diu officia gesézzet uuerdent. Nota septem uoces psalmi spiritus sancti.

(XXIX.)

(1) *PSALMVS CANTICI DEDICATIONIS DOMVS DAVID.* Diz ist frôsang déro uuiêhi dauidis húses. Vnser dauid ist christus . sin hus ist der sin lîchamo. Daz hus uuart
in Gotis keburte in ur-
kezímberot in incarnatione . unde geniûuuot in resur-
stende Der niûuuot hûsuuêi
rectione. Diu innouatio hêizet dedicatio. Pe diû ist daz dedicatio . daz man niûuez hus pegínnet prûchen. (2) *EXALTABO TE DOMINE QVONIAM SVSCEPISTI ME . NEC delectasti inimicos meos super me.* Ih púrlichon dih truhten chit
sun . ze fatir
filius ad patrem . dih ketûon ih mâre in állero uuerlte . uuanda du mih inphángen hábest unde gesezzet hábest ze dînero zésuuun . noh mînen fíenden neuuíllotost an mir . sîd ih mînes tanches irstárb nube fóne héllo unde fóne tôde mih tâte irstân uuíder íro uuíllen. (3) *Domine deus meus clamaui ad te . et sanasti me.* Truhten Got mîner ze dir
ûffen berge
háreta ih . do ih in monte béteta fóre démo tôde . unde fóne diu gehêiltost du mih in resurrectione . daz chît

niûûungo
án dero dedicatione. (4) *Domine abstraxisti ab inferis animam meam.* Du fuôrtost mîna sêla fóne hello . do ih ándere sêla dannan fuôrta. *Saluasti me a descendentibus in lacum.* Du hiêlte mih fóre diên sih soûffentem ín den sê . daz chit fóre diên súndigen . diê mîn âhton . diê sih soûfton in diê tiêfi dero súndon. (5) *Psallite domino sancti eivs.* Singent unde dánchont des trúhtene ir sîne heiligen . uuanda ir sáment imo irstanden bint . unde ir nah ímo fáren súlint . dára er geuáren ist. *Et confitemini memo*[R 88]*rię sanctitatis eius.* Vnde iêhent knâdon sînero heîligun gehúhte . daz er iûuuer neirgáz doh ír sîn irgézen hábetint. (6) *Quoniam ira in indignatione eius.* Vuanda irbolgeni ist in sînemo zorne. Tôt cham iû fóne sidiû erista sunda
nemo zórne . do primum peccatum ! gescáh. *Et uita in uoluntate eius.* Vnde êuuig lîb cham iû . échert fóne sînemo uuíllen . âne iûuuere frêhte. *Ad uesperum demorabitur fletvs.* Ze âbende tuélet der uuôft. Post
s. quando tenebrę facte sunt super omnem terram . i. luctus penitentię
liecht uuîstomis
meridiem dô lumen sapientię zegiêng . dô fiêng er ána
Beati qui lugent.
unde uuéreta sîd. *Et ad matutinum lętitia.* Áber ze
in urstende
ûohtun chúmet diû fréuui. Sî chúmet in resurrectione
an démo iungestin tage Nota tempus novissime
in nouissimo die. An démo zîte so christi resurresurrectionis
rectio gescáh . sô gesciêht die iúngesta resurrectio. Mit déro êrerun uuard diu ánderiu gezeîchenet. (7) *Ego autem dixi in abundantia mea . non mouebor in ętternum.* Dô ih in paradyso uuas in mînero gnúhte . unde ih Got hábeta unde ih niêhtes ne-

írrota . do chad ih . fúrder neuuirdo ih keuuéhselot . furder neuuirdo ih mortalis. Iz ist uuâr daz serpens chît . NON MORTE MORIEMINI. (8) *Domine in uoluntate tua prestitisti . decori meo uirtutem.* Truhten nu uuêiz ih . daz ih fone mir selbemo guôt nehábeta . unde du dînes tánches mîna zîeri starhtost. Vnde daz scînet dârâna. *Auertisti faciem tuam a me . et factus sum conturbatus.* Daz dû dih fóne mir uuantost . unde ih sâr geleîdegot uuard . unde fóne inmortali mortalis uuard. (9) *Ad te domine clamabo . et ad deum meum deprecabor.* Vuanda mir sô gescéhen ist . pe diû háren ih ze dír daz du mih nu humilem gehôrest . unde inphâhest . den dû do superbum feruuúrfe. Alde iz uuirt fóne christo baz fernómen alsús. Ih chad in mînero genúhte . diû in plenitudine deitatis [R 89] ist . niêmer neuuirdo ih iruuéget . nube stâte bín ih. Dû fáter gâbe uuílligo diê chráft mînero zîeri . daz ih uuâre speciosus pre filiis hominum. Du uuántost fone mir dîn ánasiûne . unde neuuâre mir fore déro passionis . pe diu uuard ih tristis usque ad mortem. Fóne diû háren ih mit dirro dígi ze Góte. (10) *Quę utilitas in sanguine meo . dum descendo in corruptionem?* Vuárazuô toûg danne effusio sanguinis mei . úbe ih chómen sol in putrefactionem . also ándere ménnischen? Vuiêo sol ih ánderen gében drôst resurgendi . úbe ih sélbo sâr neirstân . unde ín dáz neoûgo . sô ih kehiêz? *Nunquid confitebitur tibi puluis . aut annuntiabit ueri-*

ír nesterbint tôdis
tôdich der uuurm
untódigemo tôdig
mezmuôtin
ubirmuôtin
in uolli . Gotheite
sconero ménniscon chíndin
martro
unfro unz an din tôth
ûzkuz minis pluôtis
in fûli
irstânnis

tatem tuam ? Lóbet dih daz stuppe . alde chundet daz dîna uuárhêit? Vuirdo ih redactus (praht) in (ze) puluerem (stuppe) . uuâr sint danne diê ih uzfrúmme . predicare (prédigon) euangelium (pétinbrot) omni creaturę (állero geschéphido)? (11) *Audiuit dominus et misertus est mei . et dominus factus est adiutor meus.* Daz kebét kehôrta trúhten . unde half mir. Dia helfa fernémên. (12) *Conuertisti planctum meum in gaudium mihi.* Du bechêrtost mînen uueînod in méndi. Minen tôd bechêrtost dû in (in) gaudium (mendi) resurrectionis (irstándini). *Concidisti saccum meum . i. mortalitatem meam . et circumdedisti me lętitia.* Du zebrâche mîna hârrun . unde uuâtost mih mit fréuui. Du nâme mir aba mortalem (tôdigen) carnem (lîchamen) . unde gâbe mir inmortalem (úntôdigin). (13) *Vt cantet tibi gloria mea.* Daz dir nu singe min Gótelîcha guôllichi nals mîn ménniscîna smâhi. *Et non conpungar.* Vnde ih ánauuert kestéchot neuuerde . so ih in cruce uuard . noh diê mîne gestéchot neuuerden mit déro conscientia (geuuízzedo) peccatorum (sundon) . uuanda ín mîn passio (martra) ist peccatorum (sundon) remissio (ablaz). *Domine deus meus in ętternum confitebor tibi.* Truhten Got . dih lóbon ih iêmer. In futuro seculo (in dero chúnftigun uuerlte) lóbon ih dih [R 90] iêmer in (in) menbris (mînen) meis (liden).

(XXX.)

(1) *Ipsi david extasis. ;* Selbemo dauid uuirt nû gesúngen in excessu mentis . daz chît in hínauuórtini

Gótes óf-
des muôtes. Diû hínauuortini gesciêhet fóne reuela-
fene fórhto
tione alde fóne pauore. Ze diên beîden mag excessus
hiêr in dísemo psalmo fernómen uuerden. An démo
aller hoûbit unde líde
christus sprichit totus . daz chit . caput et menbra .
pauorem . ougendo an sînen membris. (2) *In te domine speravi . non confvndar in aeternvm.* An dih truhten
gedíngta ih . scámeg neuuerde ih êuuigo . so diê uuer-
fárint in daz êuuíga fiûr
dent . diê gehôrren suln. Ite in ignem ęternvm. *In iustitia tua libera me.* In dínemo rehte lôse mih .
nals in mînemo. (3) *Inclina ad me aurem tuam.* Helde ze mir dîn ôra. Chúm háraníder ze úns ménniscon. *Accelera ut eruas me.* Spuôtigo lôse mih.
ende uuerlte
Schêid mih êr fóne súndigen . er finis seculi chóme.
irstân
Alde tuô mih spuôtigo resurgere. *Esto mihi in deum protectorem . et in domum refugii ut saluum me facias.* Vuis mir scérm . unde hûs tára ih zuôfluht habe . daz
úntodigi des líchamen
du mih kehâltest in démo hûs inmortalis corporis.
(4) *Quia fortitudo mea et refugium meum es tu.* Vuanda
âhta
du bist mîn stárchi . zeirlîdenne persecutionem . unde
uuerlt
min zuôflúht . uuanda ih fone seculo fárendo ze dir
iruuíndo. *Et propter nomen tuum dux mihi eris.* Vnde du uuîsest mih umbe dînen namen . daz ih ín uuîto chunt ketuôe. *Et enutries me.* Vnde du ziêhest mih . unz ih mîne heîligen eînzen sámenondo . keuuáhso
in mihila sámenthafti prûtsáminungo
in magnum corpus ęcclesię. (5) *Educes me de laqueo hoc quem absconderunt mihi.* Du bringest mih uzer dien fâron . diê siê mir toûgeno tâten. *Quoniam tu*

es protector meus . (6) *in manus tuas com*[R 91]*mendabo spiritum meum.* Vuanda du mîn schírm bist . dir beuílo ih mîn sêla . unz ih siâ áber sâr spuôtigo ze mír néme. *Redemisti me domine deus ueritatis.* So daz irgât . so hábest du mih irlôset Got déro uuarhêite. So hábest dû getân also dû gehiêzze . daz du mit mînemo bluôte mînen lîut irlôstist. (7) *Odisti obseruantes uanitates superuacue.* Diê uppighêit fórderont in gemêitun . diê házzest dû. uppigheit Vanitas ist uuíderuuartig uuârheit ueritati . unde uuanda dû bist deus ueritatis . fóne diû hazzest du siâ. Die rihtuôm fórderont unde êra . diê fórderont uppighêit. *Ego autem in domino speraui.* Ih kedingta áber an got . der uanitas neist nube ueritas. (8) *Exultabo et lętabor in misericordia tua . quia respexisti humilitatem meam . saluam fecisti de necessitatibus animam meam.* Ih sprúngezo . unde fréuuo mih in dínero gnâdo . uuanda dû uuára tâte mínero diêmuôti . unde mih lôstost fóne nôte . daz chit fóne ánauehtun inpugnatione déro sundon peccati. Diê not sol mánnolih úberuuínden ih unsalich mit diêmuôti. Fóne déro chat paulus . INFELIX mennischo . uuer lôsit mih fóne démo lîchamin dissis todis ? EGO HOMO . QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS ? (9) *Nec conclusisti me in manibus inimici.* Noh in des tiêueles handen nebetâte du mih . dâr diê ínne betân keluste uuerdent . diê sih neuuérent déro nôte cupiditatis et unde sundon peccati. *Statuisti in loco spacioso pedes meos.* Du tâte mih in uuîtero stéte stân . tâte mir facilem semfte uuesen dia rihti iustitiam . diu mir er unsenfte difficilis uuas. (10) *Miserere mei domine quoniam tribulor.* Gnâda mir truhten .

in uuîtero stéte
uuanda ih nôthafte bín. Vuiêo ist der in loco spacioso .
nothaft sînero
der in tribulatione ist? Âne daz christus spríchet ex
líde halb in fríde
persona menbrorum . diû súmiu sint in pace . súmiu
in ángistin
in angustia . unde eîniu déro ánderro inphíndent . also
ist êinimo líde uue des inphíndent
[R 92] iz chit . SI PATITVR VNVM MENBRVM COMPATIVNTVR
allîû diû andrin.
OMNIA MENBRA. Fóne ételichen menbris chit er nu .
MISERERE . MEI DOMINE QVONIAM TRIBVLOR. Vnde daz hára-
nah stat. *Conturbatvs est in ira oculus meus.* Mîn
oûga ist trûobe uuórden in zórne. Vuánnan ist daz zorn.
ane fóne ánderro sundon? Vuer ist der sih kêinot hábe
uuóla zetuônne . ímo neuuége daz ándere úbele tuônt .
diê dero sélbun professionis sint? *Et anima mea et
uenter meus.* Vnde mîn sêla ist truôbe uuórden . unde
mîn bûch. Min zorn rínget in mînemo hérzen . so ih
daz unreht noh andon nemuôz? unde increpatio diê
uuírserot diê si bézzeron solta. (11) *Quoniam defecit
in dolore uita mea . et anni mei in gemitibus.* Vuanda
min lîb ist fersuúnden in leîde . unde mîniu iâr in
sûftóde. Fone dísemo leîde chit iz ánderesuuâr .
diû anda dines husis chôu mih innan ir nuiêgeda trozta
ZELVS DOMVS TVE COMEDIT ME. Vnde áber . TEDIVM DETINVIT
mih aba súndigen sih kelôubinten dînero êo
ME ! A PECCATORIBVS RELINQVENTIBVS LEGEM TVAM. Vnde ouh.
ich sah feruuuôte unde suant
VIDI INSENSATOS ET TABESCEBAM. *Infirmata est in pau-
pertate uirtvs mea.* Min chraft ist únchreftig uuorden
in armhêite . uuanda ih fone mir selbemo kuôt nehábo .
daz ih hábo . daz ist fóne dînemo rihtuômme. *Et ossa
mea conturbata sunt.* Vnde mîniu bêin sint ketruôbet .
in crístanheîte ahtunga
Daz chit fortes in ecclesia die persecutio nebrútta . diê
sint truôbes muôtes . fóne íro bruôdero unrehte. (12) *Su-*

per omnes inimicos meos factvs sum obprobrium. Ih pin ferror ze ítteuuízze uuórden . danne alle mîne fíenda . mine prutsúne uuiêdon Filii ecclesie lébent uuirs in mînen sacramentis . danne hêidine pagani tûen . diê niêo dárazuô nechâmen. *Et uicinis meis nimium . s. obprobrium factus sum.* Vnde mînen nâ[R 93]hen bin ih harto uuorden zítteuuîzze. Die gerno an míh keloûbtin . unde fone diu nâhe sint . diê ubil lib lukkero christanon uuendet mala uita falsorum christianorum. *Et timor notis meis.* Vnde forhta bin ih uuorden mînen chúndon. Vuanda iro chunden . hábent diê forhtun . daz siê alle sólih sîn. *Qui uidebant me foras fugiebant a me.* Diê mîne scripturas kelírneton . diê geloûbton scrifte sih min . unde fluôhen mih uzer déro ęcclesia. Daz sáminungo uuésendo . funden siê mánigiu héreses uuíder íro. kloûbirra (13) *Obliuioni datus sum tamquam mortuus a corde.* Dien bin ih uuórden ze âgeze . sámoso tôter fone herzen . daz chit . also tôto bestôzener . unde ioh uzer hérzen geuuórfener. *Factus sum tamquam uas perditum.* Also ferlóren uáz . daz ferbróchen unde feruuórfen ist . fóre unruôchon . also únuuerd pín ih . uuórden mînen fíenden. (14) *Quoniam audiui uituperationem multorum commorantium . in circuitu.* Vuanda mánigero schélten umbe mih sízzentero hábo ih fernómen . diê álle chédent . uuiêo christiani tuônt. úbele Siê nechédent niêht . uuiêo mali christiani tuont. Vmbe dia ęcclesiam sízzent diê uuanda siê daraín neuuéllen. úmbetúrnun diê únstatigi zitis In circuitu sizzent siê . uuanda sie rotam temporis státigi êuuichêite mínnont . nals stabilitatem ęternitatis. *In eo dum*

conuenirent simul . aduersum me accipere animam meam consiliati sunt. So diê sih kesámenoton . an démo dinge riêten sie uuíder mir. Vuaz uuas der rat? Mîna sêla zenémenne . daz chit . mih zeárgeronne . unde ûzer déro ęcclesia zeinspánnenne . samoso ih mit ín múge baz kehalten uuerden. (15) *Ego autem in te speraui domine.* Ih kedingta áber an dih truhten. Ih fersáh mih paz ze dir . danne ze ín. *Dixi deus meus es tu .* (16) *in manibus tuis sortes meę . hoc est hereditas mea.* Mîn [R 94] Got pist dû chad ih . mîn lôz ist in dînen handen. Sîd daz erbe mit lôze iû getêilet uuard . so sól man hiêr lôz fúre erbe fernémen. *Eripe me de manu inimicorum meorum . et a persequentibus me.* Lôse mih fóne mînero fíendo hánden . unde fóne âhtaren. (17) *Illustra faciem tuam super seruum tuum . i. fac me uidere . quia supra me dignaris intendere.* Ouge dîn ánasiûne óbe dînemo scálche. Laz mih keuuár uuerden . daz du mih óbeséhest . unde ih dir háfteie . unde ih kescêiden si fóne úbelen christianis. *Saluum me fac in tua misericordia.* Kehalt mih an dînen gnâdon . uuanda mir bristet an mînen frêhten. (18) *Domine ne confundar quoniam inuocaui te.* Scámeg neuuérde ih . uuanda ih ánaháreta dih. Alde so iz rehtor chit . ih inládeta dih. Vuárain? In (in) do- (daz) mum (hus) cordis (mines) mei (herzin.). Diê dih ánahárent umbe scaz alde umbe êra . diê neuuéllen dih . noh neládont dih . nube scaz unde êra. Áber ih neuuíle ánder . áne dih. *Erubescant impii . et deducantur in infernum.* Scámeg uuerden . unde in hélla fáren diê úbelen . diê ander uuellen danne Got. (19) *Muta fiant labia dolosa . quę loquuntur aduersus iustum iniquitatem . in superbia*

et in contemptu. Stum uuerden trúge lefsa . diê uuíder réhtemo únreht sprechen in ubermuôti unde in únuuirdi. So iudei uuíder christo tâten . der ín fóne diû beúnuuerdeta . daz siê ín échert ménnischen bechándon . nals Got. Vuâr uuerdent sie áber stum . âne in hello . dar ir unreht allez kestíllet uuirt . unde geróchen? (20) *Quam magna multitudo dulcedinis tuę domine . quam abscondisti timentibus te.* Diz ist hûgescrêi exclamatio . diû uns liûbet unde uuírdet daz chúnftiga liûb futura bona. Vuîo chreftig manigi truhten dînero suôzi ist. *Quam abscondisti* [R 95] *timentibus te.* Die dû gehálten hábest dih fúrhtenten . unz hína ze énero uuerlte. *Et perfecisti eis qui sperant in te . in conspectu filiorum hominum.* Vnde folleclicha habes dû sîa getân diên . diê an dih kedíngent . ín dero ménniscon gágenuuérti. Diê íro gedingi hiêr skêinent unde siê dîn neferlôugenent in uuérchen . noh in uuórten . diên hábest du gegáreuuet folla suôzzi. (21) *Abscondes eos in abscondito uultus tui.* Du gebírgest sie ín déro toûgeni dînes ánaliûtes. Vuar ist daz? âne in sînemo rîche . dâr sîn anasiûne toûgen ist diên úbelen . unde óffen diên guôten. Fore uuémo uuerdent siê dar geborgen? *A conturbatione hominum.* Fore menniscon getruôbédo. Siê hábent danne dar frído . fore diên . diê sie nu hiêr truôbent. (22) *Proteges eos in tabernaculo a contradictione linguarum.* In démo gezelte scírmest du siê . fóre dero uuíderspracho dero zúngon . hiêr in ęcclesia ist zeféhtenne . be diû ist si tabernaculum kezelt militum tégeno . dâr bedúrfen siê scírmes. Diêdâr uuóla keféhtent mit sînemo scírme . diê bringet er dánnan ze eigenen seldon . dâr sie fúr-

der frído ! hábent. *Benedictus dominus quoniam mirificauit misericordiam suam in ciuitate circumstantię.* Got kelóbot . daz er sîna gnâda geuuúnderlîchota in déro burg . déro umbestándeni. Er neuuólta sîna gnâda nieht petuôn in eînero ierusalem . dâr er selbo uuas . nube dannan santa er siâ ûz . in alle diête . diê umbe gesezzen sint. Diê sint sîn ęcclesia . unde ciuitas circumstantię. (23) *Ego autem dixi in pauore meo . proiectus sum a facie oculorum tuorum.* Ih chad aber do ih in forhton uuas . feruuórfen bin ih fóne déro ánasihte dînero oûgon. Súslicha fórhtun ne[R 96]hábeti ih . úbe du dîniu oûgen ze mír nechêrtist. Daz chád íh in persecutione unde in angustia . unde in pauore mortis. *Ideo exaudisti uocem orationis męę dum clamarem ad te.* Fone déro diêmuoti . gehôrtost dû mih . do ih ze dír háreta. (24) *Diligite dominum omnes sancti eius.* Mínnont Got alle sîne hêiligen. Minnont in . ír diâ uuerlt nemínneient. *Quoniam ueritatem requiret dominus.* Vuanda truhten minnot diê uuârheit. Er minnot daz an diên sînen . daz er sélbo ist. *Et retribuet his qui abundanter faciunt superbiam.* Vnde er lônot diên . diê fóllun úbermuôtechlícho tuont. Vuéle sint daz? ane diê sih íro negeloûbent . unde míte fóllegânt. Daz ist kesprochen fone allen sundon . uuanda iz chit . INITIVM OMNIS PECCATI SVPERBIA. (25) *Viriliter agite et confortetur cor uestrum omnes qui speratis in domino.* Kehábent iûh cómelîcho . unde hábent bald herza . alle in Got kedíngente. Nelâzent iûh pelángen uuénne iûh Got réche an diên súndigen. Vuésent diê uuîla patientes . er tuôt daz . so iz zît ist.

(XXXI).

(1) *Psalmvs intellectvs david.* Hiêr uuérden uuir gemánot . daz uuír fernémen . uues uuír poenitentiam tuôn súlin. Vuanda er netuôt der mán pęnitentiam . êr er bechénnet uuiêo er gefáren hábet. Déro ist lúzzel diê iz bechennen chúnnin. Be diû chît iz. uuer uueîz Delicta alle missetâte qvis intellegit ? *Beati qvorvm remisse svnt iniqvitates. et qvorvm tecta svnt peccata.* Sâlig sint diên íro únreht pelâzen sint . unde déro sunda bedéchet sint. stimma riûuuontis Disiû uox ist pęnitentis. Fóne diên er sus chît . dien gérot er gelîh uuerden. (2) *Beatus uir cui non inputabit dominus peccatum.* Sâ[R 97]lig man ist . démo Got sîne sunda neuuîzet . uuanda er ímo siê fergében hábet. *Nec est in spiritu eius dolus.* Noh trúgehêit in sînemo sinne neist. Daz er uuâne guôt sîn fóne ímo sélbemo . alde ube er sundig ist . daz er daz nebechénne. (3) *Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die.* Vuanda ih suîgeta . daz chît . uuanda ih mînero sundon iêhen neuuólta . danne ih áber bráhti allen den tag . daz ih mih íro intságeti . dannan irfírneton mîniu beîn . daz chit . dannan uuúrden unchreftig mîne chréfte. Vbe ih iéhen uuólti . dannan uuurdin sie geniûuuot. (4) *Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua.* Vuanda durh diê sculde . dîn haut ûfen mih kelegétiu mir suâreta táges unde náhtes. *Conuersus sum in erumna . i. miser factus sum . dum configitur spina.* Vuard ih uuêneger démo dórne stéchontemo. So dû mih in nôt prâhtost . so stuônt ih pechénnen mîne scúlde . so

stúncta mih diû uuízzenthêit. (5) *Delictum meum cognitum tibi feci . et iniustitias meas non abscondi.* Do téta ih dir chunt mîna míssetât . unde nehal dih lángôr mîn unreht. *Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas domino . et tu remisisti impietatem peccati mei.* Ih chád échert in mînemo hérzen . ih iêho Góte mînes únrehtes . unde sâr beliêzze du mir die úbeli mînero súndon. Êr diû uuórt châmin . êr gedánchotost du mir des uuíllen mit áblâze. (6) *Pro hac . s. impietate orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno.* Vmbe diê ubeli bétot ze dir iêgelih hêiligo . in geuélligemo zîte. Daz ist danne . so plenitudo temporis chúmet . unde Got sînen sun séndet . factum ex muliere . factum sub lege. *Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad eum non adproximabunt.* Áber in ma[R 98]nigero uuázzero uuâge suúmmente . nenáhent zeîmo. Eîn uuázzer ist daz siê begûzet . unde siê gehêiligot in tempore oportuno . daz ist diû chómenta doctrina fone spiritu sancto. Mánige doctrinę unde mánige sectę hereticorum alde philosophorum nebríngent siê niêht ze Góte . núbe sie sceîdent sie fone ímo. (7) *Tu es refugium meum a pressura quę circumdedit me.* Du bíst ze démo ih fluht hábo fore déro nôte . diû mih pefángen hábet. Daz ist diû mortalitas . unde diû corruptio déro sih ouh PAVLVS chlágeta . do er chád . ETIAM NOS IPSI PRIMITIAS SPIRITVS HABENTES . IN NOBISMET IPSIS INGEMISCIMVS . ADOPTIONEM EXPECTANTES REDEMPTIONEM CORPORIS NOSTRI. *Exultatio mea*

folli zîtis
man uuórtinen fone uuîbe . úndertânin êo
in geuélligemo zîte
lêra lêra
fólgunga kloûbírraro alde uuîsilingo
ioh uuir selben aller êrist kêist
inphángin hábinte siûftógen tiêfo ininhalb muôtis uuúnscis peîtonte . ih
meîno irlôsedo des lîchamen fone selo

erue me a circumdantibus me. Dû Gót min fréuui . lose mih fóne diên nôten . diê mih umbefángen habent. Vuiêo ist der in fréuui . der sih pítet lôsen? Ane daz
mit kedingi bírin uuir
ín sîn gedíngi fréuuet . also iz chît . SPE ENIM SALVI FACTI
gehaltin mannin uuênichet
5 SVMVS . doh ín humana miseria muôhe. Fóne diu chúmet
ántuúrte
nu responsio. (8) *Intellectum tibi dabo . et instruam te in uia hac qua gradieris.* Ih kíbo dir fernúmest .
ze riûuuo
diû dih kruôze ad pęnitentiam . unde lêro dih uuaz du tuôn solt . an dísemo uuége . an démo dû gâst .
10 Vuéler ist der uueg . ane diser gágenuuérto lib? *Firmabo super te oculos meos.* Ih kestato óbe dir mîniu oûgen. Ih lâzo dih óbenan ána únirdrózzeno . daz liêht
mînero uernúmiste
intellegentię meę. (9) *Nolite fieri sicut equus et mulus*
ze
quibus non est intellectus. Diz ist kespróchen ad
sundârin
15 peccatores. Nesînt sólih . so daz ros unde der mûl . diû âne fernúmest sint. Eîgener unde frémeder hêrro rîtet daz ros . unde lédet dén mul . uuanda sie neuuízzen uuémo sie dienon súlin. Dien ist [R 99] der gelîh . der fúre Got démo tiêfele diênot . unde ímo
20 úndertân ist. *In chamo et freno maxillas eorum constringe . qui non approximant ad te.* Mit châmo unde mit frêno geduuíng déro chínne . die ze dir nesinnen.
príttil
Róssolîh sol frenum háben . áber bêittendiû unde ir-
châmbrittil
standini súln chamum háben. Chámus ist fóne chrumbi
in chriêchiscun chrump in uuálescun
25 gespróchen . uuanda camur grece . curuum chît latîne . Des pedúrfen diê . die uuider Góte spórnont . unde ín
ze ûfsézzen
neuuéllen háben . assessorem. (10) *Multa flagella pec-*

catoris. Niêht êin chambrittil châmus nube ouh kêisila flagella suln démo únzamen . daz er gedoûbot uuérde. *Sperantes autem in domino misericordia circumdabit.* Aber diê an Got gedíngenten . úmbefahet sîn gnâda. Er beuuárot sie állen hálbon sô . daz ín nehêin tára gescéhen nemág. (11) *Letamini in domino et exultate iusti.* An Gót fréuuent iûh rehte . unde an ímo sprúngezent . nals an iû selben. *Et gloriamini omnes recti ! corde.* Vnde an ímo guôllichont iûh álle grehte in herzen. Also diê grehte sint in íro herzen . diê ánder neuuéllen . âne daz er uuíle.

(XXXII.)

Psalmvs ipsi david. (1) *Exvltate ivsti in domino.* An Góte fréuuint iûh rehte. Lâzent iuûuera fréuui an ímo sîn . nals án derro uuerlte. *Rectos decet conlaudatio.* Lob kezímet créhtên. Also diê sint diê íro uuíllen gerêrtet hábent . nâh Gótes uuíllen. Diê ánder uuellen dánne Got uuélle . diê sint chrumb . unde únlóbesam. (2) *Confitemini domino in cythara.* Iéhent Góte án dero zíterun . diû actiuam kuôtuuerchlîb uitam bezeîchenet . uuanda sî nídenan bûh hábet. *In psalterio decem chordarum psallite illi.* An démo zênsêitigen [R 100] psalterio síngent ímo . daz contemplatiuam ûfscóuuolîb uitam bezêichenet . uuanda iz óbenan bûh habet. An diên zuêin ist alliû religio ehalti. Vnde daz míteuuízin . daz decem chordę decem uerba legis ê bezêichenent. Diû sint so gescêiden daz

ze mannis ébinchrístanin minno
triû sêhent ad amorem dei . síbeniû ad amorem proximi. (3) *Cantate ei canticum nouum.* Síngent ímo niûuuez frôsang. Also daz ist daz angeli súngen in sînero in-
keburte kuôllichi in hôinon Góte.
carnatione. GLORIA IN EXCLESIS DEO. *Bene psallite ei in iubilatione.* Vuóla singent ímo liûdondo. Daz chît . uuízzint daz iz mit uuorten sô nemag keoûget uuerden. sô frô ír sîn uuésen sulnt. Vuanda daz ist keliûdot . dáz man fréuui mit niûmon oûget âne uuort. (4) *Quia rectum est uerbum domini.* Daz súlnt ir tuôn . uuanda sin uuort crehtez ist. Ze uuélero uuîs? âne daz iz créhte tuôt. Fóne sînemo uuórte uuerdent ménniscen gríhtet. *Et omnia opera eivs in fide.* Vnde alliû sîne uuerh sint in drîuuo. Án demo dínge scînet sîn triûua . daz er únsih dâr neúbersuôchet . dâr er únsero
ketriûuue ist Got der
triûuuon chórot. Also PAVLVS chit . FIDELIS DEVS QVI
unsih nilâzzet ferror irsuôchit uuerden danne uuir uirtrágin mugin.
NON PERMITTIT VOS TEMPTARI . SUPRA QVAM POTESTIS FERRE. (5) *Diligit misericordiam et iudicium.* Er mínnot ármhérzi unde geríhte . daz ist knâda unde urtêilda. Hiêr scêint er gnâda . hínafúre spáret er diâ urtêilda. *Misericordia domini plena est terra.* Sînero gnâdon
kuôt ârende
ist diû érda fol. Vuanda euangelium chómen ist unde
kelôuba tôuffi
fides unde baptismum in alla diê erda. (6) *Verbo domini cęli firmati sunt.* Vuîo áber diê hímela? Die sint keféstinot mit sînemo uuórte. Daz ist uuâr an selben diên hímelen . sô ist iz oûh an apostolis . diê fóne diû hímela gehêizen sint . uuanda fó[R 101]ne íro lêro diû erda berégenot uuárd unde gebírigot uuard. Daz diû erda fol sînero gnâdo ist . daz ist fône diû . uuanda sîne hímela geféstenot unde gebáldet uurden fóne

Gótes uuórte . daz chît fóne christo Gotes sune filio dei. Er getéta sie uuésen cęlos. *Et spiritu oris eius omnis uirtvs eorum.* Vnde íro chraft ist fóne sînemo geîste. Den inphâhendo uuúrden sie hímela. (7) *Congregans sicut in utre aquas maris.* Sámenonde diû méreuuázzer . sámoso in ûderbalge. Daz chît in úbelero ménniscon bûche árgen uuillen bétuônde. Den sie gerno scêindin ube siê máhtin. Also iz dô fuôr dô christiani fursten principes châmen . unde sih ubeli malitia stuônt pergen. *Ponens in thesauris abyssos.* Vuazzertiêfi gehâltende in sînen tríseuuen. Daz ist diû mánigi déro úbelon . déro er sih iôdoh toûgeno geuuárnot . daz er diê sîne mit íro âhtungo bézzeréie. Alde ánderesuuiêo ist iz zefernémenne. Er gesámenot christianos in sînero ęcclesia diâ er uderbalch utrem hêizet . unde gebírgit tiêfe sínna in sînen scripturis. (8) *Timeat dominum omnis terra.* Fóne diû fúrhte Got êin iêgelich erda . daz chît eîn iêgelich súndig ménnisco . uuánda ímo nebrístet déro niêht . diê ín rechen . souuiêo er daz hándega uuazzer betân hábe sicut samo in ûderbalgh in utrem. *Ab eo autem commoueantur omnes qui inhabitant terram.* Fone ímo uuérden eruuéget . alle die in érdo sízzent. So siê fóne ímo eruuéget uuerdent iêmenne zetáronne . daz siê oûh fóne ímo gestillet uuerden. Ziû fone imo? (9) *Quia ipse dixit et facta sunt . ipse mandauit et creata sunt.* Vuanda alliu díng ímo chédentemo gétân sint . unde ímo gebîetentemo gescáffen sint. (10) *Dominus dissipat consilia gentium.* Got zeuuírfet den rât dero diêto den sî [R 102] ofto tâten uber christianos . sus chédendo .

némen sie ába dir erdo unde tîligeien íro námen
TOLLAMVS EOS DE TERRA ET DELEAMVS NOMEN EORVM. *Reprobat autem cogitationes populorum . et reprobat consilia principum.* Er uuíderlóbot diê gedancha déro liûto sô siê úbel sint . unde die râta déro fúrston. (11) *Consilium autem domini manet in ęternum . cogitationes cordis eivs in seculum seculi.* Aber sîn rât uuéret iêmer sîne gedáncha in êuua. Vuélee gedancha? Daz er diê gehalte . die ímo getriúuue sint. (12) *Beata gens cuius dominus deus eius populus quem elegit in hereditatem sibi.* Sâlig tiêt des Gót unser truhten ist . sâlig liût den er ímo in érbe éruuéleta. Nî dér sâlig . der umbe sâlighêit quúnnet rihtuôm diuitias . êra honores . potentiam . uuúnna uoluptatem . núbe der sâlig . der selbun die sâlighêit hábet . daz ist Got. (13) *De cęlo prospexit dominus.* Truhten sah ferro háraníder fóne hímele . uuanda prospicere chit porro ferro positum gesaztin conspicere. Daz kescáh do er hárasanta filium sîn suum sun. *Vidit omnes filios hominum.* Er sah álliu ménniscon chínt. Diû fone ímo sint predestinati penêimet ad ze hereditatem erbe . diû sah er . uuanda er íro uuára téta . unde er ín gnâda sceînda. (14) *De preparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram.* Fone sînero séledo dîa er gáreta . sah er úber alle diê in érdo sízzent. Fone chúndâren angelis . unde póton apostolis . unde predigâre predicatoribus sah er siê . unde uuîsota íro. Diê sint sin habitaculum . unde sine hímela. (15) *Qui finxit singillatim corda eorum.* Der ein luzlîcho íro hérzen scuôf . uuanda er iêgelîchemo daz súnderigo gab . dánnan sîn eîn ánderêr bedarf.

Also oûh an diên líden súnderîg kéba ist íeo iêgelîches . unde siû alliû eînero ánderro bedúrfen. *Qui intellegit omnia opera eorum.* Der ál íro tuôn fernímet. Er síhet . daz mán nesíhet. [R 103] Mán sîhet dîa gebéntun hant . er neuuêiz uuéder umbe reht alde umbe liûment. Daz uuêiz aber Got. (16) *Non saluatur rex per multam uirtutem . et gigans non saluabitur in multitudine fortitudinis suę.* Der chúninch neuuirdet kehálten in sînero míchelun chrefte . noh der ríso in déro mánigi sînero starchi. Fúrebúrtig man ist rex (chúning) . uuanda er ríhtet sînen lîchamen . áber uuíder allen tiêfelen tugedîgo fehtenter ist gigas (ríso). Déro bêidero ding stât . an Góte nals an ín sélben. (17) *Fallax equus ad salutem . in habundantia autem uirtutis suę non erit saluus.* Daz ros ist lúkke ze mánnes hêili . noh des negníset er . daz iz knuôg starch ist. (18) *Ecce oculi domini super metuentes eum.* Sih non trúhtenes oûgen sint úber diê ín fúrhtent. Er geháltet siê . nals daz ros . noh íro selbero chraft. *Sperantes super misericordia eius.* Ze sînero gnâdo sih ferséhente . nals ze ín sélben. (19) *Vt eruat a morte animas eorum.* Vmbe daz sint síniû ougen óbe ín . daz er íro sêla lôse fóne tôde . ín dero ánderun uuerlte. *Et alat eos in fame.* Vnde er siê nére in hungere . hiêr in uuérlte. Daz sint diê (diêder) qui esuriunt (húngert) iustitiam (rehtes). Diên gíbet er spiritales (keîslîcha) alimonias (fuôra). (20) *Anima nostra sustinet dominum.* Vnser sêla bîtet sîn . uuénne er chóme mit sînemo lône . den er uns kehiêz. *Quoniam adiutor et protector noster est.* Sîn súln uuir bîten . uuanda er ist únser helfâre . unde únser scírmâre. (21) *Quia in*

eo lętabitur cor nostrum . et in nomine sancto eivs sperabimus. Vuanda an ímo fréuuet sih unser herza . nals an dero uuerlte . unde an sînen heîligen námen gedíngen uuir . be diû bîten uuir sîn. (22) *Fiat misericordia tua domine super nos . quemadmodum sperauimus in te.* Dîn gnâda truhten . chóme uber [R 104] unsih . also uuír iêo gedíngeton an díh.

(XXXIII.)

(1) *Psalmvs david. Qvando mvtavit vvltvm svvm coram abimelech . et dimisit evm et abiit.* David sang dísen psalmum . do er sîn analiûte geuuéhselota fore abimelech . den diû buôh heîzzent achîs . sámoso er uuuôtig uuâre . únde er in ze déro uuîs ferliêz . unde dánasciêd. Vnser david christus keuuéhselôta sîn ánaliûte fóre abimelech . daz chît fóre iudaico (iúdeno) populo (liûte) . do er sacerdos (êuuarto) uuas . unde er doh nelêrta sacrificare (ópheron) uictimas (frinscinga) so aaron téta . nube panem (prôt) et uinum (unde uuîn) . so melchisedech téta. Fone démo hêiligen pane . unde fóne démo hêiligen uino châd er . Qvi mandvcat meam carnem et (der min fleisc izzit unde) bibit mevm sangvinem (min bluôt trinchit) . habet vitam ęternam (der habit êuuigen lib.). Dánnan geduôhta er uuuôtig sumelîchen . diê ín dârumbe ferliêzen . unde mit ímo uuésen neuuolton . diê ferliêz oûh er . unde fuôr fóne ín ze ánderen . fuôr fóne iudeis (iúdon) ad gentes (diêten). Ziû ist aber der námo geuuéhselot . fone achîs ze abimelech? Âne daz abimelech mit sînemo námen

zêigot iudêos . nals achîs. Abimelech chit . regnum
mînis fáter DAVÎDIS
patris mei . s. dauid. Daz uuâren iudei . sie uuâren
riche iro fater dauidis
regnum patris sui dauid. Aber achis uuirt frístot .
uuieo ist daz so?
quomodo est? Daz râmet echert an diê . diê sih des
uuúnderôton . uuîo sie soltin ézzen sîn fleîsch . unde
trinchen sîn bluôt. (2) *Benedicam domino in omni tempore.* Ih lobon Got in zîtelih. Mir geréh alde úngereh pegágene . imo danchon ih. (3) *In domino laudabitur anima mea.* An Góte uuirt kelóbot mîn sêla.
Sîn bin ih lóbesam unde guôllih . nals min selbes.
Audiant [R 105] *mansueti et lętentur.* Daz kehôren manmende . únde freuuen sih. Sie gehôren daz siê sólih suln sîn . unde des sîn frô . uuanda die mánmende nesint . diê nesint is frô. (4) *Magnificate dominum mecum.* Míchellîchont Got sáment mir. Nelâzent mih iz eînen tuôn . uuésent sáment mír darána. *Et exaltemus nomen eivs in id ipsum . i. in inuicem . uel in unum.* Vnde erhôhen sáment sînen námen. Vuésen ungescêiden . an sô heîlsámemo uuerche. (5) *Inquisiui dominum et exaudiuit me.* Ih suôhta Got . unde be diû gehôrta er mih. Sîn selbes lústa míh . nals Goldes unde rîhtuômes . dánnân gehôrta er mih. *Et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Vnde fóne diû . lôsta er mih fone allen mînen arbêiten. (6) *Accedite*
riúuuo
ad eum et illuminamini. Cânt ímo zuô mit pęnitentia . unde demo getânemo . uuérdent ir erliêhtet . daz chît . uuérdent fernúmestîg . déro uuarheîte. *Et facies uestre non erubescent.* Vnde sô nesint scámeg . iûuueriû anasiûne. Siû sint mit rehte des scámeg . daz er ímo
zuo negiêngent . nû gânt imo áber zuô . unde nesînt

scámeg. (7) *Iste pauper clamauit et dominus exaudiuit eum . et ex omnibus tribulationibus liberauit eum.* Díser arming . díser chído ih . der sih âne Got pechnâta uuésin . unde sih fone diû zuo ímo nâhta . der háreta . unde Got kehôrta in . unde lôsta in . ûzer allen sînen nôten. Daz téta er . ín hínanémendo . fóne dirro uuerlte . uuanda hiêr nemáhta iz sîn. (8) *Inmittet angelus domini in circuitu timentium eum.* Gótes sun der angelus (chundare) magni (michilis) consilii (râtis) hêizet . ín getuôt . al úmbe diê . die ín furhtent. Vuaz ist . daz er ín getuot . sih fúrhtenten? ana sîna toûgenun gnâda. Er neúberhéuet neheînen . uuanda er siê míte umberinget. [R 106] (9) *Gustate et uidete quoniam suauis est dominus.* Chóront . unde sêhent iû daz unser truhten suôze ist. Chóront sînero suôzi (an sînemo lîchamen . unde an sînemo bluôte) in corpore suo et in sanguine suo . nals uuiô suôze er sî . démo munde . nube dero sêlo . diû dannan inphâhet also er gehîez uitam (lîb) ęternam (êuuigen). Súmelîche châden . diê den gehêiz kehôrton . quomodo potest iste (uuieo mag uns díser) nobis (sîn fleîsg unde sin bluot kében zézzinne) dare . carnem suam manducare? Die bezêichenda achîs . des námo latine chît quomodo est? (uuiêo ist daz so?) Diên uuirt nû zuôgespróchen . chóront . unde besuôchent daz ir neuuízzînt. Vbe siê daz netuônt . so uuéhselot er fóre ín sîn anasiûne . unde geloûbet sih iro. *Beatus uir qui sperat in eo.* Sâligo . der án ín gedinget. Vnsâligo . der án ánderen gedinget. (10) *Timete dominum omnes sancti eivs . quoniam nihil deest timentibus eum.* Fúrhtent Got álle sîne hêiligen . uuanda diên úngebrósten ist . diê ín furhtent. Niêhtes nebrístet ín . uuanda siê den hábent . der siê alle rîche tuôt. (11) *Di-*

uites eguerunt . et esurierunt. Rîche uuúrden dúrftige . unde húngerge . uuanda ín nedúnchet niêmer fóllun . des siê hábent. *Inquirentes autem dominum . non deficient omni bono.* Diê Gót fórderont . diên neménget . neheînes kuôtes. Vuélih kuôt nehábent . diê Got hábent . der ál guôt kíbet? (12) *Venite filii audite me . timorem domini docebo uos.* Chóment chint . unde hôrent hára zuô mir . ih lêro iûh Gótes fórhtun . âna diâ niêmen gnésen nemag . diû iûh frî getuôt nals téuue. (13) *Quis est homo qui uult uitam . et diligit dies uidere bonos?* Vuer ist den des lîbes lúste . unde oûh luste zegesêhenne kuôta tága . unde guôte zîte? (14) *Cohibe linguam tuam a malo . et labia tua ne loquantur dolum.* Vbe dih iro luste . sô nelâz dîna zungun ze arge duuing íro . [R 107] unde dîne lefsa . netrúgechôsoen. (15) *Diuerte a malo . et fac bonum . inquire pacem . et persequere eam.* Fermît scáden . unde tuô uuóla . fórdero frído . unde fár ímo nâh. Suôche ín ín énero uuerlte . dâr ist er . unde dâr ist uita (lib) . unde dies (kuôte) boni (tága) . hiêr nedárft tu is kedénchen. (16) *Oculi domini super iustos.* Trúhtenes ougen sint óbe diên rehten. Er óbesiêhet siê . unde stâtet an ín sîniu ougen. *Et aures eius in preces eorum.* Vnde ze íro dígi . sint sîniu ôren. Íro gebétes . spuôt . uuanda er ín gágenuuerte ist. (17) *Vultvs autem domini super facientes mala . ut perdat de terra memoriam eorum.* Áber dáragágene . ist sîn ánaliûte uber diê úbeltâtigen . daz er íro gehúht tîligeie unde dánagenéme de (fone) terra (erdo) uiuentium (déro lébenton). (18) *Clamauerunt iusti et dominus exaudiuit eos . et ex omnibus tribulationibus eorum libe-*

rauit eos. Réhte háreton ze ímo unde er gehôrta siê . unde lôsta siê . fóne állen íro bînon. Daz téta er . siê hínanémendo . hiêr nemáhta iz uuerden. (19) *Iuxta est dominus . his qui tribulato sunt corde . et humiles spiritu saluabit.* Truhten ist diên nâhe . diê mit kemúlitemo herzen sint . unde gehaltet er . diê nídere sint . in íro muôte. Der ín hôhen uuelle zuô ímo . der níderre sîn herza. (20) *Multę tribulationes iustorum . et de omnibus his liberabit eos dominus.* Mánige bîna sint déro rehton . ûzer diên allen lôset siê Got . uuánda siê compassionem (ínfindida) hábent íro bruôdero âne diâ temptationes (chórunga) unde passiones (mártyra) diê siê selbin lîdent . be diû sint íro bîna mánige . áber nedúrfen siê ín uuégen . uuánda er ín siê álle abanímet. (21) *Custodit dominus omnia ossa eorum . unum ex his non conteretur.* Truhten behôtet álliû íro beîn . íro neuuírt noh eîn ferbróchen. Íro patientia (kedult) . unde iro mansuetudo (manmindi) . unde ándere íro [R 108] uirtutes (guôttâte) uuerdent fóne ímo so gestâtet . daz ín íro nehêiniû benómen neuuirt. Aber secundum litteram (nâh slehten uuortin) mugen íro beîn ferbróchen uuerden . also latroni (démo scachâre) in cruce (in chrûce) gescah . der do fóne christo iustificatvs (kerehthaftigot) uuás. (22) *Mors peccatorum pessima.* Déro súndigon tôd der ist tôdo uuírsesta . uuanda sie in êuuiga hella fárent. *Et qui oderunt iustum . delinquent.* Vnde diê missetuônt . diê den rehten házent. Neheîn neuuas sô reht . sô christus . diê ín házeton . diê míssetâten allero hártost. (23) *Redimet dominus animas seruorum suorum.* Truhten lôsit diâ sela . sînero scálcho . fóne démo tôde . der so zâlig ist. *Et*

non delinquent omnes qui sperant in eo. Vnde diê nemíssetuont . diê an ín gedíngent. Daz sie an ín gedingent . dârâna nemíssetuont siê.

(XXXIV.)

(1) *Psalmvs david. Ivdica domine nocentes me.* Christus chît . unde sîn ęcclesia . ertêile truhten . úber diê . diê mir táront. Vuis mîn phógat uuíder alle diê . diû iû êr âhton capitis (houbitis) . unde noh âhtent corporis (lichamin). *Expugna inpugnantes me.* Erfiht . diê mih ánafehtent . den tiêfal unde sîne líde. (2) *Apprehende arma et scutum . et exsurge in adiutorium mihi.* Nim uuâfen unde scílt . unde stant ûf híl mir. Scêine dîna chraft . daz chît exsurge (stant ûf) . unde hábe in hénde únsere sêla . unde tuô siê uuésen suert unde scílt . tuô daz diê fíenda fóne ín erfohten uuérden . unde íro iacula (scoz) niêht negemúgin. (3) *Effunde . i. dilata . frameam . et conclude aduersus eos qui persequuntur me.* Kebrêite dîn suert . unde besliûz uuíder diên . die mîn âhtent. Ketuô mánege sêla uuesen dero rehton . unde so uuirt diû ínfart iruuéret diên fíenden. *Dic animę meę salus tua ego sum.* Chíd mînero sêlo zuô . diû dîn suert ist . mit déro [R 109] dû fíhtist . dîn hêili bín íh. Kehêiz íro hélfa . unde gib íro baldi zefehtenne uuíder so hándegen fíenden. (4) *Confundantur et reuereantur querentes animam meam.* Scámeg uuerden diê . unde irfúrhten sih . diê mînero sêlo fâre sint. Iudeis (iúdon) unde hereticis (gloûbirron) unde án-

áhtarin
deren persecutoribus kébe Got scáma unde fórhtun . daz siê bechêret unde gebézerot uuerden. *Auertantur retrorsum et erubescant . qui cogitant mihi mala.* Híntert uuenden nals fúre . unde scámeien sih . diê mir úbeles únnîn. Folgen muôzin sie ze guôte . nals foreiruuint uuídere
gân ze úbele. Also petro christus chád . REDI RETRO
satánas Fúre mih fáhindo . pist dû satanas .
SATANAS. Sámoso er châde . PRECEDENDO SATANAS ES .
mir nâhkândo uuírdisto mîn scuôlare.
SEQVENDO DISCIPVLVS ERIS. (5) *Fiant tanquam puluis ante faciem uenti.* Siê uuérden . also daz stuppe uuírdet
bechórungon
fore démo uuínde. Íro temptationibus nemúgin siê uuíderstân . also daz stuppe gelígen nemag . so der uuint uuat. Alde iz chît. Fone irdisken gedanchen . uuerden sî ûfirháuen in hôling . also daz stuppe tuôt fóne uuinde. (6) *Et angelus domini persequens eos.* Vnde Gotes angelus âhte íro . unz siê sih pechêren. (7) *Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui.* Vuanda siê be unsculden mir geburgen . dia ferlornissida iro strícches. Noh christus netáreta iudeis . noh ęcclesia
diên hêidenen
paganis. *Vane exprobrauerunt animam meam.* Vppigen íteuuiz tâten siê mir. Sús lúgen sie mih ána.
er chat ih stôro diz hus unde in drîn tágin
HIC DIXIT . DESTRVAM TEMPLVM DEI . ET IN TRIBVS DIEBVS
zimbron ih iz áber stôrint ir diz
REEDIFICABO ILLVD. Danne áber ih chad . DESTRVITE TEMhûs.
PLVM DEI. (8) *Veniat illis laqueus quem ignorat . et captio quam absconderunt apprehendat eos.* In chome der strich den siê neuuízzen . unde diu falla gefáhe sie . die sie mir burgen. *Et in laqueum* [R 110] *cadant in ipsum.* Vnde in den selben strich sturzen sie. Daz chît . der selbo strich kehábe siê. Den dôd ká-

urlosa uuerlte
reton siê mir . an démo siê redemptionem mundi nebechándon . der gesuerbe siê unde ziêhe siê ze mir. (9) *Anima autem mea exsultabit in domino . et delectabitur super salutari suo.* Áber mîn sêla fréuuit sih an Góte . unde lússami hábet sî an íro haltâre. Dâr ist ál daz ih fórderon . uuanda ih an ímo hábo . ál daz ih pedarf. (10) *Omnia ossa mea dicent . domine quis similis tibi?* Alliû mîniu beîn chédent . uuer trúhten ist dir gelih? Die in corpore meo robusti sint . diê sprechent mir iz zuo. Vuanda siê uuizzin . daz is sôl noh stellę nesint . noh angeli noh archangeli noh nehêin creatura. *Eripiens inopem de manu fortiorum eius.* Den hábelôsen erzúcchendo ûzer sînero stárcheron hánden. *Egenum et pauperem a diripientibus eum.* Túrftigen unde gôregen fóne diên diê ín chrípfent. Dâr scînet daz dir niôman gelîh neist . uuanda dû tuôst daz niôman getuôn nemág . dû lôsest . den uuênegen ménnischen . hábelôsen . déro túgede . fóne déro tiêfalo hánden. (11) *Exsurgentes testes iniqui . quę ignorabam interrogabant me.* Vnrehte iéhara stuônden ûf in mînero passione . unde frâgeton mih déro díngo diû ih neuuissa. Blasphemiam neuuissa ih . súnda neuuissa ih . fóne diû neuuissa . uuanda ih siê uôben nechonda . déro zígen siê mih . déro frâgeton siê mih. (12) *Retribuebant mihi mala pro bonis . sterilitatem animę meę.* Siê gâben mir úbel umbe guôt . unde únberehafti . mînero sêlo. Dârána oûgton siê mir íro únberehafti . daz siê mir guôtes mit úbele lônoton. Be diu

an mînemo lîchamin starch sint
sunna
stérnin chúndera furstchúndera
giscáft
martyro
Gotscelta

únberehafti an demo fîchpoûme
fluôchota ih déro selbun [R 111] sterilitati in arbore. (13) *Ego autem cum mihi molesti essent . induebam me cilicio.* Áber mit hârrun dahta ih mih . do sie mir sô ánalâgen unde mir sô inblándene uuâren. Ih parg
tôdigi
mih in déro mortalitate fone diû nebechándon siê mih. *Humiliabam in ieiunio animam meam.* In uástun diêmuôta ih mina sêla. Ih fásteta chlágelicha fástun . unbirigi
daz ih iûuuer dárbeta . unde ih an iû sterilitatem fant . uuuôchir
nals fructum. Diû fasta níderta mih . unde diû uuag mir. *Et oratio mea in sinum meum conuertetur.* Vnde min gebét uuirt peuuéndet in mînen buôsem . den ih ih pin an demo fáter .
péton . den hábo ih an mir selbemo. EGO IN PATRE . unde der fáter an mir
ET PATER IN ME. Fóne diû nefrúmo ih mîn gebét fóne mir . núbe ih uuendo iz in mir an mih. (14) *Quasi proximum quasi fratrem nostrum . sic conplacebam . i. quasi de proximo quasi de fratre nostro . sic complacebam . i. gaudebam.* Also des der úns kelégen ist . und er unser bruôder ist . sô manta ih íro. Ih mínnota siê gelégenlîcho . sie âhton mîn fíentlicho. *Quasi lugens et contristatus . sic humiliabar.* Also uuuôfenter unde leîdeger so geníderet uuard ih . uuanda ih an ín diê triúuua nefant . dia ih suôhta. (15) *Et aduersum me lętati sunt . et conuenerunt.* Vnde uuíder mir fréuton siê sih . uuanda ih trúreta . siê lácheton . unde huôton mîn . unde sámenoton sih ze déro tágalti. *Congregata sunt super me flagella . et ignorauerunt.* Do uuúrden fílla ûfen mih kesámenot . unde siê neuuisson mih. Alde daz neuuisson siê . uuiêo siê des ingélten solton. (16) *Dissipati sunt nec compuncti.* Zeuuórfen

sunnun
uuúrden sie . nals kestuncte. Daz siê gesâhen solem
beuinstírta ertpîboth prútina
obscuratum unde terre motum . unde mánege terrores .
daz zestoûpta sie mêr . dánne iz siê siê riúuuege getâte .
úbe
Temptauerunt me. Sie chóreton min . si châden . Si
dû Gótis sun sîst sô stîg ába démo chrûce . sô gloûben uuir dir
FILIVS DEI ES . DESCENDE DE CRVCE ET CREDIMVS TIBI. *Subsanna*[R 112]*uerunt me subsannatione.* Sie huôton min
lûta dero naso tréffende ze
násesnûdendo. Sánna ist sonus naris pertinens ad de-
huôe irrúnnin ih snûdo
risionem . dannan ist deriuatum subsanno subsannas .
unde dannan subsannatio . dazder chît huôh. *Fren-*
duerunt super me dentibus suis. Sie gríscramotôn mih
ána mit íro zannen. Pe diu nedunche daz uns míchel
zelîdenne ! umbe christum . daz christus umbe unsih
leîd. (17) *Domine quando respicies?* Vuanne tuôst
fone démo site
dû is uuára truhten? Daz chit christus ex consuetú-
mannis uuêichi
dine humanę infirmitatis . sámoso ín belángee . uuánne
in sîn fater réche. *Restitue animam meam a malignitate eorum.* Pring uuídere fone íro árguuilligi mîna
sêla. Irgíb sia irslágena fóne in . ze lîbe. Duô sia
irstân. *A leonibus unicam meam.* Mîna eînigun bring
tu uuídere fone louuuon. Mîna ęcclesiam . alde mîna
sela eînichlicho geborna
animam singulariter natam . lôse diâ fóne íro sárfen
geuualten. (18) *Confitebor tibi in ęcclesia magna . in*
liûtchílchun
populo graui laudabo te. In dero uuîtun ęcclesia iího
christanhêite
ih dir . in suâremo liûte lóbon ih dih. In dero ęcclesia
sint kenuôge die an Got iêhent . unde siê ín dóh ne-
lóbont. Dâr sint ínne sáment chórn unde héleuua.
Héleuua fárent dârhína . chórn uuirt ze lêibo. Diê sint

nueât chórunga
chorn . die uentus temptationis neuuéget. An diên uuirt Gót kelóbet . an énen uuirt er gelásterot in gen-
sêhent dára uuiêo die christanin tuônt
tibus . uuanda siê chédent . ECCE QVID FACIVNT CHRISTIANI. (19) *Non insultent in me qui aduersantur mihi inique.* Nû nehénge daz iz sô fáre . nelâ mih hûon diê mir
ze héleuuon diû chint
be únrehte uuídere sint. Nelâ uuerden páleam filios
dînero brûtę . hêidinen írrarin
ęcclesię pagânis ! unde hereticis ze huôe. *Qui oderunt me gratis et annuunt oculis.* Diê mih âne sculde házficise
zent . unde mit oûgon uuinchent . uuanda sie dolosi
lîchisare
unde ypocrite sint. (20) *Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur . et insuper in ira dolose cogitabant.* [R 113] Also dârana scînet . daz siê mih friûntlicho
mêister sal man démo chêisere zins
gruôzton . do siê châden . MAGISTER . LICET CENSVM DARE
kébin alde nehêin?
CESARI AN NON? unde siê doh trúgelicho dâhton zuô déro âbolgi . daz chit scêindon íro zorn sáment déro trúgehêite. Fóne diû folget sâr. (21) *Et dilatauerunt super me os suum.* Vnde uuîto indâten siê íro munt úber mih. Náls trúgelicho . núbe . baldo zuôscríendo . CRV-
hâ in hâ in
CIFIGE . CRVCIFIGE EVM. *Dixerunt euge euge . i. bene bene . uiderunt oculi nostri.* Vnde an démo chrîuce freûton siê sih min . sus chédendo . Vuóla uuóla . nû ist iz uns ze oûgon chómen. Nû ist uuorden daz uuir uuolton . daz uuir dih in cruce gesêhen. (22) *Vidisti domine . ne sileas . s. a iudicio* . keséuuen hábest dû ! iz fáter . nû nefersuîge iz. Nelaz iz úngerihtet sîn. *Ne discedas a me.* Negelôube dih mîn sîd dû mih hiêzzist . sus tiêmuôte sîn. (23) *Exsurge domine et intende iudicium meum.* Stand ûf trúhten . unde sih ze mînero

úberteildo . dia úberteilda ih lîdo . sih uuaz siê mir
uber-
hábent funden. Sih uuiêo úngelîh iz ist . anderro iu-
teilidon
diciis . die iz pe sculden lident. *Deus mevs et dominus meus in causam meam.* Got mîner unde herro mîner . sih ze mînerô mêinungo. Sih uuiêo ih iz mêine . uuarumbe ih ez lîde. Vuanda iz dârána stât . nals uuáz
sâlig sint diê
man lîde . nube uuárúmbe. Also iz chît . BEATI QVI
umbe reht âhtunga lîdent.
PERSECVTIONEM PATIVNTVR PROPTER IVSTITIAM. Sih daz ih iz
umbe gehâltnissa manchunnis
lîdo . pro salute humani generis. (24) *Iudica me secundum iustitiam meam domine deus meus.* Irtêile dû mir after mînemo rehte truhten Got mîner . sid sie mir únrehto irtêiltin. *Et non insultent in me inimici mei.* Vnde mih ze húbe neheîgin mîne fíenda . ketuô daz siê sih peruômen nemúgin . uuieo sie mih fertîligot
irstân
hêigin. Duo mih resurgere . unde bechêre diâ uuerlt nâh [R 114] mir. (25) *Nec dicant in cordibus suis euge euge . animę nostre.* Noh siê nechéden . uuola uuóla únserro sêlo. Vuóla uns . des uuir getân heîgin. Dîa mendi negíb ín. *Nec dicant absorbuimus eum.* Noh siê nechéden . ferslúnden hêigin uuir ín . in únseren lîchamen ist er gelégit . uuanda er unser eîner uuorden ist . ketuô mer daz sie mîne uuerden . daz ne mînero deheîner nâh ín gefâhe. (26) *Erubescant et reuereantur simul . qui gratulantur malis meis.* Scámeg unde êrhafte uuerden diê sáment . diên min leid liêb ist . unde dannan uuerden siê gebezzerot. *Induantur pudore et reuerentia qui maligna loquuntur aduersum me.* Mîdunga unde êrhâfti sî déro ánalégi . die mir arg chôsont. Die harrun trágen sie ana . in

nendigi únêri
déro buôzzen sie íro audaciam . unde íro inpudentiam.
néndigi scámo únêri êráfti.
Audaciam mit pudore . inpudentiam mit reruerentia.
(27) *Exsultent et lętentur qui uolunt iustitiam meam.* Sprúngezen unde fróuuen sih . diê mîn reht uuéllen . diê sih ze mir háben uuéllen. *Et dicant semper magnificetur dominus qui uolunt pacem serui eivs.* Vnde die sînes scalches frído uuéllen . ih meîno christi sînes súnes . diê chéden iêo . gemíchellîchot uuerde trúhten . nals so iudei châden . euge euge animę nostrę. (28) *Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam . tota die laudem tuam.* Vnde min zunga áhtot dîn reht . sî lêret sie alle nouum testamentum . unde állen den dag . áhton sie dîn lób.

uuola uuola unserro selo
niûuua êa

(XXXV.)

(1) *In finem servo domini.* Vuer ist hiêr genámot seruus domini? Âne der qui formam serui accipiens factus est obediens usque ad mortem. Fone démo ESAIAS chit . SERVVS MEVS SVSCIPIAM EVM. [R 115] (2) *Dixit inivstvs vt delinqvat in semet ipso.* Der unrehto . chît der propheta . geêinóta sih sáment ímo sélbemo . daz er míssetuôe. Fóre anderen ménniscon birget er iz. Ziû ist daz? *Non est timor dei ante oculos eius.* Vuanda ímo Gótes forhta fóre oûgon neist . diû ímo mêr mahti sîn. (3) *Quoniam dolose egit in conspectu eius . ut inueniret iniquitatem et odisset.* Vuanda er trúgelîcho dârána téta fore ímo . daz er funde sîn únreht . unde

kótis scalch der dis scalchis pílide an sih néminde
uuart kehôrsam unzin án dén tôd
er ist mîn scalch ih nímo in an mih

er iz házzeti. Er neuuolta iz finden noh hazzen. Vbe er iz suôchen uuolti . sô funde er iz. Fóne diû ist diû trúgehêit án demo suôchenne. Vuirt ímo iz kezêigot ! fóne ánderen . noh dánne neuuile er iz pechénnen . núbe er chît . daz tuônt siê alle . daz netuôn ih eîno niêht. Fone diû ferním. (4) *Verba oris eius iniquitas . noluit intellegere ut bene ageret.* Sînes mundes uuórt sind únreht unde lóter . er neuuolta in sín némen . daz er uuola tâte. Des uuíllen brast ímo . er mahti . úbe er uuólti. (5) *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* In sînero ínnerun chámero áhtota er daz unreht. In sînemo herzen ahtota er iz. Also iz darfóre chît . in semet ipso. *Astitit omni uię non bone.* Er gegagenuuerta sih uuégelichemo der guôt neist. Démo unrehten uuége uuás er úngebrósten. *Malitiam autem non odiuit.* Áber diê úbeli neházzeta er. Fóne diû neuuas er íro âna. (6) *Domine in cęlo misericordia tua.* Trohten in himele ist dîn gnâda . diû fóre állen gnâdon ist . diê dû echert dînen heîligon gíbest. Andere gnâda die in erdo sint . kíbest dû in gemêinun úbelen unde guôten. Daz duost dû honores diuitias salutem corporis unde daz démo gelîh ist. Alde celum heîzzet er sanctos . an diên Gó[R 116]tes knâda meist scînent. *Et ueritas tua usque ad nubes.* Vnde dîn uuarhêit chúmet unz ze diên uuólchenen. Vuolchen sint apostoli . pi diên chúndest dû diê uuârhêit. (7) *Iustitia tua sicut montes domine.* Din reht truhten ist also bérga. Apostoli sint dîn reht . uuanda siê fullent iz . unde siê sint also berga. An diê berga scínet diû súnna ze êrist . ába ín chúmet sî níder an daz kefílde. Also cham ze érist

sáment ímo sélbemo

êra rîhtuôm den gesúnt des lîchamen

póton

póton daz Gótes reht
apostolis iustitia dei . dannan uuard sî gebrêitet úber al. *Iudicia tua abyssus multa.* Dîne urtêilda michel ábcrunde . daz chit áne grunt . uuanda siê nemag . niê-
nah dir
man ergrunden . noh erfáren. Ziû dû eînen sîst trá-
ziêhende ferhertinde
5 hens . unde ánderen obdurans . uuer mag daz uuizzen? *Homines et iumenta saluabis domine* . (8) *quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus.* Ménniscen unde fého háltest dû trúhten . also dû dîna gnâda hábest kemanigfaltot. Dârána scînet iro mánigfalti .
10 daz si so ferro reîchet ióh ze ménniscon ioh ze fêhe.
zîtfrístig
Áber diû heîli ist temporalis . diû in gemêine ist. Diê
ménniscen
diâ minnont . diê heîzzent échert homines also adam
ménnisco ménniscen sun
echert homo uuas . nals filius hominis. *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.* Áber
ménniscen súne ménniscen chint
15 ménniscon chint diû nah filio hominis filii hominum heîzzent . diê trôstent sih ze déro decchi . dînero fét-
uuerltsâlida
tacho. Diê nefórderont niêht terrenam felicitatem .
kenâda diû in himele ist
nube diâ misericordiam quę in cęlo est. (9) *Inebriabuntur ab ubertate domus tuę.* Diê uuerdent trúnchen
keîslichemo fróuui
20 fóne déro genúhte dínes hûses. Spiritalis letitię uuerdent siê so fol . daz siê uuertlichi ferliêsent . unde Gótelichi geuuinnent. Diâ genuht hábet sîn hûs sancta ęcclesia . iro chínden gesciêhet diû trúncheni. *Et torrente uoluptatis tuę potabis eos.* Vnde mit déro chlin-
25 gun dî[R 117]nero lústsami getrénchest dû siê. Diû
Gotes uuîstuôm
chlínga ist sapientia dei . diû fóne hímele chúmet . an déro siê állero lústsami gechóront. Diû chúmet mit

trâti chlínga stárclicho folletréffende fone ende
impetu also torrens . unde ist fortiter pertingens a fine
ze ende
usque ad finem. (10) *Quoniam apud te est fons uitę.*
Vuanda sáment dir ist lîbes urspring. Dannan rínnet
sî . dâr der úrspring ist . unde den trenchet si . der íro
dursteg ist. *Et in lumine tuo uidebimus lumen.* Vnde
an dînemo liêhte . gesehen uuir liêht. An dînemo súne
fater liêht
christo gesêhen uuir dih patrem . uuanda er ist lux
liêhtes klánzliêht fóne gelánzeliêhte
lucis . unde lumen de lumine. (11) *Pretende misericordiam tuam scientibus te . et iustitiam tuam his qui recto sunt corde.* Fúre déne dîna gnâda . daz chît scêine siâ . unde spénde sîa diên . die dih uuízzin . unde din reht spendo diên . diê gréhte sîn in íro herzen. Diê ánder uuellen danne Got . diê sint chrúmb in íro herzen . nals greht. Vuíle er dih uuésen gesúnden unde lîchet dir dârána sîn uuillo . so er dih áber uuíle uuésen siêchen . úbe dir daz mísselîchet . sô bist dû úngreht an dînemo herzen. (12) *Non ueniat mihi pes superbię.* Fuôz déro úbermuôti nechóme mir . uuanda ih an démo gestân nemág. Vbermuôti ist also êinfuôziû . uuanda si iêo sâr fallet . unde lango stân nemág. *Et manus peccatoris non moueat me.* Vnde des sundigen hant neuuegke mih. Des úbelo tuônten
fuôz
uuerh neferlêite mih . also démo gesciêhet . démo pes
ubermuôti
superbię chumet. (13) *Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Dar stúrzton die unreht uuurchent. Án demo fuôzze nemahton ! sie gestân. An démo fiêl adâm.
der ubel éngel
An demo fiêl angelus malus. *Expulsi sunt nec potuerunt stáre.* Vz uuúrden siê ferstôzzen . stân nemah-

ton siê. Der êino uuard ferstôzzen fóne hímele de cęlo . der ander fone paradyse de paradyso.

(XXXVI.)

(1) *Ipsi david.* [R 118] *Noli emvlari in malignantibvs . neqve emuleris facientes iniquitatem.* Pilde nenemêist dû . fóne arguuílligen . noh únrehto fárente nebíldeiest dû. (2) *Quoniam tamquam foenum uelociter arescent . et quemadmodum olera herbarum cito decident.* Vuanda siê erdórrent sámospuôtigo so hóuue . unde sámohórsco so chrûter befállent siê. (3) *Spera in domino et fac bonitatem.* Fersih dih ze góte . unde tuô uuóla. Keloûbe an in . unde scêine iz mit diên uuerchen. *Inhabita terram . et pasceris in diuitiis eius.* Pûe an déro erdo . unde so uuírdest dû gefuôrot in sînen ôtuuâlon. Vuis in sînero ęcclesia . so fuôrot er dih in hímele mit sin selbes ánasihte. (4) *Delectare in domino . et dabit tibi petitiones cordis tui.* Hábe an Góte lústsami . unde er gíbet dir des dîn herza gérot. La dih sîn lústen . unde úbe dih sîn lustet . sih selben gíbet er dir. (5) *Reuela domino uiam tuam.* Óffeno ímo dînen uueg. Vuaz dû lîdêst . des iíh ímo. Chît also paulus . Caro concvpiscit adversvs spiritvm . et der lichamo gerot uuider dero sêla unde de sêla uuider demo lîchamin spiritvs adversvs carnem . er tuôt dír is lába. *Et spera in eum et ipse faciet.* Vnde gedinge an ín . unde er tuôt daz dû uuíle. (6) *Et educet quasi lumen iustitiam tuam.* Vnde er bringet ûz dîn reht . daz chît er getuôt iz scinbâre also liêht. Dîn reht daz ist dîn ge-

loûba . diû ist nû toûgen. Si ist iêo toûgen . quoad
unz Got chunt der intliûht toûgeni
usque ueniat dominus . qui et illuminabit abscondita
dero finstri unde óffenot rat herzon unde danne
tenebrarum . et manifestabit consilia cordium . et tunc
chunt mannelichemo lob fone Góte danne skînent die rehten also
laus erit unicuique a deo. Tunc iusti fulgebunt sicut
sunna
sol. *Et iudicium tuum tamquam meridiem.* Vnde dîn irtêilen getuôt er scinbâre also mitten dag. Ertêile daz ze rehte . daz du christo sîst kefólgîg . daz kesciêhet dir [R 119] ze óffenorun guôllichi danne mítsouuénne christ irscînit
ter tág sî. Vuanda iz chît . CVM CHRISTVS APPARVERIT
ûuuer lîb dánne irscînit oûh ir mit ímo in guôllichi
VITA VESTRA . TVNC ET VOS APPAREBITIS CVM IPSO IN GLORIA.
(7) *Subditus esto domino et ora eum.* Vuis Góte úndertân . unde béto in. *Noli emulari in eo qui prosperatur in uia sua . in homine faciente iniustitias.* Nehêin bilde nenim be démo . démo gelúngen sî an sînero férte . ih mêino . démo únrehto uárenten ménniscen. Laz in gân den brêiten uueg . kang dû dén engen. Der brêito briñget in ze engi . der engo bringet dih ze uuîti. (8) *Desine ab ira . et derelinque furorem.* Lâ dîna âbolgi sîn . unde begíb dîna heizmuôti. Nebílg dih . daz ubel man gedîhe . unde dû sîst smâhe. *Noli emulari ut nequiter facias.* Neuuís ímo gelîh . daz dû arguuilligo tuôiest . sô er tuôt. (9) *Quoniam qui nequiter agunt . exterminabuntur.* Vuanda die gernouuílligo úbelo tuônt . die uuerdent ûzferstôzzen. Vzzer déro Gótes purg uuerdent siê ferstôzzen. Nequitia
selbuuíllich úbeli
daztir chît uoluntaria malitia . nelâzet sie sâr daraín. *Sustinentes autem dominum . ipsi hereditabunt terram.* Diê áber Gótes pîtent . unde uuerltsâldon sih fertrôs-

erda dero lébenton
tent . die besizzent terram uiuentium. (10) *Et adhuc pusillum et non erit peccator . et queres locum eius . et non inuenies.* Vnde úber unlang neist hiêr der súndigo . so suôchest du uuár er sî . unde nefíndest ín. Dâr er néstota . unde dar er uuésen uuolta . dâr fermíssest dû sîn. (11) *Mansueti autem possidebunt terram.* Áber die mammenden . diê ándere fertrágent . diê besízzent daz lant . siê besízzent dîa himeliscun
ánasiht frídis
ierusalem. *Et delectabuntur in multitudine pacis.* Vnde lústsamo niêtont sie sih . dâr frídes . uuanda er ist ín êuuig. (12) *Obseruabit peccator iustum . et fremit super eum dentibus suis.* Der sún[R 120]digo huôtet des rehten . daz chît . fâret des rehten . unde gríscramot ín ána. Sô er ín ímo ungelichen sîhet . so házzet
uel únunstig
er in . sô ist er imo des lîbes irbúnstig. (13) *Dominus autem irridebit eum . quoniam prospicit quod ueniet dies eius.* Áber Got hûot sîn . daz er sînes táges so ergezzen hábet . uuanda er fóreuuêiz . daz sîn dag chúmet . an démo er ímo gíltet sina úbeli. (14) *Gladium euaginauerunt peccatores intenderunt arcum suum . ut deiciant pauperem et inopem . ut trucident rectos corde.* Súndige zúgen íro suert . spiênen íro bógen daz siê níderuuérfen armen unde hábelôsen . daz sie oûh slâhen rehte in íro herzen. (15) *Gladius eorum intret in corda ipsorum . et arcus eorum confringatur.* Iro suert kange ín dúrh íro herzen . unde iro bógo uuerde ferbrochen. Ín selbên uuerde daz ze frêison . mit diû siê diên unsculdigen scádon uuólton. Vber siê gánge iz . nals úber ándere. (16) *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Pézzera ist luzzel démo rehten . danne míchel rîhtuôm déro súndigon. Er ist

sâlig mit démo lúzzelen . sie SINT unsâlig mit démo míchelen. (17) *Quoniam brachia peccatorum conterentur . confirmat autem iustos dominus.* Daz scínet dârána . uuanda die arma dero súndigon fermulet ! uuérdent . áber die rehten stérchet Got. Also er den starhta .
Ih nebin niêht eîn gáro daz man mih pinde . nûbe ioh daz ih
derdir chad . EGO NON SOLVM ALLIGARI SED ET MORI PARA-
irsterbe umbe Gótes namen
TVS SVM PRO NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI. (18) *Nouit dominus dies inmaculatorum.* Got uuêiz diê uuéga dero úngeflécchoton . diê ménnischen uuânent uuésen ubele . so siê in arbêiten sint. Sie chédent dánne fóne ín . súslîh nelíten siê . úbe siê rehto fuôrin. *Et hereditas eorum in ęternum erit.* Vnde íro erbe ! uuéret
diu hímelisca burch
iêmer. Daz ist cęlestis ierusalem. (19) *Non confundentur in tempore malo.* Sî ne[R 121]uuerdent keskéndet in úbelemo zîte. Daz ist in die iudicii . sô peccatores kehôrent . ite in ignem ęternum. *Et in diebus famis saturabuntur.* Vnde in húngertagen uuerdent siê gesátôt. Ín nelíget ána nehêin húnger dâr ér ánderen ánalíget. Die hiê leâra conscientiam hábent . diê hábent húnger . uuanda siê trôst nehábent in ín sélben. Die aber reht uuizzin in ín sélben . diê fuôrot daz. (20) *Quoniam peccatores peribunt.* Vuan-
in déro úbertêilido
da súndige uuerdent ferlóren. In iudicio gesciêhet daz. *Inimici uero domini mox honorificati fuerunt et exaltati deficientes quemadmodum fumus deficient.* So Gótes fíenda êrist keêret uuerdent ! unde irhôhet . sâr damíte zegândo zegânt siê . also rugh. Rugh kât in hôling . dâr ist sîn zegéngeda. Súndige gestîgent . dar gant sie sâr ába déro uuarhêite . daz iruélet siê. (21) *Mutuatur peccator et non soluet . iustus*

autem miseretur et tribuet. Sundig man intliêhet unde negiltet . uuanda er fóne Góte alle gnâda inphâhet unde ímo nedánchôt . áber der rehto gnâdet unde gíbet fergébeno . also oûh ímo Got kab. (22) *Quoniam benedicentes ei hereditabunt terram.* Vuanda diê ímo guotes pítent . die besizzent sáment ímo terram diê erda dero lebendon uiuentium . unde uuerdent sine canherben coheredes. *Maledicentes autem ei disperibunt.* Die imo aber úbeles pítent . die uuerdent ferlóren . unde ûzferstôzzen. Alde . ube sie ímo áber beginnent kuôtes píten . in diê uuîs uuerdent sie oûh ferloren . daz sie daz nesint . daz sie uuâren. (23) *A domino gressus hominis dirigentur . et uiam eius uolet.* Fone Góte uuerdent keríhtet mannes kenge . unde fone diû uuíle er gerno sînen uueg. So er in gánghêilen getuôt . sô uuirt er fóne fluôchóntemo maledicente séginonte benedicens. (24) *Cum ceciderit non collidetur . quia dominus firmat manum suam.* So er [R 122] uallet . so neuuirt er gechnístet uuanda Got féstinot sîna hant . daz chît . sîniu uuergh unde sînen rat. Chúmet er in frêisun . er hilfet ímo darûz. (25) *Iunior fui etenim senui . et non uidi iustum derelictum.* Ih uuas iung chit sancta ęcclesia . unde nû bin ih alt . unde noh nesah ih rehten man ferlázzenen . noh hélfelôsen. Ih sah in háben gêislicha spiritalia genâda bona . ube er neháběta uuerltzitelicha temporalia. *Nec semen eivs egens pane.* Noh sînen sâmen brôtis dúrftigen. Vuanda er guôttâte sâhet . dannan hábet er séti. mit Gotes uuorte Verbo dei uuirt er gelábot . unde gesátot. Vuóla tuôndo uuerdent sîniu oûgen indân . unde dannan uuahset ímo der inuuértigo uuîstuôm. (26) *To-*

ta die foeneratur et commodat. Állen den dag uuuôcherot er . unde intliêhet . uuanda er spendot temporalia bona . unde inphâhet euuiga . gíbet lúzzel . unde inphâhet fílo. *Et semen illius in benedictione erit.* Vnde sîn sâmo uuéret in ségene . keîstlichiû ding sáhet er . uitam ęternam inphâhet er . daz ist sînes sâmen benedictio. (27) *Declina a malo et fac bonum.* Fermîd úbel unde tuô uuóla. Vbe du armen neroûbost . dâr neist is ána gnuôge . dû nedécchest den náccheten . unde láboest den húngergen. *Et inhabita in seculum seculi.* Vnde bûe in hímele iêmer unde êlichôr. (28) *Quia dominus amat iudicium.* Vuanda truhten urtêilda minnot . daz chit kerihte. Er nelâzzet niêht úngerihtes. *Et non derelinquet sanctos suos.* Vnde sîne hêiligen neferlâzet er . uuîlon óffeno . uuîlon toûgeno. Er uuas offeno mit tribvs pueris in camino ignis . unde tougeno mit machabeis. *In ęternum conseruabuntur.* Sie sint iêmer gehálten. Darána scínet . daz er sie neferlâzet. *Iniusti punientur.* Vnrehte uuerdent ke[R 123]chélet. Vuare? âne in héllo. *Et semen impiorum peribit.* Vnde déro argon sâmo uuirt ferlóren. Álliû íro uuergh uuerdent ferlóren. (29) *Iusti autem hereditabunt terram . et inhabitabunt in seculum seculi . super eam.* Áber rehte inphâhent in érbe dia erda . unde sizzent iêmer darána. Dísiu erda ist morientium . eniu ist uiuentium . in déro sint siê fúrder. (30) *Os iusti meditabitur sapientiam.* Réhtes mannes munt . daz chît . sîn muôt . áhtôt den uuistuôm. Er ist imo suôzze pe diû hábet er in gerno in muôte .

uuerlt- zitelichiu guôt trîn chinden in démo óuene des fûris uuîgmannin déro tôton déro lébenton ségen euuigen lib

ioh in munde. *Et lingua eivs loquetur iudicium.* Vnde sîn zúnga sprichet dia urtêilda. Si irtêilet nâh démo uuîstuôme des herzen. (31) *Lex dei eius in corde ipsius.* Sines Gótes êa ist in sînemo herzen. *Et non supplantabuntur gressus eivs.* Vnde dannan neuuerdent . pescrénchet sîne genge. Er ist ímo fóre . des êa er háltet. (32) *Considerat peccator iustum . et querit mortificare eum.* Der súndigo siêhet den rehten . unde îlet in tôden. Er chît . also in libro sapientię stat . an démo buôche uuîstuômis stat

Er ist uns suâre ána zesêhenne . uuánda sin lib ist GRAVIS EST NOBIS ÉTIAM AD VIDENDVM . QVONIAM DISSIMILIS EST uns úngelîch NOBIS VITA IPSIVS. (33) *Dominus autem non derelinquet eum in manus eius.* Áber Got nelázet ín ímo under hende . uuanda er negíbet imo nehêinen geuualt . an sînero sêlo. Doh er demo lîchamen scádoe . so diû sêla gníset . sô erstat der lîchamo. *Nec damnabit eum . cum iudicabitur illi.* Noh er ferbrásêt in . so imo irtêilet uuirdet ! fóne dien úbelen. Fóne Gote ist er únferscálten. (34) *Exspecta dominum et custodi uias eivs.* Pît mînes trúhtenes . unde huôte sînero uuégo. Nelâ dih pelángen sînes trôstes . núbe hiêr bechenne zît arbêite zît sâmin zît fróstis uuesen tempus laboris ! tempvs seminis ! tempus frigoris ! zît trâno zit trôstis. tempus lacrimarum ! hínafúre tempus consolationis. *Et exaltabit te ut hereditate capias terram.* Vnde [R 124] úbe dû sin bîtest . dánne erhôhet er dih sô . daz dû in erda dero lébenton érbe inpháhest terram uiuentium. *Cum perierint peccatores uidebis.* So diê sundigen ferlóren uuerdent . so gesiêhest dû iz. So du bist ze zéseuuun ad dexteram . so siêhest dû sie ze uuinstrun ad sinistram . dar sie ferlóren uuerdent. (35) *Vidi*

impium superexaltatum et eleuatum sicut cedros lybani. Ih sah ubelen man erhôhten . unde erbúreten . also cêderboûma ûfen lybano perge monte. Vuieo do? (36) *Et transiui . et ecce non erat.* Vnde ínin des ruhta ih . daz ih carnalem lîchhaften cogitationem kedang hínauuarf . unde sciêro uuas er fersuuunden. So ih den írdescen gedangh úbersteîg . so nesáh ih ín. *Et quesiui eum . et non est inuentus locus eius.* Vnde suôhta ih in . unde dára nemahta ih chómen . dar ih in irfuôre. Ih uuíssa before sina stat . unz ih únbedénchet uuas . so ih ze sinne cham . so fermissa ih íro. (37) *Custodi innocentiam . et uide directionem.* Huôte unde behált dîna únsundigi . unde uuárte an dîa gerehti. Án dísîu gagenuuerten nesih dû . uuanda an diên ist diû chrumbi . sih an diû chúmftigin . dar ist diû gríhti. Ziû solt du dárasehen? *Quoniam sunt reliquie homini pacifico.* Vuanda frídomáchigen man . sint alêiba. Daz chit . imo uuirt ze lêibo sîn lîb . mit êuuígemo lône. (38) *Iniusti autem disperibunt simul.* Aber únrehte uuerdent sáment ferlóren. *Reliquię impiorum interibunt.* Déro úbelon alêiba zegant. Daz ist fóne diû . uuanda sie lîb after tôde nehábent. (39) *Salus autem iustorum a domino.* Hêili déro réhton ist fóne Góte. Fóne diû nemag in siâ niêman genémen. *Et protector eorum est in tempore tribulationis.* Vnde er ist íro scérm . sô ín nôt uuirt. (40) *Et adiuuabit eos dominus.* Vnde hílfet ín Got. *Et liberabit eos.* Vnde lôset er siê. *Et eruet eos a peccatoribvs.* Vnde lôset siê fóne diên [R 125] súndigen. *Et saluabit eos quia sperauerunt in eo.* Vnde haltet er siê . uuanda sie gedington an ín.

(XXXVII.)

(1) *Ipsi david in recordatione sabbati.* Sús chá-
reta sih dauid râuuon erhúgendo. Er uuolta dîa râuua .
diû in ánderro uuerlte ist. Dára lángeta ín . dísses
lîbes irdrôz in . dannan ist dísiû chlága. (2) *Domine*
ne in furore tuo arguas me . neque in ira *tua corripias*
me. Nîo trúhten in dínero hêizmuôti neinchúnnist du
mih . noh in dínero âbolgi neirréfsest dû mih. So dies
(suône-tág)
iudicii chóme . so neferliêsest dû mih. (3) *Quoniam*
sagittę tuę infixę sunt mihi. Knâde mir danne . uuanda
nu dîne strâla in mir stecchent. Dîne chéstiga sint
mir ána. *Et confirmasti super me manum tuam.* Vnde
nu hábest dû geféstenot an mir dîna hant. Ih pin
nu in dînemo geduuínge. (4) *Non est sanitas in carne*
mea. Min lîchamo neist hêil. Vuaz ist imo? Cor-
(ir-uuártnissa)
ruptio líget ímo ána . unde (tôthêit) mortalitas. Vuannan ist
daz? *A facie irę tuę.* Fóne déro gágenuuerti dînes
zórnes . daz adam gefréhtota in paradyso . uuánda daz
(fone geríche)
ímo cham ex uindicta . daz ist an uns íu uuórden na-
(ane-burte)
tura. *Non est pax ossibus meis.* Selben minen bêi-
nen . neist râuua nehêin. Vuannan cham diû únrâuua?
A facie peccatorum meorum. Fóne déro gágenuuerti
mînero sundon. Diê irrahton dîn zorn . daz mih ún-
hêilen getân hábet. Alde iz chit. A FACIE IRĘ TVĘ .
fóne dero irhúgedo dînes zornes . daz noh chómen sol
(ze sŏne tágе)
in die iudicii . unde a facie peccatorum meorum . fone
(keuuízzin)
déro irhúgedo mínero sundon . dero ih cónscius pin.

(5) *Qaoniam iniquitates meę supergresse sunt caput meum.* Vnde fone diû . uuanda mîniu unreht úberstígen mîn hoûbet. uuizze Ratio ist daz hoûbet . diâ uberuuant daz unreht in uuúnno gártin paradyso. *Sicut onvs* [R 126] *graue grauatę sunt super me.* Siû sint ûfen mir so suâre . also suâre burdi. Siû drucchent mih . fóne diû nerâuuen ih. Mit rehte irhúgo ih des fîrtagen sabbati . dar mir daz uuirt kebuôzet. Vuanda dâr gesciêhet daz uns keheîzzen ist. diz uuártaséliga légit ána únuuartaséli diz tôdiga CORRVPTIBILE HOC INDVET INCORRVPTIONEM . ET MORTALE HOC . légit ána úndothêit INDVET INMORTALITATEM. (6) *Putruerunt et deterioraverunt cicatrices meę . a facie insipientię meę.* Mîniu uuúntmâle uuurden fûl . unde geérgerôt fóne déro gágenuuerti mînes úngeuízzes. Ferhêiletiû uuúnda fûleta . unde uuard árgera . danne si fóre uuâre. Daz chît. Fergébina sunda niûuuóta ih . unde uuart uuírsiro danna fóre . mir cham sêr uber sêr . fóne mînero uuízzelôsi. Si irráhta mir . al daz ih lîdo. (7) *Miser factus sum et turbatvs sum usque in finem.* Vuêneg pin ih uuórden . unde leîdeger . unz an daz ende mînes lîbes. Is neuuirt mir êr lába . er ze fîrtâge sabbato. *Tota die constristatus ingrediebar.* Allen mínen lîb kiêng ih únfro. So ih paldo máhta. Ziû? (8) *Quoniam anima mea completa est illusionibus.* Vuanda min sêla irfullet ist ketrúgedes. Vuélez ist daz ketrúgede? âne so sî eînez uuíle . unde íro áber anderez chúmet in muôt. So troûg ménniscen der uuân . êr christus châme . daz er Got! uuânda uuésen ligna holz unde unde lapides steina. So missefiêng er iêo . an ételîchero corporali lichamin figura bilde . alde incorporali unlîchamin .

diû sih ímo oûgta fúre Got . den ir suôhta. So gesciêhet uns danne uuir uuellen bétondo an Got ténchen daz uuir an ánder únsih ferdénchen . unde unsih mísseliche gedancha . chûmo lâzzent pétôn. Des knésen uuir alles in sabbato. *Et non est sanitas in carne mea.* Vnde an mînemo fleîsce neist hêili. So chumet sánitas carnis . so animę ábagenómen uuirt [R 127] illusio. Péidiu châmen siû . fóne originali peccato. (9) *Incuruatus sum . et humiliatus sum nimis.* Kenî-chet unde geníderet pín ih harto. Der an dîa frámbari gedénchet sabbati . der bechénnet hiêr sîna níderi. Vnuuerd mag er imo sélbemo sîn . uuíder déro guóllichi . diû ín getuôt kelîchen angelis dei. *Rugiebam a gemitu cordis mei.* Ih irruôta fóre démo sûftode mînes herzen. So uuíget mánne fíle hárto . daz ímo gescéhen ist . so sîn siûftod rûode gelîh ist. Also man líset fóne esau. IRRVGHIT CLAMORE MAGNO. Sólih diû lûta des lîchamen ist . sólicha chît dísêr uuésen dîa lûtun sînes hérzen. Éna lûtun gehôret ménnisco dísa gehôret Got. Den hínalanget . der sûftot so. Recordatio sabbati machot den sûftod. (10) *Et ante te omne desiderium meum.* Vnde fóre dir ist al . des ih kéron . Ih kéron sabbati . daz uuêist dû . nals mennisco. *Et gemitus meus a te non est absconditus.* Vnde mîn sûftod neist fóre dir *!* geborgen. Vuanda er des herzen ist pe diû ist er echert fore dir. (11) *Cor meum conturbatum est in me.* Mîn herza ist ketruôbet in mír . daz chit . ist irchómen . unde lêideg. Ziu ist daz ? *Dereliquit me uirtus mea.* Mîn chraft hábet mih fer-

lâzzen. Fóne déro uueîchi des herzen . chúmet irchómeni ! unde leîdigi. *Et lumen oculorum meorum non est mecum.* Vnde mînero oûgon liêht neist sáment mir. Ménnisco hábeta oûgen liêht . unz er Got hábeta. Do ín Got ferliêz . dô ingiêng ímo daz liêht . do begónda er uuésen in tenebris (in finstri). Vnz hára ist diû chlága des ínuuértigen leîdes . háranâh folget diû chlága des ûzuuértigen leîdes. (12) *Amici mei et proximi mei . aduersum me appropinquauerunt.* Mine friûnt . unde mîne gelégenen . nâhton sih uuí[R 128]der mir. Sô nâhton sih iudei christo . daz sî in criûzegotin . alde amici iob . daz si ín lásterôtin. Fone sînero persona ih neîmo IOB châden ételiche uuésen gescríben allen dísen salmen. *Et steterunt.* Vnde stuônden sie uuíder mir. (13) *Et qui iuxta me erant de longe steterunt.* Vnde die bî mir uuâren . ferro stuônden. Pî an fuôzzen . pî an léfsen . ferro an hérzen. Also iz chît . dírro liût êret mih mit lefsin . áber íro herza ist POPVLVS HIC LABIIS ME HONORAT . COR AVTEM IPSORVM LONGE férro fone mir. EST A ME. *Et uim faciebant qui querebant animam meam.* Vnde mih nótegoton . diê mina sêla suôhton. Sie suôhton sie ze úbelero uuîs . uuanda sie mîn (lichamo) corpus neuuolton sîn . darinne sie sîa hábetin. Sie suôhton siê ze hazze . unde íro lîchamen zeerslâhene. *Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt uanitatem.* Vnde diê mih ze úbele suôhton . die sprâchen úppecheit. *Et dolos tota die meditabantur.* Vnde áhtoton sie bísuîh állen den tag. Siê dâhton falsa (lukkiû) testimonia (urchunde) úber mih zeságenne. (14) *Ego autem tamquam surdus non audiebam.* Aber ih nehorta iz . daz chit . ih neántuuurta is . sámoso ih toûb uuâre. *Et sicut mutus non ape-*

riens os suum. Vnde suîgeta ih . also der unsprechento stummo. (15) *Et factus sum sicut homo non audiens.* Vnde uuard ih also der ungehôrendo man. *Et non habens in ore suo redargutiones.* Vnde also irréfseda nehábende in sínemo munde. Ih irrafsta ofto êr . in martero diûmuôte ûber-
passione suígeta ih. Ih uuolta uuerden humilis iudi- têilter in geuuálte irteîlender
catus . daz ih áber chóme in potestate iudicaturus. (16) *Quoniam in te domine speraui.* Daz teta ih . únfró-
uuanda ih an dih trúhten gedingta . dûdir mîna tristi- uui in mendi
tiam bechêren maht in gaudium. *Tu exaudies domine deus meus.* Du gehôrest mih . an den ih kedingta . truhten Got mîner. Du fernímest mî[R 129]na antsêida . ube sia nîoman neuuíle fernémen. (17) *Quia dixi ne quando insultent in me inimici mei.* Vuanda daz chad ih ze dír . niê nehuôen min mîne fienda· Diê mir haftent . die negetûoen so úbelo . daz sie in ze hûhe sin. *Et dum commouentur pedes mei super me magna locuti sunt.* Vnde so mine fuôzze sih uuégeton . daz chit so siê slífton . so chôseton sie fóne mir mícheliu. Mícheles úbeles zígen siê mih . so mîne líde die noh in érdo sint míssetaten . unde mánton íro scúldo . diê ín uuégen solton. (18) *Quoniam ego in flagella paratus sum.* Vnde durh daz neuuérde ih ze hûe . daz ih káro bin chéstiga zelîdenne. Diê ih scúldig nebín zelîdenne . diê lîdo ih kerno fúre diê scúldigen. *Et dolor meus ante me est semper.* Vnde ist mîn sêr iêo fóre mir. Vuélez? (19) *Quoniam iniquitatem meam ego pronuntio . et curam gero pro peccato meo.* Daz ih mîn únreht oûgo . unde ih sorgen umbe mina sunda. Mir ist daz sêr . unde fóre oûgon . daz ih ketân hábo .

nals daz ih lîdo. (20) *Inimici autem mei uiuunt . i. libere agunt . et confirmati sunt super me.* Áber mîne fíenda lébent selbuuáltigo . unde ist ín uuóla . unde uuídermuôte
sint kestárchet úber mih. Mír geschêhent aduersa . fránspuôte
in gescéhent prospera. *Et multiplicati sunt qui oderunt me inique.* Vnde ist déro fílo . diê mih pe únrehte házzent . diê mir unrehto lônont . uuólauuillígemo uuíder siê. (21) *Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi . quoniam persecutus sum iustitiam.* Diê guôtes mit úbele lônont . híndersprachoton mir . uuanda íh knôto reht forderota. Ih fórderôta íro sakenist
lutem . dârumbe unliûmendotôn sie mih. (22) *Non derelinquas me domine deus meus ne discesseris a me.* Neferlazest dû mih trúhten Got mîner . noh dû nescêidest fóne mir. Daz chît unser hôubet in [R 130] únseren stal. (23) *Intende in adiutorium meum domine deus salutis meę.* Chêre dih in mîne hélfa . hêrro mînero hêili.

(XXXVIII.)

(1) *In finem pro idithvn canticvm david.* Diz ist umbe den sprángonten irdischiu kedauidis frôsang pro transiliente. Souuer terrena delúste
lectamenta úberstephet . unde úbersprungen hábet . himilsciû
unde imo échert cęlestia in muôte sint . des fróuuet in ende
sih david in finem. Fúre den singet er sus. Daz sang uuendet er an christvm . der finis ist imo tuôt ér íz

ze lóbe. (2) *Dixi.* Ih chad in minemo herzen . unde eînota mih sus. *Custodiam uias meas . ut non delinquam in lingua mea.* Mîna uuéga behuôto ih sô . daz ih mít tero zungun nemissetûoe. Der idithun (sprángere) ist . der hábet mánige mísseuuéndara . unde mánige lásterara . uuider diê er gedulte scêinen sol suígendo. Der sprichet hiêr. *Posui ori meo custodiam . cum consisteret peccator aduersum me.* So mir der súndigo uuídere uuas . so huôta ih mînes mundes. So ih uuissa daz er mînero uuórto fâre uuas . so suîgeta ih. (3) *Obmutui et humiliatus sum . et silui a bonis.* Ih irstúmmêta . unde gediêmuôta mih . unde be diû gesuîgeta ih ioh kuôtes. Furhtendo nîo ih úbelo nesprâche . fermêid ih daz ih uuola nesprah. *Et dolor meus renouatus est.* Vnde dannan uuard keniûuuot mîn sêr. Mir uuag fore íro úbeli . dârnâh uuag mir daz ih sprechendo gesceînet nehábeta guôti. (4) *Concaluit cor meum intra me . et in meditatione mea exardescet ignis.* Nâh démo sêre . iruuármeta mîn herza in mír . unde fiûr inbrán in mînemo áhtonne. So heîz uuard mir . daz ih inzúndet uuard. Daz uuâren geluste déro hinauerte . diê zunton mih. (5) *Locutus sum in lingua mea . notum fac mihi* [R 131] *domine finem meum.* Do sprah ih mit déro zungun . duô mir chunt trúhten mîn ende. La mih uuízzen . uuiêo ih ûzlâzzen súle mînen lîb . ze uuélero dúrnohti ih mih heften súle . unde tuô mih pechennen Got . der finis (ende) ist. *Et numerum dierum meorum qui est.* Vnde tuô mir chunt diâ zála mînero tágo . diu echert ist . âne uuás. Diu preteritum (írgången zît) nehábet noh futurum (chúnftîg) . unde be diû ist âne uuas . unde

âne uuirdet. *Vt sciam quid desit mihi.* Duô mir chunt den numerum . daz ih uuízze . uues mir hiêr gebreste. Daz ih diêmuôte sî . uuanda des daz ih hábo . so luzzel ist uuíder démo . des mir gebristet . unde mir diz fúre niêht nedúnche . so ih dáradenche. (6) *Ecce ueteres posuisti dies meos.* Síno . mîne tága hábest dû hiêr fírne getân. Diê fírnen . unde zegân nemúgîn . diê gib mir. *Et substantia mea tamquam nihil ante te est.* Vnde fóre dir ist mîn uuist sámoso niêht. Vnz ih hiêr bin . so ist sî dárauuídere niêht . sô sî in futuro *!* uuirdet. (7) *Verumtamen uniuersa uanitas . i. mutabilitas . omnis homo uiuens.* Si oûh der mennisco transiliens mundum . er ist unz er lébet . sámahaftiû uuéhsalhêit. Feruárenni . unde zegéngeda . unde únuuirighêit *!* ist . ál daz er ist. *Quamquam in imagine dei ambulet homo . tamen uane conturbatur.* Souuiêo der mennisco gange an démo Gótes pilde . er uuirt iêdoh in gemeîtun getruôbet sînes mûotes. Daz ist michil ding . daz er an ímo tréget Gótes pilde . er uuirt áber fone prima transgressione adę . geirret sînes muôtes . umbe mánigiû ding in gemeîtun sorgendo. Ziû in gemeîtun? *Thesaurizat et ignorat cui congregabit ea.* Fone diu . uuanda er tríseuuôt . unde neuuêiz uuémo er den tríso sámenot. Vuaz mag so úppiges sin . so daz er sih pêitet kehal[R 132]ten . daz únlango uuéren mag? unde daz er spáret . unde er doh neuuêiz uuemo? (8) *Et nunc quę est exspectatio mea?* Vnde uuaz ist nû des ih pito? *Nonne dominus?* Neist daz mîn truhten na? Daz du dih selben gébest mir . des píto ih. *Et substantia mea ante te est.* Vnde min uuist ist fóre dir.

in chunfte fúre
die uuerlt
überspríngende
dero êrestun úberstépheda adâmis

Daz ih idithun (sprángere) bin . daz lîchet dir . daz ist in dînero ánasihte. Habo ih substantiam auri (Goldes) unde argenti (silbers) . dia múgin ioh ménnisceu gesêhen. (9) *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me.* Lôse mih fone allen mînen unrehten. Vuaz durft ist des kebétes démo idithun? Âne daz er únsih lêret diemuôte uuésen . doh uuir an úns knâdon geuuár uuorden sîn. *Obprobrium insipienti dedisti me.* Íteuuiz hábest du mih ketân démo únuuízzigen. Sáment diên uuoltost dû mih uuésen . unde diên ságen ueritatem (uuarheit) . die mêr minnont uanitatem (uppegheit) . unde diên ih ánder nebin . âne huôh. (10) *Obmutui et non aperui os meum quoniam tu fecisti.* Vnder solchen irstúmmeta ih . unde mînen munt neindéta ih ûf . uuanda dû iz tâte. Dû gâbe mir diâ patientiam . daz ih so hêilsamo suîgen mahta. (11) *Amoue a me plagas tuas .* (12) *a fortitudine enim manus tuę ego defeci in increpationibus.* Ním mir ába dîne chéstiga uuanda ih fóne dînero hántstarchi . irrafsungon muôde bín. Lîbe mir . nah sô mánigen fillon . die mih âmáhtigen hábent ketân. *Propter iniquitatem corripuisti hominem.* Vmbe unreht irrafstost du den ménniscen. Sine sculde uuízze dû ímo. *Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius.* Vnde tate dû ín séreuuên unde smeccherên . also diâ spinnun. Dû tâte in fóne arbêiten sô irlíttenen unde so mágeren also sî in íro líden ist. Ze déro uuîs . zúge dû ín sînes únrehtes. *Verumtamen uane conturbatur omnis homo.* [R 133] Mánnolîh uuirt iêodoh in gemêitun getruôbet sînes muôtes. Vmbe diz allez nebegíbet er úppige sorgun . uuîlon umbe uuât . uuîlon umbe fuôra. Dârumbe er áber sórgêt . daz stât

an Góte nals an ímo selbemo . be dîu sint sîne sorgun úppîg. (13) *Exaudi orationem meam domine et deprecationem meam auribus percipe lacrimas meas.* Kehôre mîn gebét unde mîna dígi truhten . mit ôron ferním mîne trâne. Ferním uues sie bíten . uuárumbe ih siê lâzze. *Ne sileas quoniam aduena ego sum apud te . et peregrinus . sicut omnes patres mei.* Nesuîge . dir sint dîne sunda belâzzen ih pin din
dû nechédest . remissa sunt tibi peccata . alde salus tua genist
ego sum . uuanda ih chómeling sáment dir bin . unde éllende . also mîne fórderen alle uuâren. Sî châmen álle fóne babylonia ad ierusalim . unde uuaren hiêr peregrini. Also paulus chit . Quamdiu sumvs in corpore peregrinamur a domino. (14) *Remitte mihi ut refrigerer.* Fergib mir mîne sunda intlád mih dero . daz ih erchuôlet uuerde mînero sorgon . unde ih râuua geuúnne in mînero conscientia. *Priusquam abeam et amplius non ero.* Êr ih hínnan fáre . unde hiêr furder nesî. Alde iz chit . er ih hinnan so fáre . daz ih furder nesi . uuanda der neist . der sament Góte neíst. Ímo netoûg sîn uuésen . be diû neíst er. Hic laudate dominum quoniam bonus psalmus.

(XXXIX.)

(1) *In finem psalmvs david.* (2) *Exspectans exspectavi dominvm.* Ecclesia chît. Pîtendo peît ih mînes trúhtenes. Vuir bîten bîtendo . des únsih harto lánget . dannan ist dísiu geminatio. *Et intendit mihi.* Vnde sah er ze mir. Daz chît . er téta mîn uuára . uuanda

er siêhet knuôge . déro ir uuára netuôt. Fone diû nechît iz . attendit me . nube attendit mihi. (3) *Et exaudiuit preces meas.* Vnde gehôrta er mîne díge. Vuarána sceîn daz? *Et eduxit me de la*[R 134]*cu miserię et de luto limi.* Vnde leîta er mih ûzzer dero gruôbo . dero uuênegheîte . unde ûzzer démo hóreuue des leimes. V̂zzer diên sundon nam er mih. Dârána scêin iz. *Et statuit supra petram pedes meos . et direxit gressus meos.* Vnde gesázta er mîne fuôzze an den steîn . der christus ist . unde an ímo geríhta er mîne genge. Der neírrôt der an ímo gât. (4) *Et inmisit in os meum canticum nouum . ymnum deo nostro.* Vnde gáb er in mînen munt . niûuuez sang . lóbosang únsermo Góte. V̇be ih êr sáng idolis chît sancta ęclesia . nû singo ih áber christo. *Videbunt multi . et timebunt.* Daz kesêhent danne mánige . unde furhtent in. Siê gesehent mih Got lóbon . dannan begínnent sie íro selbero furhten. *Et sperabunt in domino.* Vnde be diû gelirnent siê be mír . daz ouh siê gedingent an trúhtenen. (5) *Beatus uir cuius est nomen domini spes eivs.* Sâligo des trôst mines trúhtenes námo ist. Sâligo der ín selben uuíle . unde niêht ánderes. *Et non respexit in uanitates et insanias falsas.* Vnde ér án úppighêite nesáh . unde an lúkke sínnelôsina. Dén neheîn fúruuízze néist uuiêo auriga in circo spílot ûfen sînemo curru . unde uuiêo samfto er fiêr rós sáment turnet . unde uuiêo gehôrig siû ímo sint ! álles chêres . souuiêo ín lústet. Daz ist úppîg uuanda iz diê netuôt sâlige . diên iz uuúnna ist zegesehenne. Iz ist lukkiû sínnelosi. Vuaz mag sínnelôsi ánderes sîn . ane lukke? Si triûget iêo den . sáment démo sî ist. (6) *Multa*

fecisti tu domine deus meus mirabilia tua. Mánigiu dîniu uuúnder hábest dû getân . drúhten . déro mêr zedénchenne ist . danne des in circo alde in theatro mîmus unde auriga getuônt. Vuîchot dâr currus per terram . heliam fuôrta currus in cęlum. Vbe [R 135] histrio dâr gât per funem. PETRVS kiêng in undis. *Et in cogitationibvs tuis non est qui similis sit tibi.* Vnde dir neist kelîcher an dînen gedánchen. Nehêine liste negetuônt ménniscen rîten ze hímele . alde gân uber den mére. *Annuntiaui et locutus sum . multiplicati sunt super numerum.* Ih chunta iz fóre chit christus . mit déro uuízzigon munde . unde ságeta iz do selbo . do ih cham . daz déro úbelon manigfalti úberslâhet diê zála déro rehton. Also in euuangelio stat . MVLTI ENIM SVNT VOCATI PAVCI VERO ELECTI. (7) *Sacrificium et oblationem noluisti . corpus autem perfecisti mihi.* Daz er geuuiêht uuard unde geópherot uuard . daz hábest dû geuuíderôt . unde hábest mih selben gelîchamháftot. Diû fórezeîchenúnga ist hína . diu uuârhêit ist chómen. Agnus de grege uuard er geópherôt . agnus dei uuirt nû geópherot. *Holocaustum . etiam pro peccato non postulasti.* Ioh daz prántópher . bí de súnda nefórderost dû . sô dû iû êr tâte . dû uuíle nû cor contritum et humiliatum. (8) *Tunc dixi . ecce uenio.* Do chád ih . sih no . ih chúmo. Do ih hiêz ópheron agnum inmaculatum . dô neîmda ih mih sélben . do gihiêz ih . daz ih nu getân hábo . daz ih selbo châme unde ópherfrúnscing uuúrde. *In capite libri scriptum est de me .*

uuéphâre an seîle au diên uuéllon

manige

sint keuuîsit unmanige iruuélit.

lamb fone hérto Gotes lamb

fermúlet hérza unde

gediêmuôt herza

ungeflechot

lamb

(9) *ut faciam uoluntatem tuam.* An démo êristen sálmen ist kescríben fóne mir . daz ih dînen uuíllen tuôe.
an Gotes êo ist sîn uuillo.
Also iz chît . In lege domini volvntas eivs. *Deus meus uolui.* Got mîner . ih uuolta daz dâr geheîzzen ist . unde hábo gesceînet den uuillen. *Et legem tuam in medio cordis mei.* Vnde dîna êa uuólta ih . in míttemo mînemo herzen. Also iz ouh dâr chît . In lege eivs
an sin êa
denchet ir táges ioh nahtes
meditabitvr die ad nocte. (10) *Adnuntiaui iustitiam tuam in ęcclesia magna.* Ih chúnta dîn reht in ęccle-
in déro álli-
chun chrístenheît
sia catholica. [R 136] Dârána téta ih dînen uuíllen. *Ecce labia mea non prohibebo . domine tu cognouisti.* Síno . mîne lefsa nebetuôn ih . ih nespreche ! dîn reht . daz pechénnest du in mînemo hérzen . dâr iz ménnischo nebechénnet. Hiêr lêret únsih christus . daz uns sîn reht in muôte sî . nieht eîn in munde. (11) *Iustitiam tuam non abscondi in corde meo.* Dîn reht neferbarg ih in mînemo herzen. Sô ís zît uuás . sô nehál ih iz . aber
in mártero
in passione neuuas is zît . pe diû suîgeta ih. *Veritatem tuam et salutare tuum dixi.* Dîna uuârhêit unde dînen haltâre ságeta ih. Ih óffenota in daz ih christus pin. *Non abscondi misericordiam tuam et ueritatem tuam a synagoga multa.* Ih nebarg dîna gnâda . noh dîna uuarhêit fóre míchelero mánigi. Dia gnâda neîmo ih . der sih sundon geloûbet . daz dú démo siê fergíbist . unde diê uuarheit der rehto féret . daz du démo coronam gíbest. (12) *Tu autem domine ne longe facias misericordias tuas a me . misericordia tua et ueritas tua semper susceperunt me.* Áber dû negetuôest ferro fóne mir ! dîna gnâda. Fone mînen

uuánheîlen líden . diê noh an démo rehte hínchent . neirfirrist du dîna gnâda . uuanda dîn gnâda unde dîn uuarhêit inphiêngen mih iêo. Mínna ist fóne gnâdon . forhta fóne uuârheîte . diê inphiêngen mih . unde leîtent mih. (13) *Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus.* Des ist fóne diû durft . ih meîno . ut non longe facias miserationes tuas a me . uuanda mih an diên líden pehálbot hábent únzálahaftiû úbel. Lóse uuéliû daz sîn. *Comprehenderunt me iniquitates meę.* Mîniu únreht hábent mih kefángen. Déro sint so mánegiû . daz íro neheîn zála neist. *Et non potui ut uiderem.* Vnde fóre iro mánegi neuuas ih mahtig daz ih kesâhe daz uuârra liêht . daz selber Gót ist. *Multiplicatę sunt super capillos capitis mei.* Mánegeren sint siû [R 137] danne diû hâr mînis hoûbetis. Sólih mánigi mag diên . der íro nebórget . liêhto betémphen. Der grauia peccata netuôt . unde er áber mánegiû minûta nefurhtet . der uuirt peuuórfen harena . doh ín moles neirdrúcche. *Et cor meum dereliquit me.* Vnde mîn herza hábet mih ferlâzzen. Daz chît . iz ist unmahtig sih sélbiz zebechennenne. Also Petrvs sin herza nebechánda . dô er chad . Tecvm mori paratvs svm. Vuélih uuúnder . úbe Got ferlâzet daz herza . daz sih selbez ferlazet? (14) *Complaceat tibi domine ut eruas me.* Vuanda daz sô ist . nû lîchee dir truhten . daz du mih irlôsest. *Domine ad adiuuandum mę respice.* Trúhten sih mir ze hélfo . daz chît uuis káro mir zehélfenne. (15) *Confundantur et reuereantur simul . qui querunt animam meam ut auferant eam.*

daz dû niêt ferro netuôiest dîne genada fóne mir

sueâra sunda

chleîna sunda mit sánde

purdi

ih pin gáro sámit dir zeirsterbenne

Scámeg uuerden sáment fóne mînen uuúndirzeîchinin miraculis . unde irfúrhtên sih fóne mînero urstendída resurrectione . diê mina sêla suôchent daz siê siâ irstérben. *Auertantur retrorsum et erubescant qui cogitant mihi mala.* Hinder mih uuérden bechêret . daz siê nâh mir gangen . unde sih scámeen diê mir úbeles únnen. (16) *Ferant confestim confusionem suam . qui dicunt mihi euge *) euge.* Sâr trágen diê íro scanda . diê mir chéden sâligo sâligo . unde daz tuônt hûhondo . alde mir iz ze lóbe sprechent . sámoso iz fone mir sî . nals fóne Góte. (17) *Exsultent et lętentur querentes te domine.* Sprúngezên unde fréuuen sih . diê dih suôchent truhten . unde dir euge chédent . uuanda dû iz kíbest. *Et dicant semper . magnificetur dominus . qui diligunt salutare tuum.* Vnde chéden iêo . diê dînen haltâre mínnont . truhten uuerde gemíchellîchot . uuanda er gíbet manne al guotes daz er hábet. (18) *Ego uero egenus sum et pauper . dominus curam hábet mei.* Aber ih . demo siê chédent [R 138] euge euge . ih bin durftig ! unde arm. Got hábet min ruôchun an ímo bin ih rîche. *Adiutor meus et protector meus esto domine deus meus ne tardaueris.* Vuís mir hélfare unde scérmâre truhten Got mîner . netuéle na.

(XL.)

(1) *In finem ipsi david.* (2) *Beatvs qvi intellegit*

---

*) *Neben* miraculis 149, 1 *steht:* De his euge alibi dicitur. Fausta clamantes . id est ó tantum felices . *ist aber durch Zeichen auf das erste* euge Z. 7 *bezogen.*

SVPER EGENVM ET PAVPEREM. Sâlig ist chît der propheta . der umbe den dúrftigen unde den armen fernúmest hábet. Der christum fernímet dârumbe dúrftîgen unde ármen uuórtenen . daz er unsih riche getuôe. Er chad fóne imo selbemo án demo forderen salmen. EGO AVTEM MENDICVS SVM ET PAVPER . ET DOMINVS CVRAM MEI HABET. Vuar scînet daz er sâlig si? *In die mala liberabit eum dominus.* In die iudicii lôset ín Got. So hilfet ín dáz er an ímo neferstiêz . noh nemíssenám unde er in ínuuert uuissa Got . doh er in uzuuert sâhe ménniscen. (3) *Dominus conseruet eum et uiuificet eum.* Got kehálte ín in allen uuerltfreîson . unde gelîbhaftoe ! in . uuanda ándere alle sint tôt . âne diê an ímo lébent. *Et beatum faciat eum in terra.* Vnde sâligen tûe er in . in (in) patria (dero heiligon) sanctorum (heîmode). *Et non tradat eum in manibus inimicorum eius.* Vnde in sînero fiendo geuualt negébe er ín . hiêr noh in êuuon. (4) *Dominus opem ferat illi super lectum doloris eivs.* Got prínge ímo hélfa . óbe démo bétte sînes suérden. Sîn únchraft heîzzet (pétte) lectus doloris (suerden). Suuér fóre únchréfte ûfirstân nemúge . ih meîno . ube er (den lîchamen) carnem nemúge (gebrittolon) frenare . sô helfe ímo Got. *Vniuersum stratum eivs . uersasti in infirmitatem eius.* Al sîn bétte beuuántost dû in sîna siêhheît. An démo er uuólta râuuen . an démo gâbe dû ímo unrâuua. Vbe er îlta geuuúnnen hûs unde hûschénun unde eîgen unde ander geuuôre . daz tâte dû in al besízzen mit amaritudine (sêr bitteri). [R 137] Ziu? Daz er ander nemínnoti âne uitam (lîb) eternam (êuuigen). In lecto doloris (suérden) hílfist du ímo . in stratu (péte) requietionis (péte râuuo) pist du

ímo uuídere. So ziehest dû diê dîne. (5) *Ego dixi domine miserere mei.* Fone diû chad ih . truhten gnâde mir. *Sana animam meam quoniam peccaui tibi.* Heîle mîne sêla . uuanda ih dir gesúndot hábo. Vbe dû christo nelîbtost dînemo súne . doh er únscúldig uuâre . ih pin áber sculdig . mih fillest dû mit rehte . daz du mih heilest . uuanda dô ih heîl uuas in paradyso . dô nelóseta ih dir. (6) *Inimici mei dixerunt mala mihi.* Mine fienda chît christus argchôsoton mir. Vuaz châden siê? *Quando morietur . et peribit nomen eius?* Vuenne irstírbet er . unde uuenne uuirt fertîligot sîn námo? Sie châden . HIC EST HERES . VENITE OCCIDAMVS EUM . ET NOSTRA ERIT HEREDITAS. (7) *Et ingrediebantur ut uiderent.* Vnde giêngen sie in ze mír . daz sie mih irspéhotin. Mih selben irspéhota iudas . andere mîne líde uuerdent irspêhot fóne mánigen. *Vana locutum est cor eorum.* Íro herza sprah daz netóhta. Siê dâhton daz sie mih ánalúgin. *Congregauerunt iniquitatem sibi.* Vnreht sámenoton siê ín selben. Siê uuândon mir scadon . scádoton ín selben. *Egrediebantur foras et loquebantur in id ipsum . i. uno consilio.* Diê dáraín gegangen uuâren . diê giêngen ûz . unde sprâchen eînstímme. Mînen tôd riêten siê eînstímme. (8) *Et aduersum me susurrabant omnes inimici mei.* Vuíder mir fuôren rûnendo alle mine fienda. *Aduersum me cogitabant mala mihi.* Vuíder mir dahton siê . úbel mir. Den dôd funden siê mir . der uuard lib ánderen. (9) *Verbum iniquum constituerunt aduersum me.* Vnreht uuort kesázton sie uuíder mir. Also daz ist . REVS EST MORTIS. *Numquid qui dormit . non adiciet*

diser ist der erbo . îlent hára slâhen ín sô uuirt uns daz erbe.

eînrâtig

sculdig ist ir tôdis

ut resurgat. Vuânist du der nû slâfet . er neirstánde dárana? Ir uuânint in háben irslá[R 140]gen . áber er slâfet. Slâf ist ímo der tôd . uuanda er sih ín ánalâzet . eîna uuîla . unde ín áber sâr hínauuirfet. (10) *Homo pacis meę in quo sperabam qui edebat panes meos ampliauit aduersum me supplantationem.* Iudas mîn múntman . daz chît der mih chusta . ze démo ih mih fersáh . daz chît . ze démo sih mîne holden fersâhen . der mit mir âz . der bescráncta mih uuîto. Vuîto fóne diû . uuanda er iudeos dárazuô gezóh. Vuíle dû chéden er gehéuigota mîna bescréncheda . uuíder mir uuésendo . daz ist iêo daz selba. (11) *Tu autem domine miserere mei.* Hábe áber du min gnada . trúhten. Daz ist

fone démo scálcs pilde — fóne demo pilde des habelosin .

ex forma serui gesprochen . unde ex forma ínopis et

unde des turftigen

pauperis. *Et resuscita me.* Vnde iruuecche mih. *Et retribuam eis.* Vnde danne lônon ih in. Ih heîzzo

romara

romanos chómen . unde stôren siê. (12) *In hoc cognoui quoniam uoluisti me . quoniam non gaudebit inimicus meus super me.* Ih pechénno darána daz du mih uuoltost . uuanda min fîent mîn nemendet. Sie gesêhent noh alla die uuerlt . nah mir bechêrta . pe diû neméndent sie daz min námo fertîligot sî . sô siê lústa. (13) *Me autem propter innocentiam suscepisti.* Vmbe mîna unscádeli inphiênge dû mih. Mitem et mansuetum bechandost du mih . daz lîcheta dir an mir. *Et confirmasti me in ęternum.* Vnde gestarchtost mih in êuua . doh dû mih keuuêihtist ze êinero fríste. (14) *Benedictus dominus deus israel.* Kelóbot si truhten Got israhelis . des iúngeren súnes . démo der altero diênot. Also nû scînet . uuanda iudei die êr ze geloûbo châ-

men . diê hábent daz kescriben . dárazuô uuir paganis zêigôen . so uuir sie ze geloûbo bringen uuéllen. Hínder ín ist daz . mit diû uuir sie des irríhtên . des siê únsih zuîfelont. Íro scrifte diênont uns dárazuô . unde sint siê sámoso únsere chámerlinga . uuanda [R 141] iz chît . MAIOR FILIVS SERVIET MINORI. *A seculo et usque in seculum.* Hinnan fone dirro uuerlte . unz ze énero uuerlte *!* sî ér gelóbot. *Fiat fiat.* So fare iz . so fare iz . daz uuir ín hiêr . unde in êuuon lóbon muôzzin.

der altero sun diênot demo iúngen

(XLI.)

(1) *INTELLECTVS FILIIS CHORE.* Diser salmo ist fernúmest filiis caluarię. Vuaz ist caluaria? âne locus decollatorum . fone caluis ossibus . so geheîzzenêr . daz chît fóne blécchenten bêinen. Dâr uuúrden damnati irslágen . dâr uuard ouh christus crucifixus . be diû sint filii chorê die signaculum CRVCIS inphangen habent. (2) *QVEMADMODVM DESIDERAT CERVVS AD FONTES aquarum . ita desiderat anima mea ad te deus.* Also der hirz kérot ze demo urspringe déro uuázzero . so gérot mîn sêla ze dir Got. Der hirz slindet den uuúrm . unde îlet danne ze démo uuázzere. Daz pezêichenet nâh feréndoten unde irslágenen âchústen . únsih múgen dúrstege uuerden . dero geîstlíchun lábo . diû fóne christo chúmet . der fons refectionis ist. (3) *Sitiuit anima mea ad deum uiuum quando ueniam et parebo ante*

sunin chála kíbillun stat

déro inthalsoton chálauuen gebêinon

die uberteilten

an chriûce geslágen

chorees súne zeîchen chriucis

prunno urstendi ist

faciem dei. Mîn sêla ist dursteg . daz chit . sî ist kerég ze démo lébenden Góte. Sia belánget des táges . danne ih chúmo . unde fóre Gótes kesíhte scîno. (4) *Fuerunt mihi lacrimę meę panes die ac nocte.* Des pîtendo . uuârin mir mîne trâne brôt táges unde náhtes. Die az ih . unde dîa fuôra gab ih mînero sêlo . do ih fontem drinchen nemuôsa. *Dum dicitur mihi cottidie . ubi est deus tuus.* Lacrimas az ih tágolîches . unz mir tágolîches zuôgespróchen uuirt . uuâr ist din Got. Sînen Got zêi[R 142]got . der . der súnnun alde mânen bétôt . unde tuôt mir íteuuîz uuâr der mîner sî . uuánda man den gesêhen nemág. (5) *Hęc meditatus sum . et effudi super me animam meam.* Darána dâhta ih . unde gôz mîna sêla ûz . hína úber mih. Daz chît . ih rahta mînen gedáng úber diâ gesíht min selbes. Inuuert kesiêho ih mih sélben. Intellectus der fernúmest
filiis chorees súnin chore gegében ist . der zeîgot mir mîna sêla úngesíhtiga . unde ferro óbe íro mînen úngesíhtigen Got . uuanda sî ist mutabilis uuendeg . er ist inmutabilis únuuendig. Sî nerahti sih uber sih selbun . uuieo irreîhti sî dánne den . der obe íro so hóho ist. *Quoniam ingrediar in locum tabernaculi admirabilis . usque ad domum dei.* So gelírneta ih ín suôchen . uuanda ih in diâ stat cham déro uuúnderlîchun hérebirgo . uuúnderlíchêro hiêr in erdo . unz man fóllechúmet . hínaûf ze demo Gótes hûs. Ûzerunhalb déro ęcclesię nedarf man ín suôchen . diû in állen Gótes hóldon uuúnderlih ist . mánigero uirtutum kuottâto . In déro ist zegânne . unz man follechóme dára . dar Gotes hûs ist . dar daz uuúnderôn abaist . uuanda prunno fons

fernúmeste reatisca
intellegentię dar ist . unde alle questiones dar ínchnuphet uuerdent. *In uoce exsultationis et confessionis . sonus epulantis.* Ínin dés . ist mir in dero stímmo
id est uuírttontin
fréuui unde geiíhte lûta des coûmenten. Mîn sêla goûmet in diên zuêin stimmon . daz ih Got lóbon . unde mih selben inchan . iêo unz ih dárachúmo. Sie héllent
uuírtscaft
mir sô suôzzo . daz mir íro lûta . goûma ist. (6) *Quare tristis es anima mea et quare conturbas me?* Ziu bist du trúreg . unde ziu únfreuuest dû mih mîn sela? Sámoso dû neuuízzist diên zeántuuúrtenne . die ze dir
in uuunderlichero
chédent . uuâr ist dîn Got? Sámoso du in admirabili
sélido uuirtsceften frouui unde
tabernaculo nesîst . in diên goûmon exsultationis et
biiíhte
confessionis. [R 143] Vmbe uuaz uuégent dir díse uuerltírreden? Ziu leîdegont sie dih so? *Spera in deo.* Hábe dih ze góte . an ín gedínge . er genímet dih darûz. *Quoniam confitebor illi.* So tuôt er . uuanda ih iiho imo. Vues? *Salutare uultus mei deus meus.* Mînes ánaliûtes heîli ist min Got. Des iího ih ímo. Er heîlet mîn ánaliûte . daz nu trûreg ist . unde getuôt iz frô . so ih ín gesiêho. (7) *Ad me ipsum anima mea conturbata est.* Ze mir selbemo ist mîn sêla getrûregot . ze Góte ist sî getrôstet. Er ist stâte . ih pin unstâte . mîn unstâti uuíget mir . sîn stâti baldet mih. Sî gíbet mir gedingi dára zechómenne . dar ih stâte uuérde. *Propterea memor ero tui te terra iordanis et ermonim a monte modico.* Darumbe erhugo ih dîn . fone iordanis lande . unde fone ermonim lúzíro níderuart
zelmo bérge. Iordanis chît latine descensio eorum .

leîtsami toûfi
ermonim anathema. Iordanis pezêichenet baptismum .
leîtsami
anathema bezêichenet abominationem. An diên bêiden
diûmuoti
uuirt fernómen humilitas. Diû gelêret den man sih
sélben niderren . daz chît descendere . unde sih selben
leîdezen . daz chit anathematizare. Fone diû chît iz.
Diêmuôte uuésendo unde mih selben lúzzellîchondo .
erhúge ih dîn. (8) *Abyssus abyssum inuocat.* Ab-
alte êa
crunde eîscot abcrunde. Vetus testamentum fórezeîche-
niúuua ea
net nouum testamentum. *In uoce cataractarum tua-*
rum. Án dero stimmo . dînero uuázzerdiêzzon . daz chît .
predigâro
an déro lêro dînero predicatorum. Siê gelêrent daz .
êo urchunde
uuiêo eîn testamentum sîhet ze démo ánderen. Alde
iz chit. Eîn uuîse man mâchot ánderen uuîsen . án dero
stimmo dînero lêron . nals sînero. Du gíbist daz sîn
lêra andermo toûg. *Omnes suspensiones tuę . et fluctus*
tui super me transierunt. Alle dîne ûfslagunga .
unde dîne [R 144] uuélla . habent mih úberfárin. Daz
urteildon
chît . mih nesint ferhólen die dróuua dînero iudiciorum .
unz ende uuerlte
diû du ûfslágost in finem seculi . noh die arbêite dero
gagenuuertun uuerlte . nesint mih fergangen. (9) *In*
die mandauit dominus misericordiam suam . et nocte
declarauit. Táges kebôt truhten sîna gnâda . unde
nahtes sceînda er sîa. Der sîn reht kelírneta in fríde .
êa
den lôsta er in únfride. Fernémên sîna legem . so uns
uuóla si . so hilfet er uns in nôte. *Apud me oratio*
deo uitę meę. Sáment mir ist kebét demo Góte mines
lîbes. Ih hábo heîme daz er suôchet . daz ist mîn ge-

bét . nals min frúnscing. Vuiêo ist daz ketan? (10) *Dicam deo . susceptor meus es . quare oblitus es mei?* Sus ist iz ketan? Ih chído ze Góte . du bist der mih inphâhet . ziû ergâze du mîn? So nôt ist mir hiêr . samoso du mîn ergézen eîgist. *Quare me repulisti? in hínainbrútteni muôtis* Ziû stiêzze du mih uuídere . do ih in excessu mentis kechóreta . déro hímelscun suôzzi? Ziû neliêzze du mih in dero fóllestân . daz ih sus nechâle? *Quare tristis incedo . dum affligit me inimicvs?* (11) *dum confringuntur ossa mea?* Ziû gân ih leîdeger . daz mih sús préchot der fient . mit mánigen scandalis . fone diên ioh mîniu beîn ferbróchen uuerdent? Ziû lâzest dû diabolum . ioh fortes in ęcclesia mit temptationibus keuueîchen? *Exprobrauerunt mihi qui tribulant me . dum dicunt mihi per singulos dies . ubi est deus tuus?* Diê mih arbeitent . diê hábent mír geíteuuîzzot an diû . daz siê tágeliches chédent . uuâr ist dîn Got. Den íteuuiz tuônt sie mir an dînen martyribus. Vuanda dés mîn sêla getruôbet ist . fóne diû chído íh aber. (12) *Quare tristis es anima mea et quare conturbas me?* Ziú bist dû únfro . unde leîdeg mîna sêla. *Spera in deo quoniam confitebor illi . salus uultvs mei meus.* Trôste dih ze góte . uuanda imo iéhendo chído íh . dû bist mîn heîli . Got mîner.

(XLII.)

(1) *Psalmvs david.* Dísiu uox ist des . der iêo daz [R 145] uueînot . daz er hiêr mit dien úbelen ist .

uuanda er gerno hínauuâre dâr échert diê guôten sint. *Ivdica me devs . et discerne causam meam de gente non sancta.* Irtêile uber mih Got . unde sceîde min ding fóne unheîligemo diête. Doh uuir hiêr sáment sîn . gelîh nelâz unsih sîn. *Ab homine iniquo et doloso eripe me.* Fone únrehtemo ménniscen unde hínderscrénchigemo lose mih. (2) *Quia tu es deus fortitudo mea . quare me repulisti . quare tristis incedo dum affligit me inimicus?* Sîd du Got mîn stárchi bist . uuíder déro únfreuui . ziû stiêzze dû mih dáua fone déro starchi? unde ziû bin ih únfro . danne mih der tiêfel muôhet mit temptationibus? Malus amor malus timor gruôzzent mih . uuíder diên ríngo ih . in déro ríngun bín íh únfro . ziû ist daz . sîd dû mîn starchi bist? Dû bíst mîn starchi . ziû ist mir . ána diû uueîchi tristitię? Âne daz mir mit unrehte leîdiu ist uindicta originalis peccati . dánnan álliû temptatio chómen ist? danne mih mêr fréuuen solta iustitia dei . diû neheîn unreht ungeandot nelâzzet? Fone diû ist mir zechédenne. Bonvm mihi qvia hvmiliasti me . vt discam ivstificationes tvas. Temptatio drúcchet mih dâr lirnen ih uuiêo reht tu bist. (3) *Emitte lucem tuam et ueritatem tuam.* Sende ûz . unde tuô gebórn uuerden christum dîn liêht . unde dîna uuârheît. *Ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernaculum tuum.* Diû fuôrton mih . unde brâhton mih ûfen dînen heîligon berg . unde in dîn gezelt. Lux unde ueritas diû christus sint . diu geínnoton mih . in

chórungon ubel minna úbel
forhta
únfrouui gerih dero
érestun adâmis sundo chórunga
Gotes reht
mir ist kuôt daz du mih doûmuotost daz ih dîn reht-
nissa lérnee chórunga
liêht
uuarheit

perg kezelt
dîa ęcclesiam . diû mons unde tabernaculum ist. Si ist
perg
der mons . der fone lúzzelmo [R 146] steîne so iruuûohs .
ríng der erdo főreságo
daz er orbem terrę irfulta . nah danihelis prophetia.
Si ist kezelt . uuanda si féhtentero unde uârentero ist.
Daz hus dára sie fárent . daz ist in himele. Fone demo
sâlig sint diê in dînemo hus púuuunt iêmer unde
ist kescriben. BEATI QVI HABITANT IN DOMO TVA . IN SECVLA
iêmer lobont sie dîh
SECVLORVM LAVDABVNT TE. (4) *Et introibo ad altare dei.*
kezelte
Vnde fóne démo tabernaculo chómendo . gân ih hína
ferbrunnen opher
in . ze Gotes altare . dâr ih selbo uuírdo holocaustum.
Daz ist der úngesíhtigo altare in himele . den díser be-
Gotes stuôl
zêichenet hiêr in erdo . selber tronus dei . ze démo sih
dâr niêman negenâhet . âne der hiêr ze dísemo uuír-
digo gat. *Ad deum qui letificat iuuentutem meam.*
Ze Góte gân ih in . derdâr mîne iúgent . daz chît mîna
niûuui gefróuuet. Er gefróuuet dar mîna niúuui . uuanda
er hiêr hábet keunfrouuet . mîna fírni. In dero niúuui
follestân ih . mêr nefírnên ih . mêr nealten ih. *Con-*
fitebor tibi in cythara deus deus meus. Ih iêho dir
án dero cýtherun Got . Got mîner. Daz chît . in ar-
beîten lóbon îh dih . in arbeîten singo ih dír. Cythara
hábet nídenan bûch . also psalterium óbenan hábet.
lîchamo tôt-
Fone démo níderen teîle . dâr corpus ist . unde morta-
heit
litas ist . chóment uns arbeîte. So uuir diê lídendo
Got lóboen . so singen uuir án dero cýtharun. Daz
kedúlt
sang ist suôzze . uuanda patientia máchot iz Góte lîchen.
(5) *Quare tristis es anima mea . et quare conturbas*
me? Sîd iz Góte lichet ziû bist dû danne únfro ! mîn

sela? unde ziû getruôbest dû mih? ziû lâzzest dû dih
Gotes pilde
ána dehêin lêid? Sîd imago dei dír ánaist . ih meîno
uuizze fernumest muôt
ratio unde intellectus . diû oûh mens keheîzzen sint .
ziû nestôzzest du danne fóne dir . souuáz diên mísse-
zímet? *Spera in deo quoniam confitebor illi.* Kedínge
an Gót . uuanda ímo iiêho [R 147] ih sus. *Salus uultus mei deus meus.* Hêili ist mines ánaliûtes . mîn Got.

(XLIII.)

(1) *In finem filiis chore ad intellectvm.* Chore
hoûbetpári hoûbetkíbilla súne
dazdir chit caluitium alde caluaria . bezeîchenet filios
chriûcis
crucis . uuanda in caluaria daz chit in loco caluitii uuard
chriûcigot ze fernúmeste
christus crucifixus. Diên ist díser salmo ad intellectum des tínges . daz Got ofto betuôt sîn ôra gebétener
dísiû zîtelichen
umbe temporalia . durh daz . dáz man ín bítte umbe
diu êuuigen
ęterna. (2) *Devs avribvs nostris avdivimvs . patres nostri adnuntiauerunt nobis . opus . quod operatvs es in diebus eorum . et in diebus antiquis.* Vuir eîgen gehôret truhten mit únseren ôron daz úns únsere fórderen zalton. Vnsere fórderen zalton uns dîn uuerch . daz dû uuórhtôst in íro tágen . unde in alten zîten. Vuir eîgen gehoret . uuiêo dû siê lôstost . doh dû únsih nû nelôsest. (2) *Manus tua gentes disperdidit et plantasti eos.* Dîn hant ságeton sie . fersuánta ándere diête . unde in íro stal . flanzotost dû siê. *Afflixisti populos et expulisti eos.* Neîztost umbe siê ándere liûte .

amorreos . eueos . unde gergeseos . unde trîbe diê úz . daz dû ín rûmdîst. (4) *Non enim in gladio suo possidebunt terram . et brachium eorum non saluabit eos.* Sie nebesízzent niéht íro lant mit íro chnéhtheîte . noh íro stárchi negehiêlt siê. *Sed dextera tua et brachium tuum.* Núbe dîn zéseuua daz chit din potentia (keuualt) . unde dîn árm . daz chit filius (din sun) tuus. *Et inluminatio uultus tui.* Vnde diu óffenunga dínes ánaliûtes. Daz dû an diên uuerchen dih sceîndost dâr uuesen. *Quoniam complacuisti in eis.* Vuanda dir gelîchet uuás án ín. (5) *Tu es ipse rex meus et deus meus.* Der selbo mîn chuning . unde mîn Got pist dû noh. *Qui mandas salutes iacob.* Dûdir israheli inbiûtest sîna heîli. Souuiêo [R 148] du facie (ougsiûnigo) ad faciem nescînîst . noh du dîna (uuésenti) toûgenun substantiam neoûgtîst . diê dû in resurrectione (ur-stende) oûgen solt . dû chúntost doh per (éngela) angelos uuaz siê tuôn solton. (6) *In te inimicos nostros uentilabimvs cornu.* Sól dîn helfa danne nû hína sîn? Neîn sî. An dír uuas íro sígo . an dír trîben oûh uuír mit hórne únsere fíenda. Mit dînero starchi iágoen uuir ! siê. *Et in nomine tuo spernemus insurgentes in nos.* Vnde in dînemo námen fersêhen uuir . diê án únsih nendent. (7) *Non enim in arcu meo sperabo.* Ih nefersiêho mih ze mînemo bógen . niêht mêr danne únsere fórderen. *Et gladius meus non saluabit me.* Noh mîn suert negeháltet mih . dána mêr iz siê gehiêlt. (8) *Saluasti enim nos ex affligentibus nos.* Dû hábest únsih kehálten fore únseren âhtaren. Ih sprícho iz in preterito (irgángeno) . uuanda iz so geuuís ist . sámoso iz irgángen

uuâre. *Et eos qui oderunt nos confudisti.* Vnde diê unsih hazzent . diê hábest dû gescéndet. In (in) úrstende resurrectione uuerdent siê gescéndet . daz ist nû geuuis. (9) *In deo laudabimur tota die.* An Góte uuerden uuir gelóbet allen dag. Dâr tág âne naht ist . dâr uuérden uuir gelóbet . quia (uuanda) ex (dû) affligentibus (fóne) nos (diên) eruisti (neîzzenten) nos (unsih) lôstost. *Et in nomine tuo confitebimur in seculum.* Vnde an dînen námen iêhen uuir iêmer. In énero uuerlte ist êuuig confessio (iiht) sanctorum (dero hêiligon) . déro sie nieht irdriêzzen nemág . uuanda (sâligheit) iz íro beatitudo ist. (10) *Nunc autem repulisti et confudisti nos.* Doh uns daz chúmftîg sî in êuuon . dû hábest únsih dîne martyres (keiihtare) iêodoh nû dánagestôzzen . unde gescéndet . uuanda uuir christiani geheîzzene . fóne paganis keleîdezet píren. *Et non egredieris deus in uirtutibus nostris.* Vnde ûznegâst dû Got sáment uns in únseren chreften . sô dû êr tâte. Dû lâzest únsih chráftelose . [R 149] so uuir unsih irhéuen zefárenne uuíder únserên fíenden . doh du únsere fórderen tâtist fortes (chuône) in (ze) bello (uuîge). (11) *Auertisti nos retrorsum . pre inimicis nostris . hoc est ante inimicos nostros.* Dánageuuéndet hábest dû únsih hínder rúkke . fóre únserên fíenden. Ín zuôsêhenten habest dû únsih fersmáhet. *Et qui oderunt nos diripiebant sibi.* Vnde hábent únsih irzúcchet ín selbên . diê únsih házzent. (12) *Dedisti nos tamquam oues escarum . et in gentibus dispersisti nos.* Du hábest únsih ín gegében zefrézzenne sámoso sláht friúscinga . unde habest únsih zeuuórfen under diê heîdenen. Vuanda diz uox martyrum (marterero) ist . be dîu ist dísiu chlága zefernémenne fóne diên

iihtungo ze hêidescun
diê sih in martyrio geloûbton . unde ad paganismum iruuúnden. (13) *Vendidisti populum tuum sine precio.* Hínagâbe dû dînen liût . daz dû darúmbe ánderen ne-
keiihterra
inphiênge. Dû gabe dine martyres ze sláhto . uuéliche inphiênge aber dû fure siê? *Et non fuit multitudo in commutationibus eorum.* Vnde neheîn mánigi lônes neuuas . an dómo chóufe. Déro hínagegébenon uuas mánigi . neheîniu déro dâruuídere inphángenon. (14) *Posuisti nos in obprobrium uicinis nostris . subsannationem et derisum his qui sunt in circuitu nostro.* Dû hábest unsih kesézzet in íteuuiz únseren gebûren . unde umbe únsih kesézzenen in snûdun . unde in huôh. (15) *Posuisti nos in similitudinem gentibus commotionem capitis in populis.* Dû hábest unsih heîdenen
martyro
gesézzet in gelîchi dînero passionis . unde in hôubetuuágot diên liûten . also dû iudeis uuâre. (16) *Tota die uerecundia mea contra me est.* Állen dag uuas min scáma gágen mir. Éteuuenne ferscáment sih andere ménniscen . unsere scáma uuéreton. *Et confusio faciei meę cooperuit me.* Vnde scáma mînes ána-[R 150]liûtes pedáhta mih. (17) *A uoce exprobrantis et obloquentis a facie inimici et persequentis.* Vuannan cham si? Fone déro stímmo íteuuiz tuôntis . unde uuídersprechentis . unde fone déro ánasihte des fíendes . unde des âhtaris . der mir iêo gagenuuerte ist. (18) *Hęc omnia uenerunt super nos.* Diz ist allez ûfen únsih
férnumest houbetkibillun chíndin
chómen . úmbe intellectum filiis chore. Daz sie uuízzin . so uuiêo Got únsere fórderen lêitti ûzzer egypto . ze suônotáge
unde er unsih in resurrectione leîten súle úzzer disemo egypto dirro uuerlte . daz uuir hiêr under zuíscen lîden

súlin alle nôte . unde besuôchet uuerden ! suln . ube uuir Got gratis . daz chît ungemiête uôben uuéllen. fergebeno Gratis cáb er uns den lîb . gratis irlôsta er únsih . fergébeno gratis suln uuir ín uôben . ih meîno daz uuir hiêr lônes negéroen . nube in hínafúre futuro. Fóne diu chit iz háranah. *Nec obliti sumus te.* Noh durh daz neirgazzen uuir dîn. Nehêin tribulatio chelunga neirgazta unsih dîn . uuanda du uuóltost sia uns kescéhen ze ad fernumeste intellectum . uns kébelchinden filiis chore . uns chrîûce filiis crucis. chinden *Et inique non egimus in testamento tuo.* Noh unrehto netâten uuir an démo . daz dû uns penêimdost . daz chit an dînero êo lege. (19) *Et non recessit retro cor nostrum.* Noh uuídere negeuueîh unser hérza . so déro herzen tuont . die umbe arbeîte in desperationem chóment. ferchunst *Et declinasti semitas nostras a uia tua.* Vnde gechêrtost du unsere stîga fóne dînemo uuége. Daz chît . dû gelertost unsih . uuiêo ferro unser uueg ist . den uuir uuolton gân . fone dînemo . den du unsih uuíle gân. Vnserer leîtet ze ad tode mortem . diner leîtet ze ad uitam. líbe (20) *Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis.* Vuanda du hábest unsih kediemuôtet in dírro neîzzeseligun stéte . in dírro arbeîtsámun [R 151] uuerlte. *Et cooperuit nos umbra mortis.* Vnde hábet unsih pedécchet pilde des tôdes. Vuélez ist daz? âne tot- talitas hêit . diû in állen gemêine ist. Vuélez ist aber sel- ber der tod? ane êuuîg ferdámnunga sámit démo diêuele damnatio ęterna cum diabolo. (21) *Si obliti sumus nomen dei nostri . et si expandimus ma-*

nus nostras ad deum alienum . (22) *nonne deus requiret ista?* Vbe uuir irgâzzen unseres Gótes námen . unde ube uuir gespreîton unsere hende ze frémidemo Góte . nefrâget des Got na? Ziû frâget er des . daz er uuêiz? ane daz er iz únsih lazze uuízzin . unde uuir unsih sélben bechénnendo gebezzerôt uuerden. *Ipse enim nouit abscondita cordis.* Er uueîz dîa tougeni des herzen. Be diû nedárf er frâgen. Er frâget áber . so er unser chórôt . unde er án dero chorungo unsih tuôt ! pechénnen uuér uuír sîn. So er petro teta . der sih selben fóre dero temptatione (chórungo) neuuissa . do er chád . TECVM MORI PARATVS SVM (ih pin gáro zirstérbinne mit dir) . unde sih áber an dero temptatione (cho-runga) begonda uuízzen . do er den loûgin beuuêinota. *Quoniam propter te mortificamur tota die.* Dû uuêist dîa toûgeni únserro herzon . daz uuir umbe dih irstérbet uuerden allen dag . daz chit álle zîte . nals umbe uanam gloriam (ruôm) . noh umbe unsere meîndâte. Vbe die neuuârin . die umbe iactantiam (lóbogerni) sar írstúrbin . nals umbe dilectionem (minna) so nechâde PAVLVS . SI TRADIDERO CORPVS MEVM (Fersélo ih mînen lîchamin so ferro daz ih ioh ferbrinno) ITA VT ARDEAM . CARITATEM AUTEM NON HABEAM . NIHIL MIHI (nehábo ih ábir uuârra minna . sô netoûg mir iz.) PRODEST. *Estimati sumus ut oues occisionis.* Vnde daz uuir geáhtote birn also scâffine frúnscinga. Scâf neuuérint sih . uuír neuuéren unsih. (23) *Exsurge quare obdormis domine?* Stánt uf trúhten ziu slâfest dû? Daz ist abusio uerbi . daz chit . míssebrúcheda uuortis . diu grece (in chriêchin) heîzet catacressis. Vuieo mag Got slâfen ? [R 152] Aber sine martyres hárent ad christum .

tiêtin urstende
daz er gentibus chunt ketuôe sîna resurrectionem .
tôtin
uuanda diên slâfet er . diê ín uuízzen mortuum . unde
irstándenen
ín negeloûbent resurrexisse. Des langet sie mit rehte .
âhtungo
uuanda so daz uuirt . so zegât persecutio. *Exsurge et*
ne repellas in finem. Stant ûf . unde nestóz unsih
in suônotage
dána niêht in énde. In resurrectione neferuuírf unsih.
(24) *Quare faciem tuam auertis?* Ziû uuendes . du fóne
úns . dîn ánasiûne? sámoso dû únsêr furder neuuéllest
ruôchen? *Obliuisceris inopię nostrę . et tribulationis*
nostrę? Vnde irgízzest únserro únêhte . unde únserro
bîno? sámoso dû selbo neuuúrdist arm . unde gebînot
fúre únsih? (25) *Quoniam humiliata est in puluere*
anima nostra . et adhesit in terra uenter noster. Ke-
húge unser . uuanda únser sêla ín demo stúppe dih
pétondo gediêmuôtet ist . unde únser bûh níderelígendo
puch die fleîscin
haftet zuô déro erdo. Alde uenter bezeîchenet carnales.
in âhtungo
diê in persecutione sih keloûbton . unde sih hínahafton
ze heîdenen
ad paganos . unde diê chláget nû hiêr sancta ęcclesia.
an hêiligon fleîscinen
Sî hábet múnt in sanctis . unde bûh an carnalibus.
ih inphiênch ein buôch daz uuas suôzze
Be diû chád eîner . ACCEPI LIBRVM . ET LIBER IPSE DVLCIS
in mînemo munde . unde bittir in mînemo bûche
ERAT IN ORE MEO . ET AMARVS IN VENTRE MEO . uuanda pre-
Gotes kebot keîstlichen fleîschlíchen
cepta dei sint suôzze spiritalibus unde eîuer carnalibus.
(26) *Exsurge domine adiuua nos . et redime nos propter*
tiêtin
nomen tuum. Stant ûf truhten . daz chit . gentibus
urstende
ketûo chunt dîna resurrectionem . daz ioh diê . diê nu
háftent zuo déro erdo . ûfirháuen uuérdên fone dero erdo.

Hilf uns . unde lôse unsih umbe dînen namen . nals umbe únsere urêhte.

(XLIV.)

(1) *In finem pro his qvi commvtabvntvr filiis chorę ad intellectvm canticvm pro dilecto.* An christum siêhet diz sang . umbe diê gemûzoton súne chore . ze fernúmeste umbe [R 153] den trût. Filii (chriûcis chint) crucis sint keuuéhselot fone (ungeloubigen) infidelibus ze (geloûbigen) fidelibus. Dien selben ist diz sang ze fernumeste umbe christum (liêben des fáter) dilectum patris . umbe den diê unuernúmistîg uuâren . die ín chriûzegoton. Vuanda iz chît. (úbe siê ín uuíssin niêmer nechriûzegotin siê den hêrrin guôllichi) Si enim cognovissent . nvmqvam dominvm glorię crvcifixissent. (2) *Ervctavit cor mevm verbvm bonvm.* (fater súne) Pater sprichet fone filio . kuôt uuort . irrópfezta mîn herza . daz chit . kuôten sún hábo ih chómenen fone mir selbemo. Sîn uuort ist er . uuanda er getuôt ín menniscon chunt . also er oûh sîn (kesmécheda) sapientia ist . uuanda er ín sie getuôt (sméchen) sapere. *Dico ego opera mea regi.* Mîniu uuerch sago ih démo chúninge. Daz ist (aberunga) iteratio des fórderen sinnes . uuanda (ságen) dicere . daz ist (uuort fúrebringin) uerbum proferre. Vnde uuanda an (súne) filio alliû Gótes uuerch sint . fone diû ist ímo (kebérn) generare . opera sua (sînîu uuerch chúninge) regi (ságen) dicere. Noh ander neist diû sága . danne diû (kebúrt) generatio. *Lingua mea . i. uerbum meum . calamus scribe i. scrip-*

tura scriptoris. Mîn uuort ist also stâte . also diu scrift des scrîben. Ménniscon uuort zegât . Gotes uuort ist ímo ébenêuuig. *Velociter scribentis.* Iz ist also diû scrift des spuôtigo scríbenten. Vues mag so uuóla spuôn . sô eînes uuórtis? Eîn uuórt ist . daz der fáter gespróchen hábet. Daz ist fóne diû spuôtig . uuanda iz eînzen sillabon niêht gespróchen neist . doh iz so êuuigo gespróchen sî . daz án demo spréchenne initium (ánafang) noh finis (ende) nesî. (3) *Speciosus forma pre filiis homi-num.* So daz uuort caro (fleîsg) uuirt . so ist iz homo (mennisco) . so ist iz sponsus (priútegomo). Vuiêlicher? Speciosvs pre filiis hominum. Daz chit . scône fóre allen ménniscôn . uuanda ánderêr neuuás innocens (unscadelih) âne er . noh ánderêr nehábeta diâ [R 154] scôni unserro redemptionis (urlôsi). *Diffusa est gratia in labiis tuis.* Knada ist kebreîtet in dînen lefsen . uuanda uerbum (uuort) gratię (kenâdo) ist in dînen léfsen. Also daz ist QVI CREDIDERIT (derdir geloûbit) . SALVVS ERIT (der uuirt kehálten). Vnde áber . QVI MANDVCAT MEAM CARNEM (der mîn fleîsch) ET BIBIT (ízzit) MEVM SANGVINEM (unde mîn bluôt) . HABET VITAM ETERNAM (trínchit der hébit êuuigen lîb). *Propterea benedixit te deus in eternum.* Nû chît der propheta (fóreságo) ad christum. Fone diû ségenôta dih Got in êuua. Andere ségenôta er ze eînero fríste . diê sub lege (under êo) uuâren . diê terram (lánt) promissionis (kehêizzis) inphiêngen . dir gíbet er umbe diâ gratiam (niûuuun) regnum (genâda) cęlorum (himilrîche). Daz tuôt er an diên . die sub gratia (under niûuuer genâdo) sint. (4) *Accingere gladio tuo circa femur tuum potentissime.* Cúrte dîn

lîchamen
suert umbe dîn diêh . fílo geuuáltigo. Hiêr in carne uuáfene dih . mit démo suérte dînero lêro . diû geuuáltigo den sun sceîde fone démo fáter . unde dîa tohter . fóne déro muôter. (5) *Specie tua et pulchritudine tua.* Daz duô mit dînemo ménniscínen bilde . unde mit dînero gótelîchun scôni. Deus homo tuô iz. *Intende . et prospere procede et regna.* Sih an únsih . unde frámspuôtigo chum hára fone hímele . unde rîcheso hiêr in dînero ęcclesîa. Propter ueritatem . et mansuetudinem . et iustitiam. Vmbe uuarhêit . unde mámmendi . unde reht. Vuarhêit lêre unsih in sancto euuangelio . mammendi sceîne in passione . reht oûge in iudicio. *Et deducet te mirabiliter dextera tua.* Vnde leîtet dih uuúnderlîcho dîn zéseuua . daz chît dîn geuualt. Vuanda uuúnderlîcho lébest dû . uuúnderlîcho irstâst dû. (6) *Sagittę tuę acutę . potentissime.* Dîne strâla sint uuasse . hárto máhtige. Díniû uuort kemúgen fílo . siû dúrhfárent diû hérzen . uuanda siû uuássiû sint . unde bechêrent siû ze rehte . uuanda siû mahtig sint. *Populi sub te cadent in corde in*[R 155]*imicorum regis.* Vnder dih sturzent díe liúte. Vuâr uuirt der sturz? Ín demo herzen des chúninges fiendo. Dû bist der chúning . dir undertuont sie sih . unde uuerdent dâr diêmuôte . dar siê úbermuôte uuaren. (7) *Sedes tua deus in seculum seculi.* Din stuôl Got . unde din rîche uuéret iêmer. Sedes iudaici regni uuéreta eîna uríst . âne ende uuéret sedes regni tui. *Virga directionis uirga regni tui.* Kerta geríhtennis . ist dines rîches kerta. Sî gerihtet diê êr chrúmb uuâren . unde intuuunden uuanda

Got mán
iudicii
martero suônotage
euuangelii passionis
der stuôl iúdon riches
stuol dînes rîches

rîcheson
sie âne ín uuolton regnare unde iro selbero uuíllen tuôn . unde Gotes uuillen nâh démo iro duuíngen. (8) *Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem.* Du mínnotost reht . unde házzetost unreht. Dar scînet . daz kerta kerta gerihtinnis unboûglich dîn uirga ist . uirga directionis. Si ist inflexibilis . îsinin rihtinde fer- uuanda sî ferrea ist . unde êinen regens . ánderen cón- múlende rihtinde geîsliche mulinde fleîsliche terens . regens spiritales . conterens carnales. *Propterea unxit te deus . deus tuus.* Fone diû sálbota dih Got . dîn Got. Pater uuiêhta dih . unde salbota dih . uuanda dû mínnotost reht . unde házzetost únreht. Vuaz keîstlîche ûngesiûnlich ist daz salb? Iz ist spiritale unde inuisibile . daz mit lîchamhafti gesiûnlichemo corporali unde uisibili ! gezeîchenet uuirt. *Oleo lętitię pre consortibus tuis.* Mit démo oleo dero fréuui sálunscádeli bota er dih . daz ist innocentia . diû neheines des dinges neirhúget . daz sîa suére . daz sia durfe riúuuen. Fore dînen geteîlon. Daz chît . ferror danne andere heiligen . gesalbotin gesálbote uuanda fóne dir uncto . sint keheîzzen andere uncti. (9) *Myrra et gutta et cassia . a uestimentis tuis.* Fone dînero uuâte chóment diê stancha myrrun . unde guttę . díu ammoniaca heîzet . unde cassię . diû fistula heîzet. geloûbigen Daz chît . fone fidelibus unde fóne allero ęcclesia . chúkuôttado met der liûment uirtutum . der also suôzze ist . also der stáng diû[R 156]rero chriûtero. *A domibus eburneis.* Er chumet fone hélfentpeîninen hiûseren . daz heiligen magidîn chit . fone sanctis uirginibus . die fone diû mit helfentchiûsche peîne gezeîchenet uuerdent . uuanda elephas pudicum

fiêo
animal ist . unde fúre eîna chénun . neheîna mêr negeuuínnet. *Ex quibus hoc est inter quas delectauerunt te* (10) *filię regum in honore tuo.* Vnder diên hiûsern lusta dih déro chúningo tohteron . diê in dîna êra gebórin uuúrden. Dero dih lusta . diê uuâren apostolorum póton
tohtera
filię . dír ze êron gebórne náls ín . uuanda siê christianę hiêzzent . nals petrianę noh pauliane. Alde filię regum tohtra chúningo
sint mánige ęcclesię diê álle christi heîzzent . nals PETRI noh PAVLI. *Astitit regina a dextris tuis.* Sélbiû diû chúningin dîn ęcclesia . diû fóne mánigen ecclesiis pestât . diû gestuônt ze dînero zésuuuún. Dâr gehôrent iro chint . VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. Diû ze chómint keuuiêhte mînes fater
uuínstrun stât . diû neist regina . diû gehôret. ITE IN fárint in
IGNEM AETERNVM. *In uestitu deaurato.* In úbergultimo daz êuuiga fiûr
geuuâte . daz chit mit démo gegáreuue sapientię. *Circumamicta uarietate.* Vmbehélitiû mit féhi . eîn uuéder . uirtutum alde linguarum . uuanda in misselîchen uuîstuômis
túgido zúngon
linguis ist sî . mísselîche . uirtutes hábet sî. (11) *Audi filia et uide.* Hôre tóhter unde sih . chît der propheta. Muoter mánigero chíndo . tohter déro prophetarum unde apostolorum uuaz dir CHRISTI euuangelium gebiête . unde dáranâh kesiêhest dû gloriam dei. Fides euuangelii gerêinet dir daz herza . daz dû den gesêhen maht . sprâchon tûgide
den échert mundi corde geséhen suln. *Et inclina aurem* reinherzen
tuam. Vnde diemuôtigo helde dîn ora . fernim sórglîcho dísen rât. *Et obliuiscere populum tuum . et domum patris tui.* Vnde hábe in âgezze dînen liût .

scántpurge
populum babylonię . dannan dû burtig pist . unde dines fater hûs diaboli . der dâr chúning [R 157] ist . der dih únuuâllicha gebár . mit flecchon dinero sundon . aber born ûntá-
unde uuirt regenerata in CHRISTO ze dero scôni inno-
rungo
centię. (12) *Quoniam concupiuit rex speciem tuam.* Vuanda dîna sconi uuile der chúning . dîn brûtegomo. Er ist scône durh sih . dû uuírdist scône fone ímo. âne flecchen âne rúnzun
Absque macula . absque ruga . uuíle er dih sîn. Solicha getuôt er dih . sólicha fórderot er . sólichiû gerîset ímo. *Quia ipse est dominus deus tuus.* Vuanda er ist truhten Got dîner . pe diû gelôube dih hinnan . dannan dû burtig sist . unde uuird ímo mínnesam . dínemo
prîutegomon
sponso domino deo. (13) *Et adorabunt eum filię tyri* tiêto
in muneribus. Vnde tóhtera týri daz chît gentium . chóment unde bétont in . géba bríngendo . daz chît mánige elemosinas tuôndo. *Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.* Dîn ánaliûte flêhont alle die rîche sint . des chómenten fólchis. Sie uuellen álle .
prût
daz du heiliga sponsa gesêhest iro elemosinas. Sie uuéllen in dero ęcclesia sceînen iro gedehtigi. Also
in mittero brûtsamenungo lóbon ih dih
iz chit. IN MEDIO ĘCCLESIĘ LAUDABO TE. Ánderesuuâr netoûg sî . ánderesuuâr neist . si uuâriu. (14) *Omnis gloria eius filię regum ab intus . hoc est prophetarum uel apostolorum.* Álliu íro guôllichi déro selbun chúningo
keuuízze
tóhter . ist ínuuert . in íro conscientia. Dâr ist si scône . dâr minnot sîa íro sponsus. *In fimbriis aureis.* In gúldinen fáson íst si gáro. Iro lézzesten uuerh sint állero diûresten . uuanda sî den ûzlâz kérnôst kesiêhet

túrnohten. (15) *Circumamicta uarietate.* Mit fêhi úmbehélitiu . uuanda si alle túgede mínnot. *Adducentur regi uirgines post eam.* Eînzen uuerdent prâht mágede íro sponso regi nâh íro. Sî uuirt ze êrist
eîn mit Gote eînhafti eînzen
unîta . ze dero unitate geziêhent sih dáranâh singulę. *Proximę eius afferentur tibi.* Dir turhten uuerdent praht diê iro gelegenun sint . unde iro gelîh sint in
kloûbo túgedin
fide un[R 158]de in uirtutibus. (16) *Adducentur in lętitia et exsultatione . adducentur in templum regis.* In fréuui unde in sprúngeli uuerdent sie brâht in Gótes hus . in sanctam ęcclesiam. (17) *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii . constitues eos principes super omnem terram.* Fúre diê apostolos diê êr uuâren . sint dir uuorden iro chínt . die sézze ze bíscofen úber álla erda. Sô dû PETRVM unde PAVLVM nesêhest . sô neáhto
prédigo ke-
dih uuesen intsázta . ním die fone íro predicatione fi-
loûbig keîslih
deles unde spiritales uuórdene sîn unde sezze an íro stuôl. (18) *Memores erunt nominis tui . in omni generatione et progenie.* Diê gehúgent dînes namen unz
fúrsten uber
deheîne chúnne uuéret . uuanda sie principes sint super
erda
terram . also íro fórderen uuaren. *Propterea populi confitebuntur tibi in ęternum et in seculum seculi.* Fóne diû iêhent dir dîne liûte in êuua . unde in uuerlt uuerlte. In dísemo lîbe . unde in démo chúmftigen iêhent siê dir . unde lóbont dih. Vuanda sus hiêrána
priûtegómo unde brût
gelóbot sint sponsus et sponsa . pe diû heîzet díser sálmo . epithalamium . daz chît prûtelob.

(XLV.)

In finem pro filiis chore pro occvltis psalmvs. Díser uuirt oûh kesúngen pro christianis diê mit filiis chore gezeîchenet sint . umbe toûgeniû ding . diû CHRISTVS cham ze geóffenonne. (2) *Devs noster refvgivm et virtvs.* Vnser Got ist zuôfluht . unde cráft. Mánige suôchent . dâr zuôfluht dâr chráft neíst. Sólih neist únser craft zuôfluht . sî ist uirtus . si ist chreftig. *Adiutor in tribulationibus quę inuenerunt nos nimis.* Hélfâre in árbeîten . déro uns fílo begagenet ist. Vnder allen arbeîten neist nehêin arbêit mêrora danne keuuízzeda conscientia sundon peccatorum. Pe diû ist dero mêist ze Gote zegefliêhenne. Also diê tâtin diê CHRISTVM [R 159] irslágen hábeton . irchomen unde fóne PETRO gemánete compuncti uuúrden . unde uuaz mugen uuir tuôn ín frâgeton. QVID FACIEMVS? Diên uuas zechédenne. ADIVTOR IN TRIBVLATIONIBVS QVĘ INVENERVNT NOS NIMIS. Vnde ketoûft so sie baptizati uuurden . unde iro sundon sihchure securi uuaren . do mahton sie chéden . daz háranâh folget. (3) *Propterea non timebimus . dum turbabitur terra.* Fóne diû nefúrhten uuír uns . so diû erda getruôbet uuírdet. Daz iudon liût ist gens iudea . umbefángenez mit tiêtin gentibus. Also diu erda ist mít temo mére. Déro erda uuas ketruôbeda turbatio chúmftig . dîa siê fúrhten nedorfton . uuanda ín Gót zuôfluht refugium uuas. *Et transferentur montes in cor maris.* Vnde nefurhten uuir uns . mugen sie chéden . so die berga ferfuôret uuerdent ín des méres herza. Daz chit so tiêto herzon apostoli iudeam lâzzent . unde sie gentium cordibus íro

lêra gébent diâ iudei feruuurfen . sô neist uns zefúrh-
pergen
tenne uuanda uuir diên montibus fólgeen. Daz ist ze-
perge derdir ist in óben-
fernemenne fone selbemo demo monte qui est in uer-
entigen perge
tice montium . der ába déro érdo ín den mére geuuór-
habent
fen uuard . nâh sîn sélbes keheizze. Er chad. SI HA-
ir geloúba also séneffes chórn so chedent ir disem berge zuô héue dih
BVERITIS FIDEM VT GRANVM SINAPIS . DICETIS MONTI HVIC TOL-
ûf unde fal in den mére so tuôt er also perg
LERE . ET MITTERE IN MARE . ET FIET. Er ist der mons .
ze diêten ketriuuuun
den sie fone iudea ferfuôrton ad gentes . mit iro fideli
predigo
predicatione. (4) *Sonuerunt et turbatę sunt aquę eius .*
predigondo
s. maris. Diê selben berga scúllen predicando . unde
tiête
uuúrden getruôbet sîniu uuázzer . uuanda gentes sturm-
niûuua lêra
don sô sie nouam doctrinam gehôrton. *Conturbati sunt*
montes in fortitudine eius. Vnde diê berga uuúrden
Gotes
getruôbet . in sînero starchi. Vues starchi? âne dei .
chráft
der uirtus ist. Vuéliche berga? ándere berga . die
uuerltperga Gotes perga
montes seculi heîzent nals [R 160] montes dei . uuanda
diê geuuáltigen dírro uuerlte . die uuurden des in úbel-
êa êon
mo . daz iro leges . fóne Gótes legibus ferzóren solton
uuerden. Dârumbe neuuárd iz doh ze leîbo. Núbe
uuiêo fuôr iz. (5) *Fluminis impetus lętificat ciuitatem*
dei. Ánablásôd déro âho . gefreûta Gótes purg. In-
ánafluz
undatio sancti spiritus . gemáhtigóta siâ. Déro getrún-
chen apostoli sô uuílo . daz fóne íro uuómbon flúzzen
lósern
chéhprúnnen . állen íro auditoribus ze séti. Do uuard
diû erda genézzet . do uuúrden únbereháftiû herzen ge-

bérehaftôt . des freûta sih mit rehte Gotes purg ciuitas dei. *Sanctificauit tabernaculum suum altissimus.* Sô tuôndo . gehêiligôta sîna héreberga der hôhesto. (6) *Deus in medio eivs non commouebitur.* Got ist in míttero burg . uuerltperga stúrmen ouh montes seculi . er neuuírt iêodoh dánnan iruuéget. Dâr ist er so míttêr . daz er ín állen gelicho hílfet. *Adiuuabit eam deus uultu suo.* Got hilfet íro mit sînemo ánaliûte. Er getuôt sia geuuár an sînen uuerchen . daz er dâr ist . uuanda offon manifesta Gotes operatio uuerch dei . daz ist sîn analiûte uultus eivs. (7) *Conturbatę sunt gentes.* Dannan uuurden diê diête getruôbet . daz chit . châmen in ángest unde in fórhtun. *Et inclinata sunt regna.* Vnde gediemuôton sih diû rîche . uuanda siû châmen unde bétoton ín. *Dedit uocem suam altissimus . et mota est terra.* Der hôhesto gab sîna stímma . unde dánnan sundere eruuégeta sih diû erda. Peccatores kehôrton siâ . unde irbíbenoton dârába . diên gab er siâ ze gébo die mârun géba brâhton ín sîne apostoli. (8) *Dominus uirtutum nobiscum.* Got déro túgedo . Got déro chréfto . der sélbiû chráft ist . der ist sáment uns. Vbe er sáment úns ist . uuer mag danne uuíder uns sin? *Susceptor noster deus iacob.* Israhelis Got . ist der únsih inphâhet. In dîa selda inphahet er únsih dannanûz uuír fúrder ferstôzzen neuuérden. (9) *Venite et uidete opera* [R 161] *dei . quę posuit prodigia super terram.* Chóment . únde geséhent sîniu uuérch . diû er ze zeîchenen gesézzet hábet óbe erdo. Vuélichiu sint daz? Alde uuieo tuôt er diu? (10) *Auferens bella usque ad finem terrę.* Ábanémendo dîa uuîga . unz ze énde déro erdo. Daz

chúmfte uuîch porta
uuas in sinero aduentu . dô fóne augusto iani porta
keislicho holdon
betân uuard. Alde spiritaliter . daz sih sinero fidelium
neheîner ze sînen geuuâfenen nefersiêhet . núbe ze Gótis
scérme. *Arcum conteret et confringet arma . et scu-*
tum comburet igni. Den bógen fermúlet er . unde diû
uuâfen ferbríchet er . unde den scílt ferbrennet er in
démo fiûre. Álla uuéri unde állen scérm nímet er dír .
miu helfare unde
daz dû ze ímo gefliêhest . unde du chédest . ADIVTOR ET
zesihnémo ist Got des euangelii
SVSCEPTOR MEVS DEVS IACOB. So gíbet er dir arma euan-
unâfen uuarheite fúreburte keníste kedingi triúuuo min-
gelica . ueritatis . continentię . salutis . spei . fidei . ca-
no
ritatis . diû hábest dû dánne fóne ímo . uuanda er dîniu
in fiûre
ferbrénnet hábet . igne spiritus sancti. (11) *Vacate*
et uidete quoniam ego sum deus. Fîrront. Vuárazuô ?
Fîrront unde gesêhent . daz ih Got pin . nals ir. Ih
scuôf iuûh . ih scírmo iuúh. Fîrront ir des féhtennes .
lâzzent mih fehten. *Exaltabor in gentibus et exaltabor*
in terra. Ih uuírdo irhóhet in diêten . unde in erdo.
Ih kesceîno. daz ih Got pin ! in gentibus die mâre
erda plindi
heizzent . unde in iudeis die terra heîzzent. Cecitas
in iúdon folli dieto in
kesciêhet in israel . unz plenitudo gentium chúmet in
ende uuerlte so uuirt aller Gotes liût ke-
fine seculorum chóment iudei . et sic omnis israel sal-
hálten
uus fiet. (12) *Dominus uirtutum nobiscum . susceptor*
noster deus iacob. Got déro chrefto ist mit uns .
iaco-
uuanda er in érdo mennisco uuórden ist . des iúngeren
bis
súnes Got . habet únseren lîchamen inphángen.

(XLVI.)

umbe chint des chá-
(1) *In finem pro filiis chore psalmvs.* Pro filiis
lauuin chálauuer chálobérge
calui . daz chit CHRISTI. Er heîzzet caluus fone caluaria .
kechriûzegot chálauuui
dâr er crucifixus uuard. Diê sînes caluitii [R 162]
hâ ín hâ ín
5 húondo châden CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM . die uuúrden iû
fóregezeîchenet mit déro chindo huóhe . diê ze eliseo
stîg ûf chalauuo stig uf chalauuo périn
châden . ASCENDE CALVE ASCENDE CALVE. Éne frâzzen ursi .
tiêfela
díse ferslúnden dęmones. (2) *Omnes gentes plavdite*
manibvs. Hántslágont alle diête. Vuésent frô . daz ir
irlôset
10 in cruce bínt redempti. Des iudei huôtin . des mén-
dent ir. Slágezent mit handen . daz chît . iûuuera
mendi oûgent an guôten uuérchen. *Iubilate deo in*
uoce exsultationis. Liûdont Gote in frôlichero stímmo.
Sceînent iûuuera fréuui mit handen . unde mit zungun.
15 (3) *Quoniam dominus excelsus terribilis.* Vuanda der
hôho Got ist égebâre. Ze hímele gefárner ist er ége-
bâre . doh er iudeis in érdo uuâre ze huôhe. *Rex*
magnus super omnem terram. Míchel chúning . daz
chît . mahtig úber alla erda. Máhtig úber iudeos .
tiête
20 unde úber gentes. (4) *Subiecit populos nobis . et*
gentes sub pedibus nostris. Liûte hábet er uns únder-
tân . unde diête . under únsere fuôzze. Daz ist uox
keloûbigero ungeloubigen
fidelium fóne infidelibus uuanda christiani rîchesont
heîdene
unde ín úndertân sint pagani . alde daz siê ferro hín-
25 deroren sint iro frêhtên. (5) *Elegit nos hereditatem*
sibi. Vnsih christianos eruuéleta er ímo ze érbe. *Spe-*

ciem iacob quam dilexit. Er eruuéleta daz pílde iacob . daz er mínnota. Sîna scôni eruuéleta er. Vués uuas er scone? Âne daz imo keislichiû spiritalia uuérderen uuâren . dánne fleisclichiu carnalia . unde er be diû mit línsinin lenticula gechôufta sînes pruôder erisporinni primogenita. Dannan uuard kesprochen. MAIOR SERVIET MINORI der altero diênot demo iúngerin . uuanda ûbele impii muôzzen úndertân sîn kuôten piis . unde superbi ubermuote humilibus. (6) *Ascendit deus in iubilatione . et dominus in uoce tubę.* [R 163] Got fuôr ze hímele in liûdungo . unde in hórnscalle. Apostoli liûdoton fóre mendi . angeli scálton daz lûtrêista horn . dazder chád . HIC IESVS QVI ASSVMPTVS EST A VOBIS dirro haltento der fone iû ze hímele genómen ist der chumet aber also er ín gesâhent ze hímele IN CĘLVM . SIC VENIET QVEMADMODVM VIDISTIS EVM EVNTEM IN CĘLVM. (7) *Psallite deo nostro psallite.* Nû singent fárin filii chore . síngent únsermo Góte uuanda ér échert mennisco neist . núbe oûh Got. *Psallite regi nostro psallite.* Síngent únsermo chuninge . singent imo. (8) *Quoniam rex omnis terrę deus.* Vuanda Got ist chúning állero dero erdo. Ér uuas êr rex iudeorum . chúning iúdon únz er échert ín chunt uuas . nû ist er állen gentibus tiêtin chunt . unde állero chúning. *Psallite sapienter.* Singent uuîslicho. Vuîselicho nesúngen . diê sínnige únsinnigen simulacris abkoton súngen. Nu uuirt áber uuîselicho gesungen . ube uuir den Got . den uuir negeséhen . so fílo máhtigoren bechénnen . uuanda uuir ín danne mag kescêhen ferchúrin . úbe uuir ín gesêhen máhtin . sô iudei tâten. (9) *Regnauit dominus super gentes.* Vber

ûfferte
diête richesota truhten ! sîd sînero ascensione . úber énen diêt fóre. *Deus sedet super sedem sanctam suam.* Ad dexteram patris sízzet er an sînemo heîligen stuôle . ûffin
super cherubim et seraphim. Mácho oûh dû ó christiane daz dû sîn stuôl sîst. Hábe reîne herza . an démo ist sîn gesâzze. (10) *Principes populorum congregati sunt . cum deo abraham.* Déro liûto fúrsten . tiêto
sint kesáminot mit abrahamis Góte. Allero gentium furstin
principes uuerdent keloûbig an christum . der abraha-
hunno tiêtin
mis Got ist. Also der centurio uuas fóne gentibus
haltanto sélichiro ge-
chómenêr . fone démo der saluator chad . NON INVENI
loubo nefánt ih under iúdon nieht
TANTAM FIDEM IN ISRAEL. *Quoniam dii fortes terrę uehementer eleuati sunt.* Daz ist fone diû . uuanda iudei kóta
diê êr dii uuâren . unde áber nû stárche érda . harto
irháuen [R 164] sint . harto úbermuôte sint. Vuaz
menniscen erda
sint homines âne terra? Diê an ín sélbên starchi suôchent nals an Góte . die heîzzent starche dero erdo fortes terrę. Diz ist
hôhmuôti
der sin. Vuanda iudeorum superbia ferchóren ! ist fóne
abrahamis Gote fone diêtin diê fursten
deo abraham . be diû uuerdent ex gentibus principes
kesámenot . daz sie abrahamis keloûba fúre siê inphâhen.

(XLVII.)

(1) *PSALMVS CANTICI FILIIS CHORE SECVNDA SABBATI.*
chalauuen chíndin
Hiêr uuirt áber gesúngen filiis chore . fone mânetâge.

himelfesti
Dés táges uuard daz firmamentum gescáffen . daz diê
feste starc
bezeîchenet . diê in sancta ęcclesia firmi unde fortes
chórunga
sint uuíder alle temptationes. Fóne diên uuirt nû ge-
súngen filiis chore. (2) *Magnvs dominvs et lavdabilis*
nimis. Mahtîg ist trúhten unde harto lóbesam. *In ci-*
uitate dei nostri. Vuâr ist er lóbesam? In únseres
in dero chrístenheit
Gótes purg . daz chit in sancta ęcclesia . ánderesuuâr
ungeloubig ubeluuíllig
nemag iz sîn. Kenuôge sint increduli . unde maliuoli .
Gotes purg
die nesint ciuitas dei. *In monte sancto eius.* Ûfen
sînemo heîligen bérge. Ín dero burg . unde ûfen démo
bérge . ist ér lóbesam. Stîgen ûfen den berg . also der
chóment hara stigen ûffen
propheta únsih mánoe. Er chît . Venite ascendamvs in
Gotes perg
montem domini. Vuiêo sol man dáraûf stigen? Vuir
stîgen
suln geloûben an ín . unde an ímo gerúcchen ze déro
hôhi déro túgedo. (3) *Dilatans exsultationes uniuersę*
déro michelo
terrę. Fréuui allero déro erdo *!* gebreîtende. Magnus
Got unde der mahtigo keloûba
dominus hábet kebreitet fidem sanctę ęcclesię in álla
uuerlt. *Mons syon . latera aquilonis ciuitas regis*
magni. Syon der in ierusalem ist . unde nórdsîta . daz
tiête
chît iudei in súnde . unde gentes in nórde . sint des
máhtigen chúninges . purg. Fóne diên zueîn bestât diû
prûtsámina
ęcclesia. Daz ist diû gebreîta fréuui ál[R 165]lero déro
uuérlte. (4) *Deus in domibus eius cognoscetur cum*
suscipiet eam. So Got sîa inphâhet . sô uuirt er ir-
chénnet in íro hûseren. Er getuôt sîa inphâhendo .
daz si ín erchénnet. (5) *Quoniam ecce reges congre-*

gati sunt. Vuanda chúninga gesámenot sint . diê darfóre heîzzent latera (sîta) aquilonis (nórt). Vuára? *Conuenerunt in unum.* An eînen chúning . an eînen lapidem angularem (steîn) . der zuêne (zuo) parietes fuôget (uuénde). (6) *Ipsi uidentes sic admirati sunt.* Sîniu zeîchen geséhendo uuúnderôton siê sih. *Conturbati sunt commoti sunt* (7) *tremor apprehendit eos.* Ketruôbet unde iruuéget uuúrden siê . unde fórhta chám sie ána. Vuannan? Âne daz siê iro sunda bechandon . unde siê sih dero irchâmen. *Ibi dolores ut parturientis.* Dâr uuúrden iro sêr . also déro bérentun. Iro sêr uuas pęnitentia (riúuua) . dia gebâren siê. (8) *In spiritu uehementi . conterens naues tharsis.* Der selbo tremor (forhta) uuas in drâtemo uuinde . daz chit mit sîn selbes starchi ferbréchendo cartaginis scef. Gentium (tiêto) superbiam (hôhmuôti) bráh diû mícheli déro fórhtun. Zíu uuírt gentium superbia mit cartaginensium scéffen bezeîchenet. Âne daz siê under allen gentibus sih des scéfuuîges meîst kuôllichoton. (9) *Sicut audiuimvs ita et uidimus . in ciuitate domini uirtutum . in ciuitate dei nostri.* Álso uuir iz kehôrton geuuîzegot fone prophetis . so háben uuir íz keseuuen fone apostolis irfóllot . ín des chréftigen hêrren burg . in únseres Gótes purg. *Deus fundauit eam in ęternum.* Got fundaméntota sîa in êuua . sî neuuirt furder zestôret. (10) *Suscepimus deus misericordiam tuam . in medio templi tui.* Vuir inphiêngen dîna gnâda Got . in mítti dînes hûses. Dû scêinest dîna gnâda uuârhafto guôten under mítten diên . die dîne sacramenta (uuízzoth)

Gotes hus ferchórin
niêzzent . unde templum dei heîzzent . dóh sie reprobi
sin. Fone dién ánderesuuâr [R 166] gescríben ist.
also der lilio ist undir dórnin also ist mîn nâhsíppa in mitten tóhteron
SICVT LILIVM INTER SPINAS . ITA PROXIMA MEA IN MEDIO FILIARVM.
tóhtera úbil tóhtera
Siê heîzzent filię . sie sint áber malę filię . doh ist li-
lium . under ín míttten. (11) *Secundum nomen tuum deus . ita et laus tua in fines terrę.* Also dîn námo chómen ist in énde déro erdo . so ist oûh chómen dîn lób. Dîn lób ist an diên . die rehto lébent. *Iustitia plena est dextera tua.* Dîn zéseuua ist irfúllet mit rehte. Vuanda ze dînero zésuuun nechóment neheîne âne rehte. Doh mánige sîn ze uuínstrun . mánege sint oûh ze zésuuun. (12) *Lętetur mons syon . et exsultent filię iudę . propter iudicia tua domine.* Fréuue sih
állelich prûtsámenunga
syon . daz ist ęcclesia catholica . fréuuen sih tóhtera
piihte heîlige frôuuua
iudę . daz sint alle sanctę feminę . umbe dîne urteîlda ! trúhten . uuanda dû gescídost oues ab hedis . unde ge-
scâf fône geîzzin
neferliûs mit ûbelen mî-
hôrist íro gebét so sie chédent NE PERDAS CVM IMPIIS ANI-
na sêla
MAM MEAM. (13) *Circumdate syon et complectimini eam.* Nû fernément alle male uiuentes . in déro mítti mise-
úbilo lébente
Gótes knâda
ricordia dei inphángen uuirt. Vmbehábent syon . uuár-
tent íro uirtutis . unde úmbefâhent sîa mit caritate .
túgide minnon
nals mit scandalis. *Narrate in turribus eius.* Zellent
uuérron
íro lób in diên turribus . diû sî ûfirrihtet hábent . contra
turrin
hereticos. (14) *Ponite corda uestra in uirtute eius.*
gloûbírren
Denchent an íro túged . uuiêo míchel iro caritas ist .
minna

unde bíldont sîa. *Et distribuite domos eius.* Vnde
prédiâre
íro predicatores . zeteîlent íro hiûser. Paulus unde bar-
in hûs fúreuuáhste
nabas fáren in domum preputii . ándere apostoli fáren
in hus umbesnítis
in domum circumcisionis. *Vt enarretis in progenie*
altera . (15) *quoniam hic est deus deus noster.* Daz
ir zélent . hína in ánderro chúnnezalo . so CHRISTVS chó-
men sî . dáz er Got íst . únser Got. Vuiê lango? *In*
eternum et in seculum seculi. In êuua . unde in uuerlt
uuerlte. *Ipse reget nos in secula.* Ér ríhtet unsih
chúning
iêmer . uuanda er REX . IST.

(XLVIII.)

chriûzis chint
(1) [R 167] *In finem filiis chore psalmvs.* Filii cruzis
uuerdent hiêr gemánot . daz siê ze Gotes uuîstuômme den-
chen . unde írre nesîn. (2) *Avdite hec omnes gentes .*
CHRISTVS chit. Kehórent dísiû uuort alle diête. *Auri-*
bus percipite omnes qui habitatis orbem. Mit ôren
des hérzen fernément alle bûara déro uuérlte. (3) *Qui-*
que terrigene et filii hominum. Kehôrent ir érdpúrti-
sundige unde
gen . unde ir ménniscon chint . daz chit peccatores et
rehte érdpúuuo mennescen chnt
iusti. Adam uuas terrigena . CHRISTVS uuas filius homi-
demo êresti
nis. Kehôrent souuédermo ir gelîh sint . primo alde
adâme alde demo andern
secundo adam. *In unum diues et pauper.* Kehôrent
hohmuôtige unde nidermuotige
sáment rîcher unde ármêr daz chît superbi et humiles.
(4) *Os meum loquetur sapientiam.* Mîn munt spriche;

den uuîstuôm. Mîn munt keságet iû auer ih pin. Ih pin sapientia dei. (Gotes uuîstuôm) *Et meditatio cordis mei prudentiam.* Vnde mînes herzen áhta . sprichet fruôtheit. Fóne herzen chómenT mîniu uuort . mit dien ih iûh fruôto. Diên netuôn ih kélîcho die eîn spréchent . unde ander uuellen. (5) *Inclinabo in parabolam aurem meam.* Ih keheldo mîn ôra ze mînero ságo. Ih uuéren sélbo . daz ih lêro. Aber pharisei (súnderman) lêrent . daz siê tuôndo neuuérent. (dúr) *Aperiam in psalterio propositionem meam.* Per corpus (lîchamen) óffenon ih mina toûgeni. Ih chúmo selbo in corpore (lîchamen) . unde lêro iûh . únsémfta fernúmist. (6) *Cur timebo in die mala?* Ziû sol ih mir furhten in úbelmo tâge (tag) . so dies mortis (todis) chumet? *Iniquitas calcanei mei circumdabit me?* Vmbegrîfet mih danne daz únreht mînero férsenun . daz chît mînes éndes . sô iz ándere tuôt? (7) *Qui confidunt in uirtute sua et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.* So iz diê tuôt . diê sih fertrúent iro sélbero chréfte? unde sih kuôllichont íro mí[R 168]chelen rihtuomes? (8) *Frater non redemit . redimet homo?* Der Góte chit pater (fáter) . der chit Christo frater. Den Christvs nelôsta . mag den mennisco lôsen . so diê uuânnent . diê ze íro chrefte sih fersêhent? *Non dabit deo placationem suam.* Der des uuânet . der negíbet niêht Góte mit diû er síh hulde. (9) *Et precium redemptionis animę suę.* Noh daz uuerd sînero sêlo lôsungo. Der negíbet elemosinam . der netuôt ímo amicos (friûnt) de mamona (fone) iniquitatis (unrehtes scázze). *Et laborabit in ęternum .* (10) *et uiuet adhuc in finem.* Vnde fóne diû

ist er iêmer in árbeîten . unde lébet iê noh âne ende. Also diues sepultus in inferno . âne énde mit arbeîten lébet. (11) *Non uidebit interitum . cum uiderit sapientes morientes.* Der sólicho nebechénnet niêht interitum . so er uuîse gesiêhet irstérben . unde er chit . siê sint ferlóren. Vuaz ist sie íro uuîstuôm ferfángen? Vbe er bechándi interitum . so uuíssi er sih ferlórnen . nals siê. *Simul insipiens et stultus peribunt.* Diê neuuerdent ferlóren die uuîse sint . der únuuîso unde der goûh . uuerdent sáment ferlóren. Der so únuuîse ist . daz er sih selben nebechénnet . unde so gôuh . daz er neruôchet sînero sâldon . déro iêouuéderer uuírt ferlórin. *Et relinquent alienis diuitias suas.* Vnde frémiden lazzent siê íro rîhtuôma. Vuiêo áber ube siê chint eîgen? Diû sint ín oûh frémede . uuanda siû ín nesint núzze. Also diuiti frémede uuâren dô er in héllo uuas . die sînen rîhtuôm besâzzen. (12) *Et sepulchra eorum domus eorum in ęternum.* Vnde sint íro gráb so siê denchent . iêmer íro hiûser. *Tabernacula eorum in progenie et progenie.* Vnde íro gezelt in chúnne . unde in chúnne. Fone diû machont sie marmorea sepulchra . sámoso diû súlîn iêmer iro selda *!* sin. Vuâre diues dâr geséldot . sô nebrúnne er ze héllo. *Vocauerunt no*[R 169]*mina sua in terris suis . i. in sepulchris suis.* Dâr ze íro gréberen háreton siê ín be námen. Íro afterchomen uuîsoton íro grébero . unde dâr goûmondo . hareton sie ín dára . after heîdenemo síte. Vuaz ferfiêng daz diê tôten? (13) *Et homo cum in honore*

der rîcho begrábener in dero héllo

ferlornissa

stêininiû grap

rîcholf

. i. uuirtondo

esset . non intellexit. Vnde mennisco neuuissa . daz er
Gotes kelîchenisse
in êron uuas. Daz ín imago dei ziêrta . daz nebechánda er. Fóne diû gescah ímo sús. Vuieo? *Comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis.* Démo únuuízzigen féhe uuard er geébenot . unde démo uuard er gelîh. So férro stúrzta er. (14) *Hęc uia illorum scandalum ipsis.* Diz ist íro uuég . ín sélben ze spúrnedo . daz chit ze offendiculo. Áhtot siê iêman ánderro sâlige . demo uuirt iz oûh ze scandalo. *Et postea in ore suo benedicent.* Vnde dáranâh tanchont sie góte in íro munde. Nâh allemo írreden . uuerdent
kelîhseara zitelichîu guôt
sie ypocrite . uuanda sie temporalia bona habende . fóne herzen Got nelóbent . doh siê iz tuôien mit uuorten. (15) *Sicut oues in inferno posite.* Sie sint also scâf . nals niêht échert scâf . nube also scâf in hello gestîgotiû. *Mors pastor est eis.* Der tôd ist iro hírte.
lîb tôd
Christvs ist uita . diabolus ist mors. Also uita in himele guôtero scâfo hirte ist . also ist in héllo mors hirte déro rûdigon scâfo. *Et dominabuntur eorum iusti in matutino.* Vnde rehte uualtent iro in uôhtun. Hiêr ist náht . hiêr uualtent unrehte déro rehton. Sô diû naht fergât . unde iz hina tágen begínnet . so uualtent aber rehte déro únrehton. *Et auxilium eorum ueterascet in inferno a gloria eorum.* Vnde íro helfa irfírnet in hello . dar chóment siê ába iro guôllichi. Alle helfa . scazzes . friûndo . geuualtes . unde al daz ze guôllichi triffet . ferliêsent siê dâ. (16) *Verumtamen deus redimet animam meam de manu inferi cum acceperit* [R 170] *me.* Aber Got irlôset mîna sêla . fone hello geuualte . so er mih inphâhet. Christvs sprichet daz offeno fóne ímo sélbemo . unde fóne sînen líden.

Er fuôr ze hello . er uuard ouh inphangen in hímel mit diên sînen. (17) *Ne timueris cum diues factus fuerit homo . et cum multiplicata fuerit gloria domus eius* . (18) *quoniam non cum morietur accipiet hęc omnia . neque descendet cum eo gloria eius.* Nefúrhte dir niêht . daz dû únsâlig sîst . so eîn ánder man rîche uuórden si . unde sînes hiêsces kuôllichi gemanigfaltot sî . uuanda so er irstírbet . sô nenímet er iz hína mit ímo . noh dánne neféret mit ímo sîn guôllichi. Vuaz habeta diues in hello ane fiûr? (19) *Quia anima eius in uita ipsius benedicetur.* Vuanda er sâlig keheîzzen uuírt . únz er lébet pe diû ist er unsâlig . so er irstirbet. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* Er danchot dir Gote . so du ímo uuola tuôst. So dû ín chéstigost . sô lasterot er dih. (20) *Introibit usque in progeniem patrum suorum.* Er gât hína in diê altun sláhta sînero fórderon. Also úbel so die uuâren . so ist er. Abel unde cain sint mánnoliches fórderen. Souuéderen der man bildot . der ist sîn fórdero. Der súslih ist . so hiêr gescríben ist . des fórdero ist cain. *Vsque in ęternum non uidebit lumen.* Gotis liêht negesîhet er niêmer. Ziû ist daz? (21) *Homo cum in honore esset non intellexit . comparatus est iumentis insipientibus . et similis factus est illis.* Daz ist fone diû . uuanda er sîna êra nebechanda . unde er be dîu uuard keébenot . unde gelîh rínderen unde rossen.

(XLIX.)

(1) *Psalmvs asaph.* Uuer uuas asaph? Er uuas

filius barachiel . einer déro sángmeîstro . fóne diên man líset in paralippemenon . diê an diên seîton díse sálmen Gote súngen. Ze dero uuis ist díser salmo asaph [R 171] uuanda er sang . daz in dauid lêrta. Vnde ferror zefernemenne . asaph chit diû geládeta synagoga. Diû synagoga dero geloubigon . unde dero heiligon áltfórderon . spríchet hiêr. Íro ist díser salmo. (1) *Devs deorvm dominvs locvtvs est.* Got dero Góto . daz chit . dero heiligon . diê fone kenâdon góta gratia dii heizzent . selber truhten . der sprah. Vuaz ketéta er spréchendo? *Et uocauit terram . a solis ortu usque ad occasum.* Er sprah . unde uuîsta ze sînero geloûba alla erda . alle diê in érdo sizzent . fone sunnun ûfkange . unz ze íro sedelgange. (2) *Ex sion species decoris eius.* Fóne sion chumet sîn ziêra bilde. Sion ist in ierusalem . dannanûz châmen apostoli . diê uns christum chunton . den sîn diuinitas Gótehêit fóre allen ziêrta. (3) *Deus manifeste ueniet.* Got chúmet óffeno. Der êr cham toûgeno . der chumet ánderest óffeno. Do er cham . do uuard imo irtêilet . so er áber chúmet . sô irteîlet er. *Deus noster . et non silebit.* Vnser Got chúmet . unde nesuîget . do er nû suîgee . uuanda er chit an demo suônetáge. in iudicio . Ite in ignem ęternvm. fárint in êuuig fiûr *Ignis in conspectu eius ardebit.* Fiûr brinnet fore ímo. Daz prénnet diê paleas. Der sih paleam bechenne der furhte daz fiûr. *Et in circuitu eius tempestas ualida.* Vnde umbe ín starch uuint. Des sceîdet diê guôten fone diên úbelen. Den uuint tuot diû uuínda diû in sinero hant ist . also iz chit . Cvivs héleuua Des uuínda ist an sînero hant . unde fúrbit er sîn tênne . unde VENTILABRVM IN MANV EIVS . ET MVNDABIT AREAM SVAM . ET

sámenot er den chérnen in sînen spîchare . diê héleuna ábir CONGREGABIT TRITICVM IN HORREVM SVVM . PALEAS AVTEM COMdie brénnit er in únirloscinimo fiûre. BVRET IGNI INEXSTINGVIBILI. (4) *Aduocabit cęlum sursum . et terram.* Er ládot ûf den hímel . unde [R 172] dia erda. Daz chit . rehte unde unrehte ládot er ze sînero urteîldo. Ziu? *Discernere populum suum.* Zesceîdenne sinen liût. Fóne uuémo? Fone diên úbelen. Vbe hiêr sáment pûent . ubele unde guôte . dâr sceîdet er siê. (5) *Congregate illi sanctos eius.* Synagoga sprichet nû ad angelos. Sámenont ímo sîne heîligen. Vuanda iz danne féret also CHRISTVS chît in euangelio . MITTET ENIM ANGELOS SVOS ET CONGREGABVNTVR ANTE EVM OMNES GENTES. *Qui ordinant testamentum eius.* Diê sîna beneîmscrift ordinont. Diê also teîlent unde tuônt . so er an buôchen gebóten hábet. Diê caritatem sceînent . elemosinam gebent . hospites inphâhent. *Super sacrificia.* Liêberen uuerch Góte danne ópfer. Vuanda er chad . MISERICORDIAM VOLO . ET NON SACRIFICIVM. (6) *Et adnuntiabunt cęli iustitiam eius . quoniam deus iudex est.* Vnde sô tuôndo chundent cęli daz chît iusti . sîna iustitiam . uuanda siê uuizzen daz Got selbo irteîlare ist . den niêht netrûget. (7) *Audi populus meus . et loquar.* Nu sprichet CHRISTVS . Hôre min liût . unde danne spricho ih. Neuuíle dû mir hôren . sô nebist du mîn liût . so suîgen ih. *Israhel . et testificabor tibi.* Hôre dû israel . unde ih ságo dir. *Deus deus tuus ego sum.* Daz ferním . daz ságo ih dir . Got pin ih . din Got pin ih. Lôsést dû mir . sô bín ih dîn Got.

diû geladeta ze éngelen ir séndet sîn éngila unde uuerdent kesáminot fúre in álle diête. irbarmeda uuil ih nals opher mínna késte rehte reht

Nelósêst du mir . danne bin ih Got . nals aber dîn Got . Mir ze guôte bin ih Got . dir ze freîson nebin ih din Got. Vuélichen lon uuíle dû . âne mih selben? An díu hábest du mih . daz ih din Got pin. Dar du mih hábest . dar hábest dû guôtelih. (8) *Non super sacrificia tua arguam te.* Vmbe dîniu opfer neirréfso ih dih . uuanda ih nemâlon dih . ziû dû mir nebringest taurum pinguem . alde [R 173] hircum optimum. *Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.* Aber dîniu brantopfer sint iêo fore mir. Daz chit . ih uuíle daz dîn muôt fone caritate inzúndet sî . daz ist mîn zînseîsca. Iû uuas síto . so regiones prouintię uuúrden . daz man hiêz siê zins kében. Daz kebót hiêz indictio. Nû bín uuir trúhtenes prouintia . daz chit sîn flíhtlant . unde nû háben uuir fernómen uuéliche uectigalia er úns uuíle indicere . nû sîn gerno under sînero indictione. (9) *Non accipiam de domo tua uitulos . neque de gregibus tuis hircos.* Ih neuuíle chalber fóne dînemo hus . noh póccha fone dînen herton. Vnz ih des ruohta in ueteri testamento . do fórezeîchenda ih . uuaz ih in nouo inphâhen . uuíle. (10) *Quoniam meę sunt omnes fere siluarum . iumenta in montibus et boues.* Fóne diû neuuíle ih siû eîscon ze dír . uuanda mîn sint alliu uuíldiu tiêr . unde geuueîdotiû fêho in bérgen . unde ínnestândiu rínder ze chrípho. (11) *Cognoui omnia uolatilia cęli.* Ih pechenno álliu diû gefúgele déro lúfte. Vbe mih íro lustet . ih pechenno siû baz danne ménnisco . uuanda

feîztin phar poccho bézzesten. minnon diê gebiûreda púrglôs keuualtpot zínsa kebêten keuualtpóte in altero beneimedo in niúuuero

ih uuissa íro getât . dîa siû nû hábent . er siû uuúrdin. *Et pulchritudo agri mecum est.* Vnde feldscôni ist sáment mir. Sî ist mir chunt uber al. (12) *Si esuriero non dicam tibi.* Húngeret mih . daz nechlágo ih dir. *Meus est enim orbis terrę . et plenitudo eius.* Diû uuerlt ist mîn . unde al daz darínne ist . uuaz kíbest du mir? (13) *Nunquid manducabo carnes taurorum . aut sanguinem hircorum potabo?* Vuânest du mih ezen fárrîn fleisg . alde trínchen bucchin bluôt . souuiêo mir iz ze ópfere chome? (14) *Immola deo sacrificium laudis.* Opfero Gote . ópher lóbes uuanda du fone imo hábest . souuaz du guotes ketân hábest . unde er dir belâzet . souuaz dû ubeles [R 174] ketân hábest. Daz opfer hábest dû in dir . du nedarft iz uzuuert suôchen. Daz ist . daz ih suôcho . daz ih dir uuíle keuualtpîeton indicere. *Et redde altissimo uota tua.* Vnde dîne díge antuuúrte demo hóhesten. (15) *Et inuoca me in die tribulationis . et eruam te . et honorificabis me.* Vnde háre mih ána so dir not si . unde danne lóse ih dih . unde des lóbest du mih. (16) *Peccatori autem dixit deus . quare tu enarras iustitias meas? et assumis testamentum meum per os tuum?* Nu sprichet áber asaph. Ze démo súndigen chad Got . umbe uuaz rédenost dû mîn reht? unde ziû nimest dû in munt min beneîmeda testamentum . alta uetus alde niúuua nouum? (17) *Tu uero odisti disciplinam . et proiecisti sermones meos retrorsum.* Du házzest dîa zuht . unde uuúrfe hinder dih mîniu uuort. Du neuuoltost fore oûgon háben mîna lêra . uuen mah du danne lêren? (18) *Si uidebas furem currebas cum eo . et cum adulteris portionem tuam ponebas.* Du gîenge sament demo diêbe . dâr du

sîn geuuár uuúrde . unde mit diên . die mit anderro chénon lígent . habetost du teîl. Daz chit úbelo tuônten húlfe dû . unde stuênde ín bî. (19) *Os tuum abundauit malitia.* Din munt uuas fol . daz chit dîn herza uuas fol úbeluuílligi. Du gesâhe gerno . daz iz úbelo fuôr. *Et lingua tua concinnabat dolos.* Vnde din zunga spráh keslago den bîsuîh. Dû chóndost démo uuóla slíhten . der únrehto téta. (20) *Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris.* Muôzzigo sizzende hindersprachotost du andermo man. *Et aduersus filium matris tuę . ponebas scandalum.* Vnde dînero muoter chinde tâte dû spírneda. muoter prûtsamenungo chint Matris ęcclesię filios írtost dû. (21) *Hęc fecisti et tacui.* Sus tâte du . unde suîgeta ih. Ih fertruog dir iz. *Existimasti inique . quod ero tui similis.* Fone démo suígenne uuândost dû [R 175] únrehto . daz ih dir gelîh sî. *Arguam te.* Ih inchán dih . sô iz zît uuirt . sô Gót manifeste óffeno chúmet . et non silebit. unde niêt nesuîget *Et statuam contra faciem tuam.* Vnde gestello dih gágen dinemo ánasiune. Ih tuôn daz dû dih selben bechénnest . unde du dir mísselichest. Vuanda du êr uuízzen neuuóltost uuer du uuârist . in hello geeiscost dù iz. (22) *Intellegite hęc qui obliuiscimini deum.* Fernément diz . ir Gótes also irgézzen eîgent . sô dísêr. *Ne quando rapiat . et non sit qui eripiat.* Nîo er iûh nezucche ze ad uindictam râcho . unde iû niêman nehélfe. (23) *Sacrificium laudis honorificabit me.* Ópfer lóbes êret mih nals fóne úbelmo . nube fóne guôtemo. *Et illic iter in quo ostendam illi salutare dei.* Vnde dâr ist diû fart . an déro ih ímo geôugo

Gótes haltare CHRISTVM. Laus (lob) daz chît psalmodia (salmonsang) . leîtet in ze hímele . dâr CHRISTVS ist.

(L.)

(1) *PSALMVS DAVID* . (2) *QVANDO VENIT AD EVM NATHAN PROPHETA . QVIA INTRAVIT AD BERSABEE.* Díser salmo uuas dauidis chára . dô ín nathan inchonda dero missetâte . daz er mit bersabee sliêf . sînes hérechnehtes chénun urîae . unde er ín umbe sîa frúmeta irslágen. Vnde eîn sunda diê ánderun irráhta. (3) *MISERERE MEI DEVS . SECVNDVM MAGnam misericordiam tuam.* Gnâde mir Got . after dînen míchelen gnâdon. Súslîh uuúnda nemág keheîlet uuerden . âne dîna mârun medicinam (lachenunga). *Et secundum multitudinem miserationum tuarum . dele iniquitatem meam.* Vnde after déro mánigi dînero irbarmidon . tîligo mîna únébeni. Daz uuas únebeni . daz ih ándermo téta daz ih mir selbemo neuuolti. (4) *Amplius laua me ab iniquitate mea.* Vuasg nu mêr ába mir mîn unreht uuízzentes . danne dû êr tâtist únuuizzentis. So uílo diz mêra sî . so uílo mêr uuésg mih. *Et a delicto meo munda me.* Vnde mînero míssetâte reîne mih. (5) *Quoniam iniquitatem meam ego agnosco.* Vuanda ih mîn únreht selbo bechénno . be diû nebechenne dû iz. Vuanda ih iz andon . be diû neando dû iz. *Et delictum meum coram me est semper.* Vnde mîn míssetat ist émizis fóre mir. Ih irhúgo iêo . unde îo uuaz ih hábo getân. (6) *Tibi soli peccaui.* Dir einemo sundota ih. Du eîno bist rehter

ingeltâre . uuanda du eîno unsundig pist. Alde sus. Vbe ander man sundot . eînemo Gote sundot. Vbe chúning súndot. Gote unde chúninge súndôt. *Et malum coram te feci.* Vnde úbel téta íh fóre dír. Daz leîdot mih . daz ih dir ánaséhentemo sús ketórsta getuôn. *Vt iustificeris in sermonibus tuis.* Cnâde mir . daz dû geuuâre sîst an dînen uuórten. Vuelichen? De FRVCTV . VENTRIS . TVI . PONAM . SVPER SEDEM . TVAM *). *Et* tih niúuuetis sculdig uuesen mir únuuirdigemo *uincas cum iudicaris . s. te nihil indigno debere.* Vnde dû gestrîtest dînen geheîz zetûrinne . so du irteîlet uuérdêst . mit rehte den zelâzenne. So man chéde . daz ih ín férsculdet hábe . sô erhuge gnâdon . unde gerîh. (7) *Ecce in iniquitatibus conceptus sum . et in peccatis peperit me mater mea.* Síno . in únrehte inphiêng mih . unde in sundon gebár mih mîn muôter. Gnâde mir . uuanda âne niûuue sculde . hábo ih alte sculde . sáment diên ih inphángen unde gebórin uuard. Vueliche sint daz? Âne diê fóne ADAM allen ménniscon chomen sint? toûfi umbe diê baptismum gesézzet ist . âne diê CHRISTVS eîner háracham. (8) *Ecce enim ueritatem dilexisti.* Síno . dû mínnotost diê uuârhêit. Daz ih iéhendo mînero lûter sundon uuâr ságeta . daz lîcheta dir . also iz chît. PVRA bîiiht lôset fóne tôde CONFESSIO LIBERAT A MORTE. *Incerta et occulta* [R 177] *sapientię tuę manifestasti mihi.* Diû unguíssen unde diû toûgenen dînes uuîstuomes . óffenotost dû mir. Daz dîn sapientia CHRISTVS chumftig hára in uuerlt ist . daz oûgtost dû mir . souuîo ih nû sús míssefarin hábe. (9) *Asperges me ysopo et mundabor.* So er chumet .

*) *übergeschrieben ist von jüngerer Hand:* uon den wchir buchis din seze ih ûf stûl dín.

míselen
so bespréngest dû mih mit ysopo . also leprosos . unde
an
danne uuirdo ih kereînet. Vuanda so ist kebóten in
êouuartpuôche
leuitico . daz leprosi síben stunt pesprénget uuúrdin .
mit ketúnchotemo ysopo ín demo ópherbluôte . unde
dánnan . kehêilet uuúrdîn. *Lauabis me . et super ni-*
uem dealbabor. Danne uuáscest dû mih . unde danne
uuirdo ih uuîzzero snêuue. Vuanda reînerun sêla kíbest
lîchamen
dû mir . danne dehêin corpus uuerden múge. (10) *Au-*
ditui meo dabis gaudium et lętitiam. Freuui unde
choment ir
mendi tuôst dû mih kehôren . so dû chist. VENITE BE-
geuuiêhten mînes fáter inphahent daz rîche daz iû fore keáruuet
NEDICTI PATRIS MEI . PERCIPITE REGNVM . QVOD VOBIS PARATVM
ist fóne ánagenne uuérlte
EST AB ORIGINE MVNDI. *Et exsultabunt ossa humiliata.*
ríuuuo
Vnde danne fréuuent sih . diû nû in pęnitentia gediê-
kehóreda
muôten beîn. Oûh ist ein ander auditus . der den man
freuuet . der ín demo herzen ist. Fone démo iohannes
des priûtegomen friûnt stat uude hôret sprechen unde fóre mendi mendet
chad. AMICVS SPONSI STAT ET AVDIT EVM . ET GAVDIO GAV-
ír umbe diê lûtun des priûtegomen kehôrda
DET PROPTER VOCEM SPONSI. Der so getâno auditus ma-
kediêmuotiu beîn kuôllicho
chot ossa humiliata . uuanda er des gloriam erchennet .
lûtun kehó-
des uocem er ínuuert kehôret. Den ínuuertigen audi-
run lerárra
tum hábeton prophetę unde apostoli unde alle doctores.
reda
Fone démo mag oûh dísiû sententia fernómen uuerden.
(11) *Auerte faciem tuam a peccatis meis . et omnes*
iniquitates meas dele. Vuende dîn ánasiûne fóne mî-
nen súndon . unde tîligo alle mîna sunda. (12) *Cor mun-*
dum crea in me deus. Sképhe [R 178] in mir reîne

herza . so reîne . daz ih furder sus nemíssetuôie. *Et spiritum rectum innoua in uisceribus meis* *). Vnde gréhten sin ih mêino rationem . den ih sundondo gechrumpta . den geniûuuo in mînen innâhten . dannan
légirhuôr
diz adulterium chómen ist. Fésteno mih dâr . dâr ih nû ze brôde uuas. (13) *Ne proicias me a facie tua.* Fóne dînemo ánasiune neferuuérfêist dû mih. Reîne mih sô . daz ih dih kesêhen muôzze. *Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.* Vnde nenémêst dû mír
keîst fóresago
dînen heîligen geîst . daz chit spiritum prophetię . den ih fóre hábeta . souuiêo ih ín nû ferscúldet hábe. (14) *Redde mihi lętitiam salutaris tui.* Ergíb mir dîa fróuui dînes haltaris CHRISTI . an déro ih fore dísen súndon uuas . dia ih nû ferstân mir gemínnorôta uuésen. *Et spiritu principali confirma me.* Vnde gefésting mih mit démo fórderostên geîste. Vuer ist der?
Got ist keîst
âne Got . fóne demo gescríben ist . DEVS SPIRITVS EST. So gefésteno mih uuanda dû mir iz nû fergében hábest . daz ih furder scúldig neuuérde. (15) *Docebo iniquos uias tuas.* Dánne lêro ih unrehte dîne uuéga.
únrehtin
unde ságo ín uuiêo dû . mir iniquo gnâdetost . unde oûh siê gnâdon neferchúnnîn. *Et impii ad te conuertentur.* Vnde guôtelose uuerdent ze dír bechêret. Niêht eîn únrehten unde súndigen . nube ioh diên uuírsistên geheîzzo ih danne gnâda *!* fóne dir . úbe siê sih pézzeron uuéllen. (16) *Libera me de sanguinibus deus . deus salutis meę.* Lôse mih Got fóne diên uuerchen

---

*) *am Rande:* Nota tres spiritus . i. Rationis . Prophetię . et principalem. De his tribus interroga iudeum . et nescit responsum.

fleiskis unde bluôtis irruuartnisso
carnis et sanguinis . daz chit corruptionis . uuanda ge-
fleîsk unde bluôt nebesizzent Gotes rîche
scríben ist . CARO ET SANGVIS REGNVM DEI NON POSSIDEBVNT .
noh irruuartungo uniruuartungo
NEQVE CORRVPTIO IN CORRVPTIONEM. Lôse mih Got mînero
heîli . dîa uuir noh neheîgen . uuanda sî chúmftig ist.
[R 179] *Et exsultabit lingua mea iustitiam tuam.*
Vnde danne ságet mîn zúnga mit fréuui dîn reht .
uuiêo dû niêht eîn ze gnâdon . núbe ioh ze réhte há-
riûuuonton inphahen
ben uuíle . pęnitentem suscipere. (17) *Domine labia*
mea aperies et os meum adnuntiabit laudem tuam.
Trúhten dû induôest mîne lefsa . unde mîn múnt chúndet
dîn lób . daz du mih scuôffe unde súndonten neferliêzze .
piiiiht
unde mîna confessionem inphiênge . unde mih déro
súndon inbúnde. (18) *Quoniam si uoluisses sacrificium*
dedissem utique. Vuanda ube dû ópher uuóltist . umbe
mîna sunda . daz kâbe ih dir. Mánige frúschinga
mahti ih dir bríngen . úbe dû siê uuóltist. *Holocaustis*
autem non delectaberis. Áber déro neruôchest dû .
uuízzotopher
prántópher neuuíle dû. Salutaris hostia uuirt míte
bezêichenet so íro zit chúmet . so neist ánderes durft.
(19) *Sacrificium deo spiritus contribulatus.* Góte ist
liêb opher . geblúenez muôt. *Cor contritum et humi-*
liatum deus non despicies. Kemúletez herza unde ge-
uuizzotopher
nídertez . nefersíhest dû Got. Salutarem hostiam bringen
euuarten fermulet horza
sacerdotes . cor contritum bringe mánnolîh. (20) *Be-*
nigne fac domine in bona uoluntate tua syon. Truh-
ten duô mínneglicho syon in guôtemo dînemo uuillen.
prûtsamenunga
Scêine guôten uuillen dînero ęcclesię. *Et edificentur*
muri ierusalem. Vnde fóne demo uuillen uuerden ge-

zimberot diê búrgmûra ierusalem. Kezímberot uuerden
úntodigi in geloûbo kedingi unde an
diê festina únserro inmortalitatis . in fide spe et ca-
mínnon
ritate. (21) *Tunc acceptabis sacrificium iustitię.* So
uzkóz christis
inphâhest dû opher des rehtes . effusionem sanguinis
pluôtis
CHRISTI. *Oblationes et holocausta.* Vnde inphâhest
uuîsunga . unde brénnefrúscinga. Also diê sint . diê
sih ze Góte bechêrent . unde oûh diê . diê sih zúndent .
mit déro Gótes mínno. *Tunc inponent super altare*
êuuarto
tuum uitulos. Danne légent sacer[R 180]dotes chalber
ûfen dînen altâre diûdér lîchent. Nals fóne déro sueîgo
genómeniû . núbe in sancta ęcclesia gezógene iúngelinga
hêilige únsundige
sanctos et innocentes. Also Laurentius uuas unde Vin-
centius et CETERI TALES.

(LI.)

(1) *IN FINEM INTELLECTVS DAVID* . (2) *CVM VENIRET DOECH IDVMEVS ET ANNVNTIAVIT SAVL ET DIXIT . VENIT DAVID IN DOMVM ABIMELECH.* An CHRISTVM siêhet dísiu fernúmest dauidis . uuanda sîn fient antichristus hiêr irrefset uuírdet . den doech idumeus bezeîchenet. Vmbe dauidis kenîde sluôch doêch sacerdotes . umbe christis kenîde slâhet antichristus martyres. (3) *QVID GLORIARIS IN MALITIA QVI potens es?* Chéden álle mit dauid . uuaz kuôllichost dû dih in arge . dûdir mahtig pist? Nemúgen oûh tiêr unde uuúrme úbelo tuon? (4) *Iniquitate tota die.* Vuaz kuôllichost dû dih in únebeni

állen dág. Du tuôst iêo ándermo daz tu dir neuuoltîst ziû dunchet dir daz kuôllih? *Iniustitiam cogitauit lingua tua.* Vnreht áhtota dîn zunga. Vnreht uuas dir in muôte unde in [R 181] munde. *Sicut nouacula acuta fecisti dolum.* Du hábest mit trúgeheîte getân . also daz scársahs tuôt. Iz nímet daz hâr . nals den lîb. Also hábest dû mit allen dînen únchusten ímo daz ûzzera genómen. Sîn guôt nâme dû ímo . sînero sêlo nemáhtost dû táron. (5) *Dilexisti malitiam super benignitatem.* Árgen uuíllen mínnotôst dû mêr danne guôten uuillen. *Iniquitatem magis quam loqui equitatem.* Vnde únreht spréchen mêr dánne reht. Tenebrę (fínstri) uuâren dir liêberen danne lux. (liêht) (6) *Dilexisti omnia uerba precipitationis.* Álliû uuort níderscrécchi mínnotost dû . ih meîno . diû ín den dôt scrécchent. Vuarana? *In lingua dolosa.* An (. i. únchustigen) uízesen uuórten. Vuanda dû uuíssost . daz ánderêr úbelo téta . du châde áber . daz er uuóla tâte. (7) *Propterea deus destruet te in finem.* Fóne diû stôret díh Got in énde. Vbe er dih nû nestôret . so déro uuerlte ende chúmet . so stôret er dih. *Euellet te . et emigrabit te de tabernaculo suo.* Er uuelzet dih ûz . unde uerfuôret dih ferro fóne sînemo gezélte. *Et radicem tuam de terra uiuentium.* Vnde dîna uuúrzellun uuírfet er ûzzer déro lébendon erdo. Sáment diên sâligen nelâzet er dih púen. (8) *Videbunt iusti et timebunt.* Rehte gesêhent hiêr in uuerlte . uuaz ímo gescêhen sol in énero uuerlte. unde furhtent íro sélbero. *Et super eum ridebunt.* Vnde in énero uuerlte láchent siê sîn. *Et dicent.* Vnde sus chédent siê. (9) *Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum.* Síno . uuâr der mán ist . der Gótes

helfa nesuôhta. *Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum.* Núbe sih trôsta ze sînemo míchelen rihtuome. *Et preualuit in uanitate sua.* Vnde gerêih in sînero úppeghêite follefuôr míte. (10) *Ego autem sicut oliua fructifera in domo dei . speraui in misericordia dei.* Aber ih ne[R 182]uuas ímo gelîh chît dauid. Ih uuas kelîh in Gótes hus . démo bírigen óleboûme . unde gedíngta an Gótes knâda . nals án den scaz . sô er teta. Vuanda ih an Góte uuolta uuúrzellon . be diû bin ih pirîg poûm . pe diû gebíro ih CHRISTVM . der oleum sînero electorum ist. *In ęternum et in seculum seculi.* Vuiêo lángo gedíngo ih an in? Echert nû? Ioh nû . ioh iêmer in uuerlt uuerlte. (11) *Confitebor tibi in seculum . quia fecisti.* Dir bin ih iíhtig . daz dû iz tâte. Dû schiêde mih fóne dísemo doêch . dû uuoltost mih . unde feruuúrfe in. *Et exspectabo nomen tuum quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.* Vnde bîto ih dînes námen . uuanda er guôt ist . in dînero heîligon gesíhte. Dar íro gaudium irfullet uuirt âne énde . dâr bechennet siê guôten dínen námen.

(LII.)

(1) *IN FINEM PRO AMALECH INTELLECTVS DAVID.* Súslih fernúmist ist dauidis pro (umbe diê berentun) parturiente. Daz ist ęccle-
sia . sî ist (périnte) parturiens . sî líget in chíndebétte . si ist
nothafte (noth) . sî hábet hiêr pressuram. *DIXIT INSIPIENS IN CORDE SVO NON EST DEVS.* Vuer ist so únuuízzîg . daz

er chede . daz Got nesî . âne der ubelo tuôt . unde chit . Got uuile iz sô. Der ferságet . daz er Got si. Vuanda lîchet imo únreht . so neist er Got. Iudei cháden oûh fóne CHRISTO. NON EST DEVS . OCCIDAMVS EVM. (2) *Corrupti sunt.* Diê Gótes sô ferloûgénent . diê sint iruuárte in íro sinne. *Et abhominabiles facti sunt in uoluptatibus suis.* Vnde fóne diû sint sie leîdsame in íro muôtuuíllon. Vnreîne sint íro uuíllen. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Noh eîner neist íro . der uuóla tuôe. (3) *Dominus de cęlo prospexit super filios hominum . ut uideat si est intellegens . aut requirens deum.* Got [R 183] uuárteta háraníder fone hímele án dero ménniscon chint . zegeséhenne . úbe deheîner Got pechenne alde uuelle. Got nedárf uuarten . uuanda er alliu ding uueîz . er tuôt áber diê uuárten an diên er ist. Die uuártent fone hímele . dâr iro gedáng ist. (4) *Omnes declinauerunt simul.* Dâr sáh er . daz siê álle uuángtôn. *Inutiles facti sunt.* Vnde únnuzze uuórten sint. *Non est qui faciat bonum non est usque ad unum.* Vuanda siê échert filii hominum sint . nals dei . pe diû neist under ín . noh eîner der uuóla tuôe. (5) *Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem?* Nesuln diê alle noh keeiscon íro unreht . diê iz nu tuônt . unde iz uuízzen neuuellen ? Der tag chumet . daz sie chédent. QVID NOBIS PROFVIT SVPERBIA ET DIVITIARVM IACTATIO? TRANSIERVNT ILLA OMNIA TAMQVAM VMBRA. *Qui deuorant plebem meam ut cibum panis.* Diê neîmo ih . diê mîn fólch ferslíndent álso brôt. Diê also únirdrózzen sint sie zeslâhenne . sô brôt ze-

er nist Got slâhen ín
sûne dero ménniscon
Gotes
uuaz tohta uns ûbermuôti
unde rîhtuômis ruôm siû fersuuundun also
scáto

ézzenne. (6) *Deum non inuocauerunt.* Got nehâreton siê âna . daz ér ín sih selben gâbe . núbe daz er ín hiêr êra unde scáz kâbe. Des siê géreton daz ánahâreton siê . daz uuólton siê ze ín chómen. *Ibi trepidauerunt timore . ubi non erat timor.* Siê fórhton ín . dâr fórhta neuuas. Siê fórhton ferliêsen diuitias (rihtuom) . nals sapientiam (uuîstuôm) . daz ín mêr mahti sîn. *Quoniam deus dissipat ossa eorum qui hominibus placent.* Vuanda Got zebríchet déro beîn . diê ménniscon lîchent. Iudei uuolton lîchen romanis . fóne diû uuúrden íro bêin ferbróchen . CHRISTVS uuolta lîchen sanctis (heiligen) unde fidelibus (diên geloubigen) diê filii (Gotes chint) dei sint . nals filii (chint) hominum (ménniscon) . ímo neuuúrden beîn ferbróchen. *Confusi sunt quoniam deus spreuit eos.* Sie uuúrden gescéndet . uuanda Got ferchôs siê. Mit rehte [R 184] sîd siê Góte neuuolton lîchen . unde siê châden NON EST DEVS. (er neist Got) (7) *Quis dabit ex syon salutare israel?* Vuer gíbet fone syon haltare israheli? Vuer? âne démo sie châden . NON EST DEVS. (er neist Got) *Cum conuerterit dominus captiuitatem syon . exsultabit iacob . et lętabitur israel.* Sô Got peuuéndet syônis éllentuôm (hôun uuârto) . so sprúngezen iacob . unde fréuuet sih israel. Der iúngero sun . uerus iacob . uerus israel . der méndet is. (uuârer únderscranch . uuârer Gotes ánesêo) Vuenne uuirdet daz? In resurrectione . in nouissima die. (an urstendi an demo iugesten tâge)

(LIII.)

(1) *IN FINEM IN YMNIS INTELLECTVS IPSI DAVID.* (2) *CVM*

VENERVNT ZIPHEI ET DIXERVNT AD SAVL . NONNE ECCE DAVID ABSCONDITVS EST APVD NOS. Selbemo dauid ist fernúmist in lóbesangen . daz chit an dísemo gágenuuerten psalmo . der an CHRISTVM siêhet. Er sang ín dô CHRISTO dô ziphei châmen . unde sauli ságeton . daz dauid dar bî ín gebórgen uuas. Zîph hiêz eîn stat . dannan hiêzzen ziphei diê dâr sâzzen. Ziphei uuirt latine geantfristot florentes . daz chit pluônte . unde uuóla diêhente. Mit diên uuerdent peccatores pezeîchenet . die hiêr in uuerlte uuóla diêhent . unde gruône sint. Aber dauid pezêichenet christianos . diê sih hiêr bergent . unde áber geóffenot uuérdent in (ze suônotâge) iudicio . sô CHRISTVS chúmet íro guôllichi. Nû bítet dauid daz ín Got fóne ín lôse. (3) *DEVS IN NOMINE TVO SALVVM ME FAC . et in uirtute tua iudica me.* Got kehalt mih fóre zipheis . in dînen námen . unde irteîle mir in dînero chrefte. Sîd man fluôchondo chit. IVDICET TE DEVS (úberteîle dih Got) . mit uuélichero baldi ist hiêr gespróchen. IVDICA ME (irteîle mir)? âne daz er fóre sprah. SALVVM ME FAC (kehalt mih). Also er châde. SAL[R 185]VANDO (kehaltendo) IVDICA (irteîle) ME (mir). (4) *Deus exaudi orationem meam.* Got kehôre mîn gebet . uuanda ih nebîto florem (diêhsimin) zipheorum. *Auribus percipe uerba oris mei.* Ferním mit ôron diû uuort mînes mundes . uuanda ih ęterna (êuuig) bona (kuôt) gérôn zeinphâhenne. Daz kebét fóllechóme . noh neiruuínde hínnont dînen ôron. (5) *Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me.* Vuanda frémede irbúret sint . uuíder mir. Ziû frémede? Nesint ziphei in tribu iuda (iúdono slahta) . also dauid? Ane daz sie iniqui (unrehte) sint . unde be diû alieni (frémide).

Et fortes quesierunt animam meam. Vnde starche suôhton mîna sêla. Saul unde sine diênistman ministri fâreton mînes lîbes. *Et non proposuerunt deum ante conspectum suum.* Vnde negágenuuerton siê Got fóre iro oûgon. Daz chit . neházbeton siê Got fóre oûgon. Durh ín neliêzen siê iz. (6) *Ecce enim deus adiuuat me.* Sêhent no . Got hilfet mir. Ínuuert toûgeno . nals ûzuuert. *Et dominus susceptor est animę meę.* Vnde truhten ist inphángere mînero sêlo. Dâr ist sîn hélfa. (7) *Auerte mala inimicis meis.* Vuénde úbel fóne mir . ze mînen fíenden. Daz neist fluôh nube uuízzegtuôm des chúmftigen fiûres. *In ueritate tua disperde illos.* In dînero uuarheîte ferliûs siê. Siê bluônt nû . in íro uanitate úppeheît . lâ siê danne iruuérden in dînero ueritate uuârheite. (8) *Voluntarie sacrificabo tibi.* Vuílligo ópheron ih dir. Vuílligo lóbon ih dih . nals umbe ánder . âne umbe dih selben. *Et confitebor nomini tuo quoniam bonum est.* Vnde iího dînemo námen uuanda er guôt ist. Er neist ander . âne guôt. Cuôt heîzzest du . daz ist dîn námo. (9) *Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me.* Vuanda dû mih lôstost . fóne allen bînon . daz hábet mih kelêret . daz dîn námo ist bonum kuôt . unde summum bonum daz fúrsta guôt. *Et super inimicos meos respexit oculus meus.* Vnde mîn oûga úbersah mîne fíenda [R 186] zipheos. Ih hábo íro bluômen úberuuártet an díh sêhendo . unde daz kelírnet . quia omnis caro fęnum al fleîsc ist hóuuue . et claritas hominis sicut flos fęni unde ménniscin púrlichi also hoûbluomen .

(LIV.)

(1) *In finem in ymnis intellectvs ipsi david.* Christvs ende dúrnohti ist finis . christvs ist únser perfectio. An ín siêhet . daz ín dísên lóbin laudibus kesúngen uuirt. Diê selben lob liûte laudes sint fernúmist dauidi . daz chit christiano populo. Vues sint siê imo fernumist? Daz hiêr neist regio lant mandungo sunder siûftôdes noh sprángonis sunder cháronnis dendi sed gemendi . et non exsultandi . sed plangendi. Vnde úbe deheîn frôsprangot exsultatio únseren herzon ánaist . daz diû ist in án gedingi spe . nals in ántsacho re. (2) *Exavdi devs deprecationem . et ne despexeris deprecationem meam.* Kehôre Got mîna flêha . unde nefersíh mîna dígi. (3) *Intende mihi et exaudi me.* Duô mîn uuára . unde gehôre mih. *Contristatus sum in exercitatione mea.* Ih pin unfrô uuorden in mînero geuôbedo. Daz chit . an démo leîde . daz mir fóne diên ubelen gescêhen ist . daz mih uôbet unde gértet . pin ih so irlégen . daz ih iz chûmo fertrágo. (4) *Et conturbatus sum a uoce inimici . et a tribulatione peccatoris.* Vnde bín getruôbet fóre des fíendes stimmo . unde fóre dero bînun des súndigen. Ih uuolta die mínnon . die mih házzent . nu irret mih unchraft infirmitas muôtis mentis . daz chit muôtsuht . unde nímet mir dîa lûteri des herzen. *Quoniam declinauerunt in me iniquitatem.* Vuanda iro unreht chêrton an mih mîne fíenda. Siê uuâren mir be únrehte fient . uuanda ih ín hold uuas. *Et in ira molesti erant mihi.* Vnde in íro zorne . uuâren siê mir inblándene. Des uuíle mih Got keniêtot uuerden . unde

mit diû uôberot er mih. Aber daz ih iz fertráge . daz ist úber mîne chrefte. (5) *Cor meum conturbatum est in me.* Des [R 187] dinges ist mîn herza getruôbet . uuanda iz uuíget mir. *Et formido mortis cecidit super me.* haz Vnde tôdes forhta cham mih ána. Odium minnesami haz ist der tôd . also dilectio der lîb ist. Odium forhta ih. (6) *Timor et tremor uenerunt super me . et contexerunt me tenebrę.* Forhta unde bíbenot châmen mih ána . minnesami liêht haz unde fínstrina bedáhton mih. Dilectio ist lumen . odium fínstrina der sînen bruôder hazzet der ist tenebrę. Also iz chit . QVI ODIT FRATREM SVVM IN TENE- in finstri BRIS EST. (7) *Et dixi.* Vnde dô chad ih. *Quis dabit mihi pennas sicut columbę . et uolabo et requiescam?* Vuer gíbet mir also tûbun féderâ . daz ih fliêge unde râuuee? Vuer gehílfet mir daz ih mit minnon in eînote gefliêhe . alde irstérbe . nio mih fîentscaft neúberuuínde? (8) *Ecce elongaui fugiens . et mansi in solitudine.* Síno . geférrêt pin ih fliêhendo . unde in eînote uuóneta ih. In dés herzen toûgeni tuálta ih . dâr échert Got sámet mir ist . dâr suôhta ih râuua . unde fant sórgûn. (9) *Exspectabam dominum qui saluum me faceret . a pusillo animo et tempestate.* Fóne diû beît ih trúhtenes . daz er mih hiêlte fóre uueîhmuôti . unde fóre dúneste. Er sliêf in mînemo scéffe . unz ih uueîhmuôte uuas . unde unz ih nedâhta . uuaz er umbe mih leîd. So ih is irhúgeta . unde er an mir iruuácheta . so stílleton diê uuélla . sô neuuág mir . daz ih leîd . uuanda ih fóne ímo uuíssa . mêrun nôt irlíttena. (10) *Precipita domine.* Screcche siê níder trúhten. Eruélle siê . uuanda siê ze hôhe sint. *Et diuide linguas eorum.* Vnde scêid íro zúnga . die eînstimme ze úbele sint. *Quo-*

niam uidi iniquitatem et contradictionem in ciuitate. Vuanda ih unreht kesah . unde uuídersprâcha ín dero burg. Fone diû flôh ih in eînote . uuanda mir daz ín dero burg mísselîcheta. Daz ist diû burg . dar linguę uuúrden diuisę . dia Got iruálta . doh [R 188] sia alle peccatores iêo noh îlen zímberon. (11) *Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas.* Vnébeni umbehálbot diâ burg óbe diên mûron. Íro únreht ist hôhera . danne íro mûra. *Et labor in medio eius . et iniustitia.* Vnde in íro mitti ist arbêit . unde únreht . daz chit oppressio . unde nefanda iudicia. (12) *Et non defecit de plateis eius usura et dolus.* Vnde in íro gázzon negebrást uuuôcherúngo unde bísuuîches. Vbelo uuuôcherot . der lúzzel gíbet . unde fílo inphâhet . uuírs uuuôcherot . der umbe uuort mánslaht tuôt. (13) *Quoniam si inimicus maledixisset mihi . sustinuissem utique.* Vuanda úbe mîn fíent mir úbelo sprâche . daz fertruôge ih. *Et si is qui oderat me . super me magna locutus fuisset . absconderem me utique ab eo.* Vnde der mih óffeno házzet . sprâche der fóne mir úbermuôtechlicho . unde tâte er mir . drouuun . dánne búrge ih mih fóre ímo. Ih rûmdi diên sô getânen . unde fuôre in eînote. (14) *Tu uero homo unanimis . dux meus et notus meus.* Aber dû mîn eînmuôtigo . min uuîso . min chúndo . riête mih ána. Daz uuíget mir hartor. (15) *Qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Dû sáment mir âzze. *In domo dei ambulauimus cum consensu.* Ih unde dû giêngen eîníihtigo ín demo Gótes hûs. Vuir iáhen an eînen Got . unde béteton eînen Got . den neêretost dû an mir. (16) *Veniat mors super illos.* Der tôd chóme diê ána . diê sólih sint . also

firdrúccheda meînis úbertêilida

fiûr diê genám . diê mit moyse stríten. *Et descendant in infernum uiuentes.* Vnde fáren iro fúrstin principes lébende ze hello. Also dathan unde abiron . diê hoûbet des des rehtis sceîdungo scismatis uuâren. Áber pezeîchinlîcho mysticę fárent diê lébende ze héllo . diê uuízendo ferlóren uuerdent. *Quoniam nequitia in habitaculis eorum.* Vuanda árguuíllo in íro seldon ist. [R 189] Dâr siê echert eîna uuîla uuésen suln . dâr sceînent sie íro argi. *In medio eorum.* In íro mitti. Daz ist íro herza. Dar ist íro úbel uuíllo malitia. (17) *Ego autem ad deum clamaui . et dominus saluabit me.* Ih háreta aber ze Góte cristane christianus populus unde er gehiêlt mih . unde nam mih ûzzer diên uuídermuôten. (18) *Vespere et mane et meridie . narrabo et adnuntiabo et exaudiet uocem meam.* In hâbent uuanda CHRISTVS dô uuas in cruce in mórgen do CHRISTVS irstuônt . in mítten dag do er irhôhet uuart ! ad ze zeseuuun dexteram patris sînis fater . zello ih . unde chundo . unde er gehôret mîna stimma. (19) *Redimet in pace animam meam . ab his qui appropinquant mihi.* Doh siê stúrmen . er irlôset mih ! in fríde fóne diên . diê sih ze mir náhênt. Fone uuiû chist dû nâhent ? *Quoniam inter multos erant mecum.* Vuanda sie under mánigen die héleuua palea sint . sáment mir uuâren . nals mit únmánigen die triticum chórin sint. (20) *Exaudiet deus . et humiliabit eos qui est ante secula.* Mih kehôret Got . unde gediêmuotet siê . der êr dir uuérlte ist. Sie leîtet neuuêiz uuér míttunt chómenêr . der fóre uuérlte rîchesot . der geníderet siê. *Non enim est illis commutatio . et non*

timuerunt deum. Daz ist fóne diû . uuanda in íro lîbes uuéhsal neíst . unde siê Got nefórhton. (21) *Extendit manum suam in retribuendo.* Er récchet sîna hant ze lône. In iudicio lônot ér ín. *Contaminauerunt testamentum eius.* Sie intuuéreton sîna érbescríft.

an dînero chúnnescefte uuerdent keségenot alle
Vuieo chit diû scrift? IN SEMINE TVO BENEDICENTUR OMNES
diête únrehtero geloûbo rehtsceîdig
GENTES. Der hereticus unde scismaticus ist . der ist
lîchamin ségen
kesceîden fóne corpore CHRISTI . der nesuôchet benedictio-
in déro slahto erbe-
nem in semine abrahę . be diû nelósêt er démo testa-
scriben
tori. (22) *Diuisi sunt pre ira uultus eius . et appropiauit cor illius.* Fone sînemo zorne uuúrden siê gesceîden . unde do nâhta sîn hérza. So arriani châmen .
in trinnisso
so uuard in trinitate Gó[R 190]tes uuíllo dúrnohto geréht-
óffenot . do nâhta sih diû réhta fernúmest déro catho-
fólgerro uuîsfrâga irscútet
licorum. Íro questiones uuúrden discussę . dannan begónda scînen diû uuárhêit. *Molliti sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula.* Sîniu uuort sint línderen unde uuélcheren danne oleum . unde diû selben sint strâla. Gótes uuort diû hérte uuâren . sint uuélh uuórdeniû . an déro uuelchi . neist ín íro chraft
cuôten prediarin
ingángen . nube sanctis predicatoribus sint siû in gescóz peuuéndet. (23) *Iacta in deum curam tuam.* Diû gescóz nebrúttên dih . uuírf an Gót dîna sorgun. *Et ipse te enutriet.* Vnde ér ziûgedot dih . unde er
stédi
ist dîn portus. *Non dabit in ęternum fluctuationem iusto.* Pe diû nelâzet er démo rehten gescêhen uuél-
uô-
lôd in êuua. Vbe iz eîna uuîla ist . daz ist ímo exer-

bunga
citatio. Vuaz kesciêhet áber énen? (24) *Tu uero deus deduces eos in puteum interitus.* Dû Got uuírfest sie
in dén gumpiten helle . fiûris
in dîa buzza déro ferlórni . in stagnum gehenne ignis. *Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos.* Manslékken unde uízese . nemétement íro tága . Got métemet sie . sie nehabent íro geuuált. Doh siê ín selben gehêizzen lánglîbi . Got ist der ín sîa negíbet. *Ego autem in te sperabo domine.* Ih kedíngo áber an dih truhten . daz dû mih sáment ín neferliêsest.

(LV.)

(1) *In finem pro popvlo qvi a sanctis longe factvs est . ipsi david in titvli inscriptione cvm tenvervnt evm allophili in geth.* Díser salmo uuirt kesúngen selbemo dauid . daz chit CHRISTO . umbe den liût . der férro gescêiden uuard fóne diên hêiligon . án dero zeîchen scrífte.
niêht nescrib chúning iûdon . sunder
Vuanda sie châden. NOLI SCRIBERE REX IVDEORVM . SED daz er selbo chad . ih pin chúning iudon.
QVIA DIXIT REX SVM IVDEORVM . darána ferloûgendon siê CHRISTI . daz nám ín dîa heîligi. Sús sang [R 191] dauid dô ín allophili daz chit
ûzlîûte
alienigene mit ín hábeton in geth . daz chît
in uuîntróton
in torculari. Vbe dauid CHRISTVS
torcile uuîh-
ist . uuieo uuirt er gehábet in torculari? Âne daz ęcsamenunga lîchamo petrúccheda
clesia diû sin corpus ist . pressuram hiêr in uuerlte lîdet.
fresso uuocher dúlte pére
In déro pressura gíbet sî fructum patientię . also ûua uinum gíbet in torculari . unde sô ist íro sus zebéttonne.

(2) *Miserere mei deus . quoniam concvlcavit me homo.* Got knâde mir . uuanda mih ménnisco getréttot hábet. V́be dû uuînebere bist . so gíbest dû uuîn getretener. Be diû nefurhte den tréttôd. *Tota die bellans tribulauit me.* Allen dag féhtendo bînota er mih. Daz ist

lûta dieder der uuóla uuellen lében fóre Gote
állero déro uox. Qvi volvnt pie vivere in christo iesv . uuanda die neuuérdent úbere uuîges in állen zîten. (3) *Conculcauerunt me inimici mei tota die . ab altitudine diei . i. a superbia temporali.* Állen dag trét-
toton mih mîne fîenda . fóre íro úbermuôti . diû únlango uuéret. (4) *Quoniam multi qui debellant me timebunt.* Daz kescah . uuanda mánige diê mih nû

ze suonotage
anaféhtent . furhtent . ín in die iudicii. Siê eîdont dánne . daz siê nû ín gnîuz tuônt. *Ego uero in te sperabo domine.* Áber ih kedingo an dih. Fóne diû ne-

láme
sol ih mir danne furhten. Die nû stúpidi sint . daz chit . diê íro nieht neinfíndent . unde ferlóren hábent sensum doloris . diê uuerdent danne timidi. (5) *In deo laudabo sermones meos.* An Góte lóbon ih mîniu uuort . uuanda er gáb mir siû . er getuôt siû uuésen guôt. *In deo speraui non timebo quid faciat mihi caro.* An Gót kedíngta ih . uuaz mir ménnisco tûe nefúrhto ih. V̂ua uuas ih . ketréttot uuard ih . uinum uuirdo ih. (6) *Tota die uerba mea execrabantur.* Allen dag [R 192] uuúrden geleîdezet mîniu uuort. Áber Got uuard an ín geleîdezet . der mir siû gáb. *Aduersum me omnia consilia eorum in malum.* Alle íro râta . sint in árg kemeînet uuíder mir . daz sceîdet siê fóne diên heîligon. (7) *Inhabitabunt et abscondent.*

uuîhsamenunga
In sancta ęcclesia bûent siê . unde bergent uuaz siê

sint. Vuaz tuônt die? *Ipsi calcaneum meum obseruabunt.* Diê huôtent mînero férsenun . sie fârent úbe ih slíphe . úbe ih míssetuôe doh in eînemo uuorde. *Sicut sustinuit anima mea.* Also ih irlíten hábo . also ih oûh êr chúnneta . also mir ofto fóne ín gescêhen ist. (8) *Pro nihilo saluos facies eos.* Ioh sóliche gehaltest dû umbe niêht. Fergébeno . unde âne iro frêhte gehaltest dû genuôge diên gelîche. Sólih fârare uuas lupus humilis saulus . êr er uuúrde PAVLVS. *In ira populos confringes.* In dînemo zorne geuuêichest dû diê liûte. Daz zórn ist fáterlih . mit démo dû siê gebézzerost. Dû chéstegost siê . dannân genésent siê. (9) *Deus uitam meam adnuntiaui tibi.* Dir Got chunta ih mînen lîb. Ih lóbeta dih des . daz du mih tâte lében. Dînes danches lébo ih . dir iího ih is. Also paulus iah do er chad . ih ê uuas Gótscélto unde âhtare uuidermuôtig QVI PRIVS FVI BLASPHEMVS ET PERSECVTOR . ET INIVRIOSVS . sunder Gótes irbármeda kevván ih. SED MISERICORDIAM CONSECVTVS SVM. *Posuisti lacrimas meas in conspectu tuo . sicut in promissione tua . s. locutus es.* Mîne trâne sâhe dû ána . also dû gehiêzze. hára mih ána an démo tage pînon . ih lôse dih Do dû châde . INVOCA ME IN DIE TRIBVLATIONIS ET ERVAM TE. (10) *Conuertentur inimici mei retrorsum.* Mîne fienda uuérden pechêret ze rúkke. Siê gânt paz nâh dir . danne siê beîten fúre dih. *In quacumque die inuocauero te . ecce cognoui quoniam deus meus es tu.* Souuéles táges ih dih ánaháren . so uuêiz ih daz du mîn Got pist. Dârána sceînest du daz du mîn Got pist . uuanda dû mir bíttentemo hílfest. Állero Got pist dû . áber mîn [R 193] súnderigo . unde dero . diên du díh selben gíbest. (11) *In deo laudabo uerbum . in domino laudabo sermonem . in deo speraui . non timebo*

quid faciat mihi homo. Daz ist fóregerécchet. (12) *In me sunt deus uota . quę reddam laudationes tibi.* Ih hábo ín mír diê intheîzza lóbis . diê ih dír antuuúrto in énero uuérlte . súsliches trôstes. Vuiêoliches? (13) *Quoniam eripuisti animam meam de morte . oculos meos a lacrimis . pedes meos a lapsu.* Daz dû dánne irlôset hábest mîna sêla fóne tôde . mîniu oûgen fone trânen . mîne fuôzze fóne slíphenne. *Vt placeam coram deo in lumine uiuentium.* Daz ih dârfóre Góte lîchee . ín déro lébendon liêhte. Des liêhtes darbent dar . die sih hiêr férro tuônt fone diên heîligon.

(LVI.)

(1) *In finem ne disperdas david in titvli inscriptione . cvm fvgeret a facie savl in spelvncam.* Uuanda daliût uid CHRISTVM . unde saul bezeîchenet gentem iudeorum . fóreságelicho fóne diû spríchet dísiû fórescrift propheticę ze iudaico liûte populo alde ze pilato. NE DISPERDAS DAVID SVBAVDITVR REGNVM IN TITVLI INSCRIPTIONE. Daz chît . neferságe CHRISTIS rîche an dero zeîchenscrifte. Daz hábeti pilatus ketân . danne dír fluôhe daz ube er iudeis fólgeti. Vuanne? Cum fugeret dauid id ist fóne saulis kesihte . daz ist iúdon in eîn hol. est CHRISTVS a facie saul id est iudeorum in speluncam. zeîchenscrift Do uuas der titulus rehto zescribenne . do CHRISTVS parg in démo hóle sînis lîchamen alde des grabis fóre iudeis in spelunca sui corporis alde sepulchri . daz christis mártira er Got uuas. Dáranâh kehoren passionem unde re-

urstende
surrectionem domini gesúngena in allemo dísemo salmen. (2) *Miserere mei devs miserere mei . quoniam in te confidit anima mea.* Gnâde mir . Got . Gnâde mir . uuanda an díh mîn sêla getrûet. Díz [R 194] kebét ist CHRISTI . sús lêret er únsih póton. Sus péteta er in mártero
sînero passione . uuanda er mennisco uuas. *Et in umbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas.* Vnde uuanda ih kedíngo an dén scáto dînero féttacho . unz daz únreht fergánge. Also fógal sîne iúngen bruôte . so bruôte mih . dîa uuîla unreht in uuerlte kedúlte
sî. Iêmer ist iz dârínne . iêmer ist dúrft patientię. (3) *Clamabo ad deum altissimum . deum qui benefecit mihi.* Ih háren ze démo hôhesten Góte . mînemo fáter der mir uuóla téta an diû . daz er mîne líde an mír téta irstân. (4) *Misit de cęlo et liberauit me.* Er santa fone hímele unde lôsta mih . unde téta mih irstân. *Dedit in opprobrium conculcantes me.* Er hábet prâht ze íteuuîzze . diê mih tréttoton. Vuanda iudei diê íz tâten sint nû ûz ferstôzzen . unde sint úberal ze fersíhte. *Misit deus misericordiam suam et ueritatem suam.* Got santa mir sîna gnâda unde sîna uuarhêit. Vuárazuô? (5) *Eripuit animam meam de medio catulorum leonum.* Lôsta mîna sêla ûzzer mitten léuuôn uuélferen. Principes uuâren leones . populus
nuelfer catuli leonum. Siê uuâren gelîcho frementes . er lôsta îodóh sîn sélbes sêla. *Dormiui conturbatus.* Ketruôbter sliêf ih. Sie truôbton mih . so fílo iz ze ín getráf . unde irstárbton mih . aber mir uuás iz slâf . unde râuua. *Filii hominum.* Daz tâten ménniscon chint. *Dentes eorum . arma et sagittę.* Iro zéne . uuâren

uuâfen unde strâla. An íro gríscrámonten zénen uuâren siê geuuâfenet also leones. *Et lingua eorum gladius acutus.* Vnde uuas in íro zúnga uuássez suert . mit hâe ín . an daz chriûze stécch in déro siê châden . CRVCIFIGE CRVCIFIGE. (6) *Exaltare super cęlos deus.* daz pilde des scálches Forma serui spríchet nû. Héue dih úber hímela Got. Nim dih selben ûzzer déro uuuôtenton handen. Nehénge ín . daz [R 195] siê langor an dih grassantes uuínninte sîn. *Et super omnem terram gloria tua.* Vnde uber alla erda uuerde irbúret dîn guôllichi . daz úberal dîn lób scélle. (7) *Laqueum parauerunt pedibus meis.* Mînen fuôzzen rihton sie strígh. Ih kiêng in érdo mit increpatione irráfsungo unde mit promissione keheîzze . sámoso mit zuêin fuôzzen . dârána fâreton sie mir. *Et incuruauerunt animam meam.* Vnde getâten sie mih pógên pógende . uuanda ih an ín curuus uuas nals erectus ûfreht . unde íro uuérch iêo ze erdo sâhen. *Foderunt ante faciem meam foueam . et inciderunt in eam.* Sie gruôben mir gruôba . unde siê stúrzton dáraín. Siê uuúrden darínne iruéllet . nals ih. Souuér dén ánderen ferrâten uuíle . der ist selbo ferrâten. (8) *Paratum cor meum deus . paratum cor meum.* Nu ist cáro mîn hérza . sid dû iz sô uuíle Got . iz ist cáro . zefertrágenne íro úbeli. *Cantabo et psalmum dicam.* Fóne diû síngo ih dir . unde sálmosángon dir sús. (9) *Exsurge gloria mea.* Stant ûf mîn guôllichi. Oûge dih resurgendo irstândo unde ascendendo ûffárendo. *Exsurge psalterium et cythara.* Stânt ûf . unde oûgent iûuih miracula zeîchen unde passiones martera . Fóne démo óberen teîle scéllent seîten in

rôttun uuúnderzeîchen
psalterio . dannan châmen CHRISTI miracula. Âber in cythara scéllent siê fóne démo níderen teîle . dannân uuâren martera passiones CHRISTI. Psalterium scélle . sô irstânt tôten blinden halzen keúhtigote siêchen mortui . unde genésent cęci claudi paralitici ęgroti. Cythara scélle . daz CHRISTVS húnger unde durst lîde . slâfe gefángen uuerde . pefíllet uuerde . pespóttot . kegechrîuzegot dormiat . teneatur . flagelletur . irrideatur . crucifigatur . pegráben uuérde sepeliatur. *Exsurgam diluculo.* Ih irstân uuáchero. In uôhtun irstuônt psalterium unde cythara . daz ist trúhtinis lîchamo corpus dominicum. (10) *Confitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi in gentibus.* Ih iího dir únder liûten truhten . unde síngo dir psalmum under diêten. Daz ist nû irfóllôt . uuanda psalmi unde [R 196] Gótes lob sint in állen rîchen. (11) *Quoniam magnificata est usque ad cęlos ueritas tua . et usque ad nubes misericordia tua.* Vuanda dîn uuarhêit ist kemíchellîchot unz ze hímele . unde dîn gnâda unz ze diên uuólchenen. Daz uuírt so zelésenne prepostero ordine . uuanda uuârhêit ist lútteriû in angelis . unde ist ouh diû fóne gnâdon getêilet sáment diên ménnis- predigare uuârheîte con . die predicatores ueritatatis sint. (12) *Exaltare super cęlos deus . et super omnem terram gloria tua.* Daz stât fóre.

(LVII.)

(1) *IN FINEM NE DISPERDAS DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE.* Dâz stât oûh dâ fóre démo êreren salmen. (2) *SI VERE VTIQVE IVSTITIAM LOQVIMINI . recta iudicate filii hominum.*

Christvs chit ad iudeos . V́be ir ménniscon chint reht spréchent . so áhtont iz ze réhte. Áhtont iz also . sô ir iz spréchent. Cnuêge spréchent daz siê sô neáhtont. Sie chédent úbe mán siê is frâget . daz triûuua bézzera sîn . danne scáz . unde neáhtont iz sô . uuanda ín der scáz liêbera ist. V́be ín ís érnest uuâre . sô scêindin siê íz . sô neuuéhsalotîn siê dîa triûuua umbe scáz. (3) *Etenim in corde iniquitates operamini in terra.* V́nreht in érdo ! uuúrchent ir in démo hérzen. Álle diê in érdo sint . diê hábent êr fóllez únreht in hérzen . êr íz chóme ze diên uuérchen. Vuârána scînet daz? *Iniquitatem manus uestrę concinnant.* Vnreht kerértent iûuuere hende. Fóne démo herzen chúmet iz ze diên hánden. Dánnan sint iûuuere hénde gehélle ze unrehte. (4) *Alienati sunt peccatores ab útero.* Súndige irférreton iû fone íro muôter uuúmbo. Vuannan irférreton siê? A ueritate (fone uuârheite) . a regno dei (fone Gotes rîche) . a uita (fone saligemo lîbe.) beata. Got uuíssa iro úbeli . [R 197] êr siê gebórin uuurdin. Alde iz chît . fóre déro uuúmbo sanctę ęccle- (christenheite) się uuúrden ! siê gefírret. *Errauerunt a uentre.* Sie feruuálloton fóne démo bûche . dâr uuârhêit ist. Vuiêo do? *Locuti sunt falsa.* Pe diû lúgen siê . be diú uuúrden siê heretici (keloûbirre). (5) *Ira illis secundum similitudinem serpentis.* Íro zórn déro iudeorum . ist also uuúrmis. *Sicut aspidis surdę . et obdurantis aures suas.* Also des toûben aspidis . unde beuuérfentis sîniu ôren. Er máchot sih toûben . daz er incantantem (den gêrmenonten) negehôre . der ín ûzer sînemo lóche uuíle ferlúcchin. Daz tuôt er eîn ôra dríngende an dîa erda . daz ánder

fersciûbende mit démo zágele. (6) *Quę non exaudiet uocem incantantium et ueneficia quę incantantur a sapiente.* Der fóne diû negehôret diê stímma der gérmenontôn . unde diû zoûfer . diû fóne démo uuîsen des listes kesungen uuérdent. Den ánteroton diê in actibus apostolorum uuâren uuîssprachonde disputantes cum stephano . diê íro hôren ferhábeton sô siê nomen namen CHRISTI gehôrton. (7) *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum.* Gót fermúlet íro zéne in íro munde. Siê uuolton ín zánon . dô siê ín frâgeton . sal man zins kében demo cheîsare alde nesal? LICET CENSVM DARE CESARI AN NON? souuéder er châde sal alde nesal LICET VEL NON LICET. Er brâch ín áber diê zéne ín demo munde . dô er chád . kébent REDDITE ERGO QVĘ démo chêisare daz sîn sî . SVNT CESARIS CESARI . ET QVĘ unde Góte daz sîn sî. SVNT DEI DEO. Fóne diû châmen siê uuídere ze diên . diê siê dárasánton . mit démo uuórte quod daz imo niêman geántuuurten nemahti. nemo posset respondere ei. *Molas leonum confringet dominus.* Déro léuuon chínnezéne ferbríchet trúhten. Sie uuâren aspides in astutia árglisten . leones in crudelitate crímmi . fremitus des lóuuuen prémen leonis uuas hae in négele in an crucifige crucifige chriûze . Vuanda áber crucifixus der irhángeno irstuônt . unde fideles christane úber[R 198]ál uuúrden . unde in reges chúninga péteton . uuâr uuas íro seuitia crímmi do? Vuaz kemahton siê do? Do uuâren ferbróchen déro léuuon chínnezéne. (8) *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens.* Siê zegânt also gáhez uuázzer . daz sâ ferloûffen ist. *Intendit arcum suum donec infirmentur.* Got spánet sînen bógen . unz siê geuuêichent. Er égot ín . unde tuot daz

siê gehírment. Also er saulo téta . do er chad . QVID (uuaz)
âhtist du mîn? dir ist herte uuíder garte zespórnonne
ME PERSEQVERIS ? DVRVM EST TIBI CONTRA STIMVLVM CALCITRARE.
(9) *Sicut cera liquefacta . auferentur.* Diê sih áber
fóne diên dróuuon nebézzeront . unde sie hiêr sint . also
(fiûre kelúste)
zelâzenez uuahs fóne igne concupiscentię . diê uuerdent
dánagenómen fóne sînero gesíhte. Íro unrêini . nelâzet
siê fûre ín chómen. *Supercecidit ignis.* Daz fiûr fiêl
siê ána. Mánigfaltiu gelúst chám siê ána. *Et non*
uiderunt solem. Vnde be diû negesâhen siê gót . der
uuâriû súnna ist. (10) *Priusquam producant spinę*
uestrę ramnum . sicut uiuentes . sicut in ira absorbet
(iro dorna)
eos. Spinę uestrę chit ér . fúre spinę eorum . Got fer-
slindet siê . êr íro dorna gebéren den ramnum. Er tî-
ligot siê . êr íro úbeli gestarchee. Vuêiche sint ze
êrist diê dórna an ramno . dáranah uuerdent siê hír-
lîcho herte unde stárch. Also lebende ferslíndet er
siê . sie sint áber tôt . doh siê ín sélbên dúnchên lé-
ben. Vnde also in zórne . dánna áber ér in guôtemo
ist. Daz er chît ferslíndet siê . daz ist also er châde.
Kenímet er siê . unde nelâzet siê lében . so lángo so
siê gedénchet hábeton. (11) *Lętabitur iustus cum*
uiderit uindictam. Der réhto fréuuet sih . sô er ge-
(dero êristun sundo)
siêhet an diên súndigen den gerîh primi peccati. Daz
(ubil gelúst) (eristun súndo)
ist mala concupiscentia . diû ist fóne primo peccato.
(der rehto) (sîn uuizza)
Diê fliêhet iustus . pe diû hábet ér reîna conscientiam .
déro [R 199] fréuuet er sih. *Manus suas lauabit in*
sanguine peccatoris. Er duâhet sîne hende . in dés
súndigen bluôte. Daz chit . er bézzerot sih an sînero

ferlórnissedo. Also der uuîso salomon chit . STVLTO koûche
PEREVNTE . SAPIENS ASTVTIOR FIT. (12) *Et dicet homo . si utique est fructus iusto . utique est deus iudicans eos in terra.* Vnde so chît man. Ûbe der rehto uuuô-
5 cherot . úbe er ioh hiêr lôn hábet . so ist in erdo Got úber siê irtêilende . er dies iudicii chome. So ist daz suônetag
uuâr . daz er rehtên hiêr gíbet ze fórezálo spiritalem lę- keîslichi
titiam . unde háranâh uitam ęternam. frôi den êuuigen lîb

LVIII.

10 (1) *IN FINEM NE DISPERDAS DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE . QVANDO MISIT SAVL ET CVSTODIVIT DOMVM EIVS VT INTERFICERET EVM.* Dísen salmen sang dauid . do saul santa . unde sîn hus pesazta . daz er ín dâr irsluôge. fórezeîchenis
Der ánder têil dísses tituli ist foregeságet. Saul be- cráp
15 zeîchenet iudeos . die sepulchrum CHRISTI besazton . daz siê ín . an sînen líden fertîligotin. Vuánda úbe siê urstendida
resurrectionem ferságen máhtin . so uuúrde sîn námo fertîligot. Vuíder diên bétot nû CHRISTVS. (2) *ERIPE ME DE INIMICIS MEIS DEVS MEVS.* Lôse mih fóne mînen fien-
20 den Got mîner. *Et ab insurgentibus in me libera me.* Vnde fóne mih ánanéndenten genére mih. (3) *Eripe me de operantibus iniquitatem.* Lôse mih fóne únrehto farenten. *Et de uiris sanguinum salua me.* Vnde halt mih fóre mánslekkon. (4) *Quia ecce occupaue-*
25 *runt animam meam.* Vuanda siê mih kefángen hábent.

martiro
Sie hábent mih prâht . in dîa nôt déro passionis. *Irruerunt in me fortes.* Mih hábent stárche hínderstán-
der uuíderfliêz sîne diênestman
den. Diabolus unde ministri eius. (5) *Neque iniquitas mea . neque peccatum meum* [R 200] *domine.* Ne-
heîn unreht . nehêin sunda neíst an mír. *Sine iniquitate cucurri . et dirigebar.* Âne únreht liûf ih . unde
starch
rehto chêrta ih mih dára ih solta. Doh sie fortes sîn . sie nemúgen mir gefólgên. (6) *Exsurge in occursum mihi.* Stant ûf . ingágene mir . hilf mir daz ih irstande. *Et uide.* Vnde sih dîa grihti mînes loûftes . daz chit . duô sîa ándere gesêhen . unde mir fólgen . unde mih pechénnen dir gelîchen. *Et tu domine deus uirtutum deus israel.* Vnde dû trúhten Got chréftigo. Got israhelis . eînes tiêtes sô man uuânet. *Intende ad uisitandas omnes gentes.* Île uuîson állero diête. Pring siê álle ze gelôubo. *Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem.* Noh állen nefergébest dû iz . diê únreht . uuúrchent. Nelâz iz úngeandot sîn. Alde siê selben ingélten sie is . alde dû ingélte siê is. Oûh sint sunda . diê Got nefergíbet. Daz sint dero súnda . diê-
ube Got neuuólti ih netâte niêuuet sô
dir chédent. Si DEVS NOLVISSET . ID NON FECISSEM. Diê lékkent ûfen Gót íro scúlde . daz únfertrágenlîh ist. (7) *Conuertentur ad uesperam . et famem patientur ut*
an ende
canes. Ze âbende uuérdent siê bechêret . daz ist in fine
uuerlte
seculi. Vuanda sô helias chúmet unde enoch . so uuerdent iudei geloûbig. Danne uuerdent siê húngerg déro geloûbo . also gentes . diê siê húnda hiêzzen . uuanda siê ín únrêine geduôhton. *Et circuibunt ciuitatem.* Vnde umbegânt sie dîa búrg. Álla uuerlt umbefárent

prédiondo
sie predicando. Daz paulus téta . unde andere apostoli . daz tuônt siê danne. (8) *Ecce ipsi loquentur in ore suo . et gladius in labiis eorum.* Sie spréchent daz danne in múnde daz nû neíst in muôte . unde ist
Gótes uuórt
suért in íro lefsen . daz ist uerbum dei. *Quoniam quis audiuit?* Vuanda uuer hôrta iz? Daz sprechent sie zúrnendo . daz suért ist in íro lefsen . ziû ándere negehôren . daz siê fóre gehôren neuuólton. Sámoso siê selben ad uesperam bechê[R 201]ret neuuúrdîn. (9) *Et tu domine deridebis eos.* Vnde dû truhten húhost déro . diê dîn uuort kehôren neuuéllen. *Pro nihilo omnes gentes.* Dû ahtost álle úngeloûbige diête fúre niêht. Alde iz chit. Fóre dir ist semfte . unde also niêht . daz dû alle diête bechêrest. (10) *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Mîna starchi behuôto ih ze dir. Vuanda dána fóne dir nehábo ih sîa . fóne dir fárendo ferliûso ih sîa. *Quia deus susceptor meus es.* Vuanda du mîn inphángêre bist. Vbelo uuas ih . in súndon lág ih . dannan nâme dû mih . unde ze dír zúge dû mih. (11) *Deus meus misericordia eius preueniet me.* Min Got ist . des knâda fúrefángot mih. Neheîn guôt netâte ih . negegruôzti er mih darazuô. (12) *Deus meus ostende mihi inter inimicos meos.* Got mîner geoûge mir under mînen fíenden dîna gnâda . daz oûh siê gebézzerot uuerden . unbe fóne fíenden friûnt uuérdên. *Ne occideris eos . ne quando obliuiscantur legis tuę.* Nesláh siê . nîo siê danne neirgézzên dînero êo. Iudeos nesláh du dârána . daz siê irgézzen dînero êo. Lâ siê uuéren unz ze âbende . unde bechêre sie dánne. *Disperge illos in uirtute tua.* Zeuuirf sie in dînero chrefte . so uuît romanum imperium sî. *Et destrue eos protec-*

tor meus domine. Vnde zestôre siê íro únrehtes . truhten mîn scermâre. (13) *Delicta oris eorum . sermonem labiorum ipsorum.* Nesláh siê . sláh íro múndis míssetate . slah daz uuort iro léfso. Duô in dîa brúti . den siê eiscôtin ze tôde . daz siê dén gesêhen irstándenen ze lîbe. *Et comprehendantur in superbia sua.* Vnde sie irfáren uuerden in iro úbermuôti. Vuiêo in gemêitun sie sih áhtoton stárche fórtes . ménniscen slândo . in démo Got lébeta. *Et de exsecratione et mendatio euellentur.* Vnde so uuerdent siê genómen ûzzer leîdsami . unde ûzzer lúge. Daz prín[R 202]get siê ze riúuun . unde ze toûfi. (14) *In ira consummationis . i. perfectionis.* In dero irbólgeni déro durnohti. In dero genésent siê. Ze ín selben belgent siê sih . daz ketuôt siê dúrnohte. *Et non erunt . s. superbi.* Vnde danne nesínt sie úbermuote so siê uuâren. Siê bechénnent íro sculde . unde chédent ze diên apostolis. uuaz tuôien unirs bruôdera QVID FACIEMVS FRATRES. Daz fernément siê. tuont riúuua unde lazzent iûh PENITENTIAM AGITE . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE álle toûfen VESTRVM. *Et scient quia deus dominabitur iacob et finium terrę.* Vnde danne uuízzen sie daz Got uualtet . niêht eîn iudeorum . nube állero éndô déro érdo. Vnde uuiêo féret iz? (15) *Conuertentur ad uesperam . et famem patientur ut canes.* Híndenan spâto . nah CHRISTIS sláhto uuerdent sie danne bechêret . unde húngerg also hunda. *Et circuibunt ciuitatem.* Vnde brédegont sie diê gentes . diê purch ciuitas úmbestannis circumstantię heîzzent. Dero canum uuas PAVLVS eîner. Díser uers tríffet ad ze passionem martiro . der ímo gelîh ist fóre . der triffet ad ze finem énde seculi uuerlte. (16) *Ipsi dispergentur ad mandu-*

candum. Diê uuerdent zeuuêibet zeézzenne keîstlicha spiritalem cibum. Also ze PETRO gesprochen uuard . MACTA ET MANDVCA. *Si uero non fuerint saturati et murmurabunt.* Dánnan gescîehet . úbe siê sát neuuerdent . daz siê fuôra slah unde íz múrmeront uuer hôrta iz. murmurationem tuont. Also daz ist . QVIS AVDIVIT? (17) *Ego autem cantabo uirtutem tuam.* Aber ih singo dîna chraft fáter an mînen líden . so siê follechóment . ze dînero ánasihte. *Et exsultabo mane misericordiam tuam.* Vnde in mórgen fréuuo ih mih dînero gnâdo. Sô dísiû uuérltnaht zegât . unde diû uuâra sunna irscînet . so bín ih an ín frô. *Quia factus es susceptor meus.* Vuanda dû bist mîn inphángere. Dû inphâhest mih . unde haltest mih in dînemo rîche. *Et refugium meum in die tribulationis meę.* [R 203] Vnde mîn zuôfluht . an démo táge mînero bîno. So mir nôt ist . sô gefliêho ih ze dir. (18) *Adiutor meus tibi psallam . quia deus susceptor meus es.* Mîn hélfare . dir singo ih . uuanda du min inphángere bist. *Deus meus misericordia mea.* Got mîner . mîn gnâda. Vuiêo mîn gnâda? Ane suáz ih pin . daz ist fóne dînero gnâdo.

(LIX.)

(1) *IN FINEM HIS QVI COMMVTABVNTVR IN TITVLI INSCRIPTIONE IPSI DAVID IN DOCTRINAM .* (2) *CVM SVCGENDIT MESOPOTAMIAM SYRIAM . ET SYRIAM SOBAL . ET CONVERTIT MOAB ET PERCVSSIT EDOM IN VALLE SALINARVM . XII . MILIA.* An CHRISTVM siêhet diser psalmus . diên gesúngener . diê an

diêa zeîchenscrift keuuéhselot uuérdent . so . daz sie
chúninge uuíderflúzze ze chúninge pi-
fóne rege diabolo sih pechêren ad CHRISTVM . regem iu-
gihtaro
deorum. Sélbemo dauîdi . sélbemo CHRISTO zediênonne .
unde an sîna lêra zedénchenne. Also iz fuôr . do der
uuârro dauid pránda mesopotamiam syriam . unde sy-
riam sobal. Mit rehte branda er siê . daz ougent diê
ántfrísta ûfirhábin ládunga
interpretationes. Mesopotamia eleuata uocatio. Syria
ûflanch inuuíht altir úbermuôti úppechêit
sublimis . Sobal uana uetustas . superbiam uanitatem
áltî derdir cham fiûr uuérfin an
uetustatem ! pranda der . qui uenit ignem mittere in
erda den fígint
terram. Vnde bechêrta er moab . i. inimicum . unde
erdinin
sluôg er edom . i. terrenum. Vnoholde liûte . unde
írdische bechêrta er. Duodecim milia sluôg er . in dé-
mo tále déro salzcruôbon. Gágen zuelf uuínden ge-
an diemuoti in demo smáche
sézzene getéta er in humilitate lében . unde in sapore
uuîsheîte tôte déro uuerlte lébente Góte
sapientie . mortuos saeculo uiuentes deo. (3) *DEVS REP-
PVLISTI NOS ET DESTRVXISTI.* Christiani dánchont sus
CHRISTO . daz er siê geuuéhselot hábet. Dû Got hábest
unsih uuíderegestôzzen . uuanda únrehten uueg . ne-
hánctost dû úns zegân[R 204]ne. Vnde zestôrtost
únsih . daz uuír baz kezímberot uuúrdin. *Iratus es.*
Des alten írreden búlge dû dih. *Et misertus es nobis.*
niûuuî lîbes
Vnde gnâda gefiênge dû unser . nouitatem uitę unsih
lêrendo. (4) *Commouisti terram.* Dû eruuégetost die
erda . dû tâte diê súndigen sih irchénnen. *Et contur-
basti eam.* Vnde brâhtost dû siê in fórhtun . ioh in
riûuuun. *Sana contritiones eius quia commota est.*
ze riûuuo
Heîle íro muôtes chnísteda . uuanda sie ad penitentiam

ablâze
iruuéget sint. Trôste sie mit indulgentia. (5) *Ostendisti populo tuo dura.* Hértiû unde arbêitsámiû oûg-
an dero âhtungo
tost dû dînemo liûte . in persecutione. *Potasti nos uino conpunctionis.* Trangtost unsih mit démo uuîne ge-
stúngedo. Vuaz ist der uuin? (6) *Dedisti metuentibus te significationem.* Daz dû zeîchendost diên dih fúrhtenten . an diên nôten déro âhtungo. *Vt fugiant a facie arcus.* Daz siê fliêhen fóre démo bógen . der diê súndigen schiûzet. Án demo bógen uuírt diû séneuua
sô fílo mêr zuôgezógen . só fílo man drâtor sciêzen
übertêilida
uuíle. Got frístet ouh iudicium . daz iz deste hándegora si. *Vt liberentur dilecti tui.* Daz dîne trûta irlôset uuerden. Daz siê dén bógen fliêhendo irlôset uuérden . dârumbe gescêhent ín hiêr aspera. (7) *Saluum me fac dextera tua.* Mit dînero zésuuun gehalt mih . sîd ih uuérltlicha nôth háben súle. *Et exaudi me.* Vnde gehôre mih . uuanda dir uuérdera ist diû beta dero himeliscon guôto . dánne déro írdiscon. (8) *Deus locutus est in sancto suo.* Got fáter sprah an
sînemo hêiligen súne CHRISTO . daz so fáren sol. *Letabor.* Des pin ih sîn liût frô. *Et diuidam sicimam . i. humeros.* Vnde sceîdo diê áhsela . die onus domini
Gotes purdi
spendo des hêiligen Geistis.
trágent . in misselichero distributione spiritus sancti. Idola uuúrden begráben fone iacob in sicima . dannan
diêto
[R 205] bezeîchenet diu stat gentes . diê sîd íro hu-
áhsele ze déro burdi christanro gedâhte
meros pûten . ad onus christianę deuotionis. *Et conuallem tabernaculorum id est gentem iudeorum dimetiar.* Vnde daz ketúbele déro hérebirgon . dar iacob sîniu scâf stálta . gemizzo ih mir in têil. Ih uuirdo

fône iudon unde diêtin
gesáminot . ex iudeis et gentibus. (9) *Meus est galaad .*
puôl úrchundis manegi
hoc est aceruus testimonii. Multitudo martyrum ist
mîn. Fone ín bín ih oûh kesáminot. *Et meus est*
âgez
manases . hoc est oblitus. Mir gesciéhet noh mînero
âhto agez in fride
persecutionis obliuio . so ih in pace muôz púen. *Et*
effraim . i. fructificatio . fortitudo capitis mei. Vnde
christis
mines hoûbetes starchi ist mîn uuuôcherunga. Mors
tôt mánigfalti des toten chórnes cherno
CHRISTI ist min multiplicatio. MORTVI GRANVM FRVMENTI
pringet fílo uuuôchers
MVLTVM FRVCTVM AFFERT. *Iuda rex meus.* Ih iiého déro
chhrístis obescrifte
inscriptioni . CHRISTVS ist mîn chúning. (10) *Moab . i.*
gentes . olla spei meę. Der fóne unrehtemo gehilêiche
chómeno liût. Der ist minero gedingi háuen . uuanda
in fiûre
er háuen uuorden ist . uuanda er geeîtet ist in igne
âhtungo diê gedinge sinero
persecutionis . pe diû habet er mir irrécchet spem suę
heîli fersuéndi
salutis . nals consumptionis. *In idumeam . i. terrenam .*
extendam calciamentum meum. Ioh ze diên . diê ter-
irdiscen lib
renam uitam uôbent ferréccho ih mînen scuôh. Ih
kescuôhto fuôzze ze fúreuuárno déro prédigo
sendo dára calciatos pedes in preparatione euangelii
fridis
pacis. *Mihi allophili subditi sunt.* Frémede bétont
diê sament mir nesuln rîcheson
mih chit CHRISTVS . QVI MECVM NON SVNT REGNATVRI. (11)
Quis deducet me in ciuitatem circumstantię? i. inter
gentes . quę circumfusę sunt uni genti iudeorum. Vuer
geleîtet mîne predicatores ze állen diêten gesézzenen
al umbe iudeos? Vuer âna Got? *Quis deducet me*
usque in idumeam? Vuer getuôt mih ioh diên zeuuîz-

die mîn niêht neuuellen gebezzerot uuerden
zenne qui de me nolunt proficere? (12) *Nonne tu deus qui repulisti nos?* Ne[R 206]tuôst dû iz dû únsih dánastiêzze . fóne demo alten írreden? Also dârfóre der psalmus chad? *Et non egredieris . i. non appa-*
rebis . in uirtutibus nostris. Dû neoûgest dih niêht in únserro chrefte sô dû tâte bî moyse . unde iesu na-
uuideruuártige diête
ue . unde dauid . dô gentes aduersarie sih uns iruuérren nemahton. Ínuuert lêrest du únsih . ínuuert sterchest dû unsih. Vuoltîn uuir uéhten . der uuîg uuâre
pi den gagenuuártigin lib pi den chumftigen
pro presenti uita . nals pro futura. (13) *Da nobis auxilium de tribulatione.* Deste mêrun helfa duô uns déro arbeîte . daz man unsih uuânet uuésen dînhalb
folleîst
hélfelose. *Et uana salus hominis.* Kib uns auxilium.
heîli
Kib uns salutem . ínuuert kib úns sia . diû ûzuuértiga ménniscen hêili . ist úppig. (14) *In deo faciemus uir-*
tutem . et non in gladio. An Gote scêinen uuir uir-
chraft kedulte uuiderbrúhte
tutem patientię . nals repugnantię. *Et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.* Vnde bríngget er ze niêhte diê únsih arbêitent. Also nû scînet . uuâr sint sie?

(LX.)

(1) *In finem in ymnis ipsi dauid.* An CHRISTVM siêhet díser salmo . gesúngener in lóbe selbemo dauidi . selbemo CHRISTO. (2) *Exaudi devs deprecationem meam . intende orationi meę.* Kehôre Got mîna dígi . sih ze
der christane
mînemo gebéte . duô is uuára. Vuer chit daz? FIDELIS

liût
POPVLVS. (3) *A finibus terrę ad te clamaui.* Ih háreta
eîgin
ze dir . fone énden déro uuerlte . unz dára dîn possessio
gât. In allen sínt déro uuerlte ist sancta ęcclesia ge-
brêitet . dánnan háret siê . dannan fernim sîa. *Dum*
angeretur cor meum. Danne mîn herza geduuénget
pechorungon des lîchamin
uuurde . fone temptationibus carnis. *In petra exaltasti*
me. Vfen demo steîne irhôhtost dû mih. Hôher steîn
unde féster bist dû . ûfen démo stâtost dû mih . sih .
diu nôt pechorungo unde âhtungo
daz [R 207] mih angor temptationis et persecutionis
neiruélle. (4) *Deduxisti me quia factus es spes mea.*
leîto
Dû bist mîn dux . du leîtost mih . daz ih dir fólgee
ze ándermo lîbe . uuanda dû mîn gedingi bist . unde ih
ánder negéron zegeuuúnnenne. *Turris fortitudinis a*
facie inimici. Starch túrre bist dû mir fore démo
fíende. Der ze dir fluht hábet . démo negemag er.
(5) *Inquilinus ero in tabernaculo tuo in secula . i. in*
finem sęculi. Séledare bin ih din liût . in dînero ęcclesia .
unz an ende dirro uuerlte. *Protegar in uelamento*
alarum tuarum. Pescírmet uuirdo ih in déro héli dî-
der nôte pechórungon
nero féttacho . fóre angôre temptationum. (6) *Quo-*
niam tu deus exaudisti orationem meam. Fone diu
uuerde ih pescírmet . uuanda du gehôrtost mîn gebét .
kehôre mîn gebét
so . ofto ih chad . EXAVDI DEPRECATIONEM MEAM. *Dedisti*
hereditatem timentibus nomen tuum. Erbe habest du
gegében diên diê dih fúrhtent. In himele ist daz erbe.
in dero êuuigheite
(7) *Dies super dies regis.* Eîn dag ist in ęternitate
des chúninges CHRISTI . zuô dísen . diê er hiêr irleîta.
Adicies annos eius usque in diem generationis . s. huius .

et generationis . s. futurę. Dû fáter gehûffost ímo sîniu iâr . unz án den tag dirro geburte . ioh énero. In beîden rîchesot er. (8) *Permanebit in ęternum in conspectu dei.* Er uuéret iêmer fóre sînemo fáter. Alde christane liût fore imo uuéret iêmer populus fidelis. *Misericordiam et ueritatem quis requiret ei?* Vuer lirnet ímo gnâda . unde uuârheît? Kenuôge lírnent siê an diên buôchen . unde nesceînent sie niêht tuôndo . nube lêrendo. Diê lirnent siê ín sélben . nals Góte. Alda iz chît. Vuer fórderot dâr in énero uuérlte . zesceînenne gnâda . dar iro nieman dúrftîg neist. Alde uuarheit . dar íro niêman neirrot? (9) *Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum* [R 208] *seculi . ut reddam uota mea de die in diem.* So muôze ih psalmum síngen in êuua . daz ih hínnan fone dísemo tâge uuéree mîne intheîzza . unz ze énemo tage.

(LXI.)

(1) *In finem pro idithvn psalmvs ipsi david.* An daz uberscricchenten ende siêhet diser salmo . fúre transilientem gesúngener . der uber- selbemo dauidi . selbemo christo. Vuen ist er transi- springento liens . fúre den diser salmo gesungen uuirdet? Alle seculares . die er óbenan níder úbersêhende . gerno ûf zuô îmo geziêhen uuíle . mit dísemo sange . daz sie sáirdisca ment ímo terrena ferséhen. Er ist obe ánderen . óbe ímo ist ánderer . démo sínget er sus. (2) *Nonne deo svbiecta erit anima mea?* Nebin ih Góte úndertân .

ih iûuuer óberoro . nesúlent ir sô sámo sin? *Ab ipso enim salutare meum.* Mit rehte uuanda fone ímo ist hára in uuerlt keséndet CHRISTVS . mîn haltâre. (3) *Et-enim ipse est deus meus et salutaris meus . susceptor meus.* Er ist ze uuâre min Got . unde der mih háltet . unde inphâhet. *Non mouebor amplius.* So er mih inphâhet . so neuuirdo ih fúrder ze únrehte iruuéget. Sîd daz so ist. (4) *Quousque apponitis super hominem.* Vuiêo lango sezzent ir dánne uber dehêinen so geuéstenoten (íteuuizza unde leîdferuuízza) . obprobria et calumnias. *Interficitis uniuersos?* Vuiêo lango slâhent ir alle so geuéstenôte . diê ir nâh iû bechêren nemugent? *Tamquam parieti inclinato et marcerię depulsę?* Diû uuânent ir iûh múgen ín tuôn . sámoso háldentero uuénde . unde níder-geduôhtemo zûne . diê doh fiêlin âne stôz? Daz tólen ih fóne iû pagânis (heîdin). Ándere uuâren diê daz netâten. (5) *Verumtamen honorem* [R 204] *meum cogitauerunt repellere.* Áber dóh mîna êra uuolton siê geírren. Heretici (unrehtero geloubo) unde falsi (lúkke) christiani uuâren dien uuídere . diê mih (mit lûtero geloubo) sincera fide béton uuolton. *Cucurri in siti.* Ih liûf nah ín in durste. Ih kéreta íro . siê negéreton mîn. *Ore suo benedicebant . et corde suo maledicebant.* Corpus meum (mîn uuizzot) et sanguinem núzzen siê . benigna mente (mit kuotuuilligemo muôte) neuuâren siê. (6) *Verumtamen deo subicietur anima mea.* Áber doh chit (sprangâre) iditun. Góte uuirt undertân mîn sêla. Persecutio (âhtunga) negenímet mír iz. *Quoniam ab ipso patientia mea.* Vuanda fóne ímo ist mir gelâzen sólih gedúlt. Âne Got nemahti daz ménnisco irlîden. (7) *Quia ipse est deus meus.* Vuanda er ist mîn Got . fóne diû

ládot er mih hiêr zuô ímo. *Et salutaris meus.* Vnde mîn haltare. Be diû geréhthaftot er mih hiêr. So haltet er mih. *Susceptor meus.* Min inphangare. Be diû geguôllichot er mih . hína in ánderro uuérlte. *Non emigrabo.* Vznefáro ih . sô ih in sîn hus inphángen uuírdo. Furder bin ih dâr. (8) *In deo salutare meum et gloria mea.* An Góte ist mîn heîlhafti . unde min guôllichi. An ímo bin ih . nieht ein saluus (kehalten) . núbe oûh gloriosus (kuollih). Daz keuuúnno ih dâr . ubi iusti fulgebunt (dar die rehten scinent) quasi sol in regno patris sui (also sunna in iro fater rîche). Vuar ist ínnan des mîn trôst? *Deus auxilii mei.* Daz ist Got . der mir hílfet . under allen uuérltnôten. *Et spes mea in deo est.* Vnde mîn gedingi ist an ímo . unz mir beîdiu chóment . salus (heîli) et gloria (ioh kuôllichi). (9) *Sperate in eum omne concilium plebis.* Ze ímo ferséhent iûh alliû liût mánigi. An ímo neuuérdent ir betrógen. *Effundite coram illo corda uestra.* Kiêzzent iûuuériû herzen uz fóre ímo férgondo . iéhendo uueînondo. Daz ir so uzkiêzzent . daz neferliêsent ir. *Deus adiutor noster est.* Vuanda Got ist únser hélfare . ánderer ne[R 210]ist so stargh. (10) *Verumtamen uani filii hominum.* Aber doh úppige sint menniscon súne. Vuellent ir iûh ze ín fersêhen . danne geséhent ir siê lôse. Got ist áber túgedîg. *Mendaces filii hominum in stateris.* Lukke sint mennis-con chint . an diên uuâgon. Sie hábent trúgeuuâga . aller meîst daz sie sih selben unrehto uuégent sih ahtonde rehte . danne sie so nesint. *Vt decipiant ipsi de uanitate in id ipsum . i. in unum.* Daz siê fone úppigi triêgen in eîna uuîs. Vuanda sie alle fóne uanitate (uppigi) nément daz íro triêgen . pe diû triêgent siê

in eîna uuîs. (11) *Nolite sperare in iniquitate.* Lâzzent sîn iûuuer gedíngên . án daz únreht. Nefersêhent iûh dárazuô . daz ir mit chnarze fraude . alde mit bisuuîche dolo iêht keuuúnnênt . ze Góte fersehent iûh . sáment mir uberscrécchâre transiliente. *Et in rapina ne concupiscatis.* Vnde in zócchonne negéroent iêht zegeuuúnnenne . doh ir arm sint . doh ís iû dúrft sî. *Diuitię si affluant.* Vbe iû áber rihtuôma zuôgeslúngene sîn. *Nolite cor apponere.* Sô nelâzzent iûuuer herza an ín sîn . noh sâlig neuuânent ir iûh dannan sîn. (12) *Semel locutus est deus.* An CHRISTO sprah der fáter eînest . unde hiêz al sáment uuerden . dazdir ist. Sáment hiêz ir uuérden in ęterin dero êuuigheite nitate . diû eînzen châmen ín in zîte tempore. *Duo hęc audiui.* Dísiu zuêi gehôrta ih uberspringo transiliens. (13) *Quia potestas dei est . et tibi domine misericordia.* Vuanda Gótes ist diû maht . unde dir trúhten háftet diû gnâda. Diû zuêi sceînest dû . uuiêo máhtig unde uuiêo gnâdig dû sîst. *Quia tu reddes unicuique secundum opera eius.* Vuanda dû lônost . iêgelichemo nah sînen uuérchen . máhtiger an úbelen . gnâdiger an guôten.

(LXII.)

Dô dauid uuas in demo eînote idumeę . do uuas díser salmo sîn sang. Hiêr in uuérlte ist daz eînote sanctę ęcclesię. [R 211] Hiêr ist sî dúrsteg. Túrstegiû sínget sî sús. (2) *Devs devs mevs ad te de lvce . i. diluculo . vigilo.* Got . Got mîner . ih uuáchen in uôhtun ze dír.

Diu uôhta uuécchet mih. Sô mir fóne dir táget . unde dû mih ueritatem (uuârheit) tuôst pechénnen . so uuirdo ih uuácher ze dir . nals ze uuérltkíridon. *Sitiuit tibi anima mea.* Dir ist mîn sêla dúrsteg. Sîa lánget écchert dînero ánasíhte. *Quam multipliciter tibi caro mea . i. quam multipliciter laborat . tam multipliciter sitit.* Vuóla mánigfálto ist dir dúrsteg mîn fleîsg . uuanda iz oûh mánigfalto geángestet uuirdet . umbe cibum pochen (ezen trínchen) tum uestitum (uuât) somnum (slâf) sumptum (stata) et cętera (unde ánderiû) innumerabilia (únzalahaftiu) . umbe diû alliû iz kérot déro resurrectionis (urstende). (3) *In terra deserta . et sine uia et sine aqua.* Hiêr in lánde daz uuuôste ist . unde âna uuég . unde âna uuázzer. Vuélez ist daz? Dísiu uuérlt. Sîa fánt CHRISTVS uuuôsta. Sô áber er dáraín chám . do gezúgen sih ze ímo diê . diên er uuég uuard . unde diên er gáb daz uuazzer spiritus sancti. *Sic in sancto apparui tibi . ut uiderem uirtutem tuam et gloriam tuam.* In démo selben einote irscêin ih dir in heîligemo sínne . in sô heîligemo (rehtes lîbes meîninto) proposito . daz ih dánnan gesâhe dîna túgend . unde dîna guôllichi (búrlichi) . unde ih déro beîdero eminentiam stuonde fernemen. (4) *Quoniam melior est misericordia tua super uitas.* Vuanda dîn gnâda bezzera ist . danne diê lîba sîn *!* álle . diê mísseliche ín sélben irchóren (choufennis pûennis uuuôcheronnis chnehtuuésennis) hábent . negotiandi *!* rusticandi . foenerandi . militandi. Eîn lîb ist échert êuuíger . den dîn gnâda gíbet . der ist fóre allen. *Labia mea laudabunt te.* Vmbe solcha gnâda lóbont dih mîne lefsa. (5) *Sic benedicam te in uita mea.* So lóbon ih dih in mînemo lîbe .

diê selbun gnâda ánasêhen[R 212]do . fóne déro ih ín êuuígen hábo. *Et in nomine tuo leuabo manus meas.* Vnde in dînen námen héuo ih ûf mîne hende. Hiêr in idumea . hiêr in eînote uuíle ih . dîa tágalti háben . daz ih mîne hénde ûfhéue ze gebéte . unde ze guôten uuerchen. (6) *Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea.* Also mít spínde . unde mit feîzti uuerde irfúllet mîn sêla. Alles kuôtes uuerde sî sat . in énero uuérlte. Alde iz chit . fóne sólchemo gebéte . daz ih mit kuôten uuérchen ze dir frúmo . chóme mir plenitudo (fólli) cęlestis (himiliskis) sapientię (uuistuômis). *Et labia exsultationis laudabunt nomen tuum.* Vnde dáranâh lóbont dînen námen . diê lefsa mînero fróuui. So tempus (zît) orationis (kebétis) fergât . so chumet tempus (zit) laudationis (lobis) . in énemo lîbe. Sô ist des eînotes lába . so ist des durstes lába . so ist diû fréuui chómen. (7) *Si memoratus sum tui super stratum meum . in diluculis meditabor in te .* (8) *quia factus es adiutor meus.* Vbe ih dîn irhúgeta in râuuon . sô gedéncho ih dánnân dîn oûh in uôhtun . uuanda du mir tâte helfa. Humilitas (mezmuôti) in prosperis (framspuôte) ketuôt mih ze déro uôhtun húgen . daz chît ze uuerche . uuanda in uôhtun ist uuérches zît. Der Gótes neirgízzet in frámspuôte . der neirgízzet sîn . in neheînero tâte. Démo hílfet er oûh daz ín ís neirdriêzze. *Et in uelamento pennarum tuarum exsultabo. Sub umbra alarum tuarum protege me.* Vnder dînero uéttacho scátue scírme mih . daz mih miluus (der uuîo) neirzúcche. Chraftelôsen uuêist dû mih . fóre démo fiende scírme mih. (9) *Adglutinata est anima mea post te.* Hínder dir chlébet dir zuô

mîn sêla. Nals fóre dir . noh in ében dír . núbe nâh dir. Vuiêo gesciêhet démo der fúre CHRISTVM uuile? Also petro gescah . dô er ín uuolta uuenden sînero
daz sî fóne dir herro ke-
passionis . mit dísen uuórten . ABSIT A TE DOMINE . PRO-
nada dir selbemo fár
PICIVS [R 213] ESTO TIBI . unde er ímo ántuuurta . REDI
hinder mih uuídersacho du neuuêist uuaz Got ist du uuêist écchirt uuaz
POST ME SATANAS . NON ENIM SAPIS QVĘ DEI SVNT . SED QVĘ
ménnescon dinch ist
HOMINVM SVNT. Vuanda er sînen rât uuânda gân . fúre Gótes rât . pe diû irráfsta er ín. *Me suscepit dextera tua.* Mih inphiêng CHRISTVS dîn zéseuua . zebescírmenne
féttachen
under sînen âlis. (10) *Ipsi uero in uanum quęsierunt animam meam.* Áber sie suôhton in gemêitun mîna
nals an in zege-
sêla . mînes hoûbetes sêla CHRISTI . non ad credendum
loûbenne . sundir sîn zeâhtenne
in eam . sed ad persequendum eam. Vuélee tâten daz?
diê fíginda diê iúdin
Inimici iudei. *Introibunt in inferiora terrę.* Ferro in
in dirro erdo gelúste
dîa erda fárent siê . i. in terrenas cupiditates. Vmbe
niê româre nechomen
dîe erda sorgendo châden siê . NE FORTE VENIANT ROMANI
unde unsih pestôzzen landis unde liûto
ET TOLLANT NOSTRVM LOCVM ET GENTEM. Vuiêo do? Also
des der argo fúrhtet daz pegátot ín
iz chît . QVOD TIMET IMPIVS VENIET SVPER EVM. CHRISTVM sluôgen siê . iro terram zébehábenne . uuanda siê CHRI-
liute ioh lant
STVM sluôgen . be diû ferlúren siê gentem et terram. (11) *Tradentur in manus gladii.* Siê uuérdent irslágen. *Partes uulpium erunt.* Fúhsen uuerdent siê ze teîle. Fuhsen diê in érdo lúcher hábent . uuérdent sie gelîh.
Romchúninga fúhse
Alde romani reges heîzzent uulpes . also herodem CHRI-
irslágenin âuueîsin fuhse
STVS námda. Alde íro occisa cadauera frézent uulpes

unde uuólua
et lupi. (12) *Rex uero lętabitur in deo.* Aber CHRISTVS uuârer chúning . den siê uuândon irslágen háben . der
ménniscin urlôseda
fréuuet sih an Gote fáter redemptionis humanę ze sînero zéseuuun. *Laudabuntur omnes qui iurant in eo . i. qui uouent in ipso et reddent.* Alle diê uuerdent kelóbot die imo inthêizza tuônt . unde uuérent. *Quoniam oppilatum est os loquentium iniqua.* Vuanda
unde âhtaro
unrehtero munt is peuuórfen iudeorum et persecutorum .
loûuuo fone iudon chunne
Leo de tribu iuda hábet den sígo . er habet siê gesueîget.

(LXIII.)

(1) *In finem psalmvs david.* [R 214] (2) *Exavdi devs orationem meam dvm tribvlor.* Kehôre Got mîn gebét . danne ih kemúlet uuerde
in âhtungo
in persecutione. Daz
stimma christis líchamin
ist uox corporis CHRISTI. *A timore inimici erue animam meam.* Fóne des fíendes forhton lôse mîna sêla. Nieo mir sô negescêhe so diên gescáh . diê fóne forhton CHRISTI ferlougendon . unde sic
ferslundin
absorbti uuurden . daz chît íro fíenden gelîh uuúrden . uuanda siê in íro
líchamen ferslundin
corpus traiecti uuúrden. (3) *Protexisti me a multitudine operantium iniquitatem.* Dû scírmdost mir fóre déro mánigi . dero unreht tuônton iudeorum. Daz ist
stimma des hôubetis i. Goteheit
uox capitis. Diuinitas scírmda ímo . daz ímo niêman nezuhta sîna sêla . núbe er selbo liêz sîa gerno . unde

frúmeta sîa dára er uuolta. (4) *Quia ut gladium linguas suas exacuerunt.* Vuanda siê íro zúnga uuázton also suert. Mit diên zúngon sluôgen siê în . do sie châden CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM. Do scêin uuiêo uuásse siê uuâren. *Intenderunt arcum rem amaram.* Pógen spiênen siê . daz chit ríhton ímo toûgene fâra . îlton ín mit sînemo discipulo ferrâten. Daz êiuera díng peuuúrben siê. (5) *Vt sagittent inmaculatum in occultis.* Vuárazuô spiênen siê in? Daz sie agnum inmaculatum scúzzin. Neuuas daz res amara? (6) *Repente sagittabunt eum . et non timebunt.* Káhes sciêzzent siê ín . unde daz nefúrhtent sie . káhes uuândon siê. Aber uuiêo gâhes mahta iz démo sin . der álliû ding foreuueîz? *Firmauerunt sibi sermonem malignum.* Vuanda siê ín neforhton be diû féstenôton sie ín selben ze freîsun . daz arguílliga uuort. REVS EST MORTIS . CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM. Do aber pilatus ímo fórhta . sús ín sculde intságendo . [R 215] NVLLAM CAVSAM MORTIS IN ISTO HOMINE INVENIO . neféstenôton siê ín selben áber do malignum sermonem na? Vuieo châden siê . SANGVIS EIVS SVPER NOS ET SVPER FILIOS NOSTROS. *Disposuerunt ut absconderent laqueos . dixerunt quis uidebit eos?* Siê beneîmdon . daz siê íro strícche ferbúrgin unde siê niêman nebechnâti. Siê châden uuér gesiêhet siê? Sámo der siê neuuíssi . der ál uuêiz. (7) *Perscrutati sunt iniquitates . defecerunt scrutantes scrutationes . i. defecerunt uersantes et exquirentes acerba et acuta con-*

silia. Siê durhscródeton daz unreht . scród scródende irlâgen siê. Chleînen rât hínderstândo irlâgen siê . uuanda daz uuésen nemahta . daz siê iz riêtin unde doh unsculdig uuârin. Diû chleîni uuas sus ketân. NON
er ne-
uuerde ferrâtin mit uns nube mit sînemo iúngeren er neuuerde
TRADATVR PER NOS . SED PER DISCIPVLVM SVVM. NON OCCIDATVR
fone uns irslágen sunder fone urteîldare . tuôien uuir iz allez unde niêman
PER NOS . SED A IVDICE. TOTVM NOS FACIAMVS . ET NIHIL FECISSE
ferstând is
VIDEAMVR. *Accedet homo et cor altum* . (8) *et exaltabitur deus. Id est. Accedet homo in corde alto . et in potentia maiestatis suę exaltabitur deus.* Vuaz tuôt
christ mennisco
dáranah CHRISTVS homo? Zuôgât er . lâzet sih chriûzegon . unde sîn toûgen herza bírget dîa góteheît . unde so der ménnisco irslágen uuirt . danne uuirt Got irhôhet . dánne oûget er sih. *Sagittę infantium factę sunt plagę eorum.* Íro strâla . uuúrden chindo strâla . diû ûzer sténgelen íro scóz máchónt. Niêht mêr nemáhton siê. (9) *Et infirmatę sunt contra eos linguę eorum.* Vnde siêh uuúrden uuíder in íro zúnga. Siê
er stîge ába so gelouben uuir an
irlúgen daz siê châden . DESCENDAT DE CRVCE ET CREDIMVS
ín chnéhta
EI. Ziû netâten sie daz . dô ín milites ságeton . daz
irstân uzzer grábe
er irstánden uuas? Neuuás mêrora resurgere de sepulcro .
danne stîgen aba chriûze
quam descendere de cruce? [R 216] Neuuâren íro zúnga
uuir miêtin iûch .
dô siêh uuíder ín . do siê châden . DAMVS VOBIS PECVNIAM .
chédint daz sîne iúngerin ín ferstâlin
ET DICITE QVIA VOBIS DORMIENTIBVS VENERVNT DISCIPVLI EIVS
iû slâffenten
ET ABSTVLERVNT EVM. Neuuâren siê dô irlégen . in íro
scródungon keúppot
scrutationibus? Neuuas dô euacuatum al daz siê áhtoton? *Conturbati sunt omnes qui uidebant eos . s. de-*

fecisse in perscrutationibus consiliorum. Do uuúrden
diên hêristen biscuôffen
getruôbet álle ándere iudei . die principibus sacerdotum
unde diên áltisten
et senioribus kesâhen sô gebrósten uuésen . unde fóne
iúngeron zeîchan uuérdin in sînen námen
CHRISTI discipulis miracula fieri in nomine eius. (10) *Et timuit omnis homo.* Vnde forhta ímo mánnolih. Der
man úndir
ímo nefórhta . der neuuás homo . er uuas mêr inter
tiêrin zezéllinne
bestias reputandus. Do châden diê irchómenen ze petro .
póton uuaz tuôgen uuir is nû bruôdera
unde ze ánderen apostolis . QVID FACIEMVS VIRI FRATRES?
sézzent iûh in buôzza unde toûfent iûh
Do gehôrton siê . PENITENTIAM AGITE . ET BAPTIZETVR VNVS-
álle
QVISQVE. *Et adnuntiauerunt opera dei.* Do tâten siê
urstant ûffárt
chunt Gótes uuérh . resurrectionem . unde ascensionem
Et facta eius intellexerunt. Vnde dô fernâmen siê
Gótelich
sîniû uuergh . daz siû diuina uuâren. (11) *Lętabitur iustus in domino.* Ánauuert fréuuit sih der réhto an
demo irstándenen hêrren. *Et sperabit in eo.* Vnde
gedínget er an ín . nals in uuérltlîchen trôst. *Et laudabuntur omnes recti corde.* Vnde uuérdent kelóbot
alle rehte in íro hérzen . also diê sint . diên Gótes uuíllo
lîchet.

(LXIV.)

(1) *IN FINEM PSALMVS DAVID CANTICVM IEREMIĘ ET EZECHIEL EX POPVLO TRANSMIGRATIONIS CVM INCIPERENT EXIRE.*
lésarihti
Diû uuort hábent dísa constructionem. In finem psalmus dauid . de populo transmigrationis . per prophe-

tiam ieremię et ezechiel . cum inciperent exire. An CHRISTVM siêhet dauidis salmo . der sîn frôsang ist . kesúngenez fóne démo geéllendôten liûte . daz éllende ímo
fóreságo
gescêhen uuas . [R 217] nâh déro prophetia ieremię
in fóresihti-
unde ezechielis. Vuanne sang er iz? Do er in prophe-
gemo keîste
tico spiritu gesah . daz siê dána begóndin fáren. Dâr
diz pescah ín ze fóre-
sêhen uuiêo paulus chad . HEC AVTEM IN FIGVRA CONTIN-
bilde in éllendi
GEBANT ILLIS. In únseren zîten sint diê in captiuitate.
in glústâtin sint
diê in cupiditate sint. Diê áber dannan begínnent
ze mínnon
fáren ad caritatem . déro méndit dauid . diên sínget er
diz frôsang. (2) *TE DECET YMNVS DEVS IN SYON.* Daz ist
stimma déro fárinton uzzer ellende
uox exeuntium de captiuitate. Dir Got kezímet lóbe-
in hôhuuarto scantpurch zuôfersiht
sang! in syon . nals in babilonia. Diê iro spem hábent
in uuarto
in sion . diê singent in sion . diê singent in speculatione.
Et tibi reddetur uotum in ierusalem. Vnde anthêiz
in frideuuarto
uuirt dír geleîstet in ierusalem. Der sih hiêr geêinot
lébenda ópher in
uuésen Góte hostia uiua . der uuírt iz fóllechlîchor in
dero himiscuun fridouuarto
ierusalem cęlesti. Dâr uuirt er holocaustum . daz chît
albrandopher al totheît al uuártnisse
totum incensum. Omne mortale omne corruptibile uuirt
fersuendit mit Gotes fiûre
dâr an ímo consumptum diuino igne. (3) *Exaudi orationem meam ad te omnis caro ueniet . hoc est ex omni genere carnis.* Kehôre mîn gebét . ze dir chumet állero
fóne al slahto liûte fone allemo liúttriste
slahto ménnisco. Ex omni natione . ex omni conditione
alferbrénnopher
chóment diê . diê dâr holocaustum uuerdent. (4) *Verba iniquorum preualerunt super nos.* Vbelero fórderon

lêra úbermégenoton unsih. Siê leîton únsih ze ioue
holz
unde ze mercurio. Fóne íro sculden bétoten uuir ligna
unde steîna unser hántuuerch
et lapides . opera manuum nostrarum. *Et impietates nostras tu propitiaberis.* Vnde únsera úbeli besuôn-
piscouf demo fátir âbint-
dost dû sacerdos. So dû dih príngest patri sacrificium
opher
uespertinum . so uuirdet der írredo fergében. (5) *Beatus quem elegisti et assumpsisti.* Sâlig íst der man . den dû iruuéletost . unde ze dír nâme. *Habitabit in atriis tuis.* Er bûuuet in dînen frîthóuen. Iz ist eîn
christâne liût houbet
mán . [R 218] eîn fidelis populus . des caput CHRISTVS ist. Er iruuéleta ín . er séledot ín. Er heîzet ín uuésen dâr ér ist. *Replebimur in bonis domus tue.* Fóluuérden uuir ! des kuôtes . des in dînemo hûs ist. Vue-
daz oûga nesah ôra nehôrta noh in mannis
liches? QVOD OCVLVS NON VIDIT NEC AVRIS AVDIVIT NEC IN
herza necham
COR HOMINIS ASCENDIT. Alde so iz háranâh chît. *Sanctum est templum tuum admirabile in iustitia.* Daz dîn heîliga hûs . uuúnderlîh ist ! in réhte . dîa sétî gíbest dû úns. Sâldon uuirt der irfúllet . der sih dir
heîlig hus uuunderhaft in réhte
máchot sanctum templum . admirabile in iustitia. (6) *Exaudi nos deus salutaris noster.* Vnser háltâre gehôre únsih. *Spes omnium finium terre et in mari longe.* Trôst állero éndô déro érdo . trôst déro ûzzerôston . sámosô déro ínnerôston . trôst hínaférro in demo mére gesézzenero . under mittên diên uuérltkîren . diê
úbele fisca sint prec-
ferro fóne dir sint . uuanda siê mali pisces sunt . rum-
chente de nezza
pentes retia. (7) *Preparans montes in uirtute tua.*
predigara
Predicatores gágen ín gáreuuende . in dînero túgede .

nals in íro. *Circumcinctus potentatu.* Vmbefángenêr mit dînero magenchrefte maiestate. Alde mit diên umbefángenêr. diên dû maht potentatum zeîcheno miraculorum gâbe . diên dû állen communis kemeîne pist . unde mitter medius. (8) *Qui conturbas fundum maris.* Dû fóne íro predicatione prédigo getruôbest des méres pódem . daz chît corda diû herzen dero ungeloubigon infidelium iruuégest ze persecutionem âhtungo. *Sonum fluctuum eius quis sufferet?* Vuer irlîdet déro uuéllono doz? âna diê . diên dû gíbest fortitudinem sterchi . so dû martyribus tâte? *Turbabuntur gentes.* Diê heîdenen uuérdent in úbelmo ze êrist. (9) *Et timebunt qui inhabitant fines terrę a signis tuis.* Vnde dáranâh fúrhtent ín diê ze énde déro uuerlte sizzent. fóre dînen zeîchenen . diê apostoli tuônt . in dînen námen. *Exitus mane et uespere delectabis . i. delectabiles facis.* Lústsame ûzférte tuôst dû . [R 219] dînen fidelibus getriúuon . in mórgen unde in âbent . in prosperis uuólon unde in úniuolon et in aduersis. Dû lêrest siê contempnere prospera . et non formidare ferchiêsin aduersa uuóla unde neúnuuóla furhtin. (10) *Visitasti terram et ebriasti eam . multiplicasti ditare eam.* Déro erdo uuîsotost dû . daz chît déro ménniscon . unde irtránctost siê mit predicatione dero lêro uuarhêite ueritatis . unde tâte siê rîche in mániga uuîs. Vuánnan chám der rîhtuôm? *Fluuius dei repletus est aquis.* Populus Gotis liût dei uuard irfúllet mit Gotes spiritu sancto keîste. *Parasti cibum illorum . quoniam ita est preparatio tua.* Keîstlícha fuôra gáretost dû ín . uuanda sô ist dîn fóregegáruueda daz diû fuôra fergébeno fóne

dir sî . nals fóne íro urêhten. (11) *Sulcos eius inebria.*
bruste
Des sélben liûtes fúrehe irtrénche. Induô íro pectora
uuáginsin Gotis lêro
mit uómere sermonis dei . unde fulle siê dáranâh spiritu sancto. *Multiplica generationes eius.* Kemánig-
5 falto sîne chîmen . daz chît sînen uuuôcher . daz fóne
geloubenten geloûbente
eînen fidelibus ándere fideles chômen . unde fóne áber
chrístenheit
diên andere . unz diû ęcclesia sih kebreîte. *In stillicidia eius lętabitur cum exorietur.* Sô er irrínnet . sô fréuuet er sih déro trúphun. Vnz ér ungestárchet ist
súmeliche trophen
10 án déro geloûbo . sô límphent ímo quedam stillicidia
Gotes toûgeni uuanda ir nemak fernémin diê follun dero
de sacramentis quia non potest capere plenitudinem
uuârheîte
ueritatis. (12) *Benedices coronam anni benignitatis*
sígenunft
tuę. Dû geségenost dîa uictoriam déro zîto . dánne du dîa dîna guôtuuílligi scêinest ane íro frêhte. *Et campi*
diê rehtin
15 *tui replebuntur ubertate.* Vnde iusti tui uuérdent ir-
dero fóllun des trizzegostin unde séhzigostin unde zêhinzegósten uuuôchers
fúllet ubertate tricesimi et sexagesimi et centesimi fructus. (13) *Pinguescent fines deserti.* Sô uuérdent feîzt déro
tiête uuuôsti
túgedo . ioh diê ûzzerosten gentes . diê desertum uuâ-
chúmft
ren . unz án CHRISTI aduentum. *Et exsultatione colles*
20 *accingentur.* Vnde úmbegurtet uuérdent mit fréuui diê sih récchent ûf ze hímele. (14) *Induti sunt arietes ouium . s. exsultatione.* Dánne sint frô diê leîten déro scâffo . [R 220] selben diê apostoli . uuanda siê íro
uuuôcher
fructum gesêhent . unde daz siê in gemeîtun nearbeîton.
diemuôtige
25 *Et conualles abundabunt frumento.* Daz chît . HVMILES

pringent michelen uuuôcher
MVLTVM FRVCTVM AFFERENT. *Clamabunt etenim ymnum dicent.* Siê ruôfent. Vuaz ist der ruôft? Lóbesáng síngent siê Góte.

(LXV.)

(1) *In finem canticvm psalmi resvrrectionis.* An daz ende siêhet diz frôsang . des keheîzenten psalmi . urstende tietin ioh iudon
gemeîna resurrectionem gentibus et iudeis . uuíder diên iúdon . die siâ ín selben gehiêzzen . unde gentibus ferságeton. *Ivbilate deo.* Vuúnnesángont Gote. Vuelee? alliu erda niêht eîniu iudea réhtfolgig christanheit
Omnis terra . non sola iudea. Álliû ęcclesia catholica. rehtfolgîg urstende
Diê catholici nesint . unde resurrectionem ferságent . uuuôftscreion uuúnnisangon
diê múgen ululare . nals iubilare. (2) *Psallite nomini eius . date gloriam laudi eius.* Síngent sînemo námeu . unde des sánges kuôllichi uuéndent ímo ze lóbe náls iû selben. (3) *Dicite deo quam terribilia sunt opera tua domine.* Chédent ímo zuô . uuiêo égelîh dîniû uuérch sint hêrro. Also dû únsih lêrtost . dô dû châ- ih cham daz de blinden gesehen unde gesente
de . Ego veni . vt qvi non vident videant . et qvi vident blint uuerden plinde die sih plinde
cęci fiant. Vuélee sint non uidentes? Qvi se cęcos uuizzen gesehente die sih uuânint kesêhen
cognoscvnt. Vuélee uidentes? Qvi se videntes estimant. *In multitudine potentię tuę . mentientur tibi inimici tui.* So dû tuôst únzalaháftiû zeîchen . so liûgent siê dísiu zeichen tuôt er
dir. Dir ze fersíhte liûgent siê sús. Hęc signa in beel- mit coûkele
zebvb facit. (4) *Omnis terra adoret te et psallat tibi .*

psalmum dicat nomini tuo altissime. Sid siê neuuóltin . álliû diû erda béte dih . unde sínge dír. Dinemo námen dû hôhesto sínge sî . unde israhelis defectio . uuerde gentium introductio. (5) *Venite et uidete opera domini.* Chóment [R 221] gentes . fermîdent iudeos mentientes. Chóment unde gesêhent Gótes uuerch. Vuéliu? *Quam terribilis in consiliis super filios hominum.* Vuiêo egebâre sîn rât ist uber diê ménniscen. Vuiêo iudei irbléndet sint . gentes irliêhtet sint . iudei uz sint . gentes ínne sint. (6) *Qui conuertit mare in aridam.* Der dén mére uuéndet in dúrri. Der dîa uuerlt álla . diû êr uuas pítterez uuázzer . sólês uuázzeres trúcchena getân hábet . unde áber durstega suózes uuázzeres. *In flumine pertransibunt pede.* Mit fuozzen uberuuatent siê diâ âha. Vuelee? Diê sélben dúrstêgen. Vffen ros nesízzent siê . úbermuôte nesínt siê . mit fuôzzen daz chît mit diêmuôti spuôt ín úber dîa âha dírro mortalitatis. Déro âho getráng CHRISTVS . also iz chît . DE TORRENTE BIBIT . PROPTEREA EXALTAVIT CAPVT. Diû âha ist mortalitas. Án déro ferrínnên uuír. Vuír genésen áber dârínne . îlendo mit diêmuôti ad inmortalitatem. Vnde sô uuir darachómen . uuaz danne? *Ibi iocundabimur in ipso.* Dâr háben uuir dîa uuúnna an ímo. Vuemo? (7) *Qui dominabitur in uirtute sua in eternum.* Der in sînero chréfte iêmer hêrresôt. Dánnân oûh úns chréfte chóment . uuír eîgene neháben. *Oculi eius super gentes respiciunt.* Vber gentes sêhent

sîniû oûgen. Óbe ín uuáchent siê . niêht eîn óbe iudeis. Er nesólta niêht umbe únmanege sô míchel precium gében. *Qui amaricant non exaltentur in semetipsis.* Diê Got crément an íro súndon . diê neuuérdent irhôhet an in sélben. Vuérdên diemuôte . dánne uuerdent sie an CHRISTO irhôhet. (8) *Benedicite gentes deo nostro . et obaudite uoci laudis eius.* Nû lóbônt des Góte ir gentes . unde lósent déro stímmo sînes lobes . unde gehôrent dîa gérno . náls dîa [R 222] stimma iûuuéres lóbes. Vuér ist der Got? (9) *Qui posuit animam meam in uita.* Der mîna sêla in lîbe sazta . diû êr in tôde uuas. *Et non dedit in commotionem pedes meos.* Vnde in uuága neliêz er mîne fuôzze. Er stâta siê án demo lîbe. (10) *Quoniam probasti nos deus . ignisti nos sicut ignitur argentum.* Also dârána scînet. Vuanda dû besuôhtost únsih. Cluôtost únsih . also man sílber tuôt. Dâr uuúrden uuir irfúrbet . nals fersmélzet. (11) *Induxisti nos in laqueum.* Prâhtost únsih ín den strích . dâr únsere lîchamen háfteton . sêlâ irlôset uuúrden. *Posuisti tribulationes in dorso nostro .* (12) *inposuisti homines super capita nostra.* Dû luôde arbêite ûfen únseren rukke. Vuánnan chamen die? Daz dû ménniscen sáztost*) úber únseriû hoûbet**). Peccatores liêze dû únser uuálten. *Transiuimus per ignem et aquam.* Vuír háben dúrhfáren fiûr unde uuázzer. Vuír uuurden sô geeîtet ín demo fiûre . daz uuír niêht nemahton . zefáren ín demo uuázzere. Aduersa starhton únsih . próspera neuueîhton

*) *darüber* uuálaha de stabulov.

**) *am Rande:* Poponiscos scismaticos inter monachos . maxime inter sancti gallenses.

únsih. *Et eduxisti nos in refrigerium.* Vnde sô tuôndo brâhtost dû únsih in dîa chuôli déro êuuígun râuuo . dâr neuuéder ist . ze heîz noh ze chált . neuué-
irsuôchunga
deriû temptatio . fiûres noh uuázzeres. (13) *Introibo in domum tuam in holocaustis.* In férbrénnedo gân
Gótelih fiûr fleîscis uuárt-
ih in dîn hûs . dâr diuinvs ignis ferbrénnet carnis cor-
sála sêlo únsûbri
ruptionem . animę inpuritatem. Dâr uuírdo ih ze óphere . in ólanga uuîs. *Reddam tibi uota mea.* Dâr leîsto ih dír mîne intheîzza . diê intheîzza . diê êuuí-
ges lóbes. (14) *Quę distinxerunt labia mea.* Diê mîne lefsa iêo sciêden . uuánda ih iêo téta intheîzza dînes
mih unándallichin
lóbes . nals mînes . uuanda ih pechnâta . me mutabilem .
dih únuuándallichen . mih âne dih niêht uuésen dih
te inmutabilem . me sine te nihil esse [R 223] te autem
mîn undúrftigen
non indigere mei. *Et locutum est os meum in tribu-
latione mea.* Vnde in mînero uuérltnôte spráh min munt. Vuaz sprah er? (15) *Holocausta medullata offeram tibi.* Márghaftiû ópher bríngo ih dír. In bêino mínnon ih dih. Daz netuôt áber der . der diên liûten mêr lîchen uuíle*) . danne Góte. *Cum incenso arietum.*
kebét
Mit roûche . daz sint orationes. Vues? déro uuîson unde fóreleîson déro Gótes hérto . daz sint apostoli .

---

*) *am Rande:* id est mit ypocrisi preîtero bláttûn uuîtero chúgelûn et mille aliis quibus scismatici nostri irritauerunt deum in adinuentionibus suis. Maxime autem in duobvs roccis . in quibus diabolus CRVCEM domini per eos delere conatur . ne ea sicut BENEDICTVS instituit monachi uestiantur. Nam cętera eorum abominanda . si non puras conscientias pollui timeremus abundantivs pandere habueramus . nam et a crapula Gallis ingenita inchoantes. IN MISERANDA . INOPIA . NOS . RELIQVERANT.

diê meîst pétont umbe diê hérta. *Offeram tibi boues cum hircis.* Príngo dír ríndir sáment diên bócchen . prediare mit sundaren poccha anphanch- predicatores cum peccatoribus. Hirci neuuâren accep- lich rindero tabiles . úbe ín nehúlfîn diê frêhte déro bóum. In íst tuônt îû friûnt fone scazze únreh- zuôgespróchen . FACITE VOBIS AMICOS DE MAMMONA INIQVI- tis so ir fersuindênt daz siê iûch inphahen in euuiga sé- TATIS . VT CVM DEFECERITIS RECIPIANT VOS IN ETERNA TABER- lida Gótes NACVLA. Al súslichiû ópher hábet Góte brâht sancta prûtsamenunga stimma in iro uuerltarbeite ęcclesia . déro dísiû uox ist . in tribulatione sua. (16) *Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum . quanta fecit animę meę.* Chóment hára álle Gót fúrhtente lósênt unde ih zélo iû . uuaz Got hábet ketân mînero sêlo. (17) *Ad ipsum ore meo clamaui.* Daz ist diz. mit mînemo munde háreta ih ze ímo. Sîd uuas er mîn . sîd er geuuâre begónda sîn. Der uuas lukke unde heîdene fórderin frémede . den mih pagani parentes lêrton ûf induôn . ze holze unde steînin ad ligna et lapides. *Et exaltaui sub lingua mea.* Vnde ih púrlichôta ín toûgeno . únder mînero zúngun. In des herzen gesuâshêite. Daz keliêz er mînero sêlo . daz uuíl íh iû állen ruômen. (18) *Iniquitatem si aspexi in corde meo . non exaudit deus.* Vbe ih únrehtes uuáratéta in mînemo herzen . unde daz mínnota . sô negehôret Gót mîn gebét. (19) *Propterea* [R 224] *exaudiuit deus . et intendit uoci deprecationis meę.* Vuanda ih sô netéta . be diû gehôrta mih Got . unde be diû lóseta er ze déro stímmo mînero dígi. (20) *Benedictus deus qui non amouit deprecationem meam . et misericordiam suam a me.* Kelóbot sî der Gót . der mîna

flêha fóne mir nesciêd . noh sîna gnâda. Dô er mih déro flêho neliêz irdriêzzen . dô uuólta er mir gnaden.

(LXVI.)

(1) *Psalmvs david.* (2) *Devs misereatvr nostri et benedicat nobis.* Got knâde úns . unde ségenoe únsih. regin sinero innelungo segen Pluuiam erudicionis suę gébe ér úns . benedictionem êuuigis lîbis ęternę uitę gébe er úns. *Illuminet uultum suum super nos.* Déro súnnun ánaliûte irsceînet er super uber ubele unde bonos et guôte malos. Sîn selbes ánaliûte irsceîne ér úber únsih . sô . daz uuír iz kesêhen muôzzin. Aldo sus uuírt iz fernómen. Sîn bílde daz er uns cab . uuérde an úns irliûhtet mit liêhte uuîshêite lumine sapientię. *Et misereatur nostri.* Vnde an déro irskeînedo gnâdee ér úns. Vuárazuô leîtet únsih daz? (3) *Vt cognoscamus in terra uiam tuam.* Daz uuír hiêr tróhten in dírro érdo bechénnên CHRISTVM dînen uuég . der ze dír leîtet. *In omnibus gentibus salutare tuum.* Vnde dînen haltâre den selben CHRISTVM bechénnên in állen diêten. (4) *Confiteantur tibi populi deus . confiteantur tibi populi omnes.* Vuaz kescêhe danne? Sô iéhen dir Gót liûte . álle liûte iêhen iéhen iro únrehtis unde Gotis kenâdon ruôdir. Confiteantur suam iniquitatem . gratiam dei. Se gen sih selben . lóbên ín accusent . illum laudent. (5) *Lętentur et exsultent gentes.* Déro pígihte confessionis fréuuen sih tiête . unde sprúngezen. Vuaz fréuuet sie? *Quoniam iudicas populos in*

geuuizzeda
equitate. Vuanda nâh rehte unde nah íro conscientia irteîles dû uber diê liûte. *Et gentes in terra dirigis.* Vnde diê chrúmbelíngun gânten diê[R 225]te . geríhtes dû in érdo ze réhtemo uuége. (6) *Confiteantur tibi populi deus . confiteantur tibi populi omnes .* (7) *terra dedit fructum suum.* Íro uuuôcher brâhta diû erda. pigihte
Vuánnan cham der? Ana fóne íro confessione. Nâh riûuuo pigihte kuôtiu uuerch
pęnitentia unde nah confessione . châmen bona opera. (8) *Benedicat nos deus . deus ! noster . benedicat nos* pater filius spiritus sanctus
deus. Sancta trinitas ségenôe únsih. Ségen râmet ze máchungo mánigi
ad multiplicationem . pe diû chît íz háranâh. *Et metuant eum omnes fines terrę.* Vnde ín fúrhten álliû manigmáchunga
ende déro érdo. Diû multiplicatio geschêhe dánnânûz.

(LXVII.)

in róttûn lûtun
(1) *In finem ipsi David psalmvs cantici.* In psalmo ist scál in sánge ist fróuueda
est sonoritas . in cantico lętitia. Hiêr sint diû beîdiu . seîtscal sánghleîchis
pe diû ist diz sang psalmus cantici. (2) *Exsvrgat devs et dissipentvr inimici eius.* Gót stánde ûf . unde sîne fíenda uuerden zeuuórfen. Daz ist kescêhen. Christvs ist irstánden . iudei sîne fíenda sint zetriben. *Et fugiant qui oderunt eum a facie eius.* Vnde skíhtig sîn diê ín házzent . fóre sînemo ánasiûne. Sô sint christane ánasiûne
siê úber al . dâr fideles uuérbint . an diên Gótes facies

scînet. (3) *Sicut deficit fumus deficiant.* Also rúgh
fone erdo dero lébendon
zegât . sô zegángen siê. De terra uiuentium zegânt siê
an demo suônotâge
in die iudicii. *Sicut fluit cera a facie ignis . sic pereant peccatores a facie dei.* Also uuahs smílzet fóre
sundige fone Gotes ánasiûne
démo fiûre . so zegángen iudei peccatores a facie dei. (4) *Et iusti iocundentur et exsultent in conspectu dei . et delectentur in lętitia.* Vnde réhte uuérden keuuúnnesámot . unde fréuuen sih fore Góte . unde ín fréuui uuérden sie gelússamot. Vuanne? Sô siê gehôrent.
chomint hara minis fáter geuuiêhten hábint iû daz himilrîche
VENITE BENEDICTI PATRIS MEI PERCIPITE REGNVM. (5) *Cantate deo . psallite nomini eius.* Áber ír [R 226] fideles .
geloûbigen
ir nóh hiêr ínin guôten uuerlte bint . síngent Góte .
in reîni des herzen in guôten uuerchen
in puritate cordis sálmosángont ímo in operibus bonis. *Iter facite ei qui ascendit super occasum.* Réchenônt
irstândo
démo dén uuég . dér dén tód úbersteîg resurgendo. *Dominus nomen est illi.* Hêrro ist sîn námo. Daz
niêmer neirhiêngin siê
neuuísson iudei. Vuíssîn siê íz . numquam dominum
den hêrren mágenchrefte
maiestatis crucifixissent. *Et exsultate in conspectu eius.*
samo unfrouue
Vnde frô sînt fóre ímo. Also iz chît . QVASI TRISTES .
unde iêo ánaméndinte
SEMPER AVTEM GAVDENTES. *Turbabuntur.* Qui? Peccatores de quibus predictum est. SICVT FLVIT CERA A FACIE IGNIS . SIC PEREANT PECCATORES. *A facie eius.* Cuius eivs? A facie dei. Qualis dei? (6) *Patris orphanorum et iudicis uiduarum.* Súndige uuérdent ferstôzen fóne sînemo ánasiûne . der uueîson fáter ist . unde uuítuon ríhtet. *Deus in loco sancto suo.* An diên ist Got . in heîligero sînero stéte. (7) *Deus inhabitare facit*

unius modi . uel . unius moris . i. unanimes in domo. Got tuôt siê búen eînmuôtigo in sinemo hûs. Daz sint íro herzen. Daz grecus hábet trope . daz pezeîchenet peîdiu . morem et modum. Noh er nehabet . qui inhabitare facit . núbe échert habitare facit. *Qui educit compeditos in fortitudine.* Der diê háftenten ín dien sundon nímet . ûzzer diên háften . in sînero starchi. *Similiter amaricantes . i. prouocantes . qui habitant in sepulcris.* Samouuóla diê . diê noh uuírserin sint . uuanda sie Got crément . diê in íro súndôn ióh pegráben sint . állero mánno fertânosten . ioh diê ingrébet er . unde tuôt siê lében in fortitudine sua. (8) *Deus cum egredieris coram populo tuo.* Daz tuôst dû Gót . sô dû uzkâst fóre dînemo liûte. Vuánne ist daz. So dû siê tuôst fernémen dîniu uuergh . sô ge[R227[tâniû . so diû sint . daz dû siê tuôst unanimes habitare in domo . Educens compeditos in fortitudine . similiter amaricantes qui habitant in sepulcris. (9) *Cum transieris in deserto terra mota est.* Dô dû fuôre unde gebrédigot uuúrde inter gentes . do uuúrden terreni homines iruuéget ad pęnitentiam. *Etenim cęli distillauerunt.* Daz uuas fóne diû . uuanda ín hímela regenôton . apostolorum doctrina uuas ín chómen. Vuannan gesántiû? *A facie dei israel.* Fóne démo Góte israhelis . der sie ûzfrúmpta repletos spiritu sancto. *Mons syna . a facie dei israel.* Cęli régenôton . montes régenôton. Diê cęli sint . diê sint oûh montes. Vnder diên uuas mons syna . an démo PAVLVS fernómen uuirt . der régenota sô

an sînero starchi
eînmuôtige púuuen in dînemo hus
uzzer háfte sundon sie neimende mit starchi . samouuola diê Gotreîzzara .
die in íro sundon begrábin sint
undir diêten
írdiske ménniscen
ze riûuuo
lêra
irfúlto
himila
perga

fóne Gotes anasiûne
sámo a facie dei israhel. (10) *Pluuiam uoluntariam segregans deus hereditati tuę.* Vuílligen régen uuâre dû dô sceîdende . dînemo erbe. Vuílligen fóne diû .
neheînen guottâtin foregânten
daz er fergébeno chám . nullis precedentibus meritis.
diên fórderen liûten uns
Kesceîdenen . uuanda ér priscis gentibus necham . no-
iûngesten
uissimis uuard er gespáret. *Et infirmata est.* Vnde geúnchréftigôt uuard daz erbe . uuanda iz pechnâta
niêht uuesen fone imo selbemo
non esse se aliquid per se ipsam . nube so PAVLVS chad .
Gotis kenâdon pin ih daz ih pin
GRATIA DEI SVM . ID QVOD SVM. *Tu uero perfecisti eam.*
uuólatâte
Dû béréchenotost iz . also er aber chad . NAM VIRTVS IN
uuerdent in únchrefte follezógin
INFIRMITATE PERFICITVR. (11) *Animalia tua habitabunt in ea.* Díniû uého bûent dârínne. Siû bûent in sancta
Gotes erbe
ęcclesia . diû ist hereditas domini. *Parasti in tua suauitate . egenti deus.* Ziû egenti? Quia infirmata est ut perficiatur. Démo dúrftigemo hábest dû gegáreuuet
kírigin uuíllen knôtiû uuerch ze-
in dinero suôzzi . promptam uoluntatem . ad faciendum
tuonne nals durh forhtun sunder durh minna.
opus bonum . non timore sed amore. (12) *Dominus dabit uerbum euangelizantibus uirtute multa.* Truhten
prediaren
kíbet ún[R 228]de zeîgot sînen predicatoribus daz siê
zeicheno ioh
spréchen súlen . in míchelero chréfte signorum et mi-
uuúndero fîhen ezzen
raculorum. Sînen animalibus séndet er sólichiû cibaria. Vuéler dominus? (13) *Rex uirtutum dilecti.* Chúning déro túgedo . sînes trûtes unde sînes liêben CHRISTI . diê ér sáment ímo meîsterot . unde nâh sînemo uuíllen chêret. *Dilecti.* Sînes liêben . unde sînes iruuéleten. Vuarazûo? *Et speciei domus diuidere spolia.* Oûh

zeteîlenne geroûbe déro scôni des hûses. Daz hus ist sancta ęcclesia . dîa ér scône getân hábet . mit diên diê
démo níderfalle mit póton . mit uuîsságon . mit lêrarin
er diabolo genám . apostolis . prophetis . doctoribus .
mit mániga zunga spréchinten mit kenada lîbhêili hábenten
linguis loquentibus . gratiam curationum habentibus.
(14) *Si dormiatis inter medios cleros.* Vbe ír réstent
dero altun unde niúuun beneimedo
únder mítten erben ueteris et noui testamenti . sô .
uuerltsâlidon in déro altun
daz ir iûh fertrôstent terrenę felicitatis . diû in ueteri
êuuígero ún-
geheîzzen uuard . unde ir patienter bîtênt . ęternę in-
tôdigi in déro niúuun
mortalitatis . diû in nouo geheîzzen ist. *Pennę s. eri-*
tis columbę deargentatę . et posteriora dorsi eius in
pallore auri. Sô uuerdent ir fédera déro gesílbertún
tûbun sanctę ęcclesię . unde der áftero teîl íro rúkkes .
fédera crunt eîgin féttacha
dâr diê pennę radicem hábent. Pennę . daz ir mit
zuein gebótin mínnon Gotes unde mánnis rúkke
geminis preceptis caritatis ze hímele fliêgent . dorsum .
Gotes ioh
daz ír iugum domini trágênt . in déro scôni des pleîchen
ubersilbertiû tuba
Góldes. Sancta ęcclesia ist columba deargentata . uuan-
mit Gotes zuosprâchon gelêrit in rúkke
da sî íst diuinis eloquiis erudita . sî hábet in dorso
pleîchcruôni goldis an dero chréfte mínnon
uirorem auri . uuanda íro starchi ist in uirtute caritatis
unde uuîsheîte
et sapientię. (15) *Dum discernit cęlestis reges super*
eam . s. columbam. So der hímelsco chúning . an
íro gescêidet. sîne chúninga. *Niue dealbabuntur in*
selmon . i. in umbra. Danne uuérdent siê geuuîzet in
chúninga chú-
scátue. Vmbe uuaz heîzent sie reges? Vuanda sie re-
nighríhtâre sint der lîchamin glústo
gentes sint carnis concupiscentias. Vuiêo scêidet er siê
er hiêz súme uuerden
[R 229] an íro? Also iz chit . ET IPSE DEDIT QVOSDAM

póten súme uuîssagen súme christes
APOSTOLOS . QVOSDAM AVTEM PROPHETAS . QVOSDAM VERO EVANGE-
lîbscrîben sume lêrare unde hírta
LISTAS . QVOSDAM AVTEM DOCTORES ET PASTORES. Vuieo? mit
snêuue in scátue genada scáto
niue in umbra. Daz ín spiritus sancti gratia umbram
uuider des lichamin hizzon
tuôt . contra carnales ęstus. Selmon heîzet ételih pérg
den Gotes perg
in palestina. Ih neságo dén niêht. (16) *Montem dei . montem uberem dico.* Ih meîno den ánasíhtigen CHRISTVM . dén hôhesten Gotes perg . kenúhtigen . bérháften . chíndeliû mit mílche zegeziênne
spúnneháften . ad nutriendos lacte paruulos. (17) *Vtquid suspicamini montes uberes . montem in quo beneplacitum est deo habitare in eo?* Ziû ánauuânont ir sîn ándere bérga bírige? Ziû uuânent ír íro doh eînen . sô gelîcheten bérg Góte ze ánasídele? Vuanda er selbo
min fater in mir uuesende tuôt selbo álliû uuerch ih pin in mînemo
chad . PATER IN ME MANENS IPSE FACIT OPERA. EGO IN PATRE
fáter min fáter ist in mir
ET PATER IN ME EST. *Etenim dominus inhabitabit . s. illos uberes montes usque in finem.* Also Got an ímo
ih pín in
bûet . sô bûet ér ân ín. Nâh diên uuórten . EGO IN
ínen . du bist in mir
EIS . ET TV IN ME. Vuiê lango? Vnz er siê brínget án énde . daz er selbo ist. (18) *Currus dei.* Sie sint Gotes reîta. Be diû sízzet er an ín . be diû rihtet er siê . unz er siê bringet an ende. *Decem milium multiplex.* Cêndûsendîg . daz chit manigfaltig . uuanda iro neheîn zála neíst. *Milia lętantium.* Dúsent fróuuero. Ziû nesulen? *Dominus in illis.* Trúhten ist ín ínne.
daz ist in
Des fréuuent siê sih. *In syna in sancto . hoc est in*
sinemo gebóte daz heîlig ist
mandato quod sanctum est. Got ist ín ínne . unde stâtet siê an sînemo heîligen gebóte. (19) *Ascendisti in altum captiuasti captiuitatem . accepisti dona in ho-*

minibus. Dû CHRISTE stíge ze hímele . déro ménniscon éllende geéllendôtost dû . dû irsluôge den tôd mísselicha géba inphiênge dû ân ín. Vuanda siê dîn corpus sint . pe diû sint íro géba *!* dîn . unde déro gébôn uuúr[R 230]den alii apostoli . alii prophetę . alii doctores. Sóliche tâte dû siê. Êreron uuiôliche? *Non credentes inhabitare dominum deum.* Vngeloûbige. Vuéles dínges? Gót sól búen an ín. Des siê netrûeton (Gotes reîta) . daz Got an ín bûen solti . unde sie currus dei uuerden sóltîn . des tâte du siê geloûbige. (20) *Benenedictvs dominus de die in diem.* Des si Got kelóbot . fóne tâge ze tage . uuanda er oûh nóh unde iêmer ist captiuans (framfuorrende) captiuitatem . et accipiens (éllendi unde géba) dona in hominibus. *Prosperum iter faciet nobis deus sanitatum ! nostrarum* . (21) *deus noster . deus saluos faciendi.* Got únserro hêili . Got únser . Got des kehâltennes . er tuôt únsera (fram-) fart frámuuértiga. Cursum uitę getuôt er prosperum (spuôtig). *Et domini exitus mortis.* Vnde diû hínafart trúhtenes tôdes. Vuaz diû? Tuôt uns prosperum iter (kéreccha). Alde iz chît. Ioh des háltenten . ist diû hínafart des todes. Sîd er innocens (únscúldig) irstárb . ziû nesúln uuir is danne unsih trôsten . noxii (scúldige unde sundige) et peccatores. (22) *Verumtamen deus conquassabit capita inimicorum suorum uerticem capilli perambulantium in delictis suis.* Aber . doh er mortem (tod) líte . er géfnótôt diû hoûbet sînero fiendo . unde diâ fâhssceîtelun dero follefárenton in íro mísse-tâten. Also ez chît . RESVSCITA ME ET REDDO EIS. (23) *Dixit dominus ex basan . i. ex ariditate . conuertam .* (irchícche mih so gilto ih in)

conuertam de profundis maris. Sús kehiêz trúhten. Fone dúrrî bechêro ih sie ze grûoni. Fone diên tiêfinon des méres . daz chit fóne diên uuerltfrêison bechêro ih siê. Ih nímo siê úzer diên fluctibvs (uuellon) uitiorum. (âchusto) (24) *Vt intiguatur pes tuus in sanguine.* Sô ínnelîcho bechêrest dû siê ze dír . daz dîn fuôz in (in demo bluote martiro) sanguine martyrii getúnchot uuérde sámet ín. Siê sint tua (dîne) membra (líde) . an ín lîdest dû persecutionem. (âhta) *Lingua canum* [R 231] *tuorum ex inimicis ab ipso.* Dînero húndo zúnga uuérdent . diê êr dîne fíenda uuâren. Dîne predicatores uuerdent siê. Vuannan chúmet ín daz? Vuannân âna fóne ímo . demo selben . der sie bechêrta ex (fone dúrri) basan et de (unde) profundis (fone) maris. (tiûffi méris) (25) *Visi sunt ingressus tui deus.* Dîne íngénge Got uuúrden gesêuuen hára in uuérlt . ioh an dîn selbes incarnatione (lichamuuordeni) . ioh daz dû an diên nubibus (uuólchenen) châme . fone diên dû châde . (hinnan be dis sé-) AMODO VIDEBITIS FILIVM HOMINIS VENIENTEM IN NVBIBVS. (hend ir mannis sun chominten in uuólchenen) Diê sint ouh dîn currus . (reita) ûffen diên dû dísa uuerlt alla irríten hábest. *Gressus dei mei . regis mei . s. uisi sunt . qui est in sancto.* Mînes Gótes kénge . mînes chúninges . der in sînemo sancto templo (hus) ist. Vuéle sint daz? Die oûh nubes sínt (uuolchen) . unde currvs. (reîta) (26) *Preuenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum.* Apostoli chamen ze êrist . sâr daranâh kefuôgte ze ánderen die ín fólgeton. Gótes lob singenten in uoce (stimmo) et opere. (uuerche) Siê châmen unde uuúrden

probista in mittên niúuuên gesamenungon
prepositi in medio nouarum ęcclesiarum . an tympanis
in lichamen châlo
singente . uuanda sie in carnis maceratione lébeton .
irdórretero hiûte unde ferstráctero
also timpanum uuirt ûzer corio siccato et extento.
samenunga sint tym-
(27) *In ęcclesiis benedicite deum.* Ęcclesię sint tym-
pinarra
panistrię . an diên lóbont Got. *Dominum de fontibus*
israhel. Lóbont trúhtenen fone diên israhelis prúnnon.
brúnnen
Diê êresten fontes . ih neîmo apostoli . diê châmen fóne
die brunnen
israhel. Siê uuâren fontes . siê uuâren diê urspríngа .
âha
fóne ín châmen flumina. (28) *Ibi beniamin adulescen-*
brunnon dero chúmbarrun
tior. Dâr uuas inter fontes PAVLVS de tribu beniamin .
file iunch iungesto
adulescentior . daz chit nouissimus apostolorum. *In*
extasi . i. in excessu mentis. Ín irchómeni. Also er
sih erchám . dô er fóne hímele gehorta . SAVLE SAVLE
uuaz âhtist dû mîn
QVID ME PERSEQVERIS ? Alde iz chît . ín déro [R 232]
derzúcchit
hínagelíteni des muôtes . also iz fuôr dô er raptus uuard
an den dritten hímel
ad tertium cęlum. *Principes iuda . i. confessionis .*
duces eorum. Principes zabulon . i. fortitudinis. Prin-
cipes neptalim . i. latitudinis. Apostoli uuâren prin-
fúrstin pîgihte starchi kesprêiti geloûbo
cipes confessionis . fortitudinis . latitudinis . hoc est fidei
kedíngi mínno
spei caritatis. (29) *Manda deus uirtutem tuam. Com-*
menda nobis deus uirtutem tuam. Keliûbe uns Gót
chraft
fáter CHRISTVM . der dîn uirtus ist . kelêre únsih den
mínnon der umbe únsih irstárb. *Confirma hoc deus*
quod operatus es in nobis. Keuésteno Got dîa geloûba .
dîa dû úns kâbe. (30) *A templo tuo quod est in ie-*

rusalem . tibi offerent reges munera. Ferro fone dînemo hus . daz ín déro níderun ierusalem ist . príngent dir diê chúninga geba ín dero óberun ierusalem. Daz sint
lîchamen lúste
diê . diê hiêr doûbont carnis concupiscentias. (31) *In-*
crepa feras calami. Irréfse diû tiêr des rôres. Irréfse
irregeloubâre fíginta dero heiligun scrifte
hereticos . inimicos sanctę scripturę. *Congregatio tau-*
rorum . inter uaccas populorum ut excludantur . hoc
est ut emineant . hi qui probati sunt argento. Diê
sélben heretici dánne uuerbent also mánige phárre under
diên liûtchuôen. Vuéle sint daz? Âne spénstige unde
ferleîtige ménniscen . also diê chûoe . die diên phárren
Gótelichero gechôso
fólgent . daz diê irbúret uuerden . diê ze diuinis eloquiis
keloûbon írreden sulin ioh uuésen .
lóbesam sî. Also paulus chad . OPORTET ET HERESES ESSE .
daz die irchorínun scîmbâre uuerden únder iû
VT COMPROBATI MANIFESTI FIANT IN VOBIS. Diû úbeli déro
geloubirraro
hereticorum getéta scînen dîa guôti . unde den uuîstuôm
rehto geloûbigon uuerden ûf ketriben
déro catholicorum. Fóne diû chît hiêr . EXCLVDANTVR
uuerden irhâben
EXPRIMANTVR. Also oûh diê héuâra déro sílberfázzo ex-
clusores heîzzent. *Disperge gentes quę bella uolunt.*
keloûbirrara diête
Zeuuírf trúhten die hereticos . diê niêht gentes neheîzzent
geburte chúnnescefte
umbe generationes familiarum . núbe úmbe [R 233]
slahta sélbfólgon afterchunft
genera sectarum. Fertîligo siê . êr siê successionem
geuuúnnen. (32) *Offerant uelociter ex egypto.* Spuô-
tigo bríngen gentes iro sêla Góte ûzzer egypto . ûzer
finstri liûte
tenebris . îlen ze ímo alle gentes. *Ethiopia festinet*
manus dare deo. Ethiopia île íro hénde biêten Góte .
île sih ímo irgében. Also in uuîge sî gelôse tuônt.
Secundum ieronimum chît iz sô. (33) *Regna terrę*

cantate deo . psallite domino. Vmbe sús mánigfalta gnâda . síngent Góte álliû erderîche . hôh sángont trúhtene. (34) *Psallite deo . qui ascendit super cęlos cęlorum ad orientem.* Hôhsángont Góte der álle hímela úberfuôr . fóre sînen iúngeron ze ierusalem . diû in orientis (ôsterlendin) partibus (ist) . siue ad orientem . i. ad patrem. *Ecce dabit uocem suam uocem uirtutis.* So er dannan chúmet ad iudicandum . sô óffenot er sîna stimma . stimma déro crefte . i. uenite . uel . ite. So uuirt lûtreîste . der iû êr uuólta uuésen stille. (35) *Date gloriam deo . super israhel magnificentia eius.* Cuôllichont Got . uuanda danne chumet sîn míchellichi úber israhelem . danne gemíchelîchot er populum (geloubigin liût) fidelem. *Et uirtus eius in nubibus.* Vnde sîn chráft scînet danne an diên (uuólchinen) nubibus . in (in) apostolis et (uuîsságon) prophetis . diê hiêr uuâren (uuólchentunchel) nubes . unde dar uuerdent (stuôlsazzen) iudices. (36) *Mirabilis deus in sanctis suis deus israhel.* Dánne uuirt uuúnderlih an sînen heîlegon Got israhelis . Got uidentis (Got áneséhentin) deum. *Ipse dabit uirtutem et fortitudinem plebi suę . benedictus deus.* Danne gíbet er sinemo liûte chraft déro resurrectionis . starchi dero incorruptionis. Gót kelóbot sî er des.

(LXVIII.)

(1) *In finem pro his qvi commvtabvntvr ipsi david.* Sélbemo dauid selbemo christo uuírt díser psalmus ke-

martira
sungen. Er selbo ságet uns dârána sîna passionem .
irlosit feruuandilot fone
mit dero uuír uuurden redempti unde commutati . de
todlîbe ze êuuigemo lîbe feruuándilot
uita mortali [R 234] ad uitam ęternam . commutati
fone érdlîbe ze hímillîbe fone eruuártemo lîbe
de uita terrena ad uitam cęlestem de uita corruptibili
ze uniruuártemo
ad incorruptionem. (2) *Salvvm me fac devs . qvoniam intravervnt aquę . usque ad animam meam.* Duô Got mih kehâltenen . uuanda uuázzer sint mir chómen únz án den lîb . uuázer heîzent diê mit réhte . diê uuazzeren iêogelîcho diêzzent . in stúrme unde strîte . so iudei tâten. Ziû bítet er den fáter imo des tôdes foresîn uuíder siê . sîd ér uuílligo irstárb? Âne únsih in
ferbîldondo
se transformando . uuír den tôd fúrhten . niêo únsih diû fórhta únseren fíenden gelîche netûe . noh ze ín nebechêre. (3) *Infixus sum in limo profundi.* Vuaz
ih hâfteta an ín sie fiêngin mih sluogen mih
chit daz? Hęsi . IN ILLIS . TENVERVNT ME . OCCIDERVNT ME. Hóro sint siê . uuanda siê de terra sint . cóld uuúrdin siê . úbe sie mir ûffólgen uuóltin ze hímele . nu ziêhent siê áber níder be diû sint siê hóro déro tiêfi . in démo haften ih. *Et non est substantia.* Vnde nesint siê neheîn uuíht. Daz chit. Siê nesint niêuuiht uuiht.
uuist
Vnde sô súndig hóro . neist niêht diû substantia . diâ
firchústa ánaburt
ih scuôf . uiciatam naturam nescuôf ih *!* niêht. *Veni in altitudinem maris . et tempestas dimersit me.* In diâ tiêfi des méres cham ih . unde dâr besoûfta mih
under súndige ge-
daz úngeuuítere. Inter peccatores cham ih . íro persenuâzzem
cutio irstarpta mih. (4) *Laboraui clamans.* Ih muôhuuê dirro uuerlte fóne scántuuerron . uuê iû
ta mih ruôfendo. Ve MVNDO AB SCANDALIS. Ve VOBIS

priêuarra unde sûndirguôte
SCRIBE ET PHARISEI. *Raucę factę sunt fauces meę.* Des ruôftes uuúrden hêis mîne giûmen . uuanda sie nehábeton ôren fernémennis aures audiendi. *Defecerunt oculi mei ab sperando in deum meum.* Diz ist fone démo lîchamen corpore gespróchen. Mînero iúngeron oûgen [R 235] irdrôz déro gedíngi. Also eîner chad. uuir uuandon ioh daz er isET SPERABAMVS QVOD IPSE RErahelin solti irlosen
DEMPTVRVS ESSET ISRAHEL. Dîa urdrúzzi gebuôzta er ín . dô er irstuônt. (5) *Multiplicati sunt super capillos capitis mei . qui oderunt me gratis.* Mánigeren sint danne mînes hoûbetes hârer . diê mih házzent tanches. eîner dero zuelfo
Mánige mág sô sîn . sîd ioh unus ex duodecim ! dârmíte uuas. tanchis uuanda ane sculde Vnde diê álle gratis . quia sine causa. *Confortati sunt inimici mei . qui persequuntur me iniuste.* Gestérchet uuúrden mîne fíenda . diê mîn mit unrehte âhtent. Mit únrehte . uuanda âne sculde. *Quę non rapui tunc exsoluebam.* ih neIh kált . daz ih nezúhta. Non súndota unde leîd uuízze ébenmaht peccaui . et penas dabam. Ioh úngezúhta ęqualitatem Gótis scálchis pílde an mih neminde dei . liêz ih kérno . formam serui accipiens. Adam uuolta per mit nôtnâmo Gótehêit keuuúnnin rapinam diuinitatem . be diû ferlôs ér felicatâlida tem. Daz lêrta in dér iz fóre ímo teta. Vuaz kescáh er zuchta sih ána des er niêht neuuas unde ferlôs oûh démo ? Vsurpauit quod non acceperat . perdidit daz er uuas quod acceperat. (6) *Deus tu scis inprudentiam meam.* uuârúmbe
Got dû uueîst mîna únfruôtheît. Dû uueîst dîa causam. Du uueîst umbe uuaz ih dô irsterben uuólta . dô ih ís uuóla úbereuuerden mahta. Vbe siê iz uuíssen .

niêmer negechriûzegotin siê den herrin mágenchrefte
numquam dominum maiestatis crucifixissent. Aber
unfruôti ist uuîsera menniscon fruôti
mîn stultum . sapientius est hominibus. Dû bechén-
uuuôcher túmplich
nest den fructum. Doh iz ín dunche stultum. *Et*
delicta mea a te non sunt abscondita. Vnde mînero
lído úndâte
membrorum delicta . nesint ferbórgen ! fore dir. Dir
uuúnda heîlare
irbáront siê íro uulnera . uuanda dû íro sanator bist.
(7) *Non erubescant in me qui exspectant te domine .*
domine uirtutum. Scámeg neuuérden diê an mir . diê
niêmer neuuerde ín zuô-
dîn pîtent trúhten truhten déro túgede. Non dicatur
gespróchen . vuar ist der nû der iû zuôsprah keloubint an Got unde
illis . ubi est qui uobis dicebat. CREDITE IN DEVM . ET
so geloûbent an mih
IN ME CREDITE? *Non confun*[R 236]*dantur super me qui*
querunt te deus israhel. Noh sô fílo neferhéngest dû
mînen fíenden an mir . daz sih diê mîn scámeen . diê
dih suôchent israhelis Got. (8) *Quoniam propter te*
sustinui exprobrationem . operuit inreuerentia faciem
meam. Vuanda umbe dih leîd ih íteuuiz unde umbe
dih pedáhta scámelôsi mîn ánasiûne. Vbe man ze mir
du bist chrístâne . des kechriûzegotin uôbare
chad christianus es . cultor crucifixi . des uuas ih scá-
melôs . des nemeîd ih mih. (9) *Alienatus factus sum*
fratribus meis . et hospes filiis matris meę. Frémede
bin ih uuorden unde gást mînero muôter ! chínden.
ih pin sun der nôtsámenungo dísin
Filius synagogę bin ih . noh danne chédent sie. HVNC
neuuízzin uuir uuánnan er sî
AVTEM NESCIMVS VNDE SIT. Ziû ist daz? (10) *Quoniam*
zelus domus tuę comedit me. Vuanda mih peîz . dînes
daz meînit iz
húses ando. Daz ist diû causa. Ih ándota íro únreht .
dánnan negeuuérdoton siê mih ! pechnâhen. Pechnâtin

âne ánden
siê reht . so bechnâtin siê mih . sô uuare ih sîne zelo.
Et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
Vnde íteuuizza déro dir íteuuîzzónton châmen an mih.
Ziû so? Vuanda mih niêman nescíltet . er nescélte dih .
ih unde du pírin eîn
ego et tu unum sumus. (11) *Et cooperui in ieiunio*
animam meam . et factum est in opprobrium mihi.
Ih pedáhta in uástun mîna sêla . daz uuard mir oûh
pít-
ze íteuuîzze. Dô ih íro húngerg uuas unde siê amari-
tir
cantes uuâren . dô neuuolta ih siê sólche némen in mî-
mir uuas liêbra iro nuôhtarnin sín
nen lîchamen . malui ieiunare ab illis. Ih neuuolta
kehéngîc ubeli
consentiens uuerden *!* íro malitię . dés tâtin siê mir íte-
uuîz. (12) *Et posui uestimentum meum saccum . i.*
opposui eis meam carnem ut seuirent in eam . diui-
nitatem autem meam occultaui ab illis. Ih pôt ín mîna
hârinun uuât . mînen tôdigen lîchamen . daz siê sih
samo in ze báleuue
án demo fertâtin . unde íro piaculum . ánderen uuúrde
ze buozo
expiatio. [R 237] *Et factus sum illis in parabolam .*
. s. comparatiuam
i. in irrisionem. Ih pin ín uuórden ze comparatione .
ze uuídermézzungo. Also démo gescâhe châtin siê so
gescâhe ímo. Also der ferlóren uuúrde . so uuérde er
ferlóren. Vbel uuás der . úbel begágenda ímo . úbel
ist díser . pézzera nebegágene ouh ímo. (13) *Aduersum*
me insultabant . qui sedebant in porta . i. in publico.
Diê húhoton mîn die únder démo búrgetóre sâzzen.
Dâr diê liûte ín unde ûzfuôren . dâr hábeton siê mih *!*
ze huôhe. *Et in me psallebant . qui bibebant uinum.*
Sâzzen ze uuîne . unde sungen fóne mir. So tuônt noh
kenuôge . singent fone démo . der ín íro únreht uuéret.

(14) *Ego autem orationem meam . s. direxi ad te domine.* Ih péteta áber ze dir . umbe siê . PATER IGNOSCE (fater pelâz) ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. (in iz sie neuuizzin lês uuaz sie tuônt) *Tempus beneplaciti deus . hoc est . uenit tempus beneplacitum.* Liêbez zît Got fáter chúmet noh. Vuanne? *In multitudine misericordię tuę.* Án dero mánigfalti dînero gnâdo . an dero daz dîn sun fóne tôde irstât . unde ménnescen sáment ímo. *Exaudi me in ueritate salutis tuę.* Kehôre mih an déro uuârhêite dînero heîli. Diâ heîli gehiêzze dû . diê geuuérest dû . an déro gehôre mih. (15) *Saluum me fac de luto ut non inheream.* De quibus supra dixit . INFIXVS SVM IN LIMO PROFVNDI. Lôse mih ûzzer démo hóreuue daz ih dârínne neháftee. Fóne uuémo chîst dû? *Eruar ex his qui oderunt me.* Ih chído . lôse mih fone diên . diê mih hazzent. Diê sint daz hóro. *Et de profundo aquarum.* Vnde fóne déro uuázzero tiêffi. Daz sint ál diê selben. Siê diêzzent in íro stúrme also drâtiû uuázzer. (16) *Non me demergat tempestas aquę.* Chît corpvs (i. ęcclesia) CHRISTI . Mih nebesoûffe diû uuázzerzessa. (in lîchamen) Carne hábet si íz ke[R 238]tân . also dârfóre stât. ET TEMPESTAS DIMERSIT ME . spiritu (ungeuuítere soûfta mih in sêlo) netuôe siê iz . consentiens (kefólgîg) neuuérde ih in . sô nefáre ih in profundum (in tiûffi des leîmis) limi . sô neslíndên siê mih . so nefáre ih in íro corpus (. i. perditionem) . uuánda ih corpus (lîchamo) CHRISTI bín. Mánnolih pórgee daz sîn lîchamo in íro geuualt ! nechóme . ube iz áber gescêhe . so bétoe umbe dîa sêla . daz siê dero nemuôzzin uuálten. *Neque absorbeat me profundum.* Noh diû tiêffi neferslínde mih.

Neque coartet super me puteus os suum. Noh diû
búzza nebetuôe íro lóch óbe mir. Der in dîa súnda
sturzet . der stúrzet in dîa tiêffi . unde in dîa búzza.
Vbe der doh dâr iéhet sînero súndon . also iz chît .
fone tiêffi hareta ih ze dir hêrro
De profvndis clamavi ad te domine . so neist er betân
lichamen . i. ęcclesię
ín dero búzzo. Diû uuort sint corporis christi. (17)
*Exavdi me domine qvoniam suauis est misericordia
tua.* Kehôre mih trúhten . uuánda mir suôzze ist
dîn gnâda. In sô míchelên arbeîten bín ih . daz
mir nôte suôzze sî dîn gnâda. Míchel húnger tuôt
prôt suôzze . míchel arbeîte tuônt cnâda suôzza. *Se-
cundum multitudinem miserationem tuarum respice in
me.* Nâh déro mánigi dînero gnâdon . náls mînero
súndon síh mih ána. (18) *Ne auertas faciem tuam
a puero tuo.* Dîn ánasiûne nechêres dû fóne dînemo
geduuáng manigh nôthâfti
chínde . dén disciplina tribulationis lúzzelen getân hábet.
Quoniam tribulor uelociter exaudi me. Spuôtigo ge-
hôre mih . uuanda ih ín dero nôte bin. (19) *Intende
animę meę et redime eam.* Duô mînero sêlo uuára .
únde lôse sîa. *Propter inimicos meos erue me.* Vmbe
sela in toûgeni
mîne fíenda lôse mih. Lôse animam in occulto . lôse
lîchamen in óffeni lîchamen úrsténdida
corpus in manifesto . daz sie corporis resurrectionem
friûnt fone fígenden
geeîscondo . amici uuerden ex inimicis. (20) *Tu enim
cognoscis obprobrium meum . et confusionem me*[R 239]-
am . et uerecundiam meam. Dû bechénnest mînen
andere téta er genésen
íteuuîz fíentlîchen sîn . so der íst . Alios salvos fecit .
sih nemág er selben genérrin
se ipsvm non potest salvvm facere. Vnde mîna scáma .
diu mih pîzzet in mînero geuuízzeni
quę mordet conscientiam . diu an mînen líden uuirt

fúnden nals an mir. Also diû ist . SAVLE SAVLE QVID uuaz
ME PERSEQVERIS? Vnde mîna mîdunga . dâr forhta ánaist . âhtast du mîn
diû fone infirmitate chúmet . diû oûh an dien líden ist. uueîchi
Also an PETRO . do er CHRISTI loûgenda sús . Ó HOMO NON kuôt man ih ne-
SVM. Diû uerecundia heîzzet ouh reuerentia. Nû fáter bin mîdunga scáma
dû uueîst mîn obprobrium . áber déro mînero uueîst íteuuiz
dû bêidiû . ioh opprobrium . ioh confusionem . ioh re- íteuuiz scáma
uerentiam. Diê neferuuírf umbe daz . núbe hílf oûh mîdunga
ín . uuanda siê an mir sint. (21) *In conspectu tuo sunt . omnes tribulantes me.* Dû siêhest ána . alle diê mih arbêitent an mir unde án diên mînen . be diû lôse mih. *Obprobrium exspectauit cor meum et miseriam.* Mîn herza beît déro zuêio diû iz fóreuuíssa. Iz uuissa chúmftig uuésen mîn improperium . unde iudeorum âmerondo fater
miseriam . umbe diê ih miserando sús péteta. PATER belaz ín iz . sî neuuízzin uuaz siê tuônt
IGNOSCE ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. *Et sustinui qui simul contristaretur et non fuit . et consolantes . s. sustinui . uel quęsiui et non inueni.* Vnde fóne diû âmerlichí
beît ih . uuér sáment mir trûreg uuâre iro miserię . arzâte
unde dér neuuas. Vnde fóne diû uuas mir medico trûrigi trurigi trôstkébin die ne-
tristicia . déro tristicię suôhta ih consolantes et non fant ih uuîssagon
inueni. Vuaz half dô . daz ih iz fóreságeta in prophetis? (22) *Et dederunt in escam meam fel . et in siti mea potauerunt me aceto.* Vnde be diû uuúrfen siê gállun in mîn ézzen . unde tránchton mih túrstegen mit ézzîche. Mir uuas pítter daz ih daz nefánt . daz

ih suôhta . unde iro alti uuas mir ézzîch. Ih uuólta sie selben dô uuâren siê a[R 240]maricantes. Ih uuolta íro fidem . dô fánt ih uetustatem. Oûh sint ín geliche diê gállûn uuérfent in mîn ézzen . diê mîne sacramenta niêzzent . unde áber diên uuíderuuártigo lébent. Diê sint amaricantes . diê nenímo ih in mih. Daz ist myrratum uinum des ih in cruce chóreta . unde trinchen neuuólta. (23) *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.* Nu uuerde ín zuôsehenten íro tísg ! in stríg. Vbelen gesmág prâhton siê in mînen tísg . iro tísg . si íro stríg . uuíder íro scrífte tuôien siê . íro uuízzinthêite. *Et in retributiones et in scandalum.* Vnde ze lône unde ze írreden. Ze lône uuánda iz reht ist . ze írreden . uuanda siê sih selben írrent. (24) *Obscurentur oculi eorum ne uideant.* Íro oûgen plíndeen . daz siê nesêhen. Ziû daz? Vt quoniam sine causa uiderunt . fiat illis et non uidere. Vuanda siê in gemeîtun uuízzende uuâren . únuuízzende uuêrden ! siê. Obscurentur oculi eorum ne uideant. Íro oûgen betímbereen . daz siê nesêhen . diê geséhente séhen neuuólton. *Dorsum eorum semper incurua.* Keboûge iêo íro rúkke. Sîd sie superna neuuóltin cognoscere . daz siê de inferioribus ténchen. (25) *Et indignatio irę tuę comprehendat eos.* Vnde diû zúrneda dînero âbolgi gefâhe siê. Nelâz siê indrínnen sô siê inscíhte sîn. (26) *Fiat habitatio eorum deserta.* Vuuôste uuerde íro ánasídele. Also nû sêhen . ierusalem ist íro hálb uuuôste. Dâr sie CHRISTVM sluôgen dánnan sint siê

vuerden petúnchelit iro oûgen
fertríben. Obscurentur oculi eorum . daz ist toûgener
vuerde íro gebiûueda uuuôste
geríh. Fiat habitatio eorum deserta . daz ist óffener
unde in íro sélidon nebûuue niêman der íro
geríh. *Et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet . s. ex numero eorum.* Daz ist iêo daz selba . daz daz fórdera uuas. (27) *Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt.* Vuánda den du sluôge unde hiêzze ir-
umbe diê uuérlt
stérben [R 241] pro mundo . den sluôgen siê nîdigo. *Et super dolorem uulnerum meorum addiderunt.* Vnde
todig
mêroton siê daz sêr mînero uuúndon. Mortalis pín íh
fone dero altun adamis sundo
ex originali peccato . úber daz slâhent siê mih. (28) *Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum.* Lége
rehten
eîn íro únreht úber daz ander. Sîd siê slahen homi-
ménniscen . daz ih pin. daz sie slâhen Gotes sun daz ih ouh pin.
nem iustum . daz siê slâhen filium dei. Plínt uuérden
uunda
siê . daz siê ín neerchénnen. Sô uuáhsen íro uulnera . uuanda siê uuerd nesint daz dû siê heîlest. *Et non intrent in iusticiam tuam.* Vnde in dîn reht nechómen siê. Ze réhte nefâhen siê. (29) *Deleantur de libro uiuentium.* Ábe déro lébenton briêfpuôche uuérden sie gescaben dâr siê uuânent iro námen stân fóne guôten frêhten. *Et cum iustis non scribantur.* Vnde sámet diên réhten neuuérden siê gescríben. Sô gebúrre in nâh dînemo rehte . uuanda siê sih ze hárto fersâhen ze íro selbero rehte. (30) *Pauper et dolens ego sum.* Ih pín arm unde sêreg. Lírnent álle bî mir sólche
sâlig sint ármmuôtige sâlig diedir uuuô-
uuésen. Vuanda iz chît . BEATI PAVPERES . BEATI QVI LV-
fent
GENT. *Et salus uultus tui deus suscepit me.* Vnde dînes ánaliûtes heili Got inphiêng mih. Ze démo rîh-

armuôtigi ioh
tuômme díngent álle . so uuírt iû lába paupertatis et
leîdseris
doloris. (31) *Laudabo nomen dei cum cantico , magnificabo eum in laude.* Ih lóbon Gótes námen mit sange .
fúre rihtuôm
ih míchellîchon ín . in lóbe. Daz hábo ih pro diuiciis.
(32) *Et placebit deo super uitulum nouellum . cornua producentem et ungulas.* Vnde daz ópfer uuíle Gót
kérnôr . dánne iúngez rínt . mit hórnen unde mit chlâuuon . uuanda mit demo uuárd pezeîchenet . daz keîslicha opfer. (33) *Videant inopes et lętentur.* Daz fér-
lob
némen árme unde frêuuên sih . daz er laudem uuíle .
chalph
mêr danne uitulum. *Querite dominum* [R 242] *et uiuet*
prôt
anima uestra. Ir suôchent álle panem . daz der lîchamo lébe . suôchent Got . so lébet iûuuer sêla. (34) *Quoniam exaudiuit pauperes dominus.* Vuanda Gót kehôrta diê ármen . diê er negehôrti . úbe siê árm neuuárin. *Et compeditos suos non spreuit.* Vnde sîne gedrûohten neferchôs ér. Vuélez sint diê
truôhe
compedes?
tôdigi iruuértida
Selbiû diû mortalitas . unde diû corruptio. Déro inbíndet er diê . diê nû dâr ûzhárent ze ímo. (35) *Laudent illum cęli et terra mare et omnia reptilia in eis.* Ín lóboen hímela unde erda . unde álliû dârínne chrésentiû. Vues? (36) *Quoniam deus saluam faciet syon.*
sámenunga
Vuánda Got kehâltet sîna ęcclesiam . unde getuôt siê
eînlichamîga sînimo einbórnen
incorporatam unigenito suo. *Et ędificabuntur ciuitates*
pigihte
iudę. Vnde uuérdent kezímberot púrge déro confessio-
sámenunga úberuuánige
nis . daz sint diê ęcclesię. Vzer diên superbi férstôzzen

diê sih dero pigihte scámênt
uuerdent . qui confiteri erubescunt. *Et inhabitabunt ibi . et hereditatem acquirent eam.* Vnde dârínne bûent siê . únde ze érbe geuuúnnent siê sîa. Syon ist íro
gebiúuue in himile gerbida
habitatio hiêr . in cęlo ist si íro hereditas. (37) *Et*
diê bíledera dêro
semen seruorum eius possidebit eam. Imitatores fidei
geloûbo pôton ioh uuîsságon
apostolorum et prophetarum besízzent sîa. *Et qui diligunt nomen eius habitabunt in ea.* Vnde diê sînen
Gotes scálchsláhta
námen mínnont . diê sint sêmen seruorum eius . diê búent dârínne.

(LXIX.)

Vox martyrvm ad christvm. (2) *Devs in adivtorivm mevm intende. Domine ad adiuuandum me festina.* Got sih ze mînero helfo. Île . uuárazuô? Mir zehélfenne. Sút chéde mánnelîh . so chéde er állero meîst dánne er in nôte sî. Dísa díge hábe gemeîna sáment martyribus. Vuanda oûh ímo persecutionis niêht nebrísłet . úbe er guôt uuíle sîn. Cottidi[R 243]ana scan-
tágelîche uuerra
des rehten muôt uuîzdala chéllent animam iusti . nelîde er oûh neheîne tor-
ze lîchamin
menta corporis. (3) *Confundantur et reuereantur qui querunt animam meam.* Scámeg uuérden . unde in
nals zebíluórhtun chômen . diê mîna sêla suôchent . non ad imi-
donne sunder zeferliêsenne
tandum sed ad perdendum. Sô uuégoe mánnolîh sînen fíenden . sús uuóla uuúnsce ín. (4) *Auertantur retrorsum et erubescant qui cogitant mihi mala.* Tána uuér-

den geuuéndet hínderrúkke . unde mîden síh . diê mir úbelo uuéllen. Nâhkángen siê . nals fóre . diê diâ ęc-
christis sámenunga mit úbelen râten
clesiam prauis consiliis írren uuellen. Also petrus úbelo uuolta fóregân . dô ín CHRISTVS uuanta . sús ché-
iruuínt híndir mih fiánt
dendo. REDI RETRO ME SATANAS. *Auertantur statim erubescentes qui dicunt mihi euge euge.* Tánachêren siê
slechsprachondo uuola tuôsto uuola
sâr scámege . diê mir zuôchédent adulando . VVOLA VVO-
tuôsto
LA. Daz sint diê . diê in úntriûuuon den mán lóbont .
huldi uuarheit
gratiam suôchendo nals ueritatem. Diê sint diê freî-
âhtara
sígoston persecutores. (5) *Exsultent et iocundentur in te omnes qui querunt te . et dicant . semper magnificetur dominus . qui diligunt salutare tuum.* Fréuuen sih . unde geuuúnnesámôt uuérden an dír . diê dih suôchent . unde sús chéden diê dînen háltare mínnont CHRI-
STVM. Vuieo? Truhten uuérde iêo gemíchellichot. Ín sól man míchellichon . áber sih selben nesol niêman míchellichon. Vuiêo sól ér chéden fóne ímo selbemo? (6) *Ego uero egenus et pauper sum.* Ih pín dúrftig unde arm. Ziú sól . úbe ímo sîna súnda fergében sint?
ih kesiêho eîn andra êa an mînen líden uuíder-
Vuanda iz chît. VIDEO ALIAM LEGEM IN MEMBRIS MEIS RE-
bréchenta mînes muotis êo
PVGNANTEM LEGI MENTIS MEĘ. Dánnân ist er siêh . unde arm. *Deus adiuua me.* Gót hílf mir. Daz chíd dû díccho . daz sî dír in muôte unde in munde . des neirdriêzze díh. [R 244] *Adiutor meus esto domine ne tardaueris.* Chíd oûh dârmíte. Hélfâre mîner uuís dû trúhten . des netuuéle dû. Daz ist uox martyrum .
stimma allero
daz si uox omnium.

(LXX.)

(1) *Ipsi david . filiorvm ionadab . et eorvm qvi primi captivi dvcti svnt.* Uues kemánot únsih díser psalmus sélbemo dauidi gesúngener? Daz tuôt ér filiorum dero súno ionadab . diê íro fáter gebót uuéreton . unde mit déro obędientia gehorsami Gótes húldi geuuúnnen. Íro fáter gebôt ín . daz siê uuîn netrúnchîn . heîme neuuârin . núbe ûzze . unde in íro gezélten. Daz uuéreton sie sámosô Gót . selbo ín iz kebúte . uuanda er allen chínden bet kebóten daz siê íro parentibus fáterin kehôrsam sîn. Dánnân inphiêngen siê benedictionem segen a domino fone Gote . unde uuard állen diên liûten ze ín gezêigot fóne ieremia propheta . der dés póto uuas . do sie in captiuitatem in ellende gefuôret uuúrden . daz siê des éllendes kehôrsam Góte uuârin . der sie ís irlâzzen neuuolta . unz er sie darûz lôsti . also filii ionadab iro fáter des kehôrsamoton . des er ín gebiêten uuolta. Nû sîn also gehôrsam Gote . daz er unsih inbínde dero captiuitatis éllendi . dîa uns paulus zeîgota an únseren líden . do er chad. Video avtem ih kesiêho aber ándra êa . vt svpra . aliam legem in membris meis repvgnantem legi mentis meę . unde mih éllenden fuôrinta in êo dero sundo . diu in mînen lí- et captivvm me dvcentem in lege peccati . qvę est in mfm- den ist ellendi bris meis. Diû captiuitas ist sórglîh . déro ist úberuuint zegetuônne mit Góte eînemo . also er ouh fóne íro chad . uuer lôsit mih fóne demo lîchamen disses lîbtodis? daz tuôt Qvis me liberabit de corpore mortis hvivs? Gratia dei Gótes kenâda mit demo haltare criste lâchin per iesvm christvm dominvm nostrvm. Ánder remedium

Gotes kenada
neist íro . âne [R 245] gratia dei . dîa unsih díser psalmus lêret pechénnen. *In te domine speravi non confvndar in ęternum.* An dih truhten kedíncta ih . keschéndet neuuerde . ih in êuua. Sô ih nû bin . sô nesî ih iêmer. In adam bín ih keschéndet . an dír muôzze ih ungeschendet sîn. (2) *In tua iustitia erue me et exime me.* In dînemo rehte nim mih ûzzer únrehte. In dinemo . nals in mînemo. Niê ih déro eîner
diê Gotes rehtes unuuizzige . unde iro selbero reht
nesî . qui ignorantes dei iustitiam et suam uolentes
stâtinde Gotis réhtis ungelós sint
statuere . iustitię dei non sunt subiecti. *Inclina ad me aurem tuam.* Helde ze mir dîn ôra. Du stâst ûfréht
arzât
medice . níderelígo ih . ûfirríhten nemag ih mih . neîge díh ze mir. *Et saluum me fac.* Vnde halt mih. (3) *Esto mihi in deum protectorem.* Got schírmâre sist dû mír . uuanda ih mih selbo schírmen nemag. *Et in locum munitum.* Vnde in fésta stat . dâr ih irfóhten nemúge ! uuérden. *Vt saluum me facias.* Daz dû mih kehâltest. *Quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu.* Vuanda mîn uésti unde min
âhta ursuôch
zuôfluht pist dû. Persecutio geschêhe . temptatio geschêhe ze dír fliêho ih. Adam solta fliêhen zuô dir .
er indrán . uuart ferlórin . er uuard aber fúndin
er flôh fóne dír. Abiit . periit . sed inuentus est. (4) *Deus meus erue me de manu peccatoris.* Got mîner lôse mih . fóne déro hant des súndigen. *De manu legem pretereuntis et iniqui.* Ioh intuuérentis diâ êa . ioh ûnrehtes âne êa. Neuuéderên laz mih kelîh sîn .
ubelen heîdenen
noh malis christianis mit êo . noh paganis âne êa. Íro hant neziêhe mih ze ín. Súle ih siê oûh fertrágen . des hilf mir áber. (5) *Quoniam tu es patientia mea.*

Vuánda dû bist mîn gedúlt. *Domine spes mea a iuuentute mea.* Trúhten mîn gedíngi . fóne mînero iúgende [R 246] hára. (6) *In te confirmatus sum ex utero de uentre matris meę tu es protector meus.* Ioh noh fruôr . fóne des ih kebóren uuard . starchtost dû mih fone mînero muôter uuómbo . hára schírmdost du mih. *In te cantatio mea semper.* Mîn sang daz mir mendi irréchet . daz ist iêo an dir. Niêht eîn tempore (in dero glou-bo zîte) fidei daz nu ist . nube ouh tempore (in dinero ánasihte zîte) speciei . daz hínafúre ist . dánne homines (mennischin éngelin) angelis kelîh uuérdent. (7) *Tamquam prodigium factus sum multis.* Ih pin manigen uuorten sámoso uuunder. Ziu? (daz ih daz keloubo des ih) Quia credo quod (niêht nesiêo) non uideo. Siê méndent an diên uisibilibus . (in mazze) in esca . (in tránche) in potu . (in guôtis únmézze) in luxuria . (in huôruuiniscefte) in scortationibus . (in fréchi) in auaricia . (in richtuome) in diuiciis . (in uuérltherscéften) in sęcularibus (iu dero túnicho) dignitatibus . in dealbatione (leîmenero uuende) lutei parietis . áber mîn gedingi ! ist an diên (úngesiûnlichen) inuisibilibus. Iro uuort ist . MANDVCEMVS ET BIBAMVS CRAS ENIM (irstérben) MORIEMVR . mîn uuort ist dáragágene . IMMO IEIVNEMVS ET (nube mêr fásteien unde beteien uuir súlen halto irstérben) OREMVS . CRAS ENIM MORIEMVR. *Sed tu adiutor fortis.* Aber (in éngemo uuege) du bist starcher helfare . daz páldet mih . in uia angusta . (den du êrron úberstige) quam prior transisti. (8) *Repleatur os meum laude . ut cantet gloriam tuam tota die magnificentiam tuam.* Mîn múnt uuérde . irfúllet mit lóbe . daz er dîna guôllichi singe . unde állen dág tîna míchellichi . ioh (in) (uuólon ioh in únuuolon) prosperis ioh in aduersis. (9) *Ne proicias me in tem-*

pore senectutis. Neferuuírf mih . so ih alt uuérde. Vuaz chit daz? *Cum deficiet uirtus mea ne derelinquas me.* Daz chit . So ih chráftelos uuerde . so neferuuírf mih. Chráftelôsi . ist alti. Dîn chraft sî an mir . so mînero gebreste. Ziú bíto ih des? (10) *Quia dixerunt inimici mei mihi . et qui custodiebant animam meam . consilium fecerunt in unum .* (11) *dicentes . deus dereliquit eum . persequimini et comprehendite eum . quia non est qui eripiat* [R 247] *eum.* Vuanda mîne fienda mir fârendo châden . Got hábet ín ferlâzzen . und diê mîn huôtton umbe ubel nals umbe guôt . sáment riêten . ouh so chédendo . Got hábet in ferlâzzen. Lâgent imo . unde gefâhent ín . niêman neist der ín lôse. (12) *Deus ne elongeris a me . deus meus in adiutorium meum respice.* Dû Got neuuerdest keuírret fóne mir . Got mîner . sih ze mînero helfo . sih mih túrftigen hélfo. (13) *Confundantur et deficiant detrahentes animę meę.* Keschendet uuerden unde irlíkkên mir argchôsonte. Scámen begínnen siê sih is . pedriêzzen begínne siê ís. *Operiantur confusione et pudore qui querunt mala mihi.* Pedéchet uuérden mit scámo unde mit mîdungo . diê min ze úbele gedenchent. Also déro síto ist diê sih mîdent . daz siê rótemen gefâhent under oûgon. (14) *Ego autem semper in te sperabo . et adiciam super omnem laudem tuam.* Aber ih kedíngo iêo an dih . unde mêron dîn lob. Niúuuez lob

mánchunnis irlosido

redemptionis generis humani . légo ih ze allen ánderen dînen lóben. (15) *Os meum enuntiauit iustitiam tuam . tota die salutem tuam.* Min munt sageta dîn reht . allen dag dîna heili. Alle zîte . tages ioh nahtes . lêrta

daz diû genist Gotis ist nals ménniscin

ih daz . QVIA DOMINI EST SALVS ET NON HOMINIS. *Quoniam*

non cognoui literaturam. Vuanda ih nebechnâta dia buôchscrift Moysi mîna heili uuésen . so iudei sih kuôllichont nube gratiam dei. Also Paulvs chît . LITERA ENIM OCCIDIT . SPIRITVS AVTEM VIVIFICAT. Andere interpretes châden . QVONIAM NON COGNOVI NEGOCIANTES . id est non otia sectantes. Daz sint aber iudei diê ex operibus legis uuellen uuerden iustificati . non ex gratia. (16) *Introibo in potentiam domini.* Ih faro in mînes truhtenes maht . unde suôcho [R 248] dâr sîna heili . uuanda ih mîna nebechenno. *Domine memorabor iustitię tuę solius.* Daz tuôn ih . dînes rehtes keuuâno ih echert dines eines . mînes netrûen ih . sô sie tuônt. Du bist mîn iustificator . nals ih min selbes. Vuánnan uuêiz ih daz? (17) *Deus docuisti me ex iuuentute mea.* Du truhten lêrtost mih iz . ál énnân hára fone mînero iúgende. Vuiêo mîn iustitia darába giêng . dâr ih desertori baz keloûbta dánne imperatori. Vnde uuiêo ih dâr uuarb aduersus me diuisus. Also daz caro ist concupiscens aduersus spiritum . uuanda ih eînemo neuuolta uuésen subditus. Vnde uuiêo ih sîd fóne CHRISTO nedórfti uuerden redemptus . ube ih do neuuúrde captiuus. (18) *Et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.* Vnde dannan hára chundo ih dîniû uuúnder. Vuaz ist uuúnderlichora danne impios iustificare? Neist daz mortuos suscitare? *Et usque in senectam et senium.*

Gotes nâhkenâda diû êha- scrift diû irslâhit diû geîstscrift diû irchicchit

uuanda ih nebechnata die in iro unmuozzechêit uuérbinte

fone íro êho uuerchin

rehthaft nals fone genâdon

rehtmachâre

reht

demo herizogin

uuider mir gesceîden fleisc

kéronte uuider déro selo

undertân

irlôsit el-

lente

die uuírsistin rehte getuôn

tôten irchícchen

Vnde iêo chúndo ih iz . unz hína in álti unde eruuérni . dar disses lîbes ende gat. *Domine ne derelinquas me donec adnuntiem brachium tuum generationi omni superuenturę.* Truhten neferlaz mih . uuis mit mir . unz ih chunt ketuôe CHRISTVM allero zuôgândero sláhto . dînen arm . mit démo dû unsih lôstost. (19) *Potentiam tuam* mîne chréfte neheîne *et iustitiam tuam.* Vnz ih ín ságe . nullas meas uires sin min reht noh eîniz nube dînin geuuált unde nullam iustitiam meam . sed potentiam tuam et iusti- dîn reht tiam tuam. Vnz ih sus chéde . ze mánnelîchemo . niúuuiht nebist dû dîn halb . ruôfe Got ána sunda sint dîn uuirde NIHIL ES PER TE. DEVM INVOCA. TVA PECCATA SVNT . MERITA sint Gotis daz uuîzze daz sal dir unde so sin lôn chúmit DEI SVNT . SVPPLICIVM TIBI DEBETVR ET CVM PREMIVM VENERIT . so lônot er sinen begenâdon nals dinen guottâtin SVA DONA CORONABIT NON PREMIA TVA. *Deus usque in altissima . quę fecisti magnalia.* Ih ságo ín . potentiam tuam et iustitiam gereîchen [R 249] hínaûf . ze diên hôhesten díngen . diû du míchellîchiû tâte. Vuanda mezpotin furstpoten stuola hêrsceffe furstuôma angeli archangeli . sedes . dominationes . principatus . keuuálta súlen dir daz siê sint . sulen dir daz siê potestates . tibi debent quod sunt . tibi debent quod lébent sulen dir daz siê rehto lébint sulin dir daz siê uiuunt . tibi debent quod iuste uiuunt . tibi debent quod sâligclicho lébint beatę uiuunt. *Deus quis similis tibi?* Got uuer ist dir gelih? Iâ muôdinch adam . dû uuoltost ímo gelîh mit ubermuôti mit diêmuôti sîn. Vuiêo? per superbiam . nals per humilitatem. Kelîh uuârist dû ímo . ube dû uuoltist . daz er uuólta . gehôrsami undertâni er uuolta dîna obędientiam . dîna subiectionem . dû zúge fermánunga áber fúre contemptum. Vnde uuiêo ist dir daz ir- tumben tiêrin gángen? Daz dû iumentis insipientibus kelih pist. Nû uuênighêit riúuuo bechénne dina miseriam . unde chit mit pęnitentia .

DEVS QVIS SIMILIS TIBI? Chid oûh sús. (20) *Quantas ostendisti mihi tribulationes . et multas et malas.* Vuiêo manege arbeite du mir dannân geoûget hábest . daz ih mih dir genôzzon uuólta. Vuiêo mánege . uuiêo úbele. Vuiêo úbelo siê mir lîchen múgen . âne daz sie mir keduuanch disciplina sint . unde manunga admonitio . nals desertio unde ih dir danchon sol mit dísen uuórten. *Et conuersus uiuificasti me . et de abyssis terrę iterum reduxisti me.* Vnde doh pechêrter ze mir . bechíhtost dû mih an dînero urstende resurrectione . unde leîtost mih áber ánderêst ûzer déro tiêffi . déro erdo . uuanda ih an dir irstándener . áber an mir selbemo irstân sol. Dû irstuônde er in unserro burte natura . daranâh irstanden uuir in dero selbun anaburte eadem natura. (21) *Multiplicasti iustitiam tuam . et conuersus consolatus es me.* Du mánigfáltôtost dîn reht . an únseren irráfsungon increpationibus diê uuir lîden umbe unser sunda . unde bechêrter ze genâdon drôstost du mih . uuanda ih kedingi hábo dero chúmftigun urstende resurrectionis. (22) *Ego autem confitebor tibi.* [R 250] Aber ih lóbon dih . unde iêho dînen genâdon. *In uasis psalmi ueritatem tuam.* An dien uazzen des hôhsanges iiêho ih dînero uuarheîte. An démo róttun seîtspile psalterio singo ih dir . daz darána gesungen uuirt . daz heîzzet scálsanch psalmus. *Psallam tibi in cythara sanctus israel.* Hôhsangon dir in cythara israhelis heiligo. Vuanda dû uns kâbe keîst óbenan nider spiritum desuper . be diû singo ih dir in psalterio. Psalterium rotta hábet óbenân nídir bûch . uuanda ouh lichamo corpus ist fone erdo de terra .

be diû síngo ih dir in cythara . diû hábet níderlígenten bûh. (23) *Exsultabunt labia mea cum cantauero tibi . et anima mea quam redemisti.* Danne fréuuent sih mînę lefsa . so ih dir sô síngo unde mîn sêla . diê du lôstost. Vuanne ist daz? Hôre noh. (24) *Sed et lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam.* Ioh mîn zúnga lóbot dih állen dag. Der állo tág . ist in ęternitate sine fine. *Cum confusi et reueriti fuerint . qui quęrunt mala mihi.* Danne ist iz . sô diê in scáma unde in forhtun chóment . diê mir ubeles únnen. So CHRISTVS chumet in iudicio,

in
êuuicheîte âne ende

(LXXI.)

(1) *IN SALOMONE.* Diser psalmus uuirt kesúngen in CHRISTO . er ist der uuaro salomon . dazdir chît pacificus. Er gibet pacem super pacem . ze êrist re-conciliationis . dáranah . inmortalitatis. (2) *DEVS IVDICIVM TVVM REGI DA . et iustitiam tuam filio regis.* Gót peuíle démo chúninge des chúninges súne . din geríhte zetuônne . unde din reht zefórderonne. Vuanda er chad. PATER NON IVDICAT QVEMQVAM . SED IVDICIVM OMNE DEDIT FILIO. *Iudicare populum tuum in iustitia . et pauperes tuos in* [R 251] *iudicio.* Dînen liût unde dîne ármen in rehte unde in urteîldo zeirteîllenne. Die dîne armen sin neuuéllen . diê nesint dîn liut niêht. Ziu? QVIA BEATI PAVPERES SPIRITV. Derdir armuôtig ist . der nist

fridoman frido uber frido
suôno untôdigi
der fater ûbertêilet niêmannen er gab daz dînchreht al demo sune.
uuanda
sâlig sint armmuôtige

hohmuôtig. (3) *Suscipiant montes pacem populo et colles iustitiam.* Apostoli inphâhen fóne CHRISTO frído . suôna daz chit reconciliationem zechúndenne sînemo liûte . unde diê mínneren gelírneen aber fóne ín reht . uuieo siê gelouben unde lében sulin. (4) *Iudicabit pauperes populi . et saluos faciet filios pauperum.* Ioh humiles . tiêmuôtige ioh dero súne . irteîlit er . unde gehaltet er. Diê sint purg hohuuarto tóhter eîn . also ouh ciuitas syon . unde filia syon. *Et humiliabit calumniatorem.* Vnde er geníderet den unliû- tôdes rîche mendâre. Diabolum . der regnum mortis hábeta . den intsézzet er. Calumniator ist . der guôttate in ábeh uuéndet . unde únsculdige ánafristot. Also er téta. uôbit iob Got fergébino ? NVMQVID GRATIS IOB COLIT DEVM? (5) *Et permanebit cum sole.* Vnde uuéret sáment déro sunnun. CHRISTVS rî- ze zéseuuun halb sînis fáter sunna chesot ad dexteram patris. Der ist sol . unde ist der skîmo sun sin splendor. *Ante lunam . generationes generati-* daz chit fúregânde den mânen unde allero chunno chúnne *onum . hoc est precedens lunam . et generationes gene-* untôdigi *rationum.* An sinero inmortalitate úberreîchende álliû tôdigîu irstanden fone tô- mortalia. Nah diû iz chit. CHRISTVS RESVRGENS A MOR- de neirstirbit nieht mêr der tod nehêrit sih fúrder uber ín. TVIS IAM NON MORITVR . MORS ILLI VLTRA NON DOMINABITVR. mâno tôdigiû dinch Vuanda luna bezeîchenet mortalia . an diên sint gene- chunne dero chunnô nâhchumfte tôdigero díngo rationes generationum . daz chit successiones mortalium. (6) *Et descendet sicut pluuia in uellus.* Vnde er féret also lîso in sînero muôter uuomba . also der régen an der hérdo den scâpâre . be iedeonis zîten . do uellus kenezzet uuart . in trúcchenemo tenne . unde aber ánderest daz tenne

kenézzet uuard . démo [R 252] uellere (scâpare) trúcchenemo. Vuanda iudeis êr doctrina (lera) cham . gentibus (tiêtin) neheîniû . unde aber sîd gentibus (tiêtin) doctrina (lêra) cham . do sî iudeis ingiênch. *Et sicut guttę stillantes super terram.* Vnde also regenes tróphen rîsente in érda so stíllo chúmet er. (7) *Orietur in diebus eius iustitia . et habundantia pacis donec tollatur luna.* In sînen tágen chúmet reht . unde frídes kenúhte unz mortalitas (tôdigi) zegât. Alde iz chîd extollatur (uuirt irbúrit) . uuanda daz grecum anthanarethe bezeîchenet peîdiû. So chîd iz danne . unz diû ecclesia irbúret uuerde ad regnandum (zerîchesonne) cum (mit) CHRISTO. (8) *Et dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.* Vnde hêrresot er fóne eînemo mére ze ánderemo . fóne mediterraneo (mittelándigemo) mari (mére) . unz ze ocęano (éndilmére) . unde fone iordane unz ze énde dero uuerlte. (9) *Coram illo procident ęthiopes . et inimici eius terram língent.* Diê ûzzerósten ęthiopes pétont ín . unde sîne fienda lécchont diê erda. Daz sint diê . die arrium mínnont . unde sabellium unde donatum . unde apollinarem. Die sint erda . unde inimici CHRISTI (christis fienda) minnont siê. Arriani unde sabelliani donatiste apollinaristę heîzzent sie nah ín. (10) *Reges tharsis et insulę munera offerent . reges arabum et saba dona adducent.* Chúninga fone tharsis unde insulę pringent ímo géba . chúninga fóne arabia fóne saba fuôrent ímo géba zuô. (11) *Et adorabunt eum omnes reges . omnes gentes seruient ei.* Vnde bétont ín alle chúninga . alle diête diênont ímo. (12) *Quia liberauit egenum . a potente .*

et pauperem cui non erat adiutor. Vuanda ér irlôsta sînen dúrftigen . unde ármen liût der hélfelos uuas . fóne demo geuuáltigen tiêuele . der fóne menniscon sundon ge[R 253]uualtig uuard . nals fone imo selbemo. (13) *Parcet inopi et pauperi.* Er lîbet ímo . dîa sunda fergébendo. *Et animas pauperum saluas faciet.* Vnde iro sêla gehaltet er. Er lêret siê rehto lében . só gehaltet er sie. (14) *Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum.* Fone uuuôcherungo unde fone únrehte lôset er siê. Vbel uuuôcherunga ist des mánneslékken . so er corpus slâhet . daz er dannan selbo irslágen ist . in anima et in corpore. Dánnan lôset er siê. Sosámo tuôt er fóne únrehte . uuanda er bríngetsiê ze rehte. *Et honorabile nomen eorum coram ipso.* Vnde ír námo ist êrhafte fóre ímo . daz siê christiani heîzzent . doh is íro fíenda húhôhen. (15) *Et uiuet . et dabitur ei de auro arabię.* Vnde er lébet nals hiêr uuanda iz chit . TOLLETVR DE TERRA VITA EIVS nube in cęlo . also iz chît . RESVRGENS A MORTVIS IAM NON MORITVR. Vnde ímo chúmet cold fóne arabia. Vbe iz énemo salomoni cham . mêr dísemo . démo uuâren . démo sapientia fidei . i. tria munera . dannan geópherot uuirt. *Et adorabunt de ipso semper.* Vnde bétont siê iêo . also siê fone ímo sélbemo gelírneton . ADVENIAT REGNVM TVVM. *Tota die benedicent ei.* Alle zîte lobont siê ín. (16) *Et erit firmamentum in terra a summis montium.* Vnde er uuírt féstenunga in érdo . állero scripturarum chómenero fone prophetis . diê summa montium heîzzent . uuanda sie summi auctores sint sanctarum scripturarum.

sîn lébin uuirt fone erdo genómen in himele
fone tôde irstánde neirstirbit niêht mêr
uuîstuom geloûbo
hérachome dîn rîche
scrífto
uuîsságon óbenahtiga bergo
die óberosten ortfrúmmin heîligero scrífto

Er cham in erda . daz er siê irfólloti. *Superextolletur super lybanum fructus eius.* Sîn uuuôcher uuirt
hômberg perga
irbúret ! úber lybanum. Vber prophetas die montes
hômberch
heîzzent . unde uber lybanum . daz chit uber iêgelichen
púrlichosten hohfáter uuîsságin
excellentissimum [R 254] patriarcham alde prophetam !
uuuôcher
uuirt sîn fructus . i. caritas ! irburet. Den Paulus zeî-
des keîstis uuuôcher sint mínna
gota do er chád . FRVCTVS AVTEM SPIRITVS EST CARITAS.
iêonoh sal ih iû zeîgon den hoho
Fone démo er ouh chad . ADHVC SVPEREMINENTEM VIAM
irbúrten uuég
VOBIS DEMONSTRO. *Et florebunt de ciuitate sicut fęnum terrę.* Vnde dannan bluônt sine heîligen fone dírro
búrg chómente ze énero . also daz érdhéuue . dánne iz
ánderest chómene bluômen
dârûzze rediuiuos flores ! keuuúnnet. (17) *Sit nomen eius benedictum in secula.* Sîn námo ist gelóbot iê-
sunna
mer. *Ante solem permanet nomen eius.* Sol bezeîchenet
zîtlichiû dinch
temporalia. Diû úberuuéret sîn námo. *Et benedicentur in ipso omnes tribus terrę.* Vnde an ímo uuerdent
keségenot alle chúmberra déro erdo. Sô uuard abrahe
in dînemo chúnne uuerdent keségenot alle diête
geheîzzen . IN SEMINE TVO BENEDICENTVR OMNES GENTES.
Omnes gentes magnificabunt eum. Alle diête míchellichônt ín. (18) *Benedictus dominus deus qui facit mirabilia solus.* Ér si gelóbot . der eîno uuúnder tuôt.
Souuér siû tuôt an démo tuôt ér siû. (19) *Et benedictum nomen glorię eius . in ęternum . et replebitur maiestate eius omnis terra.* Vnde sîn guôllicho námo
sî gelóbot iêmer . ioh êr énde dero uuerlte . ioh nâh
énde. Vnde sînero mágenchréfte uuirdet irfúllet álliu
fone dero âho unzint in ende des erderingis
diû erda a flumine usque ad terminos orbis terrarum.

. *Fiat . fiat.* Nû hábest dû iz kebóten . nû fáre iz so . so fare iz. (20) *Defecervnt ymni david filii iesse.*

(LXXII.)

(1) *Psalmvs asaph.* Dauid filius iesse . uuórhta
êouuartin
sang unde lêrta die sacerdotes diû síngen . also geschríben ist . daz sie Got míte lóbotin. Diû súngen siê
zîtlîchon hábido
Góte umbe den dang déro temporalium bonorum . diû
ze bilde êuuigero genâdon
er ín hábeta gegében in figura ęternorum. Vuanda
êuuigiû dinch
siê áber [R 255] aeterna nemínnoton . unde sie oûh
irdiskiû guôt erdrîche
terrena umbe iro sunda ferlúren . unde íro regnum zegiêng pe diû zegiêngen oûh diu sang. Dannan ist díser psalmus asaph . daz chit
dero zuôgedúnsenun stimma
synagogę . dero uox hiêr liûtet. *Qvam bonvs israhel . devs.* Der israhelis Got uuiêo guot der ist. Vuemo? *His qui recto sunt corde.* Diên . diê réhte sint in íro hérzen . diên sîn uuíllo lîchet. (2) *Mei autem pene moti sunt pedes.* Áber mîne fuôzze chîd asaph uuangton nâh ába réhtemo uuege. *Pene effusi sunt gressus mei.* Mîne génge sint nâh ze uuîtsueifte uuórden. (3) *Quia zelaui super iniquos.* Vuanda mir ándo ánauuas . umbe die únrehten . unde ih ín írbonda. *Pacem pecatorum uidens.* Iro frído unde íro gemáchen lîb anaséhende. Daz ih
súnthafte
siê peccatores uuíssa . unde doh uuérltsâlige. (4) *Quia non est declinatio mortis eorum.* Vuanda siê gâhes der tôd nenícchet. *Et firmamentum in plaga eorum.*

Nóh uuírig neist íro chéstiga. (5) *In labore hominum non sunt.* In arbeîte nesint sie sáment ánderen ménniscon diê bézzeren sint. *Et cum hominibus non flagellabuntur.* Vnde sáment ín neuuérdent siê gehármscárot. (6) *Ideo tenuit eos superbia.* Be diû sint siê úbermuôte. *Operti sunt iniquitate et impietate sua.* Fone diû uuúrden siê bedécchet mit iro únrehte . unde mit iro guôtelosi. Siê neuuolton mâzigo úbel sîn . sie soûfton sih mit állo in daz únreht. (9) *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Íro únreht chám sámo ûzzer spínde . nals ûzzer macie (mageri). Daz chît sie tâten iz undurftes . nals fone durften. Vuanda doh siê beîde Góte mis[R 256]selîchen . die fóne nôte unde âna nôt míssetuont . dâr ist doh ána fílo gesceîdenes. Der armo chît . Vuanda ih nieht nehábeta be diû stal ih . der rîcho roûbot . unde neuuíle daz ís sâr iêman getúrre geuuânen. Vuannan tuônt siê daz? *Transierunt in dispositione cordis.* Vuanda siê in íro herzen áhtungo úberstáfton . daz sie sih ahtont óbe ánderen . nals nében ánderen. Excesserunt metas humani generis . homines se pares cęteris non putant. (8) *Cogitauerunt et locuti sunt ! nequitiam.* Árges tâhton siê . árch sprachen siê. *Iniquitatem in excelso locuti sunt.* Óffeno sprâchen sie daz únreht. Siê neuuolton sih is niêht hélen. (9) *Posuerunt in cęlo os suum et lingua eorum transiuit super terram.* Vf hôho huôben sie íro múnt unde íro zúnga úberfuôr dîe erda. Sie neredeton nieht samoso siê lutei (húruuîne) uuârin unde mortales (stírbîge). (10) *Ideo reuertetur huc populus meus . et dies pleni inuenientur in eis.* Be diû iruuíndet hára min liût chît asaph . ze

siê ubirstafton daz zil ménniscin churnis doh sie menniscin sin . sie neuuânint sih doh anderên liûten gelîh sint

Góte eruuíndet er . unde bedenchet díse . unde tuôt sîn getráhtede úber siê ze uuiû in daz irgánge . daz sie uuerltsâlig sint. Vuanne? Cum dies pleni inuenientur in eis. So an ín irfóllot uuerdent diê tága . adchristis chúmfte
uentus CHRISTI. So er chúmet . er lêret sie iz pedénchen. der gepurperoto richo pegrábin in
Er ságet ín uuiêo diues purpuratus uuard sepultus in hello
inferno. (11) *Et dixerunt . quomodo scit deus?* Vnde iruuíndente iruuíndin
diê selben reuertentes châden . êr siê begóndin reuerti . mennischun dinc unréhte
uuiêo uueîz Got danne humanas res . sîd iniqui so sâist sar doh eîn geuuízzeda
lig sint? *Et si est* . daz chît et utrum est *scientia* an demo hohistin chumft
in altissimo? Ist sar dehêin scientia án demo hóhesten? Vuiêo mag ih ís truen? (12) *Ecce ipsi peccatores et habundantes . in seculo obtinuerunt diuitias.* Síno . daz chît . nû sih . uuâr [R 257] siê súndige sint . unde doh kenúhtige sint . ioh uuérltrîhtuôma hábent. Niêht eîn genuôge . nube ioh mêr danne genuôge. (13) *Et dixi . s. asaph. Ergo sine causa iustificaui cor meum . et laui inter innocentes manus meas.* In gemeîtun geréhtháftota ih mîn hérza . in gemeîtun teuuuôg ih mîne hende . daz chît in gemeîtun uôbta ih kuôtiu uuérch sament diên unsúndigen . sîd ih súslih nehabo. Ih pin guôter arm . der úbelo ist rîche. (14) *Et fui flagellatus tota die.* Vnde iê ána leîd ih fíllâ. Den unrehten ziêreth ér . mih rehten fíllet er. *Et castigatio mea in matutino.* Vnde iêo sâr fruô . daz chît spuôtigo cham mîn hármscára ínnin úber lang . alde sâr niêmer. (15) *Si dicebam narrabo sic . ecce nationem filiorum tuorum reprobaui.* Vbe ih tâhta . sus

Got ne-
ságo ih ánderen . sô ih iz irchúnnet hábo . deum non
ruôchin uuieo dero liûto dinch fâre . díe unrehtin hartost sálige sin
curare ! humana . iniquos maximę felices esse . so hábo
dero rehton ge-
ih ferchóren . diê gebúrt dínero chíndo . nationem iu-
sláhte
storum hábo ih dánne ferchóren . die so niêht nelêr-
ton . nube démo uuíderuuartigo. (16) *Et suscepi co-*
gnoscere. Vnde dô iruuánt ih des unde hinderstuônt
uuîtspendunga
zeerchennenne diê so getânun Gótes dispensationem.
Hoc labor est ante me. Daz ist aber únsemfte zetuônne .
doh iz fóre Góte semfte si . fóre minen oûgon ist iz
árbêitsam. (17) *Donec intrem in sanctuarium dei.*
Ieo unz ih kân in daz Gótes hus . in dia togenun fer-
scrífto
númest déro scripturarum. *Et intellegam in nouissi-*
mis eorum. Vnde ih dar ferném hínafúre . unde ih
denche an iro lézesten díng . uuieo diû irgângên. (18)
. s. dolos
Verumtamen propter dolos posuisti eis. Aber doh umbe
íro besuîchen . rihtest dû ín bísuuîh. Des siê spulgent .
daz begágenet ín. Menniscen îlent siê triêgen . betro-
dero erdo
gen uuerdent siê . daz [R 258] sie uuânent terrena
guôt zeiruuéllinne sin fúre daz êuuiga
bona eligenda esse pro ętternis. *Deiecisti eos dum alle-*
uarentur. Du uuúrfe sie níder ínnan diû . unz siê ir-
háuen uuúrden. Selbiû íro héuî . uuas íro iruélleda.
(19) *Quomodo facti sunt in desolationem ! subito ?*
Vuieo sint siê iêo nû so gâhes intsazte? unde ze ôdi
uuórtene? *Defecerunt* . sie sint zegángen . sámo siê
niêo neuuúrdin. *Perierunt propter iniquitatem suam.*
Vmbe iro unreht sint sie ferlóren. Vuieo? (20) *Ve-*
luti somnium exsurgentis. Also der troûm des ûf-
stânten. Demo daz troûmet . daz er scaz hábe . unde

niêth nehábet . sô er ûfstât. *Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Trûhten dû uertîlegotost íro bílde in dînero burg . uuanda siê niêht nechóment ze hímele . dâr siê dih kesêhen. Hiêr neoûgton siê dîn bilde . dâr nelâzzest dû scînen íro bílde. (21) *Quia delectatum est cor meum . et renes mei mutati sunt.* Fóne ín geskáh mir . daz mîn herza gelústig uuárd iro sálighêite . unde mîne lancha sih uuéhseloton . nâh ín fóne luxu ad luxuriam . fone úberfuôro ze hûorlúste. (22) *Et ego ad nihilum redactus sum.* Vnde be diû uuard ih sáment ín . mînes sínnes . unde mînero fernúmeste ze niêhte brâht. *Et nesciui* . unde neuuissa ih selbo mîn únuuízze. (23) *Vt iumentum factus sum apud te.* Demo fêhe uuard ih kelîh mit dir . uuánda sie só fore dînen oûgon sint diê terrena (erdeguôt) mínnont. *Et ego semper tecum.* Vnde ih iêodóh sáment dír. Ad deos alienos (ze fremiden Goten) nefuôr ih . ad demones (ze dien tiêfelin) nehafta ih mih . daz ih íro dánches iêht keuuúnne. Daz chit synagoga . quę (diu zuogezógena diû ábkotin nediênota) non seruiuit idolis. (24) *Tenuisti manum hoc est erexisti potestatem dexterę meę.* Du hábetost ûf den geuuált . minero zéseuuun. Terrena (dero erdo girida) concupiscentia uuas [R 259] mir sinistra (uuinstra) . quia ego semper tecum. Vuanda samit dir uuas ih iêo. Sámit dir uuas min dextera (zéseuua). Dannan fone dextera hábo ih potestatem (keuualt under Gotes chinden uuerdin) inter filios dei fieri. *Et in uoluntate tua deduxisti me.* Vnde in dînemo uuíllen . dînes tanches . nals fone mînen frêhten . leîtost dû mih . unde brâhtost mih inter (under Gotes chint) filios dei. *Et in gloria suscepisti me.* Vnde in guôllichi inphiênge dû míh. Vuéliû ist

diû guôllichi? âne déro urstende resurrectionis . diû únságelih ist. (25) *Quid enim mihi est in cęlo . et a te quid uolui super terram?* Iâ uuáz ist . daz mir in hímele ist kehálten uuer mag daz kesagen? Inmortales untôdige diuitias richtuôma hábest du mir dar gehálten. Vnde uuaz uuolta ih umbe dih do geuuúnnen óbe erdo? Aurum . argentum . gemmas . familias? Daz hábent oûh peccatores. (26) *Defecit cor meum . et caro mea.* Min herza unde mîn fleîsch ist zegángen . únrehtiû gíreda des hérzen ióh des fleîsces sint zegángen. Spiritalia keîstlichiû uuíle ih nû . nals carnalia. fleiskiniu *Deus cordis mei et pars mea deus in secula.* Got mînes herzen ist in hímele . unde Got ist mîn teîl iêmer. An ímo hábo ih funden mîne diuitias. rihtuoma (27) *Quia ecce qui elongant se a te peribunt.* Vuanda diê sih ferro fóne dir tuônt diê uuérdent ferloren . ih kiêng ába uuége nals áber ferro . diê giêngen ferro . qui diê operti bedecchit sunt iniquitate. in unrehte *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te.* Ferlóren hábest dû álle . diê sih dîn geloûbent . uuanda diê minnont iêht ánderes dánne dih. Minnont sie ouh dih umbe iêht ánderes daz neist niêth castus reîne amor minna . uuanda ín énez liêbera ist danne dû. (28) *Mihi autem adherere deo bonum est.* Mir ist áber guot ze Góte háften . daz eîna uuíl íh. Daz uuirt danne . so ih ín gesiêho . facie fóne ansiûne ad ze ansiûne faciam. *Ponere* [R 260] *in domino spem meam.* Vnde ist mir guot . ínin diû an in gedíngen . uuanda ih iz noh nehabo in re . daz ih iz hábe in spe. raccho in gedingi *Vt annuntiem omnes laudes eius in portis filię syon.* Vnde guôt ist mir daz ih

ínin diû chunde álliû sîniu lob. Vuar? in portis filię syon. Hiêr in sancta ęcclesia . diû dero êuuigun speuuárto
culationis ! tohter ist.

(LXXIII.)

(1) *Intellectvs asaph.* Díser psalmus ist fernúmest déro synagogę. Sî fernimet unde bechénnet . daz íro gescêhen sol hínafúre . umbe den geríh daz si CHRISTVM sluôg. Daz chláget sî . daz uueînot sî. Daz
do er dia burg anauueînot oûh selber CHRISTVS. Also iz chît . VIDENS CIVIgesah do iruueînota er
TATEM FLEVIT. *Utqvid devs repvlisti in finem?* Ziû Got hábest dû únsih fúrenomes feruuórfen? Ziu sint dír diê nû leîde . die dir êr uuarin liêbe? *Iratus est furor tuus super oues gregis tui?* Ziu bist dû írbólgen
irdiskiu hirte
dînero scâfherto? Ane daz uuir terrena mínnoton pastorem nebechnâton? (2) *Memento congregationis tuę quam possedisti ab initio.* Erhúge dînero gesámenungo diâ dû besâzze fóne êrist . fone des sî ánafiêng ze abraham. *Liberasti uirgam hereditatis tuę.* Du irlôstost fone egypto dîa gérta dines erbes. Vuir bín daz
iu moysenis hende
erbe . daz dû lôstost mit déro gerto in manu moysi. *Montis syon in quo habitasti.* Irhúge ierosolymę dâr
lîchamhafto
dû bûtost . dar syon ist . dar dû selbo corporaliter scíne. (3) *Leua manum tuam in superbiam eorum.* Héue dîna hant an íro úbermuôti. Lob dir CHRISTE . daz iz
romchuninga sint diêmuote sint
sô geuáren ist . romani reges sunt humiles . sunt chri-

stiani. *In finem.* Iêmer sîn siê sô. *Quanta maligna operatus est inimicus in sanctis tuis.* Vuélea úbeli der fient sceînda . an [R 261] diên . diê iû êr heîlig uuâren. In templo . in sacerdotio . in sacramentis. Fiênt dô . frîont nû. Cultor idolorum dô . christicola nû. (4) *Et gloriati sunt qui oderunt te.* Vnde uuiêo sih kuôllichoton dîne fienda. Daz pegágenda mit rehte diên . diê sih kuôllichoton . CHRISTVM irslágen háben. *In medio solemnitatis tuę.* Ze ôstron in míten dágen déro azimorum . do oûh CHRISTVS irslágen uuárd. *Posuerunt signa sua signa.* Sazton dara iro fánen . ze âmere íro fánen daz sie dâr uuârin in monumentum *!* uictorię. (5) *Et non cognouerunt.* Vnde neuuísson. Vuaz? Daz ist uindicta dei uuas . nals íro gloria. *Sicut in egressum desuper.* Siê nedâhton samoso ánchómenez úrlub fone himele . nube an iro fortitudinem. (6) *Quasi in silua lignorum securibus exciderunt ianuas eius in id ipsum . i. conspiranter et constanter.* Sie hiûuuen einmuôto diê túre mit áccheson . also man ze holz untûrlîcho níderslâhet diê boûma. *In dolabro et fractorio deiecerunt ea.* Mit partum unde mit stícchele brâchen siê sîa. (7) *Incenderunt igni sanctuarium tuum.* Prandon din uuîehus. Nieht eîn brâchen . nube ioh prandon. *In terra polluerunt tabernaculum nominis tui.* Peuuúllen daz kezélt dînes námen . daz in erdo íu eîn lúzzel uuas. (8) *Dixerunt in corde suo. cognatio eorum inter se.* Do châden iudei zórnlîcho in íro herzen . chád al diû slahta zeînánderen. *Venite comprimamus omnes sollemnitates domini a terra.* Choment zesámene . unde tîlegeien alle Gotes túlte . fone

in hus piscetuôme in opheruuîedon
uôbâre abkotero christuôbo
déro billon
kotis kerîh guôllicheit
chnéhtheit

erdo . sîd in únser tûr neuuâre. Sus uuuôtige bechnâta siê asaph. (9) *Signa nostra non uidimus . iam non est propheta . et nos non cognoscet amplius.* Sus chédent sie nu in captiuitate (ellendi). Zeîchen nesâhen uuir . sîd uuir captiui (ellende) uuurden . prophetam (uuîssagin) nehâben [R 262] uuir . iê noh neirchénnet er unsih hiêr in éllende. Ziu ist daz? Âne daz ir iûh selbe nebechénnent . unde ir noh CHRISTI bîtent . sámoso er nechómen sî . unde ir iûh an ímo eîgent fertân . er chumet . er chúmet áber . ad iudicandum (teilenne) . nals ad liberandum (zeirlosinne). (10) *Vsque quo deus exprobrabit inimicus?* Vuiêo lango chît asaph íteuuîzzot dir sús dîn fient iudeus? *Irritat aduersarius nomen tuum in finem?* Ér grémet dínen námen . uuíderuuártiger unz hína ze énde . so helias unde enoch chúmet? Vnz dára uuéret sîn contumatia (bûchsuélli). (11) *Vtquid auertis manum tuam . et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?* Iâ chît asaph. Zíu uuéndest dû dána dîna hánt . unde dîna zéseuuun ûzzer míttemo dînemo buôseme . so fúrenomes? Also moysi Got chad . stôz in dînen buôsem dîna hant . unde si íngestôzzeniû scône uuas . unde er aber chád . zie ûz dîna hánt . unde si ûzkezógeniû míselohtiû uuas . unde er áber chad . stôz sîa ín . unde sî ingestôzzeniu ánderest scóne uuard . also bist dû iudee. Vzze âne Got . pist du únrêine . ínne sáment ímo . bist dû rêine. Vuiê lango uuíle dû âne ín uuésen unrêine? Nefuôr iz ouh sô umbe diê uirgam (stab) moysi. In manu (in sînero hende) eius uuas si directa (gereht) . uzzer hende ferlâzzeniû uuard sî tortuosa (sítechrúmph) . aber uuídere

gezúhtiû uuárd si ánderest creht directa. Nesolt dû daz pechénnen iudee . fone dir gescríben uuésen? (12) *Deus autem rex noster ante sęcula operatus est salutem in medio terrę.* Áber Got unsir chúning uuúrhta heili êr déro uuérlte in míttero erdo . in mítten gentibus. Fides unde baptismum uuas ín benêimet ante sęcula. Nû sint siê bechêret zuo CHRISTO . zíu bist áber dû bechêret fone imo? (13) *Tu confirmasti in uirtute tua mare.* [R 263] Dû Got kefésténôtost den rôten mére in dinero chréfte . daz er stuônt in mûro uuîs . unz israhel dâr dúrefuôr. Dô fórebíldotost du dísa toûfi dero diêto gentium . mit déro siê nu uuérdent irlôset a diabolo . so sie dô tâten a pharaone. *Contriuisti capita draconum in aqua.* Sô tuôndo hábest du fermúlet ubermuoti dero tiêfelo superbias demonum. (14) *Tu confregisti caput draconis.* Des mêisten tiêfeles úbermuôti hábest dû gebróchen ín dero toûfi. *Dedisti eum escam populis ęthiopum.* Du gâbe ín zefrézzenne suarzen liûten . ûzzer diên nu uuórdene sint uuîzze. Diê ézzent Gotes lichamen corpus domini . uuieo den tiêfel diabolum? Also augustinus chît. CHRISTVM QVO SE CONSVMENT . DIABOLVM QVEM CONSVMANT. CHRISTVM ezzent siê . sih zégedúrnohtonne . diabolum frézzent siê . ze sînero dîlegungo. In diên uuórten gáb iû moyses israhelitis zetrínchenne caput uituli . ze êrest in fiûre gesmálztez dáranâh gedaz chalbis hoûbet málenez. Vuanda die uuârin Gotes anesêhin ueri israhelite . diabolum smélzen suln ! unde múlen . unde fertîligon. Vuaz mág kelímflichor bezeîchenen diabolum danne daz chalbis simulacrum . dâr man ín ánabeteta? Fone diû uuard kesprochen

slah unde iz
ze petro . do ér inmunda ánasah . MACTA ET MANDVCA.
Alde sus uuirt ez fernomen. DEDISTI EVM ESCAM POPVLIS
tiêtin
ETHIOPVM. Du gâbe ín gentibus ze bézzerungo. Vuanda
âhtungo unde
fone sînen persecutionibus uuérdent siê martyres et
durenohte
perfecti. (15) *Tu disrupisti fontes et torrentes.* Du
zebrache in manige strángen . brunnen unde chlínga .
prediare chórunga
daz sint predicatores . die temptatio besuôchet . uuéder
prunnen chlíngen
sie sîn . fontes alde torrentes. *Tu siccasti fluuios*
etham . i. fortis. Du hábest ketrucchenet des tiêfeles
irrare ánebétâre calstrare
âha . daz sint heretici . aruspices . [R 264] mathematici.
keîstliche
(16) *Tuus est dies . et tua est nox.* Dîn sint spiritales .
fleiscliche
dîn sint carnales. Dû chánst sie bêide gehálten. Diê
keîstlicha fernúmest
spiritalem intellectum hábent . diê chúnnen Got ferné-
in ánagenne uuas iêo Got
men . sô siê gehôrent IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. Diê
fleîsclicha lutun mundis.
carnalem hábent . diê denchent án den sonum oris .
daz iz uuort si. (17) *Tu fecisti solem et lunam.* Dû
uuîsin unde únuuîsin
tâte sapientem et insipientem. Be diû neist neuuéderer
zeferchúnnine frûoten unde un-
íro desperandus. Also Paulus chad . SAPIENTIBVS ET IN-
fr̂oten pin ih ébinsculdig
SIPIENTIBVS DEBITOR SVM. *Tu perfecisti omnes terminos*
terrę. Dû hábest kedúrnohtet álle marcha . déro erdo.
Vuéliû ist diû erda? uuéliû ist diû marcha? Dâr stat
er uuorhta heîli in míttemo lande
fóre. OPERATVS EST SALVTEM IN MEDIO TERRĘ . unde daz
in mítten diêtin
ist in medio gentium . déro marcha sint apostoli. Siê
ságent ín . unz uuára sie récchen suln . unde uuar siê

niêht ferror uuîse sîn danne
iruuínden suln. Also daz ist . NON PLVS SAPERE QVAM
manne túge sunder sûberlicho uuîse sîn
OPORTET SAPERE . SED SAPERE AD SOBRIETATEM. *Estatem et uer . tu plasmasti ea.* Súmer unde lénzen . diû bediû
die heizmuôtigin ze guote niûchomin ze geloûbo
tâte dû. Feruentes spiritu . sint súmer . nouelli in fide
nie siê sih neruômen
sínt lénzo. Diên allen ist zerâtenne . ne glorientur
samo sie iz niêht inphiêngin
quasi non acceperint. (18) *Tu fecisti ea. Memor esto huius creaturę tuę.* Dû daz allez hábest ketân . erhúge
folchis
dírro dînero gescéfte. Iudaice plebis erhúge. Sús
fernúmeste âne fer-
uuégot asaph mit intellectu . démo der noh ist sine in-
númest diê alêiba
tellectu. Díser asaph ist . fone démo iz chit . RELIQVIĘ
uuérdent kehalten
SALVĘ ERVNT. Fone dísemo ist Petrus chómener . unde
ane fernumist
alle apostoli . der asaph íu êr uuas sine intellectu .
fernumiste
unde áber nû ist mit intellectu uuanda er al nû siêhet irfóllot . daz er uuard keuuîzzegot. *Inimicus improperauit domino.* Vnholder liût iteuuîzzota sînemo hêrren.
dirro ist sundig man uuir neuuizzin
Vuiêo chad er . PECCATOR EST ISTE . NON NOVIMVS [R 265]
uuannan er sâr ist uuir uuizzen moysen uuola imo sprah Got zuô
VNDE SIT. NOS MOYSEN NOVIMVS. ILLI LOCVTVS EST DEVS.
dirro ist unserro gellunburg slahto
ISTE SAMARITANVS EST. *Et populus insipiens exacerbauit nomen tuum.* Vnuuízziger liût crámda dînen námen.
chómint zesamine . tîligoen alle
Ánderesuuiêo nechâden siê . VENITE COMPRIMAMVS OMNES
Gotes tulte fone erdo
DIES FESTOS DOMINI A TERRA. (19) *Ne tradideris bestiis animas confitentes tibi.* Tiêren negébest dû diê dir iêhenten sêla. Diabolo et angelis eius negébest dû siê.
uuaz tuoien uuír is nu
Nube áblaz kib ín so siê chéden . QVID FACIEMVS ERGO

liêben bruôdera uuîsint unsih heilsamo
VIRI FRATRES? DICITE NOBIS ketuô siê danne salubriter
tuônt riúuua unde uuerde iúuuer iêgelih ketoûfet
gehôren. AGITE PENITENTIAM . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE
in námen únsiris hêrrin des keuuiêhten haltâris . sô uuerdent
VESTRVM IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI . ET DIMITTENTVR
iû iûuuera sunda fergeben
VOBIS PECCATA VESTRA. *Animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem.* Dînero dúrftigon sêla neêigist dû ín âgézze in énde . so siê sih ármelîcho dir irgében . sô irhúge íro. (20) *Respice in testamentum tuum.* Vuarte an dîna beneîmeda . irhúge uuaz dû úns penêimet êigîst . nals terram daz lant chanaan . nube regnum himelriche cęlorum. Daz erbe nelâz uns íngân. *Quia repleti sunt qui obscurati sunt terrę domorum iniquitatum . i. iniquarum domorum.* Vuanda die irfúllet sint déro erdo . diê fóne íro irbléndet sint. Vuélero erdo? Déro únrehton hiûsero. Diê ze érdo uuartent . diên féret der stoûb in diû oûgen . unde blendet siê. Daz chît diê írdische gedáncha hábent die uuérdent dannan geírret íro sinnes. Vués sint dánne diê gedancha . âne unrehtero hiûsero? daz sint únrehtiû hérzen. Sô negescéhe dînemo testamento dînemo liûte . daz siê íro hérzen írdesche gedáncha so irbléndenden . núbe doh diê reliquię alêiba gehalten uuérden. (21) *Ne auertatur . i. non repellatur . humilis confusus.* Din liût diemuôter unde sînero súndon scámeger . neuuér[R 266]de fone dir erstôzzen. *Egenvs et inops laudabunt nomen tuum.* Dúrftiger unde armer lóbont dih. Déro solt dû ruôchen. (22) *Exsurge domine iudica causam meam.* Truhten stánt ûf uuís mîn díngman . irteîle ube ih reht hábe . daz ih daz keloubo daz ih nesiêho. Vuis diên uuídere . die mir zuôchédent. VBI EST DEVS TVVS uuar ist nû din Got . sámosô dû fóne

lîchamhaften ougon
diû nesîst . uuanda du corporeis oculis úngesíhtig pist. *Memor esto inproperiorum tuorum eorum quę ab insipiente sunt tota die.* Irhúge dînero íteuuîzzo . déro . diê fone únuuízzegemo chóment ! in allen zîten. Die iudicium negeloûbent unde resurrectionem . unde sie
er nebechnâit unsih fûrder mêr
chédent . Nos non cognoscet amplivs. (23) *Ne obliuiscaris uoces deprecantium te.* Neirgíz déro uuorto diê dih fiêhont . uuanda sie dînen gehêizzen gelôubent. *Superbia eorum qui te oderunt ascendat semper.* Oûh chóme fúre dih íro úbermuoti . diê dih házzent.

(LXXIV.)

(1) *In finem ne corrvmpas.* Díser titulus chît ze christo. Neintuuére daz dû gehiêzzist . kib iz uns in
lîb êuuigin
énde . gib uns uitam ęternam. (2) *Confitebimvr tibi devs . confitebimvr tibi . et inuocabimus nomen tuum.* Vuír iêhen dír Got . dir iêhen uuir . unde ánaháreen
pigiêhin
dînen námen. Vuanda êr ist confiteri . unde dáranâh
ánaruôfin husir pîgihte
inuocare . so getuô únseriû templa fone confessione
reîniû anagehâretemo ge-
munda . daz siê fóne dir inuocato uuerden múgin uisi-
uuîsot fone bîgihte îtâl
tata. *Narrabo mirabilia tua.* Fone confessione exi-
uuordin úbilis ánaruôfte sát uuórden kuôtis
nanitus malis . fone inuocatione repletvs bonis . pegin-
kenâda zéllindo diû róffizzin dero du mih sátttost
no ih narrando eructuare ea quibus me replesti. (3) *Cum accepero tempus . ego iustitias iudicabo.* So ís zît
suônoták
uuirt . unde dies iudicii chúmet . so irteîlo ih reht.

aller houbit unde lichamo
Daz chît totus CHRISTVS . [R 267] caput et corpus . uuan-
diê heîligin
da er eîner neirteîlet . núbe sancti sament ímo. (4) *De-
fluxit terra.* Níderflóz diû erda ménniscen zúgen sih
níder . des níderen géreton siê . án diû míssętûont siê
álle . sô man siê heîzzet kéron des óberen . daz sie gé-
ront des níderen. *Et omnes habitantes in ea.* Vnde
réccheda
álle darana sízzente. Daz ist expositio des êreren.
An diên ist sî nidergeflózzen . diê dârána búent. Vuáz
sint siê . âne erda? *Ego confirmaui columnas eius.*
dero geloûbigon sûle
Fone diû geféstenota ih íro siûle. Columnę fidelium
in christis mártiro
sint apostoli . ioh die uuánchoton in passione . sie uuúr-
in christis urstende
den aber gestâtet in resurrectione. Dáranâh lêrton
niêht nidiruilezzin
siê ándere . non defluere. (5) *Dixi iniquis . nolite in-
ique agere.* Ih chad ze diên únrehten nefárent unreh-
to. Fermíten sie iz darumbe? Nêin ze sêre. Dán-
tôdig ioh uuênig
nan uuúrden siê mortales . et miseri. *Et delinquen-
tibus nolite ! exaltare cornu.* Vnde ze missetâtigen
chad ih . nehéuen iûuuer hórn. Vbe ir súndîg sint
durh ubila glust durh hôhmuôti
per cupiditatem . des neferságent iûh per elationem.
unreht hôinde
Dér ís neuêhet . der ist pêidiû ioh iniquus . ioh exaltans
daz hórn
cornu. (6) *Nolite ergo efferri . ne loquamini aduersus
deum iniquitatem.* Neuuésent hôhfertig . nechôsont ún-
rehto uuíder Góte. So der tuôt . derdir chît. Vuaz
uuîzzet mir Got . mêr dánne ánderen ? Souuiêo ih reht
nesî . ándere sint únrehteren danne ih sî . diên ist uuóla .
mir ist uuê. So chôsondo . scúldigot er Got . unde áhtot
urteîle
sih réhteren . uuanda ímo sîniu iudicia mísselîchent.

(7) *Quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus.* Pórge dir . uuanda der úberál ist . des urteilda neinfliêhest dû fóne ôstene ze uuéstene . noh fone uuéstene ze ôstene . noh fone dehêinen uuuôsten bergen . únder mitte liûte . souuâr sô dû bist . [R 268] dâr ist ér. Suaz dû chôsost . daz kehôret er. Zíu daz? (8) *Quoniam deus iudex est.* Vuanda Got selbo ist irteîlare . nals ménnisco. Vuâre iz mánnisco . der nehorti úberal . so Got tuôt. *Hunc humiliat et hunc exaltat.* Iudaicum populum superbum níderet er . gentilem humilem hôhet er. (8) *Quia calix in manu domini.* Vuanda in Gótes keuualte ist lex data iudeis . diû uetus testamentum heîzet. Si ist der calix. Vuiêolicher? *Calix uini meri.* Chélih lûtteres uuînes. *Plenus mixto.* Doh fóller míscelátun . fóller truôsenon. Also in móste . diû be diû zesámine gemíscelot sint. Vuanda dâr lág in fece corporalium sacramentorum gebórgen nouum testamentum. Dâr circumcisio carnis . daz uns íst circumcisio cordis. Dâr templum . daz uns sancta ęcclesia. Dâr terra promissionis . daz uns ist regnum cęlorum. Dâr mánegiu sacrificia . diu eîn sacrificium pezêichenent . daz in cruce CHRISTI brâht uuard. *Et inclinauit ex hoc in hunc.* Vnde do scángta er ûzzer énemo calice ueteris testamenti in dísen calicem noui testamenti. Lúteren uuîn . spiritalem intellectum. *Verumtamen fex eius non est exinanita.* Áber doh neuuard diû truô-

liût hôhfertigin den diêtliût
tiêmuôtin
êha gegébin alt
penêimida stoûf chélih
umbesnîda fleîskis
benêimeda
umbesnîda hérzin hûs hêilich chilcha
lant keheîzzis himilrîche
opher opher
an christis cruce
chéliche dero
altun êo chelih déro niûuuun êo
kêistlicha fernúmist

sana irscássen . si uuard dâr ze leîbo . uuanda carnalis (flêisklih) intellectus (fernúmist) ist mit iudeis. *Bibent omnes peccatores terrę.* Déro trínchent iudei sament allen súndigen. Vuanda carnalis (fleisklich) intellectus (fernúmist) lîchet ín. (10) *Ego autem in sęculum gaudebo.* Áber ih méndo in êuua . CHRISTVS cum (mit) corpore (ecclesia). Vuanda iz chit in titulo. IN FINE NE CORRVMPAS. (11) *Et omnia cornua peccatorum confringam.* Dignitates superborum intsezzo ih. *Et exaltabuntur cornua iusti.* Munera (keba) CHRISTI . daz sint cornua (hórin) des rehtes iusti . diu uuérdent in fine irhôhet.

(LXXV.)

(1) *PSALMVS ASAPH . CANTICVM AD ASSIRIOS . I. AD DIRIGENTES.* [R 269] Souuélee iro pedes (fuôzze) uuéllen dirigere (rihtin) in (in) semitas (stîga) rectas (rehta) . diê gruôzzet asaph. (2) *NOTVS IN IVDEA DEVS.* Echert in iudea ist Got chunt. Vuís in (in) confessione (bigihte) . sô chundost dû dih ze Góte. Die neiâhen an ín . diêdir châden . NON HABEMVS REGEM NISI CESAREM. (uuir nehábin andrin chuninch neuuán den rômchêiser.) *In israel magnum nomen eius.* In israhel ist chunt sin mahtig námo. Diê an CHRISTO Got pechénnent . also gentes (diête) tuônt . diê sint israhelite . diê sint uidentes (Got ánasehente) deum . diên ist chunt sin námo. Diê ín échert hominem bechénnent . also iudei . diê nesint israhelite. Diên neíst chunt .

sîn édele námo . daz er Gót hêizzet. (3) *Et factus est in pace locus eius . et habitatio eius in syon.* Vnde in fríde ist sîn stát . an diên ist sî . diê daz uuéllen . daz er uuíle. Vnder eînmuôtigen is iêo frido. Vnde sin gebúeda ist in speculatione. In êuuighêite dâr man

fóne ánasiune ze ánasiûne
ín ánasiêhet facie ad faciem . dar búet er an ín . dar ist frído. (4) *Ibi confregit fortitudines arcuum . et scutum . et gladium . et bellum.* Dâr hábet er gebróchôt stárche bógen . unde scílt . unde suert . unde sel-

êuuîg frído ist
ben den uuîg . uuanda dâr ęterna pax ist. Hiêr ist uuîg uuíder dir . der uuîg ist in dir . sáment dir selbemo ríngest dû . uuanda uuíder góte rúnge dû. Noh danne . daz du is úberuuínt ketuôest . folge Paulo.

sunda negerîche nieht in iúuuermo
Vuieo chit er? NON ERGO REGNET PECCATVM IN VESTRO

tôdigin lîchamen zegeuuîchenne sinen gelústen
MORTALI CORPORE . AD OBEDIENDVM DESIDERIIS EIVS. Vbe dû ímo fólgest . so chúmest du fóne dísemo únfride ze êuuígemo fríde. (5) *Illuminans tu mirabiliter a montibus ęternis.* Dû bíst uuúnderlîcho irscînende . fóne diên êuuigen bérgen . déro hôhi niêmer nezegât. Fóne apostolis . hábest dû állero uuérlte liêht kegében. [R 270] (6) *Turbati sunt omnes insipientes corde.* Also êine

intliûhte getruôbte
fóne ín uuúrden illuminati . so uuúrden andere turbati. Vuelee? Álle únuuízzige. *Dormierunt somnum suum . et nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum . in manibus suis.* Íro slâf sliêfen diê rîchen . unde so siê iruuácheton . in handen niêht nehábeton. Diê ferslâfent íro lîb . diên hiêr rihtuôma chómente sint . unde íro lússami an diên ist . unde den ánderen lîb neminnont . noh hínnan dára nefrúment . daz sie dâr fínden. Hiêr sliêffen siê . dâr uuerdent sie iruuéchet . hiêr hábeton

sie . dâr niêht. (7) *Ab increpatione tua deus iacob dormitauerunt . qui ascenderunt equos.* Fone dînero irráfsungo Got iacobis . intsliêffen . diê ûffen ros sâzzen . Dannan siê iruuáchen sólton dannan intsliêffen siê. Vuélee?. Die íro úbermuôti fuôret. (8) *Tu terribilis es . et quis resistet tibi tunc ab ira tua?* Du bist égebare . unde uuér uuíderstat dir danne . sô dies iudicii (der suônotach) chúmet? Vuér indrínnet dánne fone dînero abolgi? (9) *De cẹlo iaculatus es iudicium . terra timuit et quieuit.* Du scúzze fone hímele daz iudicium (urtêil) . Ite in ignem eternvm (ęuuîg fiûr) . dánnân irchám der súndigo . unde gehírmeda ímo . der êr gehírmen neuuólta. Dâr hábet er ende getân déro súndon. (10) *Cum exsurgeret in iudicio deus . ut saluos faceret omnes mites terrę.* Do uuas iz . in iudicio (in urtêile) uuas iz . do er oûh ûfstuônt . daz er gehiêlte alle diê mámmenden fone diên er chad . Beati mites. (sâlig sint míteuuâre) Dâr er die êinen ferliûset . dâr háltet er diê ándere. (11) *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi . et reliquię cogitationis diem festum agent tibi.* Vuánda ménnischen gedanch iiêhet dir ze êrist. Vnde diê alêiba des kedanches machont dir dúlte. Confessio (pigiht) lîchet Góte ze êrist . recorda[R 271]tio (diû irhiúgeda) preteritorum (ketânero) criminum (sculdo) . tuôt ímo festa (dúlte). Fone diû chad dauid . Et delictvm mevm coram me est semper. (unde mîn míssetât ist iêo fóre mir) (12) *Vouete et reddite domino deo uestro.* Intheîzzent Gote . unde uuérent iûuúere intheîze. Pézzera ist non uouere (niêht intheîzzin) . danne uouere et non reddere. (intheîzzin unde niêht lêistin) *Omnes qui in circuitu eius*

sunt offerunt munera terribili. Alle diê úmbe ín sint . diê bríngent kéba démo egelîchen. CHRISTVS ist állen communis (gimêine) unde be diû medius (mitter) . die ín mínnont . diê sint umbe ín. Alde dára ze démo altare . dâr sin corpus uuirt consecratum . ópheront alle diê umbestânt. (13) *Et ei qui aufert spiritum principum.* Vnde démo ópheront siê . der superbum (hohmuôtigin) spiritum (sin) déro principum (fúrston) dánanímet unde humilem (diêmuoten) spiritum (sin) gíbet. *Terribili apud reges terrę.* Prútelichemo sáment diên ríhtâren déro erdo. Castiga (chéle) corpus (dînen lîchamen) tuum (unde) et in (bring în) seruitutem (ín de scálchêit) redige . sô tuôndo bist dû rex unde ist er dir terribilis. (chúninch prúttelich)

(LXXVI.)

(1) *IN FINEM PRO IDITHVN . PSALMVS IPSI ASAPH . IDITHVN TRANSILIENS . ASAPH CONGREGATIO.* Uuaz ist daz? Âne congregatio (diû úberspringinda gesámenunga) transiliens (an diz ende) sprichet hiêr . diû ad finem chómen uuíle . da furder niêht transiliendum (zeuberspríginne) nesi. (2) *UOCE MEA AD DOMINVM CLAMAVI . ET VOX MEA ad deum s. peruenit . et intendit mihi.* Mit mînero stimmo hárata ih ze trúhtene . unde ze Góte fóllecham sî . unde uuára téta er mîn. Vuanda sî ín selben ze mir ládeta . nóh ze ánderiu nerâmeta be diû fernam er sîa. (3) *In die tribulationis meę deum exquisiui.* An démo táge mînero arbeîte . suôhta ih Got . nals umbe ánder uuanda ih transiliens (uberspríngente) pin . âne umbe ín selben .

sichûre zuôháften tagh
daz ih securus muge imo adherere. Vuer ist der dies
arbeîto
tribulationis? Âne ál[R 272]ler díser lîb . fone démo
ursuôh ist dis ménniscin lîb obe erdo
gescriben ist. TEMPTATIO EST VITA HOMINIS SVPER TERRAM.
ursuôch árbêit mit mînen handin .
Ist er temptatio . so ist er tribulatio. *Manibus meis .*
daz chit mit mînen uuérchin
i. operibus meis. Mit mînen hándin . daz chit mit
daz chit hiêr în uuerlte. fo-
mînen uuérchin. *Nocte.* Nahtis. In hoc sęculo. *Co-*
re ímo selben. nals fóre ménniscon
ram ipso . non coram hominibus. Et non sum decep-
tus. Vnde darána nebín ih petrogen. Vuanda min
lon geuuísser ist . unde mir chúmet . daz mir gehêizzen
ist. *Negaui consolari animam meam.* Ih neuuólta
trôsten mîna sêla. So leîd ist mir díser lîb . so irdriûz-
zet mih sîn . sólih élelende ist er . daz ih dârínne
ménniscin trôstis
humanę consolationis neruocho. (4) *Memor fui dei*
et delectatus sum. Gótes irhúgeta ih . daz uuas mir
lússam . daz téta mir fréuui. *Garriui.* Déro fréuui .
spíleuuórtota ih . fore mendi nemahta ih gedágen. Al-
ih uuart míte irmúndrit
de iz chît exercitatus sum. Déro lussami niêtota ih
mih . ferro darána dénchendo. *Et defecit spiritus me-*
us. Vnde an démo dénchenne irlág ih. Si ziêhet hô-
hor danne mîn sin. Mán . nemag uuízzen sîna lussa-
mi. (5) *Anticipauerunt uigilias omnes inimici mei.*
lúftige máhtinga
Vuáccherôren uuâren álle mîne fienda . aerie potestates
zebesuîchinne mih zebehuôtenne
ad decipiendum . danne ih máhti sin ad custodiendum.
Turbatus sum. Truôbe muôt quán ih fóne déro fáro
spileuuórto
mînero garrulitatis. *Et non sum locutus.* Vnde ge-
suîgeta. Alde iz chit. ANTICIPAVERVNT VIGILIAS OCVLI
MEI . TVRBATVS SVM ET NON SVM LOCVTVS. Nahtes eruuá-

cheta ih fruô . unde uuas suîgendo leîdeg mînero sundon. Diê uuáchun heîzzen uuir nu nocturnas (nohturnâ) . dârumbe tuôen uuir antelucanos (foretágige) conuentus (sámetchúmfte). (6) *Cogitaui dies antiquos.* Án déro stílli dâhta ih an diê alten dága (ál manchunne) . die nu irgángen sint . an dien humanum genus únirdrózzeno súndota (truôb-). Dannan uuard [R 273] ih turbatus (muôtig). *Et annos ęternos in mente habui.* Vnde ze trôste nam ih in muôt diû êuuigen iâr . fone diên gescríben ist. ET ANNI TVI NON DEFICIENT. (unde dîniû iâr uuérent iêo mêr) Diê gedáncha sazta ih uuíder énen diê mih leîdegoton. (7) *Et meditatus sum nocte cum corde meo.* Vnde so dâhta ih nahtes in mînemo herzen. *Garriui.* Muôtspíleta dâr ín demo herzen . déro uuorto . gedágendo . uuanda mir diû garrulitas unfrêisigora uuas. *Et scrutabar spiritum meum.* Vnde scródota ih mîn muôt . chôsota mit mir selbemo. *Et dixi.* Vnde dâhta ih sus. (8) *Numquid in ęternum proiciet deus?* Feruuírfet Got ze getâte genus humanum (manchúnne)? *Et non apponet ut beneplacitum sit ei adhuc.* Vnde negetuôt er noh mit sînero passione (martro) . daz iz ímo sî liêbsam? (9) *Aut in finem misericordiam abscindet a seculo . et generatione?* Alde nímet er gáreuuo dana sîna gnâda fóne déro uuérlte . unde fóne ménniscon geburte. (10) *Aut obliuiscetur misereri deus?* Alde irgízet er zesceînenne diâ gnâda sînero incarnationis (manuuérdini) . die er geheîzzen hábet? *Aut continebit in ira sua misericordiam suam?* Alde benímet imo zorn sîna gnada? (11) *Et dixi.* Vnde transiliendo (uberspráng ondo) dâhta ih sús. *Nunc cepi.* Êr neuuás iz .

muotsprangondo
nû ist iz. Transiliendo begonda ih fernémen diû ding. *Hęc est inmutatio dexterę excelsi.* Ih fernímo uuola uues dísiu uuehselunga ist . déro íh frô bin. CHRISTVS zeseuua des hôhin manchúnne
ist dextera excelsi . der hábet genus humanum geuuéh-
fone finstri ze liehte fone scalcheit in diê frîhalsi
selot . de tenebris in lucem . de seruitute in libertatem
Gótes chindo
filiorum dei . der hábet mih selben uzzer mir selbemo brâht. Ih hábo mih nû ferrécchet an ín . frêisa uuâre mir úbe ih fóllestuônde an mir. (12) *Memor fui operum domini quia memor ero ab initio mirabilium tuorum* . (13) *et meditabor in omnibus operibus tuis.* Dârána scînet daz ih kehúhtig uuas. Gótes [R 274] uuercho . daz ih fone êrest dînero uuúndero gehúgo . unde in allen dînen uuerchen gedanchhafte bin. Dû ze dinemo bilde
tâte ménniscen ad imaginem tuam . du inphiênge muabêlis ópher
nera abel . du gehiêlte unsih in arca . dû eîscótost isa-
in fórezêichin
âgin ze óphere in typo CHRISTI . daz állez tuôt mih hógezzin. *Et in affectionibus tuis garriam.* Vnde in dînen mínnesaminon mandelchôson ih. Sîd der gárrulus ist . der gesuigen nemag . hínnan hábo ouh ih . daz ih kesuigen nemag. (14) *Deus in sancto uia tua.* ih pin uuég
Gót . in CHRISTO ist dîn uuég. Er chad . EGO SVM VIA. *Quis deus magnus sicut deus noster?* Vuer ist sô mahtig Got . so unser Got? (15) *Tu es deus qui facis mirabilia solus.* Dû bist Got . dû êino uuúnder tuôst . unde mit diû scêinest . daz ánderer neist. *Notam fecisti in populis uirtutem tuam.* CHRISTVM der diêtin
dîn uirtus ist . hábest dû gentibus chunt ketân. (16) *Redemisti in brachio tuo populum tuum.* An ímo

habest dû irlôset dînen liût. Er ist dîn uirtus (chraft) . er ist din brachium (árim). *Filios israhel et ioseph.* Hábest pêide irlôset . ioh filios israhelis (israhelis chint) . ioh populum gentium (den liût dero diêto) . der démo uuâren (zésiuuun) ioseph (súne) háftet . dén éner bezêichenda. (17) *Viderunt te aquę deus . uiderunt te aquę.* Liûte gesâhen dih . dih kesahen liûte. Daz uuas fóne diû . quia notam fecisti (uuanda chunt) in populis uirtutem (ketâte undir liûten dîna chráft) tuam. *Et timuerunt.* Vnde forhton dih . daz uuas mutatio dextere (der uuehsil des hôen Gotes) excelsi (zéseuuun). *Et turbatę sunt abyssi.* Vnde uuazzerdiêfina uuúrden getruôbet . daz sint hominum (ménniscon) consciente (ínuuízzeda). Vuaz mag tiêfera sin? (18) *Multitudo sonitus aquarum.* Vuard míchel doz déro uuázzero . in ymnis (lóbin unde in sanclêichen) et canticis et orationibus (unde in gebétin). Vuannan uuas daz? *Vocem dederunt nubes.* Diû uuolchen lûtton . apostoli brédigoton. *Etenim sagittę tuę pertransierunt.* Dîniu uuort turhkiêngen déro ménniscon herzen. (19) *Vox tonitrui tui in* [R 275] *rota.* In (in uuerltrinch) orbe terrarum scúllen dîniu égelîchen uuerch. *Illuxerunt coruscationes tuę orbi terrę.* Dîniu miracula (uuúndir) irschínen allero uuerlte. Vuanda siê fuôren (al umbe diê uuerlt tónerondo unde blécchesindo) in circuitu . tonando et coruscando. *Commota est et contremuit terra.* Dannan uuard iruuéget unde irbíbeda diû erda. Ménnischen irchâmen sih is. (20) *In mari uię tuę.* In (undir diêtin) gentibus uuurden dîne uuéga . ze ín châme dû dô. *Et semitę tuę in aquis multis.* In (undir mánigen liûten) multis populis uuâren dîne ferte. *Et uestigia tua*

non cognoscentur. Vnde fone iudeis neuuúrden bechennet dîne férte. Sie chédent iê noh . NONDVM VENIT CHRISTVS. (21) *Deduxisti sicut oues populum tuum . in manu moysi et aaron.* Den sélben dînen liût leîtost dû doh also scâf ûzzer egypto in moysenis unde in aaronis handen. Nu hábent siê dir úbelo gedanchot . daz siê eîne under allen . dih neuuellen bechénnen.

noh nêcham iêo

christ nieht

(LXXVII.)

INTELLECTVS ASAPH. Vuaz chundet uns asaph? Âne daz uuir êin gehôren . unde ander fernémen. Gehôren . uuiêo der alto liût ingratus uuas beneficiis dei . unde fernémen . daz uuir sôsámo nesuln sîn. (1) *ATTENDITE POPVLVS MEVS LEGEM MEAM.* Mîne liute fernément mîna êa. *Inclinate aurem uestram in uerba oris mei.* Héldent iûuuer ora . ze diên uuorten mînes mundes. (2) *Aperiam in parabolis os meum . loquar propositiones ab initio.* Ih induôn mînen munt an uuídermezzungon . toûgeniu gechôse sprícho ih . fone demo ánagenne iûuuerro ferte *!* fone egypto. Vuir gehôren tágeliches parabolas in sancto euangelio. Also CHRISTVS sih selben uuídermezzot grano frumenti. Dar gehôren uuir oûh [R 276] propositiones. Also daz ist . QVID VOBIS VIDETVR DE CHRISTO? CVIVS FILIVS EST? Vuaz châden dô iudei? DAVID. Vnde uuaz aber er? Vuieo mag CHRISTVS pêidiu

undanchfellich Gótes liêbtâten

uuídermezza

demo chernin des chórinuuuôcheres

irrâtini uuaz túnchet iû

umbe christ . uues sun uuânint ir ist er

er ist dauidis sún

dauidis sun dauidis herro
sin . ioh filius dauid sô ir chédent . ioh dominus dauid .
so er ímo selbo chad . do er sus fóne imo sprah .
sprah min herro fater mînemo hêrrin christo sînemo sune
DIXIT DOMINVS . S. PATER . DOMINO MEO . S. filio suo CHRISTO
zuo sizze ze zeséuuun mîn râtisca
SEDE A DEXTRIS MEIS ? Tougeno lêrta diû propositio siê
zîtlicho dauidis . sun sîn êuueclicho
férnemen . CHRISTVM in tempore filium dauid . in ęterni-
Gotes sun sin uuidermezza râtisca
tate filium dei. Parabolę unde propositiones sint diê
uuahpilde disiû álliû gescâhen
figurę . fone diên Paulus chad . HĘC OMNIA IN FIGVRA
iudon in uuáhpilden
CONTINGEBANT ILLIS. (3) *Quanta audiuimus et cognouimus ea . et patres nostri narrauerunt nobis.* Diz ist
meuniscin stimma Gotes stimma
uox hominis . uox asaph . darfóre uuas iz uox dei.
Vuiêo máhtigiû ding uuir fernómen háben . diû er téta
in dero altun bineîmeda
in ueteri testamento . unde nû háben uuir siu bechen-
an dero niúuuun unde uuîssagin
net in nouo . unde únsere forderen . moyses et prophetę
zalton siû uns. (4) *Non sunt occultata a filiis eorum . in generatione altera.* Siû sint únferborgen fóre íro
chínden . in anderro gebúrte. Vuir bin diû ándera
geburt uui-
geburt . diû ándera generatio . déro nu chomen ist re-
dirburt . i. toûfi
generatio. *Narrantes laudes domini . et uirtutes eius . et mirabilia eius quę fecit.* Dâr stât fóre . patres NOSTRI
NARRAVERVNT NOBIS. Démo inchît . NARRANTES LAVDES DOMINI. Vns ságente sîn lob . unde sîna chráft . unde
sîniu uuúnder . diu er téta. (5) *Et suscitauit testimonium in iacob et legem posuit in israhel.* Vnde er
chíhta urchúnde in iacob. Vuaz ist daz? Âne dáz
dáranâh stât . unde êa sazta ér in israhel. Selbiu diû
êa uuas daz úrchúnde . daz man gelouben solta . uuanda
Got fant sia . unde er iáh iro. *Quanta mandauit*

patribus nostris. Vuieo mánegiu gebot precepta er beuálh únseren fórderen. Vuárazuo? *Nota* [R 277] *facere ea filiis suis.* Chunt siu zetuônne íro chínden. Ziu diên? (6) *Vt cognoscat generatio altera.* Daz diû ánderiu sláhta diû bechenne . diû sie nebechandon. Vuéliu ist diû slahta? *Filii qui nascentur.* Gentes die in nouo testamento gebóren uuérdent. *Et exsurgent.* Vnde mit CHRISTO irstânt. *Et narrabunt filiis suis.* Vnde diê zélent siû íro chinden. In uuélen uuorten? (7) *Vt ponant in deo spem suam.* Daz diû íro chint an Got sézzen íro gedingi . nals an íro selbero rehte . so éne tâtin. *Et non obliuiscantur operum dei.* Vnde sie Gotes uuércho neergezzen . uuanda er der uuurcho ist bonorum kuôtero operum uuercho . nals ménnisco. *Et mandata eius exquirant.* Vnde siê fórdereien sîniu gebót zeirfóllone . mit sînero hélfo. (8) *Ne fiant sicut patres eorum . generatio praua et amaricans.* Daz siê neuuérden auuékkiû sláhta . unde bítteren gesmágmen hábentiû . nâh íro fórderon . die in êinote deserto irstúrben. *Generatio quę non direxit cor suum.* Slahta sólechiû . diu daz herza negeríhta. *Et non est creditus cum deo spiritus eius.* Vnde sáment Góte sih negeinmuôta. (9) *Filii effrem intendentes arcum et mittentes sagittas suas . conuersi sunt in die belli.* Effremis súne fluôhen so der uuîg uuard . doh sie bógen spiênin unde míte scúzzin. Sie fiêngen ze uuîge . daranâh irlúgen siê in . So temptatio cham . so bétoton sie diz chalp uitulum . danne sie fórechâden . QVĘCVMQVE LOCVTVS EST NOBIS DEVS NOSTER . souuaz unser Got uns keságet hábet daz . tuôen uuir . unde lóseen ís FACIEMVS ET AVDIEMVS. (10) *Non custodierunt testamen-*

tum dei . et in lege eius noluerunt ambulare. Dâr gehôre iz . unde an effraim ferním sie alle. Siê ne-
pinêimeda
huôton Gotes êo. Testamentum ist lex . also ouh dâr-
sîn úrchunde
fóre testimonium. Dârána neuuolton siê gân. (11) *Et obliti sunt benefactorum eius . et* [R 278] *mirabilium eius . quę ostendit eis.* Vnde irgazzen sînero liêbtate unde sînero uuúndero . diû er ín oûgta. (12) *Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra egypti in campo taneos.* Fóre moyse unde aaron téta er uuún-
diû burg sinic uuehsîl in
der in egypto . dâr tanîs ciuitas ist . déro genitiuus
grammatiche . in chriêchiscun chit
grece ist taneos. (13) *Interrupit mare et perduxit eos statuit aquas quasi in ûtre.* Er underbráh den mére . unde lêita sie dúre . unde stâtta diû uuázzer . sámoso
in ûdirbalge
in utre betâniû. (14) *Et deduxit eos in nube diei . et tota nocte in inluminatione ignis.* Vnde táges lêita er sie mit uuólchene . nahtes mit démo schîmen des fiûres. (15) *Disrupit petram in heremo et adaquauit eos uelut in abysso multa.* Den stêin zebráh er in démo êinote . unde tránchta siê . samo in tiêffemo uuâge. (16) *Et eduxit aquam de petra . et eduxit tamquam flumina aquas.* Vnde uuazzer liêz er ûzzer démo steîne . sô genúhtigiu sámoso âha. (17) *Et apposuerunt adhuc peccare ei . i. non credere ei.* Noh danne légeton siê zuô . ímo zemisseloûbenne. Noh dô . neirdrôz sie déro ungeloûbon. *In ira concitauerunt excelsum in inaquoso . i. in siccitate.* Got reîzton sie ze zorne dâr in dúrri. Dúrre uuas daz lánt . dúrre uuas íro muôt . daz reîzta Got ze zórne. (18) *Et temptauerunt deum in cordibus suis . ut peterent escas animabus suis.* Vnde dô besuôhton siê Got in íro herzon . so daz siê

íro sêlon fuôro bâtin . nals diê sêla zenérenne . núbe ínne zehábenne. (19) *Et male locuti sunt de deo.* Vnde sus úbelo sprachen sie fóne Góte. *Nunquid poterit deus parare mensam in deserto?* Mag Got hiêr in uuuôsti gében ézzen? (20) *Quoniam percussit petram et fluxerunt aquę et torrentes inundauerunt . nunquid et panem poterit dare . aut para*[R 279]*re mensam populo suo?* Sid er an den stêin sluôg unde sâr dánnanûz flúzzen uuazzer genúhtigiû mag er oûh prôt kében unde ríhten dísche sînemo liûte? (21) *Ideo audiuit dominus . et distulit . s. uindictam.* Fone diû gehôrta iz trúhten . unde frísta sînen ánden. *Et ignis accensus est in iacob . et ira ascendit in israhel.* Vnde nâh íro séti . inbrán fiûr in iacob . unde sîn zorn fuôr in israhel. Sîn zórn uuas fiûr. (22) *Quia non crediderunt in deo . nec sperauerunt in salutare eius.* Vuanda sie an Got negloûbton . noh an sînen haltare negedington. Vues? Âne israhelis. (23) *Et mandauit nubibvs desuper . et ianuas cęli aperuit.* Vnde dô gebôt er uuólchenen obenan . unde hímeltúre . intéta er. (24) *Et pluit illis manna ad manducandum . et panem cęli dedit eis.* Vnde régenota ín manna zeezzenne . unde gáb ín hímelbrôt. (25) *Panem angelorum manducauit homo.* Éngelo brôt âz ménnisco. Er âz manna daz CHRISTVM bezêichenet . er ist panis angelorum . uuanda sin lébent siê. *Cibaria dedit eis in abundantia.* Fuôra gáb er ín in genúhte. Secundum istoriam fuôr iz sô . iz uuas áber állez pilde déro sîderon díngo . diu in nouo testamento geschêhen sint. (26) *Transtulit austrum de cęlo . et induxit in uirtute sua affricum.*

in iacobis súne

an israhelis chint

crúzzemélo

in dero niuuuun binêimedo

Súntuuint fuôrta er fone hímele . unde affricum . der ouh líbs heîzet . prâhta ér in sînero chréfte. (27) *Et pluit super eos sicut puluerem carnes.* Vnde mit diên uuarf er siê ána fleîsg . also dícchên sámoso stôub. *Et sicut arenam maris uolatilia pennata.* Vnde gefúgele sámosô méresánt. (28) *Et ceciderunt in medio castrorum eorum . circa tabernacula eorum.* Diû fîelen in die hérebirga . unde umbe diê [R 280] herebirga. (29) *Et manducauerunt et saturati sunt nimis.* Vnde uuúrden siê ze séti . unde uuúrden unmâzzo sát. *Et desiderium eorum attulit eis.* Vnde so irfóllota er íro gelúste. (30) *Non sunt fraudati a desiderio suo.* Noh er neferzêh ín des siê géreton. Vuiêo do? *Adhuc escę eorum erant in óre ipsorum .* (31) *et ira dei ascendit super eos.* Vnz íro ezzen noh in íro munde uuas . so cham úber sie Gotes abolgi . die er umbe daz frista . daz er ín êr gescêindi . uuaz er gemag. *Et occidit plurimos eorum.* Vnde ferlôs er íro mánige. Alde
íro másta daz nennit diedir hôhfertich uuârin under ín
iz chit pingues eorum . i. qui erant superbi inter eos. *Et electos israhel impediuit.* Vnde diê Gótes iruuéleten . sô moyses uuas unde aaron unde finees . írta diû
Gotes irbolgeni
ira dei . daz sie ín nehêin helfa nemahton sîn. (32) *In omnibus his peccauerunt adhuc . et non crediderunt in mirabilibus eius.* In diên díngen állên . súndoton siê iêo zuô . unde an sînen uuúnderen daz chit sîniu uuúnder ánasêhendo . uuâren siê ungeloûbig. (33) *Et defecerunt in uanitate dies eorum.* Vnde in úppigheite nals in uuârhêite . zegiêngen iro tága. *Et anni eorum cum festinatione.* Vnde íro iâr spuôtigo. (34) *Cum occideret eos tunc quęrebant eum et reuertebantur.* Sô er siê sluôg . so suôhton sie ín . unde iruuúnden ze

ímo . nals umbe mínna . nube úbe forhtun. *Ante lucem ueniebant ad eum.* Dánne châmen siê frûo ! ze ímo. (35) *Et rememorati sunt . quia deus adiutor est eorum . et deus excelsus redemptor eorum est.* Vnde fóne déro nôte behúgeton sie sih . daz der hôhesto Got íro hélfare . unde íro lôsare ist. (36) *Et* DILEXERVNT EVM IN ORE SVO . COR *autem ipsorum non erat rectum cum eo.* (37) *Et lingua sua mentiti sunt ei . nec* [R 281] *fideles habiti sunt in testamento eius.* Vnde mínnoton ín án íro uuórten . áber iro herza neuuas rehtez uuíder ín . unde mit iro zungon lúgen siê ímo . noh ketriûuue neuuâren siê an sînero êo. (38) *Ipse autem misericors . et propitius fiet peccatis eorum . et non disperdet eos.* Er ist áber genâdig . unde er uuirt pesuônet íro súndon . daz chit . er inphâhet suôna umbe iro sunda . sô siê ioh filium (Gotes sún) dei irslâhent . unde neferliûset siê sô . núbe diê reliquię (âleîba) gehalten uuerden. *Et abundauit ut auerteret iram suam.* Vnde fóllun lîcheta ímo . daz er dánauuanti sin zórn. *Et non accendit omnem iram suam.* Noh er nezúnta al sîn zorn. Er neliêz ímo sô zorn sîn . so siê gefrêhtot hábeton . noh dô . noh sîd . in sînero (martero) passione. (39) *Et recordatus est quia caro sunt . spiritus uadens et non rediens.* Vnde daz téta ér irhúgendo iro brôdi . daz siê fleîsg sint. Vnde uuaz oûh mêr? Hínafárenter geîst . unde neiruuíndenter. Iruuíndet er in (an suônotâge) iudicio . daz netuôt er áber hiêr zeuuónenne. (40) *Quotiens exacerbauerunt eum in deserto . in ira concitauerunt eum in inaquoso.* Aû . uuiêo díccho sie ingrámdôn ín déro uuuôsti uuiêo diccho siê in ze zórne gegruôzton dar in

dúrri. (41) *Et conuersi sunt et temptauerunt deum.* Vnde uuúrden bechêret ze Góte . unde sâr dârbî . chóreton siê áber sîn. *Et sanctum israhel exacerbauerunt.* Vnde den israhelis hêiligen grámdon siê. (42) *Non sunt recordati manus eius qua die liberauit eos de manu tribulantis.* Siê neirhiûgeton sînes keuualtes . dén er scêinda . do er siê lôsta fore pharaonis keuualte der siê arbêita. (43) *Sicut posuit in egypto signa sua et prodigia sua in campo taneos.* Vuieo er zêichen [R 282] téta in egypto . unde séltsâni in táne felden. Taneos chit tiêmuôte humile gebôt mandatum . be diû uuéllen genuôge . daz taneos sî selbnamo dero burch únchêrlich in gramatiche . nomen ciuitatis indeclinabile . souuiêo andere chéden also dârfóre stât selbnámin sin . tanis nominatiuum . taneos dannenbúrtigin sin genitiuum. (44) *Et conuertit in sanguinem flumina eorum . et manationes aquarum . i. aquas ab imo ebullientes ne biberent.* Áha unde brúnâdara máchota er ze bluote . daz sie netrúnchîn. Egyptii gruôben . unde suôhton crúntlaccha scaturigines uuázzero aquarum . sie fúnden áber pluot sanguinem fure pro uuazzir aquis. (45) *Misit in eos kenomiam . i. muscam caninam . et comedit eos et ranam . et disperdidit eos.* Húntfliêgun santa er sie ána . diû âz siê . unde den frósg . unde der dôsta siê. (46) *Et dedit erugini . i. rubigini fructus eorum . et labores eorum locustę.* Vnde i. frásezze fersézze gab er íro uuuôchera . unde iro arbêite hêstafele. (47) *Et occidit in grandine uineas eorum . et moros eorum in pruina.* Vnde íro uuînegarten ferlôs er mit hágele . iro mûrbouma mit rîfen. (48) *Et tradidit grandini iumenta eorum . et possessionem eorum igni.* Vnde iro fêho gab er hágale unde

ander daz sie besâzzen démo blíchfiûre. Erugo (frásez) unde pruina (rîffo) unde ignis (fiûr) nestânt niêht in exodo (an ûzfartpuôche) . nube ánderiu driû . scinifes (huntfliêga) ulcera (rûda) tenebrę. (fínstrina) (49) *Misit in eos iram indignationis suę . indignationem et iram et tribulationem inmissiones per angelos malos.* Er sánta sie ána diâ âbolgi sînes zornes . zorn . unde bólgenscaft . unde arbêite . unde scáden . santa er ín . be diên tiêfelen. Sie uuâren ministri (frúmara) árges uuillen ut odirent populum (liût) dei (házzetin) . unde súhte . daz sie schébedîg uuurden unde tôdes . daz sie íro primogenita (êristporna) ferlúren. [R 283] Inmissiones dîa ánauuerfunga hêizzent . kescêhent pêidiu . ioh fóne bonis (kuôten) . ioh malis (úbelen) angelis. Boni angeli uuurfen uuir an sodomam . mali uuurfen ignem (fiûr fóne hímele) de cęlo zebrénnenne substantiam (IÔBIS habid) iob unde daz man hier líset . suht unde stérben an ęgyptios. Vuéder siê doh máchotin ranas (frósca) unde scinifes (húntfliêga) unde sanguinem (bluôt) daz ist in questione. (fórsco) (50) *Viam fecit semitę irę suę . non pepercit a morte animabus eorum . et iumenta eorum in morte conclusit.* Er rûmda démo uuége sînero irbógeni . uuanda er in schérm neuuás . íro lîbe nelîbta er fóne démo tôde . iro stálfêho betéta er ín demo tôde. (51) *Et percussit omnem primogenitum in egypto . primitias laboris eorum in tabernaculis cham.* Vnde sluôg ín iêo daz áltesta in állen stéten . diê fruôsten arbeîte sluôg er in châmis kesâzzen. Diû zueî ságent eîn . uuanda châmis áfterchomen besâzzen ęgyptum. (52) *Et abstulit sicut oues populum suum . et perduxit*

eos tamquam gregem in deserto. Vnde démo getânemo . nam er dána sînen liût samoso scâf . unde uuîsta sie áfter démo eînote sámoso sîne hérta. (53) *Et eduxit*
des ke-
eos in spe. Vnde lêita sie ûz in déro gedíngi terrę
hêizlandis fône ungeloûbon
promissionis . also ouh er unsih . nu irlôste de tenebris
fínstri after geîstlichero uueîdo hiêr in uuerlte
infidelitatis per pascua spiritalia leîtet in hoc sęculo .
in êinote himilrîches
sámoso in deserto mit déro gedíngi regni cęlestis. *Et*
non timuerunt. Vnde sie neforhton ín. Noh uuir ne-
ube Got únserhalb ist uuer . ist danne uuider uns
súln. SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS? *Et inimicos*
eorum operuit mare. Vnde íro fíenda beuuarf der mére.
diû toûfi
So hábet diê unsere getân baptismum. (54) *Et induxit*
hôunuuárta
eos in montem sanctificationis suę. Vnde ûffen syon
in sîna
sînen heîligen berg prâhta er siê . aber unsih in sanc-
brûtsámenunga
tam ęcclesiam. *Montem quem ac*[R 284]*quisiuit dextera*
eius. Den berg sin zéseuua geuuán . also CHRISTVS
ęcclesiam. *Et eiecit a facie eorum gentes.* Vnde stiêz
diête diê leîden
er gentes ûz fone íro gesíhte. So tuôt er noh malignos
tîefela diê déro heîdenon írridin máchara sint
spiritus . die gentilium errorum auctores sint. Er ist
ûzstôzzinde ûzzir diên herzon sînero hóldon
sie eiciens a fidelium cordibus. *Et sorte diuisit eis*
terram in funiculo distributionis. Vnde nâh keuuórfenemo lôzze teîlta er daz lánt . mit mâzsêile . also man
der ieo selb selbo Geîst
nû tuôt mit ruôto. So ist nu . unus atque idem spi-
in annilichemo sîne genâda teîlende ingágen des er uuíle
ritus diuidens singulis prout uult. (55) *Et habitare*
fecit in tabernaculis eorum tribvs israel. Vnde téta
ûffen hímelo gesâzze
er israhel bûen an iro stéten. In cęlesti sede dannan

ubele éngela
mali angeli fiêlen . dâr séldôt er sînen liût. Vuaz taten aber dáranâh iro chint . unde íro áfterchomen ? (56) *Et temtauerunt et exacerbauerunt deum excelsum . et testimonia eius non custodierunt.* Daz selba tâten siê . unde besuôhton den hímeleschen Got ítenîúuues unde gramdon ín . noh sîniu úrchúnde . nebehuôton siê. (57) *Et auerterunt se et non seruauerunt pactum quemadmodum patres eorum.* Vnde uuanton sih fone ímo . unde neuuéreton iro gedíngun . die sie sáment Góte getân hábeton . also siê oûh íro fórderen neuuéreton. Vbele tâten diê fórderen . áfter uuége fârendo . baz netâten diê áfterchomen . dârhêime sízzendo. *Conuersi sunt in arcum prauum.* Sie uuúrden bechêret unde geuuéhselot in árgen bógen . uuanda siê ze úbele râmeton náls ze guôte. (58) *Et in ira concitauerunt eum in collibvs suis.* Vnde geruôzton ín ze zórne . ûfen íro buôlen . dâr siê idolatriam uôbton. *Et in sculptilibus suis ad emulationem eum prouocauerunt.* Vnde in íro abgotpilden reîzton siê ín ze fient[R 285]-scéfte. (59) *Audiuit deus . i. aduertit ! deus.* Do téta des Got alles uuára. Vnde uuiêo do? *Spreuit ualde israhel . et ad nihilum redegit.* Do ferchôs er sie harto . unde brâhta siê ze niehte. (60) *Et repulit tabernaculum silo . tabernaculum suum . ubi habitauit in hominibvs.* Vnde stiêz fone ímo daz tabernaculum daz in silo uuas . dâr er an ménniscon nals in gezelte gesâzze hábeta . noh ímo neuuas daz kádem mâre . do er dero neruôhta . umbe die iz kemáchot uuas. Daz kescah sub heli sacerdote. (61) *Et tradidit in captiuitate uirtutem eorum . et pulcritudinem eorum in manus ini-*

ábkotdiênist
kezélt
pi démo êuuarten heli

mici. Vnde fersanta er in éllende unde in fíendo hant . iro chraft . unde iro scôni. Daz uuas arca (Gotes archa) domini . dîa ín allophili nâmen. (62) *Et conclusit in gladio populum suum . et hereditatem suam spreuit.* Vnde behálbota mit suerte sînen liût . unde ferchôs sîn erbe. (63) *Iuuenes eorum comedit ignis . i. ira bellantium . et uirgines eorum non sunt lamentate.* Iúnge man fertîligota der uuîg . iúngiû uuîb kenómeniû neuuêinota niêman nâh síte . mánnelih uuas ímo selbo mêr. (64) *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt et uiduę eorum non plorabuntur.* Ofni unde finees (des êuuarten súne) filii heli lâgen in uuîge . noh sâr iro uuíteuua déro êiniu án demo chintpette irstarb . neuuúrden geuueînot. Daz kemêina leîd neliêz siê. (65) *Et excitatus est tanquam dormiens dominus tanquam potens crapulatus a uino.* Do uuard truhten sámoso slâfender eruuécchet . samoso mahtig man . uuînes trúnchener. Vuér getórsti fóne Góte so sprechen ane spiritus (sin Geîst) eius? Er geduôhta allophilis dormire (slâffin) . dô er ín sólih gehángta . unde sie chaden (uuar ist) VBI EST DEVS EORVM (nu iro Got)? Er iruuácheta áber . unde sceînda ín daz sâr. [R 286] (66) *Et percussit inimicos suos in posteriora.* Vnde stuônt ûf . unde sluôg sie (án den áfterin) in posteriora. Ziu? Vuanda sie mínnoton (diû áfterin) posteriora . diû ín dunchen solton uelut (also des áfterin mist) stércora. Souuélee testamentum dei (Gotes peneîmeda) inphâhent unde doh uôbent (pôsheit) uanitatem . die sezzent (Gotes) archa dei zuo diên (ábkotin) idolis . déro uanitas (bôsheit) uuírt irféllet also dagôn téta . aber (Gotes archa) arca dei . (ih meîno dîe toûgeni dero bînêimedo) secretum scilicet testamenti .

daz daz hímelrîche ist diû uuéret iêmer
quod est regnum cęlorum . manet in ęternum. *Opprobrium sempiternum dedit illis.* Êuuígen íteuuiz cáb er ín . uuanda so scántlîcho ánderen negescáh. (67) *Et repulit tabernaculum ioseph . et tribum effrem non elegit .* (68) *sed elegit tribum iuda . montem syon quem dilexit.* Vnde Got neuuolta ioseph noh effrem . er neden alten liût erdîna lôna suôchintin
uuolta uetustum populum terrena premia requirentem . beiehintin niúuuen liût
nube iudam . uuolta er . nouum populum uuolta er . himilisca lona fŏrderontin uuartperch ih meino chrí-
cęlestia desiderantem . unde montem syon . ęcclesiam stenheit an diê chúnftigin lôna uuartenda mârero uuír-
futura premia speculantem. Ioseph uuas preclari me-
do fúregezúchit
riti . effrem uuard prelatus fóne iacob sînemo bruôder manasse . uuaz uuirt dánne an ín so námeháften fer-
iúdono liût
nómen . ane áller iudaicus populus? Vuanda uns Got uuidirmazzon
in parabolis zuôsprichet . pe diû sîn fernumstig sînero uuórto . diû êin chédent . ánder bezeîchenent. (69) *Et edificauit sicut unicornium sanctificium suum . i. sanctificationem suam . in terra quam fundauit in sęcula.* Vnde zímberota sîn heîligunga . gelicha demo eînhúrnen in démo lande . daz er ze êuuon gefestenota.
chrístenheit ûffin steîne kegrúntsellot
Sancta ęcclesia ist supra petram fundata . in déro ist uuiêchuuerch Gotes liût kelîh eînhurnin fóne eîniclichero ge-
sîn sacrificium populus dei . fóne unica spe similis uni-
dingi
cornuo. (70) *Et elegit dauid seruum suum.* Vnde eruuéleta dauid sînen scálg . fúre ioseph unde fúre
scalch
effrem . CHRISTVM eruuéleta er . den er seruum heîzet .
daz pilde des scalchis
umbe [R 287] formam serui. *Et sustulit eum de gre-*
. i. pars . i. retro
gibus ouium . de post foetantes accepit eum . (71) *pas-*

cere iacob seruum suum . et israhel hereditatem suam. Vnde nám er ín fóne diên scâfchutten . nâh diên oúuuen gântin inphiêng er ín. Vuarazuo inphiêng er ín? Pascere iacob seruum suum . et israel hereditatem suam. Den liût fúre diû scaf zeuuêidonne. Vuanda oûh CHRISTVS nu fóne iudeis kenómen ist . unde er gentium greges (dero diêto herta) haltet. (72) *Et pauit eos in innocentia cordis sui.* Vnde diê háltet er in dero únsundigi sînes herzen. Vuer ist so innocens (únsúndich) so CHRISTVS? *Et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.* Vnde leîta sie in diên fernúmesten sînero hando . daz chit sînero tâto. Iro intellectus (fernúmeste) sint sine tâte . fóne diû chédent sîe ímo zuô.

gib mir fernúmist sô scródon ih din êa.
DA MIHI INTELLECTVM ET SCRVTABOR LEGEM TVAM.

(LXXVIII.)

PSALMVS ASAPH. Congregatio (Gotes sámenunga) dei chlágot hiêr die desolationem (stôrida dero burch) ciuitatis ierusalem et templi (ioh des Gotes hûsis) dei . diû be antiocho gescáh . also darfore in (an demo sibinzegosten drittin) septuagesimo tertio psalmo (salmin) diû bechlágot uuirt . diû be tîto uuard . unde be uespasiano. Die librum (daz êrra buôch) primum machabeorum gelésen hábent . dien ist sî chúnt. (1) *DEVS VENERVNT GENTES IN HEREDITATEM tuam.* Got réchare sih iz . gentes sint chómen in dîn erbe. Daz ist kespróchen in (in) tempore (irgánginimo zîte) preterito in dero stal . diê iz noh do lîden

chúnftigen dingin
solton . also ouh anderesuuâr fone futuris kescríben ist.
sie gâbin mir gallun zeézzenne
DEDERVNT IN ESCAM MEAM FEL. *Polluerunt templum sanctum tuum.* Siê hábent peuuóllen dîn heîlig hus. Sie
diê leîtsami ábkoto
hábent dârín brâht abominationem idolorum . unde nô-
opheron suînin fleîsc
tent unsih immolare carnes suíllas. Ouh mag iz fér-
in christis same-
nomen uuér[R 288]den fóne diên . die in sancta ęccle-
nungo an démo zîte dero âhtungo
sia tempore persecutionis mit chélî genôtet uuúrden
mit riúuuo
Gótes ferloûgenen . diê sîd sume in pęnitentia mit Góte sih besuôndon. (2) *Posuerunt ierusalem ut pomorum custodiam.* Siê máchoton ierusalem also uuuôsta . also diê húttun déro óbazo diê man ín demo boûmgarten tuôt . diû danne ôde stat . so daz óbaz ín gélesen uuirt. *Posuerunt morticina seruorum tuorum escas uolatilibus cęli . carnes sanctorum tuorum bestiis terrę.* Siê gâben dînero scálcho bótecha . unde dînero heiligon fleîsg zezánonne fógalen unde diêren. (3) *Effuderunt sanguinem ipsorum tamquam aquam in circuitu ierusalem et non erat qui sepeliret.* Siê liêzzen uz íro bluôt . samo undûrlîcho so uuázzer umbe ierusalem . unde der neuuas . der sie begruôbe. Ínne unde ûzze sluôg man sie ín dero búrg . unde umbe diê búrg . unde dar lâgen siê umbegrábene. (4) *Facti sumus obprobrium uicinis nostris . subsannatio et irrisio his qui in circuitu nostro sunt.* Vuir bin uuorden íteuuiz unseren gebûren . násesnûda unde huôh diên . diê umbe únsih sint. (5) *Vsquequo domine irasceris in finem? i. noli domine irasci in finem.* Vuieo lango trúhten irbílgest dû díh sô in énde? *Accendetur uelut ignis zelus tuus?* Vuieo lango uuirt

inzúndet dîn ándo? Niêo trúhten nescêinest du dîna
zorn ze ge-
âbolgi . unde dînen anden an énde. Ira siêhet ad uin-
ricche ando ze dero eîsco . reînlîchamin ioh sêlreîni
dictam . zelus siêhet ad exactionem castitatis. Vuéliû
niê diû sêla iro hêrren êa ferchiêse .
ist diû castitas? Ne anima legem domini sui contem-
noh sie fóne iro Góte huôruuerch tuondo sih selbun ferliêse
nat . et a deo suo fornicando dispereat. (6) *Effunde iram tuam in gentes quę te non nouerunt . et in regna quę nomen tuum non inuocauerunt.* Kiûz ûz din zórn an diê diête . die dih nebechénnent . unde an diû rîche diû dinen námen á[R 289]nanehárent. Die neheîna bechénneda Gótes neuuéllen háben ze dien laz dir zorn sîn. (7) *Quoniam comederunt iacob et locum eius desolauerunt.* Vuanda siê frâzzen iacob . nah in
mit trôon ioh mit prúttinon
súmeliche chêrendo minis et terroribus . unde légeton
samo óbezhútta
uuuôste sîna stat . also ez fóre chit. VT POMORVM CVSTODIAM. (8) *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum.* Vnserro alton unrehto . diû uns fóne parentibus chómen SINT neirhugest dû . uuanda uns ioh déro niûuuon ze fílo ist. *Cito anticipent nos misericordię tuę.* Sliêmo fúrefángoen únsih dîna gnâda mit
ze úbertêiledo
ablâze . êr uuir ad iudicium brâht uuerden. *Quia pauperes facti sumus nimis . s. iusticię.* Vuanda uuir harto guôtelôse bín. (9) *Adiuua nos deus salutaris noster.* Hilf uns Got únser haltare . uuanda uuir pauarme ioh unchreftig selb-
peres unde infirmi bírin. Doh uuir eigin liberum aruualt
bitrium . uuir nemúgen doh niêht inbéren dînero helfo. *Propter gloriam nominis tui domine libera nos.*
daz der der
Lôse únsih umbe dîa guôllichi dînes námen . vt qui

sih ruôme an Gote nals an imo selbemo sih ruôme
gloriatur non in se ipso . sed in domino glorietur. *Et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.* Vuís knâdig únseren sundon . umbe dînen námen nals in umbe únsih . uuánda uuir neháben gefrêhtot ánder an gáltnisse supplicia. (10) *Ne quando dicant in gentibus ubi est deus eorum?* Niêo diête nechédên . uuâr ist íro Got? unde sie uuânen daz Got nesî . alde úbe er sî . daz er diên sînen nehélfe. *Et innotescat . s. uindicta in nationibus coram oculis nostris.* Vnde in diêtin uuerde geêiscot der geríh . so . daz uuir in gesêhen êinuuéder in gericche in ultione alde in riúuuo pęnitentia. Noh daz neist fluoch maledictio nube foresága prophetatio. (11) *Intret in conspectu tuo gemitus compedito*[R 290]*rum.* Fúre dih chóme der sûftód déro gedrúhoton. Dih irbármee uuiêo nôt ín sî in uinculis. Sélbiu diû corruptibilitas corporis ist suâre druôh . in déro álle guôte sûftont. Den sûftod pechénne dû. *Secundum magnitudinem brachii tui . posside filios mortificatorum.* Nah déro mícheli dînes keuuáltes pesízze déro irslágenon chint. Iro áfterchómen uuerden gemánigfaltot nah dînero chrefte . daz diû ahtunga persecutio getuôe christianos uuáhsin pullulare nals zeirgân perire. (12) *Redde uicinis nostris septuplum in sinum eorum.* Kíb síbenfalt in íro buôsem unseren gebûron. Kib in in toûgeno in íro herzon . fóllechlíchen lôn . uuirf sie in âuuerfigen sín reprobum sensum. *Improperium ipsorum quod exprobrauerunt tibi domine.* Kilt ín den íteuuiz den siê dir tâten. Nâh diên uuorten állen gescah antiocho. (13) *Nos autem populus tuus . et oues gregis tui con-*

fitebimur tibi in sęculum. Áber uuir dîn liût den sie tîlegon uuolton . unde scâf dînero herto iêhen dir iêmer . unz in énde déro uuerlte. *In generatione et generatione adnuntiabimus laudem tuam.* Vuir chúnden dîn lob in gebúrte unde in gebúrte . uuanda in énero uuerlte dâr man Got siêhet sicuti est . dar nechúndet niêman Got ándermo.

(LXXIX.)

(1) *In finem pro his qvi inmvtabvntvr testimonivm ipsi asaph pro assiriis.* Án CHRISTVM râmet díser psalmus . umbe die gesúngener . diê ín daz pezzera geuuéhselot uuerdent . úrchunde dero uuarheite selbero synagogę des dinges . daz CHRISTVS chómen sol . unde sin uuîngarto . daz ist christenheit uinea ęcclesia sancta sol uuerden keflánzot plantata. Ouh kediê sih kerihtente súngener umbe dirigentes . daz uuir nesîn . uuir sin daz chúnne daz sîn herza nerihta generatio quę non direxit cor suum. [R 291] (2) *Qvi regis israhel intende.* Du israhel ríhtest . sih únsih ána . sceîna uns dînâ gnada . irrín uns niûuuiû sunna. So chît der sîn bîtet den sîn lánget . der sih ríhtinde ist dirigens ist. *Qui deducis uelut ouem ioseph . qui sedes super cherubim appare.* Dû ioseph leitost also scâf . unde an cherubim sízzest . oûge dih incarnatum. Du der leitest den geloûbigen liût fidelem populum . unde an folli geuuizzedo plenitudine scientię ! sizzest . du chum hara ze úns. (3) *Coram effraim beniamin et manasse.* Ouge dih fóre iudeis . fore israhel . dâr effraim beniamin . unde manasses sint. *Ex-*

cita potentiam tuam et ueni . ut saluos facias nos. Vuécche dîna maht . sceîna sîa . unde chum . daz du unsih háltest. (4) *Deus uirtutum conuerte nos.* Got déro túgedo bechêre únsih zuo dir . uuanda uuir dána bechêret uuâren fone dir. *Et ostende faciem tuam et salui erimus.* Vnde ouge dîn ánasiune . unde so gnésen uuir. Ze êrist faciem (ánasiûne) hominis (ménniscin) . dáranah sô ís zît uuerde . faciem (ansiûne) deitatis (Gótehêite). So uuérden uuir gehalten. (5) *Domine deus uirtutum quousque irasceris super orationem serui tui?* Trúhten Got déro túgedo . so dû dánne chúmest . uuieo férro bilgest du dih dánne . sámoso fáter uals iudex (úbirtâilare) . ze dînes scálches kebéte? Vuir uuâren inimici (dina fíginda) . so uuir áber besuônet uuerden uuieo inchîst du uns dánne déro uuorto . diû du unsih lêrest (nie nelêitest du unsih in ursuôch) . NE INDVCAS NOS IN TEMPTATIONEM. (6) *Cibabis nos pane lacrimarum . et potum dabis nobis in lacrimis in mensura.* So inchîst dû uns daz du unsih âzzest unde trénchest mit trânen be mézze. So lâzzest du únsih uuêinonte uuerden tem[R 292]ptatos (pesuôhte daz du unsih fruôtest nals) . ut erudias non opprimas (piteppest) . nah diên uuorten Pauli . FIDELIS DEVS . QVI NON VOS PERMITTIT TEMPTARI . SVPRA QVAM POTESTIS FERRE (ketriûuue Got der iûch nelâzzet ferror pesuôchet uuerdin danne ir iz irlîden múgint). (7) *Posuisti nos in contradictionem uicinis nostris.* Hábest unsih kesézzet chît asâph únseren gebûren in uuídersprâcha. Ze gentibus santost dû únsih (diêtin) . quasi agnos inter lupos (lamp under uuolfa). Diên ságeton uuir CHRISTVM . sie châden áber . QVIS EST ISTE NOVORVM DEMONVM NVNTIATOR (uuer ist dirro niûuuero tiêfelo chúndire)? *Et inimici nostri subsannauerunt nos.* Vnde únsere

únsirin Got tôtin ir-
fíenda huôton unser . daz uuir châden mortuum resur-
ständin sîn uuídirsprâcho
rexisse. Vnde daz uuard ze sólchero contradictione .
geâzzit mit prôte dero trâheno ketrénchet
daz uuir cibati uuúrden pane lacrimarum . unde potati
mit tráhenin pi mézze
in lacrimis . aber doh in mensura. (8) *Domine deus*
uirtutum conuerte nos . et ostende faciem tuam et salui
erimvs. Daz stat fóre. (9) *Vineam ex egypto trans-*
tulisti . eiecisti gentes et plantasti eam. Vuînegarten
ûzzer egypto ferfuôrtost dû . umbe den stiêzze dû ûz
tiête . unde flánzotost ín. Etheos gergeseos eueos amor-
reos iebuseos stiêzze du ûz . unde rûmdost ímo. (10)
Viam fecisti in conspectu eius . et plantasti radices
eius et impleuit terram. Vueg in sînero gesíhte tâte
dû . unde flánzotost sîne uuúrzella . unde irfúltost sin
michelin
diê érda. Gens iudea . saz fóne iordane unz an mare
séh . ih meîno
den mittemére
magnum . so uuiêo ételiche énont iordane sâzzin aber
der sîdero uuînegarto . der fone énemo iruuuôhs irfúlta
ánigénne des uuîngarten ze sêuue . anderhalp ze dero âho
diê erda. Initium uíneę giêng ad mare et ad flûmen .
Ánagenne des uuînegarten . ze sêuue . ánderhalb ze dero
daz ende des iúngeren . fone mére ze mere unde fone índię
âho. Finis kieng a mari usque ad mare . et a flumine
âho unz an uuerltrîchis ende.
usque ad terminos orbis terrarum . unde fone diû uuard
diu erda sin irfúllet. (11) *Operu*[R 293]*it montes umbra*
ih mêino des altrin
eius . et arbusta eius cędros dei. Sîn scáto id est prioris
uuîngartin hôhfatera unde diê fóre-
uinee bedáhta diê berga . ih mêino patriarchas et pro-
ságin ih meîno mâzziche geloûbige
phetas unde sîniu smáleholz . mediocriter fideles . diê
hôhpoûma daz chit hôero uuirdo ménniscin
Got máchota sîne cędros . altissimi meriti homines.
(12) *Extendisti palmites eius usque ad mare . et usque*

ad flumen propagines eius. Des uuínegarten zougen
michel mére
ráhtost dû unz án mare magnum . daz dârbî íst . unde
iordanis âha
sîne flánza an flumen iordanem. So man álte réba
iúnget . unde man sie biêgendo in dîa érda begrébet.
férrebiêga . uel . pagando
so heîzzent siê propagines a porro pangendo . daz chît
fone hínarécchenne. Sîd dû ín flánzotost . uuiêo fuôr
iz do so? (13) *Vtquid destruxisti maceriam eius . et uindemiant eam omnes transeuntes uiam?* Zíu zâre
dû dô dána sîna fésti . mit déro er begángen uuas?
unde ziu uuíndemont ín nû be diên sculden . álle hína
ih mêino zîtlicho hêrisonte
íro uuég fárente? id est temporaliter dominantes.
(14) *Deuastauit eam aper de silua . et singularis ferus depastus est eam.* Zíu hábet ín nú iruuuôstet der éber
diêtin
ûzzer uualde . titus ûzzer gentibus? Vnde der eînluzzo
uuílde bêr . der mit démo suáneringe negât . hábet ín
Rômo súnderfúrsto iêgelih úbermuôto
sús frézzen? Romanus princeps unde omnis superbus .
súndir-
der ándermo sînero genôzscefte neiiêhet der ist singu-
ébir
laris. (15) *Deus uirtutum conuertere.* Got dero túgedo uuirt pechêret ze genâdon doh iz so gefáren sî.
Respice de cęlo et uide et uisita uineam istam . (16)
et perfice eam quam plantauit dextera tua. Vuarte
fone hímele . unde sih an dísin uuînegarten fóne énemo
chómenen . unde uuîso sîn . unde fólletuô ín . den dîn
genôtzogitûn
zeseuua CHRISTVS flánzota. Sîd dû synagogam ferzórn
diê heiligun sámenunga
eîgist . stâte sanctam ęcclesiam. *Et super filium hominis quem confirmasti tibi.* Vnde gefóllechli[R 294]-
cho ín ûffen des ménnischen súne . den du dir habest

kefésteno t . unde ze fundamento geléget . fone demo
ander fúndement nemach niêman lékkin
gescríben ist . FVNDAMENTVM ALIVD NEMO POTEST PONERE .
âne dazdir noh iêo geléget uuas daz ist der háltendo christ.
PRETER ID QVOD POSITVM EST . QVOD EST CHRISTVS IESVS.
(17) *Incensa igni et suffossa ab increpatione uultus tui peribunt.* Fóne déro irráfsungo dînes ánaliûtes . uuérdent ferlóren diû zuei . fone diên alle sunda chó-
kelúst unde forhta
ment . cupiditas unde timor. Inzúntiû ding fone fiûre
kelúste forhtun mínnalúst
sint cupiditates . úndergrábeniû sint timores. Amor
kuôte úbele mínnehaft
zundot ioh bonos ioh malos. Dû bíst amans . umbe
ubil minna
daz . daz dir uuola si . daz negíbet dir niêht amor malus .
kuôt mínna fórhtig
nube amor bonus. So bíst du oûh timens umbe daz .
kuot forhta ubeliû
daz dir uuê nesî . daz kíbet bonus timor . nals malus.
Fliêh diê zuêne die úbel sîn. Kehalt zuêne diê guot sîn . unde habe Got hólden. (18) *Fiat manus tua su-per uirum dexterę tuę . et super filium hominis quem confirmasti tibi.* Vber dén man dînero zéseuuun uuérde
ze folleuuórchti des uuîn
irbóten dîn hant . ad perfectionem uineę . unde uber
eînichlicho
MARÎVN sún . dén dû dir geféstenotost uuésen únice di-
liêbin
lectum. (19) *Et non discedimus a te.* Vnde dáranâh nescêiden uuir fóne dir. *Viuificabis nos et nomen tuum inuocabimus.* Án ímo irchícchest dû únsih . unde be diû ánaháreen uuir dînen námen. Vuir uuâren do tôt . dô
erda Got
uuir terram mínnoton . nals deum. An ímo irniûuuost
den lîb des innirin menniscen
dû únsih . unde gíbest uns uitam interioris hominis.
(20) *Domine deus uirtutum conuerte nos . et ostende faciem tuam et salui erimus.*

(LXXX.)

(1) *In finem pro torcvlaribvs qvinta sabbati . psalmvs asaph.* Babtismum daz chît quinta sabbati ist sang . daz chit psalmus kesúngener selbemo asaph . [R 295] selbero dominicę (frôno) congregationi (sámenungo) an CHRISTVM séhender. Vuârúmbe gesúngener? Vmbe die torcularia (tórzilhus) . mit dien daz oleum gesêuuenot uuirt tougeno in (in) gemellarium (ólechéllire) . unde amurca (óletruôsin) gechêret uuirt in plateam (ze strâzzo). Vuéliu sint diu torcularia? Daz sint pressurę (fréssa) sanctę ęcclesię . mit diên alle die . diêdir getoûfet sint . boni et mali . besuôchet uuerdent . unde gesceîden uuerdent . ut reseruentur (daz die guôtin gehalten uuerden) boni uelut (also díz óle) oleum . et proiciantur (úbile feruuórfin) mali uelut amurca (óletrûosin). Quinta sabbati zeîgot uns fóne diû (tóniristac) baptizatos (getoûfte) . daz des tages animalia (lîbháftiû) ex aquis (ûzzer uuázzere) creata (gescáffen) uuúrden. (2) *Exvltate deo adivtori nostro.* Fréuuent iûh Gote ze êron iûuuérmo helfâre . alle die sîn asaph kehêizzene . uuanda iû díser psalmus kesúngen uuírt. *Iubilate deo iacob.* Niûmont ímo . dâr iû dero uuorto negerínne . daz ir doh so scêinent iúuuera mendi. Vbe ándere diênoien (bûche) uentri (bôsheîte) . ándere uanitati . sint áber ir gedâhtig unde frômuôtig (Gote) deo (hélfâre) adiutori. (3) *Accipite psalmum et date tympanum.* Inphâhent (keîstlich dinch) spiritale . gébent (uuerltlich) carnale. Psalmvs ist spiritalis . tympanum daz uzzer (hiûte) corio uuirt . daz ist carnale. Vuésent milte dero (uuerltlichon) carnalium.

keîstlichiû
daz iû Got kebe spiritalia. Vuanda ouh Paulus chit .
ube uuir an iû keîstlichiû dinch sâhen dunchit iû danne michil
SI NOS VOBIS SPIRITALIA SEMINAVIMVS . MAGNVM EST SI NOS
daz uuir uuerltkuôt árneíen
CARNALIA VESTRA METAMVS ? *Psalterium iocundum cum cythara.* Daz eîna ist uuúnnelîh sáment demo ander-
sáltâre
mo . psalterium sáment cythara. Psalterium hábet óbenan bûh . dánnan gânt níder diê seîten . quasi cę-
samo himilsce brédiga
lestis predicatio . áber cythara hábet nídenan [R 296]
des lîchamen uuerch dero Gotis
bûh . uuanda corporalia opera inchéden suln . predica-
kebotis predio
tioni uerbi dei. Diz unde daz êrera sint eîn . dâr ist
sáltirsanch unde timpana saltersanch
psalmus unde tympanum . hiêr ist psalterium unde cythara. Daz sáltirsanch heîzet nû in dûtiscun rótta . a sono uocis . quod grammatici facticium uocant . ut titinnabulum . et clócca. (4) *Canite initio mensis tuba.*
den niúuuun
Plâsent mit hórne so niúuuer mâno si . daz chit nouam
lîb den bredíont paldôr . unde zorftôr
uitam fidentius et clarius predicate . also ander pro-
irscrî unde irhôe dîna stimma also hórin
pheta chit . EXCLAMA ET EXALTA QVASI TVBA VOCEM TVAM. *In insigni die solemnitatis uestrę.* An iûuuermo mâ-
uuerltlîcho
ren dúldetâge plâsent. Daz uôbent noh carnaliter
an dero êristun luna herbistmânodis
iudei. Sie fâhent ána an primo die septembris mensis.
zeichenhaft túltitago
der insignis dies sollemnitatis ist . sáment ín . unde blâsent síben tága . daz neuuizzende . daz iz in fóne
daz diû síbinfáltiga genâda des hêiligin geîstis
diu uuard kebóten . quoniam septiformis gratia spiritus
after állero uuerlte solta gebrediot uuerden dien die man toufin solta
sancti baptizandis erat toto orbe predicanda. (5) *Quia preceptum in israhel est . et iudicium deo iacob.* Fone
an ánafange mânodis mit horne
diû síngent in initio mensis tuba . uuanda lex ist fone

urteilde
moyse gegében in israhel . unde iudicium ist kegében
des niúuuen liûtis
deo christianorum . noui populi . der mit iacob kezêi-
der fáter neuberteîlit niêmannin er
chenet ist. Er chad . PATER NON IVDICAT QVEMQVAM . SED
gab daz úrtêil al démo súne ih cham umbe urteil
IVDICIVM OMNE DEDIT FILIO. Vnde áber . EGO IN IVDICIVM
héra in uuerlt daz diedir niêht nesêhint . kesêhen . unde diê-
VENI IN HVNC MVNDVM . VT QVI NON VIDENT VIDEANT . ET QVI
dir gesêhent plint uuérden plinde kesehente
VIDENT CĘCI FIANT. So tuôt cęcos . ioh uidentes . daz
toûgina dinch des tórclis
mysterium torcularis. (6) *Testimonium in ioseph posuit illud cum exiret de terra egypti.* An ioseph der
tiête
oûh gentes bezeichenda keúrchundota er daz . dô er
in demo róten mére
fóne egypto fuôr un[R 297]de er in toûfta in mari rubro .
in sô lôsende ab ęgyptiis . also der sîdero liût nu ir-
fone âchustin in dero toûfi
lôset uuirt a uiciis in baptismo. Dâr neuuard neheîn
dero ęgyptiorum ze lêibo . noh in únserro toûfi dero
missetâto mêrunga
delictorum. Ioseph chit augmentatio . diû ist christia-
uuanda dero ferlazzinun chindo ist michil mêr . danne déro diu
norum quia multi filii desertę magis quam eius quę
den man hábet
habet uirum. *Linguam quam non nouerat audiuit.* Er gehôrta diê sprâcha . sô er ûzzer egypto chám . diê er nechonda. Vuaz ist daz? Sô der man án dero toûfi
âchustin diê tougenin dinch
ûzzer diên uiciis chúmet . so gehôret er mysteria . diû
ér êr neuuissa . so gehôret er . uuár er sîn herza háben
súle. (7) *Auertit ab oneribus dorsum eius.* Got chêrta
dána sînen rukke fóne déro burdi. Er intluôd ín.
Manus eius in cophino seruierunt. Is uuas ímo durft .
uuanda sîne hende diênoton an chóphenno. Chophinus
ze scalchuuerchen
ist ein chorb . den man brûchet ad seruilia opera . so

fúrbin míston erda ûztrágen
man sól mundare . stercorare . terram portare. So diênont sie alle fore déro toûfi . samoso mit chophino .
uuanda der diê sunda tuôt . der ist sundono scálch
quia qui facit peccatum seruus est peccati . dâr uuerdent sie frî. Sâligo der die fríheît áfter dés peháltet.
(8) *In tribulatione inuocasti me et erui te.* In nôte háretost dû mih ana . dô dû lateres máchotost . unde
chorp
cophinum truôge . dô gehôrta ih dih. Fóre dînero
inuuízze
toûfi . unz dih dîn conscientia druhta . nam ih din uuára. *Et exaudiui te in abscondito tempestatis.* Vnde gehôrta dih in toûgeni déro dúniste. Vuelero? Nals
méris herzin
maris . nube cordis. Dâr dû angestost . dâr gehôrta ih dih. *Probaui te ad aquas contradictionis.* Ih chóreta dîn ze diên uuazzeren déro uuíderchédungo. Vuazzer sint liûte . also [R 298] in apocalipsi demo . der mánigiû uuazzer sah frâgentemo uuaz siû uuârin . ge-
daz sint liûte dero uuiderchédenton
antuuúrtet uuard . populi sunt. Contradicentium po-
liûto
pulorum nebrístet tágelîches niêht diên getoûften . an diên íro Got chórot. Martyres inphundun dero uuázzero. Selbemo CHRISTO uuard keheîzzen . daz er solti
in daz zeîchin demo uuidircheden uuúrde
uuésen in signum cui contradiceretur. Noh niêman guôtero neist . ímo nebegágenen dísiû uuázzer. Aber
nah ketâtscrífte uuázzer uuídersprâcho
secundum historiam uuâren aquę contradictionis . dar filii israel strítten mit moyse et aaron. Vnzint hára
fóne demo ólee torclís
uuas diû fernúmest de oleo torcularis . nah úndersázsínnis undirsceîte fone óletruôsono
temo diapsalmate . chúmet sî de amurca. (9) *Audi populus meus et loquar et testificabor tibi.* Hôre mîn liût ih spricho dir zuô . unde úrchundon dir. *Israhel*

si audieris me . (10) *non erit in te . i. in corde tuo . deus reccns.* Lósest du mir israhel . sô neist sáment dir nehêin Got niúuuer . so bechénnest du den uuâren . den êuuigen . nals den míttundes irdâhten . in trúgeheite dis herzin heîdeno irrare in fantasmate cordis. Also pagani unde heretici tuônt. fore zîten Der iêo uuas ante tempora . der nemag nieht kelîh sin in zîte dero deheînemo diû in tempore uuúrden . noh iro nehêin mag Got sîn . uuanda siu Gótes uuerch sint. *Nec adorabis deum alienum.* Noh neheînen frémeden Got nebétost dû . ube dû ín . in dîn herza . nenímest. Vuanda souuélicha gescaft . dû nímest in dîn herza . dîa dû uuânest Gótes sîn . diû triûget dih. (11) *Ego enim sum.* Ih pin. Daz aber neíst uuiê maht du daz péton? *Ego sum dominus deus tuus.* Ih hêrro dîn . ih Got dîn . ih pin. Ziu? Quia ego sum qui sum. Vuanda ih pín . ihdir eîno uuarhafto bin. *Qui eduxi te de terra egypti.* Ih [R 299] dir daz scêinda . unde finstri dih leîta ûzer egypto . uzer tenebris. Háre hôren alle zuô . únsih unde sie gruôzet Got . er hábet unsih alle finstirlande geleîtet ûzzer egypto. Vuir háben alle durhkangen mit christis pluôte geuuiêhtero toûfi den rôten mére . in sanguine CHRISTI consecrato baptismate bín uuir getúnchot . unde dâr sint ze leîbo uuorden únsere fíenda . die unsih iágeton. *Dilata os tuum . et implebo illud.* Intuô dînen múnt ih fúllo dir ín. uuanda mit mir Ze mir induô ín . bétondo unde iéhendo . quia apud me ist lîbis prunno mit demo niúuuen Gote est fons uitę . nals apud recentem deum. (12) *Et non audiuit populus meus uocem meam.* Vnde nâh allen diên liêbtâten . negehôrta mîn liût mîna stímma. *Et*

israel non intendit mihi. Vnde ze mir nedâhta israhel. (13) *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum . hoc est donaui eos sibi . ibunt in uoluntatibvs suis.* Vnde dô liêz ih siê tuôn nah íro gelústen. Daz tuônt sie oûh . sie lébent nâh iro gelusten. Aber uuírs nemáhta ín niêo gescêhen . danne sie der lâzet írron . der siê ríhten solta . fóne diû oûgent siê amurcam fúre oleum. (14) *Si populus meus audisset me . israhel si in uiis meis ambulasset .* (15) *pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem . et super tribulantes eos misissem manum meam.* Vbe áber mîn liût israhel mir horti . unde iz dârána scêindi daz er in mînen uuégen giênge . so mahti gescêhen geníderti ih íro fíenda . unde légeti mîna hant . an diê . die siê arbeîtent. Nu sint sie áber íro selbero fíenda . uues múgin siê sih danne gechlagon? (16) *Inimici domini mentiti sunt ei.* Truhtenes fíenda lúgen ímo. Vuieo? Renuntiando malis . et ad ea redeundo unde chédendo . Eo ad vineam . et non evndo. *Et erit* [R 300] *tempus eorum in ęternum . s. ignem.* Vnde iro zît uuéret in êuua. Éuuîg fiûr ist ín gáro. Dísa uuârheit lésent kenuôge . diêdir chédent. Daz neist niêht fone mir gespróchen . nube de impiis. Souuiêo ih peccator sî . adulter . fraudator . raptor . periurus . habeo tamen in fundamento christvm. Deus misericors est . christianus sum . baptizatus sum . ego per ignem purgor . et propter fundamentum non pereo. Du bist christianus . daz ist uuóla. Vuaz pist dû ouh? Raptor . adulter . unde

oletruôsin
ole
fersachindo ubeltâtin unde áber iruuíndendo
s. ih kân ze uuîngartin unde dara nechomendo
fóne diên árgesten súndare si
unde úberhuôrare sî pisuichâre roûbare meînsuero si ih hábo doh
christ ze fundemente Got ist kenâdig ih pin chri-
stâne pin getoûfit ih uuirdo mit uuîzze geliûtrit . unde durh daz
fundiment so ne uuirdo ih forlorin
roubâre úbirhuôrare

die sélichiû
ánder sámolîh. Vuaz chad fóne diên Paulus? QVI TALIA
dinch tuônt diê nebesizzent hímilrîche
AGVNT . REGNVM DEI NON POSSIDEBVNT. Fóne liêhten scúlden
diedir zímberont uber fundiment holzir
chád er áber . QVI EDIFICANT SVPER FVNDAMENTVM . LIGNA .
hóuue stroh die neuuerdint ferlórin . sundir siê genésint iêodoh
FENVM . STIPVLAM . NON PEREVNT . SED SALVI FIVNT . SIC TAMEN
also mit uuîzze
QVASI PER IGNEM. Vuíle dû durnohte sîn . so zímberost
ûffen fundimente kolt silbir tiûre
du super fundamentum . aurum . argentum . lapides
Goltstêina âna uuîzze
preciosos . unde uuírdest kehalten sine igne. Dárazuô
gehábe dih . unde ze lukken díngen netrôste dih. Aber
heîdene sie sint
uuélee fienda sint daz? Pagani alde christiani? Chri-
christ
stiani. (17) *Et cibauit illos ex adipe frumenti.* Vnde
daz sint diê . die er fuôrota . mit démo spínde déro
spint fóne fleiscpratis
chórneuuiste. Adipem spríchet man de pinguedine
kedrúngini ferbilidot ze dien uuiêdon
carnium . dannan ist iz hára translatum . ad sacramenta
Gotes lîchamen
corporis domini . mit diên er genuôge fuôrot . diê ímo
diê snítun
uuíderesint also iudas uuas . démo er buccellam gab *!*
ze sînemo mérede der Gotes
in cęna fóne démo man báldo chéden mag . INIMICVS
fiant loûg ímo unde uuirt sin zit in êuuon uuîzze
DOMINI MENTITVS EST EI . ET ERIT TEMPVS EIVS IN ETERNVM.
Et de petra melle saturauit eos. Vnde mit hónange
gesáteta er siê . fone CHRISTO chómenemo . CHRISTVS ist
fernúmist suôzzi an
der steîn . er gáb ín intellectum suauitatis [R 301] in
uuidirmâzzon unde in toûgeni ze séti spinde
parabolis et misteriis ad sacietatem . sáment demo adipe
chórnuuiste tiûffi réccheda
frumenti. Vnde manigero profunditatis solutionem
niêht nist pézzera niêht nemach suôzzira fer-
tuôndo chédent siê . NIHIL MELIVS . NIHIL DVLCIVS IN-

nómen noh keságet nuerden unde lugin doh Gote sîne
TELLEGI VEL DICI POTEST . ET TAMEN INIMICI DOMINI MENTITI
fienda
SVNT EI.

(LXXXI.)

PSALMVS IPSI ASAPH. Sélbemo asaph . selbero sina-
gogę ist kesúngener díser psalmus . unde íro geheîzzet
Gotes chúmft
er adVENTVM DOMINI. (1) *DEVS STETIT IN SINAGOGA DEORVM.*
CHRISTVS cham hára . unde stuont hiêr ánasíhtiger in
míttero gesámenungo déro Góto . daz chît déro isra-
ih chído ir
helitarum . fóne diên er hinabaz chît. EGO DIXI DII
birint kóta unde alle des hôin súne
ESTIS . ET FILII EXCELSI OMNES. *In medio autem deos dis-*
ûzzir eî-
cernit. Dâr in míttemen stândo sceîdet er siê . ex ea-
nemo chéneteméleuue uuúrchente êiniu faz ze êron ándriû
dem consparsione faciens alia uasa in honorem . alia
ze úneron
in contumeliam. (2) *Vsque quo iudicatis iniquitatem? et facies peccatorum sumitis?* Vuiêo lango uuellent
ir israhelite daz trîben . daz ir unreht irteîlent fúre
reht? unde ir an iûh nément déro súndigon ánaliûte?
dero êo uuîsságen
Diê legi uuíderhôrig uuâren . prophetas sluôgen . unde
nu CHRISTVM slâhen uuéllen . uuiêo lango uuellent ir
dien folgen? unde iro ánasiune gelîh sîn. Ir bint
Gotes folch so michelero mánigi
plebs dei . unde bint tantę multitudinis . daz iûh nôte
fúrstin
furhtent diê principes . uuiêo múgent ir unsculdig sîn .
ube ir siê lâzzent so úbelo getuôn? CHRISTVS ist umbe
arm unde uuêiso
iûh uuorden egenus et pupillus. (3) *Iudicate egeno*

et pupillo. Pe diu fíndent imo reht also daz ist . daz ir ímo foresînt . niêman negetár ín slâhen unz ir neuuellent. *Humilem et pauperem iustificate.* Principes [R 302] superbos unde diuites uuordene umbe sih selben . neuuânent uuesen rehte . nube CHRISTVM uuórdenen umbe iûh níderren unde écchert den áhtont réhten. (4) *Eripite pauperem.* Nément ín armen dána. *Et egenum de manu peccatoris liberate.* Vnde lôsent ín uuênegen . fone des súndigen hánden . niêo oûh ír súndig nesînt héngendo . unde nefólgent ín niêht des . daz ir êiscoent barabban ze lîbe . CHRISTVM ze tôde. (5) *Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant.* Siê neuuísson déro díngo nîeht . noh nefernâmen. Si enim cognouissent numquam maiestatis dominum crucifixisent. Sie gânt in fínstri uuanda siê irblendet sint . nîeht êin siê . nube ouh ir sament ín. *Mouebuntur omnia fundamenta terrae.* Dannan uuerdent iruuéget álliû phúndement déro érdo. Vuanda do uuúrden erdpîba . do díse blínde CHRISTVM chriûzegoton. Alde iz chît . fundati in terrena felicitate uuúrden iruuéget ad ammirationem signorum . et pęnitentiam peccatorum . do díse uuúrden cęcati. Also PAVLVS chad. CECITAS EX PARTE CONTIGIT IN ISRAHEL . DONEC PLENITVDO GENTIVM INTRARET. (6) *Ego dixi dii estis . et filii excelsi omnes.* (7) *Vos autem sicut homines moriemini . et sicut unus de principibus cadetis.* Vuieo so iudei? Ih chad dii estis . filii altissimi omnes estis. Solche uuolta ih iûh

übermuôte rîche diê fursten ube sie áber uuissîn sô nechriûzegotin siê nieht den mahthêite hêrrin diê irgrúntin in uuerltsâlidon ze demo uuundire dero zêichene unde ze riúuuo iro sundon irbléndit plindi bescah uber súm undir iúdon unzin diû folli diêto inchâme Gote bínd ir des hôhesten súne bint ír álle

ûzzer mén-
solche diê neirsterbent . aber ir írsterbent . also ex diis
niscen Gote
homines uuórdene tuôn súln . unde neuuerdent irhohet
des hôisten sune solton írhabini muôtis
ir . so filii altissimi . nube ir fallent fone elatione animi .
sámo êiner dero fúrston daz ist der tiêfel írráf-
sicut unus ex principibus . i. diabolus. Daz ist incre-
sunga íteuuîz
patio unde exprobratio. (8) *Surge deus iudica terram.*
Stant ûf Got fone tôde . unde din[R 203]go uber dîe
érdpúunen an
terrenos . die uber dih dingoton . dingo úber siê in
démo iúngesten tâge
nouissimo die. *Quoniam tu hereditabis in omnibus*
alle liûte durh iro gelouba
gentibus. Vuanda du besizzest omnes gentes per fidem
unde mínna
et dilectionem.

(LXXXII.)

(1) *Canticvm psalmi asaph.* Daz lútrêista sang ist
Gotis lîutis samenungo diê ándrun
asaph iz ságet congregationi populi dei . secundum
Gotes chúnft
aduentum domini. (2) *Devs qvis similis erit tibi?* So
zeúberteilenne
dû chúmest CHRISTE ad iudicandum . uuer ist dir danne
an dero êrun chúnfte
gelîh? In primo aduentu uuâre du ménniscon gelîh .
scâchârin in scálchis
ioh latronibus uuare du gelîh . uuanda du in forma
pilde mit kuôllichi
serui scíne . so du áber chúmest in gloria . uuer mag
danne funden uuerden dir . gelih? *Ne taceas neque*
toûgener
conpescaris deus. Sîd dû suigetost do dû occultus
óffenbârer
châme. So du manifestus chómêst . so nesuîge noh

urtêilis
neuuis stílle dines iudicii. (3) *Quoniam ecce inimici tui sonauerunt? Et qui oderunt te extulerunt caput.* Vuanda dîne fienda fore lútreîste uuâren . unde íro
den truhten der haltendo
hoûbet antichristum irhuôben . quem dominus iesus
irslâhit mit sînes mundes âtime
interficiet spiritu oris sui. (4) *Super populum tuum malignauerunt consilium . et cogitauerunt aduersus sanctos tuos.* Sie fúnden árgen rât . uber dînen liût . unde dâhton uuíder dînen heîligon. (5) *Dixerunt.* Sus châden siê. *Venite et disperdamus eos de gentibus.* Chóment . sámenôen unsih fertílegoen sie fóne diêten . daz siê furder nesîn . under diêten. *Et non memoretur nomen israel ultra.* Vnde furder nesi geuuáht israhelis námen. (6) *Quoniam cogitauerunt unanimiter simul.* Vuanda sie sáment eînmuôtigo dâhton. *Aduersum te testamentum disposuerunt.* Vuider dir êinunga tâten. Testamentum
peneimeda
hêizzet pêidiu . ioh daz . quod non ualet . nisi
dazdir netoûg âne tôten penêimedarin
testatoribus mortuis . ioh omne pactum et placitum
îêgelih kezumft ioh êinunga
heizzet te[R 304]stamentum. Also iacob unde laban
des êinunga
testamentum tâten . daz siê ioh uiui uuéren solton.
lébinde
(7) *Tabernacula idumeorum et ismahelite. Moab et agareni .* (8) *gebal et ammon et amalech alienigenę cum habitantibus tyrum.* Díse tâten diê êinunga. Déro námen oûgent daz sie Gotes
daz chit erdîne alde blûottine
fienda sint. Idumei terreni uel sanguinei . hismahelitę
ín selben lósinte so êgih kuôt . ni Gote . nube in sélben uzzer
oboedientes sibi . utique non deo . sed sibi. Moab . ex
fátire
pater . uuanda sîn muôter geuuán ín be íro fáter unmuôzhafto. Agareni . proseliti . i. aduenę . non ciuili
frámrécchen ih meîno nals mit heimlichemo

muôte sunder mit frémidemo . diê sih oûgent scadônnis falgo
animo sed alieno . qui nocendi occasione inuenta . se
fundenero úppig tál daz chit lugelicho tiêmuotigh
ostendunt. Gebal uallis uana . i. fallaciter humilis.
zórnlîch liût alde trurecheite liût
Amon . populus turbidus . uel populus meroris. Ama-
lecchonde liût sîne fienda lécchont fore ímo
lech populus lingens . also iz chît . INIMICI EIVS TERRAM
die erda. andiruuánnen búrtige unde be diû sîne fi-
LINGENT . alienigenę . aliunde geniti . et propter hoc ini-
ginda daz chit ángist alde árbêit
mici. Tyrus . angustia ! siue tribulatio. (9) *Etenim*
der tiêfal
assur uenit cum illis. Selber diabolus cham sáment
daz chit des ábachêrenten
in. *Facti sunt in adiutorium filiis loth . i. declinantis.*
der tiêfal is abachêrinde fóne Gote sîn éngela sint abachêrintin
Diabolus ist declinans a deo . angeli eius sint filii de-
chint
clinantis . diên châmen siê ze hélfo. Souuáz sie tuôn
der tiêfal diu chint
uuellen . unde iro fater diabolus . des helfent ín filii
dero firchúnste
diffidentię. (10) *Fac illis sicut madian . et sisarę .*
et sicut iabin in torrente cison. Fár in also míte .
dinchreht
also dû mítefuôre madian . der latine heîzzet declinans
fermîdente ûztrîbo mendi
iudicium . unde sisarę der exclusio gaudii heîzzet . unde
der uuîso
iabin . der sapiens hêizzet nals ze guote . nube ze ubele
an demo chlingen
diê sígelôs uuúrden in torrente cison . daz latinę chit
íro hérti
duricia eorum. (11) *Disperierunt in endor.* Sie uuúr-
an demo brunnen dero gebúrte
den ferlóren in fonte generationis . uuanda sie nefór-
den brunnen ábirburte . i. toufi
deroton fontem regenerationis . in démo sie mahtin ge-
háltin uuerden. *Facti sunt ut stercus terrę.* Sie uuúr-
den gelih démo érdemíste die niêht nechondon . [R 305]
flanzon âne írdesca geburt. (12) *Pone principes eorum*
sicut oreb et zeb et zebee et salmana. Sezze iro fursten.

dûrri
Vuieo ? Also du iû oreb saztost . der siccitas heîzzet .
uuolf frúscinch
et zeb . der lupus hêizzet . et zebee der uictima heîzzet.
des uuólfes scáto dero uuégi
Vues ? ane lupi . et salmona . der umbra commotionis
hêizzet. *Omnes principes eorum* . (13) *qui dixerunt*
hereditate possideamus sanctuarium dei. Ze sôgeta-
nero uuîs uuerdent fertiligot alle íro fúrsten . die zeîn
anderen châden . pesizzen daz Gotes uuiêhûs. Vuelee
Gótes liut
sint daz uuiêhus âne populus dei? Den uuellen siê iêo
îtal lûta
gerno beuuénden nâh iro uuillen. Daz ist inanis sonus .
dine fienda lûton
dannan iz fóre chit . INIMICI TVI SONAVERVNT. (14) *Deus*
meus pone illos ut rotam. Got mîner macho siê un-
stâte íro râtes . also rád. Alde sus. Rád púret sih
kuôten
after . fornân fallet iz. Hiêr an diên áfterôsten bonis .
Gótes fienda
stîgen inimici domini . hínafúre an diên bézzesten
fállen siê . dâr gebreste ín. *Et sicut stipulam ante*
faciem uenti. Vnde also den halm fóre demo uuínde.
liêhtiû herza bichorungo
Leuia corda gib ín . daz sie fore temptatione gestân
nemúgîn. (15) *Sicut ignis qui conburit siluam . et sicut*
flamma comburens montes . (16) *ita persequeris illos in*
tempestate tua . et in ira tua turbabis eos. Noh uuánne
an úrtêile an demo iúngestin dáge
in iudicio in nouissimo die âhtest dû íro an dînemo
úngeuuítere . unde an dinero âbolgi truôbest dû siê .
also égebaro fárendo . so daz fiûr . daz den uuald prén-
nit . unde der loûg . der die berga brénnit. An dísemo
âhtest unde truôbest
uersu ist eîn persequêris et turbabis . unde ouh eîn
in úngeuuíttere unde in âbolgi in fiûre unde in loûge
in tempestate et in ira . unde in igne et in flamma .

dên uualt úmbirige diê úbermuôtin perga
áber siluam fernémên steriles . montes superbos. (17) *Imple facies eorum ignominia . et querent nomen tuum domine.* Fulle íro ánasiûne mit hônedon . unde so suôchent [R 306] sie dînen namen tróhten. Irfíht sie mit aduersis . dannan gestânt sie flîehen ze dir. Die daz netuôen . uuaz kescéhe diên. (18) *Erubescant et conturbentur in seculum seculi . et confundantur et pereant.* Diê sîn scámeg unde truôbe . unde gehônet . unde ferlóren . in uuerlte uuerlte. (19) *Et cognoscant quia nomen tibi dominus.* Vnde so bechénnen éne ioh der trohten hêrrin
díse . daz dû hêizzest dominus . unde andere domini
scálclicho hêrrin sar hêrrin
sint seruiliter domini . unde be diu noh domini ze dir gebótene. Daz keêiscoien siê. Vnde uuaz mer? *Tu solus altissimus super omnem terram.* Daz du eîno hôisto
heîzzest altissimus uber alle erda. Zíu héuent sih danne uuider dir . diê in erdo sint . unde ioh selben sint erda.

PSALMVS. (LXXXIII.)

(1) *In finem pro torcvlaribvs filiis chorę.* An CHRISTVM siêhet diser psalmus. Kesúngener umbe diê
torcul des châlauuin súnin
torcularia filiis calui. Ecclesię dei sint torcularia. Sie diên
sint torculhûser. Dar sint ínne christiani . diê in pres-
fresson âhtungon
suris mánigero persecutionum getrótot uuerdent . unde
kelâzzin in Gotes chéllirfaz
dannan uuerdent liquati in apothecas dei. Die sint

des cháliuuin súne chrucis chínt des kechriuzegotin chínt . der an demo cháffe dero chá-
filii calui . filii crucis . filii crucifixi . qui in loco cal-
liuui irhángen uuart
uicii SVSPENSVS EST. (2) *QVAM AMABILIA SVNT TABERNACVLA TVA domine uirtutum.* Vuiêo uuúnnesam dîne herebirga sint truhten déro chrefte. Vuieo arbêitsam hiêr zelébenne ist . in torculhûsen . uuieo guot sament dir zeuuésenne ist . dâr neheîn pressura neist. (3) *Concupiscit et deficit anima mea.* Hínagérot . hínamuôhet sih mîn sêla. Vuara? *In atria domini* . kebrés-
fréssa
in Gotes frîthóua
sotez pére . sîget fone torculari in uinum et in lacum
in den uuîn unde in den gesik
unde in Gotes chéllerfaz
et in apothecas domini. *Cor meum et caro mea exsultauerunt in deum uiuum.* Sêla unde lîchamo mîn frôuton sih hínnan hína an den lébenden Got. Spes hábet mir irrécchet die exsultationem. (4) *Etenim passer inuenit sibi domum.* Vuanda der sparo findet ímo bûs . Mîn sêla findet noh in hímele daz hus . dar sî fúrder ínne sî . also iêo spáro hêime ist. *Et turtur nidum sibi . ubi ponat pullos suos.* Vnde der túrtur fíndet imo nest . dâr er lége sîne iúngen. Mîn lîchamo findet dîa stat . dara er sîniu uuerch zûofuôre. Vuéliu stat ist daz? *Altaria tua domine uirtutum . rex mevs et deus meus.* Daz sint dîniu altaria hêrro déro chrefte . chúning min unde Got mîn. Dárasehent
kedíngi fróuuida
fásta missopher sellôsunga unde ál samelichiû
mîniu uuérch . ieiunia sacrificia elemosinę et cętera. (5) *Beati qui habitant in domo tua.* Sâlige . diê in
sâlida
dînemo hus pûent. Beatitudinem habent sie . uuaz tuônt sie aber? *In secula seculorum laudabunt te.* Iêmer lóbont sie dih. Sie sêhent dih . sie lóbont dih. Des nemag sie irdriêzzen uuanda an diû íro sâlighêit

ist . daz sie daz tuôn muôzzen. (6) *Beatus uir cuius est auxilium abs te.* Sâligo der dina helfa hábet dárazechómenne. *Ascensus in corde eius disposuit.* Diû helfa machot ímo stégâ . in sinemo herzen. In uuélero regione? (7) *In conualle lacrimarum.* Hiêr in choretale in torcularia. Vuara leîtent siê? *In locum quem disposuit.* In dîa stat . die er gágen in hábet keréchenot in (in) regnum (himilrîche) cęlorum. (8) *Etenim benedictionem dabit . qui legem dedit.* Daz ist fone diû . uuanda der selbo gíbet noh sâlda . der êr gab keduuínch. Vuaz kescêhet dannan? *Ibunt a uirtute in uirtutem.* Sie fárent fone éllenen . ze mêren éllenen. Sie hábeton hiêr uirtutes (ellin ze dero doûbungo des lîchamin) ad refrenationem carnis . té[R 308]ret chúmet noua (niúuuer éllin) uirtus. Vuéliu ist daz? *Videbitur deus deorum in syon.* Daz ist chraft ánscouuúngo. Virtus (daz ist . chraft anscóuuungo) contemplationis. Deus christianorum ouget sih ín . (also ir getân ist) sicuti est. Vuar? In syon . (in dero himiliscun ánasihte fridis) in cęlesti ierusalem. (9) *Domine deus uirtutum exaudi orationem meam . auribvs percipe deus iacob.* Truhten Got állero chrefto . gehôre min gebét ferním iz Got iacobis . unde tûo mih ûzzer (hindirscránchâre) iacob (Gotánauuártâre) israhelen. Vuanne? (so ûffen uuarto Got állero Goto irscîne) Cum apparuerit deus deorum in syon. (10) *Protector noster aspice deus.* Vnser scérmare Got sih ze úns. Vuâr ist der scérm? (undir demo scátuuue dînero féttacho) Sub umbra alarum tuarum. *Et respice in faciem* CHRISTI *tui.* Vnde sih an dînes keuuiêhten ánasiûne. Daz chît. Duô unsih kesêhen (lîchamhaftin daz uuir múgin fone einero guôttâte ze ándirro) CHRISTVM incarnatum . ut possimus ire a uirtutibus in

fârin
uirtutem. (11) *Quia melior est dies una in atriis tuis super milia.* Vuanda êin dag pezzer ist in dînen hóuen danne dûsent hiêr. Hiêr hértont tag unde naht. an diên áltent die ménniscen . sament dir ist ein tag . an démo niêman nealtet. Neist dánne dâr der dîno bezzero . danne hier manege? *Elegi abiectus esse in domo dei mei . magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Ih uuíle gernor uuésen feruuórfener ín demo Gótes hûs . ín dero ęcclesia . in torculari . so daz ih dâr iêo doh ínne sî . danne guôllih uuésen ûzzenan . in déro sundigon hérebergon. Ziu? (12) *Quia misericordiam et ueritatem diligit deus.* Vuanda Got mín-
kerimuuilligin
not knâda unde uuârheît . ze êrist kébendo uoluntariam
ablaz demo riûuuontin foregeheîzzena corona démo
indulgentiam pęnitenti . daranâh promissam coronam
sigenemin
uincenti . also er Paulo téta. *Gratiam et gloriam dabit dominus.* Knâda unde guôllichi gíbet Got. Knâda
Gotis kenâdon pin ih daz ih pin
also Paulus chad . GRATIA DEI SVM ID QVOD SVM. Kuôl-
mir ist chúnftig rehtis
lichi also er aber chad . SVPEREST MIHI CORONA IVSTITIĘ. [R 309] (13) *Non priuabit bonis ambulantes in innocentia.* Cuôtes nebeteîlet er únsundige. Vuaz ist daz
râuua êuuicheît úntôdigi únlî-
er ín gíbet? Requies . ęternitas . inmortalitas . inpassi-
digi
bilitas. *Domine deus uirtutum . beatus homo qui sperat in te.* Sâligo der sih ze dír fersiêhet . Got déro túgedo.

(LXXXIV.)

(1) *IN FINEM IPSI CHORE.* An dáz ende leîtet únsih

díser psalmus . dâr uuír niêht ferírron nemúgen . uuan-
uuârheit des chálida an ímo ueritas ist. Kesúngener filiis chore . filiis
uuin chíndin
calui . des uuír huôn nesúln . fóre demo uuír áber uuêirgangenlicho chúmfnon suln. Er sínget uns in preterito daz noh dô fu-
tic chúmftigiû dinc ferfâriniû
turum uuas . uuanda álliû futura Gote sint preterita.
(2) *Benedixisti domine terram tvam.* Ze guôte gechâttost du dîna erda CHRISTE . dîa dû nascendo an dih nâme. Also dârána schînet. *Auertisti captiuitatem iacob.* Hábest dánageuuéndet dînes liutes éllendunga.
ih kesiêho minis lîchamin êa uuíderbréchinta mînis muôtis êo unde siêho sia mih fuôrin ellenden an dero
Fóne dero Paulus chît. VIDEO LEGEM CARNIS MEE REPVGNANTEM LEGI MENTIS MEE . ET CAPTIVVM ME DVCENTEM IN LEêo dero súndo diû an mînen liden ist
GE PECCATI QVE EST IN MEMBRIS MEIS. Vuannan cham diû
êa sundo an die líde adâmis úberstelex peccati in membra? Fóne déro êrestun transgresphido ûzzero ménnisco
sione. Der exterior homo neuuurde niêmer uuíderhôdemo innirin menniscin
rig sînemo hêrren interiori homini . úbe er neuuâre uuorden êreron uuíderhôrig sînemo hêrren unde sînedero lído ea
mo skepfen. So lex membrorum gerîchet . unde si
ze sundon ellende
ménniscen geziêhet in peccatum . so ist er captiuus .
ellendi ántfóne dero captiuitate lôset ín CHRISTVS . mit sînero relâzido
missione. Also iz sâr nâh chît. (3) *Remisisti iniquitatem plebis tue.* Hábest fergében daz únreht dînes fólches. *Operuisti omnia peccata eorum.* Pedáhtost álle [R 310] íro sunda . neuuoltost . sie fóre ougon háben. (4) *Mitigasti omnem iram tuam.* Hábest dîn
zorn al ze mámmendi beuuéndet. *Auertisti ab ira indignationis tue . hoc est . auersus es ab ira indigna-*

tionis tuę. Hábest dih keloûbet déro âbolgi dînes zornes. (5) *Conuerte nos deus salutaris noster.* So tuô dû Got unser háltare . bechêre unsih. *Et auerte iram tuam a nobis.* Vnde uuénde dîna abolgi fone uns. (6) *Non in ętternum irasceris nobis . neque extendes iram tuam . a generatione in generationem.* Dû nebílgest dih niêht in êuua ze uns . noh dû nerécchest dîn zórn . fóne gebúrte ze geburte. Diû êrera chunhafti generatio uuart ferlorn . diû fóre CHRISTO uuas . diû dáranâh chúmet . diû uuirt kehálten per mit dero toûfi baptismum. (7) *Deus tu conuertens uiuificabis nos.* Dû trúhten únsih pechêrende mit dînero ládungo . irchícchest unsih. Fóne dir fliêhente uuendest dû unsih ze dir . unde gehaltest únsih. *Et plebs tua lętabitur in te.* Vnde an dir fréuuet sih dîn fólg . nals an ímo selbemo. (8) *Ostende nobis domine misericordiam tuam . et salutare tuum da nobis.* Oûge uns trúhten dîna gnâda . unde gíb uns CHRISTVM dînen háltâre. Niêht êin in carne zegeséhenne . nube in an déro Gótehêite diuinitate . nâh diên gehêizzen . quoniam daz uuir in gesêhen sulin also er getân ist uidebimus eum sicuti est. (9) *Audiam quid loquatur in me dominus deus.* Ih kehôre mir . uuaz ín mir spréche truhten Got. Strepitus chláffot dirro uuerlte mundi netuô mir únstilli . nube ih muozze fernemen . uuaz spiritus der heîligo sanctus geîst mir ságe. *Quoniam loquetur pacem in plebem suam . et super sanctos suos . et in eos qui conuertuntur ad ipsum.* Vuanda er gehêizzet frído an sînemo liûte . unde an sînen heîligon . unde an diên die sih chêrent ze imo. Vuanne chú[R 311]met der? Quando danne

diz lîchamhaftiga an sih légit unlichamhafti unde diz tôdiga an sih légit
corporale hoc induet incorruptionem . et mortale hoc
úntôdigi
inmortalitatem. Nelaz dih ís pelángen christiane . hiêr
hábest du uuîg . hiêr sólst dû fehten . dóret sólt du
râuuen. (10) *Verumtamen prope timentes eum salu-*
tare ipsius . ut inhabitet gloria in terra nostra. Aber
in fleîsce
doh schînet sîn háltare in carne . sáment diên in fúrh-
under iúdon
tenten . apud iudeos uuírdet er gebórn . daz in únsermo
lande diû guôllichi bûe . sáment uns . uuír iêo sîne
uuâren. (11) *Misericordia et ueritas occurrerunt sibi.*
tiête
Vuâr unde gnâda bechâmen eîn ánderen. Gentes unde
tiêtin
iudei châmen ze êinero geloubo. Gentibus ist iz mi-
kenada iúdon uuâr daz uuâr dero altun
sericordia . iudeis ist iz ueritas. Alde ueritas ueteris
êo dero genado dero niúuuin êo
testamenti . gehíllet misericordię noui testamenti.
Iustitia et pax osculatę sunt. Reht unde frído chúston
reht
sih. Siê uuâren iêo friûnden. Dâr iustitia ist . dar
frído daz du andirmo netûoiest daz
ist pax. Daz ziêhet ze fríde . ut non facias alii quod
du dir selbemo neuuéllest den frido
tibi non uis. Intuuérest dû daz . so hábest dû pacem
gesciêhet. (12) *Veritas de terra orta est . et iusticia*
de cęlo prospexit. CHRISTVS uuárd keborn fone MARIA .
himili-
unde be diû irsáh únsih reht fóne hímele. Fone cę-
sciro genâdo geréhthâftigot
lesti gratia uuúrden uuir iustificati . do CHRISTVS hára-
cham. Oûh chúmet uuâr fóne erdo . so ménnisco ue-
uuârra pigiht
ram confessionem tuôt . unde démo fólget daz hímelsca
rehthaft
reht . uuánda dannan uuirt er iustificatus. So gescah
démo offensúndâre sunthaftin
démo publicano . der sih namda peccatorem. (13) *Et-*

enim . dominus dabit suauitatem . et terra nostra dabit fructum suum. Ze uuare Got kíbet suozzi des rehtes . er getuot unsih kelústige des pézzeren. *Et terra nostra dabit fructum suum.* Vnde dannan bérent íro uuuôchar únseriû geléndе. Er geuuîsot únserro herzon . dannan begínnen uuir uuóla tuôn. (14) *Iustitia ante eum ambulabit . et ponet in uia gres*[R 312]*sus suos.* Réht kât fóre. Vuélez? pęnitentia (riúuua) unde confessio (bigiht) . dannan chêret er sîne génge án den uueg . der ze únseren herzon leîtet. Sô sól man parare (gáriuuin) uiam (uuék) domino (Góte).

(LXXXV.)

Oratio david. Christvs ist dauid . er ist caput (hoûbit) ęcclesię (christenheîte) . pe diû ist diz kebét íro . sáment ímo. (1) *Inclina domine avrem tvam et exavdi me . qvoniam egenus et inops sum ego* . helde truhten ze mír dîn ôra . uuanda ih túrftig unde arm bín. Ih pechénno uuiêo dúrftig ih dîn bín . fóne diû uuíle ih trúuuen daz dû mih kehôrest. Der sih ze ímo sélbemo fersiêhet . den negehôrest dû. (2) *Custodi animam meam . quoniam sanctus sum.* Pehuôte mîna sêla fóre scandalis (uuérron) fóre temptationibus (bichórungon) uuanda ih heîligh pin. Vuer mag daz chéden âne christvs? Sîne líde chédent iz oûh . uuanda siê gehêiligot sint fóne ímo. *Saluum fac seruum tuum deus meus sperantem in te.* Kehált dînen scálgh Got an dih kedíngenten . heîligen fóne diû . uuanda er die-

muôte ist . unde an díh . kedínget. (3) *Miserere mei domine quoniam ad te clamaui tota die.* Cnâda mir hêrro . uuanda ih ze dir hareta . den tág állen. In allen zîten háreta ih ze dir . uuanda in allen zîten lígent mir pressurę ána . noh íro negebrístet mir . unz in ende dirro uuerlte. Vnus homo unum corpus CHRISTI uuéret usque in finem seculi. Des líde sint súmeliche ûzer déro nôte . diê êr háreton . súmeliche sint nu dârínne . diê nu hárent. So chóment noh dârín diê dánne hárent . so uuéret clamor tota die . id est toto tempore. In fine temporis zegânt clamor . unde pressurę. (4) *Iocunda animam serui tui . quoniam ad te domine animam meam leuaui.* Keuuúnnesamo dînes scalches sêla . uuanda ih huôb siâ ûf ze dir. Hiêr[R 313]nídere ist amaritudo . dâr in hôhi ist iocunditas . fóne diû huôb ih siâ dára. Dû bist der hóhesto . der dih mínnot . der hôhet rehto sîn sêla . unde findet uuúnna. (5) *Quoniam tu domine suauis ac mitis.* Vuanda du truhten bêidiu bist . ioh suôzze ad tollendam amaritudinem . ioh mámmende ad sustinendos peccatores. Suôzze démo . der an díh pétot ex corde . mammende démo . der béton beginnet . unde ín sîne gedancha des írrent . unde dû doh pîtest uuánne er sîn herza gestâte . lûtter gebét zetuônne. Vuélih mennisco nâme des uuára . der mit ímo begondi chôson . úbe der dîa uuîla sih fúrder chêrti . unde er mit ándermo chôsoti? Vuieo unsémfte doh daz sî . daz iêmánnes kedanch in gebéte stâte sî . daz oûgta dauid do er chad . QVONIAM

frę́ssa
eîn mennisco allis einer . êin lîcchamo christis
unz an ende uuerlte
diz háren allin dag daz chit alle zîte
an ende dis zîtis daz háren diê fressa
unsuozzi uuúnnesam
hínazenémenne pît-
teri zebîttinne dero sundigon
fone herzen
uuanda

ih fant mîn herza daz ih péton muôsi ze dir
INVENI COR MEVM . VT ORAREM AD TE. Er chád sih finden sîn herza . sámoso iz sítîg uuâre fliêhen fone ímo. *Et multę misericordię.* Vnde fílo genâdig. Niêht ein genâdig . nube fílo genádig. Vuémo? *Omnibus inuocantibus te.* Állen dih ze ín ládonten. Vuanda diê dih umbe iêht anderes ánaháront . die neháront dir noh diê neeîscont dih . nube daz siê mínnont. Der
lîbis hiêr sînemo súne
ioh pítet uitam filio suo . unde in Got negehôret . unde er danne chit . iâ bát ih Got cuôtero dingo . ziu negehôrta er mih? uuaz uuêiz er? Vuaz ube ímo netohta zelébenne . niê er árgero neuuúrde? Neuuas danne
Gotes rât mánnis
consilium dei bezzera . danne hominis? Pe diû bíte des . des er dir únne . bíte sîn selbes . daz kehôret er gérnôst. (6) *Auribus infige domine orationem meam . et intende uoci deprecationis meę.* Lâ sîn fásto truhten mîn gebét in dînen ôron . unde hôre ze dero stimmo mînero flêho. Déro zeuuéio uué[R 314]ret den Got kerno . der sîna legem fasto háltet in sînemo herzen. (7) *In die tribulationis meę clamaui ad te . quia exaudisti me.* Án démo tâge mînero nôte háreta ih ze dir . uuanda dû gehôrtost mih. Daz chit . dû gehôrtost mih . uuanda ih hareta ze dír. Alle únsere
tága
dies . sint uns
taga arbêite uuanda al diê uuîla so uuir in demo
dies tribulationis . quia quamdiu sumus in
lîchamin pin . so uuellen uuir geellindot fone Gote
corpore peregrinamur a domino. Vbe oûh hiêr iêman
êuuígiû guôt Gotis ánasiune
ęterna bona háben mahti . unde er faciem domini gesêhen nesolti . uuaz uuâre danne daz er geuuúnnen hábeti . uuider démo daz er ferlórn habeti? Vuer máhti sih des fertrôsten? Vbe oûh sólcher iêman ist . der ne-

Gotes minnâre él-
ist niêht amator dei . der neuuêiz niêht sînero peregri-
lendi mennisco
nationis. Húge dára homo . húge dára . unde niêht
nesî dir liêpsam âne sîna ánasiht. (8) *Non est similis*
tui in diis domine. Dir neist kelîcher trúhten under
dero dieto
ánderen Góten . die gentium Góta hêizent diêdir hábent
ougen unde nesêhent ôren unde nehôrent
oculos et non uident . aures . et non audiunt. *Et non*
est secundum opera tua. Vnde nâh dinen uuerchen
neist íro nehêin. Dir gelîcho neuuérchot íro neheîn.
Dû tâte hímel unde erda . uuaz taten sie? (9) *Omnes*
gentes quascumque fecisti uenient . et adorabunt coram
te domine. Alle diête souuiêo mánige dû tâte . diê
chóment unde bétont fóre dír. Daz sêhen uuir nû ir-
gángen. *Et glorificabunt nomen tuum* . (10) *quoniam*
magnus es tu . et faciens mirabilia tu es deus solus.
Vnde guôllichONT siê dih . uuanda dû Got eîno míchel
bist . unde eîno uuúnder tuòst. Also du êino Got pist .
so bist dû oûh êino míchel . unde uuúnder tuônde.
dero goûclero zêichin uuarheit
Magorum signa sint lúkkiû unde únnuziû . dâr ueritas
nuzzeheit Gotes eînis
ánaist unde utilitas . diû sint solius dei. (11) *Deduc*
me domine in uia tua . et ambulabo in ueritate tua.
uuég
Leîte [R 315] mih an CHRISTO der uia ist . so gân ih
an dînero uuarhêite diû aber CHRISTVS ist. Diê aber
rehtfolgic in uuege
catholici sint . diê gânt in uia. Vbe diê Got lêitet .
in uuârheite
unde siê gelêret keuuáro gân . so gânt sie in ueritate .
unde gant an ímo ze imo. *Iocundetur cor meum ut*
timeat nomen tuum. Mîn herza uuérde so geuuúnne-
gedingi
samot fone spe . daz iz iêo doh furhte dînen namen .

unde ih under dînen zeuuísken kehalten uuerde. (12) *Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo . et glorificabo nomen tuum in ęternum .* (13) *quoniam misericordia tua magna est super me . et eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Ih iêho dir truhten Got mîner in allemo mînemo herzen . unde guôllichon dînen námen in êuua . uuanda dîn gnada míchel ist ! an mir . an diû . daz dû mîn sêla irlôstost . fóne dero níderun hello. Vbe diû obera infernus (hella) ist . dâr animę (dero rehton) iustorum (sela) râuueton fóre aduentu CHRISTI (christis chúnfte) so ist inferior . (diu óbira) dâr tormenta impiorum (diu uuîzze dero uuírsiston) uuâren . unde noh sint fone démo chit corpus CHRISTI (christis lîchamo) . hábest du mih irlôset. Des nemag imo niêman fóllun gedánchon. (14) *Deus iniqui insurrexerunt super me.* Vnrehte iudei nanton mih ana Got. *Et sinagoga potentiumi . superborum . quęsierunt animam meam.* Vnde úbermuôtero mánigi suôhton mina sêla . ze ubele nals ze guôte. *Et non proposuerunt te in conspectu suo.* Vnde dîn netâten siê uuára an mir dînemo súne. Non proposuerunt. Daz chit . non intellexerunt (si nebichnaton) deum (Gotes) . ut homini (niêht) parcerent (daz sie menniscin líbin). (15) *Et tu domine deus miserator et misericors paciens et multum misericors et uerax* . (16) *respice in me . et miserere mei.* Vnde du herro Got fater scêinare gnâdon unde armeherzen gedúltiger unde ioh fílo ármeherzer . unde dinero [R 316] geheîzzo geuuârer . tuô min uuára . unde genâda mir. *Da imperium puero tuo.* Vuére dînen gehêiz unde gib mir dînemo chinde geuualt so tempus (daz zit úrteildo) iudicii chome. Dû gehiêzze mit mînemo munde. PATER NON IVDICAT QVEMQVAM SED IVDI- (der fater neubertêilit niêmannin er gab daz ur-

têil al demo súne
CIVM OMNE DEDIT FILIO. *Et saluum fac filium ancillę tuę.* Vnde gehalt dinero diúuue sún . diû ze dînemo
sih noh ih pin Gotes diû nah dînemo ârinde
bóten chad . ECCE ANCILLA DOMINI . FIAT MIHI SECVNDVM
so bescehe mir
VERBVM TVVM. Kehalt dînen sún . unde íro sún. Dînen
in Gotes pílde
in forma dei . unde íro in forma serui. Chid oûh dû
kib dinemo chinde geuualt scalchin
christiane. DA IMPERIVM PVERO TVO . uuanda seruis sús
ir sizzent oûh ûffen zeuuelf stuôlin
kehêizzen ist. SEDEBITIS ET VOS SVPER SEDES DVODECIM .
zeuuelf chúmberrun israhelis zeirtêilenne
IVDICANTES DVODECIM TRIBVS ISRAHEL. Chid oûh noh .
kehalt dinero diúuue sun christin-
SALVVM FAC FILIVM ANCILLĘ TVĘ. Vuanda dû bist filius
heite sun
ęcclesię. (17) *Fac mecum signum in bono.* Duô an
min úrstende uuortzeichen minero
mir zeîchen ze guôte. Resurrectio sî signum deitatis
Gotcheite
meę . daz siê dannan geloûbig uuerden . unde oûh siê
an demo guote iro geloubo
in bono fidei suę irstánden. *Vt uideant qui me oderunt . et confundantur . quoniam tu domine adiuuasti me et consolatus es me.* Daz diê gesêhen diê mih hazzent daz du mir húlfe . unde dû mih trôstost . unde sie sih scámeen nals in iudicio.

(LXXXVI.)

IN FINEM FILIIS CHORE INTELLECTVS DAVID. Christianis ist díser psalmus kesungener . daz sie in dísen ta-
kezeltin
bernaculis die óberun burg pechennen unde mínnoien . unde sie dáralángee . dára sie geladot sint. (1) *FVN-*

DAMENTA EIVS IN MONTIBVS SANCTIS. Íro fundamenta sint keléget an heîligen ber[R 317]gen . prophetis et apo-
uuértigun burg
stolis. CHRISTVS ist selbo fundamentum supernę ciui-
ander fundiment nemag niêman
tatis. Also iz chît. FVNDAMENTVM ALIVD NEMO POTEST
lekkin âna daz ieo gelégit uuas daz ist christ der háltinto
PONERE PRETER ID QVOD POSITVM EST . QVOD EST CHRISTVS IE-
SVS. Er ist fundamentum . sie sint fundamenta. Pe
fundiment allero fúndemendo
diu ist er fundamentum fundamentorum . also er ist
heiligo allero hêiligon
sanctvs sanctorum. (2) *Diligit dominus portas syon super omnia tabernacula iacob.* Déro ciuitatis portas
minnot christus mer . danne alle héreberga dero irdis-
pildârra
cun ierusalem . diû imaganária uuas dero hímelescun. Vuéle sint die portę . âne diê ouh fundamenta sint? apostoli sínt iz unde prophetę. Iro auctoritas tréget
uuêichi durh
únsera infirmitatem . pe dîu sint sie fundamenta . per
siê ze Góte
eos chômen uuir ad deum . be diû sint siê portę. (3) *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei.* Kuôllichiû ding sint keságet fóne dir Gótes purg. Vuéliu sint daz? (4) *Memor ero raab et babilonis scientibus me.* Daz sint diû . daz ih Got irhúgo raab . unde babilonis . ín
míh pechénnentên. Ih tuôn daz sie mih pechénnent.
hêidine
Raab unde babilon unde alle gentiles kesámenon ih dárín . des uuirt siû guôllih. *Ecce alienigenę et tyrus et populus ęthiopum hi fuerunt illic.* Sih íro guôllichi . Frémede . sô tyrus ist dâr bî iudeis . unde ęthiopes
ferro fóne iudeis . diê uuâren dâr. Vuâren . uuanda
irgangen
iz Gote preteritum ist . noh chóment . uuanda iz uns
chunftig
futurum ist. (5) *Mater syon dicet homo.* Sin muôter

diû gezógena
synagoga chit ímo ménnisco . si nebechénnet ín Gót. *Et homo natus est in ea.* Vnde des neist loûgen . er uuard dârínne ménnisco gebórn. *Ipse fundauit eam altissimus.* Er selbo der hóhesto stifta siâ. Er stifta
fore uuerltstiftido
sina muôter synagogam ante mundi constitutionem. Vuer uueiz daz? (6) *Dominus narrauit in scripturis populorum . et principum* [R 318] *horum qui fuerunt in ea.* CHRISTVS selbo sageta iz so uuésen gescriben . an diên scriften déro iudeîscon liûto . unde in diên scríften déro hêreston . die in déro synagoga uuâren . so moyses uuas unde prophetę. Also iz chit .
unde ir ánafáhende ze moise unde ze allen uuîsságon rahta er
ET INCIPIENS A MOYSE ET OMNIBVS PROPHETIS INTERPRETABATVR
ín scrifte fone allen diu fone imo uuâren
ILLIS SCRIPTVRAS DE OMNIBVS . QVĘ DE IPSO ERANT. (7) *Sicut lętantium omnium habitatio est in te.* Also dero diê
hímilscun
frô sint . sô ist iro allero uuésen dâr . ín dero cęlesti ierusalem. Dar ist diû fréuui . déro niêmer negeuolget únfreuui.

(LXXXVII.)

(1) *CANTICVM PSALMI FILIIS CHORE . IN FINEM PRO AMALEG . I. PRO CHORO AD RESPONDENDVM . INTELLECTVS EMAN . I-*
chrucis chindin
FRATRIS EIVS ISRAHELITĘ. Filiis crucis uuirt nu gesúngen umbe diê chôrmanigi . daz si sî gágenuuerte zeántuuúrtenne. Daz ist diû fernúmest sînes israhelitesken bruôder. Passio
Gotes martra
domini uuirt hiêr gesúngen mit démo
zeantuuurtenne
sange uuirt kemánot chorus martyrum ad responden-

also umbe
dum. Vuieo? Also iohannes chit . SICVT CHRISTVS PRO
unsih din lîb liêz also sulin uuir den lîb lazzin umbe
NOBIS ANIMAM SVAM POSVIT . ITA ET NOS DEBEMVS ANIMAS PRO
unsere bruôdera ántuuurten
FRATRIBVS PONERE. Daz hêizzet respondere. Sie sint
sine bruodera
emân . sie geuuérdeta er hêizzen fratres eius. Sie sint
Gotes ánascouuin an dien lastir neist
israhelitę in quibus dolus non est. (2) *DOMINE DEVS SALVTIS MEĘ IN DIE CLAMAVI et nocte coram te.* Truhten Got
in uuólon unde in uuêuuon
mînero heîli in prosperis et in aduersis háreta ih ze
uuort nah scalchis pilde
dir. Daz sint uerba CHRISTI secundum formam serui.
(3) *Intret in conspectu tuo oratio mea.* Mîn gebét
chome fúre dih. *Inclina aurem tuam* [R 319] *ad precem meam.* Helde dîn ôra ze minero dígi. Diû zeuuêi sint êin. (4) *Quia est repleta malis anima mea.*
mit leidin
Vuanda min sêla irfullet ist . malis. Vuelen? nals
mit sundon mit sêre mit únfrouui
peccatis . nube dolore . unde tristitia. *Et uita mea*
inferno appropinquauit. Vnde mîn lîb ist kenâhet
min sela ist únfro
déro hello. Daz ist also er chad . TRISTIS EST ANIMA
unzin an din tôd
MEA VSQVE AD MORTEM. (5) *Estimatus sum cum descendentibus in lacum.* Fone iudeis pin ih pezélet sáment
ánderen súndigen in dîa hellegruôba fárenten. *Factus*
sum . i. estimatus sum . sicut homo sine adiutorio.
Ih uuard keáhtot also hélfelos ménnisco. Souuiêo min
zuelf scára
fáter sáment mir uuâre . der mir duodecim legiones
angelorum gâbe ze hélfo . úbe ih uuolti. (6) *Inter mortuos liber.* Sélbuuáltiger êino under tôten. Vuanda
keuuált habinde sînin lîb
nehêin ánderer neuuas potestatem habens ponendi ani-
zelazzenne unde aber uuider zenémenne
mam suam . et iterum sumendi eam. *Tamquam uulne-*

rati dormientes in sepulchro. Vnde uuard ih keâhtot also ándere irslagene diê ín demo grábe slâfent. *Quorum non meministi adhuc.* Déro dû noh neirhúgest . uuanda noh iro zit neist zeirstânne. Min zît an demo dritten tâge ist aber sâr tertia die. Pe diu nebin ih ánderen gelîh tote irslágenen unde begrábenen. Ziu hêizzent áber mortui slâffinde an úrstende dormientes? Ane daz sie iruuáchen suln . in resurrectione. *Et ipsi de manu tua expulsi sunt.* Vnde sie sint daz . des sie mih zígen. Sie sint tánagestôzzen helfo dinero hende fone demo adiutorio manus tuę. Sie sint helfelôse . uuanda siê gruôbin gruoba unde fiêlin darín nals ih . quia foderunt foueam . et inciderunt in eam. (7) *Posuerunt me in lacu infimo.* Sie sazton mih in uuênicheit dero níderostun gruôbo. Daz ist miseria. Sie uuandon mih uuésen êinen dero uuênegóston. *In tenebrosis* [R 320] *et in umbra mortis.* Vnder fínstrên . unde diên . diê in tôdes scátue sint . also diê sint . an diên daz ârgesta úbil impietas rîchesot. Diên gelîchen áhtoton sie mih. (8) *In me confirmata est ira tua.* Dîn âbolgi uuas keféstenot an mir. Du hábetost dih keêinot dînes zornes uuíder mir uuândon siê . unde ih fone diû solti tod chrucis scánttôd lîden mortem . unde ioh mortem crucis. *Et omnes suspensiones . i. comminationes tuas induxisti super* martro *me.* Vnde alle diê dróuuun déro passionis . nah diên uuorten dero prophetarum . légetost du ûfen mih. Pe diû uuândon siê dih mir irbólgenen. (9) *Longe fecisti notos meos a me.* Ioh mîne chunden mîne disiungerin martro cipulos tâte dû fliêhen in mînero passione. *Posuerunt*

me abominationem sibi. Sie lêidsamoton mih . nals siê .
huondo chniûuuendo
nube iudei . insultando unde genu flectendo . unde ché-
uuar ir hanget der daz Gotes hus stôrit unde iz in drîn tágin
dendo . VVAH QVI DESTRVIT TEMPLVM DEI . ET IN TRIDVO IL-
also gezimberot
LVD REEDIFICAT. *Traditus sum et non egrediebar.* Ih
uuard fone iuda hínagegében . umbe daz neougta ih
Goteheit
iêo doh uuer ih uuâre. Mîna diuinitatem neirbáreta
ih. (10) *Oculi mei infirmati sunt pre inopia.* Fóne
démo zâdele uuurden siêh mîniu ougen . mîne discipuli .
zorfterin lide unde búrlicherin
miniu clariora membra . et eminentiora. Sie uuâren
Goteheit
des unbald . daz ih mina diuinitatem nesceînda. *Cla-*
maui ad te domine. In cruce hangendo háreta ih ze
neuuiz in diz ze sundon
dir sus. NE STATVAS ILLIS HOC PECCATVM. *Tota die ex-*
pandi ad te manus meas. Alle zîte ferráhta ih mine
hende ze dir in guôten uuerchen. Diû uuerch sâhen
iudei . diu solton siê bezzeron. Daz tatin siû ube sie
tod
mortui neuuârin. Fone diu chît iz haranâh. (11) *Num-*
quid mortuis [R 321] *facies mirabilia?* Tuôst dû
tôten fore uuunder? Vuaz hilfet siê iz? Nesint diê tôt.
zeichinin mit ferhartemo herzin keloubic
diê noh fone miraculis obstinato corde neuuellen creduli
uuerden? *Aut medici suscitabunt . et confitebuntur*
árzâte
tibi? Alde sint doh êine medici so guôte doh sie
lébenden helfên . daz siê tôte erchicchen? unde die dir
dánchoen? (12) *Nunquid narrabit aliquis in sepulchro .*
s. iacentibus misericordiam tuam et ueritatem tuam
in perditione? Saget ieman in grábe unde in fer-
lornissido lígenden dina genada . unde dina uuârhêit?
forebenêimet nesint ze euuigemo lîbe
Die predestinati nesint ad uitam ęternam . noh die des

dir fater ziehende ze sînimo sune
uuerd nesint . daz sie pater sî trahens ad filium . uuanda
in grabo in firlornissido
die in sepulchro lígent unde in perditione . uuaz mág
man dien gesagen ? Vngeloubig sêla ist in perditione .
unde iro lichamo ist íro grab. Vuer mag iro iêht
kuôtes kesagen ? (13) *Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua . et iustitia tua in terra obliuionis ?*
in finstrinon
Múgen dîniu uuunder bechennet uuerden in tenebris
die súndigen
so peccatores sint . alde din reht in ungehúhtigemo
lande . so diê sint . diê Gotes irgezzen hábent ? (14)
Et ego ad te domine clamaui. Vnde be diû háreta
fone dero stimmo sinis lîchamin
ih ouh ze dir . chit CHRISTVS ex uoce corporis sui. Ziu
unde ih uuanda uuir uuarin ouh iû in
chit iz et ego ? Ane fone diu quia fuimus et nos ali-
alter irbólgeni sune fone ánaburte sidor Gotes kenâda fone dien
quando natura filii irę . unde unsih gratia fone incre-
ungeloubigen
dulis keskêiden habet. *Et mane oratio mea preueniet*
dien finstrinon
te. Vnde in mórgen daz chit hinauuórdenen tenebris
ungeloubigi
infidelitatis . souuiêo noh der heîtero tag chomen nesî .
ze anasihte
an démo uuir dih kesêhen facie ad faciem . fúreuangot
zit kebétis
dih doh mîn gebét . uuanda nu ist tempus orationis .
zit lobis
danne ist tempus laudationis. (15) *Vtquid domine repellis orationem meam ?* Ziu truhten uuíderslâ[R 322]-
hest du mîn gebét ? Ziû ûfslágost du diâ sâligheit dero
uuir bíten ? *Auertis faciem tuam a me ?* Ziu uuen-
dest dû dîn anasiûne fone mir . daz du mih neuuéreiest
minero beto ? Tuost dû iz fone diu . daz du ouh mit
diû unsih pezzeroiest ? (16) *Inops ego sum.* Ih pin
christenhêit nu in ellende hunger
arm . ih din ęcclesia . uuanda ih peregrina des lîdo esuriem

unde durst heim chómeniû séti
unde sitim . des ih in patria noh keuuúnno saturitatem. *Et in laboribus a iuuentute mea.* Vnde in arbêiten ál énnan fóne minero iugende. Ih leîd persecutionem sid ih uuáhsen begonda. *Exaltatus autem humiliatus*
mit frámspuôtin dingen
sum et conturbatus. Rebus prosperis irhôhter ih dîn
uuidiruuártigi
liût . uuard ih sâr fone aduersis keníderet unde getruôbet. (17) *In me transierunt irę tuę.* An mir ferfuôren dîniu zorn. Doh siu châmin . sie neuuéreton.
demo ungeloubigin Gotes âbolgi uuánet ûffen
Áber fone infideli ist kescriben . IRA DEI MANET SVPER
imo
EVM. *Et terrores tui conturbauerunt me.* Vnde dîne brútina getruôbton mih . so daz ih iêo in fórhton uuas . (18) *Circumdederunt me sicut aqua.* Sie úmbefiêngen mih also uuazzer . so fílo uuas iro. *Tota die circumdederunt me simul.* In allen zîten umbefiêngen mih
dînero urtêildo brútti
sáment . terrores iudicii tui. Nehêin mîn líd neuuas iro ûzzenan. (19) *Elongasti a me amicum et proximum . et notos meos a miseria.* Friunt unde chúnneling unde chunden tate du ferro fone mir. Sie fluôhen fone minero uuêneghêite . daz siê sia sáment mir nelítîn.
sie hábent mih al ferlazzen daz neuuérde
Fóne diên chit paulus . OMNES ME DERELIQVERVNT . NON
in geuuizzen
ILLIS INPVTETVR.

(LXXXVIII.)

chréf-
(1) *INTELLECTVS ETHAN ISRAHELITĘ.* Ethan chit ro-
tiger Gotes uuáranémo chereftic
bustus. Souuélih israhelita uuíle robustus uuésen in

Góte fernúmist
domino . des intellectus ist díser psalmus. Nû sprichet ethan. [R 323] (2) *Misericordias tvas domine in ęternum cantabo. In generationem et generationem adnuntiabo ueritatem tuam in ore meo.* Dîne genâda singo ih truhten iêmer . dârmíte ságo ih dîna uuârhêit . uuérenta in mînemo munde . dia dû skêinest in bêiden geburten . iudeorum et gentium. (3) *Quoniam dixisti in ęternum misericordia ędificabitur.* Vuanda du châde . mîn genâda uuirt kezimberot in êuua. Sólchero genado
misericordię bin ih frô . fone déro singo ih . diû êuuig ist. *In cęlis preparabitur ueritas tua.* In heiligen sanctis
bredigârin
predicatoribus uuirt kegáreuuet dîn uuarhêit. Daz tuot mih ouh singenten. (4) *Disposui testamentum electis meis.* Du chade oûh. Ih peneîmda minen iruuéliten diu niuuua benêimeda
érbescrift. Vuéliu ist daz? Âne nouum testamentum . irniúuuot fone Gote ze démo
mit demo uuir uuerden renouati a domino in heredierbe daz in himele ist
tatem quę est in cęlo. *Iuraui dauid seruo meo.* Du châde oûh. Ih suuôr mînemo scálche dauid. Vuiêo ist der eîd ketân? sus suuôr ih ímo. (5) *Vsque in ęternum preparabo semen tuum.* Vnz in êuua gáreuuo unde diê an in geloûbint
ih dînen sâmen daz ist CHRISTVS et credentes in eo. *Et ędificabo in generationem et generationem sedem tuam.* Vnde ih zimberon dîn gesâzze in alle geburte. Hiêr ist írdisciû geburt . an dero sízzet Got. Vuanda er riht tet sîa. Háranah chumet himilskiû . an déro sízzet er
hímila
áber uuanda er an iro rîchesot. So uuérdent siê cęli
Got ûffintrágendo
deum portando. Fone diû folget sâr. (6) *Confitebun-*

tur cęli mirabilia tua domine. Dîniu uuunder truhten ságent diê himela. Íro selbero frehte nesagent sie . dih lobont siê. *Et ueritatem tuam in ęcclesia sanctorum.* Vnde dîna uuârhêit ságent siê . ín dero hêili-
[R 324]gon gesémine. So tóuuont hímela . so nezzent siê diû lant . diû guôten uuuôcher bérent. (7) *Quoniam quis in nubibus ęquabitur domino?* Vuanda diê
dero samenungo dero heiligon
uuarheît sagent siê ęcclesię sanctorum . daz siê chédent. Vuer uuirt Gote geébenmâzzot in uuólchenen? Siê sint
hímela durh diê scînbari uuârheîte uuólchen durh
cęli propter fulgorem ueritatis . sie sint nubes propter
toûgeni dis lîchamin diu uuólchen
occulta carnis. Vuer durhsiêhet nubes? Vuer uueiz
in lîchamin
ouh uuaz in carne loskee? Neuuas ouh CHRISTVS nu-
in lichamin bidécchit uuolcheno
bes? Neuuas er carne tectus? Vuélih dero nubium uuas imo gelih? *Et quis similis erit deo in filiis dei?* Vnde uuer ist in gotes súnen Góte gelîh? Daz sie sint
durch kenâda durh ánauuist
per gratiam . daz ist er per naturam. (8) *Deus qui glorificatur in consilio sanctorum.* Er ist der Got . der geguôllichot uuirt ín dero heîligon râte. Iro rât
an den geloûben demo sie gelîh nemugen sîn
ist credere in eum . cui non possunt similes esse. Mit diû guollichont sie ín. *Magnus et terribilis in omnes qui in circuitu eius sunt.* Mícheler unde égelicher
Gotes chint
uber alle filios dei . diê umbe ín sint . uuanda siê ímo nâhe sint. Alde fone diû umbe ín . daz er ze ierusa-
kebórin irstorbin begráben irstan-
lem ist natus unde mortuus unde sepultus unde resur-
den diête
gens . unde gentes umbegesezzen sint. Vnde er dâr
uzzer sin selbis uuólchene toneronde ándriû uuolchen
uuas de nube propria intonans . unde er áber alias nubes
zegenézzenne die diete al umbe diê uuerlt
uzsanta ad irrigandas in circuitu gentes. Also er ge-

an dero mártro. hínnanfúre sô sêhent ir ménniscin sun chomen-
hiêz in passione. AMODO VIDEBITIS FILIVM HOMINIS VENIEN-
ten in hímiluuólchenen
TEM IN NVBIBVS CELI. (9) *Domine deus uirtutum quis similis tibi?* Truhten Got dero tugedo . uuer ist dir gelih? Doh andere tugedîg sîn nals fone ín selben nesint sie daz. *Potens es domine . et ueritas tua in circuitu tuo.* Dû truhten bist máhtig unde din uuârhêit ist umbe dih. An dir selbemo bist dû máhtîg fone dir ist dîn uuarhêit an diên anderen. (10) *Tu dominaris* [R 325] *potestati maris.* So mahtig pist du . daz du ioh uualtest déro mahte des méres. Vbe
mére
mare uuíder iro uuârheite sih púreta . daz nedorfta ín uuégen. Fone uuiu? *Motum autem fluctum eius tu mitigas.* Vuanda áber du sîne uuella stíllest. Per-
ahtunga dero árgiston
secutiones impiorum mezzost dû. (11) *Tu humiliasti sicut uulneratum superbum.* Selben diabolum genídertost dû . sámoso uulnere prostratum. Dero er sih
fone uuundun niderstráhtin
guôllichota . die nâme dû ímo. *Et in brachio uirtutis tuę dispersisti inimicos tuos.* Vnde an dinero chrefte
âhtera
zetrîbe dû dîne fíenda . iudeos unde persecutores. (12) *Tui sunt cęli et tua est terra.* Dîn sint die hímela . fóne diên diû uuârhêit régenot . din ist diû erda
din sint himela
diu dannan genézzet uuirdet. Alde sus. Tui sunt cęli
erda
in dien diabolus rîcheson uuolta . din ist terra an dero
sarf uuésen
iudei seuire uuolton uuíder dir. *Orbem terrę et plenitudinem eius tu fundasti.* Den erdering . unde al daz dârínne ist ! kefundamentotost dû . fone diû uualtest dû iro . unde niêht negemugen sie uuider dir. (13) *Aquilonem et mare tu creasti.* Daz nord . unde

den mére gescûofe dû. Souuiêo diabolus sî in northalb aquilone
also er chad . PONAM SEDEM MEAM IN AQVILONE . unde so-
ih sezzo mînin stuol northalb
uuieo tempestas sî in mari . siû negemugen doh niêht
tûnist
úber dînen uuillen. *Thabor . i. ueniens lumen . et*
daz chit liêht chómende
hermon . i. anathema eius . subauditur diaboli . in no-
daz chit sîn feruuâzzini daz mêinit
mine tuo exsultabunt. Montes syrię sint thabor et
sîrlándes pérga
hermon. Montes sint ouh diê . dero lumen . i. fides
perga liêht daz chit kloûba
fone CHRISTO chómende sie getuot renuntiare diabolo.
fersáchin
Die freuuent sih Got mit rehte in dînen námen. (14)
Tuum brachium cum potentia. Din arm ist mahtig .
zeféhtenne zescírmenne
ioh ad pugnandum ioh ad defendendum. *Firme*[R 236]-
tur manus tua . et exaltetur dextera tua. Dîn hant
zeferdrucchenne die ubermuôtin
fermúge sih ad deprimendum superbos . unde dîn ze-
zeirmârinne die diêmuotin
seuua uuerde irhôhet ad clarificandum humiles. (15)
Iustitia et iudicium preparatio sedis tuę. Reht unde
an démo suônotâge
geríhte sint cáreuui dines stuôles . in nouissimo die.
ze zesuuuun ze uuín-
Fone diû sezzest du eîne ad dexteram . andere ad sini-
strun
stram. Vuieo áber nu? *Misericordia et ueritas pre-*
cedent faciem tuam. Nu ínin des fúrefarent dîna ána-
kenâda uuanda du diê sunda
siht knada unde uuarhêit. Misericordia . quia deles
tîligost . uuarheit . uuanda du so gihiêzze
peccata . ueritas . quia sic promisisti. (16) *Beatus po-*
pulus qui scit iubilationem. Sâlig ist der liût der dia
uuúnna uuêiz . der daz irchénnen chan . uuiêo ir sih
dero zueio fréuuen sol. *Domine in lumine uultus tui*
ambulabunt. Diê daz uuizzen . diê gant truhten in

dînemo liêhte. Du óffenost in íz. (17) *Et in nomine tuo exsultabunt ! tota die.* Vnde in dînen namen fréuuent sie sih in alle zîte. Diê sih so nefréuuent diê nefóllestânt in iro fréuui. *Et in iustitia tua exaltabuntur.* Vnde in dînemo rehte uuerdent sie irhôhet . nals in íro rehte. Iudei uuolton suam (iro selbero reht pi-) iustitiam constituere (stâten) . be diû neuuaren siê iustitię (Gotes rehte úndirtân) dei subiecti . daz iruálta siê. (18) *Quia gloria uirtutis eorum tu es . et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.* Vuanda du bist kuôllichi iro túgede . unde an dînemo fíleliêben CHRISTO uuirt irhohet unser horn. Fone imo haben uuir potestatem (geuualt Gotis súne uuerdin) filii dei fieri. (19) *Quia domini est assumptio nostra . et sancti israhel regis nostri.* Vuanda truhtênes ist unser ánanemunga . unde unseres chúninges israhelis hêiligen. Er nám an sih unsera naturam (ánaburt) . do er incarnatus (gelichamot) uuard. (20) *TVNC LOCVTVS ES IN ASPECTV FILIIS tuis.* Do sprache du in ánasihte ze dînen súnen. Du tâte dîne [R 327] prophetas ánasêhen in ueteri (in dero altun beneîmedo) testamento . daz sie fone CHRISTO fóreságeton. Fóne diû heîzzen siê uidentes (gesêhente). *Et dixisti.* Vnde sus chade du fóne ímo. *Posui adiutorium super potentem.* Án dén máhtigen sazta ih mîna helfa. Ih ketéta in mahtigen mit mînero helfo. Secundum formam (nah demo scalchis pilde) serui bedorfta er helfo. *Et exaltaui electum de plebe mea.* Vnde hôhen getéta ih . den iruuéleten uzzer allemo minemo liûte. (21) *Inueni dauid seruum meum.* Ih fant an ímo dauid minen scálch. *Oleo sancto meo unxi eum.* In sálbota ih mit minemo heîligen

mit olee fróuuelungo ferror danne andre sine
salbe. Ih salbota in oleo exsultationis . pre participi-
geteîlen
bus suis. (22) *Manus enim mea auxiliabitur ei . et brachium meum confortabit eum.* Mîn hant hilfet imo . min arm sterchet ín. (23) *Nihil proficiet inimi-*
cus in eo. Niêht negemag ímo der fîent . noh iudeus
âhtunga
noh diabolus. Lîdet er persecutionem . daz tuot er gerno. *Et filius iniquitatis non nocebit eum.* Noh
sîn fersélâre lúkker úrchundo
iudas traditor netárot ímo . noh falsus testis nefindet sculde an ímo. (24) *Et concidam a facie eius inimi-*
cos eius. Vnde sîne fienda gesnêiten ih fóne sînero anasihte. Ih ketuôn sie eînzen geloûbige. *Et odientes eum in fugam conuertam.* Vnde in flúht pechero ih . diê ín házzent. Ih ketuôn siê fliêhen . unz siê ze imo gefliêhent. (25) *Et ueritas mea et misericordia mea*
cum ipso. Vnde mîn genâda unde mîn uuârheit ist
daz uuir irbarmida eîgin
in ímo. Skeinen ouh uuir genada . ut misereamur
déro uuênegon daz uuir uuârheit irtêilen
miserorum . mínnoen uuarheit . ut non inique iudicemus. So tuôndo bíldoen uuir ín. *Et in nomine meo exaltabitur cornu eius.* Vnde in mînen namen uuirt ir-
geuualt mir ist kegében
hôhet sîn potentia. Also er selbo chît . DATA EST MIHI
al mahtigi in himile unde in erdo
OMNIS POTESTAS IN [R 328] CELO ET IN TERRA. (26) *Et ponam in mari manum eius.* Vnde tuôn in geuualtig ín
daz chit ir hêresot in diêtin
demo mere . hoc est dominabitur gentibvs. *Et in fluminibus dexteram eius.* Vnde tuôn geuualtig sîna zéseuuun in diên áhon. Aha rinnent ín den mére .
kírige liûte
cupidi homines îlent ze déro bítteri dirro uuerlte. Alle uuerdent sie iêo doh imo úndertân. (27) *Ipse inuo-*

cabit me . pater meus es tu . deus meus . et susceptor salutis meę . (28) *et ego primogenitum ponam illum.* Er chît mir . fater mîn . Got mîn . uuáranémâre mînero heîli . unde uuánda ih so bin . be diû êren ih ín . unde sezzo in zé êrestpornen. *Excelsum pre regibus terrę.* Púrlichen fore allen chúningen uuanda ín bétont omnes reges terrę. (29) *In ętternum seruabo illi misericordiam meam . et testamentum meum fidele ipsi.* Ih tuôn ímo iêmer genâda . unde mîn benêimeda ist imo getriúuuelih . uuanda er ist der rehtscúldigosto erbo mînes rîches . ímo habo ih iz mit triûuuon gehálten. (30) *Et ponam in sęculum seculi semen eius.* Vnde stâto ih sînen sâmen in euua. Semen eius sint sîne coheredes. *Et tronum eius sicut dies cęli.* Vnde sînen stuôl stâto ih . also diê tága des himeles. Dies terrę sint unstate . uuanda êine fárent hína . ándere chóment . aber dies cęli stant ze stéte. (31) *Si autem dereliquerint filii eius legem meam . et in iudiciis meis non ambulauerint.* (32) *Si iustitias meas profanauerint . et mandata mea non custodierint.* Vbe aber sîniu chint diû filii sponsi heizzent . mîna êa ferlâzent unde in mînen geríhten negant . unde mîniu reht intuuérent . unde mîniu gebót . nebehuôtent. (33) *Visitabo in uirga iniquitates eorum et in uerberibus peccata eorum.* So andon ih íro unreht . mit kérto . unde íro súnda [R 329] mit fíllon. (34) *Misericordiam autem meam non dispergam ab eo . neque nocebo in ueritate mea.* Áber mîna genâda neirfirro ih fone ímo . noh netaron ímo in mînero uuarheîte. Diû uuarheit

alle chuninga dero erdo
sin samo
ébenerben.
dero erde
tága
himilis taga
priûte chint

mines keheîzzes netárot imo . uuanda ih ímo an sinen chínden genâda geheîzzen. (35) *Neque profanabo testamentum meum . et quę procedunt de labiis meis non faciam irrita.* Noh mîna benêimeda nefermêino ih . unde diû ih kespricho . diû neintuuéren ih. (36) *Semel iuraui in sancto meo.* Êinest suuôr ih . daz ih keuuéreta in mînemo hêiligen súne . do ih ín hínagab ze tôde umbe allero manno sunda ad mortem pro peccatis omnium. *Si dauid mentiar .* (37) *semen eius in ęternum manebit.* Lúgenâre neuuírdo ih dauidi . sin sâmo uuéret iêmer. Sîn samo sint die guôten . fone dîen der arnot messis iruuahset . des árnêra angeli messores sint. (38) *Et tronus eius sicut sol in conspectu meo.* Vnde sin stuôl uuirdet in mînero gesihte also sunna. diê rehtin Iusti sint sîn stuôl . an ín sízzet er . die skînent in demo chúmftigen rîche also sunna in futuro regno sicut sol. *Et sicut luna perfecta in ęternum.* Vnde also iêmer foller mâno. In muôte animo uuerdent folle also sunna sie perfecti sicut sol . in lîchamin also mâno carne sicut luna. Nals so dísiû suínenta mânin luna . nube so diû iêmer fólla. *Et testis in cęlo fidelis.* Vnde sólih luna . diû des iêmer getriûuue úrchunda sî . uuíder állen dîen . diê urstende des lîchamen resurrectionem carnis loûgenent. (39) *Tu uero repulisti et spreuisti . et distulisti christum tuum.* Vuára ist nû daz allez chómen . daz dû ímo gehiêzze ? Vuíder dînen geheîzzen habest dû dánagestôzzen . unde geúnuuirdet . unde gefrístet dînen geuuiêhten. Vbe dû iz dauidi gehiêzze fóne démo unser CHRISTVS cham . den hábest dû is intuuéret. Er ist fone sînemo súne ába démo rîche gestôz[R 330]zen . unde in fluht prâht . unde in déro flúhte geúnuuírdet . fóne

sune
filio geminî. Aber únseren christum hábest dû ge-
du gefrístost in nebenâmin uns niêht
frístet. Distulisti eum non abstulisti. Vuiêo umbe
énen? (40) *Euertisti testamentum serui tui.* Hábest
peneîmeda
ál intszézzet . unde ferzórn dînes scálches testamentum .
diû alta beneîmeda
Vuar ist uetus testamentum iudeorum . an démo dauid
lant keheîzzis
lébeta? Vuar hábent siê nû terram promissionis?
rîche ophir êuuárt-
Vuar ist íro regnum? uuâr sacrificium . uuâr sacer-
tuôm
dotium? *Profanasti in terra sanctuarium eius.* Há-
best in erdo sin uuiêhus inthêiligot . unde geúnmuôz-
in sámiztag
háftot . uuanda nû ánauuert niêman nesol sabbatizare
fîrron unde fiêo opheron
et inmolare peccora. (41) *Destruxisti omnes macerias*
eius. Zâre dána álliu sîniu umbeuuurche an diên er
solta fésti háben. *Posuisti munitiones eius in formi-*
dinem. Selben diê féstina dánnân geturste chómen
solton . getâte dû ín uuerden ze úngetursten. (42) *Di-*
ripuerunt eum omnes transeuntes uiam. Hábent ín
zezócchot álle áfter uuége fárente. Fone romanis ist
der êrro diête
primus dauid zefuôret in álle gentes. *Factus est ob-*
probrium uicinis suis. Er ist uuórden íteuuiz sînen
gebûren . diê umbe ín sâzzen. (43) *Exaltasti dexteram*
inimicorum eius . lętificasti omnes inimicos eius. Sî-
nero fiendo zéseuuun . huobe dû hôho . sîne fienda
fréutost dû an ímo. (44) *Auertisti adiutorium gladii*
eius . et non es auxiliatus ei in bello. Du chêrtost
dána die helfa sines suertes . unde nehulfe ímo ín uuîge
do únmanege féhtente uuániton manigo
so dû êr tâte . quando pauci dimicantes solebant multos
nídersláhin
prosternere. (45) *Dissoluisti eum ab emundatione.*

Skiêde ín fóne dero reînedo . daz ímo allero uuírsesta ist. An uuíu ist diu? In fide. Fone iro ist kescríben. FIDE MVNDANS CORDA [R 331] EORVM. Diê nehabet er . perfidus ist er. Vuaz folget demo. Sîd er emundandus neist . daz er ist proiciendus. *Et sedem eius in terra collisisti.* Vnde sînen stuôl in erdo zebrâche dû. Dû tâte slíz des rîches . ioh des stuôles. (46) *Minorasti dies temporum eius.* Mínnorotost diê tága sînero zîto. Er uuéreta únlangor . danne er uuândi. *Perfudisti eum confusione.* Hábest in irfúllet scándon . uuanda er allen liûten ze hûhe ist. (47) *Quousque domine auertis? in finem? exardescet sicut ignis ira tua?* Sîd daz allez sô ist . uuiêo lango truhten uuírdest du danabechêret fóne ín. Ioh únzin an énde? unde uuiêo lango zúndêt din zorn also fiûr? Nesuln sie doh in fine seculi becheret uuerden? Danne mag kescêhen bechêrest dû siê . ínin diû brinnet din zorn. (48) *Memorare quę mea substantia.* Irhúge uuélih min uuist sî . diu noh in CHRISTO chómen sol . daz imo dîne prohêizza missa geleîstet uuerden . sîd ih an iudeis dánagestôzzen sî. *Non enim uane constituisti omnes filios hominum.* Du nehabest niêo in gemeîtun gesezzet alle ménniscon ! súne . doh sie alle fuôrin in úppecheît die du nieht nescuôffe in uppun . noh danne uuoltost dû éteuuen dannan chómen . an démo uanitas neuuâre . unde er ándere lôsti a uanitate. Des irhúge. (49) *Quis est homo qui uiuit et non uidebit mortem? eruet animam suam de manu inferi?* Vuélih andermennisco ist an

an dero geloubo
mit kelôubo reînende iro herzen
zurtriûuue
gerêinet
uuerdin nesal
hinazeuuerfinne
uppeheit
uppeheite

ín . der so lébe . unde er fúrder neirstérbe . daz er selbo lôse sina sêla fóne hello? Ánderen gab er ouh . daz sie lebent . unde furder neirsterbent . dero neheîn nelôsta selbo sina sela fone hello. Der eîno daz kemahta . des sint die promissa (geheîzza) . den uuére. (50) *Vbi sunt misericordię tuę antiquę* [R 332] *domine sicut iurasti dauid in ueritate tua?* Aber nu sprechent martires. Vuâr sint dine altun genâda *!* truhten? Vuâr sint siê . nah diû so du suuôre dauid in dînero uuârheîte . daz du ímo an diên sînen liêb tâtist? Neháben uuir leîd fúre liêb? (51) *Memor esto domine obprobrii seruorum tuorum . quod continui in sinu meo multarum gentium.* Irhúge truhten des íteuuîzzes dînero scálcho. Vns ist íteuuiz . daz uuir christiani heîzzen. Irhúge mánigero diêto íteuuîzzes. Souuiêo mánigen ih prediprę- cationes (diga) téta . diê feruuízzen mir dînen námen. Den íteuuiz kehiêlt ih in minemo buôseme . daz chit in mînemo herzen. Dang Góte . daz christianum (christâne) nomen (namo) nû íteuuiz *!* neist. (52) *Quod exprobrauerunt inimici tui domine.* Den íteuuiz truôg ih . den dîne fíenda mir tâten iudei (heidene) unde pagani. Vuaz ist der íteuuiz? *Quod exprobrauerunt conmutationem christi tui.* Daz siê úns feruuízzen den uuéhsel dînes keuuiêhten . den siê nebechandon uuésen a terra (fóne erdo) ad cęlum (ze himele) . a temporali (fone zitlîbe) uita (ze euuigemo lîbe) ad ęternam (fone iúdon) . a iudeis ad gentes (ze diêtin) . nube sie uuândon ín uuesen peremptionem (irslagini) . daz írta siê. Aber CHRISTVS resurgens (irstande) a mortuis (fone tôde) iam non moritur (neirstirbit furdir) . mors (niêmer) illi non dominabitur (mer uber in uuandalunga). Dia mutationem gábe er ouh ín . ube (der tod nehêrisot)

siê uuoltin. Fóne ín ist kescríben. NEQVE ENIM EST (in neist sar) ILLIS CONMVTATIO . ET NON TIMVERVNT ! DEVM. (neheîn uuándil unde sie neforhton Got niêht) (53) *Benedictus dominus in ęternum.* Truhten sî iêmer gelóbot. *Fiat . fiat.* Daz fare sô. *EXPLICIT SERMO SECVNDVS HABITVS PER VIGILIAS SANCTI CYPRIANI.* Hiêr ist ende disses psalmi . der ze zeuuêin máttinon sancti cypriani gebrédigot uuard.

(LXXXIX.)

(1) *ORATIO MOYSI SERVI DEI.* Souuiêo moyses disen psalmum nescríbe . doh [R 333] ist der titulus (diu óbescrift) darumbe sîn . daz er uns tésto nâmero sî. *DOMINE REFVGIVM FACTVS ES nobis a generatione et generatione.* Truhten dû bist uns zuofluht uuorden . in geburte unde in geburte . ín dero altun . unde in déro niûuun. (2) *Priusquam montes fierent aut formaretur terra et orbis a sęculo et in sęculum . i. ab aeterno et in ęternum . tu es deus.* Êr die berga uuúrdin . daz sint angeli . unde êr erda uuurde . daz sint homines (menniscin) . unde selbiu diû uuerlt . dar siê bêide ínne sínt . êr bist dû. Fóne êuuon ze êuuon ! bist dû. (3) *Ne auertas hominem in humilitatem.* Dána ín diâ nideri nechêrest dû den ménniscen . nelâz ín dés níderen gér sîn . fure daz óbera. *Et dixisti conuertimini filii hominum.* Vnde so gebute dû . du châde . bechêrent iûh ménniscon súne. Hilf uns darazuô . daz dû gebute. (4) *Quoniam mille anni ante oculos tuos . tanquam dies hesterna quę pre-*

teriit. Déro bechêredo fóne diû durft ist . unanda fóre
zênstunt zênzech iaro
dînen ougon decies centum anni díu alte liûte ante
sinfluôte
diluuium nâh kelébeton . samochúrz sint . samoso der
gésterîgo dag . der feruáren ist. *Et sicut uigilia in*
nocte. Vnde also churz so eîn uuáhta . déro nieht mêr
nah rômliûten drîe stunda . daz ist daz fierda teîl
neist secundum romanos âne tres horę . i. quarta pars
dero naht
noctis. Vuéllêst dû mille diûten áfter síte dûsent . so
feruuérit
bechenne daz daz selba uuort ánderest corruptum ist.
in uuálescun zênstunt zênzech . i. dû-
Romani chédent uulgariter fure decies centum . dês-
sint
cent . dârfúre chéden uuir dûsent. So chédent sie ouh .
êinhunt ûnzént . dûcént . têrcent. Dârfúre chéden uuir .
. s. ita corruptę
êinhunt . zuêihunt . triûhunt. (5) *Quę pro nihilo ha-*
bentur . eorum anni erunt. Diû dû fúre nieht [R 334]
áhtost . diû sint íro iâr . danne siû mánigôston sint.
(6) *Mane . i. prius . sicut herba transeat . mane flo-*
reat. Íro lîb feruáre ze êrist also chrût . íro lîb pluôe
ioh ze êrist. *Et pereat uespere.* Vnde dáranâh uuer-
de er ferlorn. *Decidat.* Sturze ín den dôt. *Induret.*
Irhárteie án demo bóteche. *Et arescat.* Vnde irdór-
ree án dero áscun. (7) *Quia defecimus in ira tua .*
et in furore tuo turbati sumus. Vuánda uuir irlégen
bin in dînemo zorne . fóre siêhheîte . unde in dînero
daz chit uuir
heîzmuôti lêidege bín . fone tôdes forhtun. Id est ia-
ligen in unchrefte unde fúrhtent doh daz íro ende uuerde
cemus in infirmitate . et tamen trepidamvs eam finire.
ein ander man bindet dih
Also Petro zuôgespróchen uuard. ALIVS TE CINGET .
unde dinsit dih dara du neuuile in
ET DVCET QVO TV NON VIS. Vnde selber CHRISTVS chad in

den stal mir ist der lib unfro únzin an den
persona martyrum. TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MOR-
dôt
TEM. (8) *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo . seculum nostrum in inluminatione uultus tui.* Vnseriû únreht saztost du in dinero anasihte . unde unsera uuerlt . diû nû irgángen ist . in dînes analiutes liêhte. Du tate uuára in allen zîten . uuiêo uuir tâten. (9) *Quoniam omnes dies nostri defecerunt.* Also dârána skînet . uuanda alle unsere tága . diê uuir lében máhtin nah únserro fórderon áltere . sint fersuinen . unde sint chómen ze únmánigen. *Et in ira tua defecimus.* Vnde in dînero âbolgi zegiêngen uuir únserro lánglîbi. Diê fóre uns úbelo tâten presumptione longioris uitę . die ferscúlton sîa. *Anni nostri sicut aranea meditabuntur.* Vnserîu iâr húgent ad corruptibilia opera . also diû spínna húget ze íro únnúzzen uuuppen. Íro ist únmánig . diû selben uuerdent ferbôsot. (10) *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis.* Diê únsere iâr[R 335]tága . diê aranee gelîh sint . diê sint in síbinzig iâren . uuanda siê sehent ad uetus testamentum . dâr ecchert temporalia bona geheîzzen sint. *Si autem in potentatibus . octoginta anni.* Vbe sie áber in mahten sint . so sint íro áhzeg . uuanda siê sêhent ad nouum testamentum . an démo ęterna bona geheîzzen uuérdent . an diên neheînero mahte nebrístet. *Et amplius eorum labor et dolor.* Vnde diê fúrder fâhent . unde ander geloûbent so heretici tâten . déro ist arbeit unde sêr. Alde iz chît. Íro ist arbeit unde

mit dero zuofirsihte léngerin libis
ze iruuárdlichen uuerchen
zitlichiu guôt
ze dero altun êo
ze dero niúuuun êo
êuuigiu guôt
diê írren iro geloubo

in dien máhticheitin dero niûuun êo
sêr . ioh sô fílo mêr . daz siê in potestatibus noui testa-
gesézzit sint súfton-
menti sint constituti . uuanda sie dánnan sint ingemis-
de hina dána sie uuunscint zechomenne iro lichamin irlosungo beî-
centes adoptionem exspectantes redemptionem corporis
tonte
sui. *Quoniam superuenit mansuetudo et corripiemur.*
máhtigchêitin
Also ouh dârana skînet . uuanda zuo diên potestatibus
chumet trúhtenes mammendi . unde fóne iro uuérden
irrafsunga ze mammendi
uuir irréfset. Sîn correptio siêhet ad mansuetudinem .
uuanda den Got minnot den irrefsit ir . er fillit aber eîglich sin chint
quia quem diligit deus corripit . flagellat autem omnem
des er uuáranimit sumen míchelmahtigen
filium quem recipit. Ioh magnis quibvsdam gibet er
den gart des lichamin mit démo sie also scalcha gehalsslagot uuerden daz siê sih neúber-
stimulum carnis . a quo colaphizentur . ne extollantur
héuen aba dero mícheli dero genâdon die er in iróffenot hábit
in magnitudine reuelationum suarum. (11) *Quis nouit potestatem irę tuę.* Vuer mag uuízzen dîa maht dînero
abolgi? Vuiêo ferro dû siâ skeînen múgîst . uuer uueîz
daz? *Et pre timore tuo iram tuam dinumerare?*
Vnde uuer mag siâ gezâlôn . uuíder dînero fórhtun?
Vuíder déro dinero forhtlîchi diu dârána ist . nemág
der língiso dero tum-
sîa niêman geságen. Fone diu ist prosperitas stulto-
bon íro selbero ferlórni
rum . perditio illorum. Diê niêman nebechénnet . ane
in diê heîligun scrîft
dérdir sliûfet in sanctuarium . unde er dâr chúnnêt an
iúngesten díngin ze ferlornissé
íro nouissimis . uuiêo ferro sî triffet ad perditionem.
Gotes êa Gotes hêiligtuôm
Lex dei daz ist sanctuarium dei . diû ge[R 336]lêret ín
íz. (12) *Dexteram tuam notam fac nobis . et eruditos corde in sapientia.* Ketûo dina zéseuuun chúnda . unde
ínniglîcho gelêrte in uuîstuôme. Oûge uns CHRISTVM
zésiuua iruuelton
der dîn dextra ist . unde sîne electos . diê des sîn uuîse .

uuieo únhéuig kuôt in ueteri testamento geheîzzen sî . dar umbra futurorum ist . unde sîe be diû sih sólees liêhto fertrôsten. Vnde úbe ín moyses terrena námdi . daz sie fóne CHRISTO gelírneen cęlestia fernémen. Sól íz oûh chéden. Dextram tuam sic notam fac . et compeditos corde in sapientia . so hábet iz diê selbun fernúmest. So bítet áber moyses . daz uns CHRISTVS sô chunt uuerde . unde sîne doctores . die in íro herzon beduuúngen sínt . daz sie unsih ziêhen ad spiritalem intellectum. (13) *Conuertere domine aliquantulum . et deprecabilis esto super seruos tuos.* Vuird éteuuaz trúhten hára ze uns pechêret . énnan fone dînemo ánden . an démo du auersus pist . unde uuird kenâdon irbéten umbe dîne scálcha. Neist diz oratio moysi in exodo? ESTO PLACABILIS SVPER NEQVICIAM POPVLI TVI. Vnde ube iz chit. Conuertere domine quousque . alde usque quo . daz tiûtet áber éteuuiêo fílo . alde éteuuaz . infinite nals interrogatiue. Sús ketân ist daz kebét. Lîbe truhten éteuuaz martyribus . die fone diû sint multa mala toleraturi in nouo testamento uuanda sie neruôchent déro geheîzzenon in ueteri testamento. Lîbe ín éteuuaz niê siê úberuuúndene dih fliêhen nebegínnen. Âne alla nôt nesîn siê doh . daz ín íro corona neingánge. (14) *Repleti sumvs mane misericordia tua . et exsultauimus et delectati sumus . in om-*

in dero altun êo
scáto dero chúnftigon
írdisciû
himilskiu
lêrara
ze gêistlichero
fernúmiste
dánabechêrit
kebét
an ûzfartpuôche uuis húldigaro úber diê úbeli dinis liûtis
ungemarchot fragelicho
. i. aliquantulum
manige arbeîte lîdin súlinde an dero niúuuun êo
an dero altun êo
i. aperte

nibus diebus nostris. Óffeno bín uuir irfúllet mit dînero genâ[R 337]do . unde des pín uuir gefrêute . unde in allen unseren tágen gelustsamote. Daz uuir
an demo lîchamin
CHRISTVM offeno in carne gesêhen suln . daz ist unser mendi . alle tága. (15) *Lętati sumus pro diebus quibus nos humiliasti . annis quibus uidimus mala.* Pin uuir ouh frô uuórdene umbe die tága . an diên du unsih diêmuôte gemáchotost unde umbe diû iâr . an diên uuir leidiu ding sâhen. Do lêidiu . nu liêbiû . uuanda uuir dannan gebézzerote bín. (16) *Respice in seruos tuos . i. iudeos . et in opera tua.* Sih an dîne scálcha . unde an dîniu uuerch. Die dîne scálcha sint . diê sint oûh dîniu uuerch. *Et dirige filios eorum.* Vnde gerihte íro súne . ube die fórderen uuerden
zefuôrit
dispersi . daz
an ende dero uuerlte uuerden bichêrit
sie doh in fine mundi conuersi. (17) *Et sit splendor domini dei nostri super nos.* Vnde únseres Gótes skîmo sî úber unsih. Sîn ánaliûte uuerde uns keouget. *Et opera manuum nostrarum dirige super nos.* Vnde únseriû hantuuerch keríhte úber únsih daz uuir siu netuôen umbe uuerltlichen dáng . uuanda sô sint siû chrumb. *Et opus manuum nostrarum dirige.* Vnde
uuerch ze êinimo uuerche minnon
uuanda álliû opera sêhent ad unum opus caritatis . daz
eîna uuerch
unum opus keríhte. Des iúngesten uersus . nehábent súmelichiû buôch niêht. Vues kemánot unsih hiêr
der námo êa altiû bineî-
nomen moysi? Âne daz sîn lex unde al uetus testa-
mida undir bedéccheda
mentum gescriben ist sub uelamento . unde uuir fone
die bedéccheda
diu bítên CHRISTVM daz er dánaneme uelatum. Díz kebét lêret únsih sus dauid . REVELA OCVLOS MEOS. Induô

chád er mîniu ougen. Et considerabo mirabilia de lege tva. Vnde so gechiûso ih uuúnder fone dînero êo. bizeîchenida
Vuéliu uuunder? Toûgéniû mysteria déro spiritus sanctus zeîgare ist.

(XC.)

Lavs cantici david. [R 338] Hiêr fernémên selben lobsanc lêichis
dauid prophetam . síngen Gote laudem cantici. (1) *Qvi habitat in adivtorio altissimi . in protectione dei cęli commorabitur.* Der fasto sizzet in des hôhesten helfo . der sih fásto ze íro fersiêhet . der uuónet oûh ín des hímelgótes scérme. Der Gote getrúuuet . den scírmet oûh Got. Der aber ubermuôte ist . unde sih ze ímo selbemo fersiêhet . der fállet. Also diê . diê ín diên also Gota
uuorten âzzen . daz sie uuúrdin quasi dii . unde siê untôdigi
inmortalitatem ferlúren . unde sie daz fúnden . dárazuô ín Got tréuta . nals daz in diabolus kehiêz. (2) *Dicet domino susceptor mevs es tu et refugium meum deus meus.* Ze Góte chît er . min inphángare bist dû . mîn zuôfluht pist dû. Vuer chît daz? Qui habitat in adiutorio altissimi. *Sperabo in eum* (3) *quoniam ipse liberabit me de laqueo uenantium . et a uerbo aspero.* Chît er oûh. An ín gedíngo ih . nals an mih selben. Vuanda er lôset mih fone démo stricche . déro uuêidâro . unde fone sárfemo uuorte. Diabolus et angeli eius uueîdenâra stríccha
sint uenatores . diê rihtent laqueos an mánigen illecebris . daz chit an mánigen lúcchedon. Aber sárf uuort chú-

met fone ménniscon . danne eîner uuóla lében uuíle under anderen ubelo lébenden . unde sie ín des îlent
du bist der michelo . du bist der rehto .
írren mit súslîchemo huôhe. Tu magnus . tu iustus .
du bist fone himile châme du
tu es helias . de cęlo tu uenisti. Dannan lôset Got den . demo daz neuuíget noh sih is nescámet. (4) *Scapulis suis obumbrabit tibi . et sub pennis eius sperabis.* Mit sînen skerten scáteuuet er dir . unde under sînen féttachen gedíngest . du skérmes. Sô fógeles [R 339] iúngiû under dien féttachen sint . so sínt siû ouh under diên skérten . uuanda fone diên skérten gant diê féttacha.
gelichenisso
Ze déro similitudine ist diz kespróchen. (5) *Scuto circumdabit te ueritas eius.* Sîn uuarheit úmbehébet dih mit skílte. Sî skírmet dih in állen sint. Sîn uuarheit ist . daz
kedíngenten fone ferchunninten
er dih skêidet sperantem a non sperantibus. *Non timebis a timore nocturno* . (6) *a sagitta uolante per diem.* Fóne diû nefurhtest dû fore náhtforhton . daz sint úngeuuízzene sunda. Noh fore skîezzentero strâlo in tâge . daz sint keuuízzene sunda. *A negotio perambulante in tenebris.* Fone unmuôzzigi uuállontero in uínstri. Also daz ist . ube dih iêman toûgeno ferleîten uuíle. *A ruina et demonio meridiano.* Fore ualle unde fore
diû hándegosta ahtunga
demo míttetágigen diêuale. Daz ist acerrima persecutio.
der sih iéhe
So diu uuas diû sus kebôt . QVI SE CONFITETVR CHRISTIA-
der uuerde mit uuizze ánabraht . daz er sîn ferlôugene
NVM . PVNIATVR . DONEC SE NEGET ESSE CHRISTIANVM. Vuanda
míttetágigin tîêfele
ouh démo demonio meridiano genuôge indrinnen nemahton . be diû folget sâr. (7) *Cadent a latere tuo*
mánige
mille. Fone diû sturzent dero fone dînero sîttun mille .
túrftigon
diê iro guot allez kâben pauperibus . unde be diû uuân-

uberteîlare
don ioh iudices uuésen sáment apostolis. *Et decem milia a dexteris tuis.* Vnde aber déro zênualt . die sih dinero zéseuuun beuuândon unde daz sie dâr ge-
chomint ir geuuiêhten mines fáter
hôren soltin. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. Vuannan
ubermuôti
gesciêhet daz? Âne fone toûgenero superbia diê Gót
fóne in selben fermézzin . nals
eino uuizzen mag . diû siê lêrta de se presumere . non
fone
de CHRISTO. *Ad te autem non appropinquabit.* Áber
der fal ioh mittetágigin tiêfel
ze dir nenâhet ruina . et demonium meridianum. Ne-
hêine dinero lído neuuirt iruellet. (8) *Verumtamen oculis tuis con*[R 340]*siderabis . et retributionem peccatorum uidebis.* Aber doh daz so sî . doh
ahtunga
fal
êinen sî ruina . ánderen corona . dû gesiêhest mit dînen oûgon. Vuaz kesiêhest dû dirmite? Den lôn dero sundigon . uuiêlih er uuesen sol. Vuanda ube siê nû sint
uuîzzenonte
torquentes . sie sint in ęternum torquendi. (9) *Quoniam tu es domine spes mea.* Be diû nefállo ih . uuanda du herro bist min gedíngi. Alde sus. Quoniam tu es domine spes mea . *altissimum posuisti refugium tuum.* Fone diû habest dû hóha gesezzet dîna zuôfluht . uuanda du mîn gedingi bist. Fone erdo
lichamo brûtsámana
fuôre dû ze himele . daz ih din corpus dîn ęcclesia gedingi hábiti nâhzefárenne. (10) *Non accedent ad te mala.* Dâr neirreîchent dih nehêiniu úbel. *Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Noh ne-
hêin uilla nehabet sih dar dinemo gezelte . sô iz hier
in diên inheîmon inphintliches fleîscis
téta . unz du uuare in tabernaculo passibilis carnis. (11) *Quoniam angelis suis mandauit de te . ut custo-*

diant te in omnibus uiis tuis. Vuanda dîn fáter gebôt sinen angelis umbe dih . daz sie dîn huôten in allen dînen uuégen. Fóne diû ist kescríben . APPARVIT EI ANGELVS DOMINI CONFORTANS EVM . uuanda daz suohta infirmitas humana. (12) *In manibus portabunt te.* In íro handen trágent sie dih . ze himele fuôrent siê dih . nals umbe helfa . nube umbe diênost. *Ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Niê du dînen fuôz neferstôzzest an den steîn. Caput pist du . pedes tui sint euangeliste . an diên du iruuállost alla dise uuerlt . die neuuíle du sih ferstôzzen an den stêin. Dû neuuile siê sculdig uuerden íteniuuues an dero lege . du in tabulis lapideis kescriben uuard. Ze hímele ge[R 341]-uárner uuíle du senden spiritum sanctum . der sie reos nelâzze sîn in lege . unde sie inbínde timoris . unde aber irfúlle amoris. Hínnan ist uuárazetuônne in sancto euangelio uuiêo der temptator disen sin uuéhselota. (13) *Super aspidem et basiliscum ambulabis . et conculcabis leonem et draconem.* Du gâst uber aspidem . dû uberuuindest quodlibet demonium . unde basiliscum . selben diabolum regem demoniorum . unde tréttost leonem manifeste seuientem unde draconem occulte insidiantem. Diabolus ist leo in persecutoribus . draco in hereticis. (14) *Quoniam in me sperauit liberabo eum protegam eum quoniam cognouit nomen*

imo irscêin
Gotes engel der in balta
menniscin uuêichi
houbet dine fuôzze
an
steinen tabilon
sculdig
dir êo forhtun
minno
besuochare
iêgelichen tiêfel
den urtiêfel chúninch ándirro tiêfelo
óffino râuintin
toûgeno lâgontin in âhterin
an gloubouuérrârin

meum. Disiu uuort séhent ze démo qui habitat in (der fasto sizzet an) adiutorio altissimi . unde ze iêgelîchemo dero fidelium. (dis hóhistin helfo) (christanon) Sîd er mir getrúeta . ih lôso ín . ih skirmo ín . uuanda er mînen námen erchanda . dei cęli . dei altissimi. (dis hímilGótis . dis hohistin Gotis) (15) *Inuocauit me et ego exaudiam eum.* Er háreta mih ána . ih kehôro in oûh. *Cum ipso sum in tribulatione.* Ih pin sament ímo in nôte. *Eripiam eum.* Lôso ín dârûz. *Et glorificabo eum.* Vnde guôllichon ín in hímele. (16) *Longitudine dierum adimplebo eum.* Lángero tágo geniêton ih ín . dar êuuíga tága sint . unde alle tága êin dag sint. *Et ostendam illi salutare meum.* Vnde geoûgo ímo CHRISTVM. An imo siehet er míh.

(XCI.)

(1) *PSALMVS CANTICI IN DIE SABBATI.* Vuaz tiûtet daz? Ane diz ist sámbaztáges sang. Sús sól man singen in sabbato. Vnser sabbatum ist in corde . (fírrotak) (in) (herzin) uuanda sabbatum ist tranquillitas cordis. Dîa tranquillitatem machot bona conscientia. Der âne diê ist . (stillimuôti des herzin) (stilli) (kuôtis) (keuuízzeda) der nehábet tranquillitatem noh sabbatum. Be diu nemag er sús SÍNGEN. [R 342] (2) *BONVM EST CONFITERI DOMINO.* Góte sól man iéhen . daz ist kuôt. Imo iíh dînero súndôn . unde uuîz siê dir sélbemo. Iíh ímo ouh dînero guôttato . so . daz du íro imo dánchoest. (stilli) (fîrra) *Et psallere nomini tuo altissime.* Vnde hôhsangon

sól man dînemo námen . dû hôhesto. Daz ist ouh kuôt .
ein slahta órginsangis .
rotta so also sêitspil ist
Psalterium ist genus organi . daz ruôret man mit hánden. Ruôre dîne hende . unde brûche siê ze guôte .
Gote rotton
daz hêizzet psallere deo. (3) *Ad adnuntiandum mane misericordiam tuam . et ueritatem tuam per noctem.*
in uuólon
Vnde ist kuôt zeságenne dîna genâda in prosperis .
in uuêuuon
unde dîna uuarhêit in aduersis . uuanda in prosperis skînet din genâda . in aduersis skînet diû uuârheît dînes rehtes. So tuôndo uuirt Got iêo gelóbot. (4) *In decachordo psalterio.* Án demo zênseitigen psalterio
zêhin uuort êo
ist ímo guôt zesíngenne . daz chit decem precepta legis
zeuuérinne niûmon
obseruare. *Cum cantico in cythara.* Mit cantico án dero cythara gesungenemo . daz chit mit uuórten sáment diên uuerchen. (5) *Quia iocundasti me domine in factura tua . et in operibus manuum tuarum exsultabo.* Daz mir al fóne diû guot ist . uuanda du mih habest keuuúnnesamot an dînero tâte . unde ih mih fréuuo in dînemo hantuuerche. Mîne guôttate sint dîn . nals mîn. Tâte ih ubelo . daz uuare mîn . hábo ih uuóla getân . daz ist dîn. Diâ fréuui gabe dû mir.
der lúgin sprichit fone ímo selbemo
Vbe daz uuâr ist . QVI LOQVITVR MENDATIVM DE SVO LO-
sprichit der uuar sprichit fone
QVITVR . so ist daz samouuâr . QVI LOQVITVR VERITATEM DE
Gotis kelâzze sprichit al sunda lúgin
DEI DONO LOQVITVR. Omne peccatum heîzzet mendatium .
al reht heizzit uuârhêit
unde omnis iu[R 343]stitia ueritas. (6) *Quam magnificata sunt opera tua domine . nimis profundę factę sunt cogitationes tuę.* Vuiêo dîniu uuerch kemichellîchot sint trúhten . harto diêf sint uuorden dîne ge-

dáncha. Neheîn mére neist so tiêf. so der Gotes kedaz ûbelen uuola bescêhe kuôten ubilo hiêr
danch! ist. ut mali floreant. boni laborent. In déro tiêfi uuerdent manige scéf soûfîg. diê daz nechunnen unrehtin
bechénnen. Vnde sie Got ahtont uuesen iniustum. (7) *Vir insipiens non cognoscit et stultus non intellegit hęc.* Der únuuízzigo neuuêiz iz. unde der tumbo nefernímet iz. (8) *Cum exoriuntur peccatores sicut fęnum et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem.* Daz zît nefernimet er nû uuésen. daz súndige uuahsent in suônotâge
also héuue. unde an der zît noh chomen in iudicio. so sih alle diê oûgent. diê unreht nu uuurchent. Vuarazuo? *Vt intereant in seculum seculi.* Daz sie fon êuuon ze êuuon ferlóren uuerden. (9) *Tu autem altissimus in ęternum es domine.* Aber dû hôhesto ûzzer dinero êuuicheite
truhten uuérest iêmer. unde du obe siêhest ex ęternitate. uuanne déro árgon zît feruáre. unde dero rehton zît chóme. (10) *Quoniam ecce inimici tui peribunt. et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.* Also in suônotâge
dârána skînet. sih nû. daz in iudicio dîne fienda ferlóren uuerdent unde alle diê zeuuorfen uuerdent. diê unreht uuúrchent. Sie neuuerdent niêht kesáminot zuô diên sâligen. (11) *Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum.* Vnde uuirt aber irhôhet min horn. also diu einsámina minero briûte
des êinhúrnen. Vnitas ęcclesię meę chît CHRISTVS uuirt irridin
danne irháuen. hereses uuerdent nídergelíget. *Et senectus mea in misericordia uberi.* Vnde mîn alti. diû iúngistin mîniro brût-
in fóllechlichero genâdo. Daz chit. Nouissima ęcclesię samenungo
meę. uuerdent irfúllet állero genâ[R 344]don. Iro

hêrscaft gruônen hóuue
dignitas peginnet dâr uirescere . dar foenum beginnet
tórren
arescere. (12) *Et respexit oculus meus inimicos meos.* Vnde dâr irsâh min ouga mîne fíenda . niêht êin per-
âhtara dero réhton minnâre dirro uuerlte
secutores iustorum . nube ouh amatores mundi . diê sih
5 êr burgen. *Et insurgentes in me malignantes audiuit auris mea.* Vnde arguuillige an míh néndente . ge-
lêidizzin iro
horta mîn ôra. Ih kehôrta siê dâr condemnare sua
uuerch
facta. (13) *Iustus ut palma florebit . et sicut cedrvs lybani multiplicabitur.* Aber der réhto bluôt also
10 palma . unde uuirt kemanigfaltot also cedrus der ûfen
suôzstanchperge hóuue
lybano monte uuahset. Vbe foenum dorret so hízza chúmet . palma unde cedrus nedorrent durh daz. Scône boum ist palma . hôh poum ist cedrus . scône unde
diê rehtin
búrlîch uuerdent danne iusti. (14) *Plantati in domo*
15 *domini . in atriis domus dei nostri florebunt.* Hiêr in sancta ęcclesia geflánzote . pluônt dâr án dero in-
urstende
uérte . des húses unseres Gótes. Resurrectio ist ínuart
himilrîches
cęlestis regni . an déro uuerdent siê scône. (15) *Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi.* Iêo mêr unde
20 mêr uuerdent sie gemanigfaltot . in bérehaftero alti. Sancta ęcclesia uuuôcherot an íro chinden . ioh sô sî ált ist. Iro chint manigfaltont sih . unz sî lángôst uuéret. *Et bene pacientes erunt . ut adnuntient.* Vnde uuóla gedúltîg sint sie . daz siê in déro gedulte chún-
25 den. Vuaz? (16) *Quoniam rectvs dominus deus noster . et non est iniquitas in eo.* Daz Got unser réhter ist . unde unreht an ímo be diû neist . daz er eîne fertréget unde andere uéllet.

(XCII.)

LAVS CANTICI IPSIVS DAVID IN DIE ANTE SABBATVM QVANDO FVNDATA EST TERRA. Lob disses sanges siêhet ze CHRISTO [R 345] in sextum diem fore sabbato . do diû erda uuard keuestinot. Vuanne uuard si fundata? Do ménniscen in fide uuurden fundati. Sex dies sínt ante sabbatum gezélet in genesi . mit diên uuurden forege-zeîchénet sex sęcula. Also do mennisco uuard formatus in sexto die . so uuard er sîd fóne CHRISTO reformatus in sexto sęculo. Nâh démo chumet futurum sęculum . daz ist sabbatum . daz ist requies dien . die hiêr tâten omnia opera bona. Also iz dâr chit. ET VIDIT DEVS OMNIA QVĘ FECERAT . ET ERANT VALDE BONA . ET REQVIEVIT DEVS DIE SEPTIMA AB OMNI OPERE QVOD PATRARAT. (1) *DOMINVS REGNAVIT.* Truhten cham hára in uuérlt unde rîchesota hiêr. *Decorem induit.* Ziêrda légeta er ána . an diên . dien er lîcheta . uude die fone ímo châden. QVIA BONVS EST. *Induit dominus fortitudinem.* Er légeta sih ána starchi . uuíder diê . diên er mísselîcheta. Diêdir châden . NON . SED SEDVCIT TVRBAS. Vuaz ist diû starchi? Âne humilitas . mit déro er siê fertruôg. Dáraingágene ist superbia infirmitas. *Et precinctus est.* Vnde uuard er fúregurtet. Er hábeta fore ímo . dô er in cruce hángeta insultantes . die ímo

an den séhsten dag sámiztage
gefestinot
in gloubo gefestinot sehs tága fóre sámiztage an chunnobuôche
sehs euuerlte ke-
bíldot an démo sehstin tage uuider-
bildot an dero sehstun uuerlte diu chumftiga
uuerlt fîrrotág râuua
álliû uuerch kuôtiu dô
scóuuota Got al daz er geuuúrchit hábita . do uuaz iz harto guôt do
rauuet ir an demo sibindin táge ab allemo uuerche daz er uuorhta
er ist kuôt
nêinir er ferlêitit diê liûtmánigi
sin diêmuoti
iro ubirmuôti . iro uuêichi
sîn hûonte

hêil hêrro du iûdon chúninc
zuochâden . AVE REX IVDEORVM. Dâr oûgta er sih ke-
stárchin unde gáreuuin die
gúrten . dâr ougta er sih fortem et paratum ad tole-
úbilin zefertrágenne
randos malos. *Etenim firmauit orbem terrę qui non commouebitur.* So tuôndo geféstenota er sanctam ęccle-
siam . diû fúrder ze stéte stât . unde iruuéget neuuirt.
an iro gloûbtriúuuo kestôzzot
Si stat furder in fide. Concussa mag si uuerden ·
irfellit
conuulsa neuuirt si. (2) *Parata sedes tua ex tunc.*
an demo sehstin áltire dero uuerlte
Dannanhara ist caro din sez. In sexta ętate mundi
in dien herzon dîniro getriúuuon
[R 346] châme dû . sîd sazze dû in cordibus fidelium.
A sęculo tu es. Dârfóre unde fóre allemo zîte bist dû. Iêo unde iêo bist dû. (3) *Eleuauerunt flumina domine . eleuauerunt flumina uocem suam.* Áha trúhten . áha huôben ûf íro stimma. So spiritus sanctus
prédigon
cham . so uuurden lûtreîste apostoli in íro predicationi-
bus. *Eleuauerunt flumina fluctus suos* . (4) *a uocibus aquarum multarum.* Nâh in châmen ánderiu uuazzer . diu huôben ûf íro uuélla . iro baldi . dîa sie hábeton . fóne mánigero uuázzero dôzze. So íro iêo mêr uuas so bálderen uuâren. *Mirabiles elationes maris.* Dan-
zornunga dero uuerltliûto
nan uuúrden uuurdenlicho . die indignationes sęcularium. Vuannan? A uocibus aquarum multarum. Vuiêo uuunderliche? Daz niêman diû hére martyrum gerûobon nemag . diû fone dannan démo zorne lâgen. Vnde uuaz do? *Mirabilis in altis dominus.* Truhten uuas ouh uuúnderlîch an diên so hôhen unde so geuuáltigen
chúningin
regibus . diê daz tâten. Vuârána skînet daz? (5) *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Dîniu úr-

chunde uuurden harto geloûblich. Selbên diên regibus uuúrden siû geloûblich sámosô diên ánderen. Also iz
an mir hêigînt frído an dero uuerlte muôzzint ir fressun hábin uuésent
chit . IN ME PACEM HABETE . IN MVNDO PRESSVRAM HABEBITIS .
aber balt ih habin diê uuerlt uberuuúndin
SED CONFIDITE . EGO VICI MVNDVM. Vuaz uuirt dannanûz? *Domum tuam decet sanctitudo domine in longitudine dierum.* Dînero ęcclesię gezímet hêiligheît in êuuighêite. In ándirro uuerlte skînet íro hêiligheît . dar
hórofaro
zímet sî íro . uuanda dâ neuuirt sî fuscata.

(XCIII.)

PSALMVS IPSI DAVID QVARTA SABBATI. Psalmus CHRISTO
liêhtfaz himilis
in míttauuéchun . do uuurden luminaria cęli diû sît
uber ubele unde guote kestécchit in hi-
skínen super bonos et malos. Siû stânt fixa in firma-
milis festi dero lib-
[R 347]mento cęli . sô stant oûh die . quorum conuer-
uuandil in himilin ist uuaz man
satio in cęlis est. Vnde also siû neruôchent quid aga-
an dero erdo tuôt ferte
tur in terra . noh dârumbe nelâzzent iro itinera . so
himilsce érdîne
nelâzzent oûh die . diê cęlestes sint . umbe terrenos
menniscin libuuandil
homines . siê nefólhábeien iro conuersationem. Souuáz
fertrageni
man ín tuôt alde ánderên des habent sie tolerantiam.
Der dia ferliûset . der fallet fone hímele. Daz oûget
díser psalmus. (1) *DEVS VLTIONVM DOMINVS . DEVS VLTIONVM libere egit.* Got ist hêrro des keríches . uuanda er niêht ungeróchenes nelâzzet . Got des keríches téta

hára úndir ménniscin er uuas
baldo . do er cham inter homines. Also iz chit . ERAT
sie lêrinde samo geuualt habinde nals nieht sô únbaldo so die iro uuerchpriêuin
DOCENS EOS TANQVAM POTESTATEM HABENS . NON QVASI SCRIBE
tâten . unde sundirlébin
EORVM ET PHARISEI. Die er sah ubelo tuon . die rafsta
Got kerícchis
er baldo . uuanda er deus ultionum ist . unde er uuolta
kricchis
daz sie ultionis úbereuuúrdin. (2) *Exaltare qui iudi-*
in úrstende irdisce
cas terram. Vuírd irhôhet in resurrectione dû terre-
ménniscen
nos homines ze urteildo bringest. Far baldo ze hímele .
dû in érdo bald uuâre. *Redde retributionem superbis.*
Kilt diên ubermuôten . fergíb dien diemuôten. Diê dih
ubermuôtige zêichinin
sluôgen superbi . die irchâmen sih . fone diên miraculis
diêmuôtige
dero apostolorum unde humiles uuordene . châden sie
uuaz múgin uuir is nu tuon bruodera ?
ze ín . QVID FACIEMVS VIRI FRATRES? Do gehôrten siê fone
tuont riúuua unde uuerde iúuuer iêgelich
petro . AGITE POENITENTIAM . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE
ketoûfet in námen
VESTRVM . IN NOMINE DOMINI NOSRI IESV CHRISTI. Diên fer-
gíb . fergíb ín sculdo mêistun. Vuaz ist diû sculd ?
sie guzzen uz daz iro hêiliga uuérigelt
FVDERVNT PRECIVM SVVM. Vuaz kelâzzest dû ín dárain-
durh ablaz sie trinchen iro uuérigelt
gágene per indulgentiam? BIBANT PRECIVM SVVM. So
ist ín chómen dîn gebét . daz dû in cru[R 348]ce tâte.
fater blaz ín iz sî neuuízzin uuaz sie tuônt
PATER IGNOSCE ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. (3)
Vsquequo peccatores domine . usquequo peccatores
gloriabuntur. Selber spiritus sanctus spríchet sament
ménniscon . unde frâget des siê zefrâgenne hábent.
Vuiêo lango truhten guôllichont sih súndige? Vuiêo
lango? (4) *Effabuntur et loquentur iniquitatem lo-*
quentur omnes qui operantur iniustitiam. Vnreht sá-

gent unde spréchent súndige. Alle die iz tuont die sprechent iz. Siê chédent Got neuueîz unser unreht. Vuannan chédent siê daz . âne daz siê Got fertréget. demo dinchstéllere unde sie lében lâzzet? Siê bergent sih fóre stationario . daz er sie nefâhe . fore Góte nebérgent siê sih . uuánda siê ín neuuânent uuésen fore íro únrehte. Siê chédent dinchliûten lantrehtin cheisîd únserîu unreht mísselîchent iudicibus . legibus . imsirin sculthêizzon peratoribus . commentariensibus . diê uuir fliêhen . nemáhtin uuir in danne uuirs kefliêhen . úbe iz ímo míselîcheti . alde er iz uuíssi ê? (5) *Populum tuum domine humiliauerunt . et hereditatem tuam uexauerunt.* So chôsondo gediemuôton sie dînen liût . der daz âna sêr gehôren nemahta . unde muôhton míte dîne erbe . getriûuuin dine fideles. (6) *Viduam et aduenam interfecerunt . et pupillos occiderunt.* Vuíteuuun unde éllenden . unde ellenuueisen sluôgen siê. Fone dien gescríben ist . Peredin unde chómelinch nescádestu GRINVM ET ADVENAM NON NOCEBIS. (7) *Et dixerunt non uidebit dominus.* Vnde châden siê . Got nesiêhet des niêht. *Neque intellegit deus iacob.* Noh Got iacob neuuêiz iz. (8) *Intellegite insipientes in populo . et stulti aliquando sapite.* Fernément únuuízzige under liûten . unde ir goucha ferstânt iûh éteuuenne. (9) *Qui plantauit aurem non audiet?* Der dáz ôra gescuôf . negehuôret der? *Aut qui finxit oculum non conside-*
]R 349[*rat?* Alde der ouga getéta negesiêhet der? Nehábet er selbo . daz er ánderen gab? (10) *Qui corripit gentes non arguet?* Der prophetas fóre ûzze irrafsungo diêto santa ad correctionem gentium . so er selbo chúmet uuidirrefsin? nesol er danne redarguere? Daz siê tâten . nesol er

daz tuôn? *Qui docet hominem scientiam?* Der andere tuot uuízzen . neuueîz der selbo? (11) *Dominus scit cogitationes hominum quoniam uanę sunt.* Got uuêiz déro menniscon gedancha . er uueiz daz sie uppig sint. Sie neuuízzen . daz die sîne rehte sint . er uueiz áber daz diê íro uppig sint. Sint aber doh êine diê sîne Gotes liêbin gedáncha uuizzen . die heizzent amici dei. (12) *Beatvs homo quem tu erudieris domine . et de lege tua docueris eum.* Sâlig ist dér mán . den dû trúhten lêrest . unde ímo die lêra gíbest fóne dînero êo. Vuélicha? (13) *Vt mitiges eum a diebus malis.* Daz dû ín gemánmendest . unde gesueîgest ubelero tágo . so die sint . an diên diên ubilen framspuot ist in quibus prosperantur mali. *Donec fodiatur peccatori fouea.* Daz er síh inthábe . unde ímo iz neuuége . unz démo súndigen gruôba gegráben uuerde . dâr er ín stúrze . unde furder ûf nestánde. Vuélichiû ist diû framspuôt uber- gruôba. Daz ist sin prosperitas diû gíbet imo super- uuâni biam . an déro iruállet er sih. Daz chúmet fóne tougenero pinêimedo occulta dei dispositione. Den er diê lêret der nechît ziu richesont ubele ? unde ziu uuerdent ferdrucchet kuote niêht ze Góte . QVARE REGNANT MALI . ET PREMVNTVR BONI? (14) *Quia non repellet dominus plebem suam.* Vuanda durh daz nestôzzet fone ímo Got sînen liût. Vuieo er uôberot ín . noh nefertribit ín tuot er danne? Exercet non repellit. Er bézzerot in mít diên ubelen . hértet ín . máchot ín gedúltigen . unde féstmuôten. *Et hereditatem suam non derelinquet.* Vnde umbe énero ubeli . nelâzzet er sîn erbe. Diên er daz erbe uuíle . diê fíllet er . éne lâzzet er tuôn . daz sie uuéllin. (15) *Quoad usque iustitia conuertatur in iudicium.* Vuis diê uuîla reht . [R 350]

ordenunga
unde nelâz dir mísselichen Gotes dispositionem unz
dîn reht uuerde bechêret in irtêilida unz du sáment
zeirteillenne
ímo sizzest ad iudicandum . also oûh apostoli ze êrest
rehte úberteîlare
uuâren iusti . unde daranâh uuerdent iudices. *Et qui*
tenent eam omnes recto sunt corde. Die daz tuônt .
reht
diê iustitiam fasto hábent . diê sint mit créhtemo hér-
zen nals mit chrúmbemo. (16) *Quis exsurget mihi*
aduersus malignantes ? aut quis stabit mecum aduersus
operantes iniquitatem ? Vuer chúmet mir ze helfo
uuider árguuíllige? Alde uuer stât mir bî . uuíder ún-
rehto fárenten? Diê sâr mîna conuersationem lêidez-
zent . úbe siê mih kesêhent christiano more uiuere .
irráfsungo ziu neuuerchost du so ouh andere liûte
mit súslichero increpatione. Quare non facis quod alii
tuônt pist tu eîno allis christane hôi herro. Hina inbrottinî zúchta
faciunt. Tu solus christianus es. Te extasis cum paulo
dîh crehto mit paulo ze himele
rapuit in tertium cęlum. (17) *Nisi quia dominus ad-*
iuuit me . paulo minus . i. prope habitauit in inferno
anima mea. Vbe mir Got nehulfe . sólchero uuorto
mahti ih liêhto besuíchen uuerden . unde ze hello fáren
mîn sela. Vnder diên solchen negenâse ih . ube iz
Got netâte. (18) *Si dicebam motus est pes meus .*
misericordia tua domine adiuuabat me. Vbe ih mit
diêmuoti
humilitate iah mînero sundon . unde ih chad . mîn fuôz
ist peslíphet . sô half mir iêo Got dîn genâda. (19) *Se-*
cundum multitudinem dolorum meorum in corde meo .
consolationes tuę lętificauerunt animam meam. Also
mánegîu sêr mir ánauuâren . sámománige trôsta fréu-
ton mîna sêla. (20) *Numquid adheret tibi sedes ini-*
quitatis . qui fingis dolorem in precepto. Haftet dir

iêht der stuôl des unrehtes? Mág sáment dir sizzen doh eîner unrehter . du daz sêr uuúrchest an dinemo gebote? Daz chit . du uns uuíle gebóten uuesen daz sêr. Luctus ist sêr . daz sêr uuíle dû uns uuésen [R 351] gebóten . uuanda dû chîst . BEATI QVI LVGENT . kebiêten do uuúrchest dû íz. Sih dir selbo lector uuieo Augustinus chéde . FORMAS INQVID DOLOREM IN PRECEPTO . I. DE DOLORE PRECEPTVM NOBIS FACIS . VT IPSE DOLOR PRECEPTVM SIT NOBIS. Daz sint sîniu uuort. Der sin ist. Vuiêo mag der úbelo sáment dir sízzen . sîd dû noh kuôtemo nelîbest . dû neuuéllest daz ímo sêr preceptum si. (21) *Captabunt in animam iusti . et sanguinem innocentem condemnabunt.* An des réhten lîb fâhent siê . unde únsúndig pluôt ferdámnont sie. Also CHRISTI sanguis uuas innocens . unde doh fone impiis úberteîlet uuard. Vuieo suln sie anderen lîben . sîd siê ímo nelîbton? Nu trôstet unsih aber der salmo sus. (22) *Et factus est mihi dominus in refugium.* Vnde des ist truhten mir uuorden zuôfluht. *Et deus meus in auxilium spei mee.* Vnde Got mîner ze helfo mînero gedíngi. Er gíbet mir êuuígen lîb . nah mînero gedíngi . fúre dísen murgfâren. (23) *Et reddet illis iniquitatem ipsorum.* Er gíltet oûh in íro unreht. *Et in malitia eorum disperdet illos dominus deus noster.* Vnde in íro argen uuillen fertrîbet er siê . fone sînemo rîche.

sâlig sint die sih uuuofcháront
léso
daz chit .
ûzzir sêre machost du uns kebót also mêinich . daz selba iz daz ser an uns
kebót si
kebot
pluôt
unsundig
ubelen

(XCIV.)

Lavs cantici ipsi david. Démo uuâren dauid christo . ist díser psalmus pêidiu . ioh laus . ioh canticum. Laus skeînet deuotionem . canticum hilaritatem. *Invitatorivm.* (1) *Venite exsvltemvs domino.* Chóment liûte chóment ferro gesezzeno . lâzzen unrehta fréuui sîn . diû ze uuerlte tríffet . uôbet dia . diû ze Góte triffet. *Iubilemus deo salutari nostro.* Niûméien Gote únsermo háltâre. Ougen fréuui mit niûmon . dâr [R 352] uuir mit uuorten nemúgîn. (2) *Preoccupemus faciem eius in confessione.* Fúreuangeien sîn ánasiune ín geiíhte. Vuanda ér noh chómen sol ad iudicandum . so irgében unsih êr ímo déro súndon iéhendo . daz er sie danne nefórderoe dínglîcho. *Et in psalmis iubilemus ei.* Vnde niûmoen ímo an diên salmon . oûgen únsera geîstlíchun méndi an ín. (3) *Quoniam deus magnus dominus . et rex magnus super omnes deos.* Vuanda Got ist máhtîg hêrro . unde máhtig chúning uber alle Góta. Vber alle diê Góta . fone diên iz chît . Dedit eis potestatem filios dei fieri. Diê sint Góta . uuanda siê Gotes súne sint. Daz neuuârin siê . úbe gratia neuuâre. Er ist úber siê máhtig . uuanda er getéta siê máhtige. Be diû suln uuir ímo iubilare. (4) *Quoniam non repellet dominus plebem suam.* Vuánda Got nestôzzet dána . sînen uólg. Vuélen? Plebem iudeam. Souuiêo sie ín feruuúrfin . also iz chît. In propria ve-

sîn unde die sine nenâmin sîn uuára
NIT . ET SVI EVM NON RECEPERVNT . er neferuuarf doh siê
gloûbige
uuanda apostoli . unde andere fideles dannan châmen.
Fone diû suln uuir ímo iubilare . mit allerslahto stimmo uuúnnesángon . ménischin . orginon . sêiton . fîfon . cýmbon . clóccon . hórno . et reliqua . in quibus hoc quod continet omnia scientiam habet uocis . daz hêizzit iubilare . daz chit âna uuórt liûdon. *Quia in manu eius fines terrę.* Oûh fóne diû . uuanda in sînero hénde sint . álliû ende déro érdo. Gentes diê unz in
kánzlidi
énde uuerlte gesêhen sint . die preputium hêizzent . die
scártlidi
sint oûh chómen sáment circumcisione . unde hábent
ze demo ortsteîne der zuo mura in eîn
sih kefuôget ad lapidem angularem qui facit utraque
bringet
unum. *Et altitudines montium ipsius sunt.* Vnde
die irdiscin fúrsten
sîn sint diê hôhina déro bérgo. Terreni principes diê
mit zesazten lántrehten namen
íu êr [R 353] promulgatis legibus christianum nomen uuolton tîligon . diê sint nû selben christiani. (5) *Quoniam ipsius est mare et ipse fecit illud.* Vuanda sin ist daz mâre . er téta iz. Daz er téta daz ist nôte sîn.
tiête
Gentes téta er . diê lósênt ímo . sîe bezêichenet daz mare. *Et aridam fundauerunt manus eius.* Vnde ouh diê dúrrun erda festenoton sîne hende. Vuanda si durre ist . pe diû nézzet er sîa. Er uuêiz uuóla . uuiêo dúrf-
únbírigiû hérzin
tig sterilia corda sint des regenes sînero lêro mit démo er siû festenot. (6) *Venite adoremus . et procidamus ante deum . ploremus ante dominum qui fecit nos.* Chóment pétoen. Vnde uuiêo bétoen? Fallen níder fóre ímo . uuêinoen fóre demo . der unsih téta. Daz ist fóne diû reht. (7) *Quia ipse est dominus deus noster.*

Vuanda er ist unser Got. Vuaz aber uuir? *Nos autem populus eius . et oues pascuę eivs.* Vuir bin áber sîn liût . unde scâf sînero uueîdo. (8) *Hodie si uocem eius audieritis . nolite obdurare corda uestra.* Vbe ír hiûto gehôrent sîna stimma . so neferhértent iúuueriû herzen. (9) *Sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto.* Also iudei tâten . ín demo eînode mih crémendo . do sie mîn chóreton. *Vbi temptauerunt me patres uestri.* Dâr mîn chóreton iûuuere patres diê doh danne iúuuere patres nesint úbe ir siê nebíldont. Der ist mánneliches pater . den er bíldot. *Probauerunt et uiderunt opera mea.* Sie besuohton uuaz ih ketuôn mahti . unde do gesâhen siê miniu uuerch . diû mahton sie iz lêren. (10) *Quadraginta annis proximus fui ! generationi huic.* Fiêrzeg iâro uuas ih nâhe dírro gebúrte. An uuiu? An zeîchenen unde uuúnderen diu ih fore ín téta . fone dien sie mih erchénnen mahton. *Et dixi.* Vnde dô chad ih. *Semper isti errant corde.* Diê sint iêmer írre in íro [R 354] herzen. Soltin sie sih iêmer beríhten . daz uuâre in fierzeg iâren uuorden. Durh daz follegiêng ih ín sô lángo . daz ih an ín geoûgti sólcha slahta uuésen liûto . diê niêmer neirdruzzet íro úbeli. (11) *Et ipsi non cognouerunt uias meas . s. utique spiritales.* Vnde uuanda mîne uuéga die geîstlíche sint . neirchándon siê . quia fleîscin ménnisco nenimit nieht in sich des Gotkêistlichin dingis. carnalis homo non percipit ea quę sunt spiritus dei. *Quibus iuraui in ira mea . si intrabunt in requiem meam.* Diên ih zórneger sus suuor unde sus tréuta . in mîna râuua nechóment siê . daz chît . beati sâlich neuuerdent siê. Dâr ist in áller guôtelih ferságet.

Díser salmo fâhet ána ze fréuui . unde gât ûz ze âmere.

(XCV.)

Canticvm david qvando domvs aedificabatvr post captivitatem. Sus sang dauid do daz hûs kezímberot uuard . nâh éllende. Vuélih ist daz hus? Iû uuárd hus kezímberot nâh éllende . dô zorobabel filius salathiel fone captiuitate babylonię iruuúndener (dero éllendi) . salomonis hus daz fone chaldeis zestôret uuas . ánderêst zímbe- rôta. Ságet diser salmo fóne démo? Neîn. Er ságet fone sancta ęcclesia diû domus dei (Gotes hus) ist . uuiêo sî mit cantico nouo fidei spei et caritatis (niúuuemo sange keloubo kedíngi minno) kezímberot uuard . nah déro captiuitate infidelitatis (ellendi dero ungeloubo). (1) *Cantate domino canticvm novvm . cantate domino omnis terra.* Síngent trúhtene niúuuez sang . daz sínge imo álliû diû erda. Dilectio ist canticum nouum (mínnasami niúuue sáng) . uuanda si mandatum nouum (niúuue gebot) ist. Omnis terra ist sancta ęcclesia. Sî ist domus dei (Gotes hûs) . unde uuirt mit caritate (mit minno) gezímberot. An dero structura uuerdint alle lapides (gezimbere steina) unus lapis (ein stêin). Vuiêo uuirt daz? In unitate spiritus (an déro êinigheite geîstis) . in uinculo pacis (an fridis pánde). (2) *Can*[R 355]*tate domino.* Singent trúhtene. Singent niûuuez sang . sô zímberont ir niúuuez hus. *Benedicite nomen eius.* Lóbont sînen námen. Vuieo? *Bene nuntiate de die in diem salutare eius.* Vuola tuônt chúnt sinen háltâre christvm . fóne táge ze táge . daz

er iêo chúndero unde chúndero sî. (3) *Adnuntiate inter gentes gloriam eius . in omnibus populis mirabilia eius.* Chundent under diêten sîna guôllichi . unde sîniu uuunder under allen liûten. So uuóla getuônt ín chunt . unde so uuît hûs zímberont ímo. (4) *Quoniam magnus dominus et laudabilis nimis terribilis super omnes deos.* Vuanda er mahtig hêrro ist . unde lóbelih hárto . unde brúttelîh uber alle Gota. Vuaz suln uuir danne fone ín geloûben? (5) *Quoniam omnes dii gentium doemonia.* Daz alle Góta hêidenero diêto . tiêuela sint. Diê irricheit error fant . die sint tiêfela dęmones. *Dominus autem cęlos fecit.* Áber truhten téta diê himela . ába diên er sie falta . so mahtig ist er. (6) *Confessio et pulchritudo in conspectu eius.* Keiíht unde scôni sint fore ímo. Lâ foregân confessionem piiiht peccatorum sundon . sô uolget sâr pulcritudo scôni. So du dih irspuôlest so bist dû scône fore ímo. *Sanctitas et magnificentia in sanctificatione eius.* Heîli ze êrist unde mícheluuerchunga dáranâh sint in sînero heîligmachungo. Den ordinem hábe sîn sanctificatio antreht daz si dih prínge fone sanctitate heiligi ze magnificentia michiluuurchte. Vuíle dû êr magnificus míchiluuurchig sîn in signis et miraculis mit zeîchenin unde mit . er du sanctus uuerdêst . des nemag niêht keskéhen. (7) *Afferte domino patrię gentium . afferte domino gloriam et honorem.* Ir diêtpurge . bríngent trúhtene guôllichi unde êra . bríngent sia ímo . also iû selben . noh anderên menniscon. (8) *Afferte domino gloriam nomini eius.* Pringent imo ze lóbe guôllichi sînemo námen . chedent .

sus nals uns hêrro nals uns nube dinimo námin gib kuôllichi
NON NOBIS DOMINE NON [R 356] NOBIS . SED NOMINI TVO DA

an uns
GLORIAM. *Tollite hostias et introite in atria eius.* Nément ópher diû ímo gerîsen . unde gânt mit diên in
tráhinin firmúlitimo
sîna hóua. Chóment mit lacrimis . unde mit corde
herzin
contrito in sîne hóua . die ze sînemo hûs leîtent. Ín-
biscôufin andren prédiaren
NONT iûh ze apostolis . ze predicatoribus . daz sie iûh
pringen in sanctam ęcclesiam dîu sîn hûs ist. (9) *Adorate dominum in atrio sancto eius.* Sô ir dárachóment dar bétont trúhtenen in hêiligemo hóue sînemo. Vuer ist der hóf? Daz ist aber sî . sancta ęcclesia . hûs diên . diê in íro bûent . hóf diên . die durh sîa ze hímele fárent. *Commoueatur a facie eius uniuersa terra.* Álliû diû erda uuerde iruuéget ad pęnitentiam .
ze riúuuo
in fleîsce
fone sînemo ánasiûne. Sô ér ín carne sih keoûge . unde er ín chunt uuerde . dannan bézzeroen sih álle. (10) *Dicite in nationibus dominus regnauit a ligno.* In allen diêten chédent danne . trúhten rîchesota fone
holze chrucis holze
ligno. Fone ligno crucis pegonda er rîcheson . also
fóne beuuéritemo holze zartkártin
fóre diabolus rîchesota . a ligno uetito paradysi. *Et enim correxit orbem terrę qui non commouebitur.* Dán-
rinch dero erdo
nan hábet er geríhtet orbem terrę . der furder intríhtet neuuírdet. Sîd daz hus kezímberot ist . furder stât iz. *Iudicabit populos in ęquitate.* So des zît uuírdet .
an
so irteîlet er liûten in rehte. Vuánne ist daz? In
dero andrun chúnfte
secundo aduentu. (11) *Lętentur cęli et exsultet terra.* Sînes rîches fréuuen sih die regenonten hímela . unde diu fone ín berégenota erda. *Commoueatur mare et*
diu uuerlt
plenitudo eius. Aber dárauuídere bélge sih is sęculum .

állichêit áhtunga
unde sîn uniuersitas . unde dannan chome persecutio.

lint-
(12) *Gaudebunt campi et omnia quę in eis sunt.* Le-
muotige . mammende. die Gotis kefildir
nes . mites . diê campi dei sint . unde iro fólgara mén-
dên is. *Tunc exsultabunt omnia ligna siluarum* (13)
a facie domini . quia uenit. Danne fréuuent sih sînero
êrerun [R 357] chumfte ! alle uuáltpôuma . uuanda sie
zimbere Gotes hûsis
gebrûchet uuerdent ze ędificio domus dei. Daz sint
diê heîdenin ábasnítine aba uuiltstocche . unde geimpitote ûffen óleboûme
pagani . precisi de oleastro . et inserti in oliuam. *Quo-
niam uenit iudicare terram.* Sie mendent oûh daz er
anderest chumet . zeúberteilenne die ménniscen . die érda
chóment hara mînis fáter geuuîeh-
sint . uuanda sie dâr gehôrent. VENITE BENEDICTI PATRIS
ten
MEI. *Iudicabit orbem terrę in ęquitate . et populos in
ueritate sua.* Er úbertêilet den érdering in réhte . dâr
állelîchi kuôtero unde úbilro
uuirt fernómen uniuersitas bonorum et malorum . unde
liûte in sînero uuarheite dar uuerdent fernómen . die
ze zesuuuun unde ze uuínstrun
gesceîdenen ad dexteram et ad sinistram.

(XCVI.)

(1) *PSALMVS IPSI DAVID CVM TERRA EIVS RESTITVTA EST.*
Sang selbemo CHRISTO . dô sîn lîchamo irstuont . unde
úngeloûbige ze gloûbo
infideles ad fidem geládot uuurden. *DOMINVS REGNAVIT .
EXSVLTET TERRA.* Nâh tôde irstándener CHRISTVS rîche-
diu zesáminehábiga erda
sota . des fréuue sih continens terra. *Lętentur insulę*

erda mit uuázzeren undirnomine
multę. Fréuuen sih is oûh terrę aquis interruptę. Zesámineházig lánt ûzzerunhálb méres . heîzzet continens. Dánagescêidenez in mari . alde in stagnis . heîzsêuuin
zet insula. Diên bêiden sî fréuui . regnum CHRISTI.
isila daz Gotes riche
(2) *Nubes et caligo in circuitu eius . iustitia et iudicium correctio sedis eius.* Vmbe in . íst er êinên uuólchan . unde tímberî . anderên ist er reht unde urteilda . diû sînes stuôles kerîhteda sint uuanda er an diên gerno sízzet . an diên er diû zuêi findet. (3) *Ignis ante ipsum precedet . et inflammabit in circuitu inimicos eius.* Fiûr féret fore ímo . êr dies iudicii chóme . unde inzundet sîne fíenda . umbe in gesezzene. Vuanda
suônotak
so predicatores paganis iro idola uuéren begínnent .
prediara hêîdenen abkot
so uuerdent sie inflammati dan[R 358]nan irrínnet per-
irgrémit âh-
secutio. (4) *Alluxerunt fulgura eius orbi terrę.* Sîne
tunga
blíccha irscínen allero uuerlte . daz sint miracula predicatorum. Sie sint nubes . fone nubibus choment
zeîchin dero
uuólchen
fulgura. *Vidit et commota est terra.* Diû miracula gesah álliû diû uuerlt . unde ircham sih is. (5) *Montes sicut cera fluxerunt a facie domini . a facie domini omnis terre.* Fóne diu smulzen potentes et superbi also uuahs . fone Gótes anasiûne . uuanda sie
pliccha zeichin
keuuáltige und ubermuote
gagenuuerti an dien zêichin
sîna presentiam in miraculis irchandon. Sô téta álliû diû erda . daz chit alle ménniscen. Alle geloûbton siê
herti
sih íro duritię . unde uuurden christiani. Vuiêo cham daz dárazuô? (6) *Adnuntiauerunt cęli iustitiam eius.*

Vuanda predicatores ín Gotes reht chúnton. *Et uiderunt omnes populi gloriam eius.* Vnde uuanda alle zêichinin Gotis kuollichi
liûte an dien miraculis gloriam dei ! gesâhen. (7) *Confundantur omnes qui adorant sculptilia.* Sîd daz sô sî . ze hônedon uuerden alle . die gráftpilide bétoien . abkot
daz chit idola. *Qui gloriantur in simulacris suis.* Die sih kuôllichont in iro gelîhnissen. Sámoso uuir neuuízzîn uuaz uuir betoien . uuir den ungesihtigen Got pétoien . unde aber sie geséhen íro Góta. *Adorate eum omnes angeli eius.* Petont ín alle sîne angeli . menniscin
unde úbe iuh uuellen homines péton . so zêigont in ze ímo . uuanda er gemêine Got ist . den ir unde sie bé- diu êrist uuordena
ton súlent. (8) *Audiuit et lętata est syon.* Primitiua daz ouh diête Gotes
ęcclesia diû in iudea geîscota. QVIA ET GENTES RECEPE- uuort inphiengin
RVNT VERBVM DEI . diû mánta des mâris. *Et exsultauerunt filię iudę . propter iudicia tua domine.* Vnde die sêla dero geloubigon daz Got in ên-
animę credentium iudeorum fréuton sih. QVIA NON EST halbháldâre niêht neist nube in állen diêtin ist imo
PERSONARVM ACCEPTOR DEVS. SED IN OMNI GENTE QVI TIMET der liêb der in fúrchtit
EVM . ACCEPTVS EST ILLI. (9) *Quoniam tu* [R 359] *dominus altissimus super omnem terram . nimis exaltatus es super omnes deos.* Fréuton sih . daz du der fíle írdisce
hôho Got pist . uber alle terrenos . fíle hôh uber alle hêiligen
sanctos. (10) *Qui diligitis dominum odite malum.* Házzent ubel alle Got mínnonte . unde nefúrhtent niê- mannen. Zíu nesulent? *Custodit dominus animas sanctorum suorum.* Vuanda er behuôtet sînero hêiligon sêla. *De manu peccatorum liberabit eos.* Er

diê den lîchamin mágin
lôset siê fóne dero sundigon handen . qui corpus pos-
irslan nals die sela
sunt occidere non animam. (11) *Lux orta est iusto .*
et rectis corde lętitia. Liêht ist irrúnnen démo reh-
liêht dero geloûbo in demo herzin
ten . nals demo unrehten. Lux fidei daz in corde ist .
daz neist ín gemeîne . áber déro sunnun liêht ist ín
gemêine . unde fóne diû ist fréuui diên gréhthérzen.
diên árgisten
Diâ ferságeta esaias diên úbelên . dô er chad . NON EST
neist niêht zemendenne . chit Got selbo
GAVDERE IMPIIS DICIT DOMINVS. (12) *Lętamini iusti in*
domino et confitemini memorię sanctificationis eius.
An Góte ist sî . an ímo fréuuent iûh rehte . unde ge-
iéhent sînero gehúhte . diû hêilige machot . hábent in
gehúhte sîniu uuort . unde geiêhent déro gehúhte . daz
chit ketrúent íro . daz machot iûh hêilige . uuanda er
in uuerlte habint ir arbeîte
chad . IN MVNDO PRESSVRAM HABEBITIS . so neuuânent ir
bézzeren dingis danne so er gehiez . unde sînt doh frô
an ímo.

(XCVII.)

in tôufi
(1) *CANTATE DOMINO CANTICVM NOVVM.* In baptismo
abirborne unde uuiderniúuuote niúuez sanc
regenerati et renouati . síngent canticum nouum. Daz
in dero alti ada-
nemúgen síngen . diê noh sint in uetustate preua-
mis ubirfangis
ricationis adę. *Quia mirabilia fecit.* Síngent uuanda
uuerlt
er uuúnder hábet ketân . uuanda er mundum habet
fone euuigemo todo
irlôset a morte perpetua. *Saluauit eum dextera eius .*

et brachium [R 360] *sanctum eius.* Ín gehiêlt sîn
keuuurche
zéseuua . unde sîn heiligo arm. Sîn selbes operatio
chraft
unde sin selbes fortitudo tâten iz . uuanda er hábeta
keuualt sînin lib zelâzzenne unde aber uuider zene-
potestatem ponendi animam suam . et iterum sumendi
menne
eam. (2) *Notum fecit dominus salutare suum.* Pater
in fleîsce
getéta chunden sînen háltâre CHRISTVM dô er in carne
irskêin. *In conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.*
Fóre diêten iróffenota er sîn reht. Vuelez? Âne aber
zésiuua arm
CHRISTVM . der oûh sîn dextera unde sîn brachium ist.
(3) *Recordatus est misericordię suę . et ueritatis suę*
domui israel. Er irhúgeta sînero genâdo . diê er skêin-
da geheîzzendo . unde sînero uuârheîte . diê er skêinda
lêistendo daz er gehiêz. Vuemo? Israhelis hûse .
gloubige zuosehendo
daz sint alle fideles . die in gesehen suln facie ad fa-
antfrísto
ciem . nâh des námen interpretatione israhel . uuanda
man Got anasehinde
iz chit! VIR VIDENS DEVM. *Viderunt omnes fines terrę*
salutare dei nostri. Alliu ende déro erdo gesâhen
sinen haltâre. Vberál hábet man kêiscot sînen ad-
chunft
uentum. (4) *Iubilate deo omnis terra.* Sîd daz sô
sî . nu uuúnnesangont . unde fréuuent iûh des alle mén-
nisken. *Cantate et exsultate et psallite.* Síngent .
sprúngezent . niûmont. (5) *Psallite domino in cythara.*
Síngent ímo an guôten uuerchen. *In cythara et uoce*
psalmi. Singent ímo an uuerchen unde an hôhero
stimmo . daz uuérgh unde stimma sáment sîn. (6) *In*
tubis ductilibus. An êrinen blâson . mit hámere ge-
ráhten. Pézzeront iûh fóne Gótes hámerslégen . so

kehámirslagot unde gerécchit
récchent ir iûh . also iob uuard percussus et productus.
In uoce tubę corneę. Síngent ímo mit hornen blâsendo .
uzzer demo fleisce daz flêisc
horn iruuahset ex carne . unde fúreskiûzzet carne . sô
daz fleisc mit muôte kêist-
fúreskiêzzent ouh ir carnem mente. Fúresezzent spiri-
lichiu flêisclíchen rihtint muót ze Gote
ritalia carnalibus . dirigite mentem ad deum. *Iubilate*
in conspectu re[R 361]*gis domino.* Singent Gote in
des chuninges kesíhte . sines súnes CHRISTI. (7) *Com-*
in Gotes chunfte
moueatur mare et plenitudo eius. In aduentu domini
uuerlt
uuerde sęculum iruuéget . unde sîn folli. Vuaz ist diû
diû geuuizzeda héuigero sundoñ
folli? Ane conscientia ingentium delictorum. Diû ir-
chóme sih is danne. *Orbis terrarum et uniuersi qui*
habitant in eo. So tuôie der uuérltring . unde alle
darána sízzente. Sáment irchómen sih alle súndige.
heilige
(8) *Flumina plaudent manibus in id ipsum.* Sancti
man in guôten uuerchen
uiri die in bonis operibus fluzzen . die hántslágoen
danne an sélbemo Góte . demo siê diênoton. *Montes*
exsultabunt (9) *a facie domini . quoniam uenit iu-*
dicare terram. Perga fréuuent sih danne sînero gágen-
uuerti. Apostoli unde prophetę sint frô . daz er chu-
met zeirtêilenne diê írdisken. *Iudicabit orbem terrę*
in iustitia . et populos in ęquitate. Er findet reht
erdring súndige
úber orbem terrę . daz sint peccatores . unde uber po-
liûte getriûuen
pulos . daz sint sîne fideles.

(XCVIII.)

(1) *Dominvs regnavit.* Nâh sînero urstende resurrectione rîchesot CHRISTVS uuanda do uuurden uzkeséndet . die sîn rîche chunt tâtin diên lîuten. *Irascantur populi.* Des pélgen sih liûte . uuanda iro abkot idola suln zestôret uuerden. Alde ze ín selben belgen siê sih iro sundon . unde tuôen riúuua pęnitentiam. *Qui sedes super cherubim moueatur terra.* Dû alla folli uuízzinnis plenitudinem scientię uberrêichest . ze dir spricho ih . uuerde iruuéget erda MOVEATVR TERRA. Eînuueder . so ze âhtungo daz martirera corona inphâhen ad persecutionem ut coronentur martyres . alde ze riuuuo daz sie selbin uuerdin irneret ad pęnitentiam ut ipsi saluentur. Vuaz ist plenitudo folli uuízzinnis scientię? Caritas minna . hábe caritatem . so tríffest dû ad cherubim. (2) *Dominus in syon magnus et excelsus . super omnes populos.* Syon ist ęcclesia . uuís ín ęcclesia . so ist Got in dir michil unde hôh magnus et excelsus. Vuís oûh selbo syon . [R 362] uuis scóuuare contemplator Gotis liêhcis tîs . so uuirdest dû intliûhtit illuminatus . unde fone dero liûhtminatione nisse . uuirt Got an dir michil unde hoh magnus et excelsus *!* állero túgede uber alle diê liûte . diê sih ze ímo umbe íro idola abkot búlgen. (3) *Confiteantur nomini tuo magno.* Dînemo michelen námen iéhen siê. Diê ímo ze êrist iéhen neuuoltin lúzzelemo uuanda er únferro chómen uuas . diê iéhen ímo áber michelemo . so er uberál chunt uuerde. Ziû? *Quoniam terribile et sanctum est.* Vuanda er égebâre unde hêilig ist. Terribile .

úberteilaris ist Gotis
uuanda er iudicis ist . sanctum uuanda er dei ist.
(4) *Et honor regis iudicium diligit.* Vnde uuanda
chúninges êra gerihte mínnot. Fóne diû sî mánno-
reht urteil
lih iustus . uuanda er iudicium minnot. *Tu parasti*
æquitatem. Du garetost reht. Vuar? Daz ferním.
Iudicium et iustitiam in iacob tu fecisti. In sancta
ęcclesia tâte dû geríhte . unde reht. Fóne íro selbero
necham iz . dû lêrtost sîa bêidiu. Mánnolih lírnee
urteil undirscêidento undir ubele unde
tuôn iudicium. Vuiêo? Discernendo inter bonum et
guôte reht daz er úbel fermîde
malum. Aber iustitiam uuieo? Vt declinet a malo .
et faciat bonum. (5) *Exaltate dominum deum nostrum.*
Irhôhent trúhtenen Got únseren míchellichont in fóne
reht rehthaft
démo uuir iustitiam inphiêngen . daz uuir iustificati
uuerden. *Et adorate scabellum pedum eius quoniam*
sanctum est. Vnde bétont sînen fuôzscâmel uuanda
erda sin fuôzscâmil erda
er hêilig ist. Terra ist scabellum pedem eius . terram
fone erdo flêisc fone MARIVN fleisce mit demo selben
inphiêng er de terra . carnem de carne MARIĘ. In ipsa
daz selba
carne giêng er hiêr . ipsam gab er uns zeézzenne . daz
toû-
súln uuir béton . sô uuír iz ézzen . uuanda iz sacra-
genheit toûginhêite kêistlich fernúmist
mentum ist . unde iêo in sacramento spiritalis intellectus
sînin fuôzscâmil festi
ist. Ouh mag hêizzen scabellum pedum eius . stabili-
sînero Gotehêite
tas diuinitatis eius. (6) *Moyses et aaron in sacerdo-*
tibus eius . et samuel inter eos qui inuocant nomen
eius . inuocabant dominum et ipse [R 363] *exaudiebat*
sînin fuozscâmil
eos. Cnôto unde gerno bétoen scabellum pedum eivs .
daz er unsih kehôre . uuanda moyses unde aaron zuêne

sînero êuuarton sacerdotum . unde samuel êiner sinero bétaro . bétoton ín . unde er gehôrta siê. Neuuas iro mêr diê er gehorti? Íro uuas unéntlîch infinita manigi multitudo . fúre diê . díse drî genémmet sint. Vuas moyses euuarto sacerdos? Er uuégeta sînen liûten . also piscofa sacerdotes tuônt . pe diû ist er hiêr ze ín gezélet. (7) *In columna nubis loquebatur ad eos.* Er sprah ín zuô . uzzer dero uuólchen- sûle. Daz uuas fórezêichin figura . uuanda uuolcchen nubes pezêichenet spiritum sanctum . diu súl columna bezêichenet starchi unde robur et zîêri decorem ędificii. zimberis In spiritu sancto uuolta er chrístanheite zimber fabricam ęcclesię roborare . féstin daz píldota er ín fóre. *Custodiebant testimonia eius . et precepta quę dedit illis.* Fóne diû gehôrta er siê . daz siê behuôton sîniû úrchúnde unde siniu gebót . diû er ín beuólehen hábeta. Vueliu uuaren diu urchunde? Âne sélbiû diu precepta gebot . mit diên er ín chunta sînen uuíllen. Alde presignationes déro futurorum chúnftigon . diu uns nu chómen sint. (8) *Domine deus noster tu exaudiebas eos . deus tu propicius fuisti eis.* Du truhten gehôrtost siê . du uuâre ín suônlih . souuâr iz íro dúrfte uuâren. *Et uindicans in omnia studia eorum.* Vnde uuâre rechâre an allen iro uuíllon . an diên íro dúrfte neuuâren. Also an PAVLO skêin . der dríe stunt pát . des in Gót negehorta. Ziu negehôrta? uuanda iz sîne dúrfte neuuâren. Vuaz uuas er uindi- récchin- de cans? Diê extollentiam irhábini diû dâr uuerden mahti. Vuiêo aber an Moyse aaron et samuele? Vuaz habeta er an

in zerechenne? Daz sie ane sunda neuuâren. Vuiêlih uuas der gerih? Daz siê tagelicha muohi hábeton . uuándele fone déro úbelon conuersatione . under dien sie uuúrben. So der man [R 364] iêo bézzero ist . so imo iêo hartor uuíget ánderro úbeltât. (9) *Exaltate dominum deum nostrum.* Irhôhent trúhtenen Got únseren . ioh fillinten uerberantem . ioh ferhengenten cedentem. *Et adorate in monte sancto eius . quoniam sanctus dominus deus noster.* Vnde bétont ín uuanda er hêilig ist . ûffen sînemo hêiligen berge . daz ist sancta ęcclesia. Souuer ínnerunhalb íro nebétot der ferliûset sin gebét. Aber uuiêo perg ist sî mons? Daz líset man an danihele. Dâr stât . ein stein irhóuuener aba berge âna hende der geuueîchta al LAPIS PRECISVS DE MONTE SINE MANIBVS . CONFREGIT OMNIA erderîche unde iruuuôhs ze êinimo michilin berge . sô michelmo . daz ir REGNA TERRĘ . ET EXCREVIT IN MONTEM MAGNVM . ITA . VT IMallen uuerltrinch irfulti uuer ist der berch aba demo der PLERET VNIVERSVM ORBEM. Quis est ille mons de quo precisus est lapis? Regnum iudeorum . fone demo CHRISTVS stein irhouuen uuart iudon rîche der stêin den sie ferchúren irhóuuen âne cham . LAPIS QVEM EXPROBRAVERVNT. Vuiêo precisus sîne manibus? Daz er natus uuard sine opere hominum . hende? keborn mannis uuerch ana charilis míteslâf kebóren fone mágede keborin âna sine maritali coniugio . natus de uirgine . natus sine manibus. Quomodo confregit omnia regna terrę? Quia hende uuieo geuuêihta er al erdriche uuanda abkotriche geuuêichet sint riche déro tiêfelo confracta sunt regna idolorum . regna demoniorum. uuaz mêinit . perch iruuuôhs? uuanda der lichamo christanheite . dero Quid est excreuit? Quia corpus sanctę ęcclesię cuivs houbet er ist der uuart uuahsindo gebreîtit unz an uuerlte caput ipse est . crescendo dilatatum est usque ad fines ende terrę.

(XCIX.)

(1) *Psalmvs in confessione.* Vuéliû ist dísiu con-
geiíht lobis riúuuo
fessio? Si ist pêidiu ioh laudis ioh poenitentiae. (2) *Ivbilate deo omnis terra.* Vuúnnesángont Gote . alle in
ségin
erdo sizzente . uuanda ze iû állen sîn benedictio chómen ist. *Seruite domino in lętitia.* Diênont ímo in fróuui. Vuillîgen unde frolîchen diênest suôchet er. *Intrate in conspectu eius in exsultatione.* Kânt in
geuuízzeda
iûuuera conscientiam mit fréuui . diû in sinero gesihte ist nals in ménniscon. Vzuuert nefréuuent iûh núbe inuuert. (3) *Scitote quoniam dominus ipse* [R 365] *est deus?* Vuízzint daz truhten Got ist. Vuer neuueîz daz?
ube sie lês in
Iudei neuuisson iz . pe dîu sluôgen siê ín. Si enim cog-
uuíssin . niêmer nechriûzegotin siê den herren dero guôllichi
novissent nvmqvam dominvm gloriae crvcifixissent. *Ipse fecit nos et non ipsi nos.* Er téta unsih . nals uuir
unsir sîn
selbe. Fone ímo háben uuir esse . fóne diu nesuln
fermánen
uuir ín contemnere. *Nos autem populus eius . et oues pascuę eius.* Vuir bin aber sin liût . unde sîniu uueî-
hirte
descâf . uuanda er unser pastor ist. Vuéliche sint diê
uueîda Goteliche scrífte dero diu sela fêizt uuirt
pascuę? Âne diuinę scripturę . quibus saginatur anima. (4) *Intrate portas eivs in confessione.* Kânt ín ze sî-
tiêmuôti riúuua toufi
nen porton mit keiíhte . humilitas poenitentia . baptis-
minna
mum . caritas . elemosinę . sint sîne portę . diê ze ímo leîtent . mit déro geiíhte dero súndon. *Atria eius in ymnis confessionum.* Kânt oûh in sine hóua diê in

ouh riûuuo
hímele sint . mit lóben ánderro geiíhte danne pęniten-
Got iehinto Got lóbonto
tię. Confitendo fárent dára . confitendo uuésent dâr .
lob dero fróuui
uuanda dar ist échert confessio lętitię. *Laudate nomen eius* (5) *quoniam suauis est dominus.* Lóbont sînen
5 námen . uuanda er suôzze herro ist. *In ęternum misericordia eius.* Sîn genâda ist êuuig . uuanda er dia sêlda gíbet . die er fúrder nenímet. *Et usque in generationem et generationem ueritas eius.* Vnde sin
diû die to-
uuarheit ist in állen gebúrten . ioh in dero diu mor-
digen die êuuigen
10 tales píret . ioh in déro diû ęternos píret.

(C.)

(1) *Psalmvs ipsi david.* De selbemo CHRISTO siêhet
lûta
diz sáng . sîn ist dísiu uox . unde sament imo sinero ęcclesię. *Misericordiam et ivdicivm cantabo tibi domi-*
15 *ne.* Knâda unde urteilda síngo ih dir hêrro. An diên zuêin sint dîniu uuergh pe diu sint siû mîn sang. Nû
zit kenâdo zit
ist tempus misericordię . [R 366] háranâh chúmet tem-
úberteiledo reht unde
pus iudicii. Dísiû zuêi heîzzent ándersuâr iustitia et
frido kenada unde uuarhêit reht unde urtêil-
pax . alde misericordia et ueritas . alde iustitia et iudi-
da kenadich
20 cium. Diû oûgent uns uuieo ungeschêideno er ist pius
unde rehtfrumich
et iustus. *Psallam* (2) *et intellegam in uia inmaculata quando uenies ad me.* Ih singo in únfléchotemo uuége . unde dannan fernímo ih uuanne du ze mir

chúmest. Mit freuui diênon ih dir . daz kíbet mir fernúmest dînero chumfte. *Perambulabam in innocentia cordis mei.* Ih fóllegiêng in únscadeli mînes hérzen . so tuôndo sang ih in úngefléchotemo uuége . an démo unscadil Got mánne begágenet. Innocens neist der . der ándermo tárôt . noh ouh der . der ándermo nehílfet . noh áber der . der ímo selbemo ze uuóla tuôt. *In medio domus meę.* Vuâr uuas der gang? In míttemo mînemo hus . in mînemo hérzen. (3) *Non proponebam ante oculos meos rem iniustam.* Vnreht nehábeta ih fóre oûgon. Vuanda iz mir lêidsam uuas . pe diû skiêhton iz miniu oûgen. *Facientes preuaricationes odiui.* Vnrehto fárente házeta ih. Íro uuerg daz chît rem iniro únreht iustam házeta ih . nals siê sélben. Zuêne námen sint mennisco unde úbirstéphâre homo et preuaricator . hominem teta Got . preuaricatorem téta ménnisco . Gotes tât mínnota ih . mennischen tât házeta ih. (4) *Non adhesit mihi cor prauum.* Ze mír nehábeta auuékkez . daz chît ungeréhtez herza . also des mannes ist . der sih intrértet fóne Gotes uuíllen . unde sus mit ímo bâget . DEVS QVID TIBI FECI . QVID COMiâ Got uuaz habo ih dir getan? uuaz missetéta ih uuaz kesculta ih MISI . QVID COMMERVI? Des kesello neuuíllo ih sîn . uuanda er prauo corde sih áhtot iustum Got iniustum. *Declinante a me maligno non cognoscebam . i. non approâuuekkemo herzen rehtin unrehtin babam .* heretico ad perfidiam sih chêrentemo . nefol[R 367]geta ih. (5) *Detrahentem secreto proximo suo . hunc persequebar.* Hínderchôsonten man ándermo iágeta ih . unde âhta sîn . uuanda diu persecutio guôt ist . mit déro man îlet den man bézzeron. *Superbo*keloubirrare ze úbiliro geloûbo âhtunga

oculo et insaciabili corde . cum hoc non edebam. Sáment ubermuôtemo . unde der fóre nîde ánderro uuêuuon sat uuérden nemag . neâz ih. Alle superbi sint ubermuote
ínuidi . unde diê uuerdent pasti malis aliorum . non nîdik keâzzit mit ándirro ungefuôre noh kesátot
saciati. Déro gemeînsami ist zefliêhenne. (6) *Oculi mei ad fideles terrę . ut sedeant mecum.* Mîniu oûgen sint indân . ze getriúuuen ánasídelingen déro erdo. miteuuíste
Iro consortii lústet mih. Vuárazuo? Daz sie sáment zeuberteilenne
mir sízzen ad iudicandum. Also íro êiner spráh . neuuizzint ir daz uuir ioh éngela ubertêilen?
NESCITIS QVONIAM ANGELOS IVDICABIMVS? *Ambulans in uia inmaculata hic mihi ministrabat.* In úngeflécchotemo uuége *!* gânder . ambahta mir. Vuéler ist daz? Âne ketriúuue brediare nieht fasonde uuaz
der euangelii fidelis predicator ist . non quęrens quę sîn si sunder uuaz Gotis haltandis si.
sua sunt . sed quę iesu CHRISTI. (7) *Non habitabit in medio domus meę qui facit superbiam.* In mînemo herzen ein herza
nebúet . der úbermuôte ist. Vnum cor habo ih sáment tiemuotemo uuidirbruhtich herza fone hôhfértigemo
humili . resiliens cor habo ih a superbo. *Qui loquitur iniqua . non direxit in conspectu oculorum meorum.* Vnreht spréchenter . geírrota fóre mir. Souuâr er mih kesáh dâr skiêhta er . dannan flôh er. (8) *In matutino . i. in initio . interficiebam omnes peccatores terrę. ut disperderem de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem.* In ánegenne irsluôg ih . alle súndige déro ursuôchis
erdo. An démo ánagenne temptationis sluôg ih alle irsuôchente tiêfela
temptantes dęmones . daz ih siê fertríbe fone minero tiê-
sêlo . diu truhtenes purg ist . unde sîn ánasidele. De-

fela sundêrra dero erdo uuurchin
mones heîzzent mit rehte peccatores terrę . unde operarii
unrehtis die erdînin sun-
iniquitatis . uuanda siê getuônt [R 368] terrenos pec-
don unde únreht uuúrchin
care . et operari inique. Sie uuerdent áber irslágen in
uuerchin irsuo-
íro operibus fóne diên . die in sâr ze ánagêntero temp-
chungo leidizzindo
tatione uuíderstânt . unde sie exsecrando fertrîbent.
suônodach
In matutinis mag ouh dies iudicii fernómen uuerden .
nieht neirtêilent êr zîte pîtent unz Got
also iz chît . NOLITE ANTE TEMPVS IVDICARE . QVOADVSQVE
selbo chóme der bêdiu tuôt ioh intliûhtit toûgeni dero fínstrinon
VENIAT DOMINVS . QVI ET ILLVMINABIT ABSCONDITA TENEBRARVM .
ioh er iroffenot die râta dero hérzon naht
ET MANIFESTABIT CONSILIA CORDIVM. Nu ist nox nu neuuêiz
niêman den ánderen. Danne skînet uuer iêgelîcher
morgen fone Gotes purg
ist . so ist mane . so uuerdent fertríben de ciuitate do-
alle unreht uuurchente
mini omnes operantes iniquitatem.

(CI.)

(1) *ORATIO pauperis cum anxivs fuerit . et coram domino effuderit precem suum.* Díz ist armis kebét . sô ér in ángesten ist . unde er danne dârumbe Got flêhot. Fóne diû gefállet íz án sumelichen stéten CHRI-
der umbe unsich uuard arm briûte
STO qui pro nobis pauper factvs est . unde sinero sponsę
in einemo lichamin unde
sanctę ęcclesię . diû sáment ímo ist in una carne . et
in eînero stimmo getriûuuon
in una uoce unde iêgelichemo sînero fidelium der nôt-
haft ist. (2) *DOMINE . EXAVDI . ORATIONEM MEAM . ET cla-*

mor meus ad te ueniat. Truhten fater gehôre min gebét . unde mîn ruôft chóme ze [R 369] dir. So lûtreîste uuerde mîn gebét . daz ih ze dir chóme. (3) *Ne auertas faciem tuam a me.* Fóne mir neuuendest dû dîn ánasiûne. Diê pauperes (arm) sint . unde mîniu membra (líde) sint . fóne diên neuuende iz. *In quacumque die tribulor . inclina ad me aurem tuam.* Souuánne ih in nôt chóme . so helde ze mir din ôra. Ih hábo nôt nídenan du bist aber óbenan. Dérohalb is durft sî . derohalb hilf mir. *In quacumque die inuocauero te . uelociter exaudi me.* In dírro (chúnnezálo) generatione . in ánderro . unde án dero dríttun . unde an souuélero ih dih ánaháre . gehore mih spuôtigo . uuanda ih píto des . daz dû gerno gíbest. Vuaz ist daz? ane regnum (hímilrîche) cęlorum. Duô also du gehiêzzîst . dô dû châde . ADHVC TE LOQVENTE (er du folsprechest so) DICAM. ECCE ADSVM. (chído ih sihno uuar ih pin) (4) *Quia defecerunt sicut fumus dies mei.* Fone diû gehôre mih skiêro . uuanda mîne tága zegangen sint . also roûgh. Sólche tága gefrêhtota adam. Diû egestas (ármhêit) . diu paupertas (dúrfthêit) líget mir ána. *Et ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt.* Vnde mîniu beîn sint kerôstet . sámoso in phannun. Siû suílizont fore diên forhton des êuuígen fiûres. Diu uuort sint poenitentis (des riúuuontin). Aber christi mugen siu sîn . daz er sîne fortes ossa (starche pein) hêizze . so apostoli sint . uuanda an diên uuirt er gebrénnet . nah diên uuórten . Qvis (uuer) SCANDALIZATVR ET EGO NON VROR? (uuirt kerotigot íh nebrunne?) Diâ frixuram (brínnûn) máchot caritas (minna). (5) *Percussum est sicut fęnum . et aruit cor*

meum. Keslágen ist mîn herza . unde dannan dórreta iz also héuue. Fóne sláge dorret héuue . fone slâhenten súndon bin ih héuue gelîh uuorden. Ziu ist daz? *Quia oblitus sum manducare panem meum.* Vuanda ih neirhúgeta zeézzene mîn brôt. Preceptum dei ist panis animę . uuíder démo âz ih uetitum [R 370] pe diû ist mir rehto irscozzen. (6) *A uoce gemitus mei adheserunt ossa mea carni meę.* Fone déro stimmo mines sûftodes . kehâftedon miniu bêin ze mînemo fleîsche. Ih hábo daz irsiûftot umbe Got . daz uuir firmi ze infirmis . unde uuir fortes ze inualidis hâfteien. Sic neuuolton sûfton iro infirmitatem . do sûftota ih fúre siê. Also iz chit . DEBEMVS ENIM NOS FIRMI . INFIRMITATEM INFIRMORVM PORTARE. (7) *Similis factus sum pellicano solitudinis.* Fone sûftode unde fóne cháro bin ih so máger . sámoso pellicanus der in egypto fliûget . in desertis fluminis nili . den phisiologi ziêhent . daz er niêht des neferdéuue des er ferslíndet . niêht mêr danne hiêr in dísen sêuuen diû scárba. *Factus sum sicut nicticorax in parietinis . i. in domicilio.* Pin ih ouh uuorden also der náhtram in diên hûskeféllen dâr imo gesuâs ist . uuanda ménnisco dâr neist. Fúre nicticoracem fernément súmeliche bubonem uel noctuam uel ónocrotalon . daz chit den húuuen alde diê hiûuelun alde den hórotumbel. (8) *Vigilaui et factus sum sicut passer singularis in tecto.* Ih téta uuácha . unde bin uuorden also der spáro der êinlúzzer in hûs ist . uuanda ándere fógela rûment . spáro ist heîme. Mit

Gotes kebot
dero selo brôt daz ferbótena óbiz
festin únfesten chréftigen unchreftigen
unchraft
uuir máhtigin sulin dero un-
mahtigon uueichi an uns trágin
in dero uuuôsti dero âho natûroságin
nahtram

dísen drîn fógelen sint pezeichenet drîe lîba déro heîligon. Mit pellicano heremitę (einsidelin) . mit nicticorace . diê in consortio hominum (under anderen liûten) tougeno nahtes íro gebet . unde íro elemosinas tuont . iro sêlon ze fûoro. Mit passere . diê in ęcclesia (in chílchun) ih mêino in oratorio gerno sint . unde anderen ûzkânten dar ze leibo uuerdent. Nu sehen ouh uuiêo iz CHRISTO gefalle. Er ist pellicanus in einote . uuanda er eino ist natus (keborin fone magede) de uirgi[R 371]ne. Er ist nicticorax . uuanda er passus (gemartirot) uuard in tenebris (in iudon finstri) iudeorum (samo in dero naht) tamquam in nocte. Die uuâren (uuantstoriden) parietinę . uuâren ruinę (féllina uuanda sie nimahton an zimbere bestân) . quia stare non poterant in ędificio. Die mínnota er . be diû uuégeta er in sus . PATER IGNOSCE ILLIS . (fater fergíb ínen iz uuanda sie neuuízzin lês uuaz sie tûont) NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. Passer uigilans (sparo uuachentir) uuas er . daz chit resurgens (irstânde unde nah tôde uuachinte unde ze himele fliêgente) et post mortem uigilans . et uolans (einlúzzir in hûs kenâda fur unsih) in cęlum. Dâr ist er singularis in tecto . interpellans (êisconte) pro nobis. (9) *Tota die exprobrabant mihi inimici mei . et qui laudabant me . aduersum me iurabant.* Állen dág íteuuîzzoton mir mîne fîenda . unde diê mih lóboton . die suuôren unde êinoton sih uuíder mir . Laudando (lobondo) châden sie . MAGISTER SCIMVS QVIA VERAX ES . (mêister uuir uuizzen uuola daz du uuâre hêrro bist unde Gotes uuek uuarhafto lêrest unde niêmannis) ET VIAM DEI IN VERITATE DOCES . ET PERSONAM HOMINIS NON (neborgest) ACCIPIS. Sámint démo lóbe uuaren sie geînot subplantationis (scranchis) . sus . LICET DARE CENSVM CESARI? (muoz man demo chêisere zins kéltin) Aber ziu tâten sîe mir íteuuiz? (10) *Quia cinerem tamquam panem manducabam . et poculum meum cum fletu mis-*

cebam. Vuanda ih áscun âz also brôt . unde min trín-
kemeinsamonto
chen mit uuêinode míscelôta. Vuiêo? Communicando
diên riúuuonten unde innônto diê úbilis irmârto unde die sundigin
pęnitentibus . et suscipiendo publicanos . et peccatores
also die únsundigin riúuuonto
quasi innocentes. Daz lêidizton siê. Alde der pęnitens
chit. Ih âz daz prôt kedúnchotez in diêa áscun . mit
tranen. (11) *A facie irę et indignationis tuę.* Fóne
dero ánasihte dînero âbolgi . unde dînero zúrnedo . diu
mir fóne adam geskéhen ist. *Quia eleuans elisisti me.*
mit redeafti unde mit selb-
Vuanda du mih ûfhéuendo per rationem et liberum
uualte mit ubertêiledo des
arbitrium . sar irfáltost . unde ferchnístôst iudicio mor-
todis
tis. Pe diû irfáltost du mih . uuanda ih mînero hôhi
ubermuôte uuas. (12) *Dies mei sicut umbra declina-*
uerunt. Dáranâh uuánchton mî[R 322]ne tága . also
scáto uuénchet. Scáto negestât . noh mîne tága ne-
tuônt. Vbe ih fóne dir neuuángti . so mahtin sie
unuuanchonte sîn. *Et ego sicut fęnum arui.* Vnde
dârmíte dórreta ih also héuue. Demo zegânten héuue
bin ih kelîh. Vuiêo áber du? (13) *Tu autem domine*
in ęternum permanes. Aber du herro uuérest iêmer
Gehalt mih stâter . unstâten. *Et memoriale tuum in*
generatione et generationem. Vnde uuéret daz din
geuuáltlicha in allen gebúrten. Iêmer sol in gehúhte
der geheiz dinero chunfte
sin promissio aduentus sui. (14) *Tu exsurgens mise-*
reberis syon. Dû stâst iêo noh uf . unde gnâdest syon
daz chit christenheite
id est ęcclesię. Nah lángero tuâlo chúmest dû . daz
keuuahtelich
uuirt memoriale. *Quia tempus miserendi eius . quia*
uenit tempus. Vuanda is zît ist . uuanda zit chómen
ist . daz dû iro genádeest. (15) *Quoniam beneplacitos*

habuerunt serui tui lapides eius. Vuanda dîne scalcha apostoli et prophetę . ze liêben hábeton íro steîna . iro chiNT diu sie mit iro predicationibus irzúgen . unde geféstenoton. *Et pulueris eius miserebuntur.* Ioh íro stuppes hábent ! sie genâda. Selbero déro súndigon
ze gloubo
dîe CHRISTVM sluôgen . bechêrent siê ad fidem . ze êrist
driû dusent funf tiûsent
tria milia . daranâh quinque milia . daz ouh siê uuer-
kehértit ze steînin
dent solidati in lapides. (16) *Et timebunt gentes nomen tuum domine . et omnes reges terrę gloriam tuam.* Vnde dáranâh fúrhtent ioh alle diête dînen námen . unde alle chúninga dîna guôllichi . unde breitet sih diú ęcclesia úber al. Ziu ist daz? (17) *Quoniam ędificabit dominus syon.* Vuanda selber truhten zimberot sîa. *Et uidebitur in gloria sua.* Vnde so ouh des
mit kuôllichi
zit uuirt . so uuirdet der gesêhen in gloria . der êr
in uueîchi
uuard kesêhen in infirmitate. (18) *Respexit in orationem humilium . et non spreuit precem eorum.* Ze déro diêmuôti[R 373]gon béto sáh ér . unde iro dígi
diemuôte
neferchôs er. Sid daz sô sî . so uuésen álle humiles .
zímbirrûn
in dírro structura . unde bétoen alle. (19) *Scribantur hęc in generatione altera.* Dísiu uuort . dise prophe-
chunnezalo
tię . uuérdên gescríben in ánderro generatione . so no-
daz niúuua urchunde
uum testamentum chome . daz sie déro geburte núzze-
námilich
ren sîn . danne dero êrerun . unde iz memoriale si .
fone chunne ze chunne
a generatione in generationem. *Et populus qui creabitur laudabit dominum.* Vnde danne lobot Got der
in toûfi niúuue gescepheda
liût . der in baptismo noua creatura uuírdet. (20) *Quia*

prospexit de cęlo sancto suo . dominus de cęlo in terram prospexit. Daz uuirt er . uuanda truhten háranider fersáh . fone himele fersah er in érda . ex alto cham er ad humiles. Ziu? (21) *Vt audiret gemitus compeditorum.* Daz er gehórti siûftod déro gedrûoton. Timor et disciplina dei . sint déro drûe . die er gehôret. *Et solueret filios interemptorum.* Vnde cham er oûh . daz er inbunde dero irslágenon súne. Diê diabolica fraude irslágen uuâren . dero súne bín uuir. Vnsih inbindet er uuanda er uns kíbet remissionem peccatorum. (22) *Vt adnuntietur in syon nomen domini . et laus eius ! in ierusalem.* Daz fone apostolis chunt ketan uuerde Gótes námo ín dero ęcclesia . unde sîn lób in ierusalem . daz ist áber diû ęcclesia. (23) *In conueniendo populos in unum . et regna ut seruiant domino.* Daz liûte unde rîche zesámenechómente Góte diênoen . unde diê sîn catholica ęcclesia. (24) *Respondit ei in uia uirtutis suę.* Do antuuúrta ímo ierusalem . an démo uuége iro chréfte diû CHRISTVS ist. Sînero uocationi inchad sî . an guôten uuérchen . mit sinero hélfo. Aber prior ierusalem . inchád imo in ubelen uuérchen. Fóne diû gehôrta sî . ECCE RELINQVETVR VOBIS DOMVS VESTRA DE[R 374]SERTA. *Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.* Chunde mir chit ęcclesia ! diê unmánigi mînero tágo. Lâ mih kehôren . ECCE EGO VOBISCVM SVM OMNIBVS DIEBVS VSQVE AD CONSVMATIONEM SĘCVLI.

fóne hôhi
ze diêmuoten
Gotis forhta unde sin geduuanch
ántlâz
sundon
allich sámenunga
ládungo
diû êrra
sihnô íûuuer hus uuirt
ze leîbe uuuôste
séhent nô . ih pin
mit iû alle tága unzint an ende dero uuerlte

euuichêite
Doh déro fríste lúzzel sî uuíder déro ęternitate . mih
írrâre
fréuuet doh daz ih êr nezegân . unde heretici liûgent .
die mir anderesuuiêo gehiêzzen. (25) *Ne reuoces me in dimidio dierum meorum.* Neuuende mih uuídere
ín den halben teil mînero tágo . so siê uuânent. Nelâz íro mínnero uuerden . dánne dû gesprochen êigist. *In sęculum sęculi anni tui.* Iêmer unde iêmer sint
únmánigi
dîniu iâr. Vuíder diên dînen ist paucitas déro mînero.
(26) *Initio tu domine terram fundasti . et opera manuum tuarum sunt cęli.* (27) *Ipsi peribunt . tu autem permanes.* Fóne êrist stóllotost du die erda . unde
hímela sint diniu hántuuerg. Doh sie so sin . sie zegânt . du stâst ze stéte . unde bist daz du bist. *Et omnes sicut uestimentum ueterascent . et sicut operto-*
rium mutabis eos et mutabuntur . (28) *tu autem idem ipse es . et anni tui non deficient.* Vnde alle irfírnent siê also uuât . unde dû uuéhselôst siê . unde den uuehsel dólent sie . aber du bist iêo der selbo unde diniu
in sintfluôte diê nâistin himila
iar nezegânt. In diluuio uuurden ferlóren cęli proximi
dero erdo uogila óbirin
terris . an dien uolatilia sint. So sint ouh superiores
himila himila hímilo
cęli . die cęli cęlorum heizzent. Vbe diê fone fiûre súlîn ferlórin uuerden . sáment énên . alde échert éne âne díse . alde uuélih uuehsel iro uuerden sule . des ist
uuórtherta under glerten
únsemftiû disceptatio inter doctos. Alde daz hiêr fone
himilin hêiligon unde rehten
cęlis kescríben ist daz mag fóne sanctis et iustis fer-
tónronde mit kebotin
nómen uuerden . an diên Got ist intonans preceptis
plécchizinte mit uuúndrin die erda beregenonte mit uuîstuôme
coruscans miraculis . umbrificans terram sapientia ue-

uuarheite himela zélent dîna guol-
[R 375]ritatis . fone diên iz chit . Cęli enarrant gloriam
lichi unde alle irfir-
dei. Fone ín uuírt uuola fernómen . Et omnes sicvt
nent sie also uuât unde du . uuándilost sie also tecchi unde
vestimentvm veterascent . et sicvt opertorivm mvtabis eos
den uuehsil lîdint siê lichamin uuât
et mvtabvntvr. Vuaz sint iro corpora . âne uestimenta
unde decchi dero sêlo firuuéhselot
5 animę et opertoria? An diên uuerdent siê mutati .
unde tôte irstânt unirferuuarte
also der apostolus chit . Et mortvi resvrgent incorrvpti
unde uuerden uuir feruuandilot aber uuiêo ? dar uuirt
et nos immvtabimvr. Quo modo immutabimur ? Semi-
kesâit fêhe gelich lîchamo unde irstât kêistlich lichamo uuirt
natur corpus animale . resurget corpus spiritale. Se-
kesâit tôdelich lîchamo unde irstat untôdiger uuirt kesâit ir
minatur mortale . resurget inmortale. Seminatur cor-
uuartlich lichamo stât uf uniruuártlicher lîchamen
10 ruptibile . resurget incorruptibile. Ioh iro corpora sint
himela
cęli . uuanda siû Got tragent . nâh diên uuórten Pauli .
kuôllichont Got Got unde trágent in an iúuuermo lîchamin
Glorificate et portate devm in corpore vestro. Soliche
hímela irfirnent umbe daz . daz sie geniúuuot uuérden.
(29) *Filii seruorum tuorum habitabunt . s. in annis*
poton chint
15 *tuis.* An diên êuuigen iâren búent apostolorum filii.
Et semen eorum in sęculum dirigetur. Vnde íro ge-
ordinhafto
burt uuirt in êuua gerihtet . dâr alliu ding ordinate
anagenne uuort chlágidis
fárent. Disses psalmi principia sint uerba gemituum.
diu iúngistin uuort trôstis
postrema sint consolationum.

---

20 *(CII.)*

(1) *Benedic anima mea domino.* Sêla mîniu dáncho
Góte. *Et omnia quę intra me sunt nomini sancto*

eius. Vnde sînemo heiligen námen danchoen alliu diu in mír sínt. Ratio diu in íro ist . unde alle iro gedancha lóboen ín. (2) *Benedic anima mea domino . et noli obliuisci omnes retributiones eius.* Dancho ímo . unde habe unergezzen alles sînes lônes. Du gefrehtotost mala . er gab dir bona . unde gíbet noh. Also háranâh stat. (3) *Qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis . qui sanat omnes languores tuos.* Der allen dînen unrehten ge[R 376]nâdet . der alle dîne siêchêite hêilet. (4) *Qui redimit de interitu uitam tuam.* Der dînen lîb lôset fóne ferlórnissido. *Qui coronat te in miseratione et misericordia.* Der dih corônot in irbármedo unde in ármherzi. Corona chit capitis ornatus . daz ist diu hoûbetziêrda . also uuir an chúningen séhen. (5) *Qui saciat in bonis desiderium tuum.* Der dînen uuillen in guôte fóllot daz chit . der dih kuotes keniêtot. *Renouabitur ut aquilę iuuentus tua.* Geniúuuot uuirt din iúgent . sámoso áren. Imo geschiêt fore alti chît man . daz sin óbero snabel den nideren so uberuuahset . daz er ín ûf intuôn nemag sih zegeâzzenne. Dáranâh knîtet er ín an démo stêine . unz er ín so ferniûzzet daz er aber ézzen mag. Vnde so geuuúnnet er samosô fóne êrist iúngliche chréfte. So geschiêhet oûh démo . der an christo der petra (steîn) ist . sîna sunda îlet ferslîzen . uuanda er brínget in uuídere (ze) ad innocentiam (únscadeli). Fone déro chúmet er ad (ze) resurrectionem (urstende) . dar uuirt er geiúnget. Darazuô siêhet disiu réda. (6) *Faciens misericordias dominus . et iudicium omnibus iniuriam patientibus.* Truhten ist der genâda scheînet (ke-) . unde allen rihtet . die únreht tólent . diê imo uin-

rich spare mir den gerich ih ir
dictam spárent. Also er chit. MIHI VINDICTAM . EGO RE-
rícche dich
TRIBVAM. (7) *Notas fecit uias suas moysi.* Chúnde
diê êa keistlicho
téta er sîne uuéga moysi . daz man legem spiritaliter
fone gegebenero êo
fernémen sol . unde daz er ex data lege uuolta diê liûte
sûndîg
bechénnen sih selben . die sih neiâhin peccatores uué-
noh kenadon bedurfîn der úbergrif der êo
sen . noh indigere gratia . ube iz in preuaricatio legis
toûgen râte
negeoûgti. Daz obscurum consilium getéta er chunt
moysi. *Filiis israel uoluntates suas.* Nieht ein mo-
Got ánasehintin an diên achust ne-
ysi . nube allen uuaren israhelitis in quibus dolus non
ist
est! geteta er chunt sî[R 377]nen uuillen. Daz er uuolta
funf puoch funf forzicha
uuésen quinque libros moysi . sámoso quinque porticus .
in dien die siehen lâgen daz sie dâr scínin nals kenérit
in quibus ęgri iacerent . ut proderentur . non ut ibi
uuurdin in diên fórzichin genérit in
sanarentur. In porticibus neuuurden sie sanati . in
dero uuazzer uuégi in iúdon gestúrme
aqua mota . daz chit iu tumultu iudaico . dannan CHRI-
martira einer generit daz chit einer der chri-
STI passio gescah uuard unus sanatus . i. unitas chri-
stano liût
stiani populi. (8) *Miscricors et miserator dominus longanimis et multum misericors.* Truhten ist kenâdig . unde schêinare genâdon . lángmuôtig unde fílo genâdig. (9) *Non in finem irascitur . neque in ęternum indignabitur.* Er nebilget sih in énde . noh er nezurnet in êuua. (10) *Non secundum peccata nostra fecit nobis neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.* Er nehabet uns niêht mitegeuáren ! nâh únseren sundon . noh er nelônota uns nâh unseren únrehten. (11) *Quoniam secundum altitudinem ęli a terra*

confirmauit misericordiam suam super timentes eum. Also dârâna schînet . uuanda nah dero hôhi hímeles fóne erdo . hábet er geféstenot sîna genâda úber diê . die in furhtent. Des hímeles hohi décchet die únder ímo sint . unde er gibet liêht . régen . uuint . umbe diê erduuuôchera fructus terrę . also únerdrózzeno spéndot Got ! knâda diên . die in sînero forhtun sint. (12) *Quantum distat ortus ab occidente . elongauit a nobis iniquitates nostras.* So ferro daz ôstenast fone demo uuéstene . so sunne- ferro hábet er fone uns ketân únseriu únreht. Occa- sedil ûfruns genada sus fliêhet den ortum . so ouh uns sin gratia irrínnet . so uállent unsere sunda. (13) *Quomodo miseretur pater filiis . ita misertus est . dominus timentibus se.* Also fáter chinden . so genâdet Got dien ín fúrhtenten. Vbe er siê fíllet . die filla suln sie minnon . uuanda sie fóne íro fater genâdon chóment. Diê er fillet . diê netuôt er érbelôse. (14) *Quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.* Diê fáterlîchun ge[R 378]nada scheînet er . uuanda er bechénnet únsera gescáft. Er uueîz daz sie uzzer hóreuue uuorden ist. *Recordatus est quoniam puluis sumus.* Er nehábet irgézzen daz uuir stuppe bin. So smâhe SINT uuorden durh sunda . die edele mahtin uuésen. (15) *Homo sicut foenum dies eius.* Mennischo ist also héuue. Also heuue sint sîne tága. *Tamquam flos agri sic efflorebit.* Also der bluômo dâr inin félde . also ferbluot er . also mûrgfâre ist er. (16) *Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet . et non cognoscet amplius locum suum.* Vuanda sîn gêist der ín ímo ist ferféret . unde hiêr nebe- stât er . noh furder hára neiruuíndet er. Sól er hína-

geuarner sâlig sîn . so tuôt iz des kenada . der an sih
héuue daz er dârûz kolt machoti
nam foenum . ut ex eo faceret aurum. (17) *Misericordia autem domini a sęculo et usque in ęternum super timentes eum.* Áber Gotes kenâda ist an dien in fúrhtenten . fóne ánagântero dirro uuerlte . unde dannan
fóne ánagântero uuerlte
unz ze énero uuerlte. Hiêr dar iz chit . A SECVLO . uuandon genuôge so cassiodorus ságet . adam genada geheizzen uuésen . uuanda andere uuurden
in uuerlte
in sęculo . er uuard
fone ánagantiro . uuerlte
a sęculo. *Et iustitia illius in filios filiorum* . (18) *his qui seruant testamentum eius . et memores sunt mandatorum eius ut faciant ea.* Vnde sin reht ist daz
uuerch
chit schînet an únserro súno súnen . daz sint opera
unde lon dero uuercho
et mercedes operum . unde schînet an dien . die sin
scriftkebot
testamentum haltent . unde sînero geboto ze diu gehuhtig sint . daz sie siû leîsten. Sîn testamentum daz
scriftkebot
flihte minno
sint siniu mandata . diu bestânt alliu in caritate . dero sól man gehúgen. (19) *Dominus in cęlo parauit sedem suam . et regnum eius omnium dominabitur.* Truhten gareta in hímele sînen stuôl . ad dexteram patris .
ze zeseuuun sînis fater
unde sin rîche uualtet iro állero. (20) *Benedicite* [R 379] *domino omnes angeli eius potentes uirtute . qui facitis uerbum eius ad audiendam uocem sermonum eius.* Lóbont Got alle sine angeli mahtige in chrefte . ir sîn uuort tuont zegehôrenne daz chit ze irfollone die stimma sinero uuorto. (21) *Benedicite domino omnes uirtutes eius ministri eius qui facitis uoluntatem*

zêichinuuúrchin
eius. Lóbtuont truhtene alle sîne uirtutes . sine ámbahtara . ir sînen uuillen fóllont. (22) *Benedicite domino omnia opera eius.* Lóbont ín álliu sîniu uuerch. *In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino.* In állen diên stéten dâr sin geuualt sî . dar lóbo Góte mîn sêla. Vberal ist sîn geuualt . uberal
niêht eîn in chilchun sunder ioh uzzan
lóbo ín . non solum intra septa ęcclesię . sed et extra
chilchun
septa eius.

(CIII.)

(1) *Benedic anima mea domino.* Sêla mîniu lóbo trúhtenen . dero scônon díngo . diu díser psalmus oûget. *Domine deus meus magnificatus es uehementer.* Trúhten Got mîner . du bist harto gemíchellichot. Dû hábest dih keoûget míchelin . diên . die dina micheli fóre neuuisson. *Confessionem et decorem induisti.* Du légetost dih ána geiíht unde ziêrda . uuanda din
suarz
ęcclesia diu zuei ánalégeta. Si uuas ze êrist fusca .
iro sundon bigiêhin pígiht tuônto
er si begondi peccata sua confiteri . áber confitendo
keuuîzzit
uuard si dealbata. Iro ánalégi . ist dîn ánalegi. (2) *Amictus lumine sicut uestimento.* Behéleter mit liêhte . sámoso mit uuâte. Iro uuât . ist dîn uuât . daz ist
daz liêht dero geloubo
lumen fidei. *Extendens cęlum sicut pellem.* Den himel dénnende . also hût kedenet uuirt. Nâh tode dero
fiêho diê scrifte
animalium . uuérdent íro hiûte gedénet. Scripturę prophetarum uuúrden ouh nah íro lîbe ferdenet . unde

ze allen diêtin
ferrécchet . ad omnes gentes. Sie uuâren ún[R 380]fer-
in déro altun êo
nomen . unz sie selben IN VETERI testamento uuâren.
niúuua êa
So nouum cham . unde sie neuuaren . do zô man fúre
scrifte
íro scripta . do begónda man sie bechénnen. Vnde diû
himel
sint cęlum uuanda Got an ín fúnden uuirt. (3) *Qui tegis aquis superiora eivs.* Du mit uuazzeren decchest siniu ôberôren. Vuázzer sint óbe hímele . also diû dâr
eo gebótin diu gebot
sint . so sézzest du obe állen preceptis legis precepta
minno kegózzin ist in unseren herzon
caritatis. Vuanda ouh si ist diffusa in cordibus nostris .
pe diu hábet sî uuázzeres námen. *Qui ponis nubem ascensum tuum.* Dû daz uuolchan sezzest dir ze stégûn . unde ze anphange. Also iz chît . ET NVBES SVS-
unde daz uuolchan
inphieng in ab iro oûgon bezeichinlicho uuolchin
CEPIT EVM AB OCVLIS EORVM. Aber mysticę. Nubes sint
prediare mit prediarin die uuêichen ze
predicatores . per predicatores príngest du infirmos ad
dero fernúmeste dero scrifto
intellectum scripturarum. *Qui ambulas super pennas uentorum.* Dûder fúreîlest diê snélli déro uuindo .
uuort
uuanda du sendest dîn uerbum spuôtigor danne uuint
uuinda
fáre souuiêo niêht snélleren nesî. Alde . uenti sint
hêilige sêla féttacha sint Gotis unde frîundis minna
sanctę animę . unde iro pennę . amor dei et proximi .
diê minna.
den amorem . úberstéphest dû . uuanda dîner mêroro ist ze ín . danne iro ze dír. Sô siê hôhost kefliêgent
minna
dînen amorem zegechiêsenne . so sêhent sie in iêo
daz ir mugint ir-
ôberôren. Fone diû . so Paulus chad . UT POSSITIS COM-
râtin uuazdir si prêiti hôhi léngi chrucis unde
PREHENDERE QVĘ SIT LATITVDO ALTITVDO LONGITVDO ET PRO-

tiêfi unde darmíte mugint uuizzin diê hôho-
FVNDVM . so chad er oûh . SCIRE ETIAM SVPEREMINENTEM
recchenten óbescrift christis minnon.
SCIENTIAM CARITATIS CHRISTI. Vuanda álso man uuízzen
diu brêiti al guot uuerch unde hôhi herza
sol . daz latitudo ist omne opus bonum . altitudo sur-
hinaûf unde lengi follêisteda kuôtis uuerchis unde diû tiûffi
sum cor . longitudo perseuerantia boni operis . profun-
heilictuôm toufi unde uuízzodis
dum sacramentum baptismi et eucharistię . an diên begráben ist uuaz iz mêine . uuanda man iz nesîehet . so ist fôre ál[R 381]len díngen daz zebedénchenne . uuiêo ferro unsih prâht hábet diu Gotes minna . unde uuiêo hôho si rêichet. (4) *Qui facis angelos tuos spiritus.* Dû dîne gêista máchost póten . so du sie ûzsendest ad tobiam . ad zachariam . ad MARIAM. Aber
bezêichinlicho gesamenunga tuôst keîstliche man
mystice . dû in dînero ęcclesia spiritales uiros tuôst
pótin dînis ârindis ze fleîscinen
uuésen nuntios uerbi tui . unde sie ad carnales séndest .
samo aba himele ze erdo
quasi de cęlo ad terram. *Et ministros tuos ignem urentem.* Vnde dîne ambáhtara getuôst uuésen prén-
die ernisthaftin íro sinnis uber-
nentez fiûr. Vuanda spiritu feruentes . sint íro audi-
lósarra prénninte
tores incendentes. (5) *Qui fundasti terram super stabilitatem suam.* Du diê erda gefestenotost . an íro stâtigi. Dîna ęcclesiam hábest du gestâtet an CHRISTO .
statigi
Er ist íro stabilitas. *Non inclinabitur in seculum seculi.* Furder neuuanchot sî. Vuíle iêman secundum
nah páriro
scrifte stâtigi dero erdo
literam uuizzen stabilitatem terrę . daz ist unsemfte.
himil unde erda fergânt
Vuanda iz ouh chit . CĘLVM ET TERRA TRANSIBVNT . pe
si neuuanchot
diu negeuallet íro . non inclinabitur. (6) *Abyssus sicut pallium amictus eius.* Vuazzer mícheli ist íro héli sámoso láchen. Daz uuazzer úmbefâhet diê erda.

manigi dero hêidenon
Sô tuôt oûh sanctam ęcclesiam multitudo paganorum.
Super montes stabunt aquę. Vnde uuázzer óbestânt
diê berga . also iz fuôr in diluuio. Ioh selben die
búrlichosten . selben diê apostolos . pesuârot inmensitas
heidinisci unde âhtungo
superstitionis et persecutionis. (7) *Ab increpatione tua*
uuazzer-
michelina
fugient. Dáranâh uuirt daz ! diê selben abyssi fliêhent
fóne dînero irráfsungo. *Et a uoce tonitrui tui formi-*
dabunt. Vnde sie ín furhtent fone déro stimmo dînes
ir neriûuueient
tóneris . dinero dróuuun . also diu ist . NISI POENITEN-
sámint uuerdent ir ferloriu
TIAM EGERITIS . OMNES SIMVL PERIBITIS. (8) *Ascendunt mon-*
tes et descendunt campi in locum quem fundasti eis.
prediâre
Vnde so burrent sih predicatores . unde lâ[R 382]zent
liûte
sih níder populi . unz an diê stat dinero ęcclesię . diê
uuanda si negeuuanchot niêmer
du ín féste tâte . quia non inclinabitur in sęculum sę-
culi. (9) *Terminum posuisti eis quem non transgre-*
dientur . neque reuertentur operire ! terram. Marcha
in állicha geloûba
saztost dû in fidem catholicam . diê siê neúberstéphent.
noh furder neiruuindent zedecchenne die erda . daz chit
íro sunda zeniúuuonne . unde aber ungeloubig zeuuér-
denne. (10) *Qui emittis fontes in conuallibus.* Dû
diê brúnnen ûzlâzzist in getúbelen . dû diên diemuôten
chunst kelirnis
gíbest scientiam doctrinę. *Inter medium montium per-*
transibunt aquę. In mítti déro bergo rínnent hína
souuaz
diû uuázzer. Déro apostolorum lêra ist kemeîne. Daz
in míttimin . ist . daz ist kemeîne
medium ist . daz ist commune. (11) *Potabunt omnes*
diête
bestię siluę. Fóne diû trinchent sîa alle gentes. *Ex-*

spectabunt onagri in siti sua. Iudei bîtent in íro durste ! unz Helias chome unde enoch. (12) *Super ea uolucres cęli habitabunt . de medio petrarum dabunt uocem.* Óbe diên sizzent die geîstlichen spiritales . sanctę piscofo episcoporum sêla animę inphlégent íro . ûzzer steînen spréchent siê . daz siê hábent fóne prophetis et apostolis nals fóne platone . daz lêrent siê. (13) *Rigans montes de superioribus suis.* Aber du bist nezzente apostolos fóne hímele. Also éne iz hábent fóne apostolis . so hábent iz áber apostoli fóne dir . uuanda du siê fúllest spiritu sancto. *De fructu operum tuorum satiabitur terra.* Fóne dînero uuercho diêhsemen . uuirt sat diû érda. Daz ist diu erda diu sih satot déro lêro . die du régenost fóne hímele. (14) *Producens foenum iumentis.* Héuue bérentiû dien rínderen. Also iz chit . NON OBDVRABIS OS BOVI TRITVRANTI. *Et herbam seruituti hominum.* Vnde chrût dero ménniscon diêneste. Phruônda gébende diên . die ministri sint uerbi dei . [R 383] die er nû hiêz iumenta. *Vt educas panem de terra.* Daz dû Got fáter so CHRISTVM geoûgest fóne erdo . de uasis fictilibus . in diên apostoli habeton thesaurum doctrinę. (15) *Et uinum lętificat cor hominis.* Vnde uuin gefréuuet danne ménniscen herza. Ebrietas spiritalis kíbet imo amorem cęlestium. Alde diu séti corporis et sanguinis domini getuôt ín frô. *Vt exhilaret faciem in oleo . i. in nitore.* Daz imo diû séti . sin ánasiûne gehúgelichôe in glízemen. Daz an ímo óffeno skîne

nieht neferbint den munt demo in drásc cântin rinde
diênestman kotes uuorto
zúgerinder
fone tâinen
fazzin triso déro lêro
keistlic truncheni
kelust himilo
uuízzodis

Gotis kenada suhtnéri manigero sprâchon
ételîh gratia dei . êinuuéder curationum . alde linguarum .
uuizzigonnis kelâzzis
alde prophetię . alde ételiches carismatis. Vuanda iz
êinimo iêgelichen uuirt kelâzzen dis kêistis óffenunga ze núzzedo
chit . VNICVIQVE DATVR MANIFESTATIO SPIRITVS AD VTILITATEM.
Et panis cor hominis confirmet. Vnde brôt daz chît
dero sêlo lába . sîn herza sterche. (16) *Saturabuntur*
gébo protis uuînis oleis
ligna campi. Déro gratię . id est panis uini et olei .
folch liûto
uuerdent sat plebes populorum . daz sint mézige. *Et*
diê genuáltigin
cędri lybani. So uuerdent ouh potentes . die uuíder
anderen sint . also die cedri diê ûfen lybano uuahsent
uuider ánderen boûmen sint. Sint diê iz alle? Nêin.
Quas plantauit. Is sint échert diê er flánzota. Also
haltâre souuaz min fater neflanzot daz
der saluator chit . OMNIS PLANTATIO QVAM NON PLANTAVIT
uuirt uziruuúrzillot
PATER MEVS ERADICABITVR. (17) *Illic passeres nidifica-*
bunt. Vnder diên nístent smáliû gefúgele. Sie stiftent
monasteria an íro êigenen . daz dârínne sî . sanctorum
kemeîne lib
fratrum communio. *Fulice domus dux est eorum.*
mérefógil sêfogil
Fulica ist marina auis . alde stagnensis . unde nistet
in stêine uuella
in petra . iêo ferro fóne stáde. Dârána uuerdent fluctus
uuídirslágin stêin uuídirslágen
collisi . also ouh an CHRISTO der petra ist . iudei fracti
tégena
uuurden. Der ist íro hérezogo . sie sint sîne milites.
uuídermuôte
Irbelgent sih cędri . unde tuont siê ín molestias alde
lêid
scandala unde stoû[R 384]bet sie daz dannan . daz ist
crúntsôufi hôhpoûmo smálfógelo
naufragium cedrorum nals déro passerum . uuanda do-
hus mérefogil lêito ántfrista
mus fulicę ist iro dux. Anderiu editio chit. *Herodii*

hêrfógil mêra allen
domus dux est eorum. Herodius ist maior omnium
fógilin
uolatilium . der úberuuíndet den áren . unde ízet ín .
máchtigostin hêrren
unde bezêichenet potentes fortissimos . die ouh uuîlon
âuuerf uuerlte
duônt renuntiationem sęculi . unde hûsont in himele.
Daz pilde lucchet ouh dara ándere die uuêicheren sint .
uuanda in íro zímberon lîchet. (18) *Montes excelsi*
keîstliche
ceruis. Hôhe berga . sîn stat diên hírzen. Spiritales
an tiêferen lêron
sîn behéftet in sublimioribus preceptis. Vuiêo aber
tîemuôte riúuuige
humiles unde pęnitentes? Vuaz sol iro trôst sin?
stêin
Petra refugium erinaciis. CHRISTVS ist petra . er sî
múrmunton ih mêino súndigen múrmenti ein
fluht erinatiis . id est peccatoribus. Erinatius ist ani-
tîer also michel so der ígil in geliche-
mal magnitudine ericii . daz chit des ígelis . similitu-
nisse périn unde muse mus pergis
dine ursi et muris . daz hêizen uuir murem montis .
in diên lochen dero alpon
uuanda iz in foraminibus alpium sîna festi hábet.
sîna brût in
(19) *Fecit lunam in tempore.* Er téta ęcclesiam in
zîte dirro tôdigi
tempore huius mortalitatis . in déro si suînet unde
uuahset also luna . sî úberuuíndet áber diê unstâtigi .
zît
so tempus zegât. *Sol cognouit occasum suum.* CHRI-
sunna rehtis
STVS sol iustitię . irchánda sinen tôd. Vuaz ist daz?
Er uuolta ín . er lîcheta imo . er lêid in gerno. (20)
Posuisti tenebras. Sáment demo tode saztost du Got
iúngeron
finstri . daz teta er sinen discipulis . uuanda sie dô íro
spem ferlúren . diê sie an ímo habeton. *Et facta est*
noæ. Vnde diu naht uuard do . fone déro CHRISTVS ze

hinaht kereta din der uuíderuuarto daz er dih rîteroti
Petro chad . HAC NOCTE EXPETIVIT TE SATANAS . VT CRIBRARET
also uuêizze
TE SICVT TRITICVM. Neskêin daz . do er sîn ze drîn mâlen ferloûgenda ? *In ipsa pertransibunt omnes bestię siluę.* In der náht fárent uz in íro uueîda álliu uuáldtiêr
tiûfelslahta christânen
álliû [R 385] dęmonia . daz siu petro unde ánderen fidelibus fâreen. (21) *Catuli leonum rugientes ut rapiant.* Vuélfer léuuon ziêhent sih ûz mit ruôde. Ziu ? Âne daz siu iêht irzucchen. *Et querant a deo escam sibi.* Vnde siû fóne Gote geuuúnnen fuôra . âne des kelâz in niêht uuerden nemág. (22) *Ortus est sol et congregati sunt . et in cubilibus suis collocabuntur.* Dáranah irrán diû sunna . irstuônt CHRISTVS . dô sámenoton sih diu selben uuáldtiêr . unde zúgen sih in íro lúcher .
in unchristanon herzin
in corda infidelium. Vuanda do christus irstuônt . dô
christânen
uuúrden siê flúhtîg . unde do rûmdon sie fidelibus. (23) *Exibit homo ad opus suum . et ad operationem suam usque ad uesperam.* Dannan ánauuert fóne démo mórgene . gat mánnolih ze sînemo uuerche des
christanheite ende uuerlte
in ęcclesia durft ist . unz ze âbende . daz ist finis sęculi . dâr gât uuerches énde. (24) *Quam magnificata sunt opera tua domine.* Hêrro fáter uuiêo míchellîh dîniu uuerch sint . ánderiu nesint ín gelîh. *Omnia in sapientia fecisti.* An CHRISTO scuôfe dû álliû ding. *Impleta est terra possessione tua.* Diû erda ist fól dînis
bisez
pîsézzis. Sî ist fól christianorum . die sint dîn possessio. (25) *HOC MARE MAGNVM et spaciosum manibus.* Diz mére ist michel . unde uuîthende. *Illic reptilia quorum non est numerus.* Also dârána skînet . dâr sint ínne chrîechentiû déro neheîn zála neíst. *Animalia pusilla*

cum magnis. Dâr sint ínne lúzzeliû tiêr unde mícheliû. (26) *Illic naues pertransibunt.* Vnder dien mitten farent iêo doh skéf. Vuaz ist diû réda? Ane daz in dirro uuîtun uuerlte mánige freîsige sint . altioris loci (hêrorin) unde inferioris (hinderorin) . ioh pagani (hêidene) ioh mali (úbele) christiani . fone dien scandala (uuidermuote) unde persecutiones (âhtunga) irrínnent . unde doh ęcclesiis (Gotis holdon) dei gelâzzen uuirt . daz sie under ín mítten genésent . unde ad (ze) [R 386] portum (stade) salutis (geníste) follechoment . uuanda CHRISTVS íro gubernator (stiûro) ist. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei.* Dâr ist ínne díser zâligo draco (traccho) . serpens antiquus (der alto uuúrim) den du ze huôhe habest kemachot. Vuemo ze huôhe? Animabus (heiligen sêlon) sanctis . et angelis (kuôten engelin) sanctis. Vuiêo animabus (heiligen sêlon) sanctis ? Vuanda sie (ur-)tréttont sin hoûbet . daz chit . ánagenne sinero tempstationum (suôcho) ferchiêsent. Vuiêo angelis (kuôten éngelen) sanctis? Âne mit démo íteuuizze daz er undurftes fóne gloria (kuôllichi) chómen ist ad miseriam (ze âmere) . unde fóne angelo (engele) diabolus (níderfal) uuórden ist. Fóne diu ist sęculum (uuerlt) zâlig . uuanda der dârínne ist. (27) *Omnia a te exspectant . ut des illis escam in tempore oportuno.* Álliu bîtent siu dîn . daz dû siû âzest . sô ís zît sî. Ioh reptilia (chrîechentiu) . ioh animalia pusilla (tiêr zeliu) et magna (lúz ioh micheliu) . ioh selber der draco (traccho) . ioh possessio tua (din bisez) quia (uuanda) replesti (du diê) terram (erda). Vuaz ist ęsca (irfúltost) draconis? Terra (erda). Amator terrę (mínnâre) ist sin esca (erdo). Fóne diu chît iz (fuôra des tracchen fuôra).

denchint hínaûf nals haranîder
QVĘ SVRSVM SVNT SAPITE . NON QVĘ SVPER TERRAM. Der
ûf kolt
sursum denchet der ist aurum . den negíbet ímo Got .
zeézzenne . fúre erda. (28) *Dante te illis colligent.*
maht
So dû ín gíbest . so nément siê. Íro potestas negibet
fuôra
ín escam . nube dîn. *Aperiente te manum tuam . omnia implebuntur bonitate.* So du CHRISTVM der dîn
hant bisez
manus ist keóffenost . so uuírdet din possessio irfullet
alles kuôtes. (29) *Auertente autem te faciem turbabuntur.* Áber dir fóne ín séhentemo uuerdent siê ge-
ursûochin
truôbet in íro temptationibus . diê sie danne lîdent.
Ziu? Daz siê gelírneen . daz du ín fóreuuâre . do siê
ungetruôbet uuâren. *Auferes spiritum eorum et deficient . et in puluerem suum reuertentur.* Ze déro uuis
âtim hôhmuôt
nímest du ín íro spiritum . daz ist íro superbia . unde
geloûbent sie sih íro . unde iruuín[R 387]dent ze demo
stuppe
gedánche daz sie puluis sint. (30) *Emitte spiritum tuum et creabuntur . et renouabis faciem terrę.* Sende
ûz dinen gêist unde uuîso íro . sid siê sih des íro geûzot êigîn . unde dánnan uuerdent sie gescáfen . uuer-
niûuuiû gáscaft
dent noua creatura . daz sie uuízzen uuer sie sint .
unde so gemûzzost du mennisken bilde. (31) *Sit gloria domini in sęculum.* Trúhtenes kuôllichi si iêmer nals
ménnisken. *Lętabitur dominus in operibus suis.*
Truhten fréuuet sih an sînen uuérchen . nals an des
ménnisken . uuanda diû úbel sint. (32) *Qui respicit terram et facit eam tremere.* Der den ménnisken .
gesiêhet . unde ín tuôt pîben. Den er so gesiêhet .
uber uuen
an démo râuuet er. Also er selbo chad . SVPER QVEM

râuuet min Gêist uber diemuoten unde râuuogernin unde
REQVIESCIT SPIRITVS MEVS? SVPER HVMILEM ET QVIETVM ET
miniu uuort fúrchtinten
TREMENTEM VERBA MEA. *Qui tangit montes et fumigabunt.*
Der die úbermuôten mennisken tríffet. unde gestúnget
ze riúuuo
ad pęnitentiam. unde so getróffeno riêchent siê. uuanda
sie danne uuuôfent íro sunda. (33) *Cantabo domino*
in uita mea. psallam deo meo quamdiu sum. Trúh-
dingi
tene singo ih. unz ih lébo. uuanda ih hiêr spem hábo.
in iêmerheîte
ih singo imo ouh sô lángo ih pin in ętternitate. dar
Gotes lob
ánder uuérch neist. ane dei laudatio. (34) *Iocundum*
sit ei eloquium meum ego uero delectabor in domino.
Vuúnnesam si imo mîn gechôse min lússami ist an ímo.
uuizzintimo
Mih ketuôn ih imo chunt scienti. mir getuôe er sih
neuuizzintimo suozze sî imo min bigîht. suôzze
chunt nescienti. Suauis sit ei confessio mea. suauis
ist mir sin genâda hértontiu uuúnna
est mihi gratia ipsius. Daz ist mutua iocundatio.
(35) *Deficiant peccatores a terra.* Súndige geslîfen
erdluste
aba terrena cupiditate. *Et iniqui. ita ut non sint.*
Vnde unrehte zegangen. so daz siê nesin. unrehte
uuiderscaffungo
nesîn. so sendet er uz spiritum. ze iro recreatione.
Be[R 388]*nedic anima mea domino.* Lóbo truhtenen
ánafanc dissis salmin
mîn sela. daz uuas initium psalmi. daz sî ûzlâz.

(CIV.)

lobont
ALLELVIA ist hebreum. latine chit iz. LAVDATE DO-
got
MINVM. (1) *CONFITEMINI DOMINO.* Daz ist daz selba. ló-

ze lóbe
bont Got chît iz . uuanda hîer confessio tríffet ad laudem. *Et inuocate nomen eius.* Vnde so ist zît . so chóment unde hârênt in ána. *Annuntiate inter gentes opera eius.* Chúndent under diêten sîniu uuerch. Daz ist ad apostolos kespróchen et ad euangelistas. (2) *Cantate ei.* Síngent ímo daz ist in uuórden. *Et psallite ei.* Vnde seîten ruôrent ímo . daz ist in uuérchen. An dîen bêiden lóbont in. *Narrate omnia mirabilia eius.* Zéllent álliû sîniu uuúnder. Doh ir nemúgent des uuillen nebréste iû. (3) *Laudamini in nomine sancto*
chraft
eius. In sînen námen uuerdent kelóbot . sin uirtus ketuôt iûh lóbeuuírdige . nals iûuueriû. *Lętetur cor querentium dominum.* Frô sî déro herza diê Got suôchent . sine amaro zelo sîn sie. (4) *Querite dominum*
eîfirin anden
et confirmamini. Suochent Got . unde uuerdent kestérchet. Nâhent iûh imo sô . daz ir ze êrist uuerdent
intliûhte ke-
illuminati . zegesêhenne uuaz zetuonne sî . dáranâh rostarchte
borati . daz ir dârána neirlígênt. *Querite faciem eius*
gágenuuerti
semper. Sîna presentiam suochent iêo. Ir hábent in
in geloûbo anasihte fone gesihte ze ge-
fúnden fide . suôchent in specie. Sô ir ín facie ad fasihte ane ende
ciem gesêhent . so suôchent ir in doh sine fine . uuanane ende
da ir in mínnont sine fine. (5) *Mementote mirabilium eius quę fecit.* Irhúgent sînero uuúndero diû er
an demo spalte des rôten meres unde iordanis
téta . in diuisione maris rubri . unde in conuersione
uuidirchêre
iordanis retrorsum. *Prodigia eius.* Irhúgent sînero
in diên ánaslégin
niúskihto diê er ougta in plagis egypti. Vuanda niúskíhte [R 389] sint . diê êr negescâhen. *Et iudicia*

oris eius. Vnde dero irteîldon sines mundes . diê ér moysen lêrta. (6) *Semen abraham serui eius . filii iacob electi eius.* Ír abrahamis slahta sînes scálches . ir iacôbis súne . sînes iruuéleten . irhúgent íro . ze diên

ube aber ir christis pirint . so birint ir
der apostolus chad. SI AVTEM VOS CHRISTI . ERGO SEMEN

abrahamis slahto éribin nah kehêizze
ABRAHĘ ESTIS . SECVNDVM PROMISSIONEM HEREDES. (7) *Ipse dominus deus noster in uniuersa terra ! iudicia eius.* Er ist truhten Got únser . in állero erdo sint siniu ge-

christanheite
rihte. In allero uuerlte ist sin ęcclesia . dar sint ouh sînin gerîhte . unde sîne urteîlda. (8) *Memor fuit in sęculum . hoc est in ęternum . testamenti sui.* Er irhú-

dero altun êo
geta sînero benêimedo in êuua. Niêht ueteris testa-

niúuuero solta fertîligot uuerden nube dero geloûbo diû
menti . daz mit nouo uuas abolendum . nube fidei . diû

ioh fore pizelit ze rehte
ioh ante legem abrahę uuard reputata ad iustitiam.

uuortis
Verbi quod mandauit in mille generationes. Des uerbi irhúgeta er . daz er hiêz uuéren in állen gebúrten.

uuort keloubo daz reht man fone geloubo lébe
Vuaz ist daz? Verbum fidei . ut iustus ex fide uiuat. (9) *Quod disposuit ad abraham.* Daz er abrahę be-

fone geloûbo rehthaft
neîmda . der ex fide uuard iustificatus. *Et iuramenti sui ad isaac.* Vnde irhúgeta er sînes eîdes . dén er

afterchunft
téta isaac . umbe sina generationem. (10) *Et statuit illud . s. uerbum iacob in preceptum et israhel in testa-*

uuort keloubo
meutum ęternum. Vnde daz uerbum fidei sazta er iacob ze festemo gebôte . unde israheli ze êuuígero be-

hohfâtirin
neîmedo. An diên patriarchis suln uuir christianos

abraha-
fernémen . sie sint iacob . sie sint israhel . unde semen

mis chunne
abrahę. (11) *Dicens.* Sus darumbe gehêizzendo. *Tibi*
daz lant keheizzis
dabo terram chanaan. Dir gibo ih terram promissi-
geloubigemo liûte
onis . dir populo fideli. *Funiculum hereditatis uestrę.*
Ze mâzsêile iúuueres erbes. Daz ír iz teîlent mit seîle .
urchunde geloûbo geloûba
umbe daz pehaltena testamentum fidei. Vuanda fides
uuieo suôzze Got
mit déro ge[R 390]chórot uuirt quam suauis est domi-
ist hímelrîche lant kehêiz-
nus . diu gíbet regnum cęlorum daz ist terra promis-
zis
sionis. (12) *Cum essent numero breui . paucissimi et*
incolę in ea . (13) *et pertransierunt de gente in gen-*
tem . et de regno ad populum alterum . (14) *non re-*
liquit hominem nocere eis. Do íro lúzzel uuas . unde
in lant
iro ioh unmánige uuâren . unde diê selben dára in ter-
ram chanaan recchen uuâren . unde sie uuálloton fóne
diête ze diête . fone rîche ze rîche . neliêz er ín doh
niêmannen dáron. *Et corripuit pro eis reges.* Vnde
irráfsta er chúninga umbe siê. Also er teta abimeleg
regem gerara . et faraonem regem egypti. Vuieo chad
er? (15) *Nolite tangere christos meos.* Neruôrent
mîne geuuiêhten. Vuer uuiêhta sîe? Ane spiritus
sanctus. Vuar ist danne . daz iudei chédent . daz er
mit chunio salbe gesalbot
CHRISTVS nesi . der regali unguento unctvs nesî . unde
be diû dominus IESVS den námen háben nesolti? *Et*
in prophetis meis nolite malignari. Vnde an mînen
uuîzegon neskêinent arguuilligi. (16) *Et uocauit fa-*
mem super terram. Do ládeta er húnger in daz lánt.
Er hiêz uuerden síbeniârigen húnger. *Et omne fir-*
mamentum panis contriuit . id est consumpsit. Vnde
alla starchunga brôtis . tîlegota er. Vuanda brôt mánne

unde brôt festit man-
stárchi tuôt pe diû chît iz . darfóre. ET PANIS COR HO-
ne daz herza
MINIS CONFIRMAT. (17) *Misit ante eos uirum.* Cómen santa er fóre ín. Vuen? *Ioseph.* Fóre sînen bruôderen frúmeta ín Gót. Vuiêo santa er ín? *In seruum uenundatus est.* Ze scálche uuard er ferchôufet. Got uuolta ín aber ze hêrren máchon . doh sie ín fúre scálch kâbin. (18) *Humiliauerunt in compedibus pedes eius.* Sîne fuôze slûogen sie ín drúhe. Daz hiêz tuon phutifar . umbe déro chénun lúgi. *Ferrum pertransiit animam eius.* Îsan durhkiêng [R 391] sîna sêla. Nôt
unde din
lêid er míchela. Sólih ist daz in euuangelio. ET TVAM
selbun sêla durhkat uuâffin
IPSIVS ANIMAM PERTRANSIBIT GLADIVS. (19) *Donec ueniret uerbum eius.* In dero nôte uuas er . unz sîn uuort
fone demo trôumsceîde
cham de interpretatione somniorum . an dero sîn uuarheit skeîn. *Eloquium domini inflammauit eum.* Gótes kechôse zunta ín . spiritus dei spráh ímo ûz. Vuanda
zunga uuizzigon
er fiûr ist . unde linguas prophetantium zundet . pe
in fiûrinen zungon
diû skêin er in linguis igneis super apostolos. (20) *Misit rex et soluit eum . princeps populorum . et dimisit eum.* Pharao der ín hábeta geeîscot uirum
troûmsceîdere chúninch fursto
interpretem somniorum . rex unde princeps ęgyptiorum .
dîenistman ze chárchâre
der santa ministros ad carcerem . unde lôsta ín. (21) *Et constituit eum dominum domus sue . et principem omnis possessionis sue.* Vnde sazta in ze hêrren sînes hûses . unde ze áleuualten ! sînero sáchon. (22) *Vt erudiret principes eius sicut semetipsum.* Daz er sîne fúrsten lêrti sámoso sih sélben. Vuaz? Âne interpretationem troûmscêith . somniorum. *Et seniores eius prudentiam*

doceret. Vnde er sîne hêrosten fruôthêit lêrti . daz
peuuárunga chunfto
chit prouidentiam futurorum. Er uuolta er uuâre geuuáltes nah ímo . mêisteronnes fóre ímo. (23) *Et intravit israhel in ęgyptvm . et iacob accola fuit in terra cham.* Do fuôr sin fater dára . unde uuard dâr lántsídeling. Diê alten lántsidelinga diê êigenes landes sint . diê heizent indígene . die énderske sint . daz chît ánderesuuánnan chómene . die hêizzent alienigenę aduenę accolę incolę. (24) *Et auxit populum suum uehementer . et firmauit eum super inimicos eius.* Do mêrota Got sînen liût . uuanda er mánigfaltota ín . unde starchta ín úber sîne fíenda . getéta ín ôberoren
in demo rôten mére
sînen fíenden . also in mari rubro skêin . dô díse chamen ûz . unde [R 392] éne lágen ínne. (25) *Conuertit cor eorum ut odirent populum eivs et dolum facerent in seruos eius.* Fóre des pechêrta er íro herzen dárazuô . daz sie házzeton sînen liût . unde sine scálcha îlton besuîchen. Vuiêo bechêrta er sie dárazuô. Ane daz er gab daz sîne scalcha diêhen begóndon . sô férro . daz ín ís éne neóndon . Gótes únste . irráhton iro únunste . unde haz unde âhtunga. (26) *Misit moysen seruum suum . aaron quem elegit ipsum.* Durh daz santa er dára sînen scálch moysen unde aaron . den er dárazuo iruuéleta. (27) *Posuit in eis uerba signorum suorum et prodigiorum in terra cham.* In zuêin beuálh er diû uuort . unde diû ârende sînero zeîcheno unde sinero uuúndero diu er tuôn uuolta in ęgypto sînemo liûte zegefrídonne. Zêichen sint . diu úns éteirganginis chunftigis
uuaz zêigont . preteritorum alde futurorum. Prodigia sint diû uuir er negesâhen . unde sie fóne diu irchó-

menlih sint. (28) *Misit tenebras et obscurauit eos.* Aber ęgyptios uuarf er ána finstri unde betúnchelta siê. So túncheliû hérzen gáb er ín . daz sie uuaranetâtin sînes ínbótes. *Quia exacerbauerunt sermones eius . i. acerbe acceperunt.* Also darana skêin . daz sie êiuero inphiêngen siniu uuort . unde siu lêidezton. (29) *Conuertit aquas eorum in sanguinem . et occidit pisces eorum.* Íro âha beuuánta ér ín bluôt . unde irstárbta íro físca . uuanda sie lében nemahton âna uuázzer. [V 1r] (30) *Edidit terra eorum ranas . in penetrabilibus regum ipsorum.* Íro erda uuarf ûz tíe urósca . ioh ín dero chúningo béttechámeron. (31) *Dixit et uenit cynomia . et scinifes in omnibus finibus eorum.* Dô gebôt er oûh . unde châmen sâr . dîe húntfliêgun unde múcca châmen in állero éndegelih. (32) *Posuit pluuias eorum* . [R 393] *grandinem.* Íro régena máchota er ze hágele. *Ignem conburentem in terra ipsorum.* Prénnentez plíchfiûr máchota er ín íro lánde. (33) *Et percussit uineas eorum . et ficulneas eorum . et contriuit lignum finium eorum.* Vnde daz uuéter sluôg uuînegarten unde fîghpoûma . unde uermúleta boûmelich dâr in lánde. (34) *Dixit et uenit locusta et bruchus . cuius non erat numerus.* Sô gebôt er áber . unde dô chám mátoscregh . chám sîn sún chéuer . des ende neuuas. (35) *Et comedit omne fęnum terrę eorum . et comedit omnem fructum terrę eorum.* Vnde urâz héuue . unde állen erduuuôcher. Vuér urâz? Ioh hoistaffel locusta . ioh chéuir brucus. (36) *Et percussit omne primogenitum in terra eorum . primicias omnis laboris eorum.* Dô sluôgh er daz êristporna dâr in lande . sluôg tîe urúmegifte daz chît tîe fruôsten gifte .

állero íro árbeîto. Iro áltesten chínt . unde diû êrest uuórdenen iúngiu des uêhes . mit árbeite gezógeniu lâgen sáment tôt. (37) *Et eduxit eos cum argento et auro.* Er leîta sie ûz keládene mit colde unde mit sílbere. Daz hiêz ér siê intlîhen . nals daz er únreht kebiête . nube daz sîn gebót únreht uuésen nemág. *Et non erat in tribubus eorum infirmus.* Siêcher neuuas under ín . Cot uuolta sîe úngeírret uuârin . ze íro uerte. (38) *Lętata est ęgyptus in profectione eorum . quia incubuit timor eorum super eos.* Egyptus fréuta sih íro uérte . nâh tiû siê faraonis tôd keêiscoton . uuanda in íro uórhta ánalágh. Sîe uórhton daz sîe iruuúndîn . unde die reliquias tîlegotin. (39) *Expandit nubem in protectionem eorum.* Sô siê uaren begóndon . sô déneta ér daz uuólchen uber sîe táges . fóre déro hízzo. *Et ignem ut luceret eis per noctem.* Vnde nahtes fiûr . daz iz ín lîehti. (40) *Petierunt et* [R 394] *uenit coturnix.* Sîe bâten uleîskes . tô cham ín cotúrnix . taz íst fleîsk. *Et pane cęli . id est manna saturauit eos.* Vnde mit himelbrôte gesátota er sîe. Daz pezeîchenda CHRISTVM uóne hímele chómenen. (41) *Disrupit petram et fluxerunt aquę.* Den stêin spîelt ér . dannanûz rúnnen uuázzer. *Abierunt in sicco flumina.* Sîe dúrhfûoren iordanem in trúccheni. (42) *Quoniam memor fuit uerbi sancti sui . quod habuit ad* [V 1ᵛ] *abraham puerum suum.* Daz téta er állez . uuanda er irhugeta sînes keheîzzes tén er abrahę téta . sînemo trûte. (43) *Et eduxit populum suum in exsultatione . et electos suos in lętitia.* Vnde lêita er ûz sînen liût in sprúngezinne. Sô ist áber daz selba . unde sîne iruuéleten in uréuui. (44) *Et dedit illis regiones gentium . et labores populorum possiderunt.*

Dô gab ér ín lántskéfte dîeto. Sô ist áber daz sélba. Ánderro liûto árbeîte besâzzen sîe. (45) *Vt custodiant iustificationes eius . et legem eius requirant.* Daz sîe rehtes huôten . unde sîna êa begángen . uuanda mit daz meista guôt pi-
tîu summum bonum geuuúnnen uuírt . nals mit pos-
sézze lantscefto
sessione regionum.

(CV.)

Allelvia ist ôuh hiêr . uuanda also Gótes kenâda
an sînen iruuéliten
skêin in electis suis . fóne dîen der êrero psalmus sá-
an dien eîuer tuônten
geta . sô negebrást iro oûh in amaricantibus fóne dîen nu gesúngen sól uuérden. (1) *Confitemini domino qvoniam bonvs.* Iéhent trúhtene iûuuerro súndon . unde neuerchunnent in genâdon . uuanda er gûot ist. *Quoniam in sęculum misericordia eius.* Vuánda in uuerlte ist sîn genâda . in uuérlte ist locus pęnitentię . nâh tero uuerlte ende chúmet iudicium. (2) *Quis loquetur potentias domini? auditas faciet omnes laudes eius.* Vuer ist ter Gotes mahte geságe . dîe unságeliche sínt? Vnde uuér [R 395] ist sô hêilig taz er siu álliû tuôe . sô er siû gehôret? Vuéliu sint tíu lób?
uuerch
Âne opera mandatorum eius . tíu mit rehte heîzzent
sîniu lob zelóbonne der
laudes eius . uuanda er Got án ín laudandus ist . qui
diû an uns uuúrchit
operatur ea in nobis. (3) *Beati qui custodiunt iudicium et faciunt iustitiam in omni tempore.* Sâlige dîe

geríhtes huôtent . unde réht tuônt in allen zîten. Daz sint tîe ánderen ríhtent . unde selbe réhto lébent. (4) *Memento nostri domine in beneplacito populi tui.* Irhúge unser truhten an déro lîebsami dînes liûtes . Sáment tîen lâz unsih uuésen . ze dîen dir liêbo sî . uuanda dir nieht mannolich nelîchet quia non in omnibvs beneplacitum tibi est. *Visita nos in salutari tuo.* Vuîso unser an CHRISTO dînemo háltâre. Sô er chóme . unde niúuuer liût nouus populus uuérde . sô zéle únsih alten liût demo niúuuin ueterem populum zuo nôuo. (5) *Ad uidendum in bonitate electorum tuorum.* Zesêhenne an dero gûoti dînero iruuéleton. Daz uuir ín ébengûote uuórdene . íro mendi sáment ín séhen. *Ad lętandum in lętitia gentis tuę.* Vnsih zeuréuuenne [Schluss V] in dero fréuui dînes tiêtes . des niúuuen. Daz dû uns áltên iro fréuui gemêina tuôest. (6) *Peccauimus cum patribus nostris.* Vuir eîgen gesúndot sáment únseren fórderon . uuanda uuir in íro lumbis uuâren. Alde iz chît. So siê tâten . so tâten uuír. *Iniuste egimus . iniquitatem fecimus.* Vnrehto fuôren uuir . daz únreht tâten uuir . so tâten oûh siê. (7) *Patres nostri in ęgypto non intellexerunt mirabilia tua.* Vnsere fátera nefernâmen diû uuúnder . diu du tâte in ęgypto. Sie ze êuuígemo neuuisson daz du mit ín uuoltost lêiten ad ęternam lîbe zîtlichiû êuuigiû uitam. Sie dâhton ad temporalia . nals an ęterna. *Non fuerunt memores multitudinis misericordię tuę.* Siê negehúgeton manigero genadon dînero . do siê dir after des missetrueton . unde siê [R 396] châden . ane . NVNQVID POTERIT DEVS PARARE MENSAM IN DESERTO? Sine fernúmist kágenuuarti âne gehúht ferfárni intellectu presentium . sine memoria preteritorum uuâ-

ren siê. *Et irritauerunt ascendentes in mare . mare rubrum.* Vnde grámdon siê ín . do siê fuôren in dén rôten mére . uuanda sie ęgyptios so hárto forhton . ferchunst daz sie in desperationem châmen. Do iû negehúgeton sie . uuaz er genôto fore téta. Áber ascendentes chit iz hiêr . uuanda diû lánt ze diên sîe do fuôren . hóheren sint danne egyptus. (8) *Et saluauit eos propter nomen suum . ut notam faceret potentiam suam.* Er hiêlt siê iêdoh umbe sînen námen . nals umbe íro frêhte . daz er an ín chúnt ketâte sîna maht. (9) *Et increpauit mare rubrum.* Vnde irráfsta er den rôten mére . fóne diû intéta er sih. *Et exsiccatum est.* Vnde getrúcchenet uuard er . án dero stéte dar er sih intéta. Vuiêo uuas diu irráfsunga getan? Âne daz sines uuíllen mâre toûgeno inphânt nah diû daz álliû ding Gote lébent . unde sines uuíllen fólgent. *Et deduxit eos in aquis multis sicut in deserto.* Vnde lêita er siê álso trúccheno únder zeuuísken dien héuigen uuázzeren . sámoso in êinote . dar uuázzer neist. (10) *Et saluauit eos de manu odientium.* Vnde so genéreta er sie . fore íro fiendo hánden. *Et redemit eos de manu inimicorum.* Daz ist daz sélba. So uuard kebildot unser toufi . uuanda rubrum mare daz ist pluôt sanguis CHRISTI. (11) *Et operuit aqua tribulantes eos.* Vnde uuázzer bedâhta íro âhtara. *Vnus ex illis non remansit.* Iro neuuard eîner ze lêibo. Alle sunda toûffi uuerdent fertîligot in baptismate . nehêin uuírt ze lêibo. Do gescáh daz dârfore stât. Lętata est ęgyptus . in profectione EORVM. (12) *ET CREDIDERVNT VERBIS EIVS ET* [R 397] *cantauerunt laudes eius.* Vnde do hítemon

geloûbton siê sînen uuórten . unde súngen sîniu lób.
singen Gote er ist kuôllicho michel
CANTEMVS DOMINO . GLORIOSE ENIM MAGNIFICATVS EST. (13) *Cito fecerunt . obliti sunt operum eius.* Daz tâten sie únlango . siê irgâzzen sâr sînero uuércho. Also mánige in ęcclesia irgézzent déro tôufi. *Non sustinuerunt consilium eius.* Siê nebítten uuaz er uuólti. Íro beasâligcheit êuuiga kedultin
titudinem uuolta er ętternam . diû mit patientia geuuuunnen uuirt . sie gâoton áber ad temporalem felici-
z uuérilt-
sâldon
tatem. (14) *Et concupierunt concupiscentiam in deserto . et temptauerunt deum in inaquoso.* Vnde be diû gîrezton siê . dâr in eînote . unde chóreton Gotes in uuázzerlôsi. (15) *Et dedit eis petitionem ipsorum . et misit saturitatem in animas eorum.* Dô gáb er ín daz . des siê bâten . unde sánta ín séti. Fúre sie selben sint animę hiêr genémmet. (16) *Et irritauerunt moysen in castris . aaron sanctum domini.* Dáranâh crámdon siê moysen in diên hérebergon . unde den
leîto
Gótes hêiligen aaron. Siê lúzton diê . fóne dero ducatu siê gehálten uuâren. (17) *Aperta est terra . et degluttiuit dathan . et operuit super congregationem abiron.* Fone diû indéta sih diû érda , unde ferslánt dathân . unde beuuárf daz kesémine abiron. Diê zuêne uuâren des strîtes hoûbet. (18) *Et exarsit ignis in synagoga eorum . flamma combussit peccatores.* Fiûr giêng iro mánigi ána . loûg pranda die súndigen . die ín zuêin
zuei hûnt funzich
folgeton . ducentos quinquaginta. (19) *Et fecerunt uitulum in oreb . et adorauerunt sculptile.* Vnde tâten
chalp
sie ouh uuirs . daz sie uitulum bildoton in oreb . unde

perichkibilla
daz crábeuuergh pétoton. Oreb chit caluaria. In déro
abkot
caluaria bétoton sie idolum . in ánderro sluôgen sie CHRISTVM. (20) *Et mutauerunt gloriam suam . in similitudinem uituli comedentis fęnum.* Vnde íro guôllichi diu an Góte uuas . uuéhsaloton siê . án des fêhes [R 398] pilde . daz héuues lébet. (21) *Obliti sunt deum qui saluauit eos . qui fecit magnalia in egypto .* (22) *mirabilia in terra cham . terribilia in mari rubro.* Ergâzen Gotes der sie hiêlt . der in egypto mágenhêite téta . uuunder in châmis lande . prútelichiu in mari rubro. (23) *Et dixit ut disperderet eos . si non moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius.* Vnde dô gesprah er . daz er siê ferlúre . ube moyses sin iruuéleto nestuônde fóre ímo . an démo
demo geríche
brúche . an dero plaga. *Vt auerteret iram eius ne disperderet eos.* Also fasto . daz er sin zorn uuánti . unde nehanchti . daz er siê nâh iro sculden ! ferlúre. Ieronimus chît iz chéde in confractione irę eius . daz uuir chéden an démo brúche sines zornes. Also diû
uuéllest du in blazzin . daz tuô . nesî
intercessio ist . SI DIMITTIS PECCATVM ILLIS. DIMITTE . SIN
daz tîligo mih aba dinemo lîbpuôche
AVTEM . DELE ME DE LIBRO TVO. Síchiûre uuésenter daz
Gotes reht
ín iustitia dei tîlegon neuuolti . stuônt er . unde bôt sih sélben fúre die scúldigen. So uuard ze lêibo íro ferlornissida. (24) *Et pro nihilo habuerunt terram*
kehêizlant
desiderabilem. Vnde lústlih lant . terram promissionis .
daz ist hímelrîche
i. regnum cęlorum . áhtoton siê fúre niêht. *Non crediderunt uerbo eius.* Noh sie negetrúeton sînemo geheîzze. (25) *Et murmurauerunt in tabernaculis suis.*

Vnde be diû rûnezton sie in íro hérebergon . úberlaga tuônde Góte unde moysi. *Non exaudierunt uocem domini.* Vnde Gotes stimma der ín ferbôt murmurationem (daz rûnezon) . neuuéreton siê. (26) *Et eleuauit manum suam super eos . ut prosterneret eos in deserto .* (27) *et ut deiceret semen eorum in nationibus . et dispergeret eos in regionibus.* Do huôb er sina hánt úber siê . daz er siê dar in démo êinote iruálti . unde daz iro ze leîbo uuurde under diêtin geníderti . unde sie zeuuúrfe after lántsceften. (28) *Et in*[R 399]*itiati sunt beelphegor.* Ínin des uuurden sie priapo gehêiligot. Also der apostolus chît. Daz siê in (âuuerf) reprobrum sensum (sin) chómene . so ferro iruuuôtin . daz óffen Gótes reht an ín geskîne. *Et comederunt sacrificia mortuorum.* Vnde tôtero ménniscon ópher âzzen siê . (. i. ueretratus) also priapus uuas. Sámoso Got sie in dien uuorten spáreti . daz sie dés doh uuirs tâtin. (29) *Et irritauerunt eum in adinuentionibus suis.* Vnde in íro irdénchedon cramdon sie ín. Sie irdâhton misselîche Góta. *Et multipticata est in eis ruina.* Vnde dannan uuard íro fál mánigfalte . lâgen ál tôt in démo êinote. (30) *Et stetit finees . et placauit . et cessauit quassatio.* Vnde finees stuônt uuíder démo unrehte . mit diû gehulta er Got . dánnan gestílleta ze démo mâle diu muôhi . hiêr ist quassatio . daz dâfore ist confractio . daz chit iro (ferlornissa) perditio. (31) *Et reputatum est ei in iustitiam in generationem et generationem usque in sempiternum.* Vnde daz uuard ímo geáhtot ze réhte . in allen chúnnezálon . so uuirt iz iêmer. (32) *Et* IRRITA*uerunt eum ad aquam contradictionis . et uexatus est moyses propter eos .* (33) *qui*

exacerbauerunt spiritum eius. Dô grámdon siê ín áber ze déro stéte . diu uuázzer déro uuídersprâcho heîzzet . uuanda siê dâr uuíder Góte sprâchen . unde dâr uuard moyses kemuôhet úmbe diê . die sîn mûot eíuer gemáchoton. *Et distinxit in labiis suis.* Vnde er be diu Gótes uuunder daz sie dô eiscoton . in sînen uuorten skîed fone diên êreren uuúnderen. Er trúuueta déro êreron . dísses netrúuueta ér. Be díu chad er zeuuîuelondo . ê ér uirgam sluôge an den stêin .

Iâ be Gote . uuir bringen iû nû sâr ûzzir disimo stêine uuazzir?

NVNQVIT DE PETRA HAC POSSVMVS PRODVCERE AQVAM? Fone demo zeuuîuele uuard ouh er scúldig . unde die sculde neliêzzen ín chómen [R 400] in terram promissionis. Diê aber dárachâmen . uuaz tâten die? (34) *Non disperdiderunt gentes quas dixit dominus illis.* Neftîligoton diê diête . diê Got hiêz tîligon. Chananeos amorreos iebuseos unde andere. (35) *Et conmixti sunt inter gentes . et didicerunt opera eorum .* (36) *et seruierunt sculptilibus eorum . et factum est illis in scandalum.* Siê mischton sih ze ín . gehîton ze íro tóhteron . unde uuórhton nah ín . unde diênoton iro idolis . daz irgiêng ín ze árge. Scandalum ist grecum . unde bezeichenet offensionem alde sinistrum . also siê diû conmixtio lêita in leuam partem. (37) *Et immolauerunt filios suos et filias suas demoniis* . (38) *et effuderunt sanguinem innocentem . sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum . quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan.* Vnde dannan fertâten sie sih so ferro . daz sie íro súne unde íro tóhtera demoniis ópheroton . daz uuas sacrilegium . unde sie uzliezzen

in gehêizzis lant

spúrnida uuídirmûot

gemiscida ze uuinstirhalb

tîefelin

mêindât

únsundig pluôt . déro selbon chindo diu sie idolis
manslaht
ópheroton . daz uuas sámint ioh homicidium ioh par-
magslaht diêtin
ricidium. Daz lírneton sie be gentibus. *Et interfecta est terra in sanguinibus* . (39) *et contaminata est in operibus eorum . et fornicati sunt in adinuentionibus suis.* An sô unsúndigen blûoten uuard diu erda irslágen . nals sî . núbe an íro sízzente . uuúrden an íro sêlon irslágen . unde beuuémmet uuard sî an íro uuerchen . unde so huôroton siê . daz chit so gesuichen siê Góte . in íro irdenchidon. Vuaren siê danne
diêto
íro? Neîn. Sie uuâren gentium fone diu châden
ántfristin in íro flîzzin liêbsáminon
ándere interpretes . in studiis suis . alde in affectionibus . alde in affectationibus . alde uoluptatibus . alde
zuôlichmachon lústsaminon
in iro selbero porgon
fore diên diêtin
obseruationibus. (40) *Et iratus est furore dominus populo suo . et abhominatus est hereditatem suam.* Do balg sih Got des alles . uuíder sînen liût . un[R 401]de lêidizta sîn erbe . daz sie uuésen solton. (41) *Et tradidit eos in manus gentium . et dominati sunt eorum qui oderunt eos.* Vnde be diû gab er siê in ánderro liûto hénde . unde íro fíenda uuiêlten íro. Daz uuâren moabitę ammanite philistei syri. (42) *Et tribulauerunt eos inimici eorum . et humiliati sunt sub manibus eorum.* Vnde diê íro fíenda arbeiton siê . unde únder íro handen uuúrden sie geníderet. Vbe sie hóldemo Góte neuuólton lósen . sie muôson áber diênon unhólden hêrron. (43) *Sepe liberauit eos.* Souuiêo daz állez uuâre . er lôsta sie iêodoh díccho . also in libro iudicum gescríben ist. *Ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio suo . et humiliati sunt in iniqui-*

tatibus suis. Siê fiêngen áber zuô . unde bráston ín in íro râte . unde dannan uuúrden sie iêo geníderet in iro unrehte. Ín neirdrôz réhtes . uuanda sie neirdrôz únrehtes. (44) *Et uidit cum tribularentur . et audiuit orationem eorum.* Dó sáh er siê in arbêiten . unde gehôrta íro gebét . umbe íro nôte. (45) *Et memor fuit testamenti sui.* Vnde irhúgeta er sînero niûuuun benêimedo diê er abrahę gehiêz. *Et pęnituit eum secundum multitudinem misericordię suę.* Vnde roû ín sîn ándo . mit démo ér sih an ín ráh . nah déro mánigi sînero genâdon. (46) *Et dedit eos in misericordias . in conspectu omnium qui cęperant eos.* Vnde skeînda er ín genâda fóre állen diên . fóre diên sie uuîclicho geuuúnnen uuâren . uuanda er uuólta daz CHRISTVS fóne ín châme. (47) *Saluos fac nos domine deus noster . et congrega nos de nationibus.* Duô unsih kehâltene truhten Got únser . ioh ueterem alten ioh noliût uum ioh populum niuuuin . unde sámeno unsih fone allen diêten . ze eînemo christiano populo liûte. *Vt confiteamur nomini tuo sancto . et gloriemur in laude tua.* Daz uuir iêhen muôzzin dînemo hêili[R 402]gen námen . unde an dînemo lóbe geguôllichot uuérden . nals in únsermo. (48) *Benedictus dominus deus israhel a sęculo et usque in sęculum et dicet omnis populus fiat fiat.* Kelóbot si truhten Got israhelis fóne uuérlte ze uuerlte . unde des lobes antuuurtet aller der liût . kesamenoter fone circumcisione iudon et preputio unde diêtin . sús . daz sî . daz sî.

(CVI.)

Gotis liûte sun-
Allelvia. Vuaz populo dei gescâhe . uuîlon de-
dontimo riûuuóntimo feruuórfin
linquenti . uuîiûn pęnitenti . unde iudei uuúrden repulsi .
diête geládot Gotes
unde gentes uocatę . unde uuiêo manigfalte sin misera-
irbármida
tiones dei . daz ságet díser psalmus. (1) *Confitemini domino quoniam bonus . quoniam in seculum misericordia eius.* Iêhent Gote uuanda er guôt ist. Er nechâde iû niêht zuô . iéhent ube er guot neuuâre. Iéhent ímo . uuanda in uuérlte ist sîn genâda . daranâh
sîn úberteilida
iudicium. Oûh mag iz chéden . sîn genâda ist iêmer .
chriêchisca
uuanda daz grecum is êona bezeîchenet peîdiu . ioh in
kenâda zît-
sęculum ioh in ęternum. Nû ist misericordia tempo-
licho uber menniscen daz sie dáranâh iêmer lében mit éngi-
raliter super homines . ut uiuant cum angelis in ęter-
lin
num. (2) *Dicant . s. alleluia . qui redempti sunt a domino . quos redemit de manu inimici . et de regionibus congregauit eos.* Diê síngen alleluia sîn lob . die
fone des tiefeles keuualt
er lôsta mit sînemo bluôte . de manu diaboli . unde sá-
. s. sicut alemannia
menota fóne allen gebiûrdon. Prouincia ist diu lánt-
. s. sicut
tiûregóuue
scaft . regio ist diû gebiûrda . mánige regiones mugen
sîn in êinero prouincia. Mit auro corruptibili . alde
tiûrin
mit argento nelôsta er siê . nube mit sînemo precioso
bluôte
sanguine. (3) *A solis ortu et occasu . ab aquilone et mari.* Diê ér sámenota fone allen halbon déro uuerlte.
(4) *Errauerunt in solitudine in inaquoso . uiam ciui-*

tatis habitaculi non inuenerunt. Siê írroton . êr er siê irlôsti in dírro uuerlte êinote . sie írroton in [R 403] uuázzerlôsi . uueg dero burgseldo . déro himiliscun búrg . der uueg CHRISTVS ist . nefunden siê. Plato gehiêz ín . socrates kehiêz ín . aristoteles kehiêz ín . daz sie ín uuég zêigotin . íro nehêin nezeîgota den rehten. (5) *Esurientes et sitientes . anima eorum in ipsis defecit.* Siê írroton húngerge unde dúrstige . iro sêla suánt in ín. In únmáhta fóre zâdele . uuanda sie nehábeton des sie lángeta. Viam ueritatis uuólton ! sie uuízzen . des kelángeta siê . des nemáhton ín philosophi gehélfen. Vuiêo do? (6) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur . et de necessitatibus eorum . eripuit eos.* Ze Góte háreton sie . dô ín sô nôt uuas . unde er nám siê ûzzer déro nôte. Diu conpunctio (gestúngeda) cham ín fone ímo. (7) *Et deduxit eos in uiam rectam . ut irent in ciuitatem habitationis.* Vnde lêita ér siê an den rehten uuég . an CHRISTVM . daz sie an ímo giêngin ze déro burg déro êuuigun seldo. (8) *Confiteantur domino misericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum .* (9) *quia satiauit animam inanem . et animam esurientem satiauit bonis.* Fóne diû iehent trúhtene . ir sîna genâda . unde ír sîniu uuúnder . iêhent menniscon chínden . daz er lâra sêla unde húngerga . kuôtes kesáteta. Vuiêo ist daz kespróchen? iéhent kenada unde uuúnder? Âne daz er die heizet iéhen . die íro inphúnden hábent. (10) *Sedentes in tenebris et umbra mortis . et uinctos in mendicitate et ferro.* Vuanda er sáteta gentes . iû sízzente in fínstri . unde in dôdes scátue. unde mit sundon gebúndene . in bételôde . uuanda sie arm uuaren . in îsene . daz chit . in duritia (herti) malorum (arbêito).

besuôch
Daz uuas ein temptatio. (11) *Quia exacuerunt eloquia dei . et consilium altissimi irritauerunt .* (12) *et humiliatum est in laboribus cor eorum . infirmati sunt* [R 404] *nec fuit qui adiuuaret.* Vuanda sie ouh chó-
ze bechnâdo uuarhêite
mene ad agnitionem ueritatis . uuídersprâchen Gótes
Gotis rehtis uuára netuôonte
uuort unde sînen uuillen . non subiecti iustitię dei .
unde daz íro statin uuéllinte
et suam uolentes statuere . unde iro herza be diu ge-
uuidir íro lústin
níderet uuárd in ríngon . diê siê aduersvs concupiscentias
in gemeîtun hábeton . do geuuíchen sie nôte . uuanda
der neuuás . der ín hulfe . sîd ín Got nehalf. Vuieo
aber do? (13) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur . et de necessitatibus eorum liberauit eos.* (14) *Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis et uincula eorum disrupit.* Do nám er sie ánderest úzer
fínstri . unde úzer tôde . unde úzer háften. (15) *Confiteantur domino miserationes eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (16) *Quia contriuit portas æreas . et uectes ferreos confregit.* Nu si áber des confessio daz er êrina por-
lob Gote
ta bráh . unde îsenina geríndela. (17) *Suscepit eos de uia iniquitatis eorum . propter iniustitias enim suas humiliati sunt.* Vnde er sie nam ába des únrehtes
uuége . daz siê âne ín uuolton guôt sîn . sie uuúrden
áber êr geníderet úmbe diu sélben únreht. Daz uuas
chórunga únuuízzo
ánderiu temptatio . éniu uuas ignorantię . disiu uuas
fráfali
dresumptionis. (18) *Omnem escam abominata est anima eorum . et adpropinquauerunt usque ad portas*
mazlêidi
mortis. Alla fuôra lêidizton sîe . uuanda sie fastidium
kêistlichis kuôtis
ánachám ! spiritalium bonorum . daz prâhta siê oûh

zuo diên hélleborton. Vuiêo áber do? (19) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberauit eos.* (20) *Misit uerbum suum et sanauit eos . et eripuit eos de interitionibus eorum.* Vuanda ouh daz uuas malum (ubel uuúnda) uulnus . unde siê déro súhte siêh uuâren . be diû santa er sîn selbes sún CHRISTVM . unde hêilta siê unde lôsta sie fone íro flórennissido. (21) *Confiteantur domino mi*[R 405]*sericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (22) *Et sacrificent sacrificium laudis . et adnuntient opera eius in exsultatione.* Dero genâdon sîn oûh ímo confessiones (lob) . also déro êrreron . unde dannan gehêiligeien sie ímo dia hêiligúnga lóbes . unde mâren siê siniu uuérgh in fréuui . nals in drâghêite. Daz ist diu drítta temptatio (pesuôch). (23) *Qui descendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis .* (24) *ipsi uiderunt opera domini et mirabilia eius in profundo.* Diê den mére férrent in skéffen . daz chît sacerdotes (êuuarten) diê dísa uuerlt in mísselîchen ęcclesiis (chílichon) ríhtent . sih pehéftente in mánigen uuázzeren . dazdir sint mánige liûte Die gesâhen Gótes uuergh . unde sîniu uuúnder ín dero tiêfi. Vuaz íst tiêfera danne ménniscon herzen? fóne diên díccho irrínnent tempestates (diû ungeuuítere strîto) seditionum unde dissensionum (gezunfto) . die Gót uuúnderlicho stíllet. (25) *Dixit ET STETIT SPIRITVS PROCELLĘ.* Ze êrist kebôt Gót . pe diû gestuônt unde uuéreta der dúnstigo uuínt . der daz scéf muôhet. *Et exaltati sunt fluctus eius.* Vnde des uuindes uuella búreton sih. (26) *Ascendunt usque ad cęlos . et descendunt usque ad abyssos.* Siê héuent sih hoho néndendo . unde fállent sámotiêfo ríuuondo.

Anima eorum in malis tabescebat. Íro sêla slêuuet ín stiuron ? demo lêide. Vuaz kescáh dánnan diên gubernatoribus ? (27) *Turbati sunt . et moti sunt . s. ad iram euomendam ! sicut ebrius . et omnis sapientia eorum deuorata est.* Vuurden leîdege . uuúrden muôtsúhtige . sámoso trúnchen man . unde ingiêng ín íro uuîstuom. Vuieo do? (28) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum eduxit eos.* (29) *Et statuit procellam eius in auram . et siluerunt fluctus eius.* Ze Góte háreton siê . er gemá[R 406]chota daz úngeuuitere ze uuétere . unde an díu stilleton sîne uuélla. (30) *Et lętati sunt quia siluerunt.* Vnde fréuton sie sih déro stilli. *Et deduxit eos in portum uoluntatis eorum.* Vnde ér brâhta siê in dia stílli . déro siê lusta. Sid diâ genâda alla Gót skêindi. (31) *Confiteantur domino misericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (32) *Et exaltent eum in ęcclesia plebis . et in cathedra seniorum laudent eum.* Siê iéhen ímo . unde hóhen ín ín mánigi liûtes . unde die sízzenten an demo hêrstuôle lóboen ín. Er gestilta bechórunga diê fiêrdun temptationem samoso die êrerun drî. Er der hôhmuôten uuidirstât unde diêmuoten genâdet íst qui resistit superbis . et humilibus dat gratiam . also uuir nu gehôren súln. (33) *Posuit flumina in desertum . et exitus aquarum in sitim .* (34) *terram fructiferam in salsuginem . i. in salsum humorem . a* aha *malitia inhabitantium in ea.* Iudeorum flumina uuanta er in uuûosti . daz chît in drúccheni . iro uuazzerférte uuanta er ze dúrste . íro uuuôcherhaftun erda . hiêz er uuerden salzmûorra. Ziu? âne dúrh dero úbeli . die uuízzegin bi- dârána sâzzen. Vuâr sint iro prophetę unde iro sa-

scofa lera
cerdotes . fóne diên sie doctrinam inphiêngen? Vuar
hus ophir
templum . uuâr sacrificia? Vuâr ist doh êin íro guot?
ubil guôt
Mala sint ín chomen fúre bona. (35) *Posuit desertum in stagna aquarum . et terram sine aqua in exitus aquarum.* Dárauuídere máchota ér êinote ze sêuuenten uuázzeren . unde uuazzerlosa erda ze rínnenten uuázzeren. (36) *Et collocauit illic esurientes.* Vnde dâr bi diên uuázzeren stalta er húngerge. *Et constituerunt ciuitatem habitationis.* Vnde die burgoton dar. (37) *Et seminauerunt agros et plantauerunt uineas et fecerunt fructum natiuitatis.* Vnde arbeiton chorn unde uuîn . unde chíndoton. (38) *Et be*[R 407]*nedixit eis . et multiplicati sunt nimis.* Vnde hiêz er siê urám diêhen . unde be diu uuard iro filo fone unmánigen. *Et iumenta eorum non sunt deminuta.* Vnde iro fého uuéreton. Vuer neuuêiz daz al uuésen gespróchen fone gentibus? Sie uuaren ferhéiêt . pe diû uuâren sie steunberehaft kuôtero uuércho
riles et infęcundi bonorum operum . unde húngerge .
hêiligero gelôubo
ioh túrstege sanctę fidei. Daz kebuôzta er ín uuanda
lêra genuôgiû
in copiosa doctrina fóne ímo chám. Déro lébeton ioh
fêo mit êinfalti lébinte in chrístanhêite
iro iumenta . daz sint simpliciter uiuentes in ęcclesia .
sínhafte ioh lázze
uuanda er sie alle hiêz lêren capaces et tardos. (39) *Et pauci facti sunt et uexati sunt a tribulatione malorum et dolore.* Diê selben uuúrden unmanige . an diên . die sih fone in scêiden . sie uuâren die selben
mit kelîchenisse mit uuârheite
specie nals ueritate . unde die uuurden gemûohet fone dero bino uuêuuon . unde lêides. Daz kescáh mit rehte

hereticis unde scismaticis . die discissio paucos machota . uuanda sie sáment neuuâren. (40) *Effusa est contemptio super principes.* An die principes religionis so in duôhta . uuárd keuuórfen fersmâheda . daz íro sancta ęcclesia neruôhta. *Et errare fecit eos in inuio . et non in uia.* Vnde Got téta sie írron in âuuekke . nals in uuége. Er getéta siê gan in concupiscentiis cordis sui . uuanda sie sih sélbe ferlêitton ESTIMANTES SE ALIQVIT ESSE . DVM NIHIL SVNT. (41) *Et adiuuauit pauperem de inopia.* Dáraingágene half er démo ármen . ûzzer dero ármheite. Vuanda der humilis ist unde sih irchénnet pauperem . demo hilfet er. *Et posuit sicut oues familias.* Vnde dero solichon chunne sázta er álso scâf . uuanda er sie âne hirte neliêz. (42) *Videbunt recti et lętabuntur.* Rehte gesêhent daz . unde fréuuent síh ís . fréuuent sih iro míteuuíste. [R 408] *Et omnis iniquitas oppilauit os suum.* Vnde állez únreht peuuárf sînen munt . uuanda iz neheina obiectionem nefaut. (43) *Quis sapiens? et custodiet hęc . et intellegit misericordias domini.* Vuer ist nû sô uuízzigh sô hárazuô durft ist? souuér uuízzigh ist . der behuôte dísiu in sînemo sínne . unde der bechennet Gotes kenâda.

(CVII.)

(1) *Canticvm psalmi ipsi david.* (2) *Paratvm cor mevm devs . paratvm cor meum.* Filius sun chît ze fatere ad patrem . mîn herza ist káro . káro ist mîn hérza. Vuarazuo? Ad uuîzze passionem zelîdenne sustinendam. *Cantabo et psallam in gloria mea.* Dir síngo ih . dir húgesángon ih in mînero guôllichi. (3) *Exsurge gloria mea exsurge psalterium et cythara.* Stant ûf mîn guôllichi . oûge dih resurgendo irstândo . unde ascendendo ûffárendo. Stant ûf psalterium unde cythara . daz sint miracula uuúnder unde passiones uuîzze . also dârfóre stât in quinquagesimo an deus VI repulisti. psalmo. *Exsurgam diluculo.* In uôhtun irstân ih. (4) *Confitebor tibi in populis domine . et psallam tibi in nationibus.* Nâh déro resurrectione urstende lóbon ih dih in allen liûten . unde síngo dir psalmos in állen diêten. (5) *Quoniam magnificata est usque ad cęlos misericordia tua . et usque ad nubes ueritas tua.* Vuanda din genâda ist uuorden míchel unz an angelos in hímele cęlo . unde dîn uuârhêit unz an euangelistas in terra. (6) *Exaltare super cęlos deus . et super omnem terram gloria tua.* der mennisco Homo sprichet nû. Fár ûf Got uber hímela . unde din guôllichi brêite sih úber alla érda. (7) *Vt liberentur dilecti tui.* Daz dîne trûta dîne fideles irlôset uuerden. *Saluum me fac dextera tua et exaudi me.* Duo mih an diên mînen geháltenen mit dînero zeseuuun. Ih pin din dextra zéseuua . mit mir gehált [R 409] siê. (8) *Deus locutus est in sancto suo . lętabor et partibor sicimam . et conuallem tabernaculorum dimetiar.* Nû sprichet sancta

ęcclesia . Got kehiêz daz an sinemo súne . des ih frô
ahsela
bín . unde be diû têilo ih mîne humeros in misselichen
gebon zetrágenne sîne burdi
donis spiritus sancti ad portanda onera eivs. *Et con-*
uallem tabernaculorum metibor. Ih mízzo mir in têil
tal dero herebirgon . dâr iacob stîga sînen scâfen má-
chota. (9) *Meus est galaad . et meus est manasses.*
tiête
Mîn sint gentes . mîn sint iudei. *Et effraim susceptio*
capitis mei. Vnde ántfang mines hôubetes . daz chit
urstendi uuuôchir
resurrectio CHRISTI . ist min fructificatio. *Iuda rex*
chúmberrun
meus. CHRISTVS de tribu iuda ist min chúning. (10)
Moab lebes spei meę. Der fáterlôso daz chit diabolus
der Got ze fatere nehebet sunder irtêilare
qui non habet deum patrem sed iudicem . der ist chéz-
zel mînero gedíngi. Ih fersího mih ze diên . diê er
chézzile fleîsc ze guotimo
irsiûdet. In lebete uuerdent carnes kesóten ad bonum
smácche tiêmuôte ioh Gótedahte
saporem . so uuerdent kenûoge humiles et deuoti . fóne
diên âhtungon zuofersiht
persecutionibus diaboli . be diu ist dannan spes ęcclesię.
In idumeam . i. terrenam extendam calciamentum meum.
prediga
Ioh ze írdisken ménniscon ferrécho ih mîn euangelium.
Mihi allophili subditi sunt. Alienigenę uuerdent mir
úndertân. (11) *Quis deducet me in ciuitatem munitam?*
Quis deducet me in idumeam. Vuer lêitet mih hína
ih nuâno hella dero
ze festero burg? Vueliu ist daz? Forte infernus . cuius
borta er brach in erdpurch
portas ipse confregit. Vuer in terrenam. (12) *Nonne*
tu deus? Netuôst du daz Got fáter? *Qui repulisti*
nos . hoc est distulisti nos. Du unsih kefrístet hábest
urstende
únserro sâldon unz ze resurrectione . also du ioh selben

ze guolligchêite
CHRISTVM frístost ad glorificationem. *Et non exibis deus in uirtutibus nostris.* Vnde neoûgest dih in unseren chreften . so man unsih ze martyrio fuôret also ouh
in dînero martiro Goteheit
du in passione dîna deitatem neoûgtost. (13) *Da nobis auxilium* [R 410] *de tribulatione.* Gib uns aber ínuuert toûgena hélfa déro arbêite. *Quia uana salus hominis.* Vnde be diu tûo daz . uuanda diû ûzzera mennisken hêili úppig ist. (14) *In deo faciemus uirtutem.* In Góte skeînen uirtutem
die túgint kedúlte
patientię. *Et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.* Vnde er bríngetdeus repulisti
ze niêhte únsere fienda. Quinquagesimus nonus psalmus ságet iz folleghlîchor.

(CVIII.)

(1) *In finem psalmvs david.* Also Petrus tréget
stal
personam ęcclesię . unde diû ze imo gesprochen sint
dir gibo ih himilo slúzzela
also daz ist . TIBI DABO CLAVES REGNI CELORVM. Danne
offena fernúmest kè-
habent illustrem intellectum . danne siu uuerdent reuuéndit an den stal in-
lata ad ęcclesiam . so tréget iudas personam iudaici
dono
populi . unde fone ímo gespróchenіu . uuerdent an den liût fólleglicho fernómen. (2) *Devs lavdem meam ne tacveris . qvia os peccatoris et dolosi super me apertum est.* CHRISTVS SPRICHET . AD PATREM . Got nefersuîge min lób . daz chit nelâz iz fersuîget uuerden fóne guôten . uuanda súndigis munt unde únchústigis indân ist úber

mih . kesuêige sîna lúgi mit dînero uuarhêite. (3) *Locuti sunt aduersum me lingua dolosa.* Sie chôsoton meîster guô-
uuíder mir in úntruuuon . hiêzen mih magistrum bo-
tin
num . des ín niêht ze muote neuuas. *Et sermonibus odii circumdederunt me.* Vnde úmbegâben mih ze ándermo mâle . mit fiéntlîchen uuorten . so diû sint
chriûzege in henche in
CRVCIFIGE CRVCIFIGE skeînendo uuas in ze muôte uuas. *Et expugnauerunt me gratis.* Vnde iro dánches irfúhten sie mih. Vngesculdet sluôgen siê mih. (4) *Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi.* Fúre diê mínna diê siê mir [R 411] bieten sólton . argchosoton sie mir. Sie lônoton mir guotes mit úbele. *Ego autem* fáter fergib iz in
orabam. Aber ih péteta umbe sîe. PATER IGNOSCE ILLIS
uuanda sie neuuizzin uuaz sie tuont
QVIA NESCIVNT QVID FACIVNT. (5) *Et posuerunt aduersum me mala pro bonis . et odium pro dilectione mea.* Sie búten mir ubel umbe guôt . unde haz umbe mîna saminon also henna iro huônichlîn
mínna. Ih uuolta sie colligere sicut gallina pullos suos
undir féttacha irtôdin
sub alas suas . dáraingágene îlton sie mih morti tradere. fóreságа
Vuieo sie des súlin ingelten . des chumet nu prophetia .
uuunsc
nals optatio. (6) *Constitue super eum peccatorem.* Sezze úber ín den sundigen . uber iudam der mih sólichen sélita. *Et diabolus stet a dextris eius.* Vnde der sundâre
der tiêuel stande ze sinero zéseuuun. Der ist peccator . der lêrta ín íz. Der ist mit rehte obe ímo . so daz
undertân ze zéseuue
er imo subditus si. Der ist imo a dextris . uuanda er
sîniu uuerch Gotis uuérchin foresazta
opera eius preposuit operibus dei. Daz ist iêgelichemo daz zeseuua . daz er gechiûset . unde iruuélet. Iudas

frecchi uuistûom scaz
iruuéleta auaritiam nals sapientiam . pecuniam nals
sîna genist
salutem suam. (7) *Cum iudicatur exeat condemnatus.*
ze sûonotage
So er in iudicium chome . dannan fáre er beuuíffenêr
in die tiêferun finstri
in tenebras exteriores. *Et oratio eius fiat in pecca-*
tum. Ze sundon uuerde ímo sîn gebét . sîd er per
folgen
CHRISTVM béton neuuolta . unde er in neuuolta sequi .
sundir âhtin
sed persequi. (8) *Fiant dies eius pauci.* Vnlango
halsstricche
lébe ér . ze laqueo gâoe er. *Et episcopatum eius ac-*
potinhêra
cipiat alter. Mathias inphâe sîn apostolatum. (9) *Fiant*
filii eius orfani . et uxor eius uidua. Sîniu chint
uuerden uuêisen . sîn chena uuíteuua. (10) *Nutantes .*
i. incerti quo eant transferantur filii eius et mendicent.
Sîniu chint uuerden in ungeuuishêite ferfuoret . unde
uuerden bételâra. *Eiciantur de habitationibus suis.*
Vzer íro sél[R 412]don uuerden sie ferstôzen. Trans-
ferantur unde eiciantur ist al êin. Vuiêo sol daz
uuerden? (11) *Scrutetur fenerator omnem substantiam*
eius . et diripiant alieni labores eius. Der ímo ieht
ferliúuuen hábe . daz chit demo er scúldîg sî . der ir-
suôche alla sina uuíst . unde alle sine arbêite zezuc-
ûztrippen fone Gótes rîche sint die
cheen frémede. Extranei a regno dei sint spiritus in-
tîefela anlen
mundi . fóne dien habeta er mutuum diê betêilen in
álles kuôtes. (12) *Non sit illi adiutor . nec sit qui*
misereatur pupillis eius. Ímo unde sinen uuêison .
netuôe niêman hélfa noh kenâda. (13) *Fiant nati eius*
in interitum . in generatione una deleatur nomen eius.
Sîniu chint uuerden ferlóren . sin selbes námo zegánge

die ánderun geburt
in einero gebúrte secundam generationem negeuuúnne
er. (14) *In memoriam redeat iniquitas patrum eius*
in conspectu domini . et peccatum matris eius non
deleatur. Sînero fórderon únreht si in gehúhte fore
Gote . unde sinero muoter sunda neuuérde fertîligot.
Ṿbel chómener fone ubelen . uuerde ferlóren sament
ih kilto déro fatero súnda dien chinden
ín. Also gescríben ist . REDDAM PECCATA PATRVM IN FILIOS
dero mih házzenton
QVI ODERVNT ME. Vuolti er guôt sîn danne netáretin
ímo íro sunda. (15) *Fiant contra dominum semper .*
ut dispereat de terra memoria eorum. Vuíder Gote
sin diê forderen . fore imo sin iro sunda . uuanda an-
fore
dere interpretes châden coram deo . daz íro gehuht ze-
fone paradyse
gánge de terra uiuentium. (16) *Pro eo quod non est*
recordatus facere misericordiam . (17) *et persecutus*
est hominem inopem et mendicum et conpunctum corde
mortificauit. Vuanda er genada nescêinda CHRISTO .
unde er ín slûog . armen . bételonten . riúuuegen. Daz
ze sînen liden
ander unde daz trítta séhent mêr ad membra eius.
Sol íz nâh ánderen chéden mortificare . sô íst daz [R 413]
daz er in irtôti
ut mortificaret. (18) *Et dilexit maledictionem et ue-*
niet ei . noluit benedictionem et elongabitur ab eo.
Fluôh mínnota er . ioh er ioh der liût . der chumet
stélinto choûffonto fellinto liût
ímo. Iudas furando uendendo tradendo der populus
sin bluôt sî úber ûnsich . ioh uber únseriû chint
chedendo . SANGVIS EIVS SVPER NOS ET SVPER FILIOS NOSTROS.
Ségen neuuolta er . der ferrêt ímo. Iudas neuuolta
ségin der liût sé-
CHRISTVM der benedictio ist. Populus neuuolta bene-
gin derdâr gesehende uuart
dictionem . do der in zuochad qui erat illuminatus a

ino uuellint ouh ir sîne iungerin uuerden ?
domino. NVNQVID ET VOS VVLTIS DISCIPVLI EIVS FIERI ?
fluôhhonto sist sin iungero
unde sie pro maledicto châden . TV DISCIPVLVS ILLIVS SIS .
der ségin ze diêtin
unde be diû benedictio fone ín fûor ad gentes. *Et induit maledictionem sicut uestimentum . et intrauit sicut aqua in interiora eius.* Vnde also uuât légeta
alde alde der liût
er ána flûoh . siue iudas siue populus . unde also uuazzer chám er ín ín. Corpus et anima gefrêhtoton ge-
lîchamo ioh sela
hella lichamo uzzan sela innan
hennam . foris corpus . intus anima. *Et sicut oleum in ossibus eius.* Vnde also oleum cham er in sîniu beîn . uuanda imo lussam uuas ubelo zetuonne . also manne ist oleum zeslíndenne. (19) *Fiat ei sicut uestimentum quo operitur . et sicut zona qua semper precingitur.* Sîd ín is lúste . so uuerde er ímo also diû uuât . diû in décchet. Diû skînet an ímo . sô skîne imo ana der fluôh. Vnde also ín der gúrtel mit demo
káriuuin zn uuerche
er sih iêo gúrtet máchot paratum ad opus . so gáreuue
ubilo zetûonne
ín der fluôh ad malefaciendum. Nah dísen uuorten . séhen uuir iêo iudeos
ze ubele halden
ad malum pronos. (20) *hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum . et qui locuntur mala aduersus animam meam.* Diz uuerch
irrâro
ist hęreticorum samoso iudeorum . die mih lúzzent uui-
ébemaht minis fater
der Got . unde mir ęqualitatem patris ferságent . unde die ubelchôsont uuíder mir. (21) *Et tu* [R 414] *domine domine fac mecum propter nomen tuum.* Vnde du hêrro fáter mîn uuúrche sáment mir . hilf mines uuérches . umbe dînen námen . nals umbe ménniscen frêhte. *Quia suauis est misericordia tua.* Vuanda

din genâda suôzze ist . diê du fergébeno skêinest. (22) *Libera me quia egenus et pauper ego sum.* Lôse mih . uuanda ih túrftig unde arm bin . carnis hálb pin ih arm . unde helfo dúrftîg. *Et cor meum conturbatum est intra me.* Vnde min hérza ist truôbe in mir . TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MORTEM. (23) *Sicut umbra cum declinat ablatus sum.* Ih pin ábagenómen . álso scáto sô ér sîget . hórsco uuénchet der scáto . hórsco genímet mih der tôd. *Excussus sum sicut locusta.* Bín irscrécchet in mátoscrecches uuîs. Fóne nazareth in capharneum . dánnan in bethsaidam . dannan in ierusalem . et de ciuitate in ciuitatem. Ziu? ane frístendo iro mêin. (24) *Genua mea infirmata sunt a ieiunio.* Membra mea fortia uuúrden siêh fóne dárbûn. Sô mîn diê fermísson in morte . dien ih uuas panis sustentationis . so uuíchen siê dannan gescáh Petro CHRISTVM negare. *Et caro mea inmutata est propter oleum.* Áber sar uuard keuuéhsalot min flêisg . fóne unbaldi . ze baldi . umbe gratiam spiritus sancti . diû ín nechâme . ube ih ábuuertig neuuurde. (25) *Et ego factus sum opprobrium illis.* Áber iudeis uuard ih ze iteuuîzze hángêndo in cruce. *Viderunt me et mouerunt capita sua.* Siê sâhen mih ána . unde uuégeton iro hôubet. Pendentem sâhen sie mih . non resurgentem. Siê gesâhen genua infirmata . nals carnem inmutatam. (26) *Adiuua me domine deus meus saluum me fac propter misericordiam tuam.* Nû hílf

unfro ist min sêla unz an den tod

unde fone burch ze burch

mîne líde starche

an tôde

prôt iro fuoro

zeferloûgenne

kenada des keistis

hangenten nals ir-

stântin mîniu líde uuêichiu nals fleisc

keuuéchselot

áber dû mír truhten Got mîn . umbe dîna genâda . diê dû danches skêinest . hílf [R 415] mir . hilf diên mînen. (27) *Et sciant quia manus tua hęc . et tu domine fecisti eam.* Vnde siê geêiscoen . daz din hant gestungit nals iro hant mih súslih tuôt lîden . daz sie conpuncti ze riúuuo uuerden ad pęnitentiam. Vnde dû tate die hant. Ih arm geuualt pín dîn hant din brachium din potentia . mih tate du fone dauidis slahto lîchamin halp ex semine dauid secundum carnem. Ih uuas áber sáment dir in principio noh iêo Goteheite halb secundum diuinitatem. (28) *Maledicent illi et tu benedices.* Siê chédent mir ubelo . du chîst mir uuola. Ist úppig . daz siê chédent . aber dû tûost daz du chîst. *Qui insurgunt in me confundantur.* Diê min âhtent . die scámeen sih dánne . so irhóit ubir himila guollichi ih exaltatus uuerde super cęlos . unde mîn gloria skîne ubir erda super terram. *Seruus autem tuus lętabitur.* Aber dîn scálch fréuuet sih ze dinero zéseuuun . fréuuet sih oûh under chorungon in an sînen fróuuên líden . hiêr inter temptationes in gedingi daranah iêmer spe . post temptationes in ęternum. (29) *Induantur pudore qui detrahunt mihi . et operiantur sicut diploide confusione sua.* Scáma úmbefâhe . diê mir argchôsoien . zeuuiualtin láchene bedéchet uuerden sie míte . sámoso mit duplici pallio . ínuuert ioh ûzuuert scámig fore Gote daz sie intus et foris sîn confusi . daz chit coram deo ioh fore liûtin et coram hominibus. (30) *Confitebor domino nimis in ore meo . et in medio multorum laudabo eum.* Góte in munde iího ih . Got lóbon ih ! filo in minemo munde . in ore dero chrístanheite . in dero herzon manigi ęcclesię meę . in cordibus multorum lóbon ih ín. (31)

Qui astitit a dextris pauperis ut saluam faceret a persequentibus animam meam. Der ze zéseuuun mîn armes stuônt . daz er mîna sêla genériti fóre âhtaren. Diabolus stuont a (iude) dextris (ze zeseuuun) iudę (rihtuôm) . der diuitias uuolta geuuúnnen (ferchouftemo) mit uendito CHRISTO . hiêr ist áber (Got) dominus ad (ze zeseuuun) dexteram (des armin) pauperis . daz selber (Got) dominus sîne (richtuoma) diuitię sîn . unde sin sêla . gehalten si (fone) a (âhtinten) persequentibus. Daz keliêz er er ouh martyribus . die (âhtinten) persequentibus neuuolton (gefolgen) consentire [R 416] (ze) ad (úbele) malum . uuanda in Gót uuás (zeseuuun halb) a dextris.

(CIX.)

PSALMVS DAVID. (1) *DIXIT DOMINVS DOMINO MEO . SEDE A DEXtris meis.* DAVID propheta spríchet hiêr. Mînemo hêrren CHRISTO . chad mîn hêrro sîn fáter zuô . sízze ze mînero zéseuuun. Vuar gehôrta daz dauid? In spiritu. Vues spiritus? Dei. In sinero ínuuertigun lêro geêiscota er iz. Spiritus uuêiz alliu archana dei . sîn sint uoces omnium prophetarum. CHRISTVS ist dominus dauid secundum diuinitatem . er ist ouh filius dauid secundum carnem. Noh zuêne domini nesint in patre et filio . souuieo iz chéde DOMINVS DOMINO . núbe ein deus. In humanis rebus mag oûh priuatus filium regem habere dominum . unde filius factus episcopus mag heîzen pater patris. Sîd aber pater unde filius êin sint . uuiêo gebôt danne pater filio sus. SEDE A

DEXTRIS MEIS? âne umbe die assumptam humanitatem . an déro filius mînor ist patre. Vuaz chad er? *Sede a dextris meis . donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum . i. sub pedibus tuis.* Sízze nében mir · unz ih dîne fíenda undertuôie dinen fuôzen. NESINT imo alle gentes nu úndertân . die êr uuâren inimici? Also iz ánderesuuar chît. DABO TIBI GENTES HEREDITATEM TVAM ET POSSESSIONEM TVAM TERMINOS TERRĘ. So gerno so úngerno . alle sínt sie under sinen fûozen. Sâlige die gérno . uuênege die ungerno. (2) *Virgam uirtutis tuę emittet dominus ex syon.* Ûzer syon lâzet Got diê gerta dînero chrefte. Also iz chît . DE SYON EXIBIT LEX ET VERBVM DOMINI DE IERVSALEM. Ze ierusalem fâhet ána regnum potentię tuę . dannan gât iz ad fi[R 417]nes terrę. *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Vuis keuuáltîg under mítten dînen fíenden . in medio paganorum . iudeorum . hereticorum . fratrum falsorum. (3) *Tecum principium in die uirtutis tuę.* Vuer sprichet nû? Pater ad filium. Vuaz chît? Ih pin sáment dir. Bín daz dû bíst. Principium bin ih . daz pist ouh dû . ungescêiden bin uuir . be diu nesint duo principia . nube êin principium. IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. Iêo uuas daz noh ist. Vuaz? In patre principio . uerbum principium. *In die uirtutis tuę.* Daz skînet an démo tâge dînero chréfte. Vuemo? Omnibus sanctis . quia iam similes tibi facti uidebunt te sicuti es. Diê uirtutem gíbest dû . dâr hábest du siâ. Dîu inphallet impiis . uuanda siê gloriam dei negesêhent. *In splendoribus sanctorum.* Sô splendor sanctorum chúmet . der an diû ist . daz sie conformes uuerden imagini dei . danne skînit tecum principium. *Ex utero ante luciferum genui te.* Ante sydera . ante tempora .

ex secreto substantię meę . genui te. Vuiêo áber in tempore? Neuua ouh daz ante luciferum? Noctu enim natus est dominus ex utero uirginis MARIĘ. Vuer uueiz daz? PASTORES OBSERVANTES VIGILIAS NOCTIS SVPER GREGE SVO. MISSI VB ANGELO VIDERE HOC VERBVM. (4) *Iurauit dominus et non pęnitebit eum.* Dir gesuuôr Got . unde daz negeriúuuet ín. Vuaz uuas der êid? *Tu es sacerdos in ęternum.* Darazuo bist du gebórn in tempore . daz dû sacerdos sist in êuua . unde dih uictimam patri bringest umbe genus humanum. *Secundum ordinem melchisedec.* Nals nâh aaron sacerdote des uictime zegangen sint . nube nâh démo sacerdote . der panem et uinum opherota . dar corporis et sanguinis tui sacramenta bezeichenet sint. [R 418] Sólih sacerdotium ist dir gesuóren . unde be diû ist dir iz éuuîg. Vuiêo suéret Got? âne testando se ipsum. Vuieo aber mennisco? âne testando deum . id est deum testem adhibendo . Got nemag suéren daz ín súle riúuuen . uuanda iz iêouuâr ist . aber mennisco mag suéren daz ín sól riúuuen . uuanda iz uuîlon falsum ist . be diû neuuile Got den ménniscen suéren . den er uueîz sih múgen fersuéren. Nû sprichet aber dauid ad patrem. (5) *Dominus a dextris tuis confrínget in die irę suę reges.* Truhten ze dînero zéseuuun . ze démo du châde. TV ES SACERDOS IN ĘTERNVM . der gebróchot chúninga in demo zîte sînes zornes. Diê sih êinoton delere christianum nomen de terra . die superbe châden . QVIS EST CHRISTVS? nescio quis iudeus . nescio quis galileus . sic occisus . sic mortuus . diên uuirt er lapis offensionis . uuanda sie sih an imo so mortuo so humiliter iacente . ferspurnent unde ferstôzzent . unde an ímo genûen uuérdent . unde sînes zórnes so inphíndent. Daz geskîehet ín hiêr in

occulto álso nonus psalmus ist inscriptus pro occultis filii. Vuaz in futuro? Daz héuigora ist. Vuaz? SVPER QVEM VERO CECIDERIT CONTERET EVM. Den er óbenan ánafállet . den ferchenistet er . den fermúlet ér. Éner mag kenésen . díser ist ferlóren . éner ferchôs in humilem in terra . díser sublimem in cęlis. (6) *Iudicabit in nationibus.* Er irtêilet in diêten . nû occulte . in fine sęculi manifeste. *Implebit ruinas.* Kefelle ríhtet er ûf. Vuóla fallent diê . diê sih so fóre ímo diêmuôtent . daz er sie ûfríhtet . unde íro gruôba irfúllet . also gescriben ist . OMNIS VALLIS IMPLEBITVR . unde ubelo fállent die . fone diên iz chît . DESTRVE ILLOS ET NON ĘDIFI[R 419]CABIS EOS. *Conquassabit capita in terra multorum* . hiêr in presenti uita . genotegôt er mánigero houbet . uuanda er sie tûot de superbis humiles. (7) *De torrente in uia bibit.* Dero chlíngun getranch er an démo uuége. Dírro ferlôufentun mortalitatis gechóreta er . uuanda er uuolta uns kelîcho nasci et mori. *Propterea exaltauit caput.* Fóne diu uuard er exaltatus a morte. Daz kescáh ímo an démo uuége . an démo er stân netuálta . also iz chît . IN VIA PECCATORVM NON STETIT. Nube uuieo? EXSVLTAVIT VT GYGAS AD CVRRENDAM VIAM.

(CX.)

ALLELVIA. Diser psalmus ouget lętitiam populi dei . umbe die gaudia . die er ímo uuêiz futura in alio sęculo. Fone diû stât hiêr alleluia . die uuir ze ôstron síngên per quinquaginta dies . uuanda sie bezêichenent

futura gaudia . also ouh quadragesima bezeichenet erumnosos dies huius sęculi. (1) *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Dir trúhten danchon ih in allemo mînemo hérzen. *In consilio iustorum et congregatione.* An démo râte déro réhton . unde in íro gesémine. Consilium iustorum ist iudicare cum deo. Vuanne uuirt daz ? So alle rehte sih kesáminont ad dexteram christi. Dâr tuôen uuír dír laudem in toto corde. (2) *Magna opera domini . exquisita in omnes uoluntates eius.* Máhtîg sint Gotes uuerch . iruuélitiû sint síniû uuérch in allen sînen uuillon . uuanda nehêiniû diên gelîh nesínt . diû er uuíle. (3) *Confessio et magnificentia opus eius.* Keiíht unde tuômheit ist sîn uuérch. Er tuôt peccatorem in pęnitentia confiteri et iustificari . also publicano gescah . den phariseus fersáh. [R 420] *Iustitia eius manet in seculum seculi.* Sîn reht uuéret iêmer . ioh án geháltenên . ioh an ungehaltenên. (4) *Memoriam fecit mirabilium suorum . miserator et misericors dominus.* Kehúht sînero uuúndero téta der genâdigo unde der ármherzo trúhtin. An uuiu? (5) *Escam dedit timentibus se.* Kab fûora diên sih furhtenten. Er gab escam quę non corrumpitur . panem qui de cęlo descendit. *Memor erit in sęculum testamenti sui.* Fúrder gehúget er sînes erbes . uuanda er ímo pignus kegében habet . panem de cęlo . uerbum caro factum. (6) *Virtutem operum suorum adnuntiabit populo suo.* Er skêinet sinemo liûte uuaz er ketuon mag . uuieo diû sint deo facilia . diu hominibus sint difficilia. An uuiû skêinet er iz? (7) *Vt det illis hereditatem gentium.* Daz er ín gebe erbe déro diêto. Vuélichen? Diên . die ze imo châden . Ecce nos reliqvimvs omnia et secvti svmvs te. Qvid ergo erit nobis? Siê

séndet er ûz . unde tuot sie lucrari omnes gentes. *Opera manuum eius ueritas et iudicium.* Vuârhêit unde irtêileda sint sîn hantuuerch. Veritas kibet lôn fidelibus . iudicium pęnas impiis. Martyres unde alle fides les standen in ueritate . er brínget sie ad iudicandum . niêht êin diê . a quibus iudicati sunt . núbe ioh angelos. (8) *Fidelia omnia mandata eius . confirmata in seculum seculi . facta in ueritate et ęquitate.* Sîniu gebót netrîegent . siu sint iêmer feste . siu sint in uuarhêite getân . unde in rehte . ze déro uuîs úbe man hiêr nefliêhet laborem . daz man dóret findet requiem. (9) *Redemptionem misit populo suo.* An CHRISTO santa er lôsunga sînemo liûte . a captiuitate peregrinationis huius. *Mandauit in ęternum testamentum suum.* Niúuua beneîmeda befál er uns [R 421] daz uuir carnaliter nedenchen terram lacte et melle manantem . nube regnum cęlorum unde uuir hiêr séti nesuôchen . nube dára spáreen. *Sanctum et terribile nomen eius.* Sîn námo ist hêilig in humanitate . prútelîh in deitate. (10) *Initium sapientię timor domini.* Ze Gótes forhtun fáhet uuîsheît ána . uuanda er ist timere gehennam . danne sperare cęlum . êr sint donanda delicta . danne premia sin flagitanda. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Kuot ist intellectus diên . diê ín skêinent . intellegere et non facere ist periculosum. *Laudatio eius manet in sęculum seculi.* Iêmer uuéret sîn lob . uues? ane des skînhaften intellectus.

(CXI.)

ALLELVIA CONVERSIONIS AGGEI ET ZACHARIAE. Díse

zuêne prophetę chêrton iro muôt ad spiritalem intellectum . do sie iruuúndene fóne babylonia renouationem templi gesahen . uuanda sie bezêichenet reparationem noui populi . diû an CHRISTO ist. Fone diû ist diser psalmus alleluia dero sanctę conuersionis . dîa dauid in sînen zîten sang . ante quatuordecim generationes. (1) *BEATVS VIR QVI TIMET DOMINVM.* Sâlig mán ist . der Got fúrhtet. *In mandatis eius uolet nimis.* Vnde in sinen gebóten hárto uuíllig ist . so . daz er sie gerno uuéret. (2) *Potens in terra erit semen eius.* Sîn sâmo id est bonum ! opus . kemág fílo in terra beatorum. Diû erda uuard kelâzzen zacheo . umbe dimidium substantię . unde uiduę . umbe duo minuta . unde pauperi . umbe calicem aquę frigidę. So mahtig ist semen bonorum operum. *Generatio rectorum benedicetur.* Déro rehton gebúrt uuirt ze guôte genámot. Daz íro semen ist . daz ist íro generatio . dero [R 422] folget sâlda . daz ist benedictio. Sâlda gâben alte liûte iro chínden . daz hiêz benedicere. (3) *Gloria et diuitię in domo eius.* Kuôllichi unde rihtuom . sint in des herzen qui timet dominum. Dâr ist spes uitę ęternę . dâr hábet er genuôge . uuanda sîn spes uuirt beuuéndet in rem. *Et iustitia eius manet in sęculum sęculi.* Fóne diû ist er rîche . uuanda sin reht uuéret iêmer. Temporaliter téta er iz . ęternaliter hábet er íz. Vuannan ist daz chomen ? (4) *Exortum est in tenebris lumen rectis corde . misericors et miserator et iustvs dominus.* Vuanda liêht irrúnnen ist in fínstri . réhthérzên. Vuélez ist daz ? Truhten der reht ist úbelen . genâdig kuôten. Zíu écchert réhtherzen ? Vuanda gescriben ist .

Er cham an daz sin diê sîne neínnoton in die
IN PROPRIA VENIT . ET SVI EVM NON RECEPERVNT . QVOTQVOT

in aber inphiêngen dien gab er geunalt sinîu chint uuésin
AVTEM RECEPERVNT EVM . DEDIT EIS POTESTATEM FILIOS DEI FIERI.
(5) *Iocundus homo qui miseretur et commodat.* Vuúnnesam mennisco der andermo genâdet . unde intliêhet. Alde iz chît . der andermo ignoscendo fergibet . unde
fergebent so uuirt
gibet. Nah diû so gescriben ist . DIMITTITE ET DIMIT-
iû fergébin kebent so gibit man ouch iû
TETVR VOBIS . DATE ET DABITVR VOBIS. Vuanda genadig ist dero iêgelih . der andermo gibet . alde fergíbet . alde intliêhet. Der sih réchen uuíle . der fórderot
lob
gloriam.
pézzer ist der sin zorn fertrêit
Vuanda aber gescríben ist . MELIOR EST QVI VINCIT IRAM .
danne derer êina burgh irfihtit unlobesam
QVAM QVI EXPVGNAT CIVITATEM . be diu neist ! der inglorius .
pelazzendo sigenunftare
der ignoscendo bezzero triumphator uuirt. So fórderot
rihtuôm der dien armen knôte ist
ouh diuitias . qui non uult dare pauperibus. Aber neist er arm gébendo . uuanda himilisker tríso ist quíssisto. *Disponet sermones suos in iudicio.* Sîniu uuort
an demo suônotage
ordinot er in die iudicii . dâr áller der êidstab [R 423]
elimuosina
ist umbe opera misericordię. Er findet íro sus kuôten
hêrro funf phunt gabe du mir
ordinem. DOMINE QVINQVE TALENTA TRADIDISTI MIHI. ECCE
funfiû geuuan ih in gesuoch ge-
ALIA QVINQVE SVPERLVCRATVS SVM. Mit diên uuirt er de-
ansêidot
fensus . also dârána skînet. (6) *Quia in ęternum non commouebitur.* Vuanda er fúrder fone Gotes zéseuuun keskêiden neuuirt. (7) *In memoria ęterna erit iustus.* In êuuígero gehúhte uuíset der réhto . diû uuirt impiis
ih neuueiz uuer ir birint
ferságet an dien uuorten . NON NOVI VOS. *Ab auditione mala non timebit.* Er nefúrhtet daz diê úbelen gehô-
farint in êuuig fiûr daz demo tiefele caro ist
ren súln . ITE IN IGNEM AETERNVM QVI PARATVS EST DIABOLO

unde sînen bôton
ET ANGELIS EIVS. *Paratum cor eius sperare in domino.* Daz ist fóne diû . daz sin herza gáro ist zegedíngenne an Gót . unde an ímo alle temptationes zeuberuuíndenne. (8) *Confirmatum est cor eius.* Sîn herza ist kefésteot uuíder diên . diê ímo dârumbe sint insultantes . quia sperat quod non uidet. *Non commouebitur donec uideat super inimicos eius.* So ist er gefésteot daz er ába déro spe nechumet . êr er daz kesêhe sursum . daz sîne fiênda uuéllen gesêhen deorsum. Siê in terra . unde er in cęlo. (9) *Dispersit dedit pauperibus.* Fone diû spéndota er sîn guôt . kab iz armen. *Iustitia eius manet in seculum seculi.* Daz sîn reht uuéret iêmer . uuanda imo iz der hábet kehalten in cęlo . der in pauperibus uuolta esurire et sitire in terra. *Cornu eius exaltabitur in gloria.* Sîn horn uuirt kuollicho irhôhet . uuanda er máhtîg uuirt fóre Góte. (10) *Peccator uidebit et irascetur.* Das kesiêhet der súndigo . unde bilget sih ze ímo selbemo sera pęnitentia. *Dentibus suis fremet et tabescet.* Mit zánen griscramot er unde suíndet . uuánda er dárageuuórfen ist . dar fletus ist et stridor dentium. Ímo [R 424] negesciêhet niêht frendere et reuirescere . sô iz fuôre . ube er oportuno tempore pęnitentiam tâte. Zíu so? *Desiderium peccatorum peribit.* Er hábet iz dáragespáret . dar déro sundigon gíreda zegât.

(CXII.)

Allelvia. (1) *Lavdate pveri dominvm. lavdate nomen domini.* Lóbont chint trúhtenen . lóbont trúhte-

nes námen. Mánnolih sî puer . sî diêmuôte . unde lóboe Got . nals sih selben. Vuíle er puer sîn . sô mag er fárin durh diê éngi . sô mag er chomen ze himele . uuanda enge ist diû porta . diû daralêitet. (2) *Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc et usque in seculum.* Kelóbot sî trúhtenes námo . fóne nû unz in êuua . daz chit . ioh nu . ioh iêmer. (3) *A solis ortu usque ad occasum . laudabile nomen domini.* Állên sizzentem fone ortu ze occasu . dára sancta ęcclesia férrost kereîchet . sî lóbelih sîn námo. (4) *Excelsus super omnes gentes dominus.* Trúhten ist hóher uber álle diête. Diête sint mennisken . uuer neuueîz daz er hôhera ist dánne sie? *Super cęlos gloria eius.* Sîn guôllichi ist ouh uber hímela . humiles sint sîne himela . an diên er ist . die uuízzen ín óbe ín. (5) *Quis sicut dominus deus noster . qui in altis habitat .* (6) *et humilia respicit in cęlo et in terra?* Vuer ist so unser Got? der hoho sízzet . unde níderiu siêhet. Der ûffen hôhen hímelen sizzet . ziu nesol der nideriu sêhen in erdo? Iz chit aber . et humilia respicit in cęlo et in terra. An sînen sanctis die in carne constituti in cęlo conuersantur . hábet er cęlum et terram. Sid sie beîdiu sint . ioh himil ioh erda . unde humiles sint . pe diu siêhet er humilia in cęlo et in terra. Siê sint cęlum . quoniam quę sursum sunt sapiunt . sie sint terra . quoniam nondum sunt soluti car[R 425]nis uinculo. Vuanda ouh sanctorum súmeliche hínasint . sumeliche hiêr sint . be diû siêhet er humilia in cęlo et in terra. (7) *Qui erigit a terra inopem et de stercore exaltat pauperem.* Der fóne érdo ûfríhtet den hélfelôsen . unde fone míste héuuet dén armen. Der in terrenis cogitationibus . unde in carnis uoluptatibus lébeta . den chícchet er .

unde zúcchet in ûf ad uirtutes . ioh sô hôho. (8) *Vt collocet eum cum principibus.* Daz ér ín gesézze sáment diên fúrsten. Vuelen fursten? *Cum principibus populi sui.* Sament diên fursten sines liûtes . apostolis et prophetis. So er Paulum teta . den er ex persecutore apostolum uuerden hiêz. (9) *Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lętantem.* Der diê úmbirigun also diû ęcclesia uuás êr iro sponsus châme . nu tuôt sizzen in sînemo hûs fróuua muoter mánigero chíndo.

(CXIII.)

Allelvia. (1) *In exitv israhel de egypto . domvs iacob de populo barbaro .* (2) *facta est iudea sanctificatio eius . israhel potestas eius.* Dô israhel fuôr ûzer egypto . unde iácobis sláhta fone frémedemo liûte . dô uuard ketân hêilig iudea unde israhel uuard sîn geuualt. Vués? âne Gótes . der is alles uuáltet? Tenebras fliêndo . diabolum fliehendo . chômen oûh uuir in sîna geuuált . uuanda iz uns ze exemplo gescriben ist . unde danne gibet er uns keuualt filios dei fieri. (3) *Mare uidit et fugit . Iordanis conuersus est retrorsum.* Daz mére flôh . dô iz diê fart kesáh. Sęculares unde alle inimici christi hábent nu gerûmet christianis . daz sie uuîten uueg ze imo êigin. Iordanis uuíderchêrta sih. Alle sundige unde in dírro mortalitate ferrínnente gesêhent unsera exitum ex ęgypto . unde irchóment sih is . unde gelír[R 426]nent sih uuidere chêren ze

CHRISTO . fóne démo sie geuuéndet uuaren. (4) *Montes exsultauerunt ut arietes . et colles sícut agni ouium.* Apostoli fréuton sih unserro férte . uuanda siê ductores uuâren also arietes . unde íro posteriores fone diên gescríben ist . AFFERTE DOMINO FILIOS ARIETVM . die fréuton sih also lémber. (5) *Quid est tibi mare quod fugisti? et tu iordanis quia conuersus es retrorsum?* Vuaz ist dir sęculum . daz du flûohe unde dir auersę . daz du dih pechêret habest? âne daz ir nôte uuîchent . unde iûh ímo nôte irgébent. (6) *Montes exsultastis sicut arietes . et colles sicut agni ouium?* Vuaz fréuuent ir iûh montes also arietes? unde ir colles also agni? Ane daz ir gehôren súlnt. EVGE BONE SERVE . QVIA SVPER PAVCA FVISTI FIDELIS . SVPER MVLTA TE CONSTITVAM. Alde fréuuent ir iûh daz iz sus keuáren ist . sô hára-nâh stât. (7) *A facie domini mota est terra . a facie dei iacob.* Fóne truhtenis kágenuuerti . der daz chad . ECCE EGO VOBISCVM SVM VSQVE AD CONSVMMATIONEM SECVLI . ist diû erda iruuéget. Si uuas male pigra . nu ist si excitata . a facie domini . daz si baz uuerde in ipso fundata. (8) *Qui conuertit petram in stagna aquarum . et rupem in fontes aquarum.* Der den stêin bechêrta ze sêuuázzerin . unde die fluôh ze spríngenten uuázzeren. Er ist petra . er duohta diên durus . diên er uuas ignotus. Also sie châden . DVRVS EST HIC SERMO . QVIS POTEST EVM AVDIRE. Aber nah sînero resurrectione do er uuas interpres scripturarum . incipiens a moyse per omnes prophetas . unde ín spiritum sanctum gab . dô intliêz ér síh unde [R 427] uuard ín fons aquę salientis in uitam ęternam. Alde iudei uuaren petrę . unde er uueîhta sie . nah diên uuorten . POTENS EST DEVS DE LAPIDIBVS ISTIS SVSCITARE FILIOS ABRAHAE. (1′) *Non*

nobis domine non nobis . sed nomini tuo da gloriam. Nals uns truhten . nals uns . nube dinemo namen gib dîa guôllichi . daz uns aqua de petra cham . uuanda uuir negiêngen dáranâh mit kuôten uuerchen . daz uuir iz doh eînen dang háben súlin. (2′) *Super misericordia tua et ueritate tua.* An dînero genado stât iz . an dero dû iz kehiêzze . unde an dînero uuârheîte an déro du iz uuéretost. *Ne quando dicant gentes ubi est deus eorum?* Gib dir selbemo die gûollichi daz gentes hûhondo nechédên . uuar ist íro Got? Lâz siê geêiscon daz dû unser Got pist. (3′) *Deus autem noster in cęlo sursum.* Vbe sie bétont solem et lunam die siê geséhen mugen . aber unser Got ist hina ûfen hímele dâr ín oculi carnis keséhen nemúgen. Er ist hôhor danne doh éiniu corpora cęlestia alde terrestria gereîchen. Aber so neist er dâr . daz ín sîniu uuerch hímil alde erda inthabeen . nube sîn ęternitas inthábet ín. In cęlo et in terra *omnia quęcumque uoluit fecit.* Al daz er uuolta . teta er in hímele unde in érdo. In superioribus et inferioribus populi sui skêinda er sîna genâda . ne quis de operum meritis glorietur. Dannan uuizzen uuir ín . dannan bechennen uuir ín . nals fone gesihte. (4′) *Simulacra gentium argentum et aurum . opera manuum hominum* . (5′) *os habent et non loquentur . oculos habent et non uidebunt* . (6′) *aures habent et non audient . nares habent et non odorabunt* . (7′) *manus habent et non palpabunt . pedes habent* [R 428] *et non ambulabunt.* Aber gentium gelîhnisse . sílberiniu . gúldiniu . menniscon hántuuerch . habent munt . unde nespréchent . hábent ougen . unde negesêhent . ôren unde negehôrent . nása unde nestinchent . hende unde negreîffont . fuôze unde negânt.

Non clamabunt in gutture suo. In íro chélun neliûtent siû . daz ioh tîer múgen. Túmb mennisco der siû bétot . umbe dîe gelîchi déro menniscon lído . so lang diê mûse unde diê spáren dârumbe nelâzent . sie nenísten in ín. Stoubent sie menniscen uz . so stoubent sie diê forderoren . ûzer démo hínderoren . unde sîd siê diê forderoren *!* nebétont . uuiêo die hínderôren? (8′) *Similes illis fiant qui faciunt ea . et omnes qui confidunt in eis.* Kelîh uuerden in diê siû tûont . unde alle die sih ze ín ferséhent. Iro muôt unde iro sínna sin also betân . unde also tôt . so dero simulacrorum. (9′) *Domus israhel sperauit in domino adiutor eorum et protector eorum est.* Aber israhelis híiske multitudo fidelium kedínget an Got . unde darumbe daz sie des neirdriêzze . ist Got íro helfâre . unde iro scérmâre. (10′) *Domus aaron sperauit in domino adiutor eorum et protector eorum est.* Ioh der teîl dero spiritalium . diê andere lêrent . ist ouh des in spe daz er noh nehábet in re . be diû ist er ouh iro adiutor et protector (11′) *Qui timent dominum sperauerunt in domino . adiutor eorum et protector eorum est.* Diê Gót furhtent . die dingent an ín . be diu ist er iro adiutor et protector. (12′) *Dominus memor fuit nostri et benedixit nobis.* Sînes tanches âne únsere frêhte irhúgeta unser Got . unde gab uns ségen. *Benedixit domui israhel benedixit domui aaron .* (13′) *benedixit omnibus qui timent dominum pusillis cum maioribus.* Ioh kedíngenten ioh [R 429] fúrhtenten . mêren unde mínneren . gáb er sînen ségen. (14′) *Adiciat dominus super uos super uos et super filios uestros.* Trúhten lége noh ze iû . ze iû . unde ze iúuueren chínden. Trúhten tuoe iûh uuáhsen . iûh doctores domus aaron . unde

iûh auditores domus israhel . uns sancta ęcclesia per totum orbem uuerde diffusa. (15′) *Benedicti uos domino qui fecit cęlum et terram . i. qui fecit uos.* Ze guôte genámde sînt ir trúhtene . der iúuuer súmeliche téta cęlum fone demo pluuia chúmet . unde ándere terram diû conpluta beregenot uuirdet. (16′) *Cęlum cęli domino terram autem dedit filiis hominum.* Doctores doctorum liêz er ímo selbemo zelêrenne . uuanda sie andermo docibiles lêrig neuuâren . carnales diê terra hêizent cab er zelêrenne filiis hominum . iú cęlum uuordenen . daz diê níderen fone diên óberen uuurdin irrigati genezzit. (17′) *Non mortui laudabunt te domine . neque omnes qui descendunt in infernum.* Cęlum unde terra lóboen dih . tôte nelóbont dih . noh die ze héllo fárent. Vueliche sint daz? Âne diê fone ín selben lében uuellen? (18′) *Sed nos qui uiuimus benedicimus domino . ex hoc nunc et usque in seculum.* Aber uuír Gótes tanches lébente . danchoen imo iêmer.

(CXIV.)

Allelvia. (1) *Dilexi qvoniam exavdiet dominvs vocem orationis meę.* Got minnota ih . uuanda er gehôrta diê stimma mines kebétes. (2) *Quia inclinauit aurem suam mihi.* Vuanda er mir gehalta sin ôra. Vuannan uuêiz daz mennisco âne fóne spe? *Et in diebus meis inuocabo eum.* Vnde in mînen tágen ánaháro ih ín. Daz sint dies miserię meę . dies mortali-

tatis meę . die mir fone ungehorsami geskehen sint. (3) *Circumdederunt me dolores mortis . pericula in-*[R 430]*ferni inuenerunt me.* An diên tágen umbefiêngen mih diû sêr des tôdes . héllo urêisun irfuôren mih. Vuâr irfuôren siê mih . uuâr fúnden sie mih? Aberrantem a te. Sie fúnden mih . ih nechonda sie finden . ih nechónda sie irchénnen. In prosperis seculi an dien meîst sint pericula inferni . an diên hafteta ih . diu neliêzen mih sie uuízen be diu chlágeta ih siê dir. *Tribulationem et dolorem inueni* . (4) *et nomen domini inuocaui.* Ih cham áber ze mir . unde behúgeta mih . unde fant an mir arbêite unde sêr . diû mir únuuizzentemo anauuâren . unde anahareta Gotes námen uuanda ih do uuissa uuer ih uuas. *O domine libera animam meam.* Vuola truhten chad ih . lôse mîna sêla. Des ist mánnolîchemo durft . daz er île finden dia miseriam diû ímo únuuízzentemo ánaist . unde er chéde . TRIBVLATIONEM ET DOLOREM INVENI . DOMINE LIBERA ANIMAM MEAM . unde er chlágoe daz er nu dúrftig ist . írdískero lábo . écchert ze dísses lîbes lézzi . démo er irbóten uuard hímelskîu séti . ze éuuîges lîbes stâtigi. Der daz uuile uuêinon . den getûot sâligen . der unsih iêo uuolta neuuesen uuênege. (5) *Misericors dominus et iustus . et deus noster miseretur.* Kenâdig hêrro . unde réhter . unde Got unser genâdet. Kenâdig quia inclinauit aurem suam mihi . rehter . quia flagellat . áber genâdig . quia recipit. (6) *Custodiens paruulos dominus.* Lúzzele behuotenter hêrro . uuanda er sie tuôn uuíle grandes heredes . *humiliatus sum . et saluauit me.* Diemuôte uuard ih . pe diû hêilta er mih. Sectionem uulneris lêid ih . daz diemuota mih . daz neist poenale . nube salubre. (7) *Conuertere ergo anima mea*

in requiem tuam . quia dominus benefecit mihi . (8) *quoniam exemit animam meam .* [R 431] *de morte.* Sêla mîniu uuirt pechêret in dîna râuua . habe gedíngi ! ze êuuigen râuuon . uuanda Got habet mir uuola getân . dârâna . daz er mîna sêla nam ûzer tôde . daz chît ûzer incredulitate. *Oculos meos a lacrimis . pedes meos a lapsu.* Nam mîniu oûgen fóne tránen . mîne fuôzze fóne slípfe. Dâr daz êina ist . dar ist daz ánder . hiêr ist iz in spe . dóret ist iz in re. (9) *Placebo domino in regione uiuorum* . hínafúre ist iz . dar lîchen ih Góte . in dero lébendon lánde. Dâr nesint lacrimę . dar neist lapsus.

(CXV.)

Allelvia. (10) *Credidi propter qvod locvtvs sum.* Kenuôge sprechent ueritatem in lingua . falsitatem in pectore . dien ist uuíderuuartig . der hier chît. Ih keloûbta ueritatem in corde fóne diû sprah ih sîa in lingua. *Ego autem humiliatus sum nimis.* Aber ih uuard dannan harto gediemuôtet . uuard harto gearbêitet . quia multi contradicunt ueritati. Daz chédent martyres mit rehte . dero dísiu uox ist. (11) *Ego dixi in excessu meo . omnis homo mendax.* Ih chad in mînes mûotes irchómeni . alle ménnisken sint lukke. Sint doh êine non mendaces . daz sint sie quantum non sunt homines . nube dii . et filii altissimi. Der ist homo . qui in se confidit non in deo. Der gescêinet daz er mendax ist . also Petrus teta in se confidendo . et christum negando. (12) *Quid retribuam domino pro*

omnibus quę retribuit mihi. Vuaz mag ih Góte tuôn . umbe al daz er mir getan habet? Er lônota mir ubeles mit kuôte uuanda ih meo peccato mendax . suo dono bin uerax . uuaz kíbo ih imo dárauuidere? (13) *Calicem salutaris accipiam . et nomen domini inuocabo.* Trín[R 432]cho den calicem . den er tranch. Lîdo gerno umbe ín . daz er umbe mih lêid . unde ánaharo sînen námen . daz er mir dîa baldi gébe . uuanda iz ánderes sîn nemág. (15) *Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius.* Fone diu ist tiûre in Gótes kesíhte . sînero heiligon tôd. Mit sînemo tode choufta er sia . den lêid er umbe siê . daz oûh sîe sih sin neirchamen umbe ín. (16) *O domine quia ego seruus tuus . ego seruus tuus et filius ancillę tuę.* Íah hêrro . hêrro fóne diû . uuanda ih din scálh pin . dîn scalh pin ih . den du choûftost . unde dînero diúuue sún sanctę ęcclesię. Diê áber ûzzerunhalb iro martyres heîzen uuellen . alde serui tui . so manige heretici tuônt . diê nesint filii ancillę tuę. (17) *Disrupisti uincula mea . tibi sacrificabo hostiam laudis.* Mîniu bant zebrâche dû . ane mîne frêhte . des ópheron ih dir lóbofriscing. Ih uuas in hafte . dannanûz nâme du mih daz ih uuúrde seruus tuus . et filius ancillę tuę. (18) *Vota mea domino reddam in atriis domus domini .* (19) *in conspectu omnis populi eius . in medio tui ierusalem.* Mîna antheîzza ANTUUURTO ih . in des Gótes hûses hóuen . in sancta ęcclesia . fóre állemo sînemo liûte . der sîn hûs ist . in míttero ierusalem . diu pacem uuile non bellum. An dien exemplaribus augustini et cassiodori uuirt écchert eînest fúnden . uota mea domino reddam . unde eînest . et nomen domini inuocabo.

(CXVI.)

Allelvia. (1) *Lavdate dominvm omnes gentes . laudate eum omnes populi.* Lóbont trúhtenen alle diête . lóbont ín alle liûte. (2) *Quoniam confirmata est super nos misericordia eius . et ueritas domini manet in ęternum.* Vuanda an uns ist kefêstenot sin genâda . er ist hárachómen also er gehiez . unde sin uuârheit uuéret iêmer . [R 433] ioh an diû . daz er piis kíbet premia . ioh impiis pęnam.

(CXVII.)

Allelvia. (1) *Confitemini domino qvoniam bonvs . qvoniam in seculum misericordia eius.* Iéhent des truhtene daz er gûot ist . daz sin genâda iêmer ist. Solih confessio ist laudis . nals pęnitentię. Ímo ist proprium daz er bonus si . dannan chúmet daz er niêht ein mala pro malis nube ouh bona pro malis retribuendo . iêmer genâdig ist. (2) *Dicat nunc israhel quoniam bonus . quoniam in seculum misericordia eius.* (3) *Dicat nunc domvs aaron . quoniam in seculum misericordia eius.* (4) *Dicant nunc qui timent dominum . quoniam in seculum misericordia eius.* Nû chéden israhelitę daz sint minores . chéde domus aaron daz sint maiores . chéden alle timentes deum . minores cum maioribus . sin genada ist iêmer. (5) *In tribulatione inuocaui dominum . et exaudiuit me in latitudine.* In nôte unde in éngi háreta ih ín ána . in uuîti dar sîn riche ist . dar terminus neíst . dâr gehôrta er mih. In déro engi bin uuír . in déro

suln uuir umbe daz háren . daz uuir gehôrte . dâruz múgin fáren. (6) *Dominus mihi adiutor . non timebo quid faciat mihi homo.* (7) *Dominus mihi adiutor et ego despiciam inimicos meos.* Truhten ist mîn helfâre . be diû neruôcho ih uuaz mir úbel ménnisco tuôe. Er ist mîn helfâre be diû fersiêho ih mîne fíenda spiritales nequitias. (8) *Bonum est confidere in domino . quam confidere in homine.* Pézzera ist an Got zetrûenne . danne an ménnisken. (9) *Bonum est sperare in domino . quam sperare in principibus.* Pézzera ist an Got zegedíngenne danne an diê fursten. Der namo mag ioh angelorum sîn . uuanda man líset an danihele . MICHAHEL PRINCEPS VESTER. Souuederer mir hilfet homo alde angelus in caritate . mit des hénde hílfet [R 434] mir Gót. Sîn ist diû helfa . an ín gedíngo íh. (10) *Omnes gentes circuierunt me . et in nomine domini ultus sum in eos . i. in populos gentium.* Mih dînen liût chit ęcclesia umbehalboton alle diête . unde in dînen námen úberuuant ih siê. (11) *Circumdantes circumdederunt me et in nomine domini ultus sum eos.* Mih selben chit CHRISTVS . umbehalboton iudei . unde ih keóberota . sie in dînen námen. (12) *Circumdederunt me sicut apes fauum.* Also bíne die uuábun umbehabeton sie mih . uuanda mit déro passione getâten sie mih suôzzeren . allen daz mysterium minnonten. *Et exarserunt sicut ignis in spinis.* Vnde in meo corpore inbrúnnen sie also fiûr in dórnen . uuanda carnis compunctiones prándon sie incendio persecutionis. Daz tâten gentes. *Et in nomine domini uindicaui in eis.* Vnde in Gótes námen rah ih iz an in . êinuueder . so mit conuersione poenitentię . alde mit futura ultione. (13) *Inpulsus uersatus sum ut caderem.* Ánagestôz-

zener uuard ih keuuérbet . daz ih fiêle. Daz man dánauuíle . ube iz fasto stât . daz uueget man . daz uuerbet man . so tâten mir persecutores . so uuolton siê mih irféllen. Alde anagestôzener . uuard ih keuuendet also man brôt uuendet in hérde . daz chît . uuard ih áber ánagechêret . daz ih ofto gestôzener fiêle. *Sed dominus suscepit me.* Aber Got underfiêng mih . daz ih nefiêle. Ánderîu editio chît. TANQVAM CVMVLVS HARENĘ INPVLSVS SVM VT CADEREM. Also der sánthûffo uuard ih kestôzen daz ih fiêle. Vuaz fállet liêhtor? Aber Got neliêz mih fállen. (14) *Fortitudo mea et laudatio mea dominus . et factus est mihi in salutem.* Mîn stárchi unde mîn lób ist trúhten . unde ist mir ze hêili uuorden. Der fállet fóne stôzze [R 435] der sin selbes starchi . unde sîn selbes lob uuíle sîn. Vuanda áber Got nefallet . pe diû nefállet der . der sih ze ímo hábet. (15) *Vox lętitię et salutis in tabernaculis iustorum.* Dâr ist stimma fréuui unde hêili . dar dero rehton selda sint . nals meroris . so íro fienda uuândon. (16) *Dextera domini fecit uirtutem . dextra domini exaltauit me.* Gótes zeseuua máchota chraft an mir . Gótes zeseuua irhôhta mih. Sîn uirtus ist exaltare humilem . deificare mortalem . de subiectione prestare gloriam . de passione uictoriam. (17) *Non moriar sed uiuam . et narrabo opera domini.* Fone diu neirstirbo ih sin ęcclesia . nube ih lébo . unde zélo sîniu uuerch. Ziu uuolta er mih sólich liden. (18) *Emendans emendauit me dominus . et morti non tradidit me.* Pézzeronde pezzerota er mih . irsterben neliêz er mih. Vuárazuô bezzerota er mih. Ane daz erbe zebesízzenne . also der fáter den sun fillet . den er ze demo erbe uuile. Vuar ist daz erbe? (19) *Aperite mihi portas iustitię .*

ingressus in eas confitebor domino. Indûont mir. Vueliche? Vos apostoli qui claues regni cęlorum accepistis. Induont mir die portas regni dei . ze diên iustitia lêitet . dar findo ih iz. Dáraín gegángener . iiho ih Góte in laudibus . also iz chît . BEATI QVI HABITANT IN DOMO TVA IN SĘCVLA SĘCVLORVRVM LAVDABVNT TE. (20) *Hę portę domini.* Truhtenes sint diê portę. Vuémo indane? uueliche gânt daraín? *Iusti intrabunt in eam.* Rehte gânt dáraín. (21) *Confitebor tibi domine . quoniam exaudisti me . et factus es mihi in salutem.* Dâr iího ih dir truhten . dar danchon ih dir daz du mih kehôrtost . unde mir uuorden bist in hêili. (22) *Lapidem quem reprobauerunt ędificantes . hic factus est in caput anguli.* Der stêin den iudei zimberonde ferchúren . der uuard ze houbete des [R 436] uuíncheles . daz chit ze houbetstêine. Der hôubetstein . daz ist der uuínchelestêin . der bêide uuende zesámenefuôget. CHRISTVS fûogta zesámene preputium et circumcisionem daz sie an imo êin liut uuârin . êin ęcclesia. (23) *A domino factum est istud.* Fóne Góte uuard daz. Fóne iudeis uuard er ędificatus secundum carnem . fone Gote uuard er lapis angularis . nals fone ędificantibus iudeis . uuanda sie ferchúren ín propter carnem. *Et est mirabile in oculis nostris.* Vnde in unseren ougon ist iz uuunderlih. In oculis interioris hominis in oculis credentium . sperantium diligentium. (24) *hęc est dies quem fecit dominus.* Der tag ist den Got téta . tag unserro hêili . an démo ín Gót téta in caput anguli. *Exsultemus et iocundemur in ea.* An démo fréuuen unsih . an démo tâge sîn frô . unde uuúnnesam. (25) *O domine saluum me fac . o domine bene prosperare.* Ia du truhten tuô mih kehaltenen truhten

uuola gespuôte mîna fart ze dir uuanda ih fone férremo éllende iruuíndendo . fone dien scêido . qui oderunt pacem mit dien ih chôsota pacifice . unde aber sie mih gratis debellabant. (26) *Benedictvs qui uenit in nomine domini.* Ze guote genamdo der in truhtenes namen chumet ze ubele genamdo der in sin selbes namen chumet. Also iz chit IN euangelio . EGO VENI IN NOMINE PATRIS MEI . ET NON ACCEPISTIS ME. SI ALIVS VENERIT IN NOMINE SVO . ILLVM ACCIPIETIS. (27) *Benedíximus uos de domo domini.* Vuir ségenoton iûh uzer demo Gótes hûs. Vuéliche chédent daz? Sacerdotes ad populum . magni ad pusillos . sô magni . daz siê in íro muôte gerêichent ad uerbum . deum apud deum . so iz in hac uita uuésen mag . unde sie doh sint temperantes sermonem suum propter paruulos . daz sie chédin múgin cum apostolo . SIVE ENIM MENTE EX[R 437]CESSIMVS ! DEO . SIVE TEMPERANTES SVMVS VOBIS. Vuâr nément sie daz? uuannan chúmet in íz? âne fone hímele . dâr interior domus dei ist. Vuaz chundent siê? *Deus dominus . et illuxit nobis.* Der dominus . der in nomine domini chomen ist . den iudei ędificantes ferchúren . der ist deus . ęqualis patri. Et illuxit nobis. Daz irskêinda er uns . daz ouh uuir iz iû skînhafte tuôen . unde ir daz sáment uns fernémênt . daz ir sament uns keloûbênt. *Constituite diem festum in frequentationibus usque ad cornu altaris.* Sézzent iû uôbhaften dag . unde duldôt ten in gedránge . sámenont dárazuô mánigi . sezzent in iû hiêr in gedránge . dâr agnus occisus uuard . unz ir hínauf chómênt ad interiorem domum dei . dannan uuir iû gâben benedictionem . dar cornua altaris sint excelsa. Dâr ist uox exsultationis . soni festiuitatem celebrantes . ambulantium in loco tabernaculi .

usque ad domum dei. Dar ist sacerdos in ęternum . dâr ist sacrificium . et altare sempiternum . et pacata mens iustorum. Vnde uuaz anderes tuôen uuir dâr . âne ín lóboen? Vuaz anderes cheden uuir . ane daz háranah stât. (28) *Deus meus es tu . et confitebor tibi . deus meus es tu et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me . et factus es mihi in salutem.* Daz cheden uuir dâr . non strepitu uocis . nube dilectione. Selbiu dilectio ist unser uox dâr. (29) *Confitemini domino quoniam bonus . quoniam in sęculum misericordia eius.* Dâr fiêng der psalmus ána . dâr gât er ûz.

(CXVIII.)

Verba sancti avgvstini. Alle diê ánderen salmen . die án demo sáltere stânt . irráhta ih êinuuéder . dictando . alde fore diên liûten sermocinando. Dísen salmen centesimum octauum decimum frista ih niê so férro umbe sîna léngi diê mánnolih uueiz . so umbe sina tiêfi . diê [R 438] unmanige uuizzen. So dô mîne brûodera mih pâten unde mir gebûten . daz ih min uuerch fólletâte . unde ih in fólleréhtoti an disemo salmen . dô tuálta ih tar lángo ána . uuanda so ofto ih dârana stuônt ténchen . so úberuuag er mînen sín. Ih nemág sâr geságen sina tiêfi . uuanda er sô filo uûsemftero ist . so fílo er sémftero mánne dúnchet. An diên ánderen die unsemfte sint . skînet toh daz . aber díser bírget iz . sô ferro . daz sin lector unde sîn auditor . neuuânet an ímo durft sin expositionis. Vnde

nu nemag ih uuízzen zuogândo . unde sin begínnendo . uuaz ih darána getuôe. Ih trûen aber Gótes helfo hiêr also ánderesuuâr . dâr mih ouh éteuuaz tuôhta inpossibile zegerecchenne . unde ih iz doh keráhta. Ih habo áber uuíllen sermones fore liûten dâruz zemáchonne . diê greci homelias hêizent. Dâr sie sih kesáminont . dâr dunchet mir reht . sîna intellegentiam zeóffenónne. Darazuô faho ih nû.

(A.)

(1) *Beati inmaculati in via qui ambulant in lege domini.* Diê úngefléchote gânt án demo uuége. Vuelemo? in lege domini . die sint sâlig. Sie uuellen álle beatitudinem . sus suln sie dáranâh chómen . ánderesuuiêo nemúgen siê. Vuunder neist daz boni dârumbe sint boni . daz sie sîn beati . daz ist uuunder . daz ouh mal dârumbe sint mali . daz siê sîn beati. Sie suochent sia in libidine . in luxuria . in stupro . in diuitiis . in dominationibus . in ultione inimicorum. Fone diên sie uuerdent miseri . an diên uuellen siê sîn beati. Diê solichen ládota uuídere dísiu réda . daz sie mit malis bona nesuôchen. (2) *Beati qui scrutantur testimonia eius . in toto corde exquirunt* [R 439] *eum.* Ánderest fernémen daz selba. Sâlige diê sîniû urchúnde scródont . unde ín sûochent in allemo hérzen. Sumeliche scródont sîniû testimonia daz chit sine scripturas . die gernor sint docti . danne iusti. Diê nesint durh daz beati . noh diê nesuôchent Got . nube gloriam alde diuitias . pe diû nesint sie inmaculati. Vbe ín oûh in-

iusti et impii sûochent in toto corde . múgen diê sin beati? Daz múgen sie sîn spe . nals re. (3) *Non enim qui operantur iniquitatem . in uiis eius ambulauerunt.* Diê unreht uuúrchent . die negiêngen an sînen uuégen. Negiêng danne Paulus an sînen uuégen . der peccati iíhet . daz iniquitas ist? Vuiêo chit er? NON ENIM QVOD VOLO FACIO BONVM SED QVOD NOLO MALVM HOC AGO. Vuieo gehellent diû? Kehôren furder sîniu uuort. SI QVOD NOLO HOC FACIO . IAM NON EGO OPEROR ILLVD . SED QVOD HABITAT IN ME PECCATVM. Opera peccati neuuârin sîniu opera . uuanda sînen únuuillen uuorhta daz imo ánauuesenda peccatum. Mannolichemo ist ána desiderium . folget er démo so nemag er chéden cum Paulo. IAM NON EGO OPEROR. Nefólget er imo áber . so tuôt er unde netuot nah sînen uuórten . uuanda er chád . AGO ET NON AGO. Sin languor tuot unde rínget . sin uuillo netuôt uuanda er uuíderrínget. Fone diû uuízzîn diê consentientes sint malo . die negânt in uiis domini. Den consensum stilta der selbo apostolus sús chédendo . NON ERGO REGNET PECCATVM IN VESTRO MORTALI CORPORE . AD OBEDIENDVM DESIDERIIS EIVS. (4) *Tu precepisti mandata tua custodire nimis.* Dû hiezze dîniu gebót kenôto behuôten . kenôto uuérên. Nimis stât hier pro ualde . iz pezeichenet zuêne sinna . einer ist apud grecos agân . [R 440] daz chît ze fílo . ánderer ist spôdra daz chît fílo unde harto unde genôto. (5) *Vtinam dirigantur uię meę . ad custodiendas iustificationes tuas.* Sid du siû hiêzzist kenôto uuérên . so uuúnsco ih daz mîna uuéga rehto gechêret uuerden iro zehûotenne. Vuaz sint iustificationes . âne aber mandata quę iustos faciunt? Vuaz sint siê chit sanctus Augustinus âne facta iustitię . opera iustorum quę imperat deus? Ziu heîzent sie

aber sîne . ane daz er sie récchet? Pe diû mugen uuir sie diûten frúmereht . alde uuérchreht. (6) *Tunc non confundar cum inspicio in omnibus mandatis tuis.* Sô neuuírdo ih scámeg . so ih ín alliu dîniu gebót siêho . unde ih siû alliu fore oûgon hábo . dârumbe daz ih siu geuuéree. Siêho ih diû ih neuuéreta . diu tuont mir scanda. (7) *Confitebor tibi in directione cordis . in eo quod didicerim iudicia iustitię tuę.* So lóbo ih dih des in mînero herzerihti . daz ih kelírneta dîne rehten urteîlda . úbe fóne dir mîne uuega geríhtet uuerdent. Daz lob ist danne dîn . nals mîn . si corde directo . uiis directis lętabor in eis . non accusabor in eis. (8) *Iustificationes tuas custodiam . subauditur iterum . si dirigantur uię meę.* So behuôto ih diniu frúmereht . anderesuuieo nemag ih. *Non me derelinquas usquequaque.* Niêner ferlâzest du mih. Alde iz chit usque ualde . mit disemo sínne. Souuiêo du mih ferliêzîst . do du min nehuôttost . so hárto neferlâz mih . daz ih ferlóren uuerde. Si dereliquisti me ne gloriarer in me . noli usque ualde . et iustificatus abs te . gloriabor in te.

(B.)

(9) *In qvo corrigit ivvenior viam svam?* Vuarána gerihtet der iungo sînen uueg? Dero frâgun uuirt sus keantuuúrtet. *In custodiendo sermones tuos.* Díniu uuort pe[R 441]huottendo . daz chit uuérendo. Ziu mêr der iungo . danne der alto? ane daz er is iúnger sol beginnen . unde alter fólleziêhen. Sêhen ouh uuer

ueterum hominem bildoe . uuer nouum . éner neuuéret sermones dei . díser uuéret siê. Fóne diu ist diser der iungo . fone démo iz kesprochen ist. (10) *In toto corde meo exquisiui te.* In állemo mînemo herzen . suohta ih diz. Daz cham mir fóne dir . uuanda du mih perditum uuoltost requirere . et reuocare. *Ne repellas me a mandatis tuis.* Nestuoz mih dána fóne dinen gebóten. Vuer ist danagestôzzen . âne démo Got nehilfet? Sîniu precepta ardua . nemag anderer geuuérên . ane démo er is hílfet? (11) *In corde meo abscondi eloquia tua . ut non peccem tibi.* In mînemo herzên barg ih diniu gechôse . umbe daz . daz ih dir nesúndoe . nelâz siû âne fructum dar gebórgen sîn. (12) *Benedictus es domine . doce me iustificationes tuas.* Kelóbot pist du truhten . lêre mih dîniu uuérchreht . Lêre mih so tuôn in uuérchen . so ih kelírnet habo in uuórten. (13) *In labiis meis pronuntiaui . omnia iudicia oris tui.* Mit lefsen ságeta ih ! alle die urteîlda dînes mundes. Die ih kelírneta fóne dinemo munde . die lerta ih. Alle nemahta ih . uuanda gescriben ist . Ivdicia tva abyssvs mvlta. (14) *In uia testimoniorum tuorum ! iocundatus sum . sicut in omnibus diuitiis.* Christvs ist uia testimoniorum dei . uuanda er úrchúndot mit sînero natiuitate et passione uuiêlih Gotes dilectio si erga nos . an demo bin ih keuuúnnesámot sámoso in allen rihtuômen. Er irfollot noh an ándermo lîbe . des hiêr brístet . dar ist er uns êuuig uuúnnesami. (15) *In mandatis tuis garriam . uel secundum alios exercebor.* Vngesuîget pin ih an dînen gebóten . alde nâh ánderên exerce[R 442]bor . bin daránа geuuénet sprechennes . uuider allen fíenden catholicę fidei. *Et considerabo uias tuas.* Vnde so gechiûso ih dîne uuéga ·

Frequentes et copiose disputationes lêitent mih ad intellectum uiarum tuarum . die sint misericordia et ueritas . dero plenitudo an CHRISTO ist. (16) *In iustificationibus tuis meditabor . non obliuiscar sermones tuos.* An dinen uuerchrehten hógezo ih fóne diu neirgízo ih dînero uuórto . ih neskêine siû an dien uuérchen.

(C.)

(17) *RETRIBVE SERVO TVO . uiuam et custodiam sermones tuos.* Kilt dînemo scálche. Du gíbest dar du uuíle per indebitam gratiam bona pro malis . ube du daz netâtist . so nefúndist dû die . diên du gâbist bona pro bonis . kilt ouh mir nah diên genâdon . so lébo ih . unde behuôto dîniu uuort . unde dannan chúmo ih ad aliam retributionem . an déro du giltest bona pro bonis . dâr aber gratia fólliu ist . uuanda disiu fóne énero chúmet. (18) *Reuela oculos meos . et considerabo mirabilia de lege tua.* Induô mîniu oûgen . gib mir geistlicha fernumest . so gelírnen ih fóne dînero gescríbenun êo uuúnderlîchiû mysteria . unde gelírnen mîne fienda mínnôn . nieht neist uuúnderlichera. (19) *Incola ego sum in terra . ne abscondas a me mandata tua.* Ih pin ellende hiêr ín erdo . nebírg fore mir dîniu gebot . mit diên ih darûz irlôset uuerde. Du birgest siu mit rehte fóre dien . diê hiêr incolę nesint . noh peregrini . noh alienigenę . nube terrigenę . uuanda sie hiêr SINT dar sie geborn uuurden . unde ándersuuâr burg nehabent dára sie langee. Andere codices chédent . Inquilinus ego sum in terra. Daz ist der

eigen hus nehabet . unde er anders mannes seldâre ist. Sancti ne[R 443]habent hiêr êigen hus . iro patria ist in cęlis. In greco stat paręcos . daz antfristoton sumeliche inquilinum . sumeliche incolam alde aduenam . alde peregrinum. Vuer sint diê ane aduenticii? Aber aduenticius nemag uuerden gesprochen de corpore . daz hinnan fone erdo burtig ist . nube de anima diu niêht de terra burtig neist . alde de toto homine . der fóne paradyso háraferuuórfen ist . alde fóne iegelichemo déro . diên patria in cęlis keheizzen ist. Sid der solicho fidelis ist . unde alle fideles uuizzen mandata dei . unde siû offen sint . also daz ist . DILIGES DOMINVM DEVM TVVM EX TOTO CORDE TVO . ET PROXIMVM TVVM SICVT TE IPSVM . uuiêo bítet er danne . daz er siû neberge fóre ímo? Neskînet dar uuanda ze êrist unsémfte ist . daz man Got erchenne . daz fone diû unsemfte ist daz man ín minnoe? Necham iz dannan darazuo . daz mennisco ander mínnôta fúre ín? Daz netâte er . ube er ín irchándi. Selbiu sîn erchénneda . zúge in ze ímo. Proximi cognitio mag semftera dunchen . uuanda iz êin natura ist. Aber genuoge neirchennent sih selben. Vuieo mugen sie danne andere irchennen? Vnde diê mínnôn . diê sie neirchennent? Nu ist óffen daz er siû uueîz unde er iro nebâte . ube er siu neuuissi . nu bitet er íro . daz er siû baz uuízzen mûoze. (20) *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.* Min sela géreta ín geluste haben diniu uuérchreht in allen zîten. Siê lusta gelúste. Si gesâhe gerno . daz si lusti rehtero uuercho. Rehtes kíredo uuas sî gírîg . unde gelustig . ube gelust unde gíreda eîn sint. Démo maz leid ist . uuanda der ungelustig ist . unde er lêidezet sîne úngeluste . be diu ge-

lustet in geluste. Des lîchamen geluste . lústet diê [R 444] sêla. Aber rehtes kelust . unde ouh iro gelust . sint peîde in dero sêlo . unde be diu gerot daz muot rehtes . danne iz rehtes keluste gérot . kuôt sint diê geluste beîde . souuiêo concupiscentia durh sih fernomeniu guôt nesî . sô an déro stéte skînet . dar paulus chit . CONCVPISCENTIAM NESCIEBAM . NISI LEX DICERET . NON CONCVPISCES. Sô aber daz uuirt additum uues concupiscentia si sî . so mag si in bono fernomen uuerden also dâr. CONCVPISCENTIA SAPIENTIE . DEDVCIT AD REGNVM. Vuunder ist chit augustinus . daz man gelúste gerot . sô si neist. Vuieo mahti ín Goldes lusten . ube Gold neuuâre? Sîd kelust déro er gerot uuesen nemag âne ín ímo . unde si dâr neist . uuieo mag er danne sîn gér des . dázter neist. Nû sêhe mannelih uuiêo guot daz sî des er gérôt . unde lâze sih lángên déro gíredo. (21) *Increpasti superbos.* Vbermuote zuêne unsere fórderen irráfstost dû. Vuârâna skêin íro ubermûoti? Âne daz siê gérno gehôrton . ERITIS SICVT DII. Mahta Got zeuuîuelon uuâr adam uuâre . do er frâgeta . ADAM VBI ES? Vuâr bist du chad er . sîd dû an démo statu nebist . an demo ih dih kescuôf. Dar neuuoltost dû sîn . uuâr bist du danne nû . âne in miseria? Neist daz increpando gesprochen? unde neist uns diû increpatio hereditaria uuórdeniû in únseren manigfalten erumnis? Diê fóne diû so stárch sint . unde sô mánigfalte . uuanda sie ubelo netâten per infirmitatem aut ignorantiam . nube per superbiam. *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Ze ubele genámde diê daz nebrútet . unde iêo noh dáraubere . sih tánacherent fóne dînen gebóten. (22) *Aufer a me obprobrium et contemptum . quia testimonia* [R 445] *tua id est mar-*

tyria tua . exquisiui. Nim mir aba chît sancta ęcclesia íteuuiz unde únuuírdeda . uuanda ih dîniu urchunde fórderota. Nu ist daz uuorden. Nu neist niêmanne obprobrium noh contemptus . daz er an CHRISTVM iíhet . unde an sînemo urchunde stât . uuanda persecutio zegángen ist. Sô uuóla ist ferfángen . daz sî íro fienda mínnota . unde umbe siê béteta . nals obprobrium unde contemptum furhtendo . nube saluti eorum consulendo. (23) *Etenim sederunt principes et aduersum me loquebantur.* Selben dîe hêrosten sâzen . unde chôsoton uuíder mir . díngoton úber mih. Fone diû uuas diû persecutio starch . uuanda reges funden daz . ut nusquam essent christiani. *Seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis.* Aber ih dîn scalch uuard keûoberot an dînen uuérchréhten. Vuieo uuas diu ûoberunga getân? (24) *Nam et testimonia tua meditatio mea est.* So uuas si getân . daz diniu martyria sint mîne hógezunga. Ih húgo so ferro ze ín . daz ih an ín uuíle stâte sîn . unde mir siu persecutio genémen nemag. *Et consilium meum iustificationes tuę.* Vnde diniu uuerchreht sint ze diên ih hábo gerâten . ze dien ih mih hábo geînot . uuanda ih mîne fienda uuile minnon . unde umbe sie bétôn. Dârána ûoberon ih mih . an dien zuêin îlo ih unirlégen sîn . daz ih dârana uuerde gebêizet . unde gehertet umbe dînen NAMEN.

(D.)

(25) *ADHESIT PAVIMENTO ANIMA MEA.* Démo ásterîche háfteta zuo mîn sêla . carni gefolgeta sî . terrenis chle-

beta sî zûo. Vuanda daz tôd ist. *Viuifica me.* Fone diû chícche mih . unde tûo mih adherere tibi nals carni. Der mittunt chad . SERVVS AVTEM TVVS [R 446] EXERCEBATVR IN IVSTIFICATIONIBVS TVIS . der chît nû . ADHESIT PAVIMENTO ANIMA MEA. Ziu? âne daz ímo genuôge neduncheț sinero exercitationis . unde er fúrder chomen uuíle . dannan er chómen sî. *Secundum uerbum tuum.* Chícche mih nah dînemo geheizze . derdir chît . IN ISAAC VOCABITVR TIBI SEMEN. Duô mih filium promissionis . quia non qui filii carnis hi filii dei . sed filii promissionis. (26) *Vias meas . s. malas . enuntiaui.* Mîne uuéga daz chit mîne sunda ságeta ih dir . déro iah ih dir. *Et exaudisti me.* Vnde du gehôrtost mih . sô daz du mir sie fergâbe. *Doce me iustificationes tuas.* Lêre mih dîniu uuérghreht . lêre mih kân dîne uuéga. Lêre mih niêht êin uuizzen . nube tuôn daz ih sule . uuanda der uuêiz kuôt . der iz skêinet. (27) *Viam iustificationum tuarum instrue me . et exercebor in mirabilibus tuis . hoc est in tuis iustificationibus.* Vueg dînero frúmeuuercho lêre mih . unde so niêton ih mih dînero uuúndero diû an ín sint . unde ûoberon mih an ín. Pring mih ze diên . ze diên ih noh nesi chómen . diu so uuúnderlih sint . daz is diê netrúent . diê íro nechóreton. (28) *Dormitauit anima mea pre tedio.* Mih slâphota fore úrdrúzedo . uuanda ze diên so hôhên díngin díngendo irlág ih . noh mir negespuota siê zeirreichenne . so férro ih is kedíngta. *Confirma me in uerbis tuis.* Stâte mih dóh an diên dînen uuorten . ze diên ih follechómen bín . daz ih fóne ín múge chomen ze ánderen. (29) *Viam iniquitatis amoue a me.* Pením mir den uueg des únrehtes . uuanda is sô bezzest spuôn mag. *Et lege tua miserere mei.* Vnde

genade mir mit dînero lege . mit leǥe fidei . diu úns per gratiam gelâzet diû zetuônne . diû [R 447] uuir fóne uns selben getuôn nemáhtin . noh fone lege factorum diu umbe daz cham . ut abundaret delictum. (30) *Viam ueritatis elegi . iudicia tua non sum oblitus.* (31) *Adhęsi testimoniis tuis domine . noli me confundere.* Vueg uuârheîte iruuéleta ih dârána zegânne. Dînero urteîldon neirgáz ih . zegehábenne den gáng. Dînen martyriis hafteta ih zuô . unz ih íngiêng . hêrro mîn neskende mih an diû ih nemuoze fóllechómen dára ih râmen uuanda iz uolentis neist . noh currentis . nube dei miserentis. (32) *Viam mandatorum tuorum cucurri . cum dilatasti cor meum.* Vueg dînero geboto liûf ih . do dû gebrêitost mîn herza. Kelústig herza ist prêit. Daz ketuôt unsih chéden . CARITAS DEI DIFFVSA EST IN CORDIBVS NOSTRIS . PER SPIRITVM SANCTVM QVI DATVS EST NOBIS. Fone diu mahta ih currere . uuanda dû geuuérdotost COR DILATARE.

(E.)

(33) *LEGEM PONE MIHI DOMINE.* Sezze mir êa trúhten. Du saztost mir sia líttera . sezze mir sîa spiritu . QVIA LITTERA OCCIDIT . SPIRITVS AVTEM VIVIFICAT. Dû scríbe sia in tabulis lapideis . scrîb sia in tabulis cordis. *Viam iustificationum tuarum.* Vueg dînero frumerehto sezze mir ze êo. Frúmereht an minemo herzen per legem fidei . diû den man uuílligen tuôt . uuanda der unuuilligo neist amicus legis . doh er tuôe opus legis. Daz er ioh kerno uuíssi úngebóten an demo neuuirt er mun-

datus opere . uuanda er inmundus ist uoluntate. *Et exquiram illam semper.* Vnde den uueg sûocho ih iêo. Vuieo ist daz? Nechad er VIAM MANDATORVM TVORVM CVCVRRI. Ist daz ánder . danne uia iustificationum dei? Nêin. Vuiêo [R 448] sûochet er danne den uueg . an démo er ist? Ane daz er dârána uuíle proficere . unde sin so gereh uuerden . daz er an imo fóllechome ad palmam supernę uocationis dei. (34) *Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam.* Gib mir fernúmist . unde danne scrodon ih dîna êa . unde gelírnen darana dilectionem dei et proximi. *Et custodiam illam in toto corde meo.* Vnde behuôto sia an dien zuêin . in allemo mînemo herzen. Souuiêo oûh daz dârána si zelirnenne ziu dû sîa uuoltist dien sezzen . diê sî neuuâren seruaturi . unde uuiêo fílo utilitatis an diû si . QVIA LEX SVBINTRAVIT VT ABVNDARET DELICTVM. (35) *Deduc me in semita mandatorum tuorum . quia ipsam uolui.* Leite mih an déro stîgo dînero gebóto uuanda ih sia uuolta. Mînes uuillen negenuôget dárazuô . daz ih kange per angustam uiam quę ducit ad uitam . dû neleitest mih. (36) *Inclina cor meum in testimonia tua . et non in auaritiam* . helde min herza ze dînen urchunden . nals ze fréchi. Ze diên haldet daz herza . diû iz uuile. Vuaz sol iz uuéllen . âne Gotes urchunde? Gotes urchunde . sint Gotes keiíhte . an diên ueritas ist. Fone sînen geiíhten uuizzen uuir sîniu mandata. Dîu uuolta . der fore chad . DEDVC ME IN SEMITA MANDATORVM TVORVM . QVIA IPSAM VOLVI. Diû uuile er nu iêo ánachédendo . INCLINA COR MEVM IN TESTIMONIA TVA ET NON IN AVARITIAM. Er uuolta unde uuíle . unde bîtet des uuíllen daz er imo noh uuáhse . unz er ín sô hôhen geuuínne . daz ín auaritia nídergezîehen

nemûge . unde er muôze deum diligere propter deum . nals umbe emolumentum . so diabolus sanctum iob zêh . do er chad . NVMQVID GRATIS IOB COLIT DEVM ? (37) *Auerte* [R 449] *oculos meos ne uideant uanitatem.* Chêre dana mîniu oûgen . daz siû úppeghêit nesêhen. Vuer mag des úbereuuerden . er nesêhe uanitatem . sid diû álliû sint uanitas . diû hiêr sub sole sint . diû sol úberskînet . nah salomonis uuorten ? Veritas unde uanitas sint eînanderen uuíderuuartig. In ueritate nestuôndeu uuir. In uanitatem fiêlen uuir . uanitas pín uuir. Ziu ? Vuanda uuir corruptioni unde mortalitati bin undertân . diû uanitas sint. Vués kérot danne der nû chit . AVERTE OCVLOS MEOS NE VIDEANT VANITATEM ? Âne daz er is úberuuint ketuôe . unde er aber chóme in libertatem filiorum dei . dar er uanitatem negesêhe. Noh danne ist daz darána zeférnémenne . daz er bítet niê er an sinen gûoten uuerchen humanam laudem neforderoe . noh pecuniam . noh nehêinen írdisken dangh . daz al uanitas ist . uuanda die daz tuônt . fone dien chad der saluator . AMEN DICO VOBIS . RECEPERVNT MERCEDEM SVAM. *In uia tua uiuifica me.* An dînemo uuége chicche mih . huius mundi cupiditas ist uanitas . aber CHRISTVS ist ueritas unde uia . an ímo tûo mih lében. (38) *Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo.* Stâte dînemo scalche dîn gechôse . an dînero fórhtun. Daz chit . hilf mir daz zetûonne . daz du gespríchest. Diên du gibest spiritum timoris tui . die sint dârána stâte . ándere nesint. Aber uuelichen spiritum ? Nals seruitutis . nube adoptionis. (39) *Amputa obprobrium meum quod suspicatus sum.* Nim mir ába mînen íteuuiz . des ih ándere ánauuânota . daz ih sie mines lóteres neziêhe. Vuanda tuôn ih . uuóla umbe fauorem .

daz ist min obprobrium unde mîn peccatum . ziêhe ih oûh des ándere . daz ist aber peccatum. Dannan chit sanctum euan[R 450]gelium . NOLITE IVDICARE NE IVDICEMINI. Mánnolichen lêidot alde intságet sin conscientia. Vuíle iêman darúbere tuôn iudicia . diu sint temeraria. Fone diu chit háranah. *Iudicia tua suauia.* Dîniu iudicia sint suauia . uuanda siu uera sint . aber suauia nesint diû temeraria sint . daz chit . diû framscrecche sint. (40) *Ecce concupiui mandata tua . in tua iusticia uiuifica me.* Sih nû . dîniu gebot uuolta ih . iro géreta ih . an dinemo nals an minemo rehte chicche mih. An mir ist daz mih tôden mag dannan ih lébe . daz nefindo ih . âne an dír. CHRISTVS ist dîn iusticia . an ímo LÔSE . MÍH.

(F.)

(41) *ET VENIAT SVPER ME MISERICORDIA TVA domine.* Vnde dîn genâda hêrro chome úber mih . daz ih dîniu mandata geuuéren múge. Vuélichiu ist dîu genâda? *Salutare tuum.* CHRISTVS dîn háltare . der dîn misericordia . unde iustitia . unde ueritas ist . der uuerde incarnatus. So ist dîn misericordia chómen uber mih. *Secundum eloquium tuum* . daz chit secundum promissionem tuam also du abrahę gehiêzze. (42) *Et respondebo exprobrantibus mihi uerbum.* Vnde so antuuurto ih. Vuémo? Verbum mir feruuîzzenten . CHRISTVM mir feruuîzzenten . diên daz scandalum ist alde stulticia . daz er uuard crucifixus. Alde iz chit. Ih antuuúrto uerbum fidei mir íteuuîzzonten. Vuélichez ist daz? Âne daz mih lêrta spiritus sanctus . nah démo gehêizze .

NON ENIM VOS ESTIS QVI LOQVIMINI . SED SPIRITVS PATRIS VESTRI QVI LOQVITVR IN VOBIS. Also iz héranâh chît. *Quia speraui in sermonibus tuis . hoc est in promissis tuis.* Fóne diû antuuúrta ih . fone diû gemahta ih iz . uuanda dû iz [R 451] kehiêzze. Dísiû uox ist corporis CHRISTI. (43) *Et ne auferas hoc est ne auferri sinas de ore meo uerbum ueritatis usquequaque . id est omni modo.* Vnde uuórt uuârhêite neirferrest du fúrnomes fóne mînemo munde. Vuanda ouh die treffent ad corpus CHRISTI . die persecutionem irlîden nemáhton . unde siê CHRISTI ferlougendon . unde after des tóh durh íro pęnitentiam fóne dero ęcclesia inphángen uuúrden . alde sie ioh anderest ad martyrium *) brâhte palmam geuuúnnen . be diû uuirt hiêr fernómen daz iro uox si ! diû sus pétot. Nelâ mih ze getâte . noh fúrenomes din geloûgenen. Vuanda souuiêo Petrus sin ad horam lougendi . er uuard doh fletu reparatus . unde after des kuollicho coronatus . Dannan chad ímo zuo der saluator. ROGAVI PRO TE . VT NON DEFICIAT FIDES TVA . hoc est ne auferatur ex ore tuo uerbum ueritatis ! usquequaque. *Quia in iudiciis tuis supersperaui.* Vuanda ih an dînen urtêildon so fílo mêrun gedíngi geuuán . so fílo mêrun increpationem ih an ín leîd. Dîne iudicia fálton mih de me presumentem . unde rihton mih aber uf pęnitentem . flentem . et de te presumentem. An diu geuuán ih fastôr tuam gratiam . daz ih ferlôs mîna superbiam.

uuarheit neirferrest

*) *am Rande:* Sicut felix nolanvs episcopus . cuius felix presbyter de pincis pertesum illum apprehendens in fuga . acreque correptum dorso ipso rogante inpositum cruciatibus retulit et sibimet coronam ouis in pastore duplicauit.

(44) *Et custodiam legem tuam semper ! in seculum et in seculum seculi.* Vnde ube du minemo munde nenímest uerbum ueritatis . sô behuôt ih dîna êa iêo. Vuélicha ? Dilectionem diu plenitudo legis ist behuôto ih din corpus . dîn ęcelesia . in uuerlt uuerlte . uuanda in ánderro uuerlte dar uuir dih kesehen . ist fóllera minna . dei et proximi. (45) *Et ambulabam in latitudine.* Der dârfóre béteta . der ságet nu uuaz sîu bétôn gemáhta. Sámoso er chéde . Ih péteta du gehôrtost mih . unde be diû giêng ih in uuîti . giêng in cari[R 452]-tate. Vuannen ist daz. *Quia mandata tua exquisiui.* Vuanda ih dîniu gebót suôhta . also dû lêrest in euangelio . QVĘRITE ET INVENIETIS. Vnde áber . PATER VESTER DE CĘLO DABIT SPIRITVM BONVM PETENTIBVS SE. (46) *Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum . et non confundebar.* Vnde mit dero baldi sprah ih an dinen martyribus fóre chúningen . unde nescámeta mih. Also du gehiêze in evangelio . ANTE REGES NOS TE ESSE CONFESSVROS. (47) *Et meditabar in mandatis tuis quę dilexi.* Vnde ih táhta an dîniu gebót. Vuélichiu? Dilectionem dei et proximi. (48) *Et leuaui manus meas ad mandata tua quę dilexi.* Vnde mîne hende huob ih ûf . ze dînen gebóten . diû ih mínnota. Án dero operatione skêinda ih . daz ih siu mínnota . unde hûob ûf ! manus . uuanda iz supernum ist . dára ih sie huôb. Nah diû iz chit . SVPEREMINENTEM VOBIS VIAM DEMONSTRO. Vnde áber . COGNOSCERE ETIAM SVPEREMINENTEM SCIENTIĘ CARITATEM CHRISTI. Suôchet iêman mercedem terrenę felicitatis umbe opus dei . der lâzet die hende níder. *Et exercebar in iustificationibus tuis.* Vnde dannan uuard ih keuôberot in dînen uuérchréhten. Ándere

interpretes chédent . Lętabar alde garriui . fúre exercebar . uuanda der ûobet mit lęticia Gótes reht . der iz minnot.

(G.)

(49) *Memor esto verbi tvi servo tuo . in quo mihi spem dedisti.* Irhúge dînes uuortes dînemo scalche . daz chit dînes keheîzes . an démo du mir gâbe gedíngi. Du hábest keheizen humilibus gratiam . déro ist turft so temptatio al[R 453]de tribulatio chumet . fone diû irhúge íro . (50) *hęc me consolata est in humilitate mea.* Diu gedingi trôsta mih an mînero nideri . diû mir chomen ist ! fone adam . alde an déro diu mir fone persecutoribus chómen ist. *Quia eloquium tuum uiuificauit me.* Vuanda daz du gesprâche . daz téta mih lében . daz trôsta mih ze lîbe. Vuaz ist daz? Ane der dîn gehêiz . daz ih proiectus in mortem . doh súle ad uitam resurgere. (51) *Superbi inique agebant usque ualde.* Ṽbermuôte tâten férro únrehto . an diû . daz sie uuâren impii . unde unsih pios nôton sáment ín uuésen impios. Tâten ferro unrehto . quandoquidem superbiam eorum . nec humilitas mortalitatis edomuit. *A lege autem tua non declinaui.* Aber neuuáncta ih . fone dînero êo . so siê uuolton. (52) *Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine . et consolatus sum.* Ih irhugeta dînero urtêildon . die du tâte fóne ánagenne supra uasa irę . diu ad perditionem treffent . unde daz trôsta mih . uuanda ioh mit diên skêindost du diuitias glorię tuę in uasa misericordię. Vuiêo ? Daz du siû

bezzerotost mit ín. (53) *Tedium detinuit me a peccatóribus relinquentibus legem tuam.* Vrdrúzeda cham mih ana fone súndigen dîna êa ferlâzenten. Mih irdrôz dero míteuuiste . mit diên hiêr zelebenne ist in dísemo lîbe . donec area uentiletur. (54) *Cantabiles mihi erant iustificationes tuę . in loco peregrinationis meę.* Aber dîne rehtunga uuaren mir ze sólichero suôzi . daz ih sie singen mahta . so trôstlih uuaren siê mir hiêr in éllende. (55) *Memor fui in nocte nominis tui domine . et custodiui legem tuam.* Ih irhúgeta in náht dînes namen truhten . unde behuôta dîna êa. Naht sint mortalitatis erumnę . naht sint superbi inique agentes usque ualde . naht ist tedium a peccatoribus relinquentibus legem dei . naht ist [R 454] locus peregrinationis huius . donec ueniat dominus . et illuminet abscondita tenebrarum . hiêr in dirro naht sol mánnolîh irhúgen nominis dei . uuanda er sîna legem behuôten nemag . âne in sînen námen . also iz chit . ADIVTORIVM NOSTRVM IN NOMINE DOMINI. (56) *Hęc facta est mihi . quia iustificationes tuas exquisiui.* Dísiû naht ist mir uuorden bézzerunga. Vuelichiu? humilitas mortalitatis huius. Vuieo? Daz ih an íro lírnee non superbire . uuanda fone superbia cham sî. Aber fóne diû bézzerot sî mih . uuanda ih dîne rehtunga genôto suôhta. Demo gelîh ist daz . BONVM MIHI QVIA HVMILIASTI ME . VT DISCAM IVSTIFICATIONES TVAS.

(H.)

(57) *PORTIO MEA DOMINE . DIXI custodire legem tuam.* Min têil truhten . ih kesprah dîna êa zebehuôtenne .

uuanda anderer an dir têil nehabet . âne der íro huôtet. (58) *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo.* Dârumbe dígeta ih din ánasiûne in allemo mînemo herzen . daz mir is hélfe spiritus uiuificans . ne litera occidat. Vnde uuiêo chad ih? *Miserere mei secundum eloquium tuum.* Cnâde mir nah dînemo gehêizze. daz ih si filius promissionis in semine abrahę. (59) *Cogitaui uias meas et conuerti pedes meos in testimonia tua.* Ih tâhta an mîne uuéga . die mir mísselîcheton . unde chêrta sie an dîniu urchunde . daz sîe dar réhteren sîn . AVERTE OCVLOS MEOS NE VIDEANT VANITATEM. Chêre dana miniu oûgen daz siû uppeghêit nesêhen . also die fuôze . daz siê neírroen. Demo ist kelîh . OCVLI MEI SEMPER AD DOMINVM . QVONIAM IPSE EVELLET DE LAQVEO PEDES MEOS. (60) *Paratus sum et non sum turbatus . ut custodiam mandata tua.* Ih pin garo zehuôten[R 455]ne dînes kebotes . unde bin ungetruôbet . uuanda mir iz nehêin forhta nenímet. (61) *Funes peccatorum circumplexi sunt me . et legem tuam non sum oblitus.* Also dârána skînet . déro sundigon sêil umbefiêng mih . unde umbe daz neirgaz ih dînero êo. Peccatores sint ioh carnales . ioh spiritales inimici. Diê léngent iro unreht álso sêil . uuanda sie iêo êin ze andermo héftent . unde umbefâhent míte iustos . minando mala . et promittendo temporalia bona. Demo sêile indrán . der hiêr sprichet. (62) *Media nocte surgebam ad confitendum tibi . super iudicia iusticię tuę.* Án déro hándegostun persecutione stuônt ih ûf dir zeiéhenne . daz chit dih zelóbonne . an dîen urteildon dînes rehtes . uuanda iz rehte urteilda sint . daz du uuíle iustos circumplecti fune peccatorum. Ziu? Âne daz sie dannan suln gebézzerot uuerden. (63) *Parti-*

ceps ego sum omnium timentium te . et custodientium mandata tua. Nu sprichet CHRISTVS ad patrem sáment sinemo corpore . ketêilo bin ih allero die dih fúrhtent . unde behûotent dîniu gebot. Daz chit CHRISTVS . uuanda neuuurde er particeps nostrę mortalitatis . so neuuurdin uuir participes sinero diuinitatis. (64) *Misericordia domini plena est terra.* Fone diu ist diu erda fol truhtenes kenâdon. Granum sinapis irstarb . dannan cham multus fructus in tota terra. *Iustificationes tuas doce me.* Dîne rehtunga lêre mih . uuanda fóne diên genadon uuirdo ih iustificatus.

(I.)

(65) *BONITATEM FECISTI CVM SERVO TVO domine . secundum uerbum tuum.* Du tâte uuésen guoti herro mit dinemo scalche. Du tâte mih kelústigen spiritalium bonorum . nah dinemo geheîzze. Daz ist magnum dei donum . uuanda der únge[R 456]lustiger uuola tuôt . der tuot iz seruiliter nals liberaliter . daz chit kelicho démo scalche . nals demo frîen. (66) *Bonitatem et disciplinam . id est emendatoriam tribulationem . et scientiam doce me.* Lêre mih kuoti . souuiêo ih sia habe fone dînero gébo . mero mir sia . unde gib sáment íro lirnunga . unde lêre mih dero gedúltig sin . uuanda sî nieo âne uuídermuôte neist. Also der apostolus chit . OMNIS DISCIPLINA AD PRESENS . NON GAVDII VIDETVR ESSE SED TRISTICIĘ. Sumeliche interpretes châden fure disciplinam eruditionem. Daz ist iêo diu selba . sament déro ieo flagella sint. Fone diû bitet er patientię . diu fla-

gella ebenmûoto zetrágenne. Vnde lêre scientiam mih quę ędificet . uuanda scientia sine caritate non ędificat sed inflat. *Quia mandatis tuis credidi.* Ziú nechad er oboediui? Mandatis sol man obędire promissis credere. Vuaz chit er . uuanda ih keloubta dînen gebóten? ane ih keloubta daz siu fone homine neuuurdin ministrata. Chamin siû ouh fone homine . der mih siû lêrti extrinsecus . mahti der siû danne lêren intrinsecus so du tuôst? (67) *Priusquam humiliarer ego deliqui.* Ih mísseteta in adam . êr ih kenideret uuurde. An imo uuard diu creatura subiecta uanitati . uuanda si neuuolta sin subiecta ueritati. *Propterea eloquium tuum custodiui.* Fone diu behuota ih sid dîn gechôse . sid ih dero uanitatis an mir inphant . nieo ih anderest kenideret neuuerde. Ih huôta des uuanda ih mortem carnis habo geuuunnen . daz ih ouh negeuuunne mortem animę nube so du geboten habest. Vuieo? Vt deiecta superbia . diligatur obędientia unde so fertiligot uuerde non reditura miseria. (68) *Bonvs es tu . in bonitate tua doce me iustificationes tuas.* Guôt pist dû [R 457] an dînero guoti lêre mih dine rehtunga. Imo ist ernest zetuônne sine iustificationes . sîd er siê uuíle lirnen in sua bonitate. Fernim ouh noh mêr . uuiêo ernest ímo is sî. (69) *Multiplicata est super me iniquitas superborum.* Vber mih ist kemanigfaltot déro ubermuôton unreht . die daz niêht nebézzerota . daz humana natura genideret uuard . sîd si míssetéta. *Ego autem in toto corde scrutabor mandata tua.* Aber ih suocho genoto diniu gebot. Souuiêo michil unreht in uuerlte rîchesoe . in mir neirlísket caritas. (70) *Coagulatum est sicut lac cor eorum.* Iro herza ist kerunnen also milch . ist ferhertet . unde neintlâzet sih

ze guôte. *Ego uero legem tuam meditatus sum.* Vuaz téta ih dáragágene. Ih ahtota dîna êa . an déro humiles effugiunt pęnales humilitates. (71) *Bonum mihi quia humiliasti me . ut discam iustificationes tuas.* Fone diu ist mir guôt . daz du mih kenídertost . daz ih so fílo genôtor lírnee dine rehtunga . unde daz fructus si mînero humiliationis . uuanda der daz kuôt neahtot . daz du ín nídertost . noh dârbî sih nebézzerot . démo geschiêhet uuirs. (72) *Bonum mihi lex oris tui . super milia auri et argenti.* Kuot ist mir fone dinemo munde chómeniû êa . unde mit dînemo munde gebóteniû . bezera . danne unzalahafti goldes unde silberis . uuanda min caritas sol ferror minnon legem dei . danne cupiditas milia auri et argenti.

(K.)

(73) *Manvs tvę domine fecervnt me et plasmauerunt me . da mihi intellectum ut discam mandata tua.* Dîne hende taten mih . unde bildoton mih . fone diu gib mir fernúmest . daz ih kelirnee diniu gebot. Formam gabe du mir . reformationem gib mir. [R 458] Sid min natura peccando uuard deformata . sid nemahta si intellectu sin integra . be diu nebin ih ad capienda dei mandata idoneus . ih neuuerde spiritu mentis renouatus. Manus sint hiêr genemmet fure potentiam . also ouh an dero stéte dar iz chit. Et aridam fvndavervnt manvs eivs. Vnde aber . Opera manvvm tvarvm svnt cęli. Vnde selber christvs pitet hier sinen fáter des . des er sin corpus turftig ! uuêiz. Die durfte .

unde dîa indigentiam lîdet er an ímo . unde inphíndet siu. Quia uita eius cum ipso abscondita est in deo. (74) *Qui timent te uidebunt me et lętabuntur quia in uerbo tuo supersperaui.* Die dih nu fúrhtent . die gesehent mih noh uuanne hinafúre . quando iusti fulgebunt sicut sol . unde danne sint sie frô. Vuéliche sint daz? Ane selber der liut sanctę ęcclesię . der ímo nu furhtet . der fréuuet sih danne sînero forhtun. Daz ist fone diû uuanda ih an dînen geheiz ferror gedingta . danne ih piten geturre. Nah diu iz chit . POTENS EST DEVS FACERE SVPRA QVAM PETIMVS . AVT INTELLEGIMVS. (75) *Cognoui domine quia ęquitas iudicia tua . et in ueritate tua humiliasti me.* Ih irchenno truhten daz dîne urteilda rehte sint dannan uuir in mortem geuuorfen bin . unde du in dinero uuârheite unsih kenideret habest. (76) *Fiat misericordia tua ut consoletur me.* Dáranah chome din genada . daz si mih trôste . unde ih áber uuérde instauratus ad uitam. Regeneratio chome mir . fides . spes . caritas chomen mir . diu hiêr sint consolatio miserorum . nals gaudia beatorum. *Secundum eloquium tuum seruo tuo.* Nah dînemo gehêize chóme siu mir dînemo scalche. (77) *Veniant mihi miserationes tuę et uiuam.* Mir chomen dîne genada . unde so lébo ih . unde [R 459] lebo uuarhafto . so ih nefurhto . daz ih furder irsterbe. *Quia lex tua meditatio mea est.* Vuanda dîn êa ist daz . des ih tencho. Mîn gedang ist in fide quę per dilectionem operatur . an dero nebristet mir . an dero lebo ih. (78) *Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me . ego autem exercebor in mandatis tuis.* Vbermuôte uuerden des scámeg . daz sie unrehto fuôren uuíder mih . aber ih uuirdo geémezot an dînen

gebóten . sie tûen souuiêo siê tûen. (79) *Conuertantur mihi timentes te . hoc est ad me . et qui nouerunt testimonia tua.* Disiu uuort nemúgen sîn anderes âne CHRISTI. Ze mir chit CHRISTVS . uuerden bechêret . die dih fater furhtent . unde diê dîne prophetias uuízzen . fone mir gescribene. Des persona uuas ouh fóre . PARTICEPS EGO SVM OMNIVM TIMENTIVM TE. (80) *Fiat cor meum inmaculatum in iustificationibus tuis ut non confundar.* Mîn herza chit aber corpus CHRISTI uuerde ungefiécchot in dînen réhtungon . daz ih kescendet neuuerde. Solih ist dârfore. Vtinam dirigantur uię meę . ad custodiendas iustificationes tuas . tunc non confundar . cum inspicio in omnia mandata tua.

(L.)

(81) *DEFECIT IN SALVTARI TVO ANIMA MEA.* Mîn sela ist ferchólen an dînen haltâre. *Et in uerbum tuum supersperaui.* Vnde an dînen geheîz hábo ih úberdínget . uuanda mer guôtes chómen sol dánne man uuizzen múge sáment CHRISTO . den du uns kehêizzen hábest. (82) *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum . dicentes quando consolaberis me?* Miniu oûgen sint ferchólen an dînen gehêiz . ze dir chédentiû . uuanne trôstest dû mih? Diu ínuuértigen oûgen langet sin . be diû cháffent siu gagen ímo . unde fore gíredo sûftont siû . unde êiscont dînen [R 460] trôst. (83) *Quia factus sum sicut uter in pruina . iustificationes tuas non sum oblitus.* Vuanda carnis desideria an mir irfróren sint . also in rîfen uter gefriûset . fone diû neuuas ih un-

gehuhtig dinero réhtungon. Vueliche sint die? Ane caritas . diu cham . so feruor cupiditatis kerûmda. (84) *Quot sunt dies serui tui? quando facies de persequentibus me iudicium?* Vuieo manige tága sint dînes scalches? Vuaz chit daz? Âne unz uuára uuéret din corpus sancta ęcclesia? Vber uuieo lang rihtest du mir fone minen âhtâren? Vuanda si uuéren sol . unz ze iudicio . uuanne chumet daz? Diu frâga ist martyrum in apocalipsi . unde dâr uuirt keantuuurtet . donec fratrum eorum numerus impleatur. Dîa frâgun foresaget disiu prophetia. (85) *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes . sed non ut lex tua.* Vnrehte sageton mir adoléschias . id est exercitationes delectabiles uerbi . nieht sô dîn êa . an dero mir ueritas lîchet nals uerba. Soliche hábent mísseliche professiones. Iudeorum literę so gescribene hêizzent deuterosis an diên milia fabularum sint . ane den canonem diuinarum scripturarum. Sameliche habent heretici . an iro uana loquacitate . habent ouh soliche sęculares literę. Vuaz ist ioh anderes daz man marcholfum saget sih éllenon uuider prouerbiis salomonis? An diên allen sint uuort scôniû . âne uuârheit. (86) *Omnia mandata tua ueritas . iniqui persecuti sunt me adiuua me.* Aber alliu diniu gebót sint uuâriu. Vuanda ih diû bot contra uanos sermones iniquorum fone diu âhton sie min . hilf aber du mir. (87) *Paulominus consummauerunt me in terra.* Sie habeton mih nah fertiligot in erdo . multa strâge martyrum facta. *Ego autem non dereliqui mandata tua.* Darumbe negeloubta ih mih dinero geboto uuanda iz chit . [R 461] Qvi perseveraverit vsqve in finem . hic salvvs erit. (88) *Secundum misericordiam tuam uiuifica me . et custodiam testimonia*

oris tui. Chícche mih nah dinero genâdo . unde so behuoto ih dînes mundes martyria . id est mandata . diu ih anderes pehuoten nemag. Nelâz mih amando uitam . negare uitam . noh negando uitam . amittere uitam.

(M.)

(89) *In ętternvm domine verbvm tvvm permanet in cęlo.* In hímele uueret iêmer truhten dîn uuort. Angeli sancti sint dâr stâte an iro diêniste . mih mag hiêr irdriêzzen dirro mutabilitatis unde dero irdiscun conuersationis . diu folliu temptationum ist. (90) *In generatione et generationem ueritas eius.* Aber in erdo uuéret din uuarheit an generationibus diê in cęlo nesint . pe diu ist hiêr uuehsel nals dâr. *Fundasti terram et permanet.* Du bist fundamentum . du habest kestâtet dîna ęcclesiam . unde dannan uueret sî ane zegéngeda. (91) *Ordinatione tua perseuerat dies.* Fone dînero ordenungo uuéret der tag. Fidelibvs ist an dir euuig tag . an démo suln sie honeste ambulare et lętari in ea. *Quoniam omnia seruiunt tibi.* Vuanda dir dienont álliu diu ze demo tâge *!* treffent . nals diu ze dero naht. (92) *Nisi quod lex tua meditatio mea est . tunc forte perissem in humilitate mea.* Vbe ih dîna êa neahtoti . diu mih sterchet in tribulatione temporali so mahti ih ferloren uuerden in humilitate mortali. Dîn êa ist caritas . diu nímet mir interitum. (93) *In ętternum non obliuiscar iustificationes tuas . quia in ipsis uiuificasti me.* Dinero rehtungon neir-

gizzo ih niêmer . uuanda an ín chíctost du mih . fone diu neuuirdo ih ferloren in humilitate mea. Vuaz ist mennisco úbe du in nechicchest. Vuaz kemag er? Occidere potest se non ui[R 462]uificare. (94) *Tuus sum ego saluum me fac . quoniam iustificationes tuas exquisiui.* Dîn bin ih. Ze lêide ist mir uuorden daz ih min uuolta sin daz ist inobędientię primum et maximum . malum. Nu bin ih aber dîn . tuô mih kehâltenen . uuanda ih dine rehtunga nals mînen uuillen darumbe forderota . daz ih dîn sî. (95) *Me exspectauerunt peccatores ut perderent me . testimonia tua intellexi.* Min bíten sundige daz sie mih ferlúrîn . sie uuolton daz ih ín uuare consentiens . unde ih dîn ferloûgendi . danne uuâre ih ferlóren . ih uuissa dîne geiíhte sóliche . daz der gehálten uuírt . der an ín fóllestât. (96) *Omni consummationi uidi finem . latum mandatum tuum nimis.* Állero perfectioni gesah ih CHRISTVM finem . an imo uuerdent álle uirtutes consummatę . under dien ist caritas fílo brêit kebót . uuanda an iro irfullet uuerdent lex et prophetę.

(N.)

(97) *QVOMODO DILEXI LEGEM TVAM?* Vuiêo minnota ih dîna êa? Vuiêolicha minna habeta ih ze iro? *Tota die meditatio mea est.* Daz si alle zîte min gedanch ist. Si nechumet uzer minemo muote . uuanda caro ist concupiscens aduersus spiritum . fone diû gágensezzo ih imo meditationem legis tota die. Vuaz ist lex dei ane iussa dei? Iussa eius leitent mih ad bona

opera . fone diû sint siû mir liêb. (98) *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo . quia in ęternum mihi est.* Dû tâte mih fruôteren mit dinemo gebóte danne mîne fienda sîn . uuanda iz mir euuig ist. Du habest mih kelêret daz ih sol gratis uuerden iustificatus per gratiam dei . daz neuueiz israhel secundum carnem . der min inimicus ist . uuanda er ist inimicus legis fidei . unde er sih kuôllichot in lege facto- [R 463]rum . unde er suam iustitiam quęrendo statuere . subiectus neist iustitię dei . unde er sih uuânet suis uiribus legem facere. Fone diu uuirt er uzferstôzzen . also gescriben ist . SERVVS NON MANET IN DOMO IN ĘTERNVM . FILIVS MANET. Dâr hábo aber ih iêmer mandatum dei . id est caritatem dei. (99) *Super omnes docentes me intellexi . quia testimonia tua meditatio mea est.* Ih fernám mêr danne mîne mêistra . uuanda dîniu urchunde sint min hogezunga. Vuer chit daz? Vuer mag iz chéden ane CHRISTVS? Er saz in templo inter doctores . audiens eos et interrogans . et ipsi stupebant super prudentia et responsis eius. So ferro uuissa er iz paz danne sie . daz iz ín stuporem machota. Des tinges ist hiêr prophetia . diû uuîlon sprichet a capite quod est saluator . uuîlon a corpore quod est ęcclesia . unde mit diû machot quasi unum loquentem . also iz chît . ERVNT DVO IN CARNE VNA. Daz uuas fone diû . uuanda sînes fáter testimonia uuâren sin meditatio . also er chad . VOS MISISTIS AD IOHANNEM . ET ILLE TESTIMONIVM PERHIBVIT DE ME. EGO AVTEM NON AB HOMINE TESTIMONIVM ACCIPIO . SED HABEO TESTIMONIVM MAIVS IOHANNE. Fóne diu chit háranâh . daz áber daz selba ist. (100) *Super senes intellexi . quia mandata tua quęsiui.* Fúre diê alten fernam ih uuanda ih dîniu gebót suôh-

ta . nals dero senum. Die hêizzet er senes . die er hiêz docentes. Dien senibus uuolta er ioh turbas doctiores ketuôn. Be diû chad er ín zûo. AVDITE ET INTELLEGITE . NON QVOD INTRAT IN ÔS COINQVINAT HOMINEM . SED QVOD PROCEDIT EX ORE . HOC COINQVINAT HOMINEM. Daz neuuisson seniores . die lotas manus so genôto [R 464] forderoton. (101) *Ab omni uia mala prohibui pedes meos . ut custodiam uerba tua.* Ih zóh tána mîne fuozze fone allemo ubelmo uuége. Diu uuort nesint capitis nube corporis . demo praua desideria sint frenanda . so harto . daz er so getúrre chéden. (102) *A iudiciis tuis non declinaui . quia tu legem posuisti mihi.* Ába dînen úrtêildon neuuancta ih . ih tâhta iêo dáraána . nah diû iz andersuuâr chît . A IVDICIIS ENIM TVIS TIMVI. Ziu? Vuanda du mir êa sáztost. Minemo herzen ínuuert . habest dû sîa íngetân . casto timore . non seruili. (103) *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo.* Vuiêo suôzze minemo slúnde dîniu gechôse sint . demo munde mînes herzen sint *!* siu suôzzeren danne hónang . formido carnalis mali neleîtet mih ze ín . nube delectatio spiritalis boni. (104) *A mandatis tuis intellexi.* Fóne dînen gebóten uuard ih fernúmestig. Din gebót uuérendo cham mir des ih ker uuas. Also gescriben ist . CONCVPISTI SAPIENTIAM . SERVA MANDATA . ET DEVS PREBET ILLAM TIBI . humilitas obędientię leîtet ad intellectum . unde so intellectus chumet . sô neist ûfzesêhenne obędientia. *Propterea odiui omnem uiam iniquitatis.* Fone diu házzeta ih alle unrehte uuéga . uuanda ih intellectum uuolta.

(O.)

(105) *Lvcerna pedibvs meis verbvm tuum . et lumen semitis meis.* Verbum ist christvs . uerbum ist christi . daz apostolis unde prophetis zuogespróchen uuard . fone demo chit iz nû. Din uuort ist liêhtfaz mînen fuôzzen. Vnde aber daz selba. Iz ist liêht mînen pháden. Ih neuuissi uuára ih solti . ube mih daz nelêitet. (106) *Iuraui et statui custodire iudicia iustitię tuę.* Ih suuôr . unde ge[R 465]êinota mih zebehuôtenne die urtêilda dines rehtes . diê an diû sint . daz man ubelo netuôt in geniûz . noh uuola in gemêitun. (107) *humiliatus sum usquequaque domine . id est usque ualde.* Fóne diu bin ih harto gediemuôtet in míchelero persecutione. *Viuifica me secundum uerbum tuum.* Chicche mih nah dînemo geheîzze . uuanda ouh uerbum promissionis ! tuę lucerna ist pedibus unde lumen semitis. (108) *Voluntaria oris mei beneplacita fac domine . hoc est placeant tibi.* Vuílligiû opher mînes mundes sîn dir liêb . diû caritas récchet . nals timor. *Et iudicia tua doce me.* Vnde dîne urteilda lêre mih. Der fórechad . A ivdiciis tvis non declinavi . uuiêo chit der nû . lêre mih iudicia tua? Ane daz er siû baz kelírnen uuile? (109) *Anima mea in manibus meis semper.* Min sela ist iêo in mînen hánden. In mînen handen ist sî . uuanda ih ieo dir sie bríngo zechícchenne. Also iz ándersuuâr chit . Ad te levavi animam meam. (110) *Posuerunt peccatores laqueos mihi . et de mandatis tuis non erraui.* Súndige rihton mir striccha . unde durh daz neírrota ih daz ih uuancti fone dînen gebóten . uuanda ih dir bráht há-

beta mina sêla . sîa zechícchenne. (111) *hereditate acquisiui testimonia tua in ęternum.* Ze erbe suôhta ih dîne geiíhte in êuua. Daz ih iêmer dîn iéhe . unde dîn neferloûgene . daz uuíle ih háben ze érbe. Daz kelâ mir. Fone dinemo gelâzze . múgen siû mir erbe sin in êuua. *Quoniam exsultatio cordis mei sunt.* Vuanda sie mines herzen fréuui sint . doh siê mînes lichamen afflictio sîn. (112) *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in ęternum . propter retributionem.* Ih kehalta mîn herza dine réhtunga zetuônne in êuua . umbe lôn. Iustificationes sint opera caritatis . uuer mag diu tuôn in êuua? Sô necessita-[R 466]tes proximorum zegânt . so zegânt ouh opera . aber retributiones nezegânt . pe diu iíhet er sih iustificationes tuôn in êuua. Dârfóre chad er bíttendo . INCLINA COR MEVM IN TESTIMONIA TVA . zegeoûgenne daz iz diuinum munus ist . aber hiêr chit er INCLINAVI . ouh sinen uuillen zeskeinenne.

(P.)

(113) *INIQVOS ODIO HABVI . ET LEGEM TVAM DILEXI.* Vnrehte házzeta ih . unde dîna êa minnota ih. Also ih dîna legem mínnota . also hazzeta ih íro unreht . dero halb sie iniqui sint házzeta ih siê . nals déro halb siê ménnisken sint. Naturam hominis neházzeta ih . nube uitium. (114) *Adiutor meus . et susceptor meus es tu.* Mîn helfâre bist dû uuola zetuônne . min inphángare ubeles zeínfárenne. *In uerbum tuum super-*

speraui. An dinen gehêiz uberdingta ih . samosô filius promissionis. (115) *Declinate a me maligni . et scrutabor mandata dei mei.* Rûment mir arguuillige . unde so scrodon ih mines Gotes kebot. Lâzent mih tenchen . uuaz Gote liêb sî . daz ih peheftet si an demo fórderosten . nals so ir uuéllent . an demo áfterosten. Disiu réda ist uuíder dien . die inportune unsera helfa fórderont ad sęcularia negotia. (116) *Suscipe me secundum eloquium tuum et uiuam . et non confundas me ab exspectatione mea.* Inpháh mih nah dînemo geheizze . unde sô lébo ih. Vuâr? Ane in futuro . dar lîb âne tôd ist. Vnde neskende mih an mînero bîtûn. Nelâ mir ingân des ih pîto. (117) *Adiuua me et saluus ero . et meditabor in iustificationibvs tuis semper* . hilf mir . uuanda ih sieh pin . unde so uuírdo ih kehalten . unde fone dero helfo . dencho ih iêo an dîne rehtunga. (118) *Spreuisti omnes discedentes a iustitiis tuis . quia iniusta co*[R 467]*gitatio eorum.* Alle sih skêidente fone dinen rehten ferchúre du . unde mit rehte . uuanda iro gedang unreht ist. Vues mag der uuesen rehter . der in gedanche ist unrehter? (119) *Preuaricantes . id est preceptum diuaricantes reputaui omnes peccatores terrę.* Alle sundige in uuerlte . áhtota ih úberfángara. Vues? Ane Gótes êo . êinuueder in paradyso datę . alde naturalis . alde litteris promulgatę. Vuieo gehillet danne demo . daz der apostolus chit . VBI NON EST LEX . NEC PREVARICATIO. Ane daz er iz ecchert chit fone einero déro . diû iudeis uuard literis tradita. *Ideo dilexi testimonia tua.* Fone diu minnota ih dîne geiíhte . die mih séndent ad gratiam tuam . daz ih keuuúnne per gratiam . daz ih keuuúnnen nemag per legem. (120) *Confige timore tuo carnes*

meas. Durhstôz mîniu flêisk mit dinero forhtun . tuô daz ih si CHRISTO confixus cruci . unde carnis desideria an mir gedoûbot ! uuerden fone gratia dei . uuanda mih lex nemag iustificare . nube preuaricatorem facere. Mit casto timore durhstôz miniu flêisg . mit ímo uuerde caro crucifixa . uuanda pęnalis timor negetûot carnem crucifixam. Ziu? Quoniam per eum uetantur potius peccata quam uitantur. *A iudiciis enim tuis timui.* Fone énen dînen urteildon ! diê in lege sint forhta ih . die uuâren mir quasi pedagogi . dannan leîte mih hára ze démo timore . an demo delectatio iusticię sî . nals timor pęnę.

(Q.)

(121) *FECI IVDICIVM ET IVSTITIAM . NE TRADAS ME calumniantibus me.* Ih téta geríhte unde reht . neséle mih mînen ánafrístâren. Vuéliche sint daz? Ane diê ioh kuôt in árg uuendent. Diên nehenge daz sie [R 468] mit íro âhtungo mih ze ubele bechêren . id est ne metuentem mala perpeti . mala facere cogant. Iustitia recchet iudicium . uuanda iz iudicium neist . iz nesi rectum. Iustitia ist uirtus animi . iudicium ist operatio uirtutis. (122) *Suscipe seruum tuum in bonum.* Inpháh mih in guôt . uuanda sie uuellen mih scrécchen in úbel. *Non calumnientur me superbi . id est ne me capiant calumniando.* Vbermuôte nebescrénchen mih . híntert trahtondo . daz ih CHRISTVM béton uuanda sie chedent christianos mortuum colere. (123) *Oculi mei defecerunt in salutare tuum.* An dînen

háltare sint ferbrûchet miniu oûgen. Sîn langet mih . sin lustet mih. *Et in eloquium iusticię tuę.* Vnde an daz kechôse dines rehtes . daz in euangelio gelirnet uuirt . so er chumet. (124) *Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam.* Duô sament mir dînemo scálche . nah dinero genâdo . nals nâh minemo rehte. *Et iustificationes tuas doce me.* Vnde lêre mih dîne réhtunga . mit diên dû die mennisken getuost rehte . nals siê sih. (125) *Seruus tuus sum ego.* Ih pin dîn scalch. Mir gelang úbelo an diû . daz ih min frîo uuolta sîn . nals dîn scalch. *Da mihi intellectum . ut sciam testimonia tua . id est mandata.* Kib mir fernúmest daz ih uuizze dîniû gebót. Gib mir ieo zetrínchenne de fonte lucis ęternę . daz ih siu uuizze . unde tuondo iêo baz unde baz siu uuizze. (126) *Tempus faciendi domine.* Zît ist des tuônnes daz du tuôn solt . chum unde uuîso unser . unde netuéle des. *Dissipauerunt legem tuam.* Zefuôret hábent siê dîna êa . be diû ist is zît. Vuéliche tâten daz? Superbi . qui suam iustitiam uolentes statuere . iusticię dei non sunt subiecti. Lex subintrauit ut abundaret delictum . delictum dissipauit legem. (127) *Ideo dilexi mandata tua . super aurum et topazion.* [R 469] Fone diû mínnota ih diniu gebot . mêr danne golt . unde topazium . uuanda dilectio diu irfóllon mag . diû timor nemahta. Gratia dei gibet dilectionem . diê gratiam nechondon die irchîesen . die faciem moysi uelatam gesehen nemahton. Sie uuolton tuôn mandata tua pro terrena mercede . diu sie doh netâten . uuanda sie ánder mínnoton. Noh timor seruilis . noh amor terrenę mercedîs . nemahta sie geleîten darazuô. Áber ih minnota mandata tua . super aurum et topazion .

uuanda nehêiniû guôt diên gelih nesint . diu den mennisken guôt tuônt. Topazius hábet zuô fáreuua . eina goldes . andera lúste . unde also scône ouga . so skînet er ín golde. (128) *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar.* Fóne diu uuard ih ríhtig ze dînen gebóten . uuanda ih siu mínnota. *Omnem uiam iniquam odio habui.* Alle únrehte uuéga házeta ih. Ziu nesolti . sîd ih rehte mínnota? Ih skiêhta die uuéga . an diên man tiûrera ferliêsen mag . danne aurum sî et topazion.

(R.)

(129) *Mirabilia testimonia tva ideo scrutata est ea anima mea.* Vuúnderlîh sint dîniu precepta . id est precepta legis . fone diû scródeta siû mîn sêla. Daz siû bona sint fone bono chómeniû . des nesint siu uuúnderlîh. Daz siu áber diên sint kegeben . die siû nemúgen uiuificare noh iustificare . daz ist mirandum . daz ist stupendum. Vuannan uuízzen uuir . daz sie lex nemuge iustificare? Vuanda paulus chit . Si enim data esset lex qvę posset vivificare . vere ex lege esset ivsticia. Daz scródota min sela . ze uuiû si gegében uuúrde . sid si nemahta uiuificare. Daz neteta si in úppun. Vuiêo? (130) *Declaratio sermo*[R 470]*num tuorum illuminat . et intellectum dat paruulis.* Vuanda óffenunga dînero uuorto irliêhtet luzzele . unde gíbet in fernumest. Vuaz ist declaratio sermonum tuorum âne lex? Ziu sî diên gegében si diê si nemag iustificare . daz fernément paruuli . daz fernement humiles .

déro bin ih êiner . fone diû uuolta ih sia scródon. Si ist dárazuo gegében . daz si dih superbum iudeum humilem tuôe . unde si dir geoûge . daz dinero chréfto negerínnet sía zeirfollonne . unde du solt confugere ad gratiam . unde chálelicho chéden . MISERERE MEI DOMINE QVONIAM INFIRMVS SVM. Daz uuirt dir zetuônne . quia per legem cognitio est peccati . non iustificatio. (131) *Os meum aperui et attraxi spiritum . quia mandata tua desiderabam.* Vuanda ih dîniu gebót uuolta . be diu indéta ih ûf mînen MUNT unde iáh . daz ih infirmus nemahta tuôn fortia . paruulus magna . unde durftiger soûf ih spiritum bonum . der mir half zegetuônne . daz ih ketuôn nemahta . per mandatum sanctum . et iustum . et bonum. Non enim qui spiritu suo agun-tur . sed qui spiritu dei . hi filii dei sunt. Non quia ipsi nihil agunt . sed ne nihil boni agant . a bono aguntur ut agant. (132) *Respice in me et miserere mei . secundum iudicium diligentium nomen tuum.* Sih mih ána . unde genâde mir nah déro urteildo . dinen namen mínnontero. Daz chît nah dero urteildo . dia du an diên tâte . die dinen námen mínnont. Vuannan minnont? Âne daz du sie er mínnotost. Also iohannes chit . NOS DILIGAMVS DEVM . QVONIAM IPSE PRIOR DILEXIT NOS. Disiu uuort sint des . der suoze getrúnchen hábet . unde gechóretro suôzi . mêr trinchen uuíle. (133) *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum . et non dominetur mei omnis iniustitia.* Keríh[R 471]te mîne genge nâh dînemo gebóte . unde nehêin unreht neuualte mîn. Du gebúte mínna . gib mir minna . daz dû uuoltost kebiêten . darazuô geuuerdo mir helfen. (134) *Redime me a calumniis hominum . et custodiam mandata tua.* Lôse mih fone menniscon únliûmenden .

unde so behuôto ih dîn gebót. Calumnię sint falsę criminationes . diê tuô daz ih nefurhte . so uuirdo ih under ín mítten per patientiam gehálten. Der sie furhtet . der uuirdet liêhto nâh ín bechêret . daz nela mir geskêhen. (135) *Faciem tuam illumina super seruum tuum.* Dîn anasiûne irskeine úber dinen scalch. Ouge mir helfendo dina presentiam. *Et doce me iustificationes tuas.* Vnde lêre mih dîne rehtunga. Lêre mih siê sô . daz ih sie tuôe. So chit iz ouh anderesuuâr . DOCE ME FACERE VOLVNTATEM TVAM . uuanda der habet sie ungelirnet . der sie netuôt. So sprichet ueritas . OMNIS QVI AVDIT A PATRE ET DIDICIT . VENIT AD ME. Fone diu ist uuâr . qui non facit . ideo non uenit . quia non didicit. (136) *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non custodierunt legem tuam.* Ûzferte uuázzero lêiton ze tále mîniu ougen . uuanda siu nebehuôtton diniu gebót. Vngeuuaro sehendo missetaten mîniu ougen . daz rúzen siû. Níder solta iro runsa sîn ! ad humilitatem pęnitentię . durh diê sculde daz siu chapheton an die illecebras curiositatis illicitę. Also dauidi gescah umbe uxorem urię. An anderen buôchen ist TRANSIERVNT OCVLI MEI . sámoso ougen mêr rínnen mugin danne urspríngа uuazzero. Daz gechôse heîzet yperbole . daz chit úberstépheda.

(S.)

(137) *IVSTVS ES DOMINE . ET RECTVM IVDICIVM TVVM.* [R 472] Reht pist du truhten . unde reht ist din urteilda . fone diu uuêinota ih fílo . uuanda din reht ze-

fúrhtenne ist omni peccanti mit demo du den damnas souuér damnatus uuirt . unde niêman neist der sînero damnationis sih mit rehte gechlagon muge. (138) *Mandasti iustitiam testimonia tua.* Dû gebúte reht. Vuélichez? Testimonia tua. Siu sint din reht . unde du bist rehter . reht kebiêtendo. *Et ueritatem tuam nimis.* Vnde dîna uuarheit kebúte du genôto? Vuelicha? Aber diû selben testimonia . mit diên du dih chunden tuôen uuíle . diû man so fílo genôtor hálten sol . so fílo siû genôtor gebóten sint. (139) *Tabescere me fecit zelus meus . quia obliti sunt uerba tua inimici mei.* Séreuuen téta mih mîn ándo . uuanda mîne fienda dînero uuorto irgâzzen. Vuanda ih sie mínnota . be diû lêidezta ih daz sie sáment mir neuuâren feruentes in amore dei. Daz leid uuas mir so harto ána daz iz mih in súhte uuîs slêuuen téta. Dannan ist ánderesuuâr gescríben . ZELVS DOMVS TVE COMEDIT ME. (140) *Ignitum eloquium tuum uehementer . et seruus tuus dilexit illud.* Dîn uuort cluôit unde zundit harto . unde din scalhc mínnota iz. Fone diû uuolta ih ouh daz mine fienda iz mínnotin . unde iz siê zunti. Des inphant cleopas . do er chad . NONNE COR NOSTRVM ARDENS ERAT IN NOBIS . CVM APERIRET NOBIS SCRIPTVRAS IN VIA? (141) *Adolescentior sum ego et contemptus . iustificationes tuas non sum oblitus.* Ih pin iungero danne sie . unde ferchóren . doh neirgaz ih dînero rehtungon . so sie tâten. Daz mag cheden populus noui testamenti . der in contemptu uuas populo ueteris testamenti. Daz mag ouh súnderîgo chéden [R 473] ioseph . unde duid . diê íro bruoderen in contemptu uuâren . unde doh pehiêlten iustificationes dei. (142) *Iustitia tua iustitia in eternum.* Din reht ist êuuîg reht . nals

iudeorum . uuanda iro iustitia euacuata uuirt . dia sie uuolton preferre iusticię dei. *Et lex tua ueritas.* Vnde din lex ist uuarhêit . also dârâna skînet . daz si testimonium saget iustitię dei. Nah diu iz chit . Iv-
STICIA DEI MANIFESTATA EST . TESTIFICATA PER LEGEM ET PROPHETAS. (143) *Tribulatio et angustia inuenerunt me . mandata tua meditatio mea est.* Vuaz ist mir danne geskehen? Árbeite unde ángeste begágendon mir . iêodoh uuâren dîniu gebót . mîn gedanc. Sie tuôen ána . hélfen iro . âhten mîn . écchert ih pehalte dîniu gebot unde ih ioh sie minnoe umbe din gebot. (144) *Equitas testimonia tua in eternum.* Diniu testimonia umbe diû martyres irsturben . diu sint euuig reht . uuanda sie des rehtes iêmer lébent. *Et intellectum da mihi et uiuam.* Vnde gib mir fernumest . unde so lébo ih. Duô mih fernemen uuiêo daz nieht neíst . daz persequentes inimici mir genemen mugen . unde uuiêo ih danne uuârhafto lébo . ube ih temporalem uitam . umbe dîna geiiht ferliuso.

(T.)

(145) *Clamavi in toto corde exaudi me domine . iustificationes tuas requiram.* Ih ruofta an allemo herzen. So tuot der . der anadâhte ist ze sinemo gebete . unde in sîn ernest nelâzet anderes tenchen. Sólih kebét ist ételichen émezîg nals manigen. Vbe iz doh einen ieo so durnohte si . daz ist unchunt. Der hier sprichet . der iíhet sóliches . kehore mih truhten . uuanda mînes ruôftes mir ernest ist. Dîne rehtunga

suocho ih . triúuua ze[R 474]tuônne . nals ecchert zeuuízzenne. (146) *Clamaui ad te saluum me fac et custodiam mandata tua.* Ih hareta ze dir gehalt mih . unde danne behuôto ih diniu gebót. Salutem animę gib mir . dannan tuôn ih daz ih uueiz zetuônne. (147) *Preueni inmaturitate id est aória grece . et clamaui.* Ih kahota in unzîte . unde hareta ze dír. In mítta naht . er matutinum tempus câme . stuônt ih uf ze gebéte. Daz tempus hêizet inmaturitas . unde ist ein uuort nals zuêi. Eîner ételicher déro interpretum chad in inmaturitate . id est en aoria grece . mit zuein prepositionibus daz ist der selbo sín . uuanda inmaturitas ist significatio inmaturi id est non oportuni temporis daz ouh uulgô heizet hora inportuna . so media nox ist et intempesta . quando non est tempus operandi . sed quiescendi. Dísiu reda mag fernomen uuerden ad unumquemque fidelium . der daz diccho tuôt . daz er ûfstat so fruô. Ouh mag kehêizen uuerden inmaturum tempus er CHRISTVS câme . do prophetę háreton . unde in bâten chómen . so er gehêizen habeta. Fone diû chit háranah. *In uerbo tuo supersperaui.* Ze dinemo gehêize fersah ih mih . fone diû hareta ih . ube mih dînero chumfte nebelángeti noh ih so genôto neháreti. (148) *Preuenerunt oculi mei ad te matutinum.* Mîniu ougen fúrefuôren dia ûohtun . unde fureuuacheton sia ze dir. Vuélichiu ist diû uôhta? Âne do diên begonda tágen . die in umbra mortis sâzen . unde sie dih pegondon séhen in carne. Ze uuîu teta ih daz? *Vt meditarer eloquia tua.* Daz ih dîne gehêiza in muôte hábeti . sament allen diên . die sie chúnton in lege et prophetis. (149) *Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine . secundum iudicium tuum*

uiuifica me. Mîna stimma truhten gehôre nah dînen [R 475] genâdon . daz du mir ablâz kebêst in tempore misericordię. Nah dînero urteildo . ih meino secundum iudicium diligentium nomen tuum . irchiccho mih ad uitam. (150) *Appropinquauerunt persequentes me iniquitati . a lege autem tua longe facti sunt.* Demo unrehte nâhton sih mîne persecutores. An uuîu? Âne carnem meam cruciando . uuanda animę diu cruciatum tréget . nieht nâhor neist. Aber fone dînero êo férreton siê. Iniustitię uuâren sie bî . iusticię ferro. (151) *Prope esto domine.* Du truhten uuis uns pî. Interior si uns dîn propinquatio . diu únsih niêmer neferlâze. *Et omnes uię tuę ueritas.* Vnde alle dîne uuéga sint uuarheit. In déro uuarhêite dînes rehtes . uuíle du unsih lâzzen lîden diê nôte . uuanda uuir siê âne sculde nelîden. (152) *Initio cognoui de testimoniis tuis . quia in ęternum fundasti ea.* Ze êrist dirro uuerlte geêiscota ih . daz fone dinen geiihten . daz du siu stâttost in êuua . unde in fundamentum gabe in CHRISTO. Daz skêin an abel . ze demo ciuitas dei sancta ęcclesia ánafiêng . daz skêin an patriarchis et prophetis . unde an anderen an diên do sancta ęcclesia bestuônt . die testimonia dei habeton in CHRISTO fundata. Initio ist aduerbium . also ouh catharchas apud grecos. Andere chaden ab initio daz iz so uuâre fernumistigora.

(U.)

(153) *VIDE HVMILITATEM meam et eripe me quia legem tuam non sum oblitus.* Sih mina diemuôti unde

lose mih . uuanda ih dinero êo neirgaz . diu uns zuochit . OMNIS QVI SE EXALTAT HVMILIABITVR . ET QVI SE HVMILIAT EXALTABITVR. (154) *Iudica iudicium meum et redime me.* Chiûs mina urtêilda . daz ist ánderest . sih mî[R 476]na diêmuôti . sih daz . quomodo me ipsum diiudicaui. Et redime me. Daz ist anderest et eripe me. *Propter eloquium tuum uiuifica me.* Vmbe dînen gehêiz chícche mih. Vuelichen? Âne dén . QVI CREDIT IN ME NON MORIETVR IN ETERNVM . SED HABEBIT VITAM ETERNAM. (155) *Longe a peccatoribus salus . quia iustificationes tuas non exquisierunt.* Ferro ist heili fone súndigên. Ziu ist daz? Vuanda sie dine rehtunga neforderoton diên nesi ih kelîh . uuanda ih si fórderota. (156) *Misericordię tuę multę domine secundum iudicium tuum uiuifica me.* Mánige sint dîne genâda truhten nah dînero urteildo an déro genâdon ! negebreste irchícche mih. (157) *Multi qui persecuntur me et tribulant me . a testimoniis tuis non declinaui.* Manige âhtent min . unde arbêitent mih chit sancta ęcclesia ex persona martyrum . umbe daz neuuancta ih fóne dînen geiíhten. Fone diu ist purpurata terra sanguine martyrum . cęlum florescit coronis martyrum . ęcclesię ornatę memoriis martyrum . insignita tempora natalitiis martyrum . crebrescunt sanitates meritis martyrum. (158) *Vidi preuaricantes et tabescebam quia eloquia tua non custodierunt.* Ih kesah andere dannan uuénchente . diê dîn ferlougendon in persecutione . unde fone démo leîde suánt ih . daz sie nebehuotton diniu eloquia. Iz uuag mir sámoso abscisio menbrorum meorum. Andere interpretes chédent . VIDI NON SERVANTES PACTVM. Pactum ist . qui uicerit coronabitur. Der daz nehaltet . der ist preuaricator. (159) *Vide quoniam*

mandata tua dilexi. Sih daz aber ih mínnota dîniu gebot. Caritatem gebute du . die mínnota ih . diû stâtta mih an dînero confessione. *Domine in misericordia tua uiuifica me* . hêrro tuô mih [R 477] leben an dînero genado. Persecutores tôdent mih . dû chícche mih. Dîn genada gébe . daz ih kefrêhton nemúge. Sih mih amantem . halt mih periclitantem. (160) *Principium uerborum tuorum ueritas . in ęternum omnia iudicia iustitię tuę.* Vuarheit ist ánagenne dinero uuórto . siû chóment fone uuârhêite . unde sint uuâriu . netriêgent niêmannen . noh iustum démo siu uitam . noh impium démo siû pęnam gehêizzent. Diû zeuuêi sint iêmer urteilda dines rehtes.

(V.)

(161) *Principes persecvti svnt me gratis.* Corpus CHRISTI sancta ęcclesia spríchet hiêr. Vuaz chit? Die uuérlthêrren âhton mîn ungesculdet. An uuîu scádeton uuir christiani terrenis regnis? Nechad selber CHRISTVS kefrágeter . úbe man cęsari zins keben solti . REDDITE CĘSARI QVĘ CĘSARIS SVNT . ET DEO QVĘ DEI SVNT. Negáb ér ímo selbo zíns . ûzer fískes munde genomenen? Vuiêo sîn precursor? ze démo milites châmen . unde frageton . QVID FACIEMVS? Er nechad . cingulum soluite . arma proicite . regem uestrum deserite . ut deo possitis militare. Nube uuiêo chad . NEMINEM CONCVSSERITIS . NVLLI CALVMNIAM FECERITIS . SVFFICIAT VOBIS STIPENDIVM VESTRVM. Vnde comes CHRISTI Paulus . uuiêo riêt er CHRISTI prouincialibus sin selbes commilitonibus?

Nechád er? OMNIS ANIMA POTESTATIBVS SVBLIMIORIBVS SVBDITA SIT? Vnde áber . REDDITE OMNIBVS DEBITA . CVI TRIBVTVM TRIBVTVM . CVI VECTIGAL VECTIGAL . CVI TIMOREM TIMOREM . CVI HONOREM HONOREM. Negebôt er . daz sancta ęclesia béteti pro regibus? Vuáz míssetâten christiani uuíder siê . daz siê íro âhten soltîn? Fone diu chit mit rehte sancta ęcclesia . danches âhton [R 478] sie mîn. *Et a uerbis tuis formidauit cor meum.* Vnde fone dinen nals fone iro uuorten . irchám sih min herza. Siê dreuton. Proscribo . occido . ungulis torqueo . igni comburo . bestiis subrogo . membra dilanio. Daz allez neforhta ih . uuanda du châde . NOLITE TIMERE EOS QVI CORPVS OCCIDVNT . ANIMAM AVTEM NON POSSVNT OCCIDERE . SED TIMETE EVM QVI HABET POTESTATEM CORPVS ET ANIMAM PERDERE IN GEHENNAM. (162) *Lętabor ego super eloquia tua . sicut qui inuenit spolia multa.* An dînen gechôsen freuuo ih mih . also der mánigiu geroube findet . uuanda min sígo habet mir gegeben mánigiu geroûbe . an diên die sih dînero militum patientię uuúnderondo ze dír becheret *!* hábent . unde geloûbig sint. (163) *Iniquitatem odio habui et abhominatus sum . legem autem tuam dilexi.* Vnreht házeta ih . unde lêidezta iz . aber dîna êa mínnota ih. Souuiêo ih mir furhte a uerbis tuis diu dîn êa sint . iêdoh minnon ih siû . noh diê minna neírret castus timor. So suln chint parentes furhten unde minnon . so sol chéna iro chára*l* fúrhten . unde mínnon. (164) *Septies in die laudem dixi tibi . super iudicia iustitię tuę.* Siben stunt in dáge lobeta ih dih . umbe diê urteilda dînes rehtes. Septies uuirt fernomen semper . uuanda septenis diebus

iro guot frôno ih chrazzon so mit chrâphon uuirfo se fúre tiêr zesleîzzo iro líde

álliu tempora gezálot uuerdent. Also iz chit . SEPTIES CADET IVSTVS ET RESVRGET . id est . omni genere tribulationis humiliatur et proficit. (165) *Pax multa diligentibus legem tuam . et non est illis scandalum . i. mentis offensio.* Feste frido ist diên . die dîna ea mínnont unde nehêin ferspúrneda. Vbe sia oûh der nefernímet der siâ minnot . er áhtot sia iêdoh háben toûgena unde heîliga bezeicheneda . unde so êret er sîa . unde uuîzet ímo selbemo dîa [R 479] únfernúmest. Aber iudeis uuas scandalum . daz man sie hiêz legem spiritaliter intellegere . uuanda sie neminnoton spiritalia. Ouh ist iz so zefernemenne. Diê Gótes ea minnont . diên netáront prospera . noh aduersa. (166) *Exspectabam salutare tuum domine . et mandata tua dilexi.* Dines haltares CHRISTI bêit ih trúhten . unde mínnota dîniu gebot . dilectionem dei et proximi . uuanda der sîn in gemeîtun bîtet der diû neminnot. Nu bitent sîn . die siû minnont . ut cum CHRISTVS apparuerit uita eorum tunc et ipsi appareant cum illo in gloria. (167) *Custodiuit anima mea testimonia tua . et dilexit ea uehementer.* Dîne geiíhte behuôta min sêla . unde mínnota siu hírlicho. Daz chedent martyres . uuanda ube sie dei mandata nebehuôtin . âne caritatem netohti in martyrium. (168) *Seruaui mandata tua et testimonia tua . quia omnes uię meę in conspectu tuo.* Dîniu gebót kehiêlt ih . unde dîne geiíhte . uuanda alle mîne uuéga sint in dînero gesihte. Vuanda du íro uuaratuôst . unde mit kenâdigen oûgon sie siêhest . dannan behábo ih mina rihti an ín.

uel emizigo

(X.)

(169) *Appropinqvet deprecatio mea in conspectu tuo domine . iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.* Mîn gebet daz fore dir íst . nahe ze dir trûhten . nâh diu iz chît . Prope est dominvs . his qvi tribvlato svnt corde. Nâh dînemo geheîzze gib mir fernúmest. Vuelicher ist daz? Intelcectvm tibi dabo et instrvam te. (170) *Intret postulatio mea in conspectu tuo secundum eloquium tuum eripe me.* Min gebét chóme fure dih . nâh dînemo geheizze lôse mih. Daz ist anderest daz selba. Vuola bítet . der so bítet. Intellectum inphahendo uuirt sîn rât . uuanda durh sih fernémendo uuirt sin únrât. [R 480] (171) *Eructabunt labia mea ymnum . cum docueris me iustificationes tuas.* Mîne lefsa sprechent lóbesang . so du mih lêrest dine réhtunga. Got lêret diê . diedir sint docibiles dei . daz sie niêht êin gehúgendo nube tuendo behuoten Gotes rehtunga. (172) *Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum . quia omnia mandata tua equitas.* Mîn zunga ságet dîn gechôse . lêret diniu gebót . uuanda siu alliû sint reht. Fone diu uuile ih uuerden minister uerbi . uuanda dârána equitas ist. Ih uuêiz aber uuóla . daz mir freîsa begágenen suln a contradicentibus et persequentibus. Vuaz uuirt min danne? (173) *Fiat manus tua ut saluet me.* So chome din helfa daz si mih halte . unde ih in anima ferlorn neuuerde. *Quoniam mandata tua elegi.* Vuanda ih diniu gebót iruuéleta . so daz ih mit íro amore úberuuúnde timorem. (174) *Concupiui salutare tuum domine . et lex tua meditatio mea est.* Christvm dinen haltâre uuolta ih . sîn géreta ih . unde dîn êa ist mîn hógezunga . quia lex testimonium per-

hibet CHRISTO. (175) *Viuet anima mea et laudabit te . et iudicia tua adiuuabunt me.* An imo lébet mîn sêla unde lóbet dih . unde dîne urtêilda helfent mir sament dien diê gehôren suln. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. (176) *Erraui sicut ouis quę periit.* Ih kiêng írre also ferlórn scâf. *Quęre seruum tuum . quia mandata tua non sum oblitus.* Suôche mih . suôche dînen scalch . uuanda ih dinero geboto neirgáz. Die du suôhtost . die funde dû . noh suôche diê du findêst . unde geháltest.

Eînen iudeum in sîna uuîs uuízzigen frâgeta man . uuannan cantica graduum so genámot uuârin. Der antuuúrta alsus. Do dauid uuillen hábeta templum domino ędificare . [R 481] dô ébenôt ér montem templi . unde scuôff in al nâh diû so er daz templum pildon uuolta. Vnde begruôb in alsô . daz ûffen demo monte ein monticulus uuart . darûffe uuolta er daz templum zimberon. Vffen den monticulum uuorchta er ter quinque gradus . tríu stunt umbe unde umbe undirtâne daz diê uuérchliûte unde alle liûte clementer ûf unde nídergân mahtin. Vnde uuanda er sih peuuânda daz er daz uuerch follefrúmmen selbo solti . so liêbsángot er sâr demo selben uuerche . ih mêino diên quindecim gradibus mit also mánigemo psalmo. Vnde skêinet sâr an demo primo cantico . daz er inuidos et contradictores umbe daz selba uuerch hábeta. Dannan chuád er . DOMINE LIBERA ANIMAM MEAM A LABIIS INIQVIS . ET A LINGNA DOLOSA . ET CĘTERA. Vsque huc iudeus . quantum ad corticem non credo SPERNENDVS. Úbe aber uuir fóne diên fidelibus diê diê medul-

lam expresserant iêuuiht suôzzeren dinges kesmécchet êigen . unde so fílo des an uns uuesen mag . in medium bringen uuellen. Den uuillen nenemme niêman superbiam . uuanda er neskeînet inuidiam superbię pedissequam.

CANTICA QVINDECIM GRADVVM.

Nefîrrônt noh an selbero zálo . ut patribus uidetur. Diû selba zála diû ist ûzzer zeuuélfen unde drîn . alde ûzzer zênen unde fúnfen . alde ûzzer niûnen unde séhsen . alde ûzzer áhtouuen unde síbinen . alde ûzzer bis septem et uno . alde quatuor et undecim . alde septem et octo . multis noto mysterio compacta. Vnde ist si an dísen septem mo[R 482]dis des hêiligen gêistes ziêredon fól. Vuieo aber álliû ęcclesia diû after déro lêitero uirtutum . daz chûit guôttâto . an íro líden ze himele stiget . in iêgelichemo cantico liûte . daz ist uuúnnesam zegechiêsenne. Si chuît allero êrest . sih hiêr nídanan búuuen mit habitantibus cędar . i. finstri die sia uuendent daz si nestîge. Dáranâh chuit sî . daz si iro oûgen ad apostolos ûfhéue . unde siê an iro zeuuélfo gradum steffen uuelle . die déro burg fundamentum sint . in dia si ze iúngest folestîgen ! uuelle . unde dánne darín chómeniu exsultans cantare . ECCE NVNC BENEDICITE. Dáranah stéphet si an den dritten gradum. In uoce suspirantis ad supernam ierusalem . daranâh prophetę et apostoli trôston zefóllechómenne. Vnde chuît iocunda exsultatione . daz si geleîstet eîgin also si iro gehiêzzen . i. in his quę dicta sunt mihi . IN DOMVM DOMINI IBIMVS. An démo fiêrden gradu . der numerus perfectorum ist . so héuet ęcclesia iro oûgen ad

deum ipsum . flebiliter tróuuente . daz si diu oûgen ab ímo fíllintin èr neném̃e . êr er íro genâda sénde. Án démo fúnftin sprózzen so nímet si martyres in hánt . unde stephet also fasto . daz si ioh andero ordines fidelium . mit démo robore hôhor unde hohor sézzet . únzin an den zênden . der iro selbero sundersprozzo uuirdit. Der séhsto gradus der ist confessorum. Der síbendo dero . die in zît riúuuoton. Daz netéta iudas . IAM ENIM IVDICATVS ERAT. Der áhtodo ist sanctę MARIĘ cum uirginibus et uiduis. Der niûndo ist coniugatorum. Der zêndo ist ęcclesię ut diximus . i. simul omnium antecedentum. An disemo gradu sámenôt sî sih iro fíando undanches in horreum . in manipulis suis . zizaniis tanquam [R 483] fęno tectorum abiectis. So daz die profundi peccatores danne gesêhent . diê filo nâh tempus acceptabile ferloren hábeton . so beginnent si íro selbero furhten . niê si fasciculi neuuerden ad comburendum . unde stéphent danne spâto . i. in undecima hora . an den êinlúften sprózzen ! DE PROFVNDIS . unde uuerdent danne mit superabundanti gratia irlôset. Der zeuuélfto gradus der ist infantum et innocentum . diê nedarf ęcclesia sámenôn. Mater gratia souget sie an íro arme. An demo dríttezênden sprózzen . so gariuuint sih diê fóllechómenen hírta unde hérta mit stola prima . mit dero siê cum sponso prûten súlen . also iz chuît . OMNES QVI IN CHRISTO BAPTIZATI ESTIS . CHRISTVM INDVISTIS. An demo fiêrzênden . sô héuent siê pruoderlicho sámint . ymnum et canticum lętitię. ECCE QVAM BONVM . unde stephent in regnum cęlorum . quoniam illic mandauit dominus benedictus. Des funfzêndin gradus canticum singent sie ûffen des

uel vidi ierusalem ornatam tanquam sponsam uiro suo.

prûtestôles hôhi gesézzene . alsus. ECCE NVNC BENEDICITE QVI STATIS IN DOMO DOMINI IN ATRIIS DOMVS DEI NOSTRI. et ut in apocalypsi ! est. ALLELVIA . amen. BENEDICTIO ET CLARITAS ET SAPIENTIA. Mit demo trôste spríchet nu ze lézzest ęcclesia ze diên noh habitantibus . i. finstri cedar. Sîd iû an diên iûuuéren extremis sus kenâdechlîcho bescêhen múge. Confidenter in noctibus omnes extollite manus uestras in sancta et benedicite domino. Daz noctibus dissis iúngistin cantici gehíllet demo cedâr des êristin: ALLELVIA. Laudate nomen domini. Qui statis . sicut et supra. Sed et quid in quindecim musici monochordi distributionibus . i. quatuor tetrachordis . hęc ipsa uis ualeat . si quis non ignarus perspexerit spiritus sancti . qui continens omnia scientiam habet uocis [R 484] mirabilia inueniet ORNAMENTA.

(CXIX.)

(1) *CANTICVM ANABAHTMON . id est . GRADVVM. AD TE CVM TRIBVLARER CLAMAVI . et exaudisti me.* Ih háreta ze dír trúhten . dô íh in arbêiten uuas . unde gehôrtost dû mih. (2) *Domine erue animam meam a labiis iniustis et a lingua subdola.* Truhten lôse mih fone únrehtên . unde unchustigen uuórten. Also dero uuort sint . die mih îlent pesuîchen samoso mîn bórgendo . unde mih îlent uuenden . daz ih ûfnestîge de uitiis ad uirtutem. Vuára uuíle du chédent sie . du uuíle ze férro . ferrôr danne dû mugîst. (3) *Quid dabitur tibi et quid apponetur tibi ad linguam dolosam?* Do

chad ih ze mir selbemo. Vuaz uuirt dir gelâzen . unde uuaz uuirt dir gágenstéllet . daz chit . uuaz uuirt dir zestéllenne gagen so bísuîchlîchen uuórten? (4) *Sagittę potentis acutę . cum carbonibus desolatoriis . i. uastantibus.* Daz tuônt uuásse strâla des máhtigen . daz sint uerba dei . diû sézze daragágene . mit stôrenten zánderon . daz chit mit dero exemplis . die er chuôle uuâren . unde sie áber sih selben zunton . íro írriden zestôrenne. So tuôndo . stîgest du per gradus also ouh sie tâten. (5) *Heu me . quid incolatus meus longinquus factus est?* Ah mih chîst dû danne . ziú ist min éllende so lángez uuórden? Vuanda dih sâr beginnet hínalángên . so dû ze túgede gestîget . unde dir dero ánderro unreht kestât uuégen . be diû dunchet dir sâr diser lîb éllende . unde chárlîh. *Inhabitaui cum tabernaculis . i. cum habitatoribus cędar.* Ih sízzo mit diên búuuentên in cędar . dâr ismahelis kesâzze ist . [R 485] der ûzzer Gotes rîche sol ferstôzzen uuerden. Also iz chit . EICE ANCILLAM ET FILIVM EIVS . NON ENIM ERIT HERES FILIVS ANCILLĘ CVM FILIO LIBERE. Sîne hérebirga sint cedar . daz chit tenebrę . in diên sízzent peccatores . sáment diên ih hiêr bûo. *Multum peregrinata est anima mea.* Mîn sêla ist hiêr fílo éllende. Sia bedrûzet dero ismahelis hérebírgon. (6) *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.* Frído hiêlt ih mit diên . diê in házzent. Daz sint diê . sáment diên ih in cędar sízzo . dien ih iro úbeli fertrágo . daz under uns doh frído sî. *Cum loquerer eis debellabant me gratis.* Vndurftes rungen sie uuíder mir . so ih siê gruôzta . uuanda ih mîna fróma neforderota ! do ih sie gruozta núbe íro sâlda ! die in CHRISTO sint. Vnde

uuanda sie frido házzent . pe diû nemahton sie nehêinen geuuaht kehôren CHRISTI . qui est PAX NOSTRA.

(CXX.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. LEVAVI OCVLOS MEOS AD MONTES . VNDE ueniet auxilium mihi.* Ih sah ûf an diê berga . daz sint apostoli . dannan chumet mir helfa. Siê hábent uns euangelium predicando gezêigot . uuannan diû helfa chomen sol. (2) *Auxilium meum a domino qui fecit cęlum et terram.* Fóne Góte chúmet mir helfa . derdir himel unde erda teta. Daz uuirt fone in gelírnêt. (3) *Ne des ad mouendum pedem tuum.* Nelâ truhten mînen fuôz slíphen fone úbermuôti. *Neque dormitet qui custodit te israhel.* Noh der nenáphze . der din huôtet israhel. (4) *Ecce non dormitabit neque dormiet . qui custodit israhel.* Noh er netuot. Er nenáphezit . noh neslâffet . der israhelem behuôtet. Israhel chit uir uidens deum. Der incarnationem domini ge[R 486]loubet . der ist israhel . uuanda der follechúmet ad inspectionem uultus dei. (5) *Dominus custodiet te . dominus tegimentum tuum super manum dexterę tuę.* Got pehuôtet dih . Got ist dîn décchi . unde dîn skérm . an demo geuualte dînero zéseuuun . daz chit an démo geuualte dinero saligheite . uuanda du geuuáltig pist filius dei fieri . et ad dexteram esse. So skírmet er dih . ne plus tempteris quam potes ferre. (6) *Per diem sol non uret te . neque luna per noctem.* Tages netárôt dir diu sunna . noh der mâno náhtes. Prospera unde

aduersa netâront dir. (7) *Dominus custodit te ab omni malo . custodiat animam tuam dominus.* Got huôtet din fóre allemo ubele . Got pehuôte dina sêla. Vbe oûh der lîchamo irslágen uuérde . daz diû sêla gehalten sî. (8) *Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum . ex hoc nunc et usque in seculum.* Got pehuote dîna ínfart so dih ána begínne gân ! temptatio . daz er din nelâzze hárto gechórot uuerden . unde dina uzfart . daz du dârûz chómest kebézzerôte also iob. Ex HOC nunc et usque in seculum. Nu huôte er dîn . unde iêmer.

(CXXI.)

VOX SVSPIRANTIS AD SVPERNAM IERVSALEM. (1) *IOCVNDATVS SVM in his quę dixerunt mihi . in domum domini ibimus.* Ih pin gefróuuit an diên . diu mir prophetę unde apostoli gehiêzzen. Vuir fáren chaden siê . in daz Gotes hus. Daz hus ist in hímile. (2) *Stantes erant pedes nostri . in atriis ierusalem.* Sid diên geheîzzen stuônden unsere fuôzze in diên hófen ierusalem . uuanda sîd tíngton uuir dára. (3) *Ierusalem quę ędificatur ut ciuitas.* Daz ist diu hímilsca ierusalem . diu in búrge uuîs kezímberôt uuírt . uzer chéchên . unde gêislichen [R 487] stêinen. *Cuius participatio eius in id ipsum.* Dero têilhábunga . iro neîmo ih . iro teîlhábunga ist an demo id ipsum. Sî hábet têil an Góte . daz chit . iro ciues habent têil an ímo. Er ist iêo âne uuéhsel . unde ieo eîn. Pe diû heîzet er id ipsum . unde be diû hêizet er est. (4)

Illuc enim ascenderunt tribus . tribus domini. Mînes trúhtenis chúmberra ih mêino diê an ín geloûpton . nals die in chrîuzegoton die stígen daraûf in diê burg. *Testimonium israhel.* Israhêlis erchénneda . daz chit an diên israhel irchénnet uuirt . diedir sint sîne dolo . diê stîgent dáraûf. *Ad confitendum nomini tuo domine.* Siê stîgent dára . dînemo námen zeiéhenne . unde zelóbenne trúhten. (5) *Quoniam ibi sederunt sedes in iudicium.* Vuanda dâr sâzen ze urteîldo stuôla. Daz sint iusti . die sint Gotes stuôla . an diên râuuet ér. *Sedes super domum dauid.* Sie sint stuola . daz chit irtêilâra . uber CHRISTI familiam fone déro sie inphângen . unde gefuôrot uuúrden . do siê ze iro châmen . mit déro boteskefte des euangelii. (6) *Interrogate quę ad pacem sunt ierusalem.* Frâgent ir stuôla . ir bêidiu bint . ioh stuôla ioh stuôlsâzen . des dazdir treffe ze démo fríde . dero burg ierusalem. Die iro guôt kâben . unde pauperibus CHRISTI misericordiam skeindon . diê tréffent ad pacem ierusalem . diên uuirt irtêilet . daz siê dárafáren. *Et abundantia his qui diligunt eam.* Vnde genúht ist dâr diên . diê sie mínnont. In nebrístet dar niêhtes. (7) *Fiat pax in uirtute tua.* Frído geskêhe dir ierusalem in dinero tugede . die du skeîndost . daz ist minna unde milti. *Et abundantia in turribus tuis.* Vnde genuht si in dînen turrin . daz sint . diê dâr irteîlent . diên an Góte genuoge ist . alles des siê lústet. (8) *Propter fratres meos et propinquos meos loquebar pacem de te.* Vmbe mîne brûodera unde umbe mîne [R 488] chunnelinga . sageta ih frído fone dír. Ih forderota iro núzzeda nals mîna. (9) *Propter nomen domini dei nostri quesiui bona tibi.* Vmbe Gotes namen fórderota ih dîn

guôt . nals mînez. Ih sageta ín dannan id est . fone dînen atriis frido . daz ih sie darageuuîsti.

(CXXII.)

(1) *Canticvm gradvvm. Ad te levavi ocvlos meos . qui habitas in cęlis.* Mîniu ougen huôb ih ûfstigindo ze dir du in himile búest. Pûet er danne in himele? Vuâr bûta ér aber . er hímel uuurte? unde sîne heîligen in diên er bûet? An ímo selbemo buta er . unde sáment ímo sélbemo . also er oûh noh an imo selbemo íst. *Ecce sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum . et sicut oculi ancillę in manibus dominę suę . sic oculi nostri ad dominum deum nostrum quoadusque misereatur nostri.* Also diû oûgen dero scálcho diê man fíllet . uuártênt ze iro hêrron hánden . unde diu diû ze íro fróuuun handen . uuiêo halto siê hôrren uuéllên . so uuártent únseriu oûgen ze Góte únsermo hêrren . unz er uns kenáde. So genâdet er uns . so er uns ábagenímet diê fílla . unde diê miseriam . die uuir in adam gefrêhtoton . do uuir corruptionem inphiêngen . unde mortalitatem. Souuéliche daz irchennent . unde darumbe betont . diên genâdet er. (3) *Miserere nostri domine miserere nostri.* Sus suln uuir chéden . uuanda uuir diê fillâ lîden Kenâde uns herro . genâde uns. (4) *Quoniam multum repleti sumus despectione.* Vuanda uuir harto erfúllet pirn fersíhte . fone dien . diê des húont . daz uuir déro sâldon gedíngen . dîa uuir noh nesehên. *In plurimum repleta est anima nostra.* Vnser sêla ist des keniêtot .

sî ist ze únmezze fol . dero fersíhte. *Obprobrium eis qui abundant . et despectio superbis.* Mit diên ist íteuuîz . die follun hábent [R 489] unde mit ubermuoten ist fersíht. Diû genúht máchot sie úbermuôte . dannan chúmet . daz sie dero guôton húont.

(CXXIII.)

Vox martyrvm. (1) *Nisi qvia dominvs erat in nobis : dicat nvnc israhel .* (2) *nisi quia dominus erat in nobis . dum insurgerent homines super nos .* (3) *forsitan uiuos absorbuissent nos.* Nu chéde israhel . ube Got in úns neuuâre . dô únsih diê ménniscen ánanantôn . ódeuuâno ferslúndin siê unsih lébende. Die daz uuisson daz idolum niêht neíst . unde sie doh kenôtet uuurden in persecutione daz siê ímo ópheroton . die uuurden lebente ferslunden. Vuândîn sie daz ydolum iêht uuâre . so uuúrden sie tote ferslunden. Áber die martyres nemáhta des niêman genoten . uuanda Got uuas in ín. Diên díser lîb liêbera uuas danne der euuigo . unde sie be diû uuizzendo ziû giêngen ópheron niê sie dísen lîb neferlúrin . in dien neuuas Got niêht. *Dum irasceretur furor ipsorum super nos .* (4) *forsitan aqua demersisset nos.* Do iro heizmuôti gagen uns inzúndet uuard . ódeuuâno besoûfti unsih daz uuazzer . daz chit torrens persecutionis . ube Got in úns neuuâre . also iz diê besoûfta . in diên Got neuuas. (5) *Torrentem pertransiit anima nostra.* Vnser sêla durhuuuôt diê chlíngun . diâ éne dúrhuuáten nemáhton. *Forsitan . i. putas pertransiit anima nostra*

aquam sine substantia? Trúuuest du daz unser sêla durhuuáten hábe únêhtig uuazzer? Daz sint sunda . die substantiam nehábent nube inopiam fóne demo sie rîche uuolton uuerden . unde aber arm uuordẹn sint. (6) *Benedictus dominus qui non dedit nos in uenationem dentibus eorum.* Got kelóbot . der unsih iro zánen ze uuêido ne[R 490]gab. Der únserên persecutoribus nehángta . daz sie unsih uuêidondo gefiêngin . unde ín dia sunda brâhtin. (7) *Anima nostra sicut passer erepta est de muscipula uenantium.* Vnser sêla ist irloset ûzzer dero fogelâro chlóben . also der sparo der darûz indrínnet. *Muscipula contrita est et nos eruti sumus.* Der chlóbo ist fermúlet unde bin uuir inpháren. (8) *Adiutorium nostrum in nomine domini qui fecit cẹlum et terram.* Daz ist fone diû . uuanda unser helfa uuas in des namen . der himel unde erda teta.

(CXXIV.)

(1) *Canticvm gradvvm. Qvi confidvnt in domino . sicvt mons syon non commouebuntur in ẹternum.* Die sih ze Góte fersêhent . die sint iêmer únuuégîg . also mons syon. (2) *Qui inhabitant ierusalem.* Daz sint diê . diê ín dero hímeliscun ierusalem *!* búent. Die nestûret fúrder niêman. Sie sízzent iêo fasto dârínne . also syon fásto sízzet in dero irdiscun ierusalem. *Montes in circuitu eius . et dominus in circuitu plebis suẹ.* Apostoli umbehábent sia . unde trúhten . ist umbehalbunga sînes liûtes . uuanda er gíbet ín unitatem pacis .

an déro apostolorum bótescefte. *Ex hac et usque in seculum* . hínnân ánauuertes . unde unz in êuua . féstenot er dia burg. (3) *Quoniam non derelinquet uirgam peccatorum super sortem iustorum.* Vuanda er nelâzet den geuualt dero sundigon . uber den teîl dero réhton. Doh er siê iro lâze uualten ze eînero fríste . lango nedólet er iz niêht. *Vt non extendant iusti in iniquitatem manus suas.* Vuanda er neuuíle daz die rehten durh dîa nôt . récchên íro hende ze démo únrehte . unde gelîh uuérden diên úbelen. (4) *Benefac domine bonis et rectis corde.* Vuola tuô dû truhten . guot unde reht her[R 491]za hábentên . die nâh diên úbelen nefáhent. (5) *Declinantes autem in strangulationes . adducet dominus cum operantibus iniustitiam.* Diê sih an dia gelîchi chêrent déro iruuurgton . unde fone ubelen úbel lírnênt . diê fuôret Got mit diên unrehto fárenten. Siê fárent nah diên . diên sie gelîh sint. *Et pax super israel.* Vnde ûffen israhelen chúmet frído . daz chît râuua begágenent imo.

(CXXV.)

(1) *Cantigvm gradvvm. Cvm convertit dominvs captivitatem syon . facti sumvs sicut consolati.* Dô Got peuuánta daz éllende syon . do uuúrden uuir samoso getrôstet. Vuir uuurden geéllendot fone unseren súndon . unde irlôset mit christes pluôte . unde birn uuir samoso getrôstet . uuanda uuir noh hiêr uuêinonde dára gedingên . zestîginne . dâr uuir folletrôstet uuérdên. Daz ist in resurrectione iustorum. (2) *Tunc re-*

pletum est gaudio os nostrum . et lingua nostra exsultatione. Do uuard fol mendi unde fréuui únsêr munt . unde únsêr zúnga. Daz herza hábet sînen munt unde sîna zungun . fóne diên ist iz kespróchen. *Tunc dicent inter gentes* . (3) *magnificauit dominus facere nobiscum . facti sumus iocundati.* Danne chedent sie under diêtin . trúhten gechréftigôta sin tuôn mit uns . uuir bin geuuúnnesamot. Vuanda er nu chît in futuro dicent . fone diu sint ouh preterita . conuertit . unde repletum est . diu er fore spráh . in futuro zefirnémenne. In prophetiis ist so getân gechôse émizîg. Nû ist daz zit . daz uuir cheden suln . MAGNIFICAVIT DOMINVS FACERE NOBISCVM . uuanda uuir hábeton getân ubelo uns selben . do cham aber Gotes sun unde teta uns daz chréftigosta . daz er sih selben gab umbe unsih. [R 492] (4) *Conuerte domine captiuitatem nostram . sicut torrentes in austro.* Dô diz keuuîzegot uuard in uerbis preteriti temporis . noh dô uuas iz chúmftîg . pe diu betôt er daz iz uuerde . alsus. Peuuénde truhten únsera geéllendôti . also die chlínga . beuuendet uuerdent in démo súntuuínde. Diê chlínga sint uuínteres pefróren . so der uuármo uuint chúmet . so smilzet daz îs . unde loûfent danne diê chlínga. Also uuâren uuir erfróren in diên sundon . unz der uuint chám spiritus sancti . unde únsere sunda zeliêz . unde unsih téta loûfen ad patriam. Vuanda daz mit lacrimis uuerden sol . déro geheîzzet er uns ouh trost sus chedendo. (5) *Qui seminant in lacrimis . in gaudio metent.* Die mit trânen sâhent . die árnont mit mendi. Diê hiêr sâhent elemosinam . unde bona opera die arnont so sie uitam ęternam ze lône inphâhent. (6) *Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Venientes autem uenient*

cum exsultatione portantes manipulos suos. Siê fárent uueinonde unz siê sâhent sie choment aber fróuue mit iro garbôn . so siê arnont. Vbe siê hiêr uuêinont . sie uuerdent is aber ergézzet . so sie inphâhent coronam uitę.

(CXXVI.)

(1) CANTICVM GRADVVM. *NISI DOMINVS ĘDIFICAVERIT DOMVM . IN VANUM laborauerunt ędificantes eam.* Vnser truhten nezímberôe daz hûs . ferlorne arbeite sint déro diê íz îlton zímberon. Alle predicatores negebézzeront den ménnisken . Got netuôie iz. Er ist der uuîso salomon er zimberot daz hus . imo spuot is. *Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra uigilat qui custodit eam* . CHRISTVS nehuôte diâ ęcclesiam. (2) *In uanum est uobis ante lucem surgere.* Iú ist únnúzze fóre tâge [R 493] ûfzestânne . daz chit fúre CHRISTVM zefâhenne. Also die tuônt . diedâr uuellen sin excelsi . dar er uuas humilis. *Surgite postquam sedistis.* Stânt ûf . so ir gesízzênt. Vuésent hiêr diêmuôte . so múgent ir in gloria resurgere. *Qui manducatis panem doloris.* Iú chído ih . ir mit sêre brôt ézent . unde hiêr trurent in conualle lacrimarum. *Cum dederit somnum dilectis eius* . (3) *ecce hereditas domini.* Sô er daz ende gibet sînen hóldôn . so chumet daz erbe. Nah disemo lîbe chumet der lôn. Der sin ér gerôt . der uuile ûfstân . êr er sízze . unde er háben guôllichi . er er sih kediemuote. *Filii merces.* So chumet der lôn . des sunes. *Fructus uentris.* So chumet der lôn

des uuuôcheres dero heiligun uuúmbo. Des ist ér . er gíbet ín . filii MARIĘ ist er . er gíbet ze lône resurrectionem uitę. (4) *Tamquam sagittę in manu potentis . sic filii excussorum.* Also die strâla in des mahtigen hende . so sint dero erscútton súne. Der mahtigo scûzet ferro . ferro sint ouh chómen uerba apostolorum. Also iz chit . IN OMNEM TERRAM EXIIT SONVS EORVM . ET IN FINES ORBIS TERRĘ VERBA EORVM. Siê sint dero prophetarum chint . dero toûgenen scrífte nu erscútet sint. (5) *Beatus homo qui repleuit desiderium suum ex ipsis.* Kesah ín Got . der sih kérot iro zegesátonne. Saligo den íro lero lustet. *Non confundentur cum loquentur inimicis suis in porta.* Siê neuuérdent scámeg . so sie ûfen búrgetóre sprechent ze iro fienden. CHRISTVS ist daz purgetor . uuanda ér chad . EGO SVM OSTIVM. An imo stant siê unz siê diê úberuuindent . diê iro ârende loûgenent.

(CXXVII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. BEATI OMNES QVI timent dominum.* Sâlig sint alle . die Got fúrhtent. *Qui* [R 494] *ambulant in uiis eius.* Sâlig sint die in sinen uuegen gânt . die sîniu gebot uuérênt. (2) *Labores fructuum tuorum manducabis beatus es . et bene tibi erit.* Vuanda alle sâlige eîn sint in CHRISTO . pe diû sprichet der propheta nû singulariter . ze diên er genôto fore sprah pluraliter. Arbeîte dinero uuuôchero ízzest du. Arbeite habest du hiêr . diê lábônt ! dih ! in gedingi . uuuôchera hábest dû in énero uuerlte . die

fuoront dih dâr in séti . fone diu bist dû nû sâlig in spe . unde uuola uuirt dir dánne in re. (3) *Vxor tua sicut uinea fertilis.* Dîn ęcclesia CHRISTĒ ist also der bírîgo uuînegarto. *In lateribus domus tuę.* An uuemo ist si bírîg ? An diên sîton dines hûses. Daz sint diê . die dír háftent. Die haftent mannelichemo die ze sînero sîtun sint. *Filii tui sicut nouella oliuarum . in circuitu mensę tuę.* Diniu chint umberíngent dîn diske . also níuflanzôt ólegarto. Sie sint kelîh demo ólegarten . uuanda sie pacifici sint. BEATI PACIFICI . QVONIAM FILII DEI VOCABVNTVR. Die úmberíngent dîn díske . uuanda sie besízzent din riche. (4) *Ecce sic benedicetur homo qui timet dominum.* Solchen segen inphâhet der ménnisco . der Got furhtet. (5) *Benenedicat te dominus ex syon.* Got kébe dir ségen fone syon . daz chit fone specula. Diu specula ist in himile . dar uuir Got sêhen. Soliches segenes luste dih . dudir Got furhtest . daz du in gesehen muôzist. *Et uideas quę bona sunt ierusalem.* Vnde gesehest du diu guôt diu dero ûfuuértigun burg sint. Vueliu sint daz? Ane inspectio dei? Daz ist der ségen ex syon. *Omnes dies uitę tuę.* Alle taga dînes lîbes. Daz ist der êuuígo tag. (6) *Et uideas filios filiorum tuorum. i. fructus operum tuorum.* Vnde gesehest du uuuôcher dinero uuércho. *Pacem super israhel.* [R 495] Vnde frido uber iêgelichen guôten man.

(CXXVIII.)

(1) CANTICVM GRADVVM. (2) SEPE EXPVGNAVERVNT ME A IVVENTVTE MEA. Ecclesia dei chlagot sih . uuaz si

fone ubelen irlíten habe. Ofto chit sî . âhtôn siê mîn . Fone des ih uuáhsen begonda. *Etenim non potuerunt mihi.* Sie nemahton mir iêo nehêin árgerunga sîn . uuanda sie nemahton mih kechêren nah ín. (3) *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.* Vfen mînemo rukke zimberoton sie . daz chit . arbeîto gelûodon siê mih. Vuanda ih ín gelîh neuuolta sin . pe diû âhton sie mîn . unde uuaren mir búrdî. *Longe fecerunt iniustitiam suam.* Ferro fone mir . tâten siê iro unreht . uuanda ih iro gehelfo neuuas. (4) *Dominus iustus concidet ceruices peccatorum.* Der rehto truhten . hóuuet den iro hals. (5) *Confundantur et auertantur retrorsum omnes qui oderunt syon.* Ze scandon uuerden . unde hindert kangên . diê CHRISTI ęcclesiam házzeen. (6) *Fiant sicut fęnum tectorum . quod priusquam euellatur exaruit.* Siê míssediên also daz cras . daz ûfen demo táche uuirt daz êr irdórret . êr man iz dánenéme. Êr diê sundigen ersterben . êr sint sie Góte irdórrêt. (7) *De quo non repleuit manum suam messor . et sinum suum qui manipulos collegit.* Des der madâre sîna hant negefulta . noh sîn scôzza . der die garbâ sámenota. Angeli messores nesamenont siê niêht in horreum domini . uuanda siê zizania sint . unde sie fasciculis kebunden uuerdent ad comburendum. (8) *Et non dixerunt transeuntes uiam . benedictio domini super uos.* Vnde die fúrefárenten apostoli unde prophetę . nechâden ín niêht zuô . sô iz in iudea síto uuas . Gótes segen si úber iûh. *Benedicimus uos in nomine domini.* Noh sie nechâten . in Gótes namen ségenoen [R 496] uuir iûh. Cuôten unde rehtên liêzzen siê iro ségen . nals úbelen.

(CXXIX.)

(1) CANTICVM GRADVVM . ET VOX PECCATORIS. DE PROFVNDIS CLAMAVI AD TE DOMINE . (2) DOMINE EXAUDI *uocem meam.* Ûzzer dero tiêfi déro sundon ruôfta ih ze dír truhten . s. non sicut impius . qui cum uenerit in profundum peccatorum contemnit . truhten gehôre mina stimma. *Fiant aures tuę intendentes . in uocem deprecationis meę.* Ze minero dígî . lóseen dîniu ôren. (3) *Si iniquitates obseruaueris domine . domine quis sustinebit?* Vuile du manlîchemo sîn únreht kehalten truhten? truhten uuer mag iz danne liden? (4) *Quoniam apud te propitiatio est.* Ze dír ruôfta ih . uuanda an dír diu suôna ist. Du suôndost únsih mit dinemo bluôte. *Propter legem tuam sustinui te domine.* Vmbe dina êa bêit ih dîn trúhten. Vuelicha? Ane diûdir chit . ALTER ALTERIVS ONERA PORTATE . ET SIC ADIMPLEBITIS LEGEM CHRISTI. Vuanda ih diê îlta uuérên . be diû beît ih kenâdon. *Sustinuit anima mea in uerbo eius.* Ze dînen gehêizzen fersah ih mih. (5) *Sperauit anima mea in domino.* (6) *A uigilia matutina usque ad noctem.* Fone dero ûohtûn unz ze náht . kedingta ih an mînen trúhtenen. Fore táge irstuônt CHRISTVS . custoditus a militibus . fone dero frûoi unz an mîn ende gedingo ih an ín. Vuanda er irstûont non moriturus amplius . daz er oûh mih sô hêize irstân. (7) *Quoniam apud dominum misericordia . et multa apud illum redemptio.* Fone diu gedingo ih an ín uuanda mit ímo irbármeda ist . unde fólleglîh irlôseda.

. i. ad se respicientem turbato oculo ab ira . vt supra in sexto psalmo.

(8) *Et ipse redimet israhel ex omnibus iniquitatibus*

eius. Vnde er irlôset israhelem . ûzer allen sînen unréhtin.

(CXXX.)

(1) CANTICVM GRADVVM. [R 497] DOMINE NON EST EXALTATVM COR MEVM. Truhten mîn herza neíst erháuen. Das ópher bringo ih dír uuanda iz chît . SACRIFICIVM DEO SPIRITVS CONTRIBVLATVS. *Neque in altum elati sunt oculi mei.* Noh mîniu ôugen nesint hô irháuen. Ih nebeuuâno mih niêht mêr danne ih kemuge. *Neque ingressus sum in magnis . neque in mirabilibus super me.* Noh ih negiêng in michelen díngen . unde uuúnderlîchen . diu fóne mir uuârin zeságenne. Daz chit . ih negéreta nehêines liûmendes. So symon magus téta . der spiritum sanctum inphâhen uuolta . sih zetuômmenne in signis et prodigiis. (2) *Si non humiliter sentiebam . sed exaltaui animam meam . quemadmodum qui ablactatus est a lacte super matrem suam . sic retributio in animam meam.* Vbe ih mih kuôllichota . unde also diemuote neuuas . so daz intuuénita chint . daz noh án dero muôter ármen ist . sô sî sólih mîn lôn. (3) *Speret israhel in domino . ex hoc nunc et usque in seculum.* Der Got kesêhen uuelle . der gedínge an ín . hínnân unz hína ze dero êuuighêite. Sô er dárachumet . so hábet er daz er uuolta an sélbemo dinge . nals in gedingi Daz chit in re . nals in spe.

(CXXXI.)

(1) *Cantiovm gradvvm. Memento domine david et omnis mansuetudinis eius.* Erhúge truhten dauidis . unde allero sînero mámmendi. Dauid skêinda sina mammendi . an saule sînemo fíende . do er ín slâhen mahta . unde in doh nesluôg. Christvs ist dauid . unde an christo populus dei. Christvs skêinda sina mammendi do er in cruce sus péteta. Pater ignosce illis [R 498] non enim scivnt qvid facivnt. Sô lêrta er ouh tuôn populum dei . do er chad . Orate pro inimicis vestris . benefacite his qvi odervnt vos. (2) *Sicut iurauit domino . uotum uouit deo iacob.* Erhúge sîn unde hilf ímo zegeuuérenne . also er Góte gesuuôr . unde geántheîzota. Vues kesuuôr . unde uuaz keántheizota populus dei? Daz er si templum dei. (3) *Si introiero in tabernaculum ! domus meę . si ascendero super lectum strati mei .* (4) *si dedero somnum oculis meis . et palpebris meis dormitationem .* (5) *et requiem temporibus meis . donec inueniam locum domino tabernaculum deo iacob.* In diê hérebirga mînes húses negân íh . in mîn bétte nestîgo íh . slâf mînen oûgon nelâzo ih . noh râuua mînen tóuuuingen êr ih stát irfáro . unde herebirga démo Gote iacobis. Daz chit . niêht des mînes nerûocho ih âne ín. Ih neuuíle nehêinero mînero sáchon ménden . ih nemuôze ín séldôn in mînemo herzen. (6) *Ecce audiuimus eam . s. ęcclesiam in eufrata inuenimus eam in campis saltus.* Domus dei daz ist ęcclesia . eufrata chit speculum. Imago skînet in speculo. Vuaz ist prophetia . âne imago futurorum ? Vuir gehôrton sia in speculo îu . uuir êigen sia funden in uuáldfelden. Gentes diê fone ungelou-

bon êr iruuáldêt uuâren . diê sint uuorden ęcclesia dei. (7) *Intrauimus in tabernacula eius . s. domini dei iacob.* Nu birn uuir in sîn gezélt kegángen . uuanda uuir in sînero ęcclesia bírin. *Adorauimus in loco ubi steterunt pedes eius.* Péteton uuir . dar sîne fuôze stuônden. An sînero ęcclesia ist er stâte uuorden. Dar gehôret er unsih. (8) *Exsurge domine in requiem tuam . tu et arca sanctificationis tuę.* Nû irstánt truhten fone tôde ze râuuon . unde sáment dir dîn ęcclesia . diâ dû [R 499] gehêiligotost. (10) *Propter dauid seruum tuum . ne auertas faciem christi tui.* Duô iz umbe dauid dînen scálch . neuuénde fone uns dînes keuuiêhten anasiûne. Diu uox kât ad patrem CHRISTI. (11) *Iurauit dominus dauid ueritatem et non poenitebit eum . ex fructu uentris tui ponam super sedem tuam.* Vuanda dauidi suuôr ér daz in neriúuuet . sus chédendo . fone dir gebórnen . sezzo ih an dînen stuôl. (12) *Si custodierunt filii tui testamentum meum . et testimonia mea hęc quę docebo eos . et filii eorum . s. custodierint . sedebunt in ęternum super sedem tuam.* Vbe dine súne unde dero súne behaltent . mîne beneimeda unde mîne geiíhte die ih sie lêro . so sízzent sie iêmer an dinemo stuôle. Die daz neuuérênt die nesint per fidem dauidis chínt. Noh umbe diê . neuuirt doh ze leibo der êid. (13) *Quoniam elegit dominus syon . preelegit eam in habitationem sibi.* Vuanda truhten eruuéleta sîna ęcclesiam . er fóreuuéleta sia . ze ánasídele imo selbemo. (14) *hęc requies mea in sęculum seculi . hic habitabo quoniam preelegi eam.* Sús kehiêz ér. Diz ist iêmer mîn râuua . hiêr bûo ih . uuanda ih mir sîa forechôs. (15) *Viduam eius . s. ęcclesię benedicens benedicam . et pauperes eius saturabo panibus.* Íro uuíteuuûn sé-

genon ih . iro dúrftigen gesâtôn ih prôtes. Er ist selbo daz prôt . daz er uuíteuuon unde uuâren dúrftigon gíbet. Vueliche sint die? HVMILES CORDE. (16) *Sacerdotes eius induam salutari . et sancti eius exsultabunt.* Nû sprichit pater. Sîne sacerdotes uuâto ih mit démo haltâre . also iz chit . QVOTQVOT IN CHRISTO BAPTIZATI ESTIS . CHRISTVM INDVISTIS. Vnde sîne hêiligen die fréuuent sih déro uuâte. (17) *Ibi suscitabo cornu dauid.* Dâr chíccho ih dîa hôi dauidis . dâr geskeîno ih altitudinem CHRISTI. *Paraui lucernam christo* [R 500] *meo.* Mînemo geuuiêhten habo ih *!* álegáro liêhtfaz ingágene. Daz liêhtfaz zeigota CHRISTVS an IOHANNE baptista . do er chad . ILLE ERAT LVCERNA ARDENS ET LVCENS. (18) *Super ipsum autem florebit sanctificatio mea.* An ímo skînet min heilegunga. Die ih kehêiligon . diê geheilegon ih an ímo.

(CXXXII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. ECCE QVAM BONVM et quam iocundum habitare fratres in unum.* Síh dir uuiêo guôt unde uuiêo uuunnesam ist . sáment púên die bruôdera. Daz ist déro zechédenne . diêdir hábent unum cor . et unam animam. (2) *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam barbam aaron.* Siê sint also daz salb an demo aaronis hoûbete . daz aba démo houbete níderrán an sînen bárt. CHRISTVS ist sacerdos . also aaron uuas unde houbet sînero ęcclesię. Ab imo ran spiritus sanctus in apostolos . die sîn bárt sint . uuanda sie gómelîcho an imo uuâren . unde ne-

hein lêid neforhton umbe ín zelîdenne. *Quod descendit in oram uestimenti eius.* Daz ouh ran an sîna uuât. Daz ist sin ęcclesia . diû ist sîn uuât . uuanda er in íro ist. (3) *Sicut ros hermon . qui descendit in montem syon.* Ermon chit lumen exaltatum. Daz ist CHRISTVS. Fone ímo chúmet ros . i. gratia. Also gratia dei . diû an die filios ęcclesię chúmet . also SINT die gemínnen bruôdera. *Quoniam ibi mandauit dominus benedictionem.* Vuanda dar diê sint . dâr gebôt er uuésen benedictionem *et uitam usque in seculum.* Vnde êuuígen lîb.

(CXXXIII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. ECCE NVNC BENEDICITE DOMINVM OMNES SERVI DOMINI. Qui statis in domo domini . in atriis domus dei nostri.* Nû lóbont trúhtenen alle sine scálcha. Ir in sînemo hûs [R 501] stânt . in diên hóuen sînes hûses. Ęcclesia ist daz hûs . latitudo caritatis ist der hóf. Nû lóbônt ín in dírro arbêitsámûn uuerlte . daz ir ín âne árbeîte lobôn muôzint in énero uuerlte. (2) *In noctibus extollite manus uestras in sancta . et benedicite domino.* Náhtes . daz chit in aduersis . heuent iúuuere hénde ze hêiligi . unde lóbont ín . also iob tâte. (3) *Benedicat te dominus ex syon . qui fecit cęlum et terram.* Got der hímel unde erda téta . der ségenoe dih sînen liût. EXPLICIT DE . XV. PSALMIS GRADVVM.

(CXXXIV.)

Allelvia *). (1) *Lavdate nomen domini.* Lóbont des herren námen. *Laudate serui dominum.* Lóbônt ir scálcha iúuueren hêrren. Ir bínt imo ís scúldig. (2) *Qui statis in domo domini . in atriis domus dei nostri.* Ír stânten in sînemo hûs unde in sînen frîthóuen . ir súlent ín lóbôn . uuanda ir êr uuârent lígende . unde nû bínt ûfirríhte. (3) *Laudate dominum quoniam bonus dominus.* Lóbont in uuanda er guôt ist . unde ímo nehein guôt kelîh neíst. *Psallite nomini eius quoniam suauis est.* Sálmosángont imo . uuanda er suôze ist. Er ist panis angelorum . sô ist er ouh hominum . also iz chit . Panem angelorvm mandvcavit homo. Panis angelorum uuas uerbum in principio . panis hominum uuard . uerbum caro factum. Vuanda siê bêide sîn lébent . pe diû ist er bêidero brôt . unde beîden suôze . kesah sie Got . die rehto gechóront . uuiêo suôze ér ist. (4) *Quoniam iacob elegit sibi dominus israel in possessionem sibi.* Vuanda truhten eruuéleta iacob . unde ierusalem ímo selbemo zebesízzenne. Andere gentes pefálch er angelis . israhelem nam er in sîn selbes [R 502] inphlíht. (5) *Quoniam ego cognoui quia magnus est dominus . et deus noster prę omnibus diis.* Vuanda ih hábo bechennet . daz er máhtîg hêrro ist . unde Got fóre allen Góten. Ándere Gota nesint . âne diê er sô námot per gratiam . die nemúgen niêht in ében ímo sîn. (6) *Omnia quęcumque uoluit dominus fecit in cęlo et in terra . in*

*) *am Rande:* Hoc canticum commune est omnibus sanctis in regno cęlorum post . XV. gradus transcensos.;

mari et in omnibus abyssis. Vnser truhten téta alliu diû er uuolta in himele unde in erdo . unde in allên uuázeren . âne nôt. (7) *Suscitans nubes ab extremis terrę.* Diû uuolchen récchende fóne ende dero érdo. So iz heîter ist . unde man íro mínnest uuânet . so stîgent siû alles káhes ûf. *Fulgura in pluuiam fecit.* Den blig pechêret er in régen. Also ofto gesciêhet . daz plíg fóregât . unde régen nâhkât. *Qui educit uentos de thesauris suis.* Der den uuínt ûzfuôret fone sînemo tríseuue . uuir neuuízen uuélichemo . noh uuánnân. (8) *Qui percussit primogenita egypti . ab homine usque ad pecus.* Der in egypto sluôg diû êristpórnen . ánafáhendo ze démo ménniscen . unde so gândo únz ze démo féhe. (9) *Inmisit signa et prodigia in medio tui egypte . in pharaonem et in omnibus seruis eius.* Er frúmeta dára in dîna míttî zeîchen unde uuúnder egypte . án den chúning . unde an álle sîne mán. (10) *Qui percussit gentes multas . et occidit reges fortes.* (11) *Seon regem amorreorum . et og regem basan . et omnia regna chanaan.* Der oûh after des tánafárentên sinên liûten mánige diête sluôg. Vnde iro chuninga sluôg . also ér téta ánderhalb iordanis . alliû diû rîche chanaan. (12) *Et dedit terram eorum hereditatem israhel seruo suo.* Vnde er gab iro lant so er iz irrûmda . sinemo scalche israhel. (13) *Domine nomen tuum in sęculo.* [R 503] Truhten . din námo uuérêt iêmer. *Domine memoriale tuum in generatione et generatione.* Din gehúgeda uuérêt in chúnne unde in chúnne. Vuanda nû gehúgest du fideles zegeuuúnnenne unde noh uuanne gehúgest dû coronam zegebenne. (14) *Quia iudicabit dominus plebem suam.* Vuanda truhten erteîlet úber sînen liût . uuéliche er

súle illuminare . alde cęcare. Also er chad . IN IVDICIVM VENI IN HVNC MVNDVM . VT QVI NON VIDENT VIDEANT . ET QVI VIDENT CECI FIANT. *Et in seruis suis aduocabitur.* Vnde in sînen scalchin uuirt er geládôt. Vuanda genuôge compuncti íro danches chóment . unde bítent déro toûfi . unde bétônt ín. (15) *Idola gentium . argentum et aurum . opera manuum hominum.* (16) *Os habent et non loquentur . oculos habent et non uidebunt.* (17) *Aures habent et non audient . neque enim est spiritus in ore ipsorum.* Got ist der diz allez iû téta . unde noh tuôt. Vuaz sint aber idola gentium? Vuaz sint iro Gota? Gold unde silber menniscon hántuuerch. Siê hábent munt . unde nespréchent . hábent oûgen unde negesêhent . habent ôren unde negehôrent . noh âtem neist in iro múnde. (18) *Similes illis fiant qui faciunt ea . et omnes qui confidunt in eis.* Kelîh uuerden ín . die siû uuurchent . unde alle diê síh ze ín fersêhent. Daz sint diê . diê nieht nehábent oculos fidei . noh aures audiendi. (19) *Domus israel benedicite domino.* Ir uuâren israhelite lóbont ín. *Domvs aaron benedicite domino.* Ir prepositi lobont ín. (20) *Domvs leui benedicite domino.* Ir ministri lobônt in. *QVI TIMETIS . DOMINVM BENEDICITE domino.* Irdir Got furhtent . chédent álle sament sús. (21) *Benedictvs dominus ex syon . qui habitat in ierusalem.* Kelóbôt sî fóne syon derdir buet in ierusalem. Diê sînero chúmfte bîtent . unde dára[R 504]ingágene uuártênt . diê lóbônt in ex syon . daz chit fone uuárto.

(CXXXV.)

ALLELVIA . POST CANTICA GRADVVM. (1) CONFITEMINI DOMINO QVONIAM BONVS. Id est confitendo laudate dominum quoniam bonus. Iéhendo lóbônt Gót des . daz er guôt ist. *Quoniam in eternum misericordia eius.* Vuanda sîn genâda ist âne énde. (2) *Confitemini deo deorum.* Iéhent is Gote déro Góto. Also die sint . fone dien gescriben ist . EGO DIXI DII ESTIS. (3) *Confitemini domino dominorum.* Iéhent is demo hêrren déro hêrron. Der alle hêrren habet ketân. (4) *Qui facit mirabilia magna solus.* Der micheliû uuúnder eîno tuôt. (5) *Qui fecit celos in intellectu . i. in sapientia.* Der diê hímela téta in sînero uuishêite. (6) *Qui firmauit terram super aquas.* Der dîa erda gefestenôta óbe uuázzere. Dâ sî bár ist . dâr ist si óberôra ! demo uuázzere. (7) *Qui fecit luminaria magna.* Der diû míchelen liêhtfaz téta. (8) *Solem in potestatem diei.* Diê sunnun des tages zeuuáltenne. (9) *Lunam et stellas in potestatem noctis.* Den mânen unde diê stérnen . dero naht zeuualtenne. Daz sint diû er durh sih téta. Diu háranâh chóment . diu téta er per angelos et per homines. (10) *Qui percussit egyptum cum primogenitis ! eorum.* Der egyptum sluôg . mit sînen êristpornên. (11) *Qui eduxit israel de medio eorum.* Der israhelem fuôrta ûzer ín míttên. Also er tágeliches lôset die guoten fone diên úbelen. (12) *In manu potenti et brachio excelso.* Mit uuáltentero hende . unde mit hô erháuenemo arme. (13) *Qui diuisit mare rubrum in diuisiones.* Der den roten mére underskîed. Also er ouh diê toufi skeidet . êinên ze lîbe . anderên ze tôde. (14) *Et eduxit israel per me-*

dium eius. Vnde [R 505] isrâhêlen dârdûre lêitta. Sô ér ouh nû lêitet sînen liût . per lauacrum regenerationis. (15) *Et percussit pharaonem et uirtutem eius in mare rubrum.* Vnde irstarbta dâ pharaonem . unde sîna chraft . daz chit sîn hére. Also nu diu toufi abanímet die sunda. (16) *Qui traduxit populum suum in deserto.* Der sînen liut lêita durh daz êinote. Also er unsih nu leîtet in dirro únbirigûn uuerlte . unde uns hílfet ze geníste. (17) *Qui percussit reges magnos* . (18) *et occidit reges fortes.* (19) *Seon regem amorreorum* . (20) *et og regem basan.* Der die geuuáltigen unde die máhtigen chúninga sluôg . sô seôn uuas unde og . mit diên unsere âchúste bezêichenit sint . diê Got slât. (21) *Et dedit terram eorum* (22) *hereditatem israel seruo suo.* Vnde gab er íro lant abrahamis slahto. Vuanda die diabolus pesáz die gab er CHRISTO . der ist semen abrahę. (23) *Quia in humilitate nostra memor fuit deus* . (24) *et redemit nos ab inimicis nostris.* Daz téta er . uuanda er erhúgeta únsêr in unserro diêmuoti . unde erlôsta únsih . mit sines sunes pluôte. (25) *Qui dat escam omni carni . id est omni hominum generi.* Der allen ménniscon ézen gíbit. Vuélez ist daz? Fone démo CHRISTVS chad . CARO MEA VERA EST ESCA. (26) *Confitemini deo cęli.* Lobônt Got des himeles. *Confitemini domino dominorum. Quoniam in ęternum misericordia eius.* Lóbônt herren dero herron . uuanda sin genâda ist êuuîg.

(CXXXVI.)

Psalmvs david et ieremię. (1) *Svper flvmina babylonis illic sedimus et fleuimus . cum recordaremur syon.* Obe babylonis áhôn sâzen uuir unde uueinoton . so uuir syon irhugeton. Vuir uueinoton in ellende . so uuir des heimuodis irhúgeton. Sy[R 506]on ist daz hêimote . gesah in Gót den dáralángêt . unde er in dirro babylonia be diû uuêinôt. Vuaz sint flumina babylonis? Âne diê ferrínnenten mendi dirro uuerlte . in diê sih diê neuuéllen soûfen . diê in syon gedingent stâta mendi zegeuuunnenne. Siê uuéllen óbe ín sîn . niêo sie dáraín uuátendo . ze tále gefuoret neuuérdên. (2) *In salicibus in medio eivs suspendimus organa nostra.* Vffen diê féleuua die in iro míttero stânt . hángtôn uuir únsere organa. Dâr hángênt siê . unde suîgent . uuanda iro unbirigi hábet sie gesueîget. Kîtege menniscen unde fréche die únbirige boûma sint . unde in úbel chêrent daz man in guôtes ságet . an diên súln uuir ûfsezzen die organa dero scripturarum. (3) *Quoniam ibi interrogauerunt nos . qui captiuos duxerunt nos uerba canticorum. Et qui abduxerunt nos ymnum cantate nobis de canticis syon.* Vuanda dâr frâgeton unsih . diê únsih keéllendot hábeton . uuiêo diu uuort chéden dero cánticon. Singent uns chédent siê . iúuueriû liêd hêimenân singent uns in iúuuera uuîs. Demones die unsih ferspuônen ze dien sundon . unde unsih dârána geéllendoton . die sprechent uns daz zuo . uzer úbelen ménniscon íro líden. Diên antuuúrten uuir. (4) *Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena?* Vuiêo múgen uuir singen in frémedo lande ! unsères truhtenes sang? diu fone imo châmen?

Vns ist freîsa zesíngenne . unde iûh ad blasphemiam zegegruozzenne. Vuíder diên suln uuir únsih eînôn . daz uuir ín gelîh nesîn mit dísen uuorten. (5) *Si oblitus fuero tui ierusalem . obliuiscatur me dextera mea.* Vbe [R 507] ih dîn ergéze ierusalem . so ergéze min . mîn . zéseuua. Vbe ih umbe solche ergézen uuelle ierusalem . so gesuîche mir mîn dextera . daz ist ęterna uita . also ouh sinistra ist presens uita. Vbe ih sólchên uuelle lîchen so diê sint . so muôze ih hában sinistram fúre dexteram. Vuanda sô geskiêhet ín allên . die sih fertrôstent ierusalem . unde die temporalia minnont [W^1 1^r] fure ęterna. Pe diu sint tiz fóreságâ . nals fluôcha. (6) *Adhereat lingua mea faucibus meis nisi tui meminero.* Stúm uuerde ih . ube ih tîn negehúge ierusalem. *Si non proposuero ierusalem . in principio iocunditatis meę.* Vnde úbe ih nesézze ierusalem ze fórderost mînero uuúnno. Târ ist tiû fórderosta uuúnna . dâr man Gótes sélbes kebrûchen mûoz. Fone diû spríchet er ze Góte uuíder állen fîenden dero búrg. (7) *Memento domine filiorum edom . id est esau in die ierusalem.* Irhúge Gót in iudicio des âhtâris chíndo. Irríh tih an dîen in die iudicii . dîe christianis fîent sínt . álso esau sînemo brûoder uuás. Táz ist ouh prophetia . náls maledictio. *Qui dicunt exinanite exinanite usque . s. perueniamus ad fundamentum in ea.* Tîe fone déro ęcclesia chédent . táz man fóne dero cisterna chît . ersképhent sia . únz án den bódem. Íro bódem . únde iro fundamentum ist CHRISTVS . ten íro niêman genémen nemág. Taz uuólton sîe tûon . dô sîe martyres irslûogen. (8) *Filia babylonis misera . id est caro . uel carnales . beatus qui requiret tibi retributionem tuam quam retribuisti*

nobis. Vuênega tóhter babylonis . kesáh ín Gót . ter dír lônot nâh témo lône . sô dû úns lônotôst. Úbe únsih caro álde carnales scúndent ze âchusten . tîe uuír uuólton chêren ad uir[R 508]tutes . únde uuíder uns sínt . uuíder dîen súln uuír uuésen . uuáchendo únde fástendo . únz uuír sîe úberuuíndên . álso sîe únsih úberuuínden uuólton. (9) *Beatus qui tenebit et allidet paruulos tuos ad petram.* Sâligo der dîniu chínt nímet únde siû chnístet an den stêin. Babylonis chínt sínt kelúste . únz sîe nîuue sínt . tîe súln uuír in CHRISTO ferchnísten . êr sie álteren uuerden.

(CXXXVII.)

(1) *IPSI DAVID. CONFITEBOR TIBI DOMINE IN TOTO CORDE meo.* Ih iího dir trúhten chît ęcclesia in állemo mînemo hérzen. Lób tûon ih tir manu forti. *Quoniam audisti uerba oris mei.* Vuanda dû gehôrtost tíu uuórt mînes múndes. Tû gehôrtost mih in démo gebéte prophetarum . unde iustorum . dîe dinero incar-[Schluss W^1 1^r]nationis pâten. *In conspectu angelorum psallam tibi.* Fore angelis síngo ih dír . ín lîchet mîn sang. (2) *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Ih péton ze dînemo heîligun hûs . [W^1 1^v] in démo ih tih uueîz in incarnatione tua uuêiz ih tíh. Alde in angelis tuis . fóre dîen ih síngo. *Super misericordia tua et ueritate tua.* Fóne dînero genâdo an déro dû únsih lôstost . únde dînero uuârheite . an déro dû gelêistost taz tu gehiêze. *Quoniam magnificasti super omne*

nomen sanctum tuum. Uuánda dû gemíchellichôt hábest tînen námen . úber ál daztir geuuáhtlîches ist in angelis et hominibus. (3) *In quacumque die inuocauero te . uelociter exaudi me.* Souuélês táges ih tih ánaháree an démo gehôre mih spûotigo . uuanda ih temporalia nebíto . núbe ęterna. *Multiplicabis in anima mea uirtutem.* Mániga túgend kehûfost tû in mînero sêlo. Sô ih [R 509] nôteg uuírdo . so stérchest tu míh. (4) *Confiteantur tibi domine omnes reges terrę . quia audierunt omnia uerba oris tui.* Álle uuérltchúninga iéhen dir trúhten . unde dánchoen dír . uuánda siê geêiscôt hábent álliu diû uuórt tînes múndes . tíu fóre échert iudei geêiscotôn. (5) *Et cantent in uiis domini . quoniam magna est gloria domini.* Vnde dáz síngên sie in mînes trúhtenes uuégen . daz sîn gûollichi míchel ist. Úbe sîe dîemûote sínt . sô síngent sie an sînen uuégen. (6) *Quoniam excelsus dominus et humilia respicit . et alta cognoscit . a longe.* Uuanda Gót ist sélbo hôh . únde ze níderên síhet ér . hôhiû bechénnet ér férrenân. Tero dîemûoti tuôt er uuára . dîa úbermûoti fersíhet ér. (7) *Si ambulauero in medio tribulationis uiuificabis me . id est lętificabis me.* Úbe ih cân in míttên árbeîten . daz chît úbe ih pechénno . daz ih hîer bín in conualle lacrimarum . unde in peregrinatione . sô gefréuuist tû mih náh tísemo lîbe. *Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam . et saluum me fecit dextera tua.* Vber dáz zórn mînero fíendo ráhtost tu dîna hánt . tu scêindôst . ín daz tîn ántsâzigôra zórn . unde gehîelt míh tîn zéseuua . daz ist ęterna uita. (8) *Domine retribues propter me . domine misericordia tua in seculum . et opera manuum tuarum ne despicias.* Tu trúh-

ten lônost fúre míh mînen fíenden . álde dû gíltest tributum fúre míh . du gíbest ten staterem. Trúhten dîn genâda ist êuuig . unde dîn uuérg neferséhêst tû. Síh [Schluss W¹ 1ᵛ] an dîn uuerg . nals an daz mîn.

(CXXXVIII.)

Secvndvm avgvstinvm . christvs ad patrem de se ipso loqvitvr. (1) *Domine probasti me et cognouisti me .* hêrro mîn . dû besuôhtost mih . [R 510] in passione . unde bechandôst mih. Daz chît . tâte daz mih ándere bechénnent. (2) *Tu cognouisti sessionem meam et resurrectionem meam.* Du bechándôst min nídersízzen in tôde . unde mîn ûfstân . nah tôde. Avt ex persona svi corporis loqvitvr. Dû bechándôst mîna níderi in pęnitentiam . dô ih in éllende uuas . unde mîna ûfirríhteda do ih chám . unde áblaz keuuán. (3) *Intellexisti cogitationes meas de longinquo.* Dû bechándost mîne gedáncha férrenân . do ih idolorum culturam begonda leîdezin. *Semitam meam et limitem meum inuestigasti.* Mina lêidûn stîga an déro ih kiêng fóne dir . unde daz ende daz mortalitas ist . ze déro ih follecham . daz irspêhotost dû . iz neuuas ferborgen fóre dír. (4) *Et omnes uias meas pręuidisti.* Vnde alle mîna uuéga in dien ih írrôta fóreuuíssost dû. Du hangtost mir siê zegânne . ube ih hína nemahti . daz ih íruuúnde . ze dir. *Quoniam non est dolvs . in lingua mea.* Vuanda nu neíst trúgeheit in minen uuórten. (5) *Ecce domine tu cognouisti omnia nouissima et antiqua.* Du uuêist mîniu iúngesten ding . dô ih tô-

dig uuard . unde diu alten díng . do ih sundon gestuônt. *Tu finxisti me et posuisti super me manum tuam.* Dû scáffotost mih do ih sundota ze arbêiten . in diên ih fore neuuas . unde legetost mih ána dîna hant . uuanda dô drúhtost du mih. (6) *Mirificata est scientia tua ex me.* Fone mînen sculden ist mir uuúnderlîh unde únsémfte uuorden din bechénneda. *Inualuit . non potero ad illam.* Si ist mir ze stárch . ih nemag iro zûo . aber du maht mih iro genâhen. (7) *Quo ibo a spiritu tuo.* Vuára mag ih fore dînemo geîste . des diu uuerlt fol íst ? Also iz chit . SPIRITVS DOMINI [R 511] REPLEVIT ORBEM TERRARVM. *Et quo a facie tua fugiam.* Vnde uuára fliêho ih fóre dír? Vuara mag ih indrínnen dînero abolgi? (8) *Si ascendero in cęlum tu illic es.* héue ih mih hóho . dâr drúcchest du mih uuídere. *Si in infernum descendero ades?* Pirgo ih mih . daz ih mînero sundon iéhen neuuíle . dû geiíhtest mih íro. (9) *Si recipiam pennas meas in directum . et habitabo in extrema maris . id est sęculi.* Vbe ih mîne féttacha daz chit amorem dei et proximi . ze mir nímo in geríhti . unde ih púuuo . daz chit râmen mit kedingi ze ende dírro uuérlte . si dies iudicii ist . uuanda dar ist ende dísses uuérltméres . ze déro uuîs indrinno ih dînero abolgi. (10) *Etenim illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua.* Dára ze demo ende bringet mih dîn hant . unde dîn zeseuua hábet mih . daz ih ín den mére ! nesturze . êr ih ín uberfliêge. (11) *Et dixi . FORTASSE TENEBRĘ conculcabunt me.* Vnde chad ih fórhtendo . ódeuuâno fínsterîna tréttônt mih . unde írrent mih. Vuaz sint die finstri . ane díser lîb? *Et nox illuminatio in deliciis meis.* Vnde be diû ist mîn naht . daz chit . min lîb liêht uuorden . an mînero lús-

sami daz ist CHRISTVS. Er chám in disa naht . daz er sie irliêhti. (12) *Quia tenebrę non tenebrabuntur a te.* Vuanda fóne dir CHRISTE nefinstrent die fínstri . nube fone démo . der sîna sunda bírget . unde iro neuehet. Der zuífaltôt diê finstri. *Et nox tamquam dies illuminabitur.* Vnde rehtemo man uuirt diu naht sámoliêhte so der tag . daz chit aduersitas netârôt imo nieht mêr . danne prosperitas. *Sicut tenebrę eius ita et lumen eius.* Imo gant prospera unde aduersa gelicho. (13) *Quia tu possedisti renes meos domine.* Vuanda dû [R 512] habest pesézzen mîne láncha . du nehengest mir únchiûsce gelúste. *Suscepisti me ex utero matris meę.* Dû habest mih kenómen uzer mînero muoter uuombo. Daz ist diû zâliga babylonia . dero chint ierusalem cęlestem neminnont. (14) *Confitebor tibi domine quoniam terribiliter mirificatus es.* Ih iîeho dir tróhten daz du egebâro uns uuunderlih uuorden bist. *Mira opera tua deus . et anima mea cognoscet nimis.* Daz ist fone diû . uuanda diniu uuerch uuunderlih sînt Gót . unde siu nu min sêla harto uuóla bechénnet . souuieo ih in fore nieht zuo nemahti. (15) *Non est absconditum os meum . s. a te . quod fecisti in abscondito.* Dir ist únferbórgen min stárchi . die du mir tâte tougeno. Fóne dero chad PAVLVS . NON SOLVM AVTEM . SED ET GLORIAMVR IN TRIBVLATIONIBVS. *Et substantia mea in inferioribus terrę . id est in carne.* Vnde ist min sela in dero toufi des lîchamen . doh iro diu starchi gegében si. ITEM EX PERSONA CAPITIS . (16) *Inperfectum meum uiderunt oculi tui.* Mînen úndúrnohten PETRVM ! gesáhen diniu oûgen. Er gehiez daz er gelêisten nemahta . doh kesáh in Gót . also iz chit . ET RESPEXIT DOMINVS PETRVM. *Et in libro tuo om-*

nes scribentur. Vnde an dinemo buôche uuerdent sie alle gescriben . perfecti unde inperfecti. *Per diem errabunt.* An CHRISTO míssenément siê . uuanda sie in écchert hominem uuânent uuésen . unde ferlâzent ín in passione. *Et nemo in eis.* Vnde iro neheîn nefollehábet sih ze imo. Noh derdar chad. TECVM VSQVE AD MORTEM. (17) *Mihi autem ualde honorificati sunt amici tui deus.* Aber dîne frîunt uuórdene nâh mînero pas[R 513]sione sint sie mir fílo êrháfte. *Valde confortati sunt principatus eorum.* Iro apostolatus ist harto gefestenôt. (18) *Et numerabo eos . et super harenam multiplicabuntur.* Vnde zello ih siê unde ist íro mêr . danne méregriêzes. So mánig uuirdet déro nah mînero passione . dero fore nehein neuuas. *Exsurrexi et adhuc tecum ! sum.* Ih pin irstanden nâh tôde . unde noh pin ih fáter . sament dir. Noh nebin ih in chunt . nube écchert dir. (19) *Si occideris* . i. obcęcaueris. *deus peccatores . uiri sanguinum declinate a me.* CONSTRVCTIO. Si occideris deus peccatores ! accipient in uanitate ciuitates suas. Quia dices in cogitatione. Viri sanguinum ! declinate a me. (20) *quia dices* . i. qui odistis fratres . s. iustorum . i. decipient . i. sequaces suos *in cogitatione . accipient in uanitate ciuitates suas.* Vbe du Got slâhest daz chit plendest die súndigen . so besuîchent sie íro folgeârra in úppigheite . uuanda du chist stíllo in dero guôton gedánche skeident iûh mánslekken fone mir. Got lêret . daz sih kuôte sceîden fone úbelen in iro uuerchen . unde sie doh kemínne sîn . fone diu ist dero irslágenon . ih mêino dero irblanton lêra uanitas. Vueliu ist diu lera? Ane daz siê íro gelîchen lêrent . die iro burge sint . házen die

réhten. Zíu tuônt siê daz? Vuanda in íro guôti . ubeli gedúnchet. Vuéle sint uiri sanguinum? ane die . qui oderunt fratres suos. (21) *Nonne eos qui oderant te domine odio habui? et super inimicos tuos tabescebam?* Ziu sceîdent siê sih fone mir . samosih ubel si? Nehazeta ih die dih hazent trohten? unde nesé-reuuêta ih umbe dine fienda . uuanda mir iro unreht ando uuas fúre dih*)? (22) *Perfecto odio oderam illos.* In durnohtemo háze [R 514] házeta ih siê. Daz chit ih házeta siê rehto . uuanda ih iro úbeli házeta nals siê selben. *Inimici facti sunt mihi.* Sie sint mir fiént . uuanda ih iro unreht házeta. (23) *Proba me deus . et scito cor meum.* Pesuoche du mih Got . ube ih daz kesculdet hábe . daz sie sih sceîdên fóne mir . unde uuizîst du min hérza . uuanda sie iz uuízen neuuéllen. *Scrutare me et cognosce semitas meas* (24) *et uide si uia iniquitatis in me est.* Scródo mih . unde bechénne mîne stîga . unde sih ube in mir unreht fád sî. *Et deduc me in uia ęterna.* Vnde rihte mih ze démo euuîgen uuége CHRISTO . an démo nehêin únreht neist.

(CXXXIX.)

(1) *IN FINEM IPSI DAVID.* (2) *ERIPE ME DOMINE AB HOMINE MALO . id est diabolo.* Lôse mih truhten chît diû ęcclesia . fone ubelmo ménniscen. Daz ist der . fone démo sanctum euangelium chit . INIMICVS HOMO HOC

*) *am Rande:* Nota . odienda peccata non homines.

FECIT. *A uiro iniusto erue me.* Fone únrehtemo man lôse mih . daz ih fone imo geargerôt neuuerde. (3) *Qui cogitauerunt iniustitias in corde . tota die constituebant bella.* Also diê unrehte sint . die únrehtes denchent in iro hérzôn . unde allen den dag uuellen féhten . unde ételih scisma alde heresim bríngen . alde seditionem machôn. (4) *Acuerunt linguas suas sicut serpentes.* Siê hábent iro zunga geuuézzet also uuúrme. Íro uuort sint samofrêisig samoso uuúrme. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Vnder iro lefsen ist ferborgen daz zâligosta êitter. (5) *Custodi me domine de manu peccatoris . id est diaboli . ab hominibus iniquis eripe me .* huôte mîn [R 515] trúhten fore des tiefeles hánden . lôse mih fone unrehten ménniscon. *Qui cogitauerunt subplantare gressus meos.* Die mih uuellen bescrénchen . die mih írren uuellen rehtero férte. (6) *Absconderunt superbi laqueos mihi.* Vbermuôte rihton mir stríccha. Mih îlton heretici gefâhen mit iro únchústen. *Et funes extenderunt in laqueum pedibus meis.* Vnde dénitôn sie seîl mînen fuôzen ze strícche . daz chit . sie strícton iro seîl . daz mîne fuôze darána gehâftetin. Vuaz sint diu sêil ane geflóhtene reda . ze írreden getâne. *Iuxta iter scandalum . id est offendiculum posuerunt mihi.* Pî demo uuége légeton siê daz dâr ih mih anastiêze. Vuanda ándere negefâhent sie . âne die aba rehtemo fáde uuenchent. (7) *Dixi domino . deus meus es tu.* In dien frêison chad ih ze minemo truhtene . [W^1 2^r] mîn Gót píst tu. Taz nemúgen áber sîe nieht pórebáldo chéden . uuanda íro úbermûoti scêidet sîe fóne Góte. *Exaudi domine uocem deprecationis meę.* Chád ih ouh . kehôre trúhten mîna dígi. (8) *Domine domine uirtus salutis meę.* Tu trúhten chád ih .

píst chraft mînero hêili . du gibest mir dîe chréfte déro heîli. *Obumbrasti super caput meum in die belli.* In uuîge daz chît in temptatione bescátetôst tû mîn houbet . daz ih fore hizzo neirlâge . álso dîe irlígent . dero hízza dû nechûolest. (9) *Ne tradas me domine a desiderio meo ! peccatori.* Fóre nîete negebêst du mih truhten demo tîefele. Ter nîet ist tiû hízza . dia Gótes scato mézôt . nîe si únsih úberuuúndene peccatori negeántuuúrte. *Cogitauerunt aduersum me ne derelinquas me . ne forte exaltentur . id est ne de me triumphent.* Vbele rîeten míh ána [R 516] du neferlâzêst míh . niê sie des úbermuôte neuuerdên. (10) *Caput circuitus eorum . id est caput eorum circuitus est.* Diabolus iro houbet . ter ist úmbegáng . tér neberíhtet sih niêmer ze uuége. *Labor labiorum ipsorum . id est mendacium operiet eos.* Iro mundes arbêit scírmet sîe. Tu scírmest míh . sîe scírmet íro lúg. Mit demo ántsêidont sîe síh íro súndôn . der ist únsémftero zefíndenne danne diû uuârhêit. (11) *Cadent super eos carbones ignis.* Clûonte zánderen ánafallont sîe . uuánda sîe geséhent tie zúndên . dîe fore chuôle uuârin. Sîe geséhent táz ín érnest uuírt ! ze uuólatâten. *Deicies eos.* Dar uuirfest tu sîe níder. Dáz sîe dîen irbúnnen . daz fellit siê. *In miseriis non subsistent.* Uuênegheit keskíhet ín . fóre déro negestânt sie. Áber réhte gestânt . uuánda eîner déro réhton chád . SED ET GLORIAMVR IN TRIBVLATIONIBVS. (12) *Vir linguosus non dirigetur super terram.* Zefilochôsig man negeuuunnet niêmer gréhti óbe érdo . uuánda iz chit . IN MVLTILOQVIO NON EFFVGIES PECCATVM. Ter gezúngelêr íst . ter ist tíccho lúkkêr . daz ist míchel úngrehti. *Virum iniustum mala capient in interitum.* Vnrehten man

gefáhent uuêuuun ze ferlórnissedo . dien guôten mugen sie ouh kefáhen . náls áber ze flóreni. (13) *Cognoui quia faciet dominus iud*[Schluss W¹ 2ʳ]*icium inopum.* Ih pechénno daz Got diên unêhtigên ríhtet. *Et uindictam pauperum.* Vnde er geríh tuot dero armon. (14) *Veruntamen iusti confitebuntur nomini tuo.* Aber doh die rehten iéhent dinemo námen nals ín selbên . alles des . daz sie ge[W¹ 2ᵛ]múgen. Tír uuízzen sîe ís [R 517] táng . *habitabunt recti cum uultu tuo.* Créhte bûent sáment tînemo ánalutte . álso iz chit . CVM APPARVERIT SIMILES EI ERIMVS . QVONIAM VIDEBIMVS EVM SICVTI EST.

(CXL.)

IN FINEM IPSI DAVID. (1) *DOMINE CLAMAVI AD TE . EXAVDI ME.* Truhten chit ter propheta . ze dir háreta ih . kehôre mih. *Intende uoci deprecationis meę dum clamauero ad te.* Tûo ouh noh uuara mînero dígî . sô ih háree ze dír. Sô du tâte in preterito . so duô in futuro. Gehôre mih iêo. (2) *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Mîn gebét récche sih ûf . álso róuh fóre dír. Suozen stang tuôe dír mîn gebét. *Eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum.* Vfhéui mînero hándo . sî dír âbentópher. Mînero guôton uuercho . rûochest tu ze mînemo énde. (3) *Pone domine custodiam ori meo . et ostium circumstantię labiis meis.* Sézze hûota mînemo munde truhten . unde úmbe mîne léfsa stélle túre. Lêre mih keuuâr uuésen mînero uuórto. (4) *Non declines cor meum in uerba malitię . ad excusandas excusationes*

in peccatis. Nechêre mîn herza in arguuílligiû uuórt ze antsêido dero súndon. Lêre mih puram confessionem quę liberat a morte. *Cum hominibus operantibus iniquitatem et cum electis eorum ! non communicabo.* Sáment únrehten . unde sáment iro iruuéleten nehábo ih kemêinsami. Taz sint die sih selben sundon ferságent. (5) *Corripiet me iustus in misericordia . et increpabit me . oleum autem peccatoris non inpinguet caput meum.* Der rehto inchán mih . unde irréfset [R 518] mih kenâdeglîcho des súndigen ólê . nesálbôe . mîn hoûbet. Sîn ólê . daz ist sîn lób . unde sîn slíhten. Daz ieo gûotemo man zefliêhenne ist. *Quoniam adhuc oratio mea in beneplacitis eorum . s. peccatorum.* Uuánda bît noh in iro gelîcheten ist mîn gebét. Nóh uuírt . taz ín lichet zechedenne . DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA . SICVT ET NOS DIMITTIMVS DEBITORIBVS NOSTRIS. (6) *Absorpti sunt iuncti petre iudices eorum.* Íro ríhtâra sínt [Schluss W^{1} 2^{v}] fertîligot ze CHRISTO gebótene. Platonis unde aristótelis lêra netúgen . so man euangelium CHRISTI dárazuô biûtet. *Audient uerba mea quoniam potuerunt.* Sie gehôrent mîniu uuort . uuanda diu gemáhtôn . éniû uuâren chráftelôs. (7) *Sicut crassitudo terrę eructuata est.* Fone diû cham also feîzti déro érdo . daz pluôt dero martyrum. Dannan iruuûohs der heîligo ézesg . daz uberál christiani uuúrden. *Dissipata sunt ossa nostra . id est martyres secus infernum.* Vnseriû beîn uuúrden zebólot pî dero hello. Die unsih stárchton . die uuárf man sámoso in hélla . sie sint aber guôllih in hímele. (8) *Quia ad te domine domine oculi mei.* Vuanda ze dir truhten sehent mîniu oûgen ze dînen gehêizen . nals ze iro dróuuôn. *In te speraui . non auferas . s. a bonis tuis*

animam meam. An díh kedingo ih fone demo dînemo guôte nescêid mîna sêla. (9) *Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi . et ab scandalis operantium iniquitatem.* Pehuote mih fore demo stricche . den sie mir gerihtet habent unde fore demo írriden dero únrehton. (10) *Cadent in retiaculo eius peccatores.* Sundige gehaftent in sinemo nézze. Diaboli sint daz nezze . sin ist der stríg. *Singulariter sum ego do-*
[R 519]*nec transeam . s. ad patrem.* Ih pin eîno chit CHRISTVS. unz ih irstírbo . dáranâh manigfálton ih mîne.

(CXLI.)

(1) *IPSI DAVID.* (2) *VOCE MEA AD DOMINVM CLAMAVI . VOCE mea ad dominum deprecatus sum.* Mit mînero stímmo háreta ih ze trúhtene . mit mînero stimmo dígeta ih ze trúhtene. Min stimma ist . diu fóne herzen chúmet . mánige ruôfent mit lefsen . nals mit herzen. Daz herza gehôret Got . die lefsa gehôret mennisco. (3) *Effundam in conspectu eius orationem meam.* Fore ímo lazo ih ûz mîn gebét . dar échert er iz kesiêhet. Andere nemúgen daz herza gesêhen . ane sîn. *Tribulationem meam ante ipsum pronuntio.* Mina arbêit ságo ih fóre imo. Vuanne tuon ih daz? (4) *In deficiendo ex me spiritum meum.* So min gêist chûmîg uuírdet. Ziu sol ih daz tuôn? Daz mih sin geîst sterche. *Et tu cognouisti semitas meas.* Vnde du bechándost mîne stîga. Dû gesahe mih rehto phádôn. *In uia hac qua ambulabam absconderunt laqueos mihi.* Siê ríhton mír toûgeno stríg chit CHRISTVS . án

démo uuege . an démo ih kiêng in innocentia . sie rihton mir doh patibulum crucis. (5) *Considerabam ad dexteram et uidebam . et non erat qui cognosceret me.* Darumbe sah ih mih uuer min halb uuâre . unde nehêiner neuuas . der mina deitatem bechandi. *Periit fuga a me.* Dar neflôh ih . doh andere fluôhin. *Et non est qui requirat animam meam.* Vnde umbe helfa nesuôhta mih niêman. (6) *Clamaui ad te domine.* Do háreta ze dir truhten alsús. PATER IN MANVS TVAS COMMENDO SPIRITVM MEVM. *Dixi . tu es spes mea.* [R 520] Chad ih oûh du bist min gedíngi. *Portio mea in terra uiuentium.* Min têil des erbis in paradyso. Also latroni gehêizzen uuard . HODIE MECVM ERIS IN PARADYSO. (7) *Intende orationem meam quia humiliatus sum nimis.* Ferním mîn gebét uuanda ih harto gediemuotet pín . mit demo tôde. *Libera me a persequentibus.* Lôse mih fone mînen âhtâren . die mîn niêht neborgênt . uuanda sie mih Got nebechénnent. Also iz chit . SI ENIM COGNOVISSENT . NVMQVAM DOMINVM MAIESTATIS CRVCIFIXISSENT. *Quia confortati sunt super me.* Vuanda sie mir óberôren uuórden sint . unde mih ín den tod kestôzen hábent. (8) *Educ de custodia animam meam.* Pring mih fone héllo. *Ad confitendum nomini tuo.* Daz dih lóboen mîne fideles. *Me exspectant iusti . donec retribuas mihi.* Mîne apostoli bîtent . unz dû mir mîna gloriam in resurrectione irgébêist.

(CXLII.)

(1) ORATIO DAVID QVANDO PERSECVTVS EST EVM FILIVS EIVS. DOMINE EXAVDI ORATIONEM MEAM . AVRIBVS *percipe*

obsecrationem meam. Truhten gehôre mîn gebét . ferním mîne dígî. *In ueritate tua exaudi me . in tua iustitia.* Gehôre mih in dînero uuarhêite . in dinemo rehte nals in minemo gehore mih . uuanda du mir gabe souuélih reht ih habo. (2) *Et non intres in iudicium cum seruo tuo . quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.* Vnde dínclîcho nefárest du mit dînemo scalche . nube genadeglîcho . uuanda fore dir nehêin lébendêr únscúldîg neíst. Also iob chit . NEMO (niêman) MVNDVS (ist rêine) [R 521] ANTE TE . NEC INFANS CVIVS VNIVS DIEI VITA (fóre dir noh sar daz hiûtiga chindeli) EST SVPER TERRAM. (ob erdo) (3) *Quia persecutus est inimicus animam meam . humiliauit in terra uitam meam.* Vuanda diabolus ahta mîn . unde ze súndon brahta er in erdo mînen lîb. Daz sint uerba pęnitentis. Súlen iz aber dauidis uuort sîn fóne Absalone . alde CHRISTI fone iuda so chit iz sus. Min fíent âhta mîn . unde genídertа mih . uuanda der êino uuard regno depositus . der ander uuard in cruce damnatus. Fóne diu sprichet sâr nâh CHRISTVS. *Collocauit me in obscuris . sicut mortuos sęculi.* Er stîez mih in diê fínstri des crábes . also diê tôten dero uuerlte . die mit rehte irsterbent uuanda sie fone sculden irstérbent. (4) *Et anxiatus est in me spiritus meus . in me turbatum est cor meum.* Vnde ángesta min sêla in mír . unde geleîdigot uuard mîn hérza in mír. Nah diên uuórten. TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MORTEM. (5) *Memor fui dierum antiquorum.* Nû sprichet imo zuô corpvs eius. Déro alton tago erhúgo ih . do dísiu uuerlt uuard. *Et in factis manuum tuarum meditabar.* Vnde in din hántuuerch tâhta ih . daz in himele unde in erdo skî-

net. Dârbî chôs ih daz. (6) *Expandi manus meas ad te . sicut terra sine aqua tibi.* Mîne hende ! rahta ih ze dir also uuazzerlôs erda gágen régene uuas ih gagen dir. (7) *Velociter exaudi me domine . defecit spiritus meus.* Kehôre mih spuôtigo . uuanda ih chûmo geâtemon. Also diên gesciehet die fílo muôde uuerdent . unde sie labo bedurfen. In mînemo ateme bin ih irlégen . in dinemo lábo mih. *Ne auertas faciem tuam a me . et similis ero descendentibus in lacum.* Neuuende fone mir dîn anasiúne . uuanda ih dánne gelîh [R 522] uuírdo dien farenten níder in dîa hellagruoba. (8) *Auditam fac mihi mane misericordiam tuam.* Laz mih in morgen gehôrren dîna genâda. So dies iudicii chome . so tuo mih kehorren . VENITE BENEDICTI PATRIS MEI PERCIPITE REGNVM. *Quia in te speraui.* Vuanda ih an dih kedíngo. *Notam fac mihi uiam in qua ambulem . quia ad te leuaui animam meam.* Chundo mir den uueg . der menniscon unchunt ist . an demo ih sule gân. Den chunde mir . uuanda ih ufhuob ze dir mîna sêla . nals nider ze dirro uuérlte. (9) *Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi.* Lose mih fone minen fíenden . ih keflóh ze dir. (10) *Doce me facere uoluntatem tuam . quia deus meus es tu.* Lêre mih tuôn dinen uuillen . uuanda du mîn Got píst . unde ih dir êinimo uuillon sol. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Din guote geist lêite mih in rehta erda. Reht erda ist der lîchamo . unz ér úndertân ist spiritui sancto. Sô ist ouh regnum futuri seculi. Fone diu uuirt hier bêidero gebéten. (11) *Propter nomen tuum domine . uiuificabis me in equitate tua.* Vmbe dinen namen uuanda ih iz nehabo gefrêhtot . chicche mih in dinemo rehte. *Educes de tribu-*

latione animam meam. Leite mina sêla ûzer árbeîten. Laz mih éndon mit ablâze. (12) *Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.* In dînen genâdon zegéngêst du mîna fienda. *Et perdes omnes qui tribulant animam meam . quoniam ego seruus tuus sum.* Vnde ferliêsest du diabolum . unde alle die mih pînont . uuanda ih din scalh pin.

(CXLIII.)

(1) *David ad goliam. Benedictvs dominvs devs mevs . qvi docet* [R 523] *manus meas ad prelium . et digitos meos ad bellum.* Gelóbot si trúhten Got mîner . der mine hende . unde mine fíngera lêret ze uuîge . uuíder golia der diabolum bezeîchenet . unde uuider demo lîchamen . fone demodir gescríben ist . Caro concvpiscit adversvs animam. (2) *Misericordia mea.* Mîn erbarmeherzi bist dû . uuanda du gíbest mir sîa. *Et refugium meum.* Vnde min zuôflúht. Ze ímo fliêho íh er ist mîn fésti. *Susceptor meus et liberator meus . protector meus.* Min inphángâre . unde lôsâre . unde skermâre. *Et in ipso sperabo . subiciens populos sub me.* Vnde an ín gedíngo ih . liute mir undertuônde . so ih nah saule mînes riches uualten begínno. (3) *Domine quid est homo . quia innotuisti ei? s. diuinitatis archanum.* Vuaz ist mennisco . daz du imo dina tougeni chuntost? *Aut filius hominis quia reputas eum . id est quia tanti estimas eum.* Alde ménniscen sun . daz du sin uuáratuôst? (4) *Homo uanitati similis factus est . dies eius sicut umbra pretereunt.* Mennisco

ist kelîh úppighêite . uuanda sîne taga also scáto fergânt. Er uuard gescáffen gelîcher ueritati . daranah uuard er fone sundon gelîh uanitati. (5) *Domine inclina cęlos tuos et descende* . helde truhten dîna hímela unde fáre háranídér . ouge dih uns incarnatum. *Tange montes et fumigabunt.* Ruôre die berga so riechent siê. Vbermuoten herzon gib compunctionem . so tuônt siû pęnitentiam. (6) *Corusca coruscationes tuas . et dissipabis eos.* Pléccheze siê ána so zeuuírfest dû siê. Prúte sie mit dînen zeîchenen . so geloubent sie sih iro êinungo. (7) *Emitte sagittas tuas et contur*[R 524]-*babis eos.* Sciûz sie ana dîne strâla . so leidegost du siê. Sende sie ána dîne apostolos . so sêregost du sie iro súndôn. *Emitte manum tuam de alto.* Sende fater dînen sun fóne hímile. Er ist din hant . mit dero du álliû scuôfe. *Eripe me et libera me de aquis multis.* Lôse mih fóne uuazzeren manigen . fóne zuodiêzzenten genuogen. *De manu filiorum alienorum.* Lose mih fone frémedero chindo hánden . die dero ęcclesię chint nesint. (8) *Quorum os locutum est uanitatem.* Ih mêino die . dero munt iêo úppegcheit spríchet. Fone dien uuázzeren lôse mih. *Et dextera eorum dextera iniquitatis.* Vnde íro zéseuua ist . des únrehtes zeseuua. Daz ist fone diû . uuanda sie habent ze zésuuuun daz sie ze uuínsterûn haben soltôn . ih neîmo terrena bona. Sie solton ęterna bona ze zeseuuun háben. (9) *Dęvs canticum nouum cantabo tibi.* Danne so CHRISTVS chumet . singo ih dir niuuuen cantiken daz ist der daz ih ézzen muoz sînen lichamen . unde trinchen sîn bluôt. *In psalterio decem chordarum psallam tibi.* An demo zênseîtigen psalterio singo ih dír . uuanda decem precepta legis sint dîn . also ouh daz zênteiliga euange-

lium. Fone dir sint siu beidiu chómen. (10) *Qui das salutem regibus.* Du diên rehtên gíbest heîli. *Qui liberasti dauid seruum tuum . de gladio maligno . libera me.* Du dauid dînen scalch lôstôst fóne goliadis suerte demo arguuilligen . lôse mih. Mines truhtenes suert ist kuôtuuíllîg . uuanda iz sceidet fone úbelên . arguuillîg ist aber des tiêfeles suért . uuanda iz scêidet fone guôten. (11) *Et erue me de manu filiorum alienorum . quorum os locutum est uanitatem . et dextera eorum* [R 525] *dextera iniquitatis.* Der férs chît . also er fore chad. (12) *Quorum filii sicut nouellę plantationes constabilitę a iuuentutę sua.* Déro sune sint niúuue also flanzunga . gestate fóne iúgende. Sie sint ébenscône niûsaztên rébôn . uuanda sie gefestenot hábent niúuue írreden . fure dia altun lêra prophetarum unde apostolorum. *Filię eorum compositę circumornatę ut similitudo templi.* Iro tohtera gânt gefrénchet . in chílechun uuîs kânt sie geziêrte. Sie habent kelichi dero ziêrdo . nals die uuarheît. (13) *Promptuaria eorum plena eructantia eæ hoc in illud.* Iro chéllera sint folle . mûzonde daz lîd . fone einemo ze andermo. *Oues eorum fętosę abundantes in egressibus suis.* Iro scâf sint féselîg manegiû in iro ûzkéngen. Manegiu gant ûzer iro stîgôn. (14) *Boues eorum crassę.* Iro chuôe sint feîzte. *Non est ruina macerię.* Noh iro stêinzûn nefállet. *Neque transitus.* Noh iro hus neist túrhfertîg. Sie habent kesuâshêit. *Neque clamor in plateis eorum.* Noh scréiôd neist in iro strâzon. Sie neuuecchet niêman. (15) *Beatum dixerunt populum cui hęc sunt.* Sie hiêzzen sâligen den liût . der sólih hábet. Daz tâten siê . uuanda sie iz ze zéseuuun hábeton. Ih uuile iz rehtor ságen. *Beatus populus cuius*

dominus deus eius. Der liût ist sâlig . der Got ze hêrren hábet. Vbe Got sîn hêrro ist . sô ist ér sâlig.

(CXLIV.)

(1) *Ipsi david. Exaltabo te devs mevs rex . et benedicam nomini tuo in seculum . et in seculum seculi.* Sélbemo dauid . sélbemo christo chit ęcclesia. Ih irhóho dih Got min chúning . unde lóbon dinen námen in uuerlte . unde iêmer daranâh. (2) *Per singulos dies benedi*[R 526]*cam tibi.* Tágelîches lobo ih dih . niêht êin in prosperis (uuólon) . nube ouh in aduersis (uuêuuon). *Et laudabo nomen tuum in seculum seculi.* Vnde be diû lóbo ih dih hiêr . unde in êuuon. Der dih hier uuírdigo lóbôt . demo uuirt kelâzen . daz er dih lóbot êuuigo. (3) *Magnvs dominus et laudabilis nimis . et magnitudinis eius non est finis.* Míchel ist min truhten . unde lóbosam harto . unde ist uuende sinero ist micheli . uuende ist ouh mines lóbes . uuanda ih nâh dísemo lîbe dih iêmer lóbon. (4) *Generatio et generatio laudabunt opera tua.* Chunne unde chunne lóbont diniû uuerch . hiêr in uuerlte filii dei . unde in enero uuerlte filii resurrectionis . lobônt dînen námen. *Et potentiam tuam pronuntiabunt.* Vnde dîna máhtigi ságent siê. Sie uuîzent dir . daz sie selben gemugen. (5) *Magnificentiam glorię sanctitatis tuę loquentur . et mirabilia tua narrabunt.* Daz mágenuuerch dînero guôllichun hêiligi sprechent ! sie. Dîniu uuunder zellent siê. (6) *Et uirtutem metuendorum tuorum dicent.* Vnde

dîa chraft dinero antsâzigon dingo ságent siê. Nieht ein regnum cęlorum . nube ouh ignem ęternum. *Et magnitudinem tuam narrabunt.* Vnde dîna mícheli zellent siê . daz iro únmez ist. (7) *Memoriam abundantię suauitatis tuę eructabunt.* Kehugeda dero genuhte dinero suôzi róphezent siê. Suôziû genúht ist . daz du únser gehúgest. Diê ézent sie . so siê iro ferstânt die róphezent siê . so sie siâ ságent unde lêrent. Also iohannes côumota uuírtscaft habendo super pectus domini . unde róphzta. In principio erat verbvm. *Et in iustitia tua exsultabunt.* Vnde fréuuent sie sih in dînemo rehte . nals in iro rehte. Also sie dir gébent . daz sie sint . [R 527] so gébent sie ouh dir . daz sie rehte sint. Anderesuuiêo gâben sie dir daz mínnera . unde in selbên daz mêra. (8) *Misericors et miserator dominus.* Kenâdig truhten . danches kuot kébendo . unde genâdâre sculde fergebendo. *Patiens et multum misericors.* Kedúltig fertragendo . unde fílo genâdig ze riúuuon ládondo. (9) *Suauis dominus uniuersis.* Suôze hêrro allên . die geîslicho sîne géba getrínchent. *Et miserationes eius super omnia opera eius.* Vnde sîne genâda sint uber álliû sîniu uuergh . diu er an uns tougeno ! tuôt . unde ist aber sîn geríh uber des tiêfeles uuergh. (10) *Confiteantvr tibi domine omnia opera tva.* Iéhên dir daz chit lóboien dih alliu diniu uuergh trúhten. Siu lóbont dih . uuanda du an in gelóbot pist. An ín skînet . uuer du bist. *Et sancti tui benedicant tibi.* Vnde dine heiligen lóboien dih. Angeli sancti . troni . dominationes . potestates . principatus . et iusti homines. (11) *Gloriam regni tui dicent . et potentiam tuam loquentur.* Kuôllichi dînes rîches sagent sie . unde dina máhtigi spréchent siê .

uuanda du allen lebenden den lîb . unde unlebenden den sâmen iro uuérennis habest kegében. (12) *Vt notam faciant filiis hominum potentiam tuam.* Daz sie chunt tuôen menniscon chinden dina máhtigi . also Petrus unde Iohannes do tâten . do sie claudum ex utero matris kánghêile máchoton. *Et gloriam magnificentię regni tui.* Vnde die guôllichi des mágenuuerches dines rîches . daz uuir noh nesêhen. Vuanda in dirro uuerltscôni mit uns púent ! tîer unde uuúrme . unde mánig lêitsami . unde aber in énero uuerlte . mit uns nebuent ane angeli soli. (13) *Regnum tuum . regnum omnium sę*[R 528]*culorum.* Vuiêolih ist daz riche ? Vuar iruuíndet iz ? Dîn rîche ist êuuig rîche . iz ist durhkang allero uuerlto. *Et dominatio tua . in omni generatione et generatione.* Vnde din hêrscaft uuéret in állero chúnnezalo diû nû ist . unde noh chúmet. *Fidelis dominus in omnibus uerbis suis.* Ketriúuue hêrro ist er in állen sînen uuórten . uuanda er so geleîsta so er gehiêz . PROPRIO FILIO SVO NON PEPERCIT. Daz kehiêz ér. Vitam ęternam sol er noh kében. Darumbe eigen uuir inphángen pignus spiritus sancti. *Et sanctus in omnibus operibus suis.* Vnde heilig ist er in allen sinen uuérchen. (14) *Alleuat dominus omnes qui corruunt . et erigit omnes elisos.* Also dârána skînet . er héuet ûf alle diedir fállent . unde alle ferchníste rihtet er ûf. (15) *Oculi omnium in te sperant . et tu das escam illorum in tempore oportuno.* Sie uuartent truhten alle an díh . unde du gíbist in fuôra . ze geuélligemo mâle. (16) *Aperis tu manum tuam . et imples omne animal benedictione.* Dû induôst dina hant . unde irfúllest alliu lîbhaftiû ségenes. Fóne dînero hant chúmet al daz siu hábent.

(17) *Iustus dominus in omnibus uiis suis . et sanctus in omnibus operibus suis.* Vnser truhten ist rehter in allen sinen uuégen . daz chit in allen sînen scáffungon . unde ist hêilig in allen sînen uuerchen. (18) *Prope est dominus omnibvs inuocantibus eum in ueritate.* Er ist pi allen . die in ánahárent in uuarheite. Daz netuont die niêht . die in unrehtes pítent . pe diu ist er dien ferro. (19) *Voluntatem timentium se faciet . et deprecationem eorum exaudiet . et saluos faciet* eos. Die in fúrhtent . dero uuillen tuot er . diê gehôret er . unde geháltet sie. (20) *Custodit dominus omnes diligentes se . et omnes peccatores di*[R 529]-*sperdet.* Er behuôtet alle die in minnônt . alle sundige ferliûset ér. (21) *Laudem domini loquetur os meum . et benedicat omnis caro nomen sanctum eius . in ęternum . et in seculum seculi.* Mînes truhtenes lob sprichet mîn munt . unde mánnolih lóbot sînen hêiligen námen . iêmer unde iêmer.

(CXLV.)

(1) *Allelvia.* (2) *Lavda anima mea dominvm.* Mîn sêla lobo Got. Mánnolîches sêla lóboe Got . sid der propheta daz râte sinero sêlo. *Laudabo dominum in uita mea.* Ih lobo ín hínafúre . dar mîn lében ist. In euuigemo lîbe dar lóbo ih in. *Psallam deo meo . quamdiu ero.* Ih lóbo in ouh hiêr . unz ih hiêr bín. *Nolite confidere in principibus .* (3) *in filiis hominum in quibus non est salus.* Niêht nefersêhent iûh ze geuuáltigen . neheîna baldi neeîgint in ménniscon chín-

den . an diên iúuuera sâlda nieht nestânt. Siê stant ecchert in einemo filio hominis . der ouh filius dei ist. (4) *Exibit spiritus eius . et reuertetur in terram suam . in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Des mennisken sêla féret hina . unde danne iruuíndet der lichamo uuidere ze déro erdo . dannan er cham. So sint hína alle iro gedancha. Der tôd kenímet in siê gáreuuo. (5) *Beatus cuius deus iacob adiutor eius.* Sâligo des helfâre truhten Got iacobis ist . der selben iacob ze israhele machota. *Spes eius in domino deo ipsius* (6) *qui fecit cęlum et terram . mare et omnia quę in eis sunt.* Sâligo des kedingi an trúhtene Góte sinemo ist . nals an saturno alde neptuno . nube an demo der hímel unde erda unde mére téta . unde al daz dârínne íst. (7) *Qui custodit ueritatem in seculum . iudicium iniuriam patientibus.* [R 530] Der iêmer der uuarheite huôtet . rihtendo diên unreht tólenten . nals sih réchenten. *Dat escam esurientibus.* Kibet húngergen fuôra. Die rehtes húngerge sint . die gesatot er. *Dominus erigit elisos.* Er ríhtet ûf die geuuírsoten. Die so hárto fállent . daz sie ûfirstan nemúgen . die héuet er ûf. *Dominus soluit compeditos.* Er lôset die beháften mit truôhen. Suâre truôhe sint diê súnda unde disiu mortalitas . ûzer diên bêiden Got lôset. (8) *Dominus illuminat cęcos.* Er getuôt unuuízzige uuîse. *Dominus diligit iustos.* Er mínnot rehte. (9) *Dominus custodit aduenam.* Er behuôtet den zuochómeling. Daz ist sancta ęcclesia de gentibus. *Pupillum et uiduam suscipiet.* Vueisen unde uuíteuuun inphâhet er. *Et uiam peccatorum exterminabit.* Vnde den breiten uuég déro súndigon ûzôt er. Er chêret in fóne ímo . be diû leîtet er ze héllo. (10)

Regnabit dominus in secula . deus tuus syon . in generatione et generatione. Din Got syon richesot iêmer.

(CXLVI.)

Allelvia. (1) *Lavdate dominvm qvoniam bonvs psalmvs . id est laudate dominum . quoniam bonum est laudare dominum.* Lóbont trúhtenen . uuanda sin lob kuôt ist . kuôt ist daz man ín lóbot. Psalmosang ist kuôt. Vuaz ist daz? ane daz man an psalterio singet? Psalterium scillit also êin lîra . alde êin harpha . alde ein organum. Vnde uuanda daz lûto scíllet . daz man darána singet . pe diû chît psalmus hôhsang. Der hôhsangot . der den hohesten lóbot. Ín lóbot der lobosamo lébet. *Deo nostro sit iocunda decoraque laudatio.* Vuúnnesam unde zière lób si unsermo Góte. Zière lob tuôt imo . des síte zière sint. Vnzière singet . der ún[R 531]ziero uuérchot. Also iz chit . Non est speciosa lavs in ore peccatoris. (2) *Ędificans ierusalem dominus . dispersos israhel congregabit.* Die himeliscun ierusalem zímberondo gesámenot er die zeuuórfenen liûte . die uidentes dominum hêizent. Angeli geséhent ín. Angelis uuerdent diê gelîh . die in gesêhen súln. Diê gesáminot er in hímile. So ist diû burg kezímberot . so ér diê burgâra gesámenot. (3) *Qui sanat contritos corde.* Der die hérzechnístigen heîlet. Also iz chît . Prope est dominvs his qvi contrivervnt cor. Vuéle sint daz . ane humiles corde? Vbe du genésen uuellest . chníste daz hérza. *Et alligat*

nahe ist Got diên diê iro herza
chniston

contritiones eorum. Vnde der íro ferchnísteda bíndet. Demo nû uuíget . daz in mánige gelúste gruôzent . unde er chit . QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS? GRATIA DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI . demo ferbindet er hiêr die únganzi . mit sacramentis ęcclesię. Áber in anderro uuerlte . nímet er ímo aba den bendel . uuanda in dâr neheîne geluste nestungent unde er an unrâuua dar ist. (4) *Qui numerat multitudinem stellarum . et omnes nomine suo uocat.* Der dero heîligon zála uueîz unde sie alle be namen némmet. Also er chad septuaginta discipulis . GAVDETE QVOD NOMINA VESTRA SCRIPTA SVNT IN CĘLO. (5) *Magnus dominus noster . et magna uirtus eius . et sapientię eius non est numerus.* Michel ist er . michel ist sin chraft . daz er die ferchnísten so geheilen mag . unde unzalahafte ist sin uuîstuom . daz er die zala dero rehton so begrîfet. (6) *Suscipiens mansuetos dominus . humilians autem peccatores usque ad terram.* Mámmende inphâhet er . diedir sint contriti corde . uuanda [R 532] ín óffenôt er cęlestia . aber sundige nideret er ze dero erdo . uuanda er sia umbe iro superbiam ecchert terrena lâzet uuizzen. (7) *Incipite domino in confessione.* Fahent ána iéhendo trúhtene. Ze êrist iêhent dero sundon. Vnde uuaz danne? *Psallite deo nostro in cythara.* Daranâh singent imo án dero cýthara . daz chit . rértent iûh nah déro geiíhte . ze guôten uuerchen. (8) *Qui operit cęlum nubibus . et parat terrę pluuiam.* Singent démo der den himel decchet mit uuólchenen . unde dannan regenôt dero erdo. Daz chit . der diê scrifte decchet mit figuris unde die lêret die dúrstegen . die siê lustet zelírnenne. *Qui producit in montibus fęnum et erbam . seruituti hominum.* Der ze menniscon nuzzedo . hóuue unde

grás . recchet an diên bérgen. Perga sint apostoli . diê gebent uuelchiu precepta (i. herbam) unde (i. fenum) hertiû den ménniscon. Vuelichiu so daz ist . (der sih ferbéren nemúge der chome zer ê) QVI SE NON CONTINET NVBAT . hertiû so daz ist. (ih uuíle alle man uuesen also mih selben) VOLO OMNES HOMINES ESSE SICVT ME IPSVM. (9) *Qui dat iumentis escam ipsorum.* Der stárchemo féhe gíbet sîne fuôra. Er uuêiz die starchen die daz héuue múgen. *Et pullis coruorum inuocantibus eum.* Vnde die iunginen dero rammo ze imo hárenten. Pagani uuaren suarz fone sundon . dero chint sint nu geloûbig unde hárênt in ána. Phisiologi ságent daz pulli coruorum des tóuues lébeen . die uuîla sie uuîz sínt . unde fone íro parentibus neheina fuora nehêigîn . êr siê suárz uuerdent. Also ist iz nu gefáren filiis incredulorum . diê cęlesti refectione gezógen uuerdent . unde ungelicho lébent diên forderon. (10) *Non in uiribus equi uoluntatem habebit.* Imo neist liêbo [R 533] ze dero starchi des rósses. Dien der hals starch ist . unde ubermuote sint . dien ist er únhold. *Neque in tabernaculis uiri beneplacitum est ei.* Noh imo nelîchet uuola in diên séldon des cómenes . der sih ze ímo selbemo fersiêhet . unde ín niêht ánaneháret . also pullus corui. (11) *Beneplacitum est domino super timentes eum . et in eis qui sperant super misericordia eius.* Ímo ist uuola gelîchet an diên . diê ín fúrhtent . unde sih ze sînen genadon fersêhent.

(CXLVII.)

PSALMVS AGGEI . ET ZACHARIĘ. (12) *LAVDA IERVSALEM DOMINVM.* Dise zeuuêne prophetę uuîzegoton in baby-

lonia . do ierusalem zestôret uuas . daz si aber solti geniúuuot uuerden. Also ouh ieremias iro uuîzegota . unde iro tágedinge fant post septuaginta annos. An démo tágedinge ist kezeichenet daz zît . dero ûfuuértigun burg . diû danne chúmftig ist . so dise gesíbenzaloten zîte hínauuerdent. Diêa búrg suln uuir anasêhen . uuanda sie sia ánasahen in spiritu . dô siê fóne dirro chôsoton. Chédên mit méndi. Diû himelisca ierusalem . dû guollicha burg . ze déro alle guôte dingent . lobo . Got. *Lauda deum tuum syon.* Lóbo dînen Got syon. Du bist diû selba. Daz ierusalem ist . daz pist du syon. Eîn burg in zueîn námon. (13) *Quoniam confortauït uectes portarum tuarum.* Vuanda er fasto fergríndelot hábet dîne porta. Vz alde in nemag danne niêman . sô sî ze iúngest peslózen uuirdet. Niêman nebeîtet darûz . uuanda mánnelih mendet daz er darínne uuésen muôz. Vuíle iêman darín . der chlócchôt danne in gemêitun . uuanda diû porta beslózen stât. *Bene*[R 534]*dixit filiis tuis in te.* Segen gíbet er dâr dînen chínden . der siê fúrder uuérêt . unde an démo ín niêhtes nebrístet. (14) *Qui posuit fines tuos pacem.* Daz tuôt . der den frído dir ze marcho sezzet. Sid ierusalem ist uisio pacis . so ist iro marcha mit rehte pax. Dar neheine sorgun nesint . dar ist uuârer frído. *Et adipe frumenti satiat te.* Vnde er gesátot dih dero feîzti chórinuuuôcheris daz chit . dero bézestun uuíste. Daz ist er selbo. Er ist panis qui de cęlo descendit. Er ist panis angelorum. Sie fuôrot daz sie ín ánasehen muôzen . daz fuôrot álle diê ciues. Diû ánasiht ist adeps frumenti . si ist túgedheît dero uuíste . uuanda si fátôt diê . diê sia niêzzent. (15) *Qui emittit eloquium suum terrę.* Der sîn uuort êr ûzsendet dero

uuerlte. Also nu skinet . uuanda patris uerbum iû nâh dísên geheizzen chómen ist. *Velociter currit sermo eius.* Sîn euangelium loufet spuôtigo. Fone diû ist iz chunt in állero uuerlte. Daz leitet unsih ad adipem frumenti. (16) *Qui dat niuem sicut lanam.* Der den snê tuôt also uuolla. Vuanda snêuue ist kelîh . der an dien súndon irfróren ist . er uuirt also uuolla aber . so er manige beginnet mit sinemo guôte bruôten unde scirmen . also unsih diû uuolla bruôtet . unde uuider froste skírmet. *Nebulam sicut cinerem spargit.* Vnde den nebul stoubet er also áscûn. So diê sunda . die sih purgen samoso in nébule irbárot uuerdent in confessione so zestiûbent siê. (17) *Mittet cristallum suum . sicut frusta panis.* Er sendet sinen cristallum . also stúcchiû brôtes. Sólih cristallum uuas saulus. Er uuas also man cristallum ziêhet . [R 535] ûzer îse ze stêine irhártêt . so er in aber bechêrta . so santa er ín ûz samo stúcchiû brôtes . uuanda er getéta in oûgen manige geba spiritus sancti. *Ante faciem frigoris eius quis sustinebit?* Vuer gestât fore sinemo fróste? Den er lâzet irfróstên also er pharaonem téta . uuaz uuirt des? (18) *Mittet uerbum suum . et liquefaciet ea.* Pater sendet uz uerbum suum . unde zelâzet siê. Also iz chit . NEC EST QVI SE ABSCONDAT A CALORE EIVS. Verbum patris inphrôret siê. *Et flabit spiritus eius . et fluent aquę.* Vnde uuâhet siê ana sîn Geîst . unde dáranâh rínnent siê ze Góte . uuanda sie zelâzen sint fone sînero uuarmi. (19) *Qui adnuntiat uerbum suum iacob . iustitias et iudicia sua israel.* Der sîn uuort daz chit sin gebot chundet iacob . unde sîniû reht . unde sîne urteilda israheli. Diê sîne fideles sint . diê sint iacob unde israhel . diên óffenot er . uuiêo reht er ist in sînen

iudiciis . uuieo niêman negeníset ane fone gratia . uuanda sie alle den tôd kefrêhtoton. (20) *Non fecit taliter omni nationi . et iudicia sua non manifestauit eis.* So negesuâsta er sih niêht ze allerdiêtelichemo . noh so negeóffenota er ín sîniû gerihte . so er israheli téta. *Psalmvs aggei et zacharię . allelvia.*

(CXLVIII.)

(1) *Lavdate dominvm de cęlis.* Díse zuêne prophetę mendent . daz Gote lob chumet fone himele unde fone erdo. Pe diû chédên sáment ín. Lobont Got angeli fone himele. *Laudate eum in excelsis.* Lobont ín in hôhi. (2) *Laudate eum omnes angeli eius . laudate eum omnes uirtutes eius.* Lóbont in sament álle . ioh angeli ioh uirtutes. (3) *Laudate eum sol et* [R 536] *luna . laudate eum stellę et lumen.* Lóbont ín sunna unde mâno . sternên unde tageslîeht. (4) *Laudate eum cęli cęlorum et aquę quę super cęlos sunt laudent nomen domini.* Lobont ín hímela déro hímelo . daz chit himela obe hímelen. Vnde uuazer diû óbe himele sint . diu daz firmamentum inthábent . lóboen sînen namen. (5) *Quia ipse dixit et facta sunt . ipse mandauit et creata sunt.* Vuanda er hiêz siu uuerden . dannan uuurden siû . er gebôt iro gescáft . dannan uuurden siu gescáffen. (6) *Statuit ea in ęternum et in seculum seculi.* Er habet siû gestâtet iêmer unde in êuua. Vuerde ouh hímel unde erda geuuéhsalot also iz chît de futuro sęculo . Erit cęlvm novvm et terra nova . siu gestânt iêo . unde uuérent iêo. *Pręceptum posuit et non preteribit.* Er

sazta ín êa . diû nezegât . uuanda si fone ín intuuéret neuuírdet. (7) *Laudate dominum de terra . dracones et omnes abyssi.* Lob fone erdo tuônt imo . rínnentiû unde alliu únmeztiêfiû uuazzer. Vuemo sint diû rínnenten gelîh . âne draconibus? unde uuéliû sint so tiêf . so der mére . der diê erda umbefahet? (8) *Ignis grando nix glaties . et spiritus procellarum qui faciunt uerbum eius.* Fiûr unde hagel unde snê unde îs . unde dúnestige uuínda . die sîn gebôt tuônt. (9) *Montes et omnes colles ligna fructifera et omnes cedri.* Perga unde buôla . bérehafte boûma . unde alle cedri. (10) *Bestię et uniuersa pecora . serpentes et uolucres pennate.* Vualdtiêr . unde alliu fého . uuúrme unde fógela. (11) *Reges terrę . et omnes populi . principes et omnes iudices terrę.* (12) *iuuenes et uirgines senes cum iunioribus . laudate nomen domini.* (13) *quia exaltatum est nomen eius solius.* Diê lántchú[R 537]ninga unde alle uuerltliûte . unde alle ríhtara . chíndesce mán unde mágede . alte unde iúnge . lóbent sînen námen . uuanda sin eînes namo irbúret ist. (14) *Confessio eius super cęlum et terram . et exaltauit cornu populi sui.* Sîn lob ist uber himel unde erda uuanda imo negeebenont sih . die in himile alde in erdo sint. Vnde ér irhóhet daz horn sînes liutes . so er in ze zeseuuun sezzet . unde ímo sina ánasiht kelâzet. *Ymnus omnibus sanctis eivs.* Allen sinen hêiligon uuirdet ymnus kelâzen zesíngenne. Den ymnum singent sie in cęlesti ierusalem . also iz chit . Te decet ymnvs devs in syon. Der ymnus ist ín gemeîne . der ist in êuuîg. *Populo appropinquanti sibi.* Er uuirt démo liute gelâzen . der sih ímo nâhet. *Allelvia.*

(CXLIX.)

(1) *Cantate domino canticvm novvm.* Singent trûhtene niúuuen cantiken. Der singet ín . der ueterem hominem îlet abanémen . unde nouum ánalégen. Der cęlestia minnot nals terrena . der in caritate lebet nals in discordia . unde sih fréuuet redemptionis quę est in christo iesv domino nostro. *Laus eius in ęcclesia sanctorum.* Sîn lob íst in dero gesámenungo dero heîligon. In himele gesámenont sie sih . dar lóbont siê ín. Die sih ouh hiêr samenont in ęcclesiis diê lóbont in. (2) *lętetur israel in eo qui fecit eum.* An démo fréuue sih israel der ín téta . nals an scázze . noh án êron . noh an uuérltsâldon. *Et filii syon exsultent in rege suo.* Vnde syonis súne fréuuen sih in íro chúninge. Filii syon daz ist israel. (3) *Laudent nomen eius in choro.* Loboen sinen namen sament síngendo. Chorus ist confessio cantantium . daz chit samentsín[R 538]gentiû mánegi. *In tympano et psalterio psallant ei.* Pellis stracchêt an tympano . chordę stracchent an psalterio. An diên bêiden lóbont ín. Diê hende sin unmuôzig . sament démo munde. Daz chit . Kib elemosinam . unde tuô alliû uuerh kuôtiû. Daz ist tympanum unde psalterium. (4) *Quia beneplacitum est domino in populo suo.* Vuanda imo ist uuóla gelîchet an sinemo liûte. Daz ist imo danne . so er in gelîh ketuôt angelis suis. *Et exaltauit mansuetos in salutem.* Vnde mammende erhôhet er ze hêili. Kenuôge sint . úbermuôte . die irhóhent sih selbe in mortem áber Got erhóhet sîne mansuetos in salutem. (5) *Exsultabunt sancti in gloria lętabuntur in cubilibus suis.* Die heîligen fréuuent sih in guôl-

lichi. Vuâr ist diû guôllichi? In iro chameron . ih mêino in herzon dar fréuuent sie sih. Also Paulus chit . NAM GLORIA NOSTRA HEC EST . TESTIMONIVM CONSCIENTIE NOSTRE. (6) *Exsultationes dei in faucibus eorum.* Gotes fréuueda sint in íro giûmon. Siê iéhent Gote iro guôllichi . dero sie sih fréuuent nals in sélben. *Et gladii ancipites in manibus eorum.* Vnde zuíékkiû suért sint in iro hánden. Daz chit uerba dei. Also iz chit . VERBVM DEI PENETRABILIVS EST OMNI GLADIO ANCIPITI. Vuarazuo brûchent sie diû suért. (7) *Ad faciendam uindictam in nationibus increpationes in populis.* Kerih zetuônne an dien diêtin . unde irráfsunga an diên liûten. Pagani sint fone ín irslágen . unde simulacra ferbrochen. Vuieo sint pagani irslagen? Ane daz sie fertîligot sint . unde christiani uuordene sint. Dar skînent diê zuô ékka iro suérto. Ze dero uuîs habent sie persecutiones paganorum an ín [R 539] irróchen. (8) *Ad alligandos reges eorum in compedibus . et nobiles eorum in uinculis ferreis.* Iro chuninga in dien druhen zebehéftene . unde iro édelinga in îsenînen gebenden. Timor dei daz sint die drúhe ioh diû gebénde. Die uuerdent anageléget christianis principibus . fone diên . die gladios ancipites hábent so sie sagent . iudicium durum his qui prẹsunt. (9) *Vt faciant in eis iudicium conscriptum.* Ouh sint darumbe îro gladii ancipites daz sie an ín dia iungestun urteilda tuôen . diu an dien buochen gescríben ist. Dar uuirt uuârhafto getân uindicta unde increpatio. *Gloria hẹc est omnibus sanctis eius.* Diz ist állero sînero hêiligon guôllichi . daz sie iudices mit ímo sin. *ALLELVIA.*

(CL.)

(1) *Lavdate dominvm in sanctis eivs.* Lóbont Got chit der propheta . an sînen heiligon . zélezest in sînero burg kesámenoten. *Laudate eum in firmamento uirtutis eius.* Lóbont in an déro fésti sînero chrefte. An diên heiligon skînet danne uuiêo feste sîn chraft ist. (2) *Laudate eum in potestatibus eius . laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.* Lobont in an sînero mahte . unde an déro mánigi sinero mícheli. (3) *Laudate eum in sono tubę . laudate eum in psalterio et cythara.* (4) *Laudate eum in tympano et choro . laudate eum in chordis et organo.* Lóbont ín in álla uuîs . singendo . plâsendo . chlocchendo . seîtenspréngendo. (5) *Laudate eum in cymbalis bene sonantibus . laudate eum in cymbalis bene tinnientibus.* Lobont in mit zymbon uuóla skéllenten . unde guoten chlanch hábenten. Daz sint únsere lefsa . so siê Got mit indâhtigi lóbont. (6) *Omnis spiritus laudet dominum.* [R 540] Alliu gêistlichiû natura . lobe unseren trúhtenen. Diu fórderosta creatura lóbe ín.

II. DIE CANTICA
UND DIE
KATECHETISCHEN DENKMÄLER.

CANTICVM ESAIĘ PROPHETAE. (Jes. XII.)

(1) *Confitebor tibi domine qvoniam iratvs es mihi. conversvs est furor tuus et consolatus es me.* Ih lóbon dih truhten . uuanda du mir irbolgen uuâre in persecutione . unde mir aber dáranah dîn hêizmûoti beuuéndet uuard ze genâdon . unde du mih an dien trôstost. In aduersis et prosperis lóbon ih dih chit ęcclesia sancta. (2) *Ecce deus saluator meus . fiducialiter agam et non timebo.* Sih nu . Got ist min haltare . be diu uuerchon ih páldo . unde neruôcho . quid faciat mihi homo. *Quia fortitudo mea et laus mea dominus . et factvs est mihi in salutem.* Vuanda Got ist min stárchi . unde mîn lob unde ist mir uuorden ze heili . pe diu stân ih paldo in acie contra inimicos. (3) *haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris.* Sô ís zit uuirt . so skephent ir uuázer mit mendi uzer diên brúnnon des haltâres . so gelírnent ir fóne ímo euangelicam doctrinam. Sîne brúnnen sint septiformis gratia spiritus sancti . dannan er misselîche spenda tuot diên sînen. (4) *Et dicetis in illa die confitemini domino . et inuocate nomen eius.* Vnde danne in fine sęculorum chédent ir . iêo êine ze ánderen iéhent Gote . unde ánahárent sînen námen . uuanda sîn genada ist omne quod possumus . quod uiuimus . quod sumus. *Notas facite in populis adinuentiones eius.* Tuont chunt únder liuten sine leges . diê

er uns funden hábet. *Mementote quoniam* [R 541] *excelsum est nomen eius.* Irhúgent daz sin namo hôh unde geuuáhtlîh ist an allen sinen uuerchen. (5) *Cantate domino quoniam magnificę fecit.* Singent truhtene . uuanda er michellicho téta . do er in carne irscêin ze trôste allero uuerlte. *Adnuntiate hoc in uniuerso mundo.* Chundent daz so uuît uuérlt sî. (6) *Exsulta et lauda habitatio syon . quia magnus in medio tui sanctus israhel.* Du sin gesaze specula . du sancta ęclesia fréuue dih unde lóbo daz sameut dir ist máhtiger der israhelis hêiligo unde dû ín gesiêhest hominem inter homines.

CANTICVM EZECHIĘ REGIS. (Jes. 38, 10—20.)

(10) *Ego dixi in dimidio dierum meorum . uadam ad portas inferi.* Ezechias saget uues er dâcta . uues ér sórgeta . do er sih todes peuuânda. Ih chad in unfólletani minero tágo . nu faro ih ze hello . uuanda iniqui darafarent . die in dimidio dierum irsterbent . quia non implent opera uirtutum . be diû forhta ih mir. Aber iusti irstérbent in plenitudine dierum . also abraham irstarb plenus dierum. *Quęsiui residuum annorum meorum.* Ih suôhta daz noh ze leibo uuas . suohta follunga mînero tágo . ze diû . daz ih abrahę gelîcho irsterben muôsi. (11) *Dixi non uidebo dominum deum in terra uiuentium.* Iâ lêidor chad ih . ih nesol Got kesêhen . ih negesîeho ín . in lébendero lande. *Non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis.* Furder negesiêho ih uuirdigen ménniscen .

unde der geselidot si in râuuon. Ih nechúmo dára . dâr Got unde guôte sint. (12) *Generatio mea ablata est a me . et conuolata est quasi tabernaculum pastorum.* Mir ist kenó[R 542]men min gebúrt dannan CHRISTVS chomen solta . unde dana ferzorn samoso hirto gezélt . diu in êinero stéte lango nestânt . uuanda siu umbe uuêida ieo furder unde furder gerúcchet uuerdent. Vuile dû lésen . quieuit generatio mea . so chit iz cessauit generatio mea. *Precisa est uelut a texente uita ! mea.* Mîn lîb ist ábagescrôten . samoso uuéppe fóne uuébenten. *Dum adhuc ordirer succidit me.* Vnz ih noh lebennes pedíge hiû mih Got níder. *De mane usque ad uesperam finies me.* Chad ih darazuo. Fone morgene unz ze naht pîto ih keníste . áber dû endôst mih. (13) *Sperabam usque mane . quasi leo . sic contriuit omnia ossa mea.* Dannan aber unz ze mórgene beît ih íro beît ih keníste. Vuieo do? Also leo fermúlita suht álliû mîniu beîn. *De mane usque ad uesperam finies me* . (14) *sicut pullus hyrundinis sic* . i. Ingemisco *clamabo . meditabor ut columba.* So tuôst dû chad ih. Fone morgene unz ze âbende éndôst du mih . trîbest mih ze tode . áber ih scrîio umbe geníst also suáleuuun iúngi . unde sûfton darumbe also tuba. *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso.* Mîniu oûgen sint fersuêinet . ûf ze Góte chaphendo . umbe sîna helfa. *Domine uim patior.* Ih chad oûh. Nôt lîdo ih truhten . ioh uber mîne sculde. *Responde pro me.* Vbe ih ouh scúldîg sî . dero sculde antuuurte fure mih . uuánda iz an dir stât nals an mir . NON EST ENIM CVRRENTIS AVT VOLENTIS . SED MISERENTIS DEI. Vuóla nesprah ih dô sîecher . ih sol mih is páz pedenchen nû gene-

sener. (15) *Quid dicam?* Vuaz mag ih chéden uuíder mînemo sképhen? *Aut quid respondebit mihi cum . s. quod uoluit ipse fecerit?* [R 543] Alde uuaz antuuurtet er des . ube ih mih chlágon . so er hábet ketân souuiêo er uuolta? Nesol man daz kedúltigo trágen . daz er beneîmet zetuonne? *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animę meę.* In âmere zálon ih dir alliu mîniu iâr. Annos regni mei beatos . so ih do uuânda . áhton ih nû fóre dir únnuziû . ze doh einemo troste mînes âmeres . so uuiêo epicurus chade . RECORDATIONEM PRETERITORVM BONORVM PRESENTIA MALA MITIGARE. (16) *Domine si sic uiuitur . et in talibus uita spiritus mei . corripies me et uiuificabis me .* (17) *ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Truhten úbe daz menniscon lében sólih ist . ih mêino an demo zeuuîfele lîbes unde tôdes . unde úbe min lib so getân ist . under diên zeuuíscen uuaz mag ih danne chéden? Âne du irréfsêst mih mit súhte . unde chícchêst mih mit keníste . unde reht ist iêo daz. Aber sih dû Got daz in frído mîn bítterî diû meîsta uuas . uuanda dô begónda ih náhen ze tôde . do sie álle begondon sízzen in fríde. Vuanne uuas daz? Do angelus domini sluôg de exercitu [W^2 1^r] sénnacherib centum octoginta quinque milia. Dô begonda ánderên uuola sin . mir uuê sîn *Tu autem eruisti animam meam ut non periret . proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Áber dû lôstost mîna sêla . daz si ferlórn neuuúrde . uuurfe hinder dih álle mîne súnda . uuóltost mir fóre ougon uuésen dina genâda . nals mîne súnda. (18) *Quia non infernus confitebitur tibi . neque mors laudabit te . non exspectabunt qui descendunt in lacum ueritatem tuam.*

Uuánda hélla unde tôd nelobônt dih . unde diê in héllegrûoba fárent . tîe nebî[R 544]tent zeséhenne dîa uuârheit dînes iudicii . nube dîna genâda. Álso diû genâda CHRISTI nû geskéhen ist . taz er dárafuôr . unde scúldige lôsta. (19) *Viuens uiuens ipse confitebitur tibi . sicut et ego hodie.* Nube sús féret íz. Lébender lóbot tíh . álso íh hiûto lébo . unde dih lóbo. *Pater filiis notam faciet ueritatem tuam.* Fáter chúndet sînen súnen dîna uuârheit. Uuánda sô ist kescríben. INTERROGA PATRES TVOS ET ANNVNTIABVNT TIBI . SENIORES TVOS ET DICENT TIBI. (20) *Domine saluum me fac . et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus uitę nostrę in domo domini.* Kehált mih truhten . unde unsih alle an díh keloubente undè sô síngen uuír dír . in dînemo templo alle tága únseres lîbes.

CANTICVM ANNĘ. (I. Sam. 2, 1—10.)

(1) *EXSVLTAVIT COR MEVM IN DOMINO . ET EXALtatum est cornu meum in deo meo.* Mîn hérza fréuta sih an trúhtene chît sancta ęcclesia . uuanda er mir lango . únbirigero dia uuómba indân hábet . unde mîn geuuált ist hôh irbúret an ímo. Daz ih regina bín . unde ih uuîto uuálto . daz ist fóne ímo. *Dilatatum est os meum super inimicos meos.* Mîn múnt ist uuîto indân . úber mîne fiénda . uuanda sermo dei úngebunden ist ioh ín angustiis pressurarum . ioh selbên diên preconibus alligatis . sicut paulus alligatus non tácuit. *Quia lętata sum in salutari tuo.* Vuanda ih an CHRISTO dînemo háltâre gefróuuet pín. Ziú nesól? (2) *Non est sanc-*

tus ut est dominus . et non est fortis sicut deus noster . neque enim est alius extra te. Samohêiliger unde sámostárcher neíst . sô trúhten Gót únser . noh ánderer neist âne dih heîliger unde stárcher [R 545] uuánda oûh tu ándere gehêilegon . unde starche getuôn maht. (3) *Nolite multiplicare loqui . sublimia gloriantes.* Ír íuuih kuôllichonten iudei . lâzent iûuueriû mánigen hôhchôse sîn . sámosô íuuih múge lex iustificare sine gratia. *Recedant uetera de ore uestro . quia deus scientiarum dominus.* Altiû gechôse fírrên sih fóne iûuuermo múnde . fermîdent inaniloquia . daz chît . nolite gloriari in lege . uuanda Got ist hêrro dero uuízzentheîto . er íst arbiter íuuero gedáncho. *Et ipsi preparabuntur cogitationes.* Vnde ímo uuérdent siê irbárot. Er uuêiz siê báz danne ír selben. Vuésent tiêmuôtig . quoniam qui se putat aliquid esse dum nihil sit . ipse se seducit. (4) *Arcus fortium superatus est . et infirmi accincti sunt robore.* Téro stárchon bógo ist keuuêichet . dero . die sih peuuândon uir-t[W^2 1^v]utis fone ín selben unde uueîche . sínt uuórten starche . die fóne herzen chédent . MISERERE MEI DOMINE QVONIAM INFIRMVS SVM. (5) *Repleti prius panibus minorati sunt.* Israhelitę iú êr iruúlte diuinis eloquiis uuúrten gemínnerot an íro fernumiste . uuanda sie án dero lege terrena fernâmen . ET ESVRIENTES TRANSIERVNT TERRAM . unde húngerge gentes úberfûoren dia érda . uuanda sie ad fidem chómene in eloquiis dei cęlestia smahton náls terrena. Vbe uuír lésen . repleti prius . pro panibus se locauerunt . *et famelici saturati sunt* . sô chît iz . Êr sáte iudei . uuúrten sô brôtelos . taz sie sih fersazton darumbe . uuanda sie síh chêrton in alienum intellectum carnalem nals spiritalem . aber hungerge

gentes uuúrten gesátot réhtero fernúmeste. *Quia sterilis peperit septem . et multa in filiis* [R 546] *infirmata est.* Uuánda gentilitas kebár síbene . an dîen uuírt fernómen perfectio ęcclesię . aber fílo chindo hábentiû synagoga uuárd sîeh . uuánda mit íro ist infirmitas litterę . nals uirtus spiritus. (6) *Dominus mortificat et uiuificat.* Trúhten tôdet tia chint hábentun . unde chícchet tîa chíndelôsun. *Deducit ad inferos et reducit.* Er leîtet ze hello unde fóne héllo. CHRISTVM . s. eum qui pro nobis pauper factvs est. leîtet er dára . unde dána. (7) *Dominus pauperem facit et dîtat . humiliat et sublimat.* Ter fáter hêrro s. nos. s. illum. s. nos tûot sînen sún armen . unde rîchet únsih . níderet ín . unde irhôhet únsih. (8) *Suscitans de puluere egenum . et de stercore erigens pauperem.* Ín dúrftigen fóne erdo chícchender . so spuôtigo daz er negesâhe corruptionem . sicut illud . NON DABIS SANCTVM TVVM VIDERE CORRVPTIONEM . unde ín ármen ûfrihtender fone míste . fóne iudeis tîe ín slûogen . dîe mit réhte míst hêizent . uuanda sie in terrenis cogitationibus et carnis uoluptatibus lébeton. Also ouh Paulus iro uuerch heîzet stercora . dâr er chît . QVĘ MIHI FVERVNT LVCRA . HĘC PROPTER CHRISTVM DAMNA ESSE DIXI . NEC SOLVM DETRIMENTA . VERVM ETIAM STERCORA EXISTIMAVI ESSE. *Vt sedeat cum principibus . et solium glorię teneat.* Taz er sízze mit tîen hêristen . diên er zuochad . SEDEBITIS SVPER SEDES DVODECIM . unde er den hímeliscen stuol behábe. *Domini enim sunt cardines terrę . et posuit super eos orbem.* Trúhtenes sint tîe skéderstefta déro erdo . an dîen stálta er dísa uuérlt. Sîn sint quatuor clymata mundi . an diên er sázta orbem sanctę ęcclesię . daz

sîn lób úberál sî. (9) *Pedes sanctorum suorum obseruabit.* Sînero hêi[R 547]ligon fûoze behâltet ér . daz sie únrehten uuég negânt. *Et impii in tenebris conticescent.* Vnde iudei uuérdent kesuêiget in íro ignorantia . so euangelium begínnet skéllen. *Quia non in fortitudine sua roborabitur uir.* Uuánda fidelis populus neuuirt kestérchet fóne sînero chréfte . nube fóne Gotes chréfte. [Schluss W² 1ᵛ] (10) *Dominum formidabunt aduersarii eius . et super ipsos in cęlis tonabit.* Truhtenen furhtent in iudicio sîne uuídersachen unde er donerot danne uber sie . ITE MALEDICTI IN IGNEM ETERNVM. *Dominus iudicabit fines terrę.* Terrę sint ménniscen sô íro ende chóment . [W² 2ʳ] so irteîlet ín druhten fáter. *Et dabit imperium regi suo . et sublimabit cornu christi sui.* Vnde gíbet ér chêisertuom sînemo chúninge christo . unde irhôhet sînen geuualt.

CANTICVM MOYSI. (Exod. XV, 1—19.)

(1) *CANTEMVS DOMINO GLORIOSĘ ENIM MAGNIFICATUS est . equum et ascensorem proiecit in mare.* Síngen trúhtene chît moyses . uuanda er guôllicho getuômet ist . rós unde rêitman uuárf er ín daz mâre. Diabolum cum suis pompis uicit in baptismate. (2) *Fortitudo mea et laus mea dominus . et factus est mihi in salutem.* Truhten ist mîn stárchi unde mîn lób . unde er ist mir uuorden in heîli. Sin starchi nelâzet ín uállen . pe diû neuállent . tîe sih ze ímo hábent. *Iste deus meus et glorificabo eum . deus patris mei et exaltabo eum.* Tíser ist mîn Gót . iêo der êino in ueteri et nouo

testamento. Náls sô heretici uuólton . die ánderen ságeton uuésen auctorem ueteris . ánderen noui. (3) *Dominus quasi uir pugnator omnipotens nomen eius .* [R 548] (4) *currus pharaonis et exercitum eius proiecit in mare.* Truhten ist álso uuîgman . almahtig ist sîn námo . also dârána skînet . taz er pharaonis rêitâ unde sin hére uuarf in den mére. So soûfet er oûh diabolum in abyssum gehennę. *Electi principes eius submersi sunt in mari rubro.* Sîne iruuéliten fúrsten uuurden besoûfet in demo rôten mére. Principalia uitia in minimis subruuntur a domino. (5) *Abyssi operuerunt eos descenderunt in profundum quasi lapis.* Tiêfiû uuazzer bedahton siê . sie fuôren ze grúnde also stêin. Duritia peccati soufta sie in gehennam . uuanda sie lapides uiui neuuâren. (6) *Dextera tua domine magnificata est in fortitudine . dextera tua domine percussit inimicum .* (7) *et in multitudine glorię tuę deposuisti aduersarios meos.* Dîn zeseuua herro ist ketuômet in íro stárchi . dîn zéseuua sluôg den fient . unde in dero mánigi dinero glorię intsáztost tû mîne fienda. Christvs ist dîn dextera . mit imo intsaztost du inimicum libertatis nostrę. *Misisti iram tuam quę deuorauit eos sicut stipulam.* Dû liêzze ûz dina âbolgi . diû ferslánt sie so samfto . so den halm fiûr férslindet. (8) *Et in spiritu furoris tui congregatę sunt aquę.* Vnde in demo âtume dînes zornes liúffen diu uuazzer zesámine diû befóre indân uuaren. *Stetit unda fluens . congregatę sunt abyssi in medio mari.* Gágen dîen gûoten stuonden siu indâniu so die ubelen under zeuuísken châmen . dô betâten siu sih. (9) *Dixit inimicus . persequar . et comprehendam . diuidam spolia . implebitur* [Schluss W² 2ʳ] *anima mea . euaginabo gla-*

dium meum . interficiet eos manus mea. Sus chad pharao. Ih faro ín nâh . unde gefáho siê . mit irzóge- [R 549]nemo suérte slâho ih siê . so teîlo ih den roûb . unde gesáton mih sin. (10) *Flauit spiritus tuus et operuit eos mare . submersi sunt quasi plumbum in aquis uehementibus.* Aber dîn âtum bliês . unde dannan bedáhta sie daz mare . sie sunchen [W² 2ᵛ] also blî ! in michelen uuázzeren. (11) *Quis similis tui in fortibus domine? quis similis tui?* Vuér ist tír gelîh ! under stárchen drúhten? uuér ist tír gelih? *Magnificus in sanctitate . terribilis atque laudabilis . et faciens mirabilia.* Mícheltâtiger in hêiligi prútelîcher iudicando . lóbelîcher dimittendo . uuúnder tûonder. (12) *Extendisti manum tuam . et deuorauit eos terra.* Dû ráhtost tîna hánt . skeîndost dîna chraft . unde dánnan beuuárf sie daz sánt. (13) An dînen genâdon leîtost dû dô dînen liût ad terram promissionis. Áber nû lêitest tu redemptos ad cęlestem ierusalem. *Et portasti eum in fortitudine tua . ad habitaculum sanctum tuum.* Vnde âne sîne arbeite fuôrtost du in dara . dâ er ze êrest kesâhe tabernaculum . dáranâh templum . also du nu leitest sanctos in paradysum . et in cęlum. (14) *Ascenderunt populi et irati sunt.* Dô fûoren gágen ín liûte . under uuegen gesézzene . unde bulgen sih íro uérte. *Dolores optinuerunt habitatores philistim.* Philistim lêidezton iz. (15) *Tunc conturbati sunt principes edom.* Do uuúrten leidege die hêresten idumei. *Robustos moab optinuit tremor.* Dîe stárchesten moabitas cham ána rîdo. *Obriguerunt omnes habitatores chanaan.* Fóre fórhton irstábeton álle ánasidelinga chanaan. (16) *Irruat super eos formido . et pauor in magnitudine brachii tui.* So fáre iz. Forhta unde

hérzeslagod ánafálloe diê . die réhtên . dero hímelferte neúnnîn. Daz uuerde [R 550] an dero mícheli dînero créfte. *Fiant inmobiles quasi lapis . donec transeat populus tuus domine . donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti.* Vnuuégig uuerden sie álso der stêin . únz díser dîn liût fare . unde fúrfáre . den du besâze. Vns fideles follechómen ad requiem . die diabolus unde sîne líde îlent írren. (17) *Introduces eos et plantabis eos in monte hereditatis tuę . firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine.* Dû leîtest sie daraín . íro fíendo undanches unde flánzost siê dâr ûfen syon monte . der din erbe ist . daz ist diû ûfuuértiga ierusalem. Dar flanzost dû siê an dînero fílo uéstun séldo. Vuélichiû ist diû ? *Sanctuarium domine quod firmauerunt manus tuę.* Daz uuîehûs trúhten assumptę carnis . daz menniscon hende neuuúrchton nube Gótes. Án démo flánzost dû siê. (18) *Dominus regnabit *) in ęternum et ultra.* Got rîchesot in êuua . ioh hína báz. Daz ist per excessum gespróchen . i. hyperbolicę. Kenuôgez uuirt ferror gesprochen . danne sin fernúmest si. Also daz . Got der ál uuêiz . unde êin uueîz úbere. [Schluss W² 2ᵛ] (19) *Ingressus est enim pharao cum curribus et equitibus suis in mare . et reduxit super eos dominus aquas maris.* Pharao mit allen diên sînen fuôr ín daz mare . unde dar leitta uuidere truhten . diû méreuuazzer uber siê. *Filii autem israhel ambulauerunt per siccum in medio eius.* Áber isra[W² 3ʳ]helis súne durhkiêngen ûz in druccheni. Vuanda der ęgyptius ist unde er pharaoni fólget . daz chît diabolo . der uuírt pesoûfet fluctibus uitiorum.

---

*) *am Rande:* Noricus quidam interpretatvs est. Iêmer únt élôr.

Der aber CHRISTO fólget . témo sint aquę muri dextera leuaque . der gât per siccum in media uia . únz er ûzchúmet . unde er ymnum uictorię sínget. [R 551]

CANTICVM ABACVG PRO IGNORATIONIBVS.

(Habac. 3, 1—19.)

(1) *DOMINE AVDIVI AVDITIONEM TVAM ET TIMVI.* Ze CHRISTO spríchet ter propheta. Ih kehôrta in spiritu uuáz tu beneimet hábest pro humano genere zelîdenne. unde dés irchám ih mih. *Domine opus tuum in medio annorum uiuifica illud.* Daz selba dîn tiûra uuérch irfúlle sô ís zît sî. (2) *In medio annorum notam facies.* Tîna uuârheit keskeînest tû . so plenitudo temporum chúmet. *Cum iratus fueris misericordię recordaberis.* So du dih súndonten irbílgest . sô genadest tû áber riúuuonten. (3) *Deus ab austro ueniet . et sanctus de monte pharan.* Gót chúmet fone súnde . chúmet fone dero hálbun montis syna . der bî démo eînote ist . taz pharan heîzet. Parentes CHRISTI bríngent ín ze ierusalem fone bethleem . diû ze súnde ist . álso oûh pharân. *Operuit cęlos gloria eius . et laudis eius plena est terra.* Hímela bedáhta sîn gûollichi . unde érda ist fol sînes lóbes. Also iz chît . GLORIA IN EXCELSIS DEO ET IN TERRA PAX HOMINIBVS. (4) *Splendor eius ut lux erit . cornua in manu eius.* Sîn skîmo ist also lîeht . taz chît . fama eius credentes illuminabit . hórn in sînero hénde . daz sint signa et trophea crucis. (5) *Ibi abscondita est fortitudo eius.* Dâr in cruce bárg er sîna stárchi . uuánda er sîa neougta dîen . diedar châden .

DESCENDAT NVNC DE CRVCE ET CREDIMVS EI. *Ante faciem eius ibit mors . et egredietur diabolus ante pedes eius.* In deserto begágenet imo temptator baptizato darachúmet er fúre sîne fuôzze. (6) *Stetit et mensus est terram . aspexit et dissoluit gentes . et contriti sunt montes sęculi.* Aber CHRISTVS stûont . unde irchôs uniuersitatem terrę . er [R 552] ánasah tîe gentes . unde zelégeta sîe . uuánda ér indránda íro úngelouba unde úbermûote uuurden gediêmuotet ! ad pęnitentiam. *Incurati sunt colles mundi . ab itineribus ęternitatis eius.* Fóne diên uérten sînero êuuigheite nêigton sih púrlîche . dîe fóre sînero aduentu inflexibiles uuâren. (7) *Pro iniquitate uidi tentoria ęthyopie . turbabuntur pelles . i. tabernacula terrę madian.* Umbe únreht sáh ih uuérden tentoria demonum . dîe templa dei uuésen sólton . umbe únreht uuérdent in iudicio getrûobet tabernacula madian . daz sint peccatores. (8) *Numquid in fluminibus iratus es domine? aut in fluminibus furor tuus? uel in mari indignatio tua?* Sol in áhôn dîe ze tále flîezent . unde in mari . dara sîe inflîezent . tîn zórn sin? Náls in primo nube [Schluss W^2 3^r] in secundo aduentu uuirt daz. Danne uuerdent úbertêilet sęculares . déro sín ad inferiora râmet. *Qui ascendes super equos tuos . et quadrigę tuę saluatio.* Dû dîniu ros rîtest . uuanda dîne euuangelistę diê du rihtest . dih fuôrent after [W^2 3^v] uuerlte . unde dîne reita sint tiên hêili die an dih keloûbent. (9) *Suscitans suscitabis arcum tuum.* Dîn iudicium inzúndest tû . mit témo dû úbelên skeînest tîn zórn. *Iuramenta tribubus quę locutus es.* Vuérest taz tû zeuuélif chúmberon gehîeze . daz chît állen fidelibus . uuánda dû ín gíbest uitam ęternam. (10) *Fluuios scindes terrę.*

Predicatores teilest tû dero érdo . dú séndest sîe áfter lánde. *Viderunt te aquę et doluerunt montes.* Fóne díu geêiscoton dih populi . tîe díh êr neuuíssôn . unde chlágoton síh potentes táz sîe i. chárondo lúgendo uuurtîn beati. *Gurges aquarum transiit.* Gentium persecutio zegîeng . unde uuárd pax. *Dedit abyssus uocem suam . altitudo manus suas leuauit.* Diû tîefi dero hérzôn lûtta confessionem . diu sélba tîefi hûob íro hénde ze lóbe. (11) *Sol et luna steterunt in habitaculo suo . in luce sagittarum tuarum.* CHRISTVS unde sîn ęcclesia stuônden do in íro stéte . dô CHRISTVS kesáz ad dexteram patris . unde er íro sánta spiritum sanctum . án dero óffeni dînero uuórto diu dô êrest fernómen uuúrten. *Ibunt in splendore fulgurantes hastę tuę.* So uárent skînbâro blécchezzende dîniu spér. Daz sint áber iacula uerborum dei . in tenebris audita . unde in lumine prolata. (12) *In fremitu conculcabis terram . in furore obstupefacies gentes.* Írdiske liûte tréttost tû in grîscramode . alle dîete brútest tu in heizmuôte. Vuanne? So du ríchest iniuriam populi tui. (13) *Egressus es in salutem populi tui . in salutem cum* CHRISTO *tuo.* Du fáter fûore ûz án CHRISTO ze hêili dînes liûtes . sáment tînemo geuuîehten châme du ín ze hêili. Álso iz chît . DEVS ENIM ERAT IN CHRISTO MVNDVM RECONCILIANS SIBI. Vuaz tâte du dô du châme? *Percussisti caput de domo impii.* Slûoge antichristum . nâme daz hoûbet tána fóne des úbelen hûs . fóne déro uuérlte . diû úbel ist . álso iz chît . TOTVS MVNDVS IN MALIGNO POSITVS EST. *Denudasti fundamentum usque ad collum.* În slâhendo irbárotôst tu sîna grúntfesti . únz án dén háls. Alle úbele die sîn uesti uuâren . geóffenótôst tu únz

án die uuírsisten . an dîen daz houbet stûont. (14) *Maledixisti sceptris eius.* Regnis eius flûochotost tû. *Capiti bellatorum eius . uenientibus ut turbo ad dispergendum me.* Flûochotôst temo ábairslágenen hôubete [R 554] sînero uuîgmanno . flûochotost tîen in túrbilis uuîs chómenten bellatoribus . míh tînen liût zestôrenne. *Exsultatio eorum sicut eius qui deuorat pauperem in abscondito.* Íro fréuui ist álso dés . ter sih fréuuet . taz er tóugeno ferslínden mûoz ten ármen. Tanne ferslíndet in der úbelo . danne ér ín ímo gelîchen tûot. (15) *Viam fecisti in mari equis tuis . in luto aquarum* [W^2 4^r] *multarum.* Dînên predicatoribus ketâte dû uuég in nationibus . in hóreuue mánegero uuázero . daz chît . in turbatis cordibus gentium. (16) *Audiui et conturbatus est uenter meus . i. animus meus.* Comminationes tuas kehôrta ih . téro uuárd ketrûobet mîn mûot. *A uoce contremuerunt labia mea.* Fóne íro stímmo irbíbenoton mîne léfsa . so ántsâzig sint siê. *Ingrediatur putredo in ossibus meis . et subter me scateat.* Nîeht ein tremor nube ioh fûli chóme in mîniu bêin unde si uuérde ze uuúrmen in mír . sô iôbe gescáh. *Vt requiescam in die tribulationis . et ut ascendam ad populum accinctum nostrum.* In dîen uuórten daz ih râuuee in die tribulationis . unde ih fáre ze únsermo liûte . ze gûotero uérte gegúrtemo. (17) *Ficus enim non florebit . et non erit germen in uineis.* Vuanda der fîgpôum neblûot . noh uuîn neuuírt in uuînegarton. So CHRISTVS chúmet . so nebíret sûozen uuûochar synagoga . diû ficus unde uinea domini uuás. *Mentietur opus oliuę . et arua non afferent cibum.* Imo liûget tánne daz uuérch des óleboûmes . únde diu gelénde nebérent érduuûocher. Dáz sie dô gehîezen

dô sie châden . OMNIA QVĘ PRECEPIT DOMINVS FACIEMVS daz irliûgent siê. Dulcedinem fidei alde bo[R 555]ni operis neóugent siê. *Abscindetur de ouili pecus et non erit armentum in presepibus.* Smález fého uuírt ke- nómen fóne stîgo . rínt nestât ze chrípho. Presepia cęlestium scripturarum sínt mit ín . aber cęlestem intellectum nehábent sie an ín. (18) *Ego autem in domino gaudebo . exsultabo in deo iesu meo.* Aber ih méndo in domini protectione . náls in mea iustitia . unde fréuuo mih in saluatore meo . non in me ipso. (19) *Dominus deus fortitudo mea . et ponet pedes meos quasi ceruorum.* Cót ist mîn stárchi . er gíbet mir snélli dero hírzo . zeúberscrícchenne pericula delictorum. *Et super excelsa mea deducet me.* Vnde úber mîna hôhi leîtet er míh. Mundanam sublimitatem tûot er mih úberuáren contemplatione cęlestium. *Victori in psalmis canentem.* Ímo uictori síngenten . ímo dánchonten.

CANTICVM DEVTERONOMII. (Deut. 32, 1—43.)

(1) *AVDITE CĘLI QVĘ LOQUOR.* Kehôrent hímela diu ih sprícho ! ze iudeis . *audiat terra uerba oris mei.* Vuort mînes múndes kehôre diû érda . uuanda ioh íuuih
. i. den himel unde die erda
maxima elementa bechómen mág . taz ih ín ságen sól. (2) *Concrescat in pluuiam doctrina mea . fluat ut ros eloquium meum.* Ze régene uuérde mîn lêra . álso tóu flîeze mîn gechôse. Régen unde tóu bérehaftônt tîe érda . mîniu uuórt pézerôen diê iudeos. *Quasi ymber super herbam et quasi stillę super gramina.* Álso

tûgîn siû ín íro sínne . so régentróphen an gráse. (3) *Quia nomen domini inuocabo.* Uuánda ih Gótes uuórt ságo. *Date magni*[W² 4ᵛ]*ficentiam deo nostro.* Tûoment cót. (4) *Dei perfecta sunt opera.* Sô ír baldo múgent . uuánda sîniu uuérch túrnohte sint. [R 556] *Et omnes uię eius iudicia.* Vnde álle sîne uuéga sint úrteilda . ratio discretionis skînet án ín. *Deus fidelis . et absque ulla iniquitate iustus et rectus.* Cót ist ketríuue . unde âne únébeni . réhter unde geréhter. (5) *Peccauerunt ei non filii eius in sordibus.* Sîne uuíhselinga únsûberton síh in idolatria. *Generatio praua atque peruersa.* Âuuikkiû sláhta unde lézziû. (6) *heccine reddis domino . populę stulte et insipiens?* Lônost tû Góte sô . túmber liût unde uuízzeloser? *Numquid non ipse est pater tuus qui possedit te . et fecit et creauit te?* Neíst tér dîn fáter ter dih uuórhta . unde kescûof . unde besáz fúre érbe. (7) *Memento dierum antiquorum . cogita generationes singulas.* Irhúge dero álton tágo . dénche án îogelîche gebúrte abrahę . isaac . iacob . uuîo er díh tô be íro zîten . an ín iruuélita. *Interroga patrem tuum . et adnuntiabit tibi . maiores tuos . et dicent tibi .* (8) *quando diuidebat altissimus gentes . quando separabat filios adam.* Frâge dînen uáter unde dine fórderen . sie ságent tír . uuánne Gót gentes skîed . tô er íu ante diluuium súnderota filios adam . unde er neuuólta filios dei fone sed chómene sih míscelon ze filiis hominum . die fóne cain châmen. Dánnan máht tu uuízzen uuélih fréisa dír ist . taz tu fone abraham chómener . ze gentibus tih míscêst. *Constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum israhel.* Er gesázta dia márcha déro sâligon liûto nâh téro mánigi dero angelorum . daz electorum sô mánige

fone érdo ze hímele chómen . so dâr ze lêibo uuárd angelorum dô demones fîelen. Ziu neîlest tû dára sîd tu da[R 557]rageládot píst? Gentes tîe idolatrę sínt . nechóment tára. (9) *Pars autem domini populus eius . iacob funiculus hereditatis eius.* Aber sîn liût ist sîn téil . iacob ist seîl sînes érbes. Secundum electionem íst ér sîn têil. (10) *Inuenit eum in terra deserta . in loco horroris et uastę solitudinis.* Er uánt ín . in uuûostemo lánde . in griûsigemo eînote . unde únmézuuîtemo . dáz ín arabia ist . umbe montem sina. *Circumduxit eum et docuit.* Er uuîsta ín úmbe dén lángen uuég deserti . unde zôh ín dâr. *Et custodiuit quasi pupillam oculi sui.* Vnde hûotta sîn . also sînes oûgen. (11) *Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos et super eos uolitans.* Álso der áro lúcchet ûzer néste sîne iúngen . sô er sie flúcchen uuíle . unde obe ín flógezet . sô lêrta ér ín chómen a uitiis ad uirtutem. *Expandit alas suas . et assumpsit eum . atque portauit in humeris suis.* Er sprêita sîne uéttacha . unde nám ín ûffen síh . unde fûorta ín ûffen sînen skérten álso der áro tûot irlégenen iúngôn. Souuâr ímo gebrást târ hálf er ímo. (12) *Dominus solus dux eius fuit . et non erat cum eo deus alienus.* Er êino uuás sîn hérezogo nóh frémede Gót neuuás mit ímo. er téta ín geloûben . daz ánder Gót neist. (13) *Constituit eum super excelsam terram . ut comederet fructus agrorum.* Er gesázta ín án [Schluss W] hôhez lant . daz er den erdeuuuocher núzze . hóhez fone diû . uuanda man fóne ęgypto dára ze berge féret. *Vt sugeret mel de petra oleumque de saxo durissimo.* Daz er hónang suge ûzzer stêine ! óle uzzer stêine hértesten. Daz chit affluentiam zehabenne . omnium bonorum.

Aber mysticę daz er fone CHRISTO der petra [R 558] ist . lírneti euuangelium ante passionem . unde er post passionem inphiênge spiritum sanctum. (14) *Butyrum de armento.* Lêra fone apostolis et prophetis. *Et lac de ouibus.* Manunga fone simplicibvs. *Cum adipe agnorum et arietum filiorum basan.* Sament diên exemplis magistrorum et subditorum. *Et hyrcos cum medulla tritici . et sanguinem uuę biberent meracissimum . i. purissimum.* Vnde er bildoti pęnitentes . so er âzze . unde trunche corpus et sanguinem domini. (15) *Incrassatus est dilectus . et recalcitrauit.* Mit démo guote állemo uuard er geméstet . unde do spórnota er. *Incrassatus . inpinguatus . dilatatus.* Daz teta er gemáster . gesmíreter . gebrêitter. *Dereliquit deum factorem suum . et recessit a deo salutari suo.* Sînen sképhen der in hálten solta . den ferliêz er . des keloubta er sih. (16) *Prouocauerunt eum in diis alienis . et in abhominationibus ad iracundiam concitauerunt.* An fremeden Goten bálgton siê ín . unde in leidsaminon gramdon sie ín. (17) *Inmolauerunt demoniis et non deo . diis quos ignorabant.* Diêfelen opheroton sie nals Gote . dien . diê ín chúnt neuuaren . uuanda sie uuârin in lêide . ube sie in chunt uuârîn. *Noui recentesque uenerunt . quos non coluerunt patres eorum.* Andere unde andere châmen . die iro forderen neuôbton. (18) *Deum qui te genuit . i. formauit dereliquisti . et oblitus es domini creatoris tui.* Der dih scûof unde bildota den ferlîeze dû . des irgâze dû. (19) *Vidit dominus et ad iracundiam concitatvs est . quia prouocauerunt eum filii sui et filię.* Daz sah Got . des palg er sih . uuanda ín die balgton diê er ze sunen unde ze tohteron iruuéleta. (20) *et ait.* Vnde do

chad er. *Abscondam faciem meam ab eis . et* [R 559] *considerabo nouissima eorum.* Ih pirgo mîn anasiûne fóre ín . daz chit . lâzo sie hélfolos . unde gesiêho mir íro ende. *Generatio enim peruersa est . et infideles filii.* Sie sint úbel geburt . chústolôse súne. (21) *Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat deus . et irritauerunt in uanitatibus suis.* Siê grámdon mih in úppecheîte . unde in unrehtemo Gote. *Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus . et in gente stulta irritabo illos.* Ih zéno ouh sie mit démo . der noh liût neist . mit tumbemo diête grémo ih sie. Fúre sie nímo ih gentes ze mir . die noh koûcha sint . unde also nieht fóre mir. Daz tuon ih aber ín ze brestî *). (22) *Ignis svccensus est in furore meo . et ardebit usque ad inferni nouissima.* Fiûr ist inzúndet in mînero heizmûoti . iz prennet unz an hellobódem. Min uindicta beginnet impiis hiêr anauuésen . unde so fóllegât sie ín in êuua. Des ist exemplum in antiocho . et herode. *Deuorabitque terram cum germine suo . et montium fundamenta conburet.* Iz slíndet diê erda mit iro chî-

---

*) *am Rande:* Dictamen diei scholaris cuiusdam DEBITVM.
Ignis succensvs dominique furore repensvs.
Incipit hic multis iam nunc in morte sepultis.
Debitvs a dignis tamen hic exstinguitur ignis.
Si spes atque fides faueaNT quae maior et his est.
Succensum . nullvs tollit . seu flumine mollit.
Flebitur et sero tandem sub uindice vero.
Missvs in externum nunquam remeabit auernum.
Qui flammas lacrimis privs has non tinxerit imis.
Quam ueniat uindex scelerum . seuervs et index.
In uanum planget tuba quando nouissima clanget.
Fletibus instemvs dominoque domvs uigilemvs.
TEMPVS NESCIMUS VIGILES SVPER OMNIA SIMVS.

men . unde brennet die grúntfesti dero bergo. Peccatores tîligot iz mit iro uuérchen . unde úbermuôte intsezzet iz . iro gedáncho. (23) *Congregabo super eos mala . et sagittas meas conplebo in eis.* Pęnas kehûfon ih uber sie . unde uindictę geniêton ih mih *!* an ín. (24) *Consumentur fame . et deuorabunt eos aues morsu amarissimo* . húngeres irstérbent siê . dáranah zánont sie fógela mit êiuermo bízze. Nû irsterbent ouh liûte . fore demo hungere uerbi dei . unde zanont sie dęmones. *Dentes bestiarum inmittam in eos . cum furore trahentium super terram . atque serpentium.* Ih frúmo [R 560] sie ána zéne dero tiêro . ioh dero uuurmo . uuûotigo sîe obe erdo zánontero. Des tiefeles seuitiam lazo ih sie ána . diu sie muôhet in irdiscen kíredon. (25) *Foris uastabit eos gladius et intus pauor.* Suert hérrota sie ûze . forhta dârínne. Sáment ûzuuertigen fíenden . muohta sie iro inuuertiga conscientiam. *Iuuenem simul ac uirginem . lactantem cum homine sene.* Iungen mán unde iung uuîb . sugenten sament demo alten hérrota daz suert. (26) *Et dixi . ubinam sunt?* Vnde daranah chad ih. Daz chit . andere teta ih chéden. Vuâr sint iudei . sid siê hêime nesint? *Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.* Ih tîligon iro geuuaht fone menniscon. Ih ûzon siê déro communiones sanctorum. (27) *Sed propter iram inimicorum distuli . ne forte superbirent hostes eorum.* Ih frista iz aber . umbe íro fiendo grémezi . daz sie neúbermuôtesotin. *Et dicerent . manus nostra excelsa . et non dominus fecit hęc omnia.* Vnde sie nechâdin . unser hóho geuualt téta iz al . ní Got. So frístet er noh uindictam peccatorum . unde bîtet pęnitentię . niêo sih dęmones an ín uictorię neruômen.

(28) *Gens absque consilio est et sine prudentia .* (29) *utinam saperent et intellegerent . ac nouissima prouiderent.* Siê sint râtelos . unde unfrûot tiêt . uuolti Got hábetin siê uuízze . unde fernúmest . unde beuuárotin siê diu iúngesten . diu hínafure chumftig sint. (30) *Quomodo persequebatur unus mille . et duo fugarent decem milia.* Vnde sie ouh daz pedâhtin . uuiêo iro fiendo êiner dûsent . unde zeuuêne zên dûsent iágon mahtin. Vuannan mahtin sie daz? alde ziú uuas . daz sie daz kemahton? *Nonne ideo quia deus suus uendidit eos . et dominus con*[R 561]*clusit illos?* Neuuas daz fone diû . daz sie íro Got ferchoûfet . unde betân habeta in iro fiendo handen? (31) *Non enim est deus noster ut deus eorum.* Vnser Got neist so íro Got. Vnser ist uerax et iustus . diabolus den sie áhtont Got . der ist falsus . unde inutilis. *Et inimici nostri sunt iudices . i. approbatores.* Ioh selben unsere fienda die pagani sint . iehent einen rihtare uuesen allero uuerlte. (32) *De uinea sodomorum uinum eorum . et de suburbanis gomorrę.* Iro uuîn ist chomen fone demo uuînegarten sodomorum . unde fone diên búrghorinon gomorrę. Vuaz sint purghôrina âne diê stete . die ze burg tiênont? Sodomitę unde gomorrei cherton dona dei in abusum . daz chit in malum usum . so tâten ouh iudei. Ze úbele nals ze guôte . uuanton sie beneficia dei. *Vua eorum . uua fellis . et botrus amarissimus.* Iro bére ist also galla . iro drûbo fílo bítter. Vinea domini domvs israhel uuard pechêret in amaritudinem. Fone diu uuaren sie êinmuôtige ze sinemo tôde . unde búten imo in cruce pendenti acetum felle mixtum. (33) *Fel draconum uinum eorum et uenenum aspidum insanabile.* Iro uuîn ist cálla draconum .

unde ungenistig eîter aspidum. Also fol ist iro conscientia malitię . so dracones unde aspides sint ueneni. (34) *Nonne hęc condita sunt apud me? et signata in thesauris meis?* Nesint dísiu álliu gehálten sament mir . negehugo ih iro uuola? (35) *Mea est ultio . et ego retribuam eis in tempore . ut labatur pes eorum.* Mih kât der gerih ána . ih lônon ín sô ís zit uuirdet . ube sie sih uuandon stan . ih ketuôn daz ín sliphe der fuôz. *Iuxta est dies perditionis . et adesse festinant tempora.* Der tag unde [R 562] die zîte . iro ferlorni sint pî . unde ilent chomen. (36) *Iudicabit dominus populum suum . et in seruis suis miserebitur.* Got skeidet áber sinen liut fone úbelen . unde skêinet aber genada an sînen scálchen. *Videbit . i. uideri faciet . quod infirmata sit manus.* Er geouget daz malorum opera iêo uuaren infirma. *Et clausi quoque defecerunt.* Vnde uuieo chraftelos sie uuâren . dô sie in iro fiendo geuualt châmen. *Residuique consumpti sunt.* Vnde ze reliquiis chomene ioh fersuéndet uuurden. (37) *Et dicent . ubi sunt dii in quibus habebant fiduciam.* Vnde alle nationes chédent . so sie iro consumptionem geséhent . uuar sint iro Gota nu dien sie getrúeton? (38) *De quorum uictimis comedebant adipes . et bibebant uinum libaminum.* Dero ópherfriskinga sie âzen . unde ópheruuîn ! trunchen. *Surgant et opitulentur uobis . et in necessitate uos protegant.* Nû ist zît . nu standen ûf . unde helfen iû . unde skírmên iûh in nôte. (39) *Videte quod ego sim solus . et non sit alius deus preter me.* Chunnênt darana . daz ih eino Got pin . unde anderer neist âne mih. *Ego occidam et ego uiuere faciam . percutiam et ego sanabo . et non est qui de manu mea possit eruere.* Ih kibo tod unde

lîb . ih slaho unde hêilo . niêóman neist der iêht muge zucchen fone mînero hende. (40) *Leuabo ad cęlum manum meam et dicam uiuo ego in ęternum.* Ih héuo hôh mîna hant . daz chit . ih skêino mîna potentiam . unde tuon iû chunt . daz ih iêmer lébo. (41) *Si acuero ut fulgur gladium meum . et arripuerit iudicium manus mea . reddam ultionem hostibus meis . et his qui oderunt me retribuam.* [R 563] Peginno ih uuezzen min suert . daz plicche gelîh ist . unde beginno ih keuualtigo díngon . sô lônon ih peccatoribus die mîne fienda sint . unde rícho mih an ín. (42) *Inebriabo sagittas meas in sanguine . et gladius meus deuorabit carnes.* Dâr geniêton ih pluôtes mîne strâla . dâr slindet flêisg mîn suert . uuanda iz carnales suéndet. *De cruore occisorum . et de captiuitate nudati inimicorum capitis.* Dâr gibo ih ín séti déro irslágenon bluôtes . unde éllendungo unde bescornes houbetis mînero fiendo. So râchen sih uictores an iro hostibus sláhendo . unde in ellende fuôrendo . unde bescorne ferchôufendo . daz hiêz sub corona uendere. Áber spiritaliter. Sin uindicta gat uber antichristum der caput malorum ist. (43) *Laudate gentes populum eius . quia sanguinem seruorum . i. martyrum suorum ulciscetur.* Lóbont tiête sine hêiligen . die umbe ín irslágen sint . uuanda er ríchet siê. *Et uindictam retribuet in hostes eorum . et propitius erit terrę populi sui.* Er giltet iro fienden persecutoribus unde hereticis . aber sinero ęcclesię uuíset er hóld.

[T 45r] *ORATIO DOMINICA. (Matth. 6, 9—13.)*

(9) *Pater noster qvi es in cęlis.* Fater unser dû in himele bist. O homo . skêine an guoten uuerchen daz du sin sun sîst . so heîzest du ín mit rehte uáter . hábe fraternam caritatem . diu tuot dih uuesen sînen sún. *Sanctificetur nomen tuum.* Dîn námo uuerde geheîligot. Vuer sol in geheîligon? Neíst ér heilig? Vuir biten áber daz er in únseren herzon geheiligot uuerde . so daz uuir in colendo geheîligoen. (10) *Adueniat regnum tuum.* Dîn rîche [R 564] chome . daz êuuiga . dára alle guote zuodingent . dar uuir dih kesêhen súlen . unde angelis keliche uuordene . lîb âne tôd háben súlen. *Fiat uoluntas tua sicut in cęlo et in terra.* Dîn uuillo gescéhe in erdo uone menniscon . also in himele vone angelis. (11) *Panem nostrum cottidianum da nobis hodie.* Vnser tágelicha brôt . kib uns hiûto . kib uns dina lêra . déro únser sêla gelabot uuerde · uuanda dero bedarf si tageliches . also der lichamo bedárf prôtes. (12) *Et dimitte nobis debita nostra . sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Vnde únsere sculde belâz uns . also ouh uuir belazen unseren sculdigen. Dísa gedíngun uerneme mánnelîh . unde si gáro zeuergebenne daz lúzzela also er uuelle daz imo uergeben uuerde daz míchela. (13) *Et ne nos inducas in temptationem.* Vnde in chorunga nelêitest tû únsih. Daz chit . nelâzest tu únser gechórot uuerden . nah unseren sundon. Den du nescírmest . den uuirfet temptatio níder . der uuirt ze huôhe sînen fienden. *Sed libera nos a malo.* Núbe lôse unsih fóne ubele . lôse unsih fone des tiêfeles chorungo . unde uone sînemo geuuálte.

daz sie uns fone dir geskeiden nemugin. Síben béta churze [T 45ᵛ] sint tise . an in uuirt toh funden al daz . tes uns turft ist. [Schluss T]

SYMBOLVM APOSTOLORVM.

Daz gręci chedent symbolum unde latini collationem . daz cheden uuir geuuérf . uuanda iz apostoli gesámenoton . unde zesámene geuuúrfen . daz iz zeichen si christianę fidei . also ouh in prelio symbolum hêizet daz zeichen . daz an scílten alde an geînoten uuorten ist . dannan iegeliche iro socios irchénnent. [R 565] (1) *Credo in devm patrem omnipotentem creatorem cęli et terrę.* Ih keloubo an Got álmáhtigen fáter . sképhen himeles unde érdo. (2) *Et in ihesvm christvm filium eius unicum dominum nostrum.* Vnde an sînen sún . den geuuiêhten háltare . eînigen unseren hêrren. (3) *Qui conceptus est de spiritu sancto . natus ex maria uirgine.* Der fone démo hêiligen gêiste inphangen uuard . fone maria dero mágede geborn uuard. (4) *Passus sub pontio pilato.* Kenôthaftot uuard pî pontio pilato. Ziu chit iz pontio unde pilato? ane daz er zeuuêne námen habeta nâh rômiskemo síte . alde iz ist nomen patrię . daz er fone ponto heîzet pontius. (5) *Crucifixvs . mortuus . et sepultus.* Vnde bî imo an crucem gestáfter irstárb . unde begráben uuard. (6) *Descendit ad inferna . tercia die resurrexit a mortuis.* Ze hello fuôr . an demo drítten tâge fóne tôde irstuônt. (7) *Ascendit ad cęlos . sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.* Ze hímele

fuôr . dâr sízzet ze Gotes zéseuuun des almáhtigen fáter. Vuaz ist diû zeseuua? Âne ęterna uita. Humana fone dero ér fuôr . uuas imo diu uuínstra. (8) *Inde uenturus iudicare uiuos et mortuos.* Dannan chumftiger ze irtêillenne . die er danne findet lebente alde tôte. (9) *Credo in spiritum sanctum.* Geloubo an den heîligen Gêist der fone patre et filio chumet . unde sament in eîn Gót ist. (10) *Sanctam ęcclesia mcatholicam . i. uniuersalem congregationem . christianorum.* Keloubo heîliga dîa állichun sámenunga diû christianitas heîzet. Diû fone diu állîch heîzet . uuanda sî álliû sament ein geloubet . unde eines iiêhet . unde dâr[R 566]ana úngeskêiden ist. (11) *Sanctorum communionem.* Geloubo zehábenne dero hêiligon gemêinsami. (12) *Remissionem peccatorum.* Ablâz sundon. (13) *Carnis resurrectionem.* Geloubo des fleîskes ursténdida. *Vitam ęternam.* Geloubo êuuígen lîg. *Amen.* Daz tuon ih keuuâro.

YMNVS ZACHARIAE. (Luc. 1, 68—79.)

(68) *Benedictvs dominvs devs israhel . qvia visitauit et fecit redemptionem plebis suę.* Kelóbot sî truhten Got israhelis . uuanda er sînes folches uuîsota . unde ín lôsta. Daz noh do futurum uuas . daz saget propheticus spiritus in preterito. (69) *Et erexit cornu salutis nobis in domo dauid pueri sui.* Vnde gelóbot sî ér daz er uns ûfrihta daz horn dero heîli . in dauidis hûs sînes chíndes . horn búret sih in hôhi . so téta regnum christi. (70) *Sicut locutus est per os sancto-*

rum qui a sęculo sunt prophetarum eius. Also er gehiez mit demo munde sinero heiligon uuízegon die fone anagenne uuâren. (71) *Salutem ex inimicis nostris . et de manu omnium qui oderunt nos.* heili rihta er ûf . die gehiêz er daz si unsih lôse fone fienden . unde fone állen diê únsih hazzent. (72) *Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris.* Genada zeskêinenne únseren forderon . daz uuerendo . daz er in gehiêz. *Et memorari testamenti sui sancti.* (73) *Iusiurandum quod iurauit ad abraham patrem nostrum daturum se nobis.* Vnde zeirhúgenne sinero heiligun benêimedo . unde uns zegeleistenne den êid den er abrahe suuôr unsermo fáter . umbe incarnationem CHRISTI. (74) *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi .* (75) *in sanctitate et iustitia coram ipso om*[R 567]*nibus diebus nostris.* Daz uuir irlôste fone fiendo handen . ane forhtun imo diênoen alle tága fore imo . in rehte unde in hêiligi. (76) *Et tu puer propheta altissimi uocaberis preibis enim ante faciem domini parare uias eius.* Vnde dû chint IOHANNES du uuírdest kehêizen des hohesten uuîzego . du tuôst die fúreuart . imo zerechenonne sîne uuéga. (77) *Ad dandam scientiam salutis plebi eius . in remissionem peccatorum eorum.* Sinemo liûte zegebenne heilesama uuizzentheit . diu in brínge ze ántlâze dero sundon. (78) *Per uiscera misericordię dei nostri . in quibus uisitauit nos oriens ex alto.* Fone ínnahtigen genâdon únseres Gótes . an diên unser fone hímele uuîsota der ôsten . des táges úrruns. Vuarazuo uuisota? (79) *Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent.* Diên zetágenne die in finstri sízzent . unde in tôdes scatue . daz chit in infidelitate.

Ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. Zerihtenne unsere fuôze an den uuég ! frídes . uuanda opera fidei leîtent ze fride.

CANTICVM SANCTĘ MARIAE. (Luc. 1, 46—55.)

(46) *Magnificat anima lea dominvm.* (47) *Et exsultauit spiritus meus in deo salutari meo.* Mîn sêla lóbot Got. Vnde miu muôt froûta sih an mînemo haltare. Ih nemag uzuuert keoûgen daz ínuuert habo. Mîna mendi begrîfent chûmo alle chrefte mînero sêlo. Officia linguę negenuogent zesagenne . uuaz ih fréuui hábo ínne. (48) *Quia respexit humilitatem ancillę suę.* Vuanda er irsah daz chit keuuerdlîcheta die nideri sinero diûuue. Er nefersah mîna smâhi . nube er uuolta uuídertuôn an minero diê[R 568]muôti . die alten tâte ! dero ubermuôtun euę. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Síno . ánauuert chédent mih sâliga . daz chit heizent mih diê sâligun . alle gebúrte. Den namen gebent mir . al diê noh chumftig sint. (49) *Quia fecit mihi magna qui potens est . et sanctum nomen eius.* Vuanda mir geliez michel ding der mahtig ist . unde des námo hêilig ist. Ane mîne uuírde . skeinda er mir sunderlicha genâda. (50) *Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.* Vnde sin genada neist mir êinun gelâzen nube allen . diê ín fúrhtent . fone chunne ze chunne. (51) *Fecit potentiam in brachio suo . dispersit superbos mente cordis sui.* Máhtigo téta er mit sinemo arme .

uuanda er zetrêib hôhfertige in iro herzon. (52) *Deposuit potentes de sede et exaltauit humiles.* Mahtige irualta ér . nídere irhôhta ér. (53) *Esurientes repleuit bonis . et diuites dimisit inanes.* Cuôtes kesatota er húngerge . die rîchen liêz ér lâre. (54) *Suscepit israhel puerum suum . recordatus misericordię sue.* Sîn chínt israhelen inphiêng er . sînero genâdo irhúgende. So chad osee propheta . Qvia pver israhel . et dilexit evm . humilitas ketuôt in uuesen Gote liêbez chint. (55) *Sicut locutvs est ad patres nostros . abraham et semini eius in secula.* Also er spráh ze únseren fórderon . also er gehiêz abrahę . unde sînemo sâmen . fone demo er chad . In semine tvo benedicentvr omnes gentes. Vuiê lango sol daz uuésen? In secula. In alle uuérlte . hier unde in êuuon.

FIDES SANCTI ATHANASII EPISCOPI.

(1) *Qvicvmqve vvlt saluus esse . ante omnia opus est . ut teneat catho*[R 569]*licam fidem.* Souuér gehalten uuíle sîn . demo ist durft fóre allen díngen . daz er habe diê gemeinun geloûba. *Quam nisi quisque integram inuiolatamque seruauerit . absque dubio in ęternum peribit.* Souuer sîa nehabet ólanga unde úniruuárta ! der uuirt ze êuuon ferlorn. *Fides autem catholica hęc est . ut unum deum in trinitate . et trinitatem in unitate ueneremur. Neque confundentes personas . neque substantiam separantes.* Daz ist diû állîcha geloûba . daz uuir eînen Gót êreen an trinitate .

unde trinitatem an unitate . noh personas mískente . noh substantiam scêidente. Vngescêideniu substantia ouget uns êinen Got. Trîgescêidene personę . ougent uns trî gágennémmeda dero trinitatis. Vuaz sint gagennemmeda . âne daz latine sint relationes? Ein relatio ist patris ad filium . ánderiû ist filii ad patrem . diu dritta ist spiritus sancti ad patrem et filium. Dero iêgelich habet sina personam. Also iz haranâh chit. (2) *Alia est enim persona patris . alia filii . alia est spiritus sancti.* Ein persona ist patris . ánderiû filii . diû drítta spiritus sancti. Personę neuuerdent niêht so fernomen an Gote . so an creaturis. In creaturis sint tres personę . tres substantię . aber in deo sint tres personę . ein substantia . Michahel Gabrihel Raphahel . alde ouh abraham isaac iacob ! sint tres personę unde tres substantię . aber pater . filius . spiritus sanctus . nesint tres substantię . nube drî geoûgeda dero relationum die an Gote fernomen uuerdent. Aber unsemfte ist zediûtenne personam . uuanda der namo férrenan genómen ist. Do ueteres iû in skéna ze spíle sâzen . do uuas uuîlon iro delectatio zefernemenne luctuosa carmina diu tragedię hêizent. [R 570] An diên uuurden geántrôt fletus miserorum . nah demo únderskêite sexus et ętatis daz man fictis uocibus kete representationem priami . alde hectoris . alde eccubę. alde andromachę . alde ételiches fone des mísseburi diû fabula ságeta. Vuanda diê ántrunga histriones tâten ora contorquendo . daz chit flannendo . unde daz iro spectatoribus únzimig tuôhta dannan begondon sie iro ánasiûne ferlégen cauatis lignis . diu latini nû laruas hêizent. Vzer diên scullen sâr durh diê hóli . lútreisteren stimma . unde fone diû hiêz man siû a perso-

nando personas. Dâr fiêng ana der námo personarum diê greci prosopas heîzent . fone bedécchenne daz analîûte. Dáranâh uuúrden geheizen personę singuli homines . unde iêgeliche rationabiles creaturę . die sih an iro proprietate fone ánderen skêident . also in skena mit mísseliche dero stimmon sexus unde etas kescêiden uuard. Fone diu hêizent ouh in grammatica tres personę . ego . tu . ille . uuanda mit ín alle representationes unde discretioues rationabilium uuerdent. Dára râmet oûh daz uuir lésen in euangelio . NON ENIM RECIPIS PERSONAM HOMINVM . daz uuir diûten múgen dû nenímest uuára dero mánskeite. Also ist chomen unde feruuállot propter similitudinem der namo personarum . ze démo underscêite sanctę trinitatis. Aber uns ist zedénchenne uuaz er bezêichenne . nals uuannan er gespróchen si . unde zechédenne úbe iz muôza ist . tres personas . tres representationes . trî geoûgeda. Vues? dero relationum . also iz fóregeságet ist. (3) *Sed patris et filii et spiritus sancti una est diuinitas . e*[R 571]-*qualis gloria . coęterna maiestas.* Aber êin Gótehêit ist des fater . unde des sunes . unde des heiligen Geîstes . kelîh kuôllichi . ébenêuuig mágenchraft. (4) *Qualis pater talis filius talis spiritus sanctus.* Sólih der fater ist sinero máhte sinero chréfte sînero Gótehêite . solih ist der sun . sólih ist der heîligo Gêist. (5) *Increatus pater increatus filius increatus spiritus sanctus.* Vngescáffen ist der fater . úngescaffen ist der sun . ungescaffen der heîligo Geîst. (6) *Inmensus pater . inmensus filius . inmensus et spiritus sanctus.* Vnmâzig ist der fater . unmâzig der sún . unmâzig der heîligo Geîst. Irmézzen unde begrîfen nemág ín nehêin sín . uuanda er presens unde totus ist in állen stéten.

(7) *Eternus pater . eternus filius . eternus et spiritus sanctus.* Êuuîg der fáter . êuuîg der sun . êuuîg der heîligo Gêist . daz chit . sine inicio . et sine fine. (8) *Et tamen non tres eterni . sed unus eternus.* Vnde doh nieht trî êuuíge . nube eîner êuuiger. (9) *Sicut non tres increati nec tres inmensi . sed unus increatus . et unus inmensus.* Also ouh nesint trî ungescáffene . noh trî unmâzige . nube eîner ungescáffener . unde êiner unmâziger. (10) *Similiter omnipotens pater . omnipotens filius . omnipotens spiritus sanctus.* Sosamo ist almahtig der fater . almahtig der sún . almahtig der heiligo Gêist. Mahti er ubelo tuôn . alde irsterben . alde geéndot uuerden . alde betrógen uuerden . daz zúge ze únmáhten. (11) *Et tamen non tres omnipotentes . sed unus omnipotens.* Vnde doh nieht trî almahtige nube eîner almáhtiger. (12) *Ita deus pater . deus filius . deus et spiritus sanctus.* Also ist der fater Got . ist der sun Got . ist der heiligo Gêist Got. (13) *Et tamen non tres dii . sed unus est deus.* Vnde doh nesint [R 572] sie drî Góta . nube êin Got. (14) *Ita dominus pater . dominus filius . dominus et spiritus sanctus.* Also ist der fáter herro . ist der sun hêrro . ist der hêiligo Gêist hêrro. (15) *Et tamen non tres domini . sed unus est dominus.* Vnde doh nesint sie drî hêrren . nube êin hêrro. (16) *Quia sicut singillatim unamquamque personam deum et dominum confiteri . christiana ueritate conpellimur . ita tres deos aut dominos dicere catholica religione prohibemur.* Vuanda also uuir iéhen suln iêogelicha personam sunderiga Got uuesen unde herren . so nemuôzen uuir chéden drî Góta . alde dri herren . nah uuârhêite . unde nâh rehtero geloûbo. (17) *Pater a nullo est factus . nec creatus nec genitus.* Der fáter neist ketâner . noh ke-

scáffener . noh kebórner. (18) *Filius a patre solo est non factus nec creatus sed genitus.* Der sún ist fone einemo demo fater nals ketâner . noh kescáffener . nube gebórner. (19) *Spiritus sanctus a patre et filio non factus . nec creatus nec genitus sed procedens.* Der heîligo Gêist íst fóne démo fater . unde fóne demo súne . nals ketâner . noh kescáffener . noh keborner . nube chómener. (20) *Vnus ergo pater non tres patres . unus filius non tres filii . unus spiritus sanctus non tres spiritus sancti.* Vnde ist êin fater nals drî fátera . eîn sun nals drî súne . eîn hêilig keist nals dri heîlige Geîsta. (21) *Et in hac trinitate nihil prius aut posterius . nihil maius aut minus.* Vnde an dirro trinitate neíst nehêin daz fórderôra . nehêin daz hínderôra . nehêin daz mêra . nehêin daz mínnera. (22) *Sed tote tres personę coęternę sibi sunt coequales.* Núbe alle drî personę sint ébenêuuig . unde ébenmâze. (23) *Ita ut per omnia sicut iam supra dictum est . et trinitas in unitate . et unitas in trinita*[R 573]*te ueneranda sit.* So daz in alle uuîs . so ouh foregeságet ist . zeêrenne sî drîsgheit in enigheîte . unde êinigheît in drísghêite. (24) *Qui uult ergo saluus esse . ita de trinitate sentiat.* Der gehalten uuelle sîn . der ferneme iz so fone trinitate. (25) *Sed necessarium est ad ęternam salutem . ut incarnationem quoque domini nostri ihesu christi fideliter credat.* Sô ist áber durft ze déro êuuigun sâldo daz er ouh keloube mit triúuuon diê ménneskehêit unseres hêrren . des keuuiêhten haltâris. (26) *Est ergo fides rect aut credamus et confiteamur quia dominus noster* IHESVS CHRISTVS *dei filius . deus et homo est.* Daz ist réhtiû triúuua . daz uuir geloûben unde iéhen daz únser hêrro der geuuiêhto haltâre Gótes sun Got unde mennisco ist. (27) *Deus est ex substantia*

patris ante sęcula genitus . et homo est ex substantia matris in sęcula natus. Er ist Got . êr uuerlte gebórner . fone des fater uuíste . unde ist mennisco hiêr in uuerlte gebórner . fone dero muôter uuíste. (28) *Perfectus deus perfectus homo . ex anima rationali et humana carne subsistens.* Dúrnohte Got . durnohte ménnisco fone rédehaftero mannes sêlo unde mannes fleîske bestânder. Diû zuêi machont ménnisken. Vuaz ist ánderes ménnisco . ane rationabilis anima in carne? Diu sint an CHRISTO . be diû ist er uuâre ménnisco. (29) *Ęqualis patri secundum diuinitatem minor patre secundum humanitatem.* Des fater genôz after Gótehеite . sîn úngenoz áfter mánheîte. (30) *Qui licet deus sit et homo . non duo tamen sed unus est* CHRISTVS. Vnde doh er Got si . unde ménnisco umbe daz nesint zeuuêne CHRISTI nube êiner. (31) *Vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem . sed assumptione humani*[R 574]*tatis in deum.* Eîner ist er . nals daz diû Gótehêit sih uuéhselôti in mánhêit . nube daz diû Góteheît . an síh nam dîa mánhêit. Vngeuuéhselote stânt peîde naturę Gótes ioh mánnes . íro neuuéderiu neuuard ze ánderro. (32) *Vnus omnino non confusione substantię . sed unitate personę.* Eîner ist er . nals fóne mískelungo déro uuíste . nube fone uuordeni êinero personę. An zueîn naturis ungeuuehseloten . unde úngemiskeloten ist ein persona. (33) *Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo . ita deus et homo unus est* CHRISTVS. Vuanda also redehaftiû sêla unde flêisg eîn mennisco ist . so ist Got unde mennisco eîn CHRISTVS. (34) *Qui passus est pro salute nostra descendit ad inferos resurrexit a mortuis.* Der umbe unsera heîli not leît . unde ze héllo fuôr . unde fóne tôten irstuônt. (35) *Ascen-*

dit ad cęlos . sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ze hímele fuôr . dâr sízzet ze zeseuuun sînes fater des almahtigen Gótes. (36) *Inde uenturus iudicare uiuos et mortuos.* Dannan chúmftiger zeirteîllenne lébende unde tôte. (37) *Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.* Ze dés chúmfte suln álle ménniscen irstân mit iro lîchamon. Allero menniscon sela suln danne iruuinden ad corpora . unde mit ín chomen ad iudicium. (38) *Et reddituri sunt de factis propriis rationem.* Vnde suln dâ réda irgében iro tâto. (39) *Et qui bona egerunt ibunt in uitam ęternam . qui uero mala in ignem ęternum.* Vnde diê uuola tâten fárent ze êuuigemo lîbe . die úbelo tâten ze êuuígemo fiûre. (40) *Haec est fides catholica* [R 575] *qvam nisi qvisqve fideliter ac firmiter crediderit . salvvs esse non poterit.* Diz ist diû gemeîna gelouba souuér diê fásto unde getriûuuelicho nehábet . der nemag kehalten uuerden.

Notker . tevtonicvs . domino . finitvr . amicvs . Gavdeat . ille . locis . in paradysiacis.

Sciendvm est . qvod antiqvvm psalterium instrumentum dechachordum utique erat . in hac uidelicet deltę literę figura multipliciter mistica. Sed postquam illud symphoniaci quidem et ludicratores et ut quidam ait ad suum opvs traxerant formam eivs et figuram . commoditati suę habilem fecerant et plures chordas annectentes . et nomine barbarico Rottam appellantes mysticam illam trinitatis formam transmutando.

INHALT DES ZWEITEN BANDES.

Seite

Einleitung I

I. Die Psalmen 1

II. Die Cantica und die katechetischen Denkmäler 607

Akademische Verlagsbuchhandlung von J. C. B. Mohr (P. Siebeck) in Freiburg.

Zimmerische Chronik

herausgegeben von **Karl August Barack.**

Zweite, verbesserte Auflage in vier Bänden.

gr. 8. 160 Bogen, geheftet: 80 Mark.

in elegantem Lederband: 100 Mark.

Vom frischen Hauche volksmässiger Ueberlieferung berührt, wie Uhland sich ausdrückt, hat diese Chronik den besonderen Vorzug, dass sie nicht nur für den Historiker im engeren Sinne des Wortes von Wichtigkeit ist, sondern auch für mannigfache andere Beziehungen zur reichsten Schatzkammer wird; die Culturgeschichte in ihren mannigfachen Verzweigungen, so namentlich Rechtsgeschichte und Rechtsgebräuche, Sittengeschichte, häussliches und öffentliches Leben, Sage und Volksmythologie sowie Sprache und hier wieder in besonderer Fülle das Sprichwort, finden hier einen ungewöhnlich ergiebigen Schacht.

Margaretha Ebner

und

Heinrich von Nördlingen

Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Mystik.

Von

Philipp Strauch.

8. (CVI. 415 Seiten.) 12 Mark.

Die Offenbarungen der Margaretha Ebner († 1351) zu Maria Medingen erscheinen hier zum ersten Male nach der Medinger Handschrift des Jahres 1353 mit Berücksichtigung einer Handschrift des Britischen Museums sowie der Fürstlich Wallersteinischen Bibliothek zu Mayhingen gedruckt. Ihnen folgt in chronologischer Anordnung die Correspondenz Heinrichs von Nördlingen und einiger anderer Mystiker mit Margaretha nach derselben Handschrift des Britischen Museums, die auch die Offenbarungen enthält. Die Einleitung berichtet über die Handschriften, ihr gegenseitiges Verhältniss, über die Sprache der Denkmäler und bringt eine Darstellung der Lebensverhältnisse der Ebnerin und Heinrichs von Nördlingen. Den Schluss bildet ein fortlaufender Commentar zu den Schriften in Gestalt von Anmerkungen.

Karl Bartsch,

Geheimer Hofrath u. Professor in Heidelberg.

Gesammelte Vorträge und Aufsätze.

8. 1883. (VIII. 404 Seiten.)
M. 8. —, gebunden M. 10. —

Inhalt: Aus der Kinderzeit I. II — Die dichterische Gestaltung der Nibelungensage. — Wolframs von Eschenbach Parzival. — Tristan und Isolde. — Die Treue in deutscher Sage und Poesie. — Das Fürstenideal des Mittelalters im Spiegel deutscher Dichtung. — Die Formen des geselligen Lebens im Mittelalter. — Die romanischen und deutschen Tagelieder. — Guillem von Berguedan. — Das altfranzösische Volkslied des 12. u. 13. Jahrhunderts. — Italienisches Frauenleben im Zeitalter Dantes.

Gustav Schwab,

Kleine prosaische Schriften.

Ausgewählt und herausgegeben
von
K. Klüpfel.

Klein 8. 1882. (285 Seiten.)
M. 3. 50, gebunden M. 5. —

Inhalt: Ludwig Uhland. — Meine Sammlung alter Leute. — Georg Bernhard Bilfinger und seine Correspondenz. — Gedichte von Friedrich Hölderlin. — Gedichte von Justinus Kerner. — Gedichte des Königs Ludwig von Baiern. — Gedichte von Nicolaus Lenau. — Gedichte von Ludwig Uhland. — Maler Nolten; Novelle von Eduard Mörike. — Gesammelte Gedichte von Friedrich Rückert. III. und IV. Band. — Gedichte von Chr. J. Matzerath.

Ulfilas. Auswahl aus Ulfilas gothischer bibelübersetzung. Mit einem glossar und einem grundriss zur gothischen laut- und flexionslehre. Von K. A. Hahn. Dritte Auflage herausgegeben und bearbeitet von Adalbert Jeitteles. 8. 1874. (IX. 121 S.) M. 2. 40.

Wolfdieterich. Der grosse Wolfdieterich, herausgegeben von A. Holtzmann. 8. 1865. (CI. 364 Seiten) M. 7. 20.

Lohengrin, ein altteutsches Gedicht, nach der Abschrift des Vaticanischen Manuscriptes von Ferdinand Gloekle. Herausgegeben von J. Görres. 8. 1813. (CVI. 192 Seiten mit Titelkupfer) M. 6. —.

Druck von H. Laupp in Tübingen.

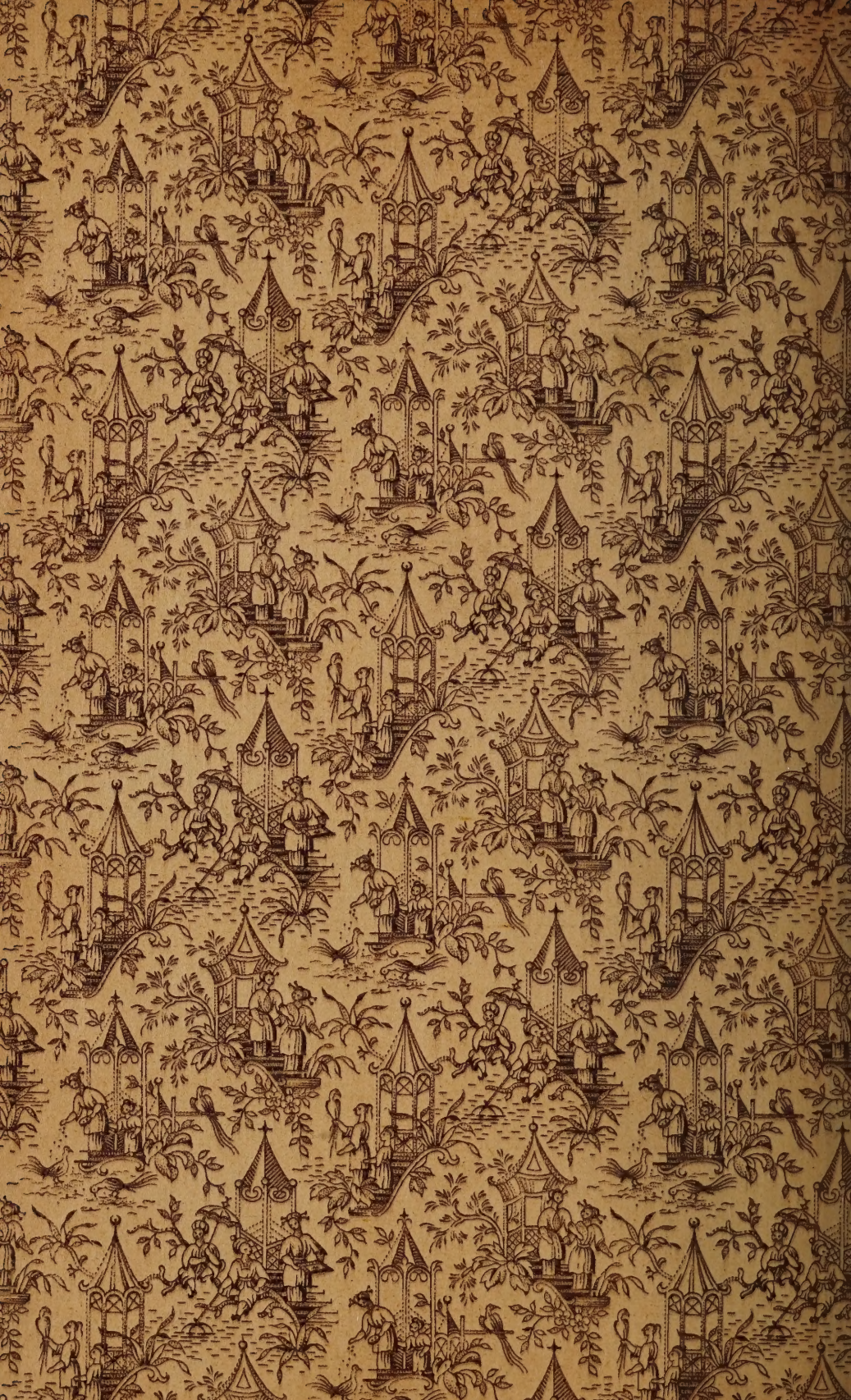

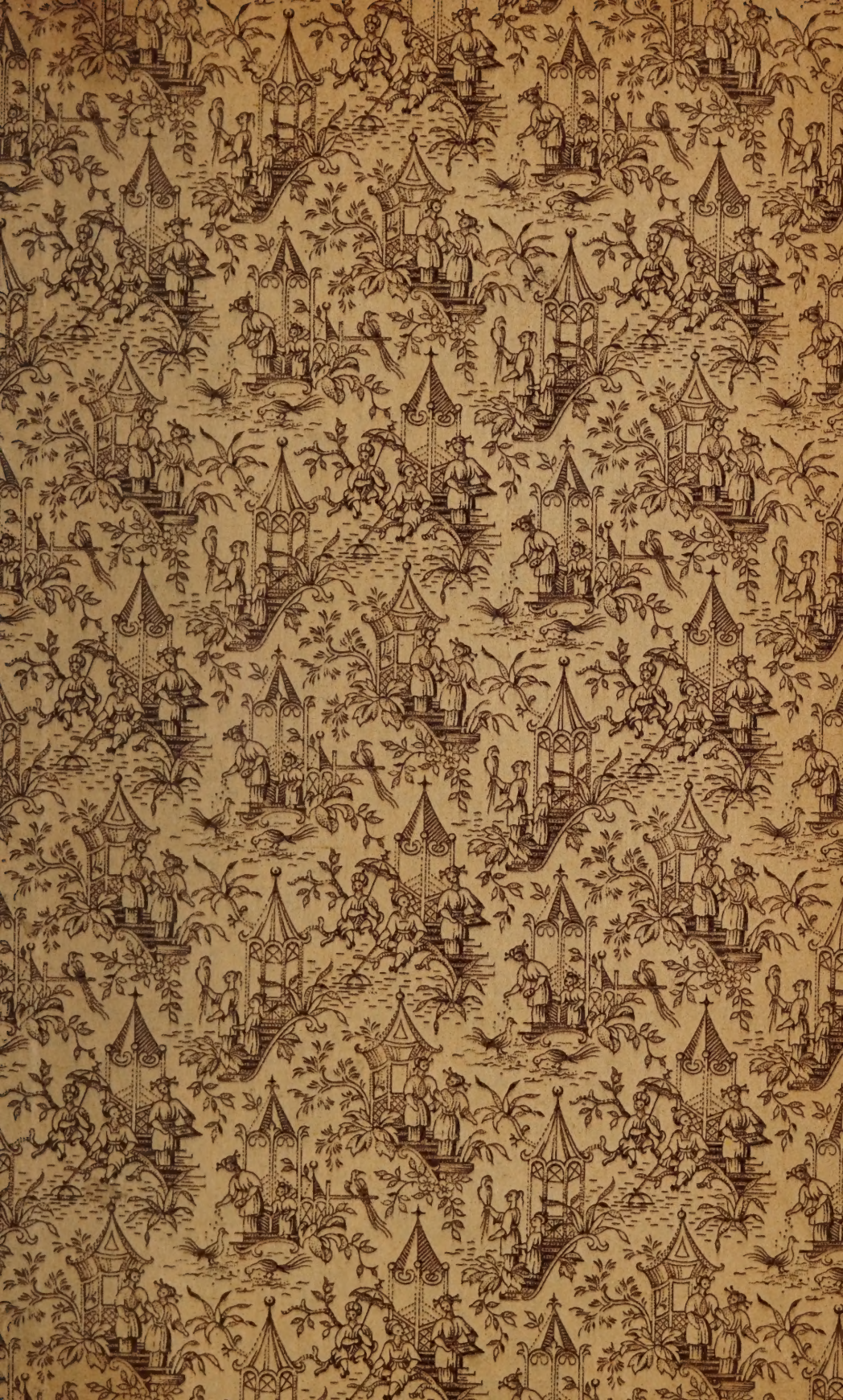

PF3988 .A1 1882 v.2
Die schriften Notkers und seiner
Princeton Theological Seminary-Speer Library
1 1012 00027 2148